

Heleḳ ri'shon [shelishi] mispar ha-'olamot o ma'aśeh ṭoviyah / [Tobias Cohen].

Contributors

Kats, Ṭoviyah, 1652?-1729.

Publication/Creation

Ṳinitsia : Stamparia Bragadina, 5467 [1707]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/myeec9ht>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

18258/8

NOI REFFORMATORI

Dello Studio di Padova.

HAvendo veduto per la Fede di revisione, & approbatione del P. F. Vincenzo Maria Mazzoleni Inquisitore nel Libro intitolato Magnase Tubia, che vuol dir Opera di Tubia Scritta in Andrinopoli, e divisa in quattro parti non v'esser cos'alcuna contro la Santa Fede Cattolica, & parimente per Attestato del Segretario Nostro; niente contro Principi, & buoni costumi, concedemo Licenza à Francesco Moro Stampatore, che possi esser stampato, osservando gl'ordini in materia di Stampe, & presentando le solite copie alle Publiche Librarie di Venetia, & di Padova.

Data li 7. Giugno 1708.

(Ferigo Marcello Proc. Refor.

(Girolamo Venier K. Proc. Refor.

(

Agostino Gadaldini Seg.

לוח הטעיות

קנה

דף נב .	עמוד ג	עקירה .	צריך לומר עקירה
דף נד .	עמוד ד	ביזיות .	צריך לומר ביזיות
דף נה .	עמוד ב	מעוק .	צריך לומר מעוק
דף נו .	עמוד ב	בוינוציא .	צריך לומר בוינוציאה
דף נז .	עמוד ב	מעורכת .	צריך לומר מעורכת
דף נח .	עמוד ב	עולה .	צריך לומר עולם
דף נט .	עמוד ג	מהותי .	צריך לומר מהותו
דף ס .	עמוד א	פסולות .	צריך לומר פעולות
דף סב .	עמוד א	יוני .	צריך לומר יוני
דף סד .	עמוד ב	מעביר .	צריך לומר מעביר
דף סה .	עמוד ג	בחמימוש .	צריך לומר בחמימור
דף סו .	עמוד א	לחפרו . צ"ל לפרו :	שיתיו . צ"ל שיתיו
דף סז .	עמוד ר	מקראים .	צריך לומר מקרים
דף סח .	עמוד ב	מאלה .	צריך לומר מאלה
דף סט .	עמוד ר	ביום .	צריך לומר בלילה
דף עא .	עמוד ד	צר אחת .	צריך לומר צר אחד
דף עב .	עמוד ד	בכתב אמתי .	צריך לומר בכתב אמיתי
דף עד .	עמוד א	היריעה .	צריך לומר היריעה
דף עו .	עמוד ג	התשובה הם .	צריך לומר התשובה היא
דף עז .	עמוד ג	הנאוף .	צריך לומר הנאוף
דף פא .	עמוד א	חמלה .	צריך לומר חמלה
דף פו .	עמוד ג	ווגור .	צריך לומר ונגור
דף פח .	עמוד ד	כאורך הבלול .	צריך לומר באורך הברזל
דף צ .	עמוד א	על ידי .	צריך לומר על ידו
דף צה .	עמוד ב	ורחיבוק .	צריך לומר והריבוק
דף צז .	עמוד ב	נמצאים .	צריך לומר נמצאים
דף קד .	עמוד ד	שבע ימים .	צריך לומר שבעה ימים
דף קה .	עמוד ב	ההולו מהליו .	צריך לומר החולה מהליו
דף קו .	עמוד א	רפק גלי .	צריך לומר גליו
דף קז .	עמוד ב	החלב טובה .	צריך לומר החלב טוב
דף קיא .	עמוד ב	לבשר בה .	צריך לומר לבשל בה
דף קכ .	עמוד ב	היום בחדרי המות .	צ"ל הווים בחדרי המות
דף קכז .	עמוד ג	תנועה יתרה .	צריך לומר הטעם יתירה
דף קלד .	עמוד א	הח' להסר .	צריך לומר להסיר
דף קלו .	עמוד ב	אבשינשיו .	צריך לומר אבשינשיו
דף קלט .	עמוד ב	ווש .	צריך לומר ויש
	עמוד א	לרזוק .	צריך לומר לרזיק
	עמוד ג	דולפליקטמו .	צריך לומר דולפליקטמו
	עמוד ד	מזיקין .	צריך לומר מקיזין
	עמוד ג	השבים .	צריך לומר השטם
	עמוד א	ומשרש ריקטאמו .	צריך לומר דיקטאמו
	עמוד ב	לידי קוון .	צריך לומר כוון
	עמוד ג	עקימת הראית .	צריך לומר הראות

צריך לומר באים	באים	עמוד ב	דף ד
צריך לומר מאיו	מאיוה	עמוד ד	
צריך לומר נעשה	נעשם	עמוד א	דף כב
צריך לומר המטה	המשה	עמוד ד	
צריך לומר ממשות	מעשורת		
צריך לומר הכנה	הכנה	עמוד א	דף כג
צריך לומר יפה	יפה	עמוד ד	
צריך לומר הדור	הדור		
צריך לומר כמה	כמה	עמוד ב	דף כד
צריך לומר שנתבאר	שנתבא		
צריך לומר לדבריהם	לדבריהם	עמוד א	דף כה
צריך לומר הרבה	הרבה	עמוד ב	
צריך לומר למשפט	לתשפט	עמוד ג	דף כז
צריך לומר ומזקנים	ומזקנים	עמוד ד	
צריך לומר שנתבאר	שנתבאר	עמוד א	דף כט
צריך לומר סיוע	סיוע	עמוד ב	דף ל
צריך לומר ההכרה	ההכר	עמוד ג	
צריך לומר תמוצו	הצומו	עמוד ב	
צריך לומר הסרה	תסרה	עמוד ב	דף לב
צריך לומר לחמישי	לחמשי	עמוד א	דף לג
צריך לומר מעון	מעון	עמוד ב	
צריך לומר בהשראת	בשריית	עמוד ג	
צריך לומר מרה	מרה	עמוד ב	דף לד
צריך לומר האור	ואור	עמוד ג	
צריך לומר מהשתרע	מהשתרע	עמוד א	דף לה
צריך לומר עטיניו	עטיניו		
צריך לומר המבול	המבול	עמוד ג	
צריך לומר ונבנו	ונבנו	עמוד ג	דף לו
צריך לומר מעון	מעון	עמוד א	דף לז
צריך לומר בארצנו	בארצנו	עמוד ב	
צריך לומר שציוו	הפך צל הפך	עמוד ג	דף לח
צריך לומר עבודה	עבודה	עמוד ג	דף לט
צריך לומר אלי	עלי	עמוד ד	דף מ
צריך לומר וחבי	וחביו	עמוד א	דף מא
צריך לומר צל לדרשת	את צל זו	עמוד ב	
צריך לומר תמורתן	תמורתן	עמוד א	דף מג
צריך לומר נראה	נראה	עמוד ב	דף מד
צריך לומר קבוע	קבוע	עמוד א	דף מע
צריך לומר כתית	כתית	עמוד ג	
צריך לומר שבעה סלוקים	שבעה סלוקים	עמוד ד	
צריך לומר פסולת	ופסולת	עמוד א	דף מו
צריך לומר מבסרה	מבסרה	עמוד ב	דף מה
צריך לומר ראשון	ראשון	עמוד א	דף נ

לוח הטעיות

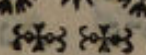
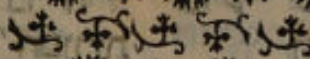
קני

משום שכל תשכין באהלך עולה סמתי פני לישר ובעצות אשר לא יוכל לתקון כל דואה וכפרט הטעיות המפורסמות וטבעיות הנה במלאכת הדפוס אשרי ככה האפשר וסגנונות מי יכין .

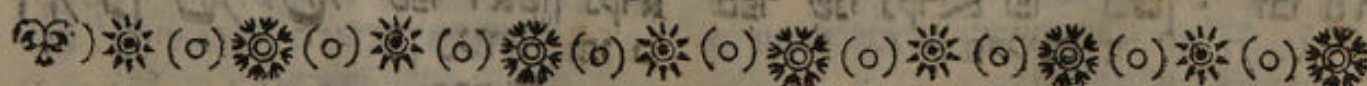
דף ה	עמוד ב	והייתה	צריך	לומר והיתה
עמוד ג	הוא הרוה	צריך	לומר הרוה	
עמוד ד	בימן גרדי	(הוא מיותר)		
דף ו	עמוד ב	וכאיה	צריך	לומר וכאיה
		התכונה	צריך	לומר התכונה
דף ח	עמוד א	הקודש	צריך	לומר הקודש
		במהות הברק	צריך	לומר במהות הברק
		במהות הרעם	צריך	לומר במהות הרעם
		במהות השלג	צריך	לומר במהות השלג
עמוד ב		פאדילה	צריך	לומר פאדילה
עמוד ג		ובמקרא	צריך	לומר ובמקרא
עמוד ד		נכרים	צריך	לומר נכרים
עמוד ר		איזה מרה	צריך	לומר איזה מרה
עמוד ב		מצומצם	צריך	לומר מצומצם
דף ט		שמועש	צריך	לומר שמועש
דף י		לבלם	צריך	לומר לבלם
דף יב	עמוד ב	הוועדה	צריך	לומר הוועדה
דף יג	עמוד ג	ומכוון	צריך	לומר ומכוון
דף יד	עמוד ד	בעמידה	צריך	לומר בעמידה
דף טו	עמוד ג	שהחמש	צריך	לומר שהחמש
	עמוד ב	היסודות	רוצה	לומר היסודות
דף יו	עמוד א	דרת	צריך	לומר דרת
	עמוד ב	לבל	צריך	לומר לבל
עמוד ד		והרעות	צריך	לומר והרעות
דף יז	עמוד ב	אפרים	צריך	לומר אפרים
		הכל	צריך	לומר הכל
		רתנר	צריך	לומר רתנר
עמוד ה		במצאו	צריך	לומר במצאו
דף יח	עמוד א	השם	צריך	לומר השם
עמוד ב		כרו	צריך	לומר כרו
		בעזן	צריך	לומר בעזן
		נחוס	צריך	לומר נחוס
עמוד ג		ופעם	צריך	לומר ופעם
עמוד ד		הכל	צריך	לומר הכל
		בחוקו	צריך	לומר בחוקו
		נורתנו	צריך	לומר נורתנו
עמוד א		צורר	צריך	לומר צורר
עמוד ב		המינה	צריך	לומר המינה
		בנכשם	צריך	לומר בנכשם
עמוד ד		היותי	(ומיותר הוא)	

מפתחות

פרק ראשון . מדבר בתהלוכה לילדים ובמקרים אשר יקרו להם בצאתם מרהם אמם .	ספר שלישי נקרא מעין חתום .
פרק שני . מדבר בילדים ההויס דלים ורזי הבשר מהמת כשפים .	פרק ראשון מדבר בהערך הזרע סבורתיו אותותיו ותרופותיו .
פרק שלישי מדבר בילדים רזים ודלים מסכה אהרת .	פרק שני מדבר בהפסד הזרע עבור נזק האשכים .
פרק רביעי מדבר בנפוח וכאב הכסלים .	פרק שלישי . מדבר בנזקים הנפולים בכלי זרע . והם הגרת או העדר הזרע סבתו ותרופתו .
פרק חמישי . מדבר במקרים אשר יקרו לילדים והם הקיץ והתעיבה .	פרק רביעי מדבר באיהור או קלקול הזרע סבתו ותרופתו .
פרק שביעי מדבר ביקיצה יתירה שבילדו סבתם ותרופתם .	פרק חמישי . מדבר ברפיון האבר ובמי שאין בו כח גברת .
פרק שמיני מדבר בנפוח וכאב הכסלים .	פרק ששי . מדבר באיכות הקרי ומהות הזב סבתם ותרופתם .
פרק תשיעי מדבר בעובי הכיס ושברון .	פרק שביעי מדבר באיכות שלשה מקרים שכל אחד מגונת מחברו ואה שמות' בלשון הגוים . סאלסיטאש סאטיריאזיש ופריאפיסאמוש .
פרק עשירי מדבר בצרעת הפורחת בפני הקטנים ותרופתם .	שובח לאל יתברך בחתום :
פרק שנים עשר מדבר בחולי האוריאולי ומורבילי שבקטנים .	ספרי האחרון מעין חתום :
פרק שלשה עשר . מדבר במקרים רעים והם חולי הנכפה כ"מ והכיווץ בלשון אישפאזמו .	ת' ש' ל' ב' ע'
פרק ארבעה עשר מדבר בשלשול הבטן .	
פרק חמשה עשר . מדבר בהעצר הבטן שבילדים סבתם ותרופתם .	

ע' צעיר המרפיסים דוד בכמ"ה רפאל חיים בואינו ולה :

Unable to display this page

שער י"ג. מדבר באופן שמירת הברואות •

שער הראשון התנצלות לספר : ושם
סולם מוצב שעליו הב"ב עולה לעיני
בנקי העליה מבית ומבחוץ :

১৭৭৭ খ্রিঃ ১২ মার্চ ১৮০০
 ১৭৭৭ খ্রিঃ ১২ মার্চ ১৮০০

שער

מפתחות

קנה

- פרק** תשועי מורה על גמר החולי ועל ידי בועות :
- שער** רעיעי . מלמד אורחנו לדעת אופני הרפק בתכלית הקצור :
- פרק** ראשון מדבר בכללי הדפקים איכותם מהותם וסבתם :
- פרק** ב' נצלוח יפה שבו נראי סוגי הרפק :
- פרק** שלישי יורה לנו בלוח הנרשם סבת התחלפות הרפק :
- שער** חמשי . מדבר באותות נלקחות משתן לדעת טבע החולה :
- פרק** ראשון מדבר במהות השתן ותנאיו :
- פרק** שני מלמד לאדם לדעת גבולי השתן כנכולי מצב האדם :
- פרק** שלישי . מלמד אותנו לדעת כמה ענינים שצריך עיון לבוא אל תכלית הידועה :
- פרק** רביעי מדבר בעצם השתן סכותיו ואותותיו . ושינויו :
- פרק** חמשי מדבר בשינוי הצבעי שבשתן :
- פרק** ששי מדבר באיכות הריח וסכותיו :
- פרק** שביעי נצלוח המלמד אדם לדעת מראו השתן סבתו והשתנותו ואותות בדרך קצרה :
- שער** ששי . מדבר באותות לקוחות מאיכות ומכמות הדם :
- פרק** ראשון מדבר באיכות הדם :
- פרק** שני מדבר בצבעי הדם :
- פרק** שלישי מדבר בשינוי הדם :
- שער** שביעי מדבר באותות לקוחות מן הטינופות וכו' רק פרק א' :
- שער** שמיני מלמד אותנו לדעת אותות הנלקחות מהזעה :
- פרק** ראשון מדבר באיכות הזעה :
- פרק** שני מורה מי בנקל ומי בקושי יזע :
- פרק** שלישי . יגיד לנו איזה הם הזעות טובות ואיזה הרעות ומסוכני .
- פרק** ד' מלמד לנו לדעת זיעו' הרעו' והמסוכנו' שער התשיעי מלמד אותנו לדעת מהות החלטים וכו' פרק א' :
- שער** עשירי מדבר באיכות הקזה :
- פרק** ראשון מדבר באופן יציאת הדם :
- פרק** שני מדבר באופן ההקזה ובאיזה זמן ובאיזה האדם ובאיזה מקום ובאיזה כלי ובאיזה כמות :
- פרק** שלישי באיכות ומהות ומקו' השריטה :
- שער** יא' מדבר בסמנים ושרשים ועשבים ותמצית שלהם הנצרכים להרקת הליחות הוצה :
- פרק** ראשון מלמד אותנו לדעת על נכון משקלו' ומדידות הרובלים והריפאים :
- פרק** שני מלמד אותנו לדעת הטיב משקלו' הסמנים והשרשים המשלשלים את הד' ליחורת :
- פרק** שלישי מלמד אותנו לדעת אופן שתיות השירופו או יולאפו ושאר מתיכים .
- פרק** רביעי מדבר במהות רפואו' המתיכים והמשלשלים כמנהג כל המדינות :
- שער** יב' מדבר בחוקנים הנזקקי' על מורקת בלעז ש'רינגי לתוך פי הטבעת :
- פרק** א' מדבר בחוקנים הנהוגי' והם הויס בכמה אופנים :
- פרק** ב' מדבר במהות ואיכות הפתילות העשויו' לתוקעם בפי הטבעת להרקה :
- פרק** ג' מדבר באופן עשיות ההקצאות תועלתם וכמות לקחתם :
- פרק** ד' מדבר במהות תרופות ההזעירות ואיכותיהן :
- פרק** ה' מדבר במהות העשבי' ושרשי' ועצי' וסמנים ומי' מגירי השתן :
- פרק** ו' מדבר באיכות העשבי' והזרעוני' והסמים

ספר

מפתחות

של כל הנביתים • והמענינות • והגנים • והפרדסים •
 הנמצאים • בעורם החדש : למען יכנס
 בתוכם הקורא • בלתי מבשול
 ויגיעה • ויתערן
 שם :

חלק שני כולל שלשה ספרים וכל ספר נחלק לשערים וכל שער לפרקים
 נברלים והנה ספר הראשון נקרא **ארץ החדשה**

שער ראשון הקדמה לספר ועי' חרוזות : שער שלישי • מלמד אותנו לדעת אחרית
 החוליו עי' רהיית הטבע ביום גבוליו :

פרק ראשון מדבר במהות ואיכות החכמה וחלקי מלאכת הרפואה •	פרק ראשון מדבר באותות הימים הגבוליו'
פרק שני מדבר במהות ליחות הגוף •	פרק שני מורה לנו אותות הטובות והרעות
פרק ג' מדבר במהות רוחות המורכבי' בגוף •	פרק שלישי מורה על העתירות בהזעה הפלגה ויקל החוליו מעליו :
פרק רביעי מדבר במהות כחות הגוף •	פרק ד' מורה על אותות השלשול הגבוליו :
	פרק המשי מור' על קיא הכרחי וגמר החוליו
	פרק ו' מורה על רעיפת הנחיריים גבוליו
	פרק שביעי מורה על הגרת השתן הגבוליו
	פרק שמיני מורה על הגרת דם הנרה כנשים
	פרק והגרת הטחורים כאנשים וגבוליו :
	פרק

שער שני • מדבר בשינוי הטבע

פרק ראשון מדבר בהתמוגות הטבע •
 פרק שני מדבר פאותות ובאיכות החוליו •

כולו אבל אם הוא קיים לא שהוא מסוכן לדור בו חייב המשכיר לתקנו אם יש בידו שכירות מוקדם וכו' : ואפשר שלזה כוונתו ר"ל במסכת שבת פרק במה מדליקין לעולם יבקש אדם רחמים שלא יהלה שאם יהלה אומרים לו הבא זכות וחפטה ר"ל כי לו עסק במצורת קודם שנפל למשכב זהו שכירות מוקדם שאז אף אם נפל למשכב והיו מסוכן לדור בגוף מ"מ היה הובה עליו כביכול לתקן הגוף כיון שיש בידו שכירות מוקדמת משא"כ אם לא סגל במצות ולא נתן לקונו שכירות מוקדמת ובה"ג לא היה הוב' עליו ית' כביכול לתקן וע"כ צריך שיביא ראיה כדי שיעמוד מהליו ודוק :

ואני המהבר בן להרב בעל הדרוש נ"ע אומר שעל דרך זה יבואר המאמר ר"ל גם כל הלי וכל מכה אשר לא כרתוב זהו סילוקן של צדיקים וכו' . דאי' בספרי' אשר להכמי האמת כל נשמות הצדיקים יש להם אחיזה באות אחת מן התורה והאות אשר לא נכתב כולו ונשרתייר בקולמוס מוכרחת אותה הנשמה למות כי לא יש לה אחיזה באות כולו . וזש ושפיר קאמר גם כל הלי וכל מכה אשר לא כתוב' דייקא זהו גורם סילוקין וק"ל לענ"ד :

לצאת וכו' כי הטעם על ההכרח נתבאר במקומו שם בספ' הזוהר שמשעת שמכריזין עליו שימות מיר מסתלק צלמו ממנו ואע"ג דאיהו לא הוי מזליה חזי אמנם במשה לא הוכר צלמו עד מותו כמ"א לא כהת' עיניו ולא נס ליהה וע"כ לא רצתה נשמתו לצאת מאחר שלא הודיעו לה שלשים יום קודם כי לא הוסר צלמה שלש' יום קודם צאתה וק"ל ונתבאר שם ריש סי' שיר שהמשכיר בית להברו חייב לעשות לו הלונות ואם לא עשה לו הלונות פטור השוכר לשלם וכו' ואפשר כי לכך ארזל סוטא פטור מן המצות מאור' שהש"י השכיר לנשמתו הגוף בלא עינים שהם החלונות של אדם כמ"א והשכו הרואות בארובות ואם כן פטורה הנשמה מלשלם מצורת הש"י . ונתבאר עוד שם סימן ש"ב סעיף י"ז המשכיר בית להברו וסתרו בתוך הזמן חייב להעמיד לו בית אחר וכו' : ואפשר שזהו טעם הגלגול כי לכתהלה משכיר הש"י את הבית שהוא הגוף לנשמה לזמן ידוע רהיינו לשבעים שנה כמ"ש ימי שנותינו בהם ע' שנה נמצא כשסותר הש"י את הבית ר"ל הגוף תוך הזמן הקצוב מחוייב להעמיד לו בית אחר וע"כ מגלגל הש"י את הנשמה לתוך גוף חדש כרינא . וכמ"ש ועפר אחר יקה וטח את הבית וסיים באותו סעי' ו"א דוקא כשנפל

בראות . המסכר . כנידים ודכר : שהקלים כוונתו הטובה . לצאת ידי חובה : כמכור כלו סכר . לזר לא נעדר : והנזל מכח א הפועל . מנזק לכל קול : הרים קולו . לזר מכלו : נסיה זה מווסד על מסקל ארבע תכונות ויתד ושת תכונות כללית : וכן ככוגר . ושמו כרלתי המדונות וכחמנעיתם אונר :

אריס קולי :	לצור חבלי :	השם חילי :	בהודרים :
נתן לי אות :	בכל חכמות :	כי כרפואות :	ולמורים :
יגעתי במ :	בכל טיבם :	כי טבעם :	מיוסרים :
טבעי אדם :	וסכוב דם :	נתן גם נרדם :	בתוך גידים :
ובכל אבר :	אני חבה :	רוחי גובר :	בכל חדים :
כרפואתם :	במחלתם :	ונטייתם :	ואם עומדים :
ירי גברה :	בהשחורה :	פרטי מרה :	ובוורידים :
הנכתמים :	מרוכ דמים :	ארפא תמים :	ומתמידים :

אמר

המהבר ספר הלז כבר עברו
עליו כמה שנים ששלחתיו
לויניציא ליד מורי החכם הכולל אביר
הרופאים אשר בישראל כמוהו שלמה
קונינין נרץ ולא הביאו לרפוס ער עתה
עבור רוב עסקיו והשתדלותיו בצרכי הצבור
אשר בתדוהו אך היום האירו ג' הנקיים
א עבר פני זככתו כמבשר ואמר שכמעט
נגמר הספר זולכן אנכי עפר ואפר אתן
שבה באמרי שפר בקידושא רבא חמן
ליוצרי רופא ונאמן ויקיים לנו כל המחל'
אשר שמתו במצרים לא אשים עליך זגו
ואסיים ברבנותו במאמר זה הואיל ראיתי
לידי נוסא ביה מילתא פוק דזי מה עמא
דבר בשם גדול ההכמי ואולם הרבדי יצאו
מבטן א"מ הרב ג' עריין בבחרותו זול
איתא במסכת ב"ק פרק שמיני דף פ"ה
כשהחבל רוצה לרפאות את הנחבל יכול
הנחבל לומר לו שכור לי רופא אהר ואני
הוצה ברפואתך כי אתה דמית עלי כאריא
ארבא זמתיא אני ממך זכו ואפשר זו
כוונת הכתוב כל המחלה זגו שכל המדדשי
מקשים בפסוק זה אם הא לא ישים המחלות
בלל על ישראל א"כ מה צורך לרפואתו ולפי
זה יתכן דהכי קאמר קרא (כל המחל' אשר שמתו
במצרים לא אשים עליך) ר"ל ברין הוא שלא
אשימם עליך ולמה לפי שאני ה' רופאך
ד"ל שאין לך רופא אחר (א"כ) וא"כ אם
אני אכה אותך ואשים עליך מחלה לא יהי
לך רופא כי אני לא אוכל לרפאותך לפי
שאני הכתך ויכול אתה לומר אי דמית עלי
כאריא ארבא זמתיא אני ממך זול לא יהיה
לך רופא כלל זכו ואפשר שלזה כיון
איזב סי' יג. במ"ש כפך מעלי הרהק ואימתך
א תבעתני ר"ל רין שתרחק כפך מעלי מפני
שאני מתירא ממך ולא אוכל לקבל רפואה
ממך זוש ואימתך א תבעתני ואפשר נמי
שלזה הוא כוונת הכתוב ירמי' סי' ה' קוה
לשלום ואין טוב לעת מרפא זהנה בעתה
ר"ל שאמר הנביא לישראל שמכתם אנושה
זלא יקבלו רפואה מהש' מאור שאתם
נבעתים ממנו ית' וזש לעת מרפא והנה
בעתה זוו נמי מונרת הכתוב הושע סי' ה'

זירא אפרים את הליון ויהודה את מזרזולך
אפרים א אשר וישלח מלך ידב והוא לא
יוכל לרפא לכם ולא יגהה מכס מזור כי אנכי
כשהל לאפרים וככפיר לבית יהודה זגו ר"ל
שנתן טעם למה לא יכול להרפא לפי שהש'
מבעיתם זרומה עליהם כאריה ארבא זורה
שאמר כי אנכי כשהל לאפרים זגו ואפשר
שלזה כיון נמי המשורר במ"ש רפאני' כי
גבהלו עצמי ר"ל שהוצרך לבקש על הרפואה
מאחר שנבהלו עצמי וישסכנה ברבר שמא"כ
המורה לא יוכל להרפא ואפשר כי ע"כ דרשו
ר"ל היות הש' שולח בישראל קורמת למכה
זכו טעם הדבר הוא כי לו היה הש' שולח
מקדם המכה זאח"כ הרפוא' לא היתה הרפוא'
מועלת כלום מאור שחומה עליהם כאריה
ארבא ואפשר שע"כ סדרו מסררי התפלות
רפאנו ה' זנרפא זכו כפל לשון אהת נגר
גוף הרפואה והשנית נגר ההדרה שאף אם
ירפא אותנו מ"מ דומה עלינו כאריא ארבא
ולזה בעצמו נמי סדרו לומר כי א רופא
נאמן ר"ל נאמן ברפואתו שאפילו ההדרה
שנחרר מלפניו נמי מרפא הש' ב"ה זכ"ש
אמר בעל הכית המחבד אחר שבנית
לי לשמי כדצוני זגס בשלם
המלאכה אכבד את ה' מחוני זאתן שכחות
ותהלות לקוני ושההיוני בקבד דונבנות
שפתי אבי אדוני כמה שכתב בכתבי זול
ארזל בספר הזוהר זמבוא ריש ספר שם
טוב שם כי שלשים יום קודם מבניין
עליו ברקיע שימות זכו ואפשר לומר כי
שעם הכרזה זו היא ע"ה הרק טור ח"ס סי'
ש"ב סעיף ה' המשכיר בית לחכמו אינו
יכול להוציאו עד שיריעו שלשים יום מקדם
זכו זהנה בבאן בנ"ד נוכל לומר כי דירת
הנשמה בגוף הוא דרך שכירות שהש'
השכיר לה ארז הנזף לבית שרתדור בז
וחת שלומן בעבור הדירה הוא עשותה
הנשמה רצון הש' ושתסגל במצותיו וא"כ
כשהש' רוצה להוציאה מהגוף שהוא ביתה
ימכון שבתה צריך להוריע לה שלשים יום
מקודם וע"כ מברין עליה ית' שלשים יום קודם
צאתה מהגוף ואפשר שע"כ ארזל במ"פ
וזאת הברכ' שהיתה נפשו של משה מתקשה
לצאת

דימא :
 ריאה כארבעה : ראב'ינט ג'וני
 ריאה פונטיקום . ראב'ינט רומי
 ריביסיום . ריבאס (גס) פ'רינק אווים
 רוזה . גיול : שושן או ורד
 רובינאס . קירמאזין יאקוט : אורס :

שפינאק. • אספאנק :

שפיקה גארדי . איספיט : פרח
ש'פיקה אינריקה . סימבול הינדי פרח
שקורדיאוס . יאבאן סארמסאק עשב
שקאביוזה . ג'ולי גוטו : עשב
שקורצינרא . שקורציני : שרש
שקינגאטי . מיקי סאמיאן : עשב
שטיחאדיש . קאראבאש' : עשב
שקאמוניאה . מאחמוריא : מיץ שרש
שטילאריי . אסלאן פאנואסי : עשב
שמאראנדרוס . זימרו : נופך אבן טויט
שטראמוניאה גס מיטיל . דאטולי : עשב
שפינה אלבא :
שפינה אקוטרה . או אוקסיקאנטום :
דמיר בירביס . פרי חמוץ : בל'מ גוט
שפילטה . קאריגי בוטראי : בל'ה בסמט

תומליאדה • בלשון משנה תאלאמסי ;
ניץ החלב • עשב בשנחתך יוצא ממנו
חלב ;

五

קאב'דראיקוניה • קאטיר קוירוגו
קאסטוריום • קונדוש מין חיה שבאגמים
קאסיא ליגניאה • סיליחי כפוי'ר'ק קדה
קאסיא פוי'סטולה : היאר שימבי
קאפיל ויניריש • באלדיר קארה :
קסילו אועים • אור אנא'י כפ'ה קציעה
קואיקוס • ליגנוס סאנקטוס פירגאמביר
אגא' המסוגל לחולי הצרפתים :
קוירקוס • מי'ש'י אנא' אלה או אלונים
קוביבי • קיאכאבי :
קלאמוס ארומאטיקוס • איגור : בל'מ קנה
קולוקוניטידיש • יאבאן בוג'יל : אמז'אל
ובלשון משנה פקועות פקעים :
קוריאנדרום • קיש'ניש' : בלשון הקדש
גר • ובלשון משנה כוסבר :
קוסטוס • קושט ביהארי : בל'מ קושט
קוקומיר אזאנינה • קארגה רויאילר :
בלשון משנה קישואי הבר :
קורנו • קורניאולוס • קיזילג'יק בל'מ אונ
קריטמוס • דיניס ריזיאני
קורנו צירב'ו • ייאיק בויאנוס : קרן צבי
קורנו די אליקורנו • ייד גידאן בוינוס :
בל'ה קרני ראס (בלטין מונצורוס :
קוקומיד • היאר : בלשון הקדש קישואין
גם בלשון משנה מילפפון :
קוקורבישו • קאבאק בלשון הקדש רילועין
קונסולידה מאיור • קארה קאפ'יס שרש
קונסולידה פיטריאה • אינו'יבאר :
קינא ראדיקס • ג'ופג'יני : שרש
קופריסוס • סילב'ו : בל'ה עץ רותם
קוראליום • מירז'אן : אלמוגים בל'ה :
קריסטאל • נידו'יף : כר'ה אחלמה :

דאפאנוס . טורפא : בלשון משנה צנון
דאפ'אנוס מאיור . או סילביסטריס :
איהדין (בל'א הדין) ובל'מ תמכא'או ערל
רובי טינקטורוס . קיזל בוואה בל'מ פואה
רובוס איריאוס . אאי דוט : תורני היער
דוטרה . זירף : בלשון משנה פיגס
דוטרה קאפדארניא . יחירליק :
דומארין . ביברואה : בל'מ חילפא .
לט א

סאמבוקוס . יאגאג' מורב'יר עץ
 סאלסא פאריללה . סאפארנה עץ
 סאסא פ'ראס . סאספראס עץ
 סטאפ'יאנרה . מיב'זיק פרח
 סאנאפ'ינס . סיק פיניג' שרף
 סאלויאה . דיש'י אטו עשב
 סאנדראקה אראצוס . סאנדארוס שרף
 סאל ניטרוס . איב'ירג'ולי סם
 סוקאר או סאחרוס . ש'זקיר מין הקנים
 סומאק . סומאק . כפי פידוש הרמ'בם
 הוט אונ המוזכר במשנה .
 סטוראקס . בודה'ר מיריס בשמים
 סינאפ'יס . הארדא בלשון משנה חרדל
 סאנדראקה גריקה או ארשיניקו . סינ'אן אטו
 סיליקב'א . קיג'י בואינוש בל'מ חרובין
 סולאטרוס (או) סולאנוס . איט אוזוס
 סרפינטארי' . אילאן אטו בל'מ לוף
 סורבא . ש'ורבא בלשון משנה עוזרין
 סיקאמורו . יאבאן אינג'יר בל'מבנות שקמה
 סקב'יללה . ארא סוג'אן בצל המדברי
 סוקצינה (או) קאראבי . קיוריב'א
 סאנב'יש דראקוניש . איקי קאראש קאן
 סאפונאריאה . קיר גאראמפ'יל
 סימילאקס אש'פרה . קאנדול ג'יג'ק .

מורה עין

כמעט לא נמצא בו שום שם אבל מקומו
 תעין באור אלף .

מורה פה

פאפאז'יר . האשחאש בל'מ פרגין
 פאפאז'יר אנדראטיקו . גילינ'זיק ג'יג'יק
 פ'אזיאולי פ'רינק באקלה פול הלכן בל'מ
 פאסטינאקה . ג'זיר מין לפה
 פוליקאריה . פירו אטו
 פוליפוריוס . כיסב'איג' שרש
 פאריטאריאה . יאשיש'קאן עשב
 פוניקא מאלא . נאהר בל'מ רמונים
 פורטולאקה . סימיס אטו בל'מ חלגלוגות
 פוררוס . פראסה בצל הכר'יים
 פיריטרוס . יאדולקיתאר שרש

פ'וליוס (עין מאלאטרוס) עלים
 פוליוניוס . פ'וליסקון בלשון משנה סיאה
 פופולו . קאב'אק אנאג' עץ
 פבימולה נוריס . קאהר ג'יג'יק פרתים
 פוליאוס מונטאנוס . ג'יב'זא
 פיטרוזיליאוס . מאגריאנוס
 פונוס . פ'וסטוק בלשון משנה קטף
 פ'ונני . מאנטאר כמהין בל'מ
 פיזרה . נוחוט גראך קטניות
 פירוס . ארמוט בלשון הקדש אגסים
 פלאטאנוס . ג'יניס אנאג' עץ
 פוסטאקי . ש'אס פוסטוק בל'מ בטנים
 פיפיר לוננו . דאריק פלפל . פלפל ארוך
 פולינינאטון . בודה'ר סאלאמוני שרש .

מורה צדי

צירוניא . אייב'א בל'מ חבושין פרו
 צינו גלוסו . קופיק דיל' לשון כלב
 צינטאבריוס . קאמיריון עשב
 ציטרי . אנאג' קואון בלשון הקדש אתרוג
 סימין צינוס . הורוסאג' זרע
 ציפרי רטונרי . טופולאק שרש
 ציציר . נאוס בלשון משנה ספיר
 צימוני . קימיון בלשון משנה כמין
 ציקלאמין . דומוס טופולאק
 צינאבריוס . זינויפ'ירה דומס
 צירורה . סטוביג' דומס
 צית' פוליוס . טריפ'יל (גם) פ'רינק
 מאגריאנוס . עשב
 ציטראק . אלטון אטו עשב
 ציפה . סוג'אן בלשון הקדש בצל
 ציקוטא . באלדיראן

מורה קוף

קאב'לוס . מאברה לענה בל'מ כרוב
 קאסטאניאה . קייס'יני ערמונים
 קאסומילא . פאפאז'יא ג'יג'יק
 קארדאמוס . קיאקולי
 קאנטארידיש . קודוס בוג'יק זכובים
 ארסיום . וזהוביים
 קאפארו . קיברו בלשון משנה צלף
 קאב'רו

אורח מס

מאלב'ר. איתנו ומיני' בל'מ הרות
מאנדראגורה. אפטישילאס בל'מ יכרות
מאיוואנה. מירונג'יוס בל'מ סבנה
מאצוס. כיפאסה מין בשפוס
מאד'רובוס. פראסיון עשב
מאננה. קוריש האלב'אסי בל'ח מן
מאסטוקט. סאקיש מאסטיה גרף
באלונאסחוס. סאריג' הינרי עשב
מיראה. בור סאפי' בלשון הקדש מור
מורוס. רנע בלשון מערכי תורה
מורה צילוס. בירטלינגין בל'ח סנה
מוליאוס. דארי בלשון משנה דותק
מולדוס. אוכליל מיליק כלומר מיל' מלח
מירטיללה. קארה ג'ליק מין הרס
מירטוס. מירסין בלשון הקדש הרס
מירטא. גאני בלשון משנה הנרנה
מיננה רומאנה. או נהקה מארסאמית
מיקואקאנה. מינאקאן שרש
מירובולאני. האליליר מין פרי
מילופפונוס. קואן בלשון משנה אבטח
מיספילה. מוס מולה בל'מ קרוסטומלון
מאלה אינמאנה. במטלינג'אן
מילליסה. אונול אוטו

אורח נון

נאפוס. שאלגאם. מין לפר.
נאדיונס. זימכול בלשון הקדש נדר
נאטורציאוס. טורי בלשון משנה הרף
נארציסקוס. נירג'יש מין נדר
ניגילא. ג'וריק נאטו בל'מ קצח
נוצוס מושקאטי. ג'וביש ביכ'א אגוז
נושקאטו מין בשמים. הינריסאן ג'ובוס
נוקס מיריסטיקה. הינריסאן ג'ובוס
נימפיאה. ניונפ'יר פרחים הנדרלים במים
ניקוציאנה או ראבאקו. טוטון

אורח סמך

סיליקיש. גאק מאק טאש' בל'הרלמיש
סאטירוס. סאליף שרשים
סאמבוקוס

אורח יוד

יוניפירוס. נאדריג' בלשון הקדש ערעה
יאסמינוס. יוסאמין כפרש'ל הם דוראים
יוויבוס. הונאב פרו שזוס באג'יוס
יוריאקוס לאפוס. בנאסרואול זיתונ
יאספוס. יוש'ם בלשון הקדש ישפה
יאספוס. יוש'ם בלשון הקדש ישפה

אורח כף

בורכאמו. קארטוס. מין כרכוס. בל'מ חתוע
ברוכוס. אש'אפראן בלשון הקדש מרכוס
קארטאמוס. אספוד טורומט'רע
כאטאשטו או כאדרוס. אינינאב'הדרה
כאדרובינדיקטו. ריבי דיקין בל'מ עכביות
כנכוס. קינב'אר ג'ם בל'מ כנכוס
כאמפ'ורה. קינפ'ור בל'ח בופר
כאפוסה. קוש'קוטה סאא. איוואוס

אורח למד

לאקטוקה. מאדול בלשון משנה דהרת
לאפאטה. אילאבארה זאמ'עשב
לאראמוס. לאדוק' זחוי' מין עשב
לאבראנוס. לאברין הוא הרכבה
העשויה מן מין אופיוס וסמנים נכבדים
לאבינבולה. קוזימו' עשב זוחל
לאברוס. באדיפ'ני יסאעץ
ליקוהיצאה. מינאן קיוק' שרש
ליצוס. האב'לאן הינרי מין עשב
ליטיגירוס. מורדאש'נק. הגמס
לילוס אלכו. זאמפאקוס שושן
ליליו רוס קונב'איוס. פיקאמכיר'בונג'יק
ליגנוס סאנקטוס. (עיין קואיאקו)
לינוכטרוס. קינא כלשון ספרי לקויכוס
לינטיש. מירג'אמיק בלשון הקדש עדשים
לינטיסקוס. סאקיש אנאג'. העץ
לאזילי. לאג'יב'קט. אבן וקרא
לאפוס. טאש' בלשון הקדש אבן סתם
לופנה. מיסיר באקלה בל'מ תורמוס
לופולוס. דומיל עשב הפרך בגרנים
לוטוס שפירמוס. באספ'ור טחמוס
לאטירוס. אסאליטק מין גרנים

והגדר פאסטוריש . בעתכע עצי אלעני
 ובל"מ זכוב רועה . יוסף ג'וק סזאליאמא
 וטיש אלבא . יוסף ג'וק סזאליאמא
 וטיש . אסמא . נפן פוריה
 וספוס קורציני . בורג'לי . סזאליאמא
 וטהיאל . זאג' קובריש . בל"מ קנקנתום
 וירקארעא . ויש קוראן אותה היסטורפוס
 קטן . איניק אומר ויהא מסוגל לתסורבל
 יבלת ולקעביר ולמחוק הכהק והגרב .

סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא
 סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא
 סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא

זיראריא . זיראריא . זיראריא
 זיראריא . זיראריא . זיראריא
 זיראריא . זיראריא . זיראריא
 זיראריא . זיראריא . זיראריא
 זיראריא . זיראריא . זיראריא

סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא
 סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא
 סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא

הולנדוניא . קירלאניא . קירלאניא
 הולנדוניא . קירלאניא . קירלאניא
 הולנדוניא . קירלאניא . קירלאניא
 הולנדוניא . קירלאניא . קירלאניא
 הולנדוניא . קירלאניא . קירלאניא

סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא
 סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא
 סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא

טאמאר הינרי . טימור הינרי . טימור הינרי
 טאמאר הינרי . טימור הינרי . טימור הינרי
 טאמאר הינרי . טימור הינרי . טימור הינרי
 טאמאר הינרי . טימור הינרי . טימור הינרי
 טאמאר הינרי . טימור הינרי . טימור הינרי

טאמאר הינרי . טימור הינרי . טימור הינרי
 טאמאר הינרי . טימור הינרי . טימור הינרי
 טאמאר הינרי . טימור הינרי . טימור הינרי

טאמאר הינרי . טימור הינרי . טימור הינרי
 טאמאר הינרי . טימור הינרי . טימור הינרי
 טאמאר הינרי . טימור הינרי . טימור הינרי
 טאמאר הינרי . טימור הינרי . טימור הינרי
 טאמאר הינרי . טימור הינרי . טימור הינרי

גניסטק . קאמור קורציני . קאמור קורציני
 גניסטק . קאמור קורציני . קאמור קורציני
 גניסטק . קאמור קורציני . קאמור קורציני
 גניסטק . קאמור קורציני . קאמור קורציני
 גניסטק . קאמור קורציני . קאמור קורציני

סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא
 סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא
 סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא

דיקטאמור קרטיקוס . סאליאמא
 דיקטאמור קרטיקוס . סאליאמא
 דיקטאמור קרטיקוס . סאליאמא
 דיקטאמור קרטיקוס . סאליאמא
 דיקטאמור קרטיקוס . סאליאמא

סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא
 סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא
 סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא

האלקיקוס . קאמור קורציני . קאמור קורציני
 האלקיקוס . קאמור קורציני . קאמור קורציני
 האלקיקוס . קאמור קורציני . קאמור קורציני
 האלקיקוס . קאמור קורציני . קאמור קורציני
 האלקיקוס . קאמור קורציני . קאמור קורציני

סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא
 סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא
 סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא

הירמוקאטא . סוריג'אן . סוריג'אן
 הירמוקאטא . סוריג'אן . סוריג'אן
 הירמוקאטא . סוריג'אן . סוריג'אן
 הירמוקאטא . סוריג'אן . סוריג'אן
 הירמוקאטא . סוריג'אן . סוריג'אן

סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא
 סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא
 סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא

סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא
 סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא
 סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא
 סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא
 סזאליאמא . סזאליאמא . סזאליאמא

אות דלת

אות ה

אות ז

ויהגד פאסטוריש • מעהכע עצי אלדעי
ובל'מ זכוב דוער • סזקאזאזא
וטיש אלבא • יוסוף ג'ווק סזקאזא
וטיש • אסמא • נפן פוריה
ויסקוס קורציני • בורג'לי • סזקאזא
וטרואול • זאג'קוברט • בל'מ קנקנתום
וירוקארואה • ויש קוראן אותה היטטרופום
קטן • אינ'ק אוטר וואס מסוגל לתסורבל
יבלת ולהעביר ולמחוק הכהק והגרב •

סזקאזאזא • סזקאזאזא • סזקאזאזא
סזקאזאזא • סזקאזאזא • סזקאזאזא
סזקאזאזא • סזקאזאזא • סזקאזאזא

זירואריאה • זירואריאה • זירואריאה
זירואריאה • זירואריאה • זירואריאה
זירואריאה • זירואריאה • זירואריאה
זירואריאה • זירואריאה • זירואריאה

סזקאזאזא • סזקאזאזא • סזקאזאזא
סזקאזאזא • סזקאזאזא • סזקאזאזא
סזקאזאזא • סזקאזאזא • סזקאזאזא

הולטרונג • קיפלטאניג אוטרופום
הריוולוקאנוס • זומבול האטאני
האכמילואה • קאטאק • סזקאזאזא
הונדריללה • יאבאן מארול • מין הוזהר
האלובוס • ג'יליק • ברול קשה ומנוקה
זבל'מ היטטרופום • סזקאזאזא • סזקאזאזא
סזקאזאזא • סזקאזאזא • סזקאזאזא

סזקאזאזא • סזקאזאזא • סזקאזאזא
סזקאזאזא • סזקאזאזא • סזקאזאזא
סזקאזאזא • סזקאזאזא • סזקאזאזא

טאמאר היטרי • סימור היטרי • פרו
טאאריסקוס • אולניק אנא • עץ
טאקאמיהאקה • טאקאמאק • שרף
טיהיא • ג'אי באריאן • עליס שמהם
עושנס ביטול לשרים ונכברים •

טסי לאגו • אעו קולאני • קאטיר טירנאק
טורבנטילר • קזויל ביר • מין שרש
טורביטום • אמורבוס • שרש משלשל
טהום • ונבלק בלשון הקדש • לבנה
טריאנוס • מיסיר בוגדא • מין חטים
טרופולוס • וננג' • גמי טיזא • סזקאזאזא
טרובולוס • טרוסטריש • ונמורד קיין
טורבנטילר • טריאנוס • טיט חתום
טוטיא טאקאני • טוטיא • מין מתכת •

אות יור

גיניסטא • קאטיר קורציני • סזקאזאזא
גוספיוס • בל'מ צמר נפן • סזקאזאזא
גראמין • איוריק אוטר • עשב השרה •
גראמאטי • גאהאר • המון • סזקאזאזא
גומה אראביקה • זאמק • שרף •
גומה גומה • גומה נאמבה • סזקאזאזא
גראניאום • קאפאליטרה • סזקאזאזא
גאלטאופס • סזקאזאזא • סזקאזאזא
גלאניאלום •

אות דלת

דיקטאמור • קרוטיקוס • סאצולאטא
האנאקאמטה • קטרי • סזקאזאזא
דאקטאלי • הורמא • בלשון הקדש • תמרים
האפ'נאליש • קולאפפה • סזקאזאזא
הדומיקה • בורוניג' • בלשון משנה • עקרבים
דויקוס • האויג' • סזקאזאזא • לפרת •

סזקאזאזא • סזקאזאזא • סזקאזאזא
סזקאזאזא • סזקאזאזא • סזקאזאזא
סזקאזאזא • סזקאזאזא • סזקאזאזא

האליקא • גומס • קאקוניג • אראלקינגי •
(הפודיקוס • קאטאפריק • סזקאזאזא
זינאפוס • זופ' • בלשון הקדש • זאוב •
היאושקאמנוס • ביוורבינג' • זאוב •
היפוציטטוריש • היטטרופום • סאקאזאזא
הגליטכופיום • גילדיש • ג'יק • אפתח
היטריה • אגבוריא • סאראמשי • בל'מ הקיקיון
היררה • טיריסטרי • (יה סארמשיק •
הירמוראקטאלי • סוריג'אן • שרש •
הוליפורו • נגור • ג'ופלומי • שרש •
הוליפורוס • אמוס • קורוס • סזקאזאזא
היפאטיקה • ג'ונר • אוטר • עשב •
הינצינטום • מש'ק • רומי • סזקאזאזא
הורדיאום • הארפה • בל'מ שיעורים
הימאטיטס • לפים • סאנר • אדיר • רומס •

אות זא

ואליוריאנה • יאנפ • סזקאזאזא
זיאולר • מניקשי • בלשון הקדש • דודאים
זירבאסקוס • פניור קמרוגי • סזקאזאזא
זירבא • אי וירג'א • אוטר • סזקאזאזא

סזקאזאזא

איוולח • סוטליגין (גם) גירג'יק אומה •
אורוקה • האררא • בלשון משנה הרהל
אורום פוגמינטום • שארה זורניק והוא
סם משהית שעורת האדם וצבעו זהבני •
אנטיפונטום • דימיר בוזאן (מתכת) •
אלומין • שאפ • רומם וחרכבה •
אנסארונא • דילוצי באריראן •
אונקס • מוהור שולימאני • בל'ה שוהם •

אות בית

באוויליקום • פ'וסליגין • בל'ה חבצלת •
באסמינדה • ביליסים ג'ג'יק •
בארבאלוס הירצני • טיקיו סאקא • זכערבי
ליחיסוטיש •
ביקה בונגה • סו טירו שי והוא בל'מ כרשין
בוקסום • גימשיור אנאג • עץ יפה להדר הגנ' •
ביטוניקה • קאסטיראן •
ביטה רוברה • ג'יקונדור • בל'מ תרדון •
ביטה אלבה • פאזי • גם כן מין תרדון •
ביהין לבום • אק ביהימין • (שרש)
ביהין הוברים • קיזיל ביהימין • (שרש)
בריאונאח • סימים קאכאק • (שרש)
ברוסקום • אירדון בהאיר • (ג'כ שרשו
נצרך לרפואה •
בוגלוסה • ליסאן שוורר יאבאן •
פורהאנה • ליסאן שיוור • ר'ל לשון שוד
בורסא פאסטוריש • ג'וכאן דאנארג'ו •
(ר'ל כים הרנעים) •
בראסיקה מארונה • קולאסויא •
בראסיקה • להאנה • בלשון מערבי חסא
בראנקה אורסינא • אסלאן פאנשיסי •
בינזואי • אסמלכונט • מין מוגמר •
ביסטורטה • קיזיל ביהימין • שרש •
בריליום • מוקל איזרר • שרף •
בלאוסטריום • נאהר ג'ג'יק • פרחי רמון

אות גימל

גאלכאנום • קאסני • הלכנה •
גאלאנגה • האבליג'אן • שרש •
גינציאנה • ג'ינציאנה • שרש •
גיניסטח

לאויש • סאבור • בלשון הקדש ראש •
אמוניאקום • ש'אדיר אושאק • שרף •
אמויאום • נאחב'י הי נדי •
אניוליקה • מילקיאוי • שרש רית טוב •
אניטום • רורוק אומו • בל'מ שבת •
אקאקיא • זבים • פרו מעץ מין סנה •
אסא פ'דיטה • הילטיט • הלכנה •
אמיאנטום • באמבוק טאש'ו • נאבן
שטויים מטנו פשרון •

אפיום • קריב'יש • בלשון משנה כרפס
ארמוניאקו • נישא דיר • והוא מלח
העשוי מן שתן הגמלים •

אנרימוניאדה • קיוון אומו •
אריוניטנה • בערבי פצה עשב של כסף
אנקארהינו • באידאר וחוא המזכר בגמ'
חזור חזור ול תצטרך לבלידאר •
אריסטולוחיא רוטודה • זוראבינט מוראביר
אריסטולוחיא לונגא • זוראב'ינט איל •
אקויליגיא • אפטיש קיופי גם קופיללוי •
אקורום • איגיר •

אפופונאקום • ג'יפ'שיר • מין שרף •
ארון • אי לאן יאסטיק •
אטריפליקס • קאטאף סארמאן •
אטמאמוי • וראטיקה •

אישפאראגוס עירי • קושקונמאש • הורביזין
אשפארגוס הכר היליון בל'מ שוטי או מדבה
אשפ'ורול • אימטולה (גם) קריג' קיוקי
אציטוזה • קוזוקולאני • בל'ה אוון ארנכת
אוריו • פירינג' • בלשון משנה אורו •
אוריגאנוס קיקייק אומו • זאטיר בל'מ קורניק
אולפום • קארה אנאג •

אוצימום • יאבאן נענע •
אוראנציא כאה • טורונג' • מין אתרוג •
אכריקולה מוריס • ג'ג'אן קולאני •
אורטיקה • איזירגאן • בל'ה הק הרלים •
אופו באסאמום • ביליסיןק • אפרסמן
אואופ'ורביום • פ'ירפ'יוון •

איב'ה ארטיטיקה • האפטוטאן בערבי
קאמאפ'יטיס •

אינריב'יאה • הינריבה בל'מ • עולשין •
אירינגיום • ג'ובאן קאג'ראן גם אירונג'יג'
איכולוס • סולטאן אומו (גם) מורב'יר •
אינולה קאמפאנה • אנרוס קיוקי •

ספר

ערוגת הבושם

ובו תמצא רשומים • עשבים ובשמים • בשלש לשונות
כתובים • והתומים • בלעז • ובלשון תוגרמים •
בלשון הקדש • ובלשון חכמים :

הקדמה לספר ערוגת הבושם

אמר המספר לא נעלם מעיני קורא המשכיל • שלא יחבר שום מחבר חבור לעצמו כי אם לוולתו
ובאשר התבוננתי סחכמי התלמוד השתמשו בלשונות השונות ואחריהם שלמים וגם רבים מנדרים
החכמים כרכבו סעדיה הגאון והרמב"ם ז"ל וביתא בהם שכתבו ספרו המוכר והחכמות כלסון ערב וכל
זה לקונר וחסרון לסון הקדש הנשאר בידינו כי אין עמנו לא מה שנמצא בפסוקים ולכן נדב לנו לכתוב
סמות הקדשים והעשבים והסמנים כלסון אדום ושמעל אשר בני הגולה ונשכים תחת ממשלתם להקל המלאכה
מהמעיון בספרו והגם כלסון וכלסון ושמעלס ומה גם השתדלתי להביא כאן כל סמות המזכרים בפסוקים
ובתלמוד ובראשי תיבות (בל"ה) כלסון הקדש (ובל"ה) כלסון משנה : וכלליך •

אור אלף

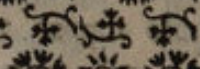
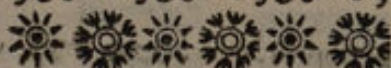
בעצי היער שכך שמו •
אזארום - קירי אושו • בערבי אסארו •
אזילום -- האפלאזיש • שרשים הבאים
ממצרים וטובים לאכילה •
אנגוס קאסטוס - יאעי טחומי •
אלטינה - גיול האטממי •
אלליום - סארומסאק • בל"ה שום •
אזאיש

אבשינציום אגו' פילין בלעז אינשינשיאו
ובל"הק לענה •
אברוטונום -- איובה דאני בל"ה קיסים •
אוינה - יולאף - בל"ה שבולת שועל
והוא מין שעורים •
אוילאנה -- פונרוק -- בל"הק לוויכי •
אגאריקום -- גאריקון והוא ספוג רבוק

קב

בעין אחרונה ויבוא לירי קלקול . ולכן
הבינו הראיה מ"ח דכל אקלדיו וכו'
ואכתי קשה לית הארבע הסדא כל אקלד'
וכו' ולא לית דאמר דב' הסדא אכלבא
דחמי ושערי בעי שירין אכלבי דציבי .
דמדי לכתובא ובערות לעדותן : ויתורין
אחרי שידוע לכל חכמי הרווא' שיש כמה
תנאים בהנהגת המזון : והם הא' בזמן .
הב' בטבע האדם . הג' באיכות . הד' בכמות
ובל המטבח או נוטה קצת ממנהג הראוי
להתנהג צריך מאה פעמים בערך המזון או
מה שהוא תרופות וסגולות לתקן המעוות
אשר עוות כרי שיחזור האצתומכא במרה
שקלקלו על כוריו . ושיבשל כל צרכו . גם
שיבטל קלקול הליחה הנורמת ואז בקושי
יחזור הבריאות ליושנה ולאיתנו הראשון
והוצרכו רבנן להביא ראיה במה דאמר
רב הסדא : חסרי ה' אוכיר . שזכיתי ללון
בצל ובכוארה דבכוארה דאבא מר ורב
זוטרא בר טוביה . החותם בברכה אחרונה
מעין ש"ש על הכלכלה ועל המחיה .

ד-ל אצל
אביזטור
הרב הבן
היותר קטן

[illegible]

750

38

2

ה

לח

2
2/11/1914 2/11/1914

1. התורה - הנבואה - המלכות - הכהנים - העם
 2. התורה - הנבואה - המלכות - הכהנים - העם
 3. התורה - הנבואה - המלכות - הכהנים - העם
 4. התורה - הנבואה - המלכות - הכהנים - העם
 5. התורה - הנבואה - המלכות - הכהנים - העם
 6. התורה - הנבואה - המלכות - הכהנים - העם
 7. התורה - הנבואה - המלכות - הכהנים - העם
 8. התורה - הנבואה - המלכות - הכהנים - העם
 9. התורה - הנבואה - המלכות - הכהנים - העם
 10. התורה - הנבואה - המלכות - הכהנים - העם

אמר המלך הרך קורא משכיל אתה
רואה בשרשר הלוי איך נמצאים
עצים אשר טבעו לחזק האצות ומכא ולעכל
המוזן . ומהם לבטל רוע המזג של
מים ולרעות הצמא ומהם טושים נגד כל
חולי וקדחת . והם מצויים אצל בני אדם
ואין צריך לחזור אתרוהם ולא אחר הרופא
למי שאין ידו משנת . ושכחו רבני וחכמי
הרופאים אף עצי הער לרוב תועלתם
לכן אמרתי אלך לאורס ודברתי גם אני
בשבחן וגם נסיון במאמר הנמרא הואיל
דאתא לירינו במאי דמקשי א"מ הרב נ"ע
והנה בממרא דגטין פסק הנוקין דף נ"ו
ע"א . ושכחוהו רבנן לרצובי רב חסדא
כל אקלודי היה מסר לשמעיה בר מרצובי
דאמר רב חסדא אכלבא דחטי בעי שיתק
אכלבי דצובי וכו' יש להקדק למד ליה
לגמרא לסיוס במאי דאמר רב חסדא וכו'
והרי היה לו לתן טעם למד שברוח
רבנן לרצובי מהא רב חסדא כל אקלודי
מסר לשמעיה בר מרצובי שמע מינה
דהוצאות העצים מחובה להיותם רבים
בצורך ונ"ל ע"פ מ"ש בפ' יום הכפורים דע"ה
ע"ב . ה' מיני שליו דהן ואלה הן . שיבלי
וקובלי פסיוני ושליו וכו' רב יהודה משתכח
לה ביני דני רב חסדא משתכח ליה בי
ציפי וכו' פירש' היו נמצאות בין הביתות
או לר"ה בבית העצים שהיו ממצאין להם
מן השמים וכו' וא"כ אלו לא סיוס הנמר
הא דאמר רב חסדא היינו אומה דמהתם
אין ראיה דמה שלא מסר לשמעיה אקלודי
דציבי לאו משום היותו מצמצם בעצים
לא משום שלם יקח שמעיה מן השליו
דמשתכח ליה ביני ציבי ולכך מביא דא

אמר המהכר המתאכק בעפר רגל
הנמים אתה ללה לעט' לרגל
המלאכה אשר לפני א' הרב וצל וגם אני
לענ' אעורה עוד רדוק א' במאמר הנל
בדברי הכתוב תלת עתיבי בירושלים
המורה להו למיזן ארת העיר עשרים וחם
שתא . והנה הראשון הבשית אותם למיזן
כ'א שנים כרמרא ומשחא והב' אנ' זייני
להו בחטי דשערי . והג' אמר להו ברצינו
ושבחו רבנן לרצינו והביא ראיה לרבריהם
מרב הסדא לתאמין שזה אשר הבשית אותם
ליתן להם משך כ'א שנה עציס הוא גדול
מהבריו והביאו רבנן מופת ואות לרבריהם
דרב הסדא כל מפתחות הבית היה מוסר
למשרתו וזולת מפתח העציס : (עיין בגמ')
הזכו רבנן להביא ראיה שניה דהיה אם לא
יאמינו לאות הראשון הנזכר והאמינו לאות
האחרון שאמת דבריו . ונתנו טעם לרבריה'
באמרם דאמר רב הסדא אכלבא דהטי בעי
שרתין אבלבי רצינו . ועתה עם היות
ששליטה

ש ש ל

ה'דרא גם בלעז ה'דרא בל' צל' יערע
ובל' א' איפוך או עפוך) ובל' ת'
סארמאש'יק אנאג' בל' הקקקיון. לט

סאמבוקוש בכל לשון (ובל"א
האריר בוים) ובל"ת
מורכ' יר אנאנ' • כל"צ סוסיאן • לו

ערכה ידוע לכל • בל"ר סמליקס
ובל"א (ווייזן) • ובל"ת
סנוט אנאג' •

מיליא בכל לשון בל"צ טילעט או
טער לעאו. (בל"א ליטוין
בוים). בפסוק יש מפורשים אורחו על
עץ אשרה. לח

עצו כולו רפואתי ושבתו הרופאים יותר
מכל העצים בכל חולי הגיד' וכיותר
מחולי הנכפה ב"מ כי עושים מפרתיו כמה
תרופות; וגם מוציאים מים ממנו להציל
החולה מחולי הנזכר ה' : הן לגוף
עושים תרופות ממנו מן עליו עושין בשול
לכל נגעי הפה ומהן עושין להתפורר כל
שאר וספתת וכיותר נפוח שברגלים
בתושם עם חומץ ומנהיגים על גבי כל
נגעי הבשר ורי בודה לרבר החמץ
עם שמן אגוז בשבתו : זה קמח סומא
הוא כח החץ : יוצא מלפני ידיו

נאללא

בכל לשון (ובל"א נל"א) ובל"ה
(ויס) בל"ת מאזי • ובל"ה
עפצים או עץ עפציו • ל

הם ב' מינים וטבעם קר ויבש עוצרים
מאד ולכן הרופאים קוראים לכל
דבר הקובץ ועוצר עפציו ר"ל יש בו טבע
העפציים אבק הנעשה מפירותיו אם יפור
אורתו ע"ג בשר חי או על שפתי הכוירה
הנקרא פונטאניללה ישחיו אותו והרבה
כאה בו תרופות :

איבאנו

הבא מארץ הודו ובלעז •
איבינו ובל"ת אכא'וס • לא

והוא עץ שהוד המשובח שהורה ונאווה
לעשות ממנו מטה ושלחן ותענוגות
בני אדם ובו סגולות רבות אמנם טבעו
ליבש ולטהר כל הלחות גם טוב לחדר
הוש הראות ושבהו הרופאים בכל נזילה
היורדת מן הראש :

רוזמארינוס

בכל לשון • בלשון
ספרדירומירו ובל"ת
ביבירואי • לב

עצו כולו רפואי הם ויבש • ושבתו
הרופאים את בשול מעצו • ועליו •
וביותר פרחיו לכל חולשת הגורים כמו
תרדמה והשתוק והכויצה ורעש האיברים
והנכפה ב"מ ובכל נזילה יתירה מחמת
חולשת הראש : אפרו טוב להסיר כאב
השיניים גם לטהרם •

ורד

או שושן • ידוע לכל בלעז רוזה
(וכל"א רוזין) ובל"ת גיול • לג

אחריו שידרתי לרע"ות בגנים וללקוט
שושנים ותרופתם נדבר בקצר כי
נודע לכל שיש להם כח לחזק האיברים
ולשמן הלב • לקבץ האצתומכא ולקרר
הכבד אמנם דע שהם כמה מינים ודתיים
שונות • המין הראשון והם הארומים

מחזיקים יותר וטבעם לעצור כל שלשול
אמנם שאר מיני הורד מהן המשלשלים
מעט ומהן המשלשלים למאד והם הלבנים
גם הנוטרה ללכן • ולכל אחד יש שבת
בפני עצמו יש מהן כרכומיים ודיהם נודף
מרחוק ויש מהן עריוס מעצי היער ותמצא
בהן כמו אגוז או קשר והוא טוב להשחית
כל בשר חי בהכורה וכענין אפר או רשן
שלו •

סאנטאלום

בכל לשון כך נקרא
בל"א (סאנדיל סאן)

ובל"ת סאנדא • בפסוק כדבריו מפרשי • לר

והם שלשה מינים כרכומי לבן וארום
הכרכומי הו"א היותר משובח אבל
שלשתן טובים לכל חולשת הגוף משמתי
הלב מחזיקי המוח מקררי הכבד מפתחי
הטחול ומטהרים אותו מיבש כל ליחה
יתירה ורעה שכנוף ושבתו הרופאי בכל
קרחות ובכל הולו החד ובכל כאבי הראש
בין בפנים ובין בהוצ' עושים ממנו תרופות
כמו משיחור והאספלגית :

ליגנו אלואי

בכל לשון • ובל"ת
אור אגאג' • לה

וכדבריו המפרשים הו"א קציעה והו"א
המשובח שבעצים והם ב' מינים
גדול וקטן שם זה הובא מארץ הודו
מזרחי : הוא היותר משובח והו"א בלי
ספק מעצי הג'ע לריחו הטוב ולרוב כחו
לחזק המוח והלב והצתומכא ולכן מניחים
עצו בתוך כל מרקחת יקר ונבחר מוגמר
העשוי ממנו אין כמות מחזיק המוח והגיד
והלב וכל איברים ראשיים :

רהודיו

בכל לשון • (בל"א רוזין
ווארץ) • ובל"צ ראסין
סינטאמולה ובל"ת • לו

בנתיב הנזכר חולך עץ הלז וכמו כן
בו רית טוב וביותר שרשיו וג"כ
משמח

והוא עץ שתול על הרוב במקום אויר טוב
ועל פלגי המים ועלהו לא יכול בנקל ואין
כמוהו בגידול וכיופיו ובחידור נחמד למראה
וטוב למאכל ולמשתה הבג תחתיו עליו
בעלי הגפן הרחבים ומה מאד נושא הק
בעני כל שורצה וין דשכר יושבו ויושבי
מצולו יתנו ויפתחו כגפן זכרו בין לבנון :

פראקסינוס בלעז פראקסינו
ובל צפ'ריוני (בלא
עשין האץ) בל'ת בוראק : כח

בפסוק אה כפרש' הוא חס ויבש מטהר
ומפור כל שאת וספחת ונגד כל
ארס והנחשים בורחים ממנו ולכן הרחיקו
מדורים מעץ הלו : וכרבו בעלי הנסיון
שאם מענפים האה געשה ענול בתנור של
עכנאי אך ורק שנשאד מקום מעט צורת
הפתח ליכנס ולצאת ובפרתה הלו עשאו
מרוה : תהינה עיניך דואות אף הנחש
יברחו דרך הנחש ולא יעברו דרך ענפי
ושריגי העץ העשוי כמו ענול : השותה
ממיץ עליו מכשוליהן יתרפא מנשיכתם
וגם מחולי השיקוי : איש שמן ביורת
ומבקש לרוות בשרו אזי יתמיד בשתיית
בשול הנזכר : זה הכלל בשול קליפתו
מרבך הכבד והטהול גם פותח כל סתומים
אשר בודיוהן : קליפתו שרופה לאפר
זמקורבת בשמן ודר תרפא כל נגע וצרעת
ועוד בה סגולות רבות :

בוקסוס בלעז בוססו (בלא בוקסין
האץ) בל'ת שמשיר אנא

ובל'ת בפסוק כרברי המפרשי תאשור : כט
עצו מאד טוב ליבש ולעצור לחזק גם
לחמס מעט את הגוף ושבחו הרופאים
נסורת שלו או בשול עצו שהוא כ"כ טוב
כשורש כל'ה בחולי הצרפתים והכותש או
מאכל משרשו ינצל מנשיכת הנחשים
ענפיו ועליו ומכושלים במי אפר עושים
סחן צבעקאס טניא לצבוע שעחת הבגא :

נאללא

אהר מצורע כשלג בהתמרת שתיית מיץ
עץ הלו הנוול ממנו כמו ארבעי יום גם
יצא חפשי :

פופולוס לבן : בלעז פופולו ביאנקו
בל'ת קאב'אק (וכל'ת ספסל
נוס) בל'ת לבנה : זקף זא זכה

אל מי דמית ככה בכבוד ובגודל בעצי
ערן זה עץ מהודר וגבוה לא זו בלבד
כי נושא הק בעיני כל רואהו אלא גם נצרך
מאד עצו ופיהורטו ונצניו : השורצה
מקליפתו הנשחק לאבק משקל א' אונציה
ינצל מחולי גיד והנשרה ומטפטוף השתן
ובמו כן בכל חולי הכליות : אשה כי
תשתה כמות כזאת עם שתן הפרדה לא
תתעבר לעולם וג"כ ענפיו מסוגלים לזאת
וכל זה בסוס נרתה פירותיו בעורם נתונים
לתוך אוון אם יש בו כאב : יסקוט מכאבו
ויתרפא : פרחיו לעת שמרתחול לצמחה
פתושים ומקורבים ברבש והם טובי להרד
הראות : ומפרחים האה עושים הדובלים
משוררה טובה : ומסוגלת לרפסיר כל
כאב ולהרדים אותו גם להביא השינה
להולה זקדא אונגונוס פופולו :

פופולוס שחור : בלעז פופולו ניר
(ובלא פאפאל ווידין)
בלשון צרפת טרומבלו : כו

מיץ היוצא ממנו טוב להעציר השלשול
והשותה גרגריו עם הומץ טוב לחולי
הנכפה ה' זהה הוא ברק אצל אנשי כפר :
ענפיו כתושים עם הומץ נותנים ע"ג הכאב
גם לשתות ממיץ הנפחט ממנו למי שיש
לו חולי הפרקים ויתרפא בעזה :

פלאטאנוס בלעז (בלא מארץ
דאיר) זבל'ת ג'נא
הד אנא :

בפסוק וברברי המפרשים נקד'ת ערמון
ו' שאומהו שעדמון הוא קאסטניא

חמס

ובעלי אלקימא מוציא ממנו שמן והוא טוב לחולי הקוליקה ולגרש רוחות נעצרו בקרבים ולבעלי דיאה ועל כולם בטפטוף השתן או בהעצר השתן אין למעלה ממנו:

ציפריסוס בלעז ציפריסוס (בל"א ציפרעסין בויס) ובל"ת ג'אם אנאג' ובפסוק כדברי המפרשים הם עצי ברותים . כג

עץ הנזכר הם שני מיני' ותרופו' שניהם אחד וטבעם חם ויבש . ר"ח העץ נאה וטוב לנאכל הראש הכבד מסביר הלכנה או מקדירות או מרוח צפונות נסודות של הרשן שלו טוב לכל שלשול והולת השרתן ולבעלי הזה לבעלי שקוי הנקראים הידרופיקוס לכל מי שיש שבירה בבנים נקראת קריפאדורה יעסוק בשתיית בשול עזו או הנסודות שלו גם יעשה אספלנות ממנו וימצא מרגוע לנפשו בעזה: אבק הלז מעורב תוך היין הוא נגד עקיצת עקרב האשה הנעדרת מווסתה תתמיד בשתייתו ותתרפא: עליו שחוקים מאובקי' לנאכל דק לעפר ומעורב עם דבש של שושנים ירכך כל מורסה גם ירפא את הפוליוס אשר בחוטם ה' עליו מבושלים בתוך חומץ ומעורבים עם מקח התורמוסים יסירו צפורנים החוזיות בלעז ראש'פואש) וממנו עושים תרופות וקילוריות לעינים

ביטולה בלעז ביטולה בל"א בירקין (בויס) ובל"ת יולגי בלה"ק במשנה צפצפה והוא עץ מהודר מכל עצי רענן: כר

חותכין את עורו והמים הנזלים מעור קליפתם וביותר בחדש מאיוס . טוב לשתותם לפוצץ האבן שבכליות דשבתקנה ומגיד השתן גם טוב לרחיצת הפה והגרון גם מסיר כתמי העור . מוציא מים מן עליו והם טובים לכל חולי הבא מעכורת הדם . ואני ראיתי שנתרפא זקן אחר

בשולמן עליו ועור בוס אותו בתוך חמונות להתך הליחה ולחזק האצטומכ' . העלים שחוקים הרק השיב ומעורבים עם חומץ מטהרי' כל צרעת . ויש רוחצי' עם בשול עזו כל בשר או מקבלי' האור מבשולו והוא טוב לכל בשר להעלות אהוכה ולהבר עזם אל עצמו הנשבר או נבקע או נפסד:

פינוס בלעז פינו סאלב'טיקו (בל"א פ'וינטין בויס) ובל"ת שילבי' אנאג' בפסוק (אורן) . כ

עזו כולו רפואי ושבתו הרופאים כתוש הרק הטוב לאבק וליתן מאבק הלז עם יין לשתות לבעלי הכבד והמחול ולשקוי ולנאכל הלב אפס כי יהיה נזהר כל העוסק בלקיחתו שלא ואכל ולא ושתה שום דבר שמן באותו הזמן:

קורקוס בלעז קורציא (בל"א קורכין סאן) ובל"ת בילוט . כא

ואתנה על לבי לדעת תרופות עץ האלון עזו וקליפתו ופירותיו כולם הם עפציים ולכן שבתו הרופאים לנאכל במל שלשול והגרה בין בדם ובין בלא דם וביותר בשול הנעשה בין אדום וכפי הנסיון המתמיד בשתיית אבקו או בשול קליפתו ארבעים יום יצא הפשו מכל צמח וצרעת ועל זה אני מעיר . ולא זו בלבד אף זו כל העוסק ברחיצת בשרו עם בשול הנזכר ימצא תועלת גדול ובוותקאס נעשה במי ים או מיס חמים כחמי טכריא .

אבי"ס גם בלעז אבייטי (בל"א טיבכין בויס) כל"ת יוכיר אנאג' . כב

בחרתי לרבר כך הארז אשר בלבנון גם עץ הלז כולו עפציי ואבק הנעש' ממנו או מעליו משקל דרכמה עוצר כל שלשול והגרה . ואם שותה אותו עסביצה בת יוכא יתרפא הזב כי יזכ וכל העוסק בשרף הנוטף ממנו ינצל מכל נזילה:

בשרו בחן יסיר ריח רע כי יעשן לפעמים
בנופי בני אדם . ועוצר הזעה יתירה בבני
אדם . טובים לכל שברון הכיס באנשים
ונפילת הרוחם בנשים ולהמימות העינים .
עצו ועליו טובים לרחיצת הראש לחזק
אורתו . גם לטהר מן הסובין אשר
בראשו חנקרא בלעז פטיראזיש טוב להולי
הפרקים ועוד להן סגולות באין חמנה :

תאמריסקו כלל טאמריסקין) וכלל
אולגין אנאג'י . י"ז

הם ויבש עצו פותח כל סתומי הורידו .
ושבחו הרופאים מאד מאד בכל
חולי המחול . עצו וענפיו וביותר קליפתו
מאובקים ומעורבים עם רבש לעשורתן
מרחקת או בשולן או שרויים ביין (זו ואין
צ"ל) ביין שכיבו בו היוזמין בלעז אקקיא
או אזירו) מקליפתו ועליו עושים שמן
מבושל תוך שמן זית וטוב לסוך על גבי
המחול לעת שיש בו נפוח וסתיים :

לאברום בלשון ספרד לווריל
ובלל לארכיר בויס)
ובלל ריפני אנאג'י : י"ח

פירותיו טובים לגרש רוחות שבקרביו .
ולמקשה ללדת ולהגיר השרתן
ושבחו הרופאים עצו ועליו וקליפתו .
וביותר פירותיו בכל חולי ארסיו ובכל
חולי הבא מקור : כמו כן חסך משמנו
או העוסק בכשולו מעצו ועליו ינצל מכל
נאב הפרקים .

אולמוס בלעז אולמו) ובלל רישטין
(האץ) בלל קארה אפאג'י)
בערבי רידאר ורומה לשמם בפסוק . יט

עושים ממנו הרבה תרופות וטבעו עפציו
ומיבש זקליפתו יותר מר ויותר
חריף לכן עוסקים בו האומנים בכל חבורה
ומכה : בשול (עצו פ' fisch) ברתוך יין
או מים וטוב להסיר הליחה . ויש עושים
בשול

בנקל . ושבחו הרופאים מאד לאכול
מפירותיו מי שבהו הלוש להוסיף במשגל :
שמן הנסחש ממנו טוב לכל רחלואאי
הגידים ולנאבם לכן שבחו הרופאים לכל
בעלי השתוק והכויצה והרומה להם : עצו
מבושל טוב לכל חולי קר .

רותם בלל יוניפירוש (בלל וואטילור
האלץ) ובלעז ג'וניפירו בלל
ארדיג אנאג' . טו

וחם שני מיני המין הא' חנוש' פירות
כמו הדס ואו פלפל רטוב ופירותיו
טובים למאד בכל חולי הבא מהמת קרירות
כיותנו כח לגידים גם מהזיקים את האצתום'
ומגרשים רוחות שבקרבם .

עצו כולו הם ויבש ושבחו הרופאים לכל
חולי פותחים כל סתום שבורידים ומנקי'
אותם מכל לחה להגיר השרתן ולפוצץ
האבן אשר בכליות ושכמקוה גם טובים
עצו וענפיו ועליו ופירותיו נגד כל אדם
שבעולם לנשיכת הנחש למגפה ה' ממנה .
ונגד כל קרהרת ומבטל השתוק והכויצה
זרעש האיברים מסיר ריח הפה מהזיק
המוח והזכירה : קטף הנוטף ממנו בלל
נקרא (גומ'מא סאנד'אראקה) . ובלל
סנד'ארוס) טוב מאד לעשות ממנו מוגמר
לחזק המוח והנזילה היורדת מן הראש
והוא בטקום קאר'אבי . בלל קיוריכאר .
הנמצא לחוף הים של דנט'סקו אשר (בלל
אויגשטיין) כי ירפא שלשול הדם וטפטוף
הפ'יסמולרה והגרה יתירה בנשים והורג
שרצים שבבני מעים ועוד כמה טרופות
באין מספר :

הדס עצו נקרא בלל מירטוס ובלל
מירסין אנאג' . טז

כל המבונה בשם ישרא מכיר אותו . יש
מין אחר ויפה . והשני הדס שוטר
שפסול לקיום המצוה . אבל כשר למלאכת
הרפואה : פירותיו עוצרים מאד ומהזיקי
הגוף הן ויפיים בכל שלשול . עליו הרוחץ

פרדס

ושבתו הרופאים הקטף שלו בכל חולי השתן .

תות

עצו בלעז נקרא מורוש . בל"א (מויל בירין) ובלשון תוגרמא תור אנאג' . יב

פירותיו מרככים הבטן ומסתווניות שלהן עושים שירופו די מוראש והוא טוב לנקות ולהסיר נגעי הגרון : קליפתם וביותר מן שרשיו כתושים ונעשה אבקת רוכל לגרש תולעים שבבני מעים : מעליו כתושים נעשה תחבושת לרפאות כל נגע וצרעת :

אנור

הוא העץ שכך קוראים אותו בלשון החכמים ול בל"ר רחז בלעז סומאק ובל"ת סומאק : יג

פירותיו אדומים והמוצים טוב למאכל בני אדם וברואים לריות את הצמא' גם לעצור כל שלשול והגרה יתירה בין באנשים ובין בנשים צבעים עוסקים עמו בין בעצו ובין בענפיו להשחיר הבגד' גם טוב להשחיר השיער : גם עושים ממנו קילורית לעינים וביותר התינוק' כאשר מוציאים אבעבועות הנקרא ויראולו שורין מפירותיו מעט בתוך מים של ורד ונותני' עם פשתן ע"ג העינים החושש בשינוי יתן מעט מקטף הנוטף מאילן זה בנקב השן וינצל מכאבו : מן עליו עושים תחבושת להמית הסרטן ולרפאות כל חבורה אשר באצבע נקרה פטיריגי : פירותיו שרויים במים אם יטבול בהם סמרטוט או ספוג ויניח ע"ג בועה או התלהבות תכף יתכבה וינצל .

בטנים

עצו נקרא בל"ר פינאשטיר ובלעז פיסטאקי בל"א פיכטין בויס) ובל"ת פוסתוק בערבי וזנאבאר יד

מה אעירך ומה אדמה לך עץ הנושא בטנים דממה לתמר קומתך והנך טוב למאכל לקיום הגוף וקיום מין האנושי פירותיו טובים להשמין רזי הבשר ולבעלי הריאה ולשיעול ירכך ההזה להוציא הלה בנקל

(בל"ר ובכל לשון הגוים נקרא קאסטניא .) ובל"א קעסטין בויס) ובל"ת קמסתאני אנאג' :

ערמון

ר"ל עץ הערמונים פירותיו הם עוצרים מחזיקים האצתומכ' אבל מולידים רוחות בבני מעים ומוסיפים במשגל : קליפתם הפנימית וגם קריפת עצו ושרשו כלם מסוגלים ליבש כל מכה וחבורה ולרפאותן .

אגסים

עצו בל"ר נקרא פירוס (בל"א בירין בויס) בל"ת ארמוט . י

פירותיו מחזיקים האצתומכא אבל גורמי' רוחות בבני מעים : מעצו עושים כמה תרופות ולהיותו עפציו לכן בשול הנעשה ממנו טוב לתחרתוניות . זלנפילת הכרכשתא הוצה או הרחם ממקומ' גם עושים מאבק שלו עם הלכון ביצה תחבוש' לחולי הנזכר : גם טוב לשתות מבשול עצו וקליפתו להעציר הגרת הרם בכל מקום שהוא .

אפרסק

עצו בל"ר פירסיקו . בל"א (פפערדויך בויס) כל"ת סיפטלי .

לא פירותיו מרככים הבטן אבל אינן טובים לגוף ומוזנס רע : מן עצו ומן שרשיו ומן עליו עושים כמה תרופות קטף הנוטף ממנו מעורב עם יין אדום טוב לכל בעלי ריאה והקאת הרם ומרפא כל נגע שבגרון ולכל חולי הכליות והמקוה כי מגיר השתן ומפצץ האבן : פרוי ופרהיו ועליו וקליפתיו כולם טובי' לגרש התולעים ואם יטיף לתוך העינים מבישולו טוב להעביר הרתכלול : מעצו ומעליו עושים משיחה להצמית שיער הנושר ועוד בו שאר סגולות ואין מספר .

אם יחתך חתיכ' מן העץ הלו ויעשו ממנו בשול יהזיק הגוף למצוא תרופה לנפשו בזה:

תפוח בל' ר' פומוס ובל' א' אפ' לכוים ובל' ת' אטא אנאג' ז

עץ התפוח עושין ממנו בשול תוך חומץ וטובלין בו ספוג או בגד לירתן על הבטן או על פי הטבעת וטוב לתהתונות או לשלשול דם. גם מוציאים מים מעץ הלו בעורנו רטוב וירוק. והם טובים להצהיל פני חנשים כדי שתמצא הן על בעלה. גם טוב להן לשתות ממים האו לעת שיש להן הגרה יתירה בווסתן ולנעדר המים היוצאים מעץ התפוח עץ רענן הם מן מימי אהרן ומביאים שלום בין אשר לבעלה ולהן כתפוח זהב במשכיות כס'ף.

אגוז בל' ר' יוגלאנס ובלעז נוזי ובל' א' נוסין האלץ. ובל' ת' ג'יביש אנאג' ח

אל גנת אגוז ירדתי לראות באיביו יגערני ומצאתי שקליפת האגוז החצונית בעורגה רטוב ולח מיץ הנסהמ ממנו מלא כף אחת או יותר יקיא את האדם בינוני בלי סכנה וכמרומה לזה טוב לעשות מקליפה פנימית אבק אחד שגתיבש ויקיא האדם ג'כ בלי טרחא כמות לקיחתו הוא חצי דרכמה עד דרכמה שלמה קליפת האגוזים הפנימית הלובשת את בשר אגוז הנאכל טובה להולי הקוליקה. מיץ מקליפת האגוזים החצונית טוב לרחיצת הפה והגרון. בעלי אקמיאה מוציאים מהם מים ויש מוציאים מהפרי בלבר: מוציאים שמן מן האגוזים וטוב לכל נגע וצרעת שאת וספתת והשותה ממנו בחולי הקוליקה יתרפא וינצל.

פרונוס בלעז זוזינה בל' א' פ' לוימין בויס ובלה' ק' שופוס בשולם טוב לרכך הבטן ולהרוות הצמאה עזו וקליפתו מבושל טוב לרחיצת הפה והגרון

אמרתי אעלה בתמר אחזה בסנסנוי לדבר בשבחן כי שבחו הרופאים את התמר וסנסנוי באומרם שהם מהזיקי את הגוף ועוצרים ועפציים אבל הפרי עצמו המתמיד באכילתו גורם לעצמו כאב ראש ודוקא כשהן לחים אבל תמרים יבשים טובים הם אחר הסעודה להסיר הקינא ולרפאות עמם כל הגדת הרם היוצא הוץ ממנהגו בין על ידי רקיקה ובין על שלשול או דרך השתן או טחורים באנשים אוררך ווסת הנשים ורי בזה ועליו אין להוסיף:

אתרוג בל' ר' ציטרוס ובל' א' (ציטרוס) (בל' ז' אטאג' קואן) או לימון:

ולחיות שכתבתי מהות ואכות בתרופות המשה פירות שנשתבחה בהן ארץ ישראל אדברה נח בשבח פרי עץ הדר מכל עץ רענן כי כמו שפרי שלו מושלם בכל מדות טובות כך עזו מושלם והי' כל ימות השנה ועלהו ל' יכול ועומר ביפוי יש אחד ו' אין שני גם בן ואח 'אין לו בברכת ה' אשר ברכו ה' נחמד למראה וטוב למלאכל תוכו כברו וכו סגולות נפלאות כי קליפותיו מסירו כל כאב פנימי ומהזיקים את הגידים בשר עורו הלבן הוא אמצעי בחם וקר אבל נורתן כת באדם הפנימי החמוץ מקרר הכבד ומטהר הארור ומרודה את הצמא למים: גרעיני שבו טובים לכל כאב פנימי ומוסיף עיכול ומביא הזאה והם עומדים במקום האבן הטוב ביצואר הנקרא בל' ת' פאנוזיר כי מגרש כל אדם כמוה הפירי כולו הוא משמח הלב ומהזיק הגוף והוא כתריאקה ממש לכל חולי וביותר בקטנים המוציאי (ויראגוס או סארומפיון) והם האבעבעו' בל' א' (כלאטירין). מעצו אינם מדברי הרופאים אבל בלי ספק ברא מזכי אבא ע'כ יאמרו המושלים בלשון תוגרמיים (אלמא אנאג' דאן איראק רוש' מים) ר' ל' התפוח אינו נופל רחוק מן העץ ולענ' לעת הוסר עשבים והדר במקום שאינם מצויים תרופות לו ב

אחר שנתבשרה היטב בשמש ונכווצת מעט. אז תרכך הבטן והחזה וכל מורסה פנימית וחצונית וטוב לרפאות השיעול ולהוציא הליחה בנקל: ותוסיף בהגדרת השתן ובחוסת הנשים: ענפיו ועליו בשול שלהם מרפא כל נגע ובתם אשר בעור הבשר. ראיתי אחר וגם עלה בנסיוני שלקח העלים של תאנה יבשים ועשה מהם אבק מעורב עם שלש פעמים כמשקל האבק רבש מנוקה ונעשה מרקחת ולקח מרי יום ביומו פעמים כמדת אגוז ונתרפא מצרעת שהיה כשלג ממש:

עץ זית יבוע לכל בלטין אוליווה (בל"א אל"ב צנוס) ובלשון תוגרמיים זיתון אנאנ' ד

לפי שהפליג שלמה המלך ע"ה בשבח הזית באמרו שמן תורק שמך וגו'. אמרתי על לבי לדבר בשבחיו ובאיכותיו: שמן הנסחט מזית' סתוניות שאינם מבושלים כל צרכן ושבתו הרופאים לעשות ממנו כל משיחה ורטיה לרכך כל שאת וספחת. שמן זית זך וטוב מזיתים מבושלים טוב מאד בכל מאכל ויפה כח הבן מכח האב: הזית עצמו עם הזית שהול דברו בגנותו שהוא טפסם את הלב עכ"ל האוכל מעט מהם עם מזון אשר בסעודה מהזק האצתומ' וגורר התאונה והל' כזר כי כוננתי לדבר בשבח העצים אפילו עצי השרה: עץ הזית או עליו שהזקיק עושי' מהם תחבושת לכל נגע וצרעת: שהזקיק ומאובקים ומעורבים עם רבש משחת בשר חי שבכיה נקראת פ'ונטאניללה או בכל חבורה ונגע וביותר בנגעי הפה: בשול עזו לז' זו בלבר שטרפא נגעי הפה והגרון לא אף גם זו שמסיר תבלול שבעין גם ספוג טבול בבשור הלז בתתו על הטבו יעצור כל שלשול דם והגרת הווסת. גם טוב לרפאו נגעי הבשר שבעפעפי' ושכאזנים ועור שאר תרופות ילכו ונקותיו ויהי כזית הורו וריחו בלבנון:

עץ תמר בלטין פאמא (כל"ד קטיל כוים זכ"ל מורפא אכאג' - ה אמרתי

דם והם טובים לרוות את הצמא ולקרר חום הכבד ולהחזיק האצתומכא: וחמין השני הם מתוקים גם טבעם לשלשל ולרכך הבטן. אבל שניהם יחד טבעם לשמח את הלב: קליפותם עוזרות מאד בין כשהם מבושלות בתוך מים או יין ונעשה משקה עפציו ובין כשלוקחים אבק הנעשה מהן בכמה אופנים. וכמו כן נעשו מהם תחבושת חוץ לגוף בכמה אופנים. חמין השני אינו נושא פירות לא פרחיו כפרחי השושנה יפים מאד וכמו כן עוצרו כל שלשול עזו כלו שבתו הרופאים או עפרו ליבש כל נגע וצרעת:

גפן בלשון רומי ויטוש. (בל"א וויין שטאק) ובל"ת אסמא. ב' נשכימה לכרמים נראה אם פרחת הגפן פתח הסמדר אשקיד מיין הרקת ברוך ה' על הגפן ועל פרי הגפן והוא המשובח בחמשה פירות שנשתכחה א' בהם ואני ג"כ אדבר מעט בשבחם ובשבח העץ ושריגיו וכל השייך לו: ענבי בוסר או סתוניות מקררים והם מרווים הצמאה ועוצרים כל שלשול. וכשהם מבושלים היטב בשמש אות' ענבים משלשלי' ומהממי' הגוף ומחלישים ארת הגוף. הצימוקים מחזיקים ראשי האיברים פנימיים ומשמיני' את הבשר וטובים לבעלי חזה וריאה. יין תוסס כשנתבשל עד שיקבל צורת הרבש וטוב לרכך הבטן. וכל שאת וספחת. הרצנים טובים לישב כהן בעלי שקוי ולכאב הפרקים. אפר שרשי הגפן משחת בשר חי בכיה נקרא פונט'אנילה ולדחיצת הראש כאשר יש בעור קשקשרת וסוכין נקרא בלשון רומי פטיר'אזיש עיין למעלה בפרקו דף. ג

תאנה בלשון רומי פ'יקוש (ובל"א פ'ינין) ובלשון תוגרמיים איננ'ר אנאנ':

לעת שרתאנה רנטה פניה טובה היא לכל נגע וצרעת ואף אם עמוק במראה אבל אינה טובה לאכילה. אלא

ספר

פרדס רמונים

רובב שפתי וישנים : בג' לשונות עונים : לכל שואל הסמנים :
ומהות העצים : פרי מגדים חדשים עם ישנים :
בדרך אלפ"א ב"ת נמנים : ובנקל
המעיון בסמנים : ימצא
הפצים . שבו
ממונים :

הקדמה לספר פרדס רמונים

אמר

המחבר הזה נא הואילתי לדבר על העצום על העץ ועל פרי העץ שממנו תוצאות חיים לנצרכים ולמי שאין ידו משגת לתרופה קדמיה מרובים . זאת ועוד אחרת כי בספר עין אכל כל הכול כמנצחם היותר מוכסקים ומכוסקים בשעת הדחק וכלם כקדא מתאז נכללים בספר זה הנקרא **פרדס רמונים** וכו' כל פרי מגדים שבהם נשתכחה א"ל ודרכם בלא כלם באחד יעידון ויידון שם פעמים שלש כל"ה תורמא דאשכנז וערכ כדו שכל מדונה ומדונה ועם ועם המדבר כלשון עמו ומאז ספן למת מנוח מלכד כפר ערוגת הבושם שלאחר זה אשר פס עשבים וכשמים באחד עיווך תחוינה עישרים כד כענו להםם וזתם עתה כדך הקורא תן מסודך עליו א' תדמך ממנו קטנו וכו' כי שלום לך .

רמון

בלשון רומי פוניקה . ובלעז
גרמאטה (ובל"א מילגרום)
ובלשון תורמייס נאאר . ובערבי רומאן :

הן בעיני שלמה המלך ע"ה עץ הגבחי
לעשותו נושא לבר עצי הגן אשר לשלמה
ושבשרה לקרותם על שמו פרדס רמונים .
אמנם דע שהם שני מינים . המין הראשון
נושא פירות והם הרמונים . מהם חמוצים
ועוצרים כל שלשול בין כרם ובין בלא

א' שלהק פרדס רמונים עם פרי מגדים
אבר המהבר מה מאר מצא

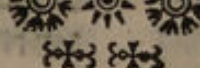
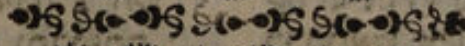
פרק שמיני • והוא שהשמש דש וזורה
ואחר ההורע' אבר שלו אינו מתא עומד
בגבורתו והפץ שנית לעשות כלאכתו וזה
נולד ג' כ משפעת זרעו וזרה החני ולפעמי
העלולים בחולי הלז נופלים בחולי הדרוקן
ושדפון וכבר נזכרים למעלה •
תרופתם • ע' סמנים הממעים והמקדרים
הזרע וביותר המוצים •
המקרה הג' הנקרא פריאפ'זמוש והוא
התמדת הקשוי אשר בגירו עם
הוסר תענוג וחוש אבל לפעמים יחוש
וירגז כ' בשדשי הגיר וזה נולד מרוב
רוחות הנכנסים לרדך עצלי וגירי האבר
ומעשה בגוי אחד וקן מנאף עסק בסמנים
חדים וכבשמים להוסיף ברתשמיש ונפל
בחולי הלז ומרוב קשוי אברו נולד בו כאב
גדול ובסבתו מת אבל אבר שלו לא מת •
אמנם תרופת הפריאפ'זמוש הם רפואות
ממרקות וביותר ההקאה עולה על כול' •
ואחריה יעסוק בסמנים המבטלים ומפורים

הרחורת אשר בו נסגרים • והם זרע
אנוקאסטו וזרע חורת וזרע רוטה וכיוצא •
תרופה היצונת שירהף הגיר עם יין שנכשל
בו זרע כמון וזרע רוטה וכיוצא •
סניטרטום הביא כמה מעשים בענינים
הא' ואנו אביא רק'ג' מהן •
ואה הן • מעשה בגוי א' (וגם י' סניף מוכיל
כספרו נ' לופן כ' כענין זס) כל עוד ששימש
מטרו השמש דש מכפנים ובעל הבית
זורה מבהוץ את הזבל (ר' סלעת תסמיסו קרס
לו סלסול לעסות נקבו) וכל זה בא מרפיון
פי הטבעת ורוב התענוג • מעשה הב' בא'
אשר בתשמישו ל' הוציא זרע ררך פי
האמה כי אם רוחות • ומעשה ג' באהר
שבמקום הזרע הגיר דס הרבה וח' יצילנו •

ברוך היוזע כל כרתום : בסיום

ספר שלישי • מעין

התוס :

סוף

סוף

ספר

הוא שיש בו נסגרים • והם זרע
אנוקאסטו וזרע חורת וזרע רוטה וכיוצא •
תרופה היצונת שירהף הגיר עם יין שנכשל
בו זרע כמון וזרע רוטה וכיוצא •
סניטרטום הביא כמה מעשים בענינים
הא' ואנו אביא רק'ג' מהן •
ואה הן • מעשה בגוי א' (וגם י' סניף מוכיל
כספרו נ' לופן כ' כענין זס) כל עוד ששימש
מטרו השמש דש מכפנים ובעל הבית
זורה מבהוץ את הזבל (ר' סלעת תסמיסו קרס
לו סלסול לעסות נקבו) וכל זה בא מרפיון
פי הטבעת ורוב התענוג • מעשה הב' בא'
אשר בתשמישו ל' הוציא זרע ררך פי
האמה כי אם רוחות • ומעשה ג' באהר
שבמקום הזרע הגיר דס הרבה וח' יצילנו •

הוא שיש בו נסגרים • והם זרע
אנוקאסטו וזרע חורת וזרע רוטה וכיוצא •
תרופה היצונת שירהף הגיר עם יין שנכשל
בו זרע כמון וזרע רוטה וכיוצא •
סניטרטום הביא כמה מעשים בענינים
הא' ואנו אביא רק'ג' מהן •
ואה הן • מעשה בגוי א' (וגם י' סניף מוכיל
כספרו נ' לופן כ' כענין זס) כל עוד ששימש
מטרו השמש דש מכפנים ובעל הבית
זורה מבהוץ את הזבל (ר' סלעת תסמיסו קרס
לו סלסול לעסות נקבו) וכל זה בא מרפיון
פי הטבעת ורוב התענוג • מעשה הב' בא'
אשר בתשמישו ל' הוציא זרע ררך פי
האמה כי אם רוחות • ומעשה ג' באהר
שבמקום הזרע הגיר דס הרבה וח' יצילנו •

גר עיני פינו פיצסס' אציו בולבי קטניות
ולפת וכיוצא בהם זואצ'ל שיטנע את עצמו
פבשר ויין הרקוי אבל יעסוק במאכלים
המקררים . ורקובצים .
ובירקות כמו הורה בלימיש אמרפול' צי
ודילועין וקישוא' ואבטוחי' ופירות חמוצים
וביוצא . ואם בעל בשר הוא יקיו דס וברו
שלא יתעורר יורר הזרע ממקומו ירהיק
עצמו מן ההרהור ומן הכסלה ויפנה עצמו
ומחשבתו לרברי תורה וירחיב עצמו לרעת
בכל חכמה כי אין מהשבת עריות תתנבר
לא בלב פנוי מהכמה ולא ישכב על ערפו
אלא יטה עצמו מעט לצרדיו גם יפור על
יצועיו ירקות המקררים והם עלי ערבה .
והזרת ופרחי נימפיה או ויאולה והרומה
להם : אמנם רפואות המקררות ומעצרות
הזרע כבר מוזכרות למעלה במה פעמים
בחבורי אמנם אכרוב כאן ב' או ג' נוסהאות
ואלה הן קח זרע פורטולאקה זרע אנני קאסני
מכל א' חצי דרהם זרע פלאנטאניש זרע
רוטה מכל א' דרהם שלם ודרים ארומים
מורקמים בסוקאר ג' אונקיאש ויעשה מהכל
תערובות : נוסח אחרת קח זרע אנני קאסני
קורי' אנדרי מרתוקן בחומץ מכל אחד ב'
דרהמאש זרע פלאנטאני' זרע רוטה מכל
אחד א' דרהם סוקסיני קוראל מכל א' חצי
דרהם ויעשה מכולם אבק שכמות לקיתתו
יהיה משקל דרהם שלם בפעם אחת :

פרק שביעי . ידבר באימרת שלשת
מקרים אחר מגונה מחברו ולא
הם . האחד כלשון יון סלאציטאש . הב'
סאטיריאזיש . הג' פריאפישמוס . ה' ישמרנו
מכולם :

יש שלשה מקרים הנפלים בכלי זרע
משונים ומגונים . המקרה האחר
בלעז וביון סלאציטאש והוא תאווה יתירה
אל התשמיש באופן שקודם גמר הביאה
הפץ שנית ושלישית ויותר וסבתו רבוי
הזרע ויתרון הדם .

המקרה הב' מלשונם סאטיריאזיש המזכר
בחבורי הראשון בספר עולם קמן
פרק

על צוארו : אהרת ושים כסף חי לתק
קנה ויהתם אותו ויתלה על צוארו : סגולה
אהרת יקנה דג לוציאוש (כל' א' העכט)
זכר וחי וישתן לתוך פיו וישלחנו שנית
א' דגהר : אהרת ישתן דרך הור הטבעת
קרושין בין לפני זכין לאהר קרושין יש
גוררי' מעט מן טבעת דק כעפר ונותני' להתן
לשתות בכוס של יין .
אותות המקרים הנזכרים גורעים מפעולות
העלול ובאופן זהאם העדר הקשוי
והולשת המשגל בא מאיסת דוח החיוני
ניכר מהולשת כח הנפך . ואם בסבת חולי
האיפוחונדיא' ניכר מרמיונות זרות שבו .
ואם מכווץ אותרדמה בעצלים ניכר מרפיון
ורחות האבר עם בטול החוש . ואם מנוקי
איברי המשגל ניכר מאיסת התאווה אל
התשמיש . ואם שהוששין לו לכשוף או
קשירה נודע למי שהיה נשוי כבר או למי
שיודע בעצמו מקרם היות בו תנבורת אנשים
ועבשיו נטרה ממנו וחנה אור התקירה
ורוישה ויריעת הסכה ישתרל הרופא להסיר'
וימצא תרופתה דבר דבור על אופניו .

פרק ששי . מדבר באימרת הקרו'
ומהות הזב סבתם ותהונתם :

בעל קרי שורה לזב בכל ענינו . כי
כמו שיקרה לבעל קרי בחלום
עבור הרהורים דעים כך לפעמים יקרה לזב
בהקיץ כשנותן עינו באשרה ומיד יזרע :
סבת רוע המקרה תהיה התעוררות כח
הרוחה עבור שפעת הזרע שבוונולר
מרבוי אכילה ושתיה ובטלה ושאר תענוגים
ובודאי יתעורר ויתנועע הזרע עכור ב' סבות .
הסכה ראשונה מהרהורים רעים . הסכה
שנית השוכב על ערפו שאז יתמס הכליות
וחוט השדרה : ורע שנית שכל ההואה קרי
כתחלת הליו יורה על רבוי רוע החומר
ואריבת החולי (ומס' סאלח' סרואס קרי יפס' לחולי וס'
יכס' בסוף בחולי כי אית סוף לחזרת סרוס סקוני) .
תרופותיו אם נודע שבעבור שפעת זרעו
רואה קריאשתרל להסיר הסכה
ויטנע מן המזונות חכוסים זרע זרעם

פרק

חמישי • מדבר ברפיון האבר
ושאין בו כח גברא •

לפעמים

נפל איזר נזק בכלים
ומנעגם מעכב את הבטול
והוא על ב' פנים • הא' שי שאין בו כח
גברא כלל ולא קשוי הגיר • הב' בהעדר
הירידה ר"ל שאינו יורה כחץ והכל יבורר
בא' היטב דבר רביר על אופט •
הראשון והוא חולשת או מיעוט הקשוי ואין
בו יכולת כלל לבטול ויהי עכור אחת משש
סבות • הסבה ראשונה עכור כוחן או תדרמה
אשר יקרה בעצלים וכיוצא • הב' עכור
קרקול חגידים אשר בפצוע דכא מרוח אשך
וכיוצא כמו שהביא יאקובושפ' וגטאנו מעש'
בשר אחר שמהתמרה יתירה ברכיבת הסוס
ניזק מאוכף שלו וזה נמצא בפסוק והוא
המקור וכרורת ונהיך וכרורת וכו' •
הג' עכור הולשרת הכוח הנמשכת אתה
נפילה והכאה • הר' לעת תשמוש כשיפנה
לבו לדבר אחר ומבטול המחשבה • הה'
ימנעוהו שאר ענינים והם שנאת הנבעלת
או הבושה או תשווקה הזקה בשקעת בלבו
הו' ראיה להביאה בספר ואם זרה אצל
הפילוסופים והיא אם נקשר ההתן לעת
הנפתו ובענינים האלה בכהרותי שמעתי כמה
תהבולות • (גנלזון כפרדי לו אטורון) (זכור)
והוא (פסוק חמש פ' אהרן) ויש כמה דפאים
מאמינים בזה וגם כותבים תרופות ואנו
לא אהשוד ירי מלכרותב שתים או שלש
תרופות קלות העשי' ואינם יוצאים ממרכז
דת התורה שהרי מצינו בתרגום ונתן בן
עוזי בפסוק לא יחבול רחם וזל ולא יהיו
גבר אסר התנין וכלין בחרשין ארום נפשא
דעתיר למיפק מנהון מהבל • וכן הירושלמי
גלא תהון איסורי התנין וכלין ארום כל
דעבר אילון מפר בהי עלמא דאתי •
תרופתם יקח שריגי עץ ביטולה וישתין
עליהם או ישתה מבטול שריגי
ביטולה הארטמן כתב שיהיו דוחצים ערות
התן וכלה במים מבושלים של עשב
אקוילוניום לשכור עצמו מן הנזק ושים כסף
הו' לתוך קליפת האגוזים או הלחם ויתלה
על

ורתיהת הדם • ותרופתם הרבבות שיש
בתוכן אופיום כי מבטל כל רתיהה וממזג
הבטול וזה ירועה לישמעאל ולהודיים
העוסקים באופיום כדי להוסיף התשמיש בו
שבע האופיום הוא לעכב הרמות במהלכו
הכלים וכמה יתאחר בתענוגיו ולכן נשים
שבאחז הינד'אה אשר איש תוקר בקרבם
מאכילים לבועליהם קודם התשמיש אופיום
כדי שיתאחרו וירכו בתשמיש נבין בזה
שכל המטהר להזריע יעסוק בו • אמנם
צריך עיון גדול בזה לשני טעמים • הטעם
הא' להיות כי האופיום גורם תדרמת
האיברים והגידים פן יגרום היזק למוח •
הב' פן יהיה הולד הנולד מאותה טפה
טיפש או בור בדרך האופיום לעכב הרוחו'
ולכן טוב לו להוסיף עליו מעט מרהסם
אמברא או שכן של קאנילה או דבר אחר
המבטל ארס האופיום •

פרק

הביעו • מדבר באיהוד או
בקלוקל שפיכת הזרע סברהו
ותרופתו •

אמרנו

בפרק שעבר בתנאי השלושי
כי כן הראוי שיהיה הזרע
יורה בהיך אודיעך עתה שתתקלקל השפיכה
במשגל עכור העור ורוח החינם שבעצלים
וכחוש הכצים ומזה נולד רפיון האבר
ואיהוד ההוצאה • נוסף על זה נזק אחר
זהו שיתקשה האבר כמשגל אבל אינו
מזריע לא אחר מיתת האבר בהיותו וישן
כמו שהביא ברטולינוס מעשה באחד
שבקושי האבר לא היה מזריע לא דוקא
באבר בת ובנשיקה קלה ולהכין הענין דע
כי הדם ימלא את גירי האבר בהסכמת רוח
החיות ויקרה הקשוי אבל כדי שיהיה יורה
בהיך צריך שיתבטל כל צרכו בכליו ושיפלוש
כל שביוליו ולפעמי' תעכב פעולתו ותתאחר
וזרע' עד אחר מיתת האבר או בשעת השונה
תרופותיו • שועבוק במהזיקי הגידים מבית
זפכחזן • והם כל מיט בושים
המוזכרים כמה פעמים ברבורי וגם יסוך
סביב ערותו מן השמנים הנ"ל •

אזקיא אחרת זפלפל חצי דרהם לפעם
 אח' : אחרת קלה וטובה הלמן ביצה
 בת יומא או ביצה שלמה מטורפת ויערב
 אותה עם יין לבן ואם ידו משגרת יוסיף
 עליהם מעט אמברי גריון או שאר בשמי'
 כגון אגוז מושקאטו • קוביבי • קאנילה •
 והדומה להם וזה מפליא לעשות בגבורת
 האנשים והוספרת זרע ועדעור החשק :
 אחרת עטרת התדנול וכציו • אחרת גיד
 של צבי דרהם א' מעורב בביצה משולשלת
 וישתה אחרית' מעט יין טוב • וגמ' שיש לו
 יכולת לעסוק בסם בלטיין אמברא ועסוק
 כי הוא מן התרופות המובהרות לעורר
 הכחות ולהוסיף משגל :
 והרבו הרופאים לכתוב בתועלת השורש
 בלטיין סאטיריוניש למינהו אבל אנלך סוד
 מה • שהזכיר

ברמון • סינא
 זכון לרעת כח
 מין של סאטיריו
 ובלשון יוון •
 צינואורה'ש על
 שם שני שרשים
 נרמס לבצי
 הכלב והנה
 לעולם שורש

אחר מהם מלא ורשן בשנה זו ומסוגל
 מאד להוסיף זרע וכח המשגל והשורש
 השני דל וזה המבטל כח המשגל ומיבש
 הזרע אבל בשנה שלאחריו להפך ששורש
 המלא והשן נעשה דל ורזה והשורש הרזה
 ותמלא וידשן ויוסיף כח המשגל ויריעה
 זו הכרחית פן יהיה למוקש לעוסק בהם
 בלתי ידיעה זו ובמקום רפואה יגרם הזיק
 לעצמו • ומן התרופות הצוניות הם הסיכו'
 והרהיצות • הסיכות הם שויסיך בציו ואכרו
 בשמן אגוז מושקאטו או שמן קנשט או
 שמן נאריאופ'לי או זיביט ובסגולה שמן
 של נמלים בעלי כנפים אבל לעולם מעוטן
 יפה והובן קשה פן יעלה ריחם ההר אל
 הנחירים ויבטל פעולתו • ועתה נדבר
 בתרופות נאותיות אל התלהבות הבצים
 והם על שני פנים ר"ל פנימיות והצוניות

פנמיות שאם צריך להקזה יקזדם • ואם
 צריך להזעה יעסוק במזיעים • הצוניות הם
 תהבושת מעשב בלטיין פאר'ש כתוש
 וכרוך בכציו • או יקה אנרימוניא כתוש
 ומכושל וישים עליהם ולפעמים צריך
 שועסוק בשורש קוקומור • אזוניני ובעלי
 העשב דוטרז ופרח קאמומילה שמכולם
 נעשה תהבושת ועוד הרבת הרככות כאה
 נמצאות בספרים ולא אביא בכאן כי
 בהרתי בתרופות קלות ומצויות •

פרק ג' מרבה בנזקים הנפולים
 בבלי זרע ר"ל הגרת הזרע או
 העדר הזרע :

לקיום המין צריך שלש תנאים
 התנאי ראשון שיהיו
 נולד הזרע כראוי ברחן כליו : הב'
 שיהיה שמור שם עד זמן המשגל • הב'
 שאנו על כח הדם טבעי ורזה חיוני יהיה
 יורה כחץ למטרת • וכל זה באתי להודיע
 לפי שלפעמים נופל נזק בהם באופן
 שאינו שמור שם הזרע וגם אינו יורה
 כחץ והוא על ב' פנים • הא' בהגרת
 הזרע והזיבה בלי משגל • הב' הממחר
 להזריע במשגל • הג' הממחר להזריע
 הד' כשאינו מזריע בין במשגל ובין בלתי
 משגל • ועתה באתי להשכילך כינדה
 ואודיעך שיציאת הזרע בלי משגל והיה
 בב' אופנים • הראשון כשרואה קחי
 בלילה • בהגרת הזרע והזככה ויעיין בפרק
 חולי הגונרא'א • השני הממחר להזריע בשעת התשמיש
 ר"ל קודם זמנו ויש לו ב' סבות • הסבה
 ראשונה כאשר כלי זרע רפויים ושביליו
 פתוחים הרבה באופן כי בגניעה בעלמא
 זרע ואז תרופתם הסמנים העפציו • המזכיר
 בפרק ב' ספר גן נעול • הסבה השנית הוא עכור עצם הזרע ר"ל
 או עכור רתיחה יתירה בכליו או עכור
 רבוי הרוח וזה יקרה לבחורים חסרי נשים
 ואז ממחרים להזריע עכור הדגרת הזרע
 ורתיחת

מפעולת הזכובים בלתי קאנטאריזש (כל"ז ספאניס פ' לינין) אמנם אביא ראיה אחת איך התכוון מקלקל הרוחות. מעשה באחד שהיה רגיל לשנות בכל יום אישפיריטו ויטריאולי עד שביציו נתמעכו כלם והסרו ולא נשארו לא בנמיות אחד האפונים והנו הרגיש הענין שזה קרה לו בסבת ההתמדה משתיית אישפיריטו ויטריאולי אז חרה לו ושוב לא שתה ממנו ובמים אחרים שבו לגידולם הרגשון : ומכאן יהיה שסם ניטרוס עכור המוצתו מקלקל כלי המשגל וממעט הזרע ומעשה באחד שטוף בזימה יום ולילה ולבסוף יעצוהו שיקח מירי יום ביומו איבא ריקנא מלח ניטרוס לכבות זרעו וכן עשה וגרם לו שלם היה לו יכולת אפילו למלאות רצון אשתו : אמנם לבטל תאות המשגל ולהרדימה או לשכך כח הכשול שבבצים צריך שיקרר הבצים. ובהתקדס יתקדד בשורה כל הגוף והביאו הרופאים כמה מעשים על זה : ומכאן אם ישים על גבי ביציו סמרטוט או ספוג הטכול בהומץ יוסר השכרות או אם יתיך ניטרוס בתוך מיץ זימפיר ויב'ו (כל"ז סוף ווארניל) וישים על ביציו וינצל מרעיערת הדם המולד מרתיחה יתירה. ומכאן הרופא ריבירוס הביא ראיה שלא מצא רפואה יותר טוב למשוגע מוחלט לא בסירוס שהיה מסרס אותו : וגם יבטל רתיחת הזרע כסף הי. ומעשה באחד שסך בסיכר שבה כסף הי בבשר ערותו וסביב לו (כדו להמית סכנים) והוסר ממנו כח גברא של לרופאים ויעצוהו שיוסיך שם בתמידות את שמן נרד בלתי שפיקה נארדי שגם הוא מסוגל להמית הכנים הנולדים שם וטוב לקשוי האבר וכן עשה והזר כחו כבראשונה. ורע שכל המרבה בתשמיש בכהדות יוסר ממנו גבורת אנשים והזרע קורס זמנו וכל זה עכור רתיחת הזרע אשר בשערת התשמיש כחו כלה והרוחות נפזרות. ובצינו נעשים דלים ורזים. ויש נסיונות רבות על זה בספרים וא' מהן העוסק בזכובים קאנטאריזש שמוסיפ' כח במשגל וגורמים רתיחה גדולה באופן שיגיד הזרע

והדם יתר : זאת ועוד תרע נאמנה שבקלקול הבצים יתקלקל ג"כ הזרע. ד"מ מי שיש נפוח בבצים אי אפשר שיתכשל הזרע כל צרכו. וביותר אם יש להכות הבצים עכור רתיחה שכרם העצור בחושי הבצים. וסבת התלהבות לפעמים יקרה לאנשים רוכבי סוס הבאים מארץ רחוקה. ולפעמים יקרה רתיחה וצמיחה בזב שלם נתרפא הטיב. או עכור לימפ'א והוא הרור הרגיל לצאת דרך שכיולי הכצים ובשנעצר גורם רתיחה ולפעמים נולד מזה נפוח האשכים והם על ג' פנים אבל אין מונתי להאריך אלא (יעיין בפרק המרבר בשקוי) בספרו בית חדש :

פרק

שני. מדבר בהפסד הזרע עכור נזק הבצים :

הפסד

הזרע אשר יקרה בסבת הנזק שבבצים נזרע מפי החולה ר"ל אם בסבת רוע העכול יזרע מרוע הסדר והנהגת החולה. ב' אם בסבת הבצים או הסחון בשולם או לא יהיה לו תשוקת המשגל ויהיה לו פובה הנוף ועצל התנועה וגם אפילו בשעת תשמיש לא יהיה לו תענוג עכור דקיקת וקריירות הזרע. ג' התלהבות ניכר מנפוח האשכים וצבעם אדום ובחום גדול וכאב דפקיי וכל זה נולד מתנועת הדם. תרופתו לתקן רוע העיכול שבבצי' ויעסוק בסמנים המוסיפים זרע רוצה לומר מזונות טוב ההזנה המוסיפים כח העיכול ומבטלים רוע מזנו וגם פל מיני בושם המוסיפים בשול הזרע ומעוררים אותו והרוחות נפשיות. אמנם רע שמזונות המוסיפים זרע אינם הבשמים הרים לבדם פנ' יזיקו אם יהיו מהוכרים עם סמנים ממוזגים המוסיפים בכשולו והם השקדים בטנים ופ'וסטוק ולזיזי' ושתית הג'וקולאטה או חלב וכל הנעשה ממנו. ולכן הרופא סילינאנדר' בקיץ להוסיף זרע נרגל לשתות חלב מבושל שלש אונקיא' וסוקאנ' אונקיא'

ספר

מעין חתום

מדרב בנזקים • הנפלים בכלי
הולרה • פנתם • ותרופתם :

הקדמה לספר מעין חתום

בגמרא

היו לאדם כנים כילדותו ויהיה לו כנים בזקנותו סגמא ככר זרע וזרע ונו' • אמר
המחבר לקיים סמין נחך שלש • נחך קורע כולד כננים ותכסל היטב • הכ' סיהיס
קמור סס עד זמן כננך • ה' קורע המסומר יהיה וורס כחן ולת סכל כל כמקמט כנן סלדס • לקום סמין •

פרק

ראשון • מדרב בהפסרת הזרע סבותיו ותרופותיו :

הסבה ראשונה

להפסרת

הזרע הוה

הסרון או נזק הבצים שאינם מבשלים הזרע
כל צרכו לתנועת הרוח ולהבת הזרע וזה
ניכר בנער בן י"ר שנים משהביא שתי
שערות שאז יתחיל הזרע להתנועע וגדול
הכה ותגבורת האנשים מת שלא היה לו
מקדם : רופאי זמננו מוחסים את הבשול
אל המליחות ורוחניות הדם ומביאי' ראיות
לרבריהם • ולכן כל דבר המוץ מפסיד
הרוחות וכן כל דבר הר מעורר הרוחות
וזה ניכר מפעולת הפלפל והרומה לו או
מפעולת

מאפסרתו או מעוטו • הב' בשפערותו או
בזובו • הג' אם יתקלקל ר"ל בהרות או
ברקיקות או כמוגלה וכיוצא • ובדרך זה
אורך קורא נעים אדריכך במעגלי יושר
בקצור נמרץ ואומר אני שאפסית או מעוט
הזרע הורה על ב' פנים • הראשון עבוד
הסרון הומר הנעשה ממנו (ר"ל סוף כסול
סליסו סמכון לזון את סגידס וסודע) • הב' עבוד
לו

יקרה לקטנים חולי הנכפה או אישפאזמו ויהיה עבור אהת כאה הסבורת והן עבור רוע ההלב של המנקת או עבור התמדת הנתינה בלתי הפסק וקודם שיתעכל ההלב באסטומכא של הילד ויתעפש או עבור שרצים שבבני מעיו או עבור איזה חולי וקדחת או עבור כאב השינים או פחד פתאום וצריך עיון ברבר להסיר הסבה ולרתקן המקולקל והמוסכס אצל הרופאים שהשרש פיאוניאה וכיות' הנעקר או נשרש בסוף ההרש היא מבחר התרופות ושני לו וישקוש קורצינו ואחריו פרחים של עץ טיליום ושכחו הרופאים את הסם סוקסינוס העשוי ממנו ד"מ קח שמן סוקסינוס טפה אחת או שתים ותן לו לשתות במשקה או יסך אותו בקרקרו אחרת יקח קאמפורה משקל חטה אחת מפוזר במים של ליליום קונאיום או פרחי קיורי : ואם עבור פחד פתאומי טוב לזה אבן אישמאראג'רו (כלל אישמאראג'רו) בסגולה . ואם בסבת השלשול וביותר אם נראה הצבע ירקרק ארמדם . טוב לזה אבק קריסטאל שחוק היטב ונותנים לו לשתות במים המסוגלים לשלשול וכל זה עבור החימוץ שבמעיים : ואם עבור שרצים שבבני מעים ועיון למעלה בספרי בית הרש . פרק המרכר בשרצים : ואם עבור קדחת קרה לו מקרה הלז תן לו במשקה או במים של פרחי טיליום או שרשי אישקורצוניורה ב' או ג' טפות אישפוריטו ויטריאל ואם עבור או מחמת כאב השינים עמוק בתרופות הנזכרות בספרי בית הרש פרק יב ויתרפא בעזה :

פרק יג . מרבר במקרה השלשול הזה בסבת צמיחת השינים :

יקרה לקטנים שלשול הבטן ועם קדחת בוערה לעת הוצאת השתים והאור על זה שיווד מפיו ריר בתמידות ותרופתו שיוסוך הלחיים של הילד מוח של ארנבת או שמן שושן וגם

יסך בטן הילד בשמנים היקרים והם של גאריאופ'ולי ושל אגוז מושקאט ושל כמון או של אניזום וכיוצא . ואם הכאב גדול צריך למשככים או לחוקן המסכך את הכאב באופן זה קח מרק של תרנגולים וחלמון ביצה מטורפת ושומן צבי או של איל ועז ובהערר כולם רי לו בשמן פשתן או בחמאה בתולה :

פרק טו . מרבר בהעצר בטן הילדים סבתם ותרופתם :

טבע הילד לעשות נקביו פעמים ביום ולפעמים נעצרים משך שנים או שלשה ימים ויש בו סכנה לכמה טעמים סבתו ליחה דבוקה וגסה בבני מעים ולפעמים עבור המנקת כאשר תאכל מאכלים עפציים :

תרופתם בתת להם לשתות מעט שירופו של ציקוריאנה אשר כתיבו שורש ריאובארברו או מעט מאנ'רה או מעט שירופו של תפוחים . זירוכך הבטן ג' על ידי חוקן או פתילה העשוי מן חתיכה בורירי שעור מספיק כערך וטבע הילד .

ועתה שבח לאל אתן :
בהשלמת ספר פרי בטן :

ספר

והם ה' ית' הטבע והרבו לדבר בהם
הראשונים והכמי האחרונים ולא הבת הקצוח
אקצר ודי לנו בדיעה קלה ור' שכל
ערך שיעור זוהמת הדם יחיה ג' שיעורם
והם שני מינים: המין האתר הנראים
כיבלת ונקראים בלטון ואריאולי ובלשון
סגור וירגואולאש (סגור פקין מוצא כלטיון)
ואותתם נפוח העינים וחיכוך הנחירים
ואודם בפנים ושיעור יבש וכל זה עבור
הדות הלימפ' וביותר אם יש להולה ג' כ'
שרופת השתן וקדחת וכאב הפקין ברום
השררה ונפש טערה ודע שתחלת
צמיחתם מיום שלישי או רביעי: אורת
הנלקח מצבע שלהם הוא שתותר אדומים
רחוקים מן החזיק ואחרים הארגמן והיותר
גדועים הם הלבנים ואורת מות הם
אבעבועות היוצאים ביום רביעי לחלו
נגמר בשולם ביום שביעי שהוא יום גבולי
ומתיבשים ונפלים ביום אחד עשר והם
ממחרים להתרפא ואם אינם בלא' באופן
שאנם בולטים הוטב כיבלת או בכתמים
שמראוהם שפל או אות היא לחולשת כח
הרוחה ויש בהם סכנה זאת ועוד ידיעה
אחרת כשבולטים הוטב אבל נפל נקב
באמצע הואריאוליש ג' כ' מסופנים
תרופתם בקטנים וונקי שדים נותנים
למינקת לשתות מים של
אישקורש'נירה או של קארדו שאנקטו וגם
לילד מטיפים לתוך פיו ממים האלה
פעמים הרבה ביום ואם בן שנה או שנתים
נותנים לילד לשתות בשול תאנים וקרן
צבי לפי שהתאנים ממוגים כל הדות וכל
מלוח ברם ומבטל רתיחתו ובפרט ההיום
בבית הבריעה ומטהרים ומרככים את כלי
הנשימה: יש עושים בשול מתאני ורוחן
(ואני אומר שמעוטן יפס ורוכן קסה פן ירוכך הנוף
יותר מעטורו והשלשול סכנה בקולי סלו) וכבר ידוע
כי בחולי הזה אם נעצר הבטן אפי' עשרה
ימים אין בהם סכנה ולכן ירחיק עצמו
מן הסמנים המשלשלים: איטמוליר'וש
החכם הפליג לדבר בשבח צואת הסוס
בחולי האבעבועות כי מונע אותם מבית
הבליע' וגם יבטל הקדחת ומציל החולה
לו

מן האספרא: ואופן הניתוח הוא שיערה
על צימרת הסוס איזה משקל או שבר
האשכנזים ויסננס והמיץ המסונן יערב עם
משקה שירצה וכן טוב שיערב במשקה
תמצית הורעונים או קצתם והם אקויליג'אום
ראפי: קאהרו פינדוקטום והרומה להם
ויותר משוכחים אם המשקה הוא מן פרחי
סאמבר'קן או שקאביוו פינקולי וכיוצא
ואם יש בחולי הלז אותות חולי הנכפדה
יוסיף עליהם גרורים של פיאנזאה ואם
שלא יכול לישן נחוסה מנוחה וזה יקרה
להולה ביום שני ושלשי לחלי'או יוסף
על הורעונים הנזכרים גם זהע פאפ'איו
לכן וימצא פרגוע לפשו: המשל בזה
קח זרע אקויליג'אום זרע האפי מכא
דרהם א' זרע פאפאוויר לכן חצי דרהם
כתושים היטב ומעורבים עם מעט מים של
פינקולי או של פרחי זאכוק ויסננס ומיץ
הלכ המסונן ממיתן כסוקר ותן לו לשתות
(במדינה זו כוהנים הסוס ליתן כמסקה זרע סתלעת
סג'סלטיין קוקוס ופלשון סכדי פורכ'ון ולכנו וזרע
מזין להם לפי שאין סוס מוכנה מוכנה) ואצל בעלי
האק'ימאה נמצא' רפואות נפלאות וטובות
לכל המקרים של חולי הלז ולפי שאין
כל אחד ידע להתעסק בהם לא אבואם
בכאן אפס כי הקרן צבי והאלמוגים ועוני
הסרטן וכל העשוי מהם אין בהם סכנה
יתר המקרים הנפלים בחולי הזה אם
תעין בספרי בית הרש למעלה כמעט
תמצא תרופות הרבה: המשל בזה לשמור
העינים מן האבעבועות ישיף לתוכם מי
פלאנט'אגנים שיש בו מעט כופר או מי
שושני עם מעט טוציאה לשמור מן האפג'ינה
והוא נפוח שבצואר יעסוק בצואת הסוס
כמוזכר עם מעט שירופו ויאולאטו: ואם
יצרף א החולי הלז מקרה הנכפדה יעסוק
ברפואות בתבוב' בפרק הבא אחר זה ויצליח:

פרק יג' מרבר במאדעות רעים
והם חולי הנכפה והכוון בלשון
שפאזמו:
יקרה 36

סאניקולו סימפוזיום - ובסגולה עשב
אישטילאריאה והכל ממורתן בסוקאר :
תרופה היצונית יפשיט עור רג בלעז
אנגוילה ויסיך עליו הלבון ביצה ויניח על
הכיס כמו רטיה או יקה רטיה בלעז
אימפלאשרום קונטר'ה הירנאם ר'ל רטיית
הכיס ויחבש הכיס :

פרק

עשירי . מרבר במקרים רעים
המאורעים לקטנים בהוצאת
השיניים .

לעת

צמיחת השיניים באים עליהם
מקרים רעים וכאב הזק :
תרופתם לרכך עור החניכים וישך כאבם
ע' סמנים המסוגלים . ד"מ קח זרע הבושים
וזרע פיסיליאום שרזים במי ורר או במי
בשול מאלכ'ה וישימם בבגד ותן לילד
שימצוץ בו .

פרק

יא . מרבר בצרעת פורחת
בפני הקטנים ותרופתם .

לנרב

של קטנים וננקי השרים ההזה
בפניה' בלעז קרוס'טה לאטיקה
ובלשון ספרד קרוסטי'ן או מאסטיחיני .
(וכל'א דער לאזי ברכס) תרופה היותר נאותית
היא ההזעה והיותר קלה היא מים או סוץ
של עשב סאמבוקו ותן לו לשתות בר
לילה . כרי שיזיע רפואה היצונית רחיצת
העשבים לאפאטה . קילידוניא פ'ומארי'א
סאפאנוריא או כולם או קצתם וכיוצא בהם
עשבים המטהרים .

פרק

יב . מרבר בחולי זארי'אולי .
ומורבילי והם אבעכועות וכתמי
בעור בשר הילדים :

בעניי

אבעכועות וכתמים היוצאים
ונראים בעור בשר הקטנים
והם

בא מרוב החימוץ ואז יבוטל ע' הסמנים
הנזכרים הרבה פעמים . ואם עבור רבוי
הרוחות שבמעיו יגרשם חוצה באחד מנ'
אופנים . הא' תן לו לשתות מי בשול זרע
אניזום או בשול גרעיני ארתרוג ממותק
בסוקאר או שירפוש העשוי מקליפת
האתרוג או מעט תריאקה . או עשה לו
חוקן מן מרק של תרנגולים שנבשלו בו
פרחי קאמומילא וזרע רומה זרע כמון או
זרע אניזום או אניטום ורומיהם או יתן להם
לשתות טפה א' משמנים העשויים מורעונים
הנזכרים וגם יטבול בשמנים הנזכרים צמר
גפן ויניח על הטבור ומי שאין ידו משנת
די לו בעשבים הנזכרים שהוקים לעפר
ומפוזרים ע"ג להם הם או מעורבי' בשאר
ומנהיגים ע"ג הטבור :

פרק

שמיני . מרבר בנפוח וכאב
הכסלים .

יקרה

להם נפוח הכסלים וכאב
גדול וזה גם כן עבור דלב
שנהמץ ונתעפש וטוב לזה שורש אנייליקה
וכל העשוי ממנו ובהעדרו יקה במקומו זרע
הכמון או אניזום או פיניקולי ויותר טובים
הם השמנים העשויים מהזרעונים האו אבל
המון העם לוקחים התריאקה וגדול הרופאי'
הפליג את המים הנזולים מעשב בוטירואוס
תרופה הצונית לכל כאב או נפוח שמן
לזיראום או שמן קאמומילר'ה או משיתה
של אלטיאה :

פרק

תשיעי . מרבר במקרה עובי
הכיס או שכר סבתו ותרופתו .

עובי

הכיס או שכר הקרום בלעז .
פירוטוני'או וזה מכמה סבות
מצעקה ושיעול דזק או מרוחות נסגרות
וכיוצא .
תרופתו אחרי סילוק הסבה יתן לו לשתות
בשול העשבי' האלה והם פירפוליאטו

בפיץ ביטה ויעשרה כמו פתילה או יקח
ב' או ג' עלים מהעשב מינטה ויעשה מהם
פתילה לנחירים .

פרק שביעי . מדבר במקרה אשר יקרה
לילדו והוא חקיא והתעיבה .

יקרה לקטנים קיא תמידי מתנבורת
הליחו שבבטנם והם ירקרקות
אדמדמות פעם מרוע החלב וצריכה לתקנה
ופעם מרובו הירוקה או מסכה אחרת
ויתרפא בהסרת סבתו ובעשיית התרופות
הנ"ל כל אחד במקומו .

פרק שביעי . מדבר ביקיצה יתירה
שבילדים סבתם ותרופתם :

טבע הקטנים נוטה אל השינה מרוב
הלהות שבהם ולפעמים יוצא
מן מרכז הטבע ולא יישן כלל לא ביום
ולא כלילה והוא עכור אדים חמים העולים
לראש .

תרופתם בתפך הענין וברפואה ממרקת
ר"מ (סירופו די רזמ"ו או די ניקוריו)
או מאננה או קאסיא וכיוצא המשלשל
בנחת ולא בחזקה והמסתר את קרביו
ואח"כ ירחץ אותם במי בשול עלי ערבה
או עלי קנים אבל לא יעסוק בעשבים
המרדמים מפני הסכנה . וה' יצילנו מכל
שגיאה אמן .

פרק שביעי . מדבר בכאב הבטן אשר
יקרה לקטנים סבתו ותרופתו .

כאב הבטן שיקרה לקטנים על הרוב
הוא עכור החמוץ אשר בבני
מעיים הרקים וגולר מחלב שנרעעפש
בכטנו והאות על זה שצואתו תהיה ירוקה
ככרתי וגם לפעמים גולר מרוחות סגורות
שכרביו ולכן צריך עיון ברבר אם הכאב
בא

יונק הרבה ואיננו שבע ועורו נעשה כאדרת
שער וכחש בשר .

תרופותיו שיכניסו את הילד למרחץ או
לאמבטי מלא מים ויזיע שם
ויסוך עור בשרו ברבש ואז יוציאו ראשיהם
ויהיו כצמיות שערות שחורות ואז נוטל
פרוסה קטנה מקליפת הלחם ומעביר עליהם
להשחית ראשיהם או יעבור תער עליהם
וישחיתם . באופן אחר מי אפר בלעז
לשיאו ויכשל בהם מעט צואת האפרוחים
של תרנגולים ויערם לתוך האמבטי ויניח
הילד במים עד הצואה ויזיע שם ואז
במשיחה קטנה של רבש מוציאים ראשיהם
ונשחיתים בתער או בפרוסת לחם כמדובר
ולפעמים פרים ורבים וצריך התמדה יתירה
ואז ירחיץ הילד במי ראש ולענה וממים
המרים האז נגרשים ושוב אינם חוזרים .

פרק רביעי . מדבר בילדים רזים
ורלים מסכה אחרת :

אמנם הילדים הרזים ורלים לסבות
רבות פעם עכור רוע החלב
וצריך לתקן חלב אמו ופעם בסבת המנקת
וצריך שתתחלף המנקת באחרת ופעם
עכור כתימים שבמעיו וצריך למפתיחים
ופעם עכור שרצים שבבני מעיים וצריך
לגרשם ואם עכור רוב הומו צריך למקררים
ועל דרך זה יתנהג ביתר חסבות ותרופות
כל אחד ואחד ימצא במקומו בפרקיו בתבואה .

פרק המישי . מדבר באומם הנחירים
מאיוז נוילה או לוחה גסה .

לפעמים יורדת מהראש לתוך עצם
הספוגי שבחוטם ואיוז
לוחה גסה ורכוקה וגורמת אומם הנחירים
ורוע הנשימה . ואז צריך למתיכים וכיוצא .
תרופתו שמן שקדים דהם א' . שמן
מאוראנה טפות ב' או ג' ויסוך
בזה את ההוטם והנחירים או יטבול פשתן

קולוס'טרו הרגיל לירד לרנך שריה כי
טבעו ארסיי לא תמתין מעט עד שיתוקן
הלכה ואז תהיה רומה למזון הולד בהיותו
עריין בבטן אמו . התנאי החמשי שלא
תניק את בנה פעמים הרבה ביום ובלתי
הפסק וזו היא סבה אחרת מן הסבורת
להפסד החלב בקיבה של ילד . הו'
תזהיר מאכילת פירות חמוצים ומיין הי
ומכל משקה המהמיץ ומעמיר החלב כי
מביאו לירי מתיחת האיברים וחולי הנכפה
ושאר הלאים רעים : הו' אם אכלה או
שתתה מן הדברים המהמיצים ומפסידים
את החלב תתעסק ברפואות המבטלים
את הימוץ שבהלב והנם כתובים למעלה
בספרי בירת חדש בפרקו ורונתם הם
אלמוגים . קרן צבי . ועיני הסרטן .
ואנטימוניום דיאפ'וריטיקום .

וכיוצא . ומן הבשמים אגוז מושקטו
אניזו והרומה להם . התנאי הח' שלא
תהיה התיבה או העריבה שבה הילד מונח
בצר הנר או בצד החלון כי ירבה להסתכל
בו הילד ומביאו לירי עקמת הראית (כלשון
ספרדי cifo) (וכל' ניסילכט) ודו לנו בבירור
פרק זה מההנחה ונתחיל לרבר בחלאים
פרטיים של הילדים והיותר נצרכים בעזה .

פרק

שני . מדבר בילדים דלים
ברקות הבשר מחמת כשפים :

לפעמים

היום הילדים דלים ורזי
בשר ובלתי סבה מפורסמת
והנשים תולים אותו באחת משתי סבות
והן או בכשפים או בתולעים קטנים הנולדים
בעור הבשר בכתפים ובשתי זרועותיו ובלעז
קרינוניש (וכל' דול מיט עסיר) וזו צורתם
אבל עינם יבואר בעזה בפרק הבא אחריו :
מעשה כשפי' שבלשון ספרדי אימכושאדה
(וכל' אינומין) יש מהלוק'
בין הרופאי' בין כת של גליגנ ובין כת של
פאד צילח יש אומרים אפילו מהבסטה
בעלמא ועין הרע אודית הפה ארסי שבאשה
נדה לא אפילו של היולדת עצמה יקרה

חולי זה . ויש מיהסים דווקא לכשפים .
תרופתו לדעת הזל נמצאים כמה פסוקים
המסוגלים לבטל כל כשוף ועין
הרע וכיוצא והם שיר של פגעים ושאר
פסוקים בתורה ובכתובים אמנם אם נדבר
בתרופות טבעיות תהינה על ב' פנים מהן
פנימיו' ומהן הצוניות : תרופו' פנימיות ד"מ
קה וישקוש או גרגרי אובי אינורסי או עשב
פאריריש ויעשה מהכל אבק ונותנים לה
במשקה ובמעט הכמות . אחרת הפליגו
לדבר כת האלקימאה בעצי האלמוגים וכל
המורכב ממנו . אחרת שליו מן ולד בכור
בסגולה מבטלת כל כשוף וכן תהיה טובה
לרזי בשר מכשוף ד"מ קה מעט מאבק של
שליא שחוק ותן לו במשקה או בחלב אמו .
תרופה הצונית היא באופן זה קה שליא
ועשרה ממנה שק קטן ותן ברוכו פרחי
הפיריקון וגרגרי אובי אינורסי וישמוספים
עליהם זרע או עשב אנטירהני . ועוד הרבה
כאלה בספרים ולאחבת הקצור לא הבאתים :
אחרת קה עלי ערבה ופרחי אקויליגיאום
אנטירהני ועלי פאריריש . ארניאגטום
הפיריקוס וכיוצא ועשה מהם בשול לרהץ
בהם הילד . הנשים עושות קטורת מן שרף
בלעז אסא פיטרא . אואמוניאקו' . קאשטרו
הרופא צוה שיגרנקו ברזל אורד מטלפי
הסוס מלובן באש ויבכו אורנו בחומץ ג' פ'
וקיטור זה טוב לקטר את הילד :

פרק

ג' . מדבר בילדים רזי הבשר
בסבת התולעים שבעור :

ולפעמים היום
הילדו' (צורת סדרן לקוח על ידי תחכולת
כטקדוקס'אפיו)
רזים ורזיו' בסבת
שרצים קטנים
למאח הנולדים
בעומ' עור הבשר
תלעז קרינוניש .
ובספרדי לוש
אישפינקאש .
וכל' דול מיט עסיר .
אותתם שהילד

ספר

פרי בטן

מדבר בכל החלאים • והמקרים רעים • אשר
יאתרו לילדים • מיום הולדם עד כי
יגיעו לחינוך סבתם •
ותרופתם :

הקדמה לספר פרי בטן

פרק ראשון מדבר בתחלואי הילדים ובמקרים אשר יקרו להם בצאתם
מרחם אמם :

אמר

המחבר עם היות שרוב חלאי
הילדים אינם באים במשפט
הרופאים לפי שהנשים בעצמן עושין
תרופתם ותרופת מקריהם אך אטנם נמצאי
קצת חלאים מסוכני וצריכים עיון שלא
יבואו לירי שגיאה ולכן לא אמנע ירי
מלכתוב שמץ מנהו ולברה ענינים אקדם
להם מקצת תנאים הכרחיים : התנאים
הראשון שהילד תכף ליציאתו צריך רחיצה
בתוך עריבה בלשון ספרדי פאסלרה •
(כלא מולט) וזה לטהרו מכל זוהמא אשר
בפי הטבעת ושכאונים ובנחירות ולפלוק
העינים וכיוצא • התנאי הב' שוכפלו כמה

כפולות את הרצועה הקשורה בטבור וניח
כמו שלש אצבעות כדי לשמרו מן הנזק
ואח"כ יחתוך אותו • התנאי הג' יטבול
איוור פשרתן בשמן שקדים או חמאה
המעורב עם מעט סוקר ובו מוצץ הילד (ומדד
הרפואה ומה טוב לוקח מעט סירופו של בוקוריאס
סכו סורס ריאוברכארו או יקח סירופו של ורדיו לכנים
כדי לרכך בטן הילד ולטהרו מכל מותרו וכונתו מן הטוב
הסחור וסוכס סופת כלעז מיקוניאו הפאסף כמעט עדיון
מרחם אמו כי אם לא נטהר היטב נופל בחלאים רעים)
הד' לא תניק אשה את בנה קודם שיעברו
עליו עשר שעות או לכל הפחות עד שתנצל
מקרים האשר מן החלב הרע בלעז •
קולוס טרו

גן נעול

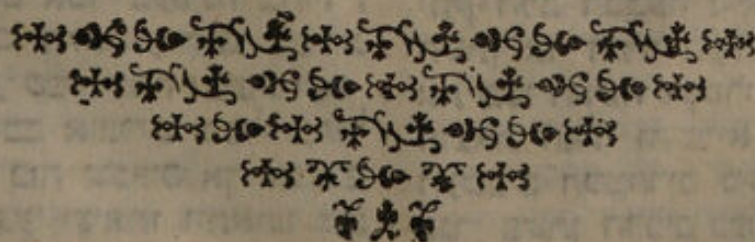
מפור עליהם אבק המסוגל להעציר חרס ואחר שהוחם היטב . ה' תהי' מתנודה חגורים היטב בחגורה הנ'ל ודי לנו בבירור דרזל שלא הניחו דבר גדול ולא דבר קטן חכותם יעמוד לנו בעידנא ובלא עידנא : אמר המחבר הואיל ואתא לירינו פרק זה בסוף הספר גן נעול נסיים במאמר רזל בגמר דגה פרק ג' וזל שאו תלמידים את ר' שמעון בן יוחאי מפני מה אמרה תורה שעל היולדת להביא קרבן אמר להם בשעה שכורעת לילד קופצת ונשבעת שלא תזקק לבעלה וכו' והנה שמעתי טוב טעם לשאף זו בשם הרב רבי העשיל זל והוא על זה הדרך ראיתא במסכת' זו פרק ה' שיוצא דופן אין יושבים עליו ימי טומאה לפי שאין דמי נדה שותתין דרך בית הרהם ואין חייב' עליו קרבן : ואמרו בגמרא שאין האשה מתעברת יותר אחר יציאת הדופן . ולזה שאו תלמידיו מפני מה וכו' א"ר שמעון מפני שקפצה ונשבעה ר"ל בטרם תדע אם יצא דרך הרהם או יוצא דופן ומה היה לה לאסר עליה תשמיש הלא כיוצא דופן שוב אינה מתעברת ועל השבועה מביאה קרבן ודו"ק :

אותה היטב מנרתה . ה' להרחיקה מכל תנועה ומן האויר הקר שלא תבא לידי הגרה יתירה או לידי כאב הבטן . הו' שלא יניח אותה לישן תכף ללירתה פן תתעלף . הו' להרחיקה מכל פחד ורעה וראנה וכעס ומכל ריח חגורים כאב הראש וחניקת הרהם : ה' אם יש לה חניקת הרהם תריח בצי קאסטור וסמרטושים וכל דבר נבאש : ה' אם נעצר בטנה צדיקה למדככים או לחוקן . ה' שיהיה מזון שלה רך וטוב העכול ד"מ מרק של תרנגולת ולחם אפיו היטב או פאנאטיללה (וכאן אשכנזי ופולין כוסמים ליתן לס רוטב של סכר סכלאנס בואר וכותכים כה מעט חמץ חדש . או כוס רכס מטורפת כמרק של תרנגולת) וזה בשלשה ימים ראשונים ומכאן ואילך נותנים לה בשד תרנגולים או של עגל . אבל אם יש לה קרחת טוב לה לשתות מי שעורים עם מעט קנמון . ה' הרופא איטמולירוש הוכיח בראיותיו שאפילו בבעלת קרחת טוב לה יין מעט חכמות יותר מן מרק של תרנגולים לפי שמחזיק את הלב ומגיר הנרות וכל דבר שמגיר הדם מבטל הקרחת עכ"ל : ודע שלפעמים יקרה לה הגרה הדם מפטמים של דדים שלה וזה יהיה עכור חולשת הולד או שאינו רוצה לינק ואז צריך שתסיך ברדיה עם המחזיקים . דרך משל סיכת השושנים או סיכה של סנדל או רטיה של סנדל או תחבושת העשויה מקמח האפונים והערשים והשעורים עם חומץ :

פרק ט . מרבה בהנחת היולדת וגרה ותרופת המקרים .

נכון לפני לכתוב בהנחת היולדת והוא על פנים . הא' תכף ללירה תשתרל להגיר את הנרות . הב' מתנה חגורים יהיו בשל פשתן (וכסגולה כחגורת מעור סל 576) . הג' רתציע היטב מטתה כדי שתשכב יפה בפשוט רגלים . הד' נותנים ספוג או סמרטושים תחת בית הבשת לקנח

שבח לאר פועל לכל פעול :
עד השלמת ספר ראשון
גן נעול :

ימים רבים אז
מוכרחים לבוא ל
השסיעה כנראה
ממעשרה שהביא
מטואו קורטאקו
באשה שולדה מת
ושאר ברחמה
ד' שנים ולבסוף
הוציאו דרך דופן
כלי שום נזקועור
בספרים הרבה
מעשים בענין זה
ולאחבת הקצור שמטתים.

תנאים הנצרכים לשסיעה אלה הם.
התנאי ראשון שאיננה נעשית לא
בהכרח גדול: הב' בבעלת כח: הג'
ע' אומן מהיר: הד' באיזמל חד מחוסר
עוקץ: ה' בהכנת פשתן לבנים ורכים
וספוגים וסמרטוטים: הו' אבק העוצר את
הדם והאספלנית: הז' ציור או כריכה
הנצרכת להגור בה האשה אחר השסיעה.

תנאים הנצרכים לדעת מצד האשה.
ואלה הם התנאי א' שתטיל מים
ראשונה כדי להריק מקוה השתן ויהיה
נוח לסלקו לצד דיוו לכל יקבל נזק מן
השסיעה: הב' מבלי הגיד לה ושסיעה
פתאומית: הג' להושיבה כראוי על גבי
מטתה: הד' ואם הלש' כח תשען מעט
על צדה: ה' המחזיקים בה יהיו אבירי
לב: הו' יעיון תהלה בירכתי הבטן בשני
מפני עובי הסהול: וזימין פן יש נפוח
בכבד ואחר העיון יבהור במקום היותר
נקל מן הכסלים: הז' אחר העיון והתכנה
הנצרכת רושם בריו מקום השסיע' מלמעלה
מצד הטבור ולמטה עד צד זקן התחתון
צרכו טפח: הז' צריך אכזן יד שלי
יוזק חלב המכסה לו בני מעים או כיס
השתן או הילד בעורנו חי או שלא יזיק
את בצו האשה וקשרי הרהם: הח' אחר
הוצאת הולד והשליא מוכל סמרטוט במי
העשבים המטהרים מקום השסיעה: הט'
בגדי פשתן הרכים כפולים וטבולים בשמים

ששה חטים משקלו כולם בתושים לעפר
ורתן לה לשתורת כיון: אחרת שורש
אריסטולוחיאה רוטונדה: אריסטולוחיאה
לונגה: פוליוגיום: קאנילה סוקסינו מכ' א'
דצי אישקרופלו מ' אובק היטב ותן לה
כיון: אחרת יקה מן הענות של מיראה
קאנילה מוכתר וכרכום מכ' א' בשוה כחצי
דרהם: זמן התרופות היצוניות נאותות
קיסור של עשבים וחרעונים והם מאלב' א'
אלשיאה זרע פשתן וזרע פ'ניגרוקוס וזרע
בילולוטו ורומיחם: זמן המשיחות וסיכות
ובנקל עשונות הן משימה של אלשיאה
או שמן שקדים ושמן לויריום וכיוצא:

הנה מלחמה נפלאה על כח האשה
שסיעה זו (האשה) היא (האשה) היא
הנה מלחמה נפלאה על כח האשה
שסיעה זו (האשה) היא (האשה) היא

פרק שמנה עשר. ודבר באופנים
ותנאים של יוצא דופן המוכר
בגמרא: הנה מלחמה נפלאה על כח האשה
שסיעה זו (האשה) היא (האשה) היא
ולפעמים אי אפשר להוציא את
הדם והעובר לא ע' המילדת.
ולא ע' שום רפואה אלא צריכה לבוא
תחת יד האומן המוציא דרך דופן הרהם.
וח עבד אהת מנ' סבות ואלה הן הסבה
ראשונה תהיה כשאשה כבר מתה: הב'
שהאשה בהיום והולד מת: הג' אפילו
כשאשה והולד חיים אבל יש עכוב גדול
המונע הוצאתו דרך פי הרהם או קוראים
ליאומן מומחה והוא שוסע את אחד
מדופני הרהם: (אמר המחבר כמו
זר נחשב באזני הקורא המשכיל פרק זה
כי רהוק עשייתו וכן לא יעשה בבגרות
ישראל וה' ישמרם אמנם הואיל וחכמינו ז'ל
הזכירו בגמרא באתי כמפרש דבריהם)
ועתה אבינך על נכון ואודיעך כשאשה
מתה אינה צריכה תחבולה אפילו המילדת
ביריה ע' שסיעה תוציא את הולד: וגם
כשהולד מת ברהם אמו בעורנה בחייה
לא בנקל עושים השסיעה כי מנהג
הרופאים להוציאו ע' סם הרדחה אותו חוצה.
או להוציאו איברים איברים בכלי ברזל
ושלשלרת העשוי כזה שבידס אך אמנם
אם בכל אלה נמנע יציאתו ויתאחר שם
לה

כאב הכליות והשוק אם נראה אות מלוי
 הרם תקיז דם מזרועה ותסיד
 על גבי הכליות או על מתניה שמן ורדים
 או של הרם וכיוצא ואם מחמת כובד הולר
 תאזר אותה באזור היטב
 יקצת יתירה תרחץ רגליות כלילת במים
 המיוותן לה לשתות מים של
 פאפא ויר ושירופו של פאפא ויר ושל
 ויאולאש ושל נינופארי
 רעיפת הנחירות או הגרת הטהורים תתן
 לדה לשתות מים או מיץ של
 פלאנטאגני ושל בורסה פאסטוריש או
 מבשולם וגם טוב לזה אבק האלמוגים
 ושל קרן צבי וכיוצא :

פרק טז • דבר במקרים הנפולים
 לנשים בשלש' ורשים האחרוני'
 להריונם והם •

עצירת השתן אשר יקרה להן
 טוב לזה קטור בשול
 העשבים כמו מאלב'ה אפיו פיטרוויליאוס
 ודומיהם
 עצירת הבטן ירוכך על אכילת ירקות
 והם מאלב'ה שפינאקה בליטה
 ודומיהם • ומן הפירות פרונה ותפוחים
 מבושלים צלויים או מרוקחים בסוקאר •
 או מאלב'ה מבושל בתוך חלב ואם בכל
 אה לא יתרכך בטנה אז תקח מאנה שלש
 אונקיאש נתכת בתוך מרק של בשר וכיוצא •
 חולי השיניזמוס והוא חולי הכחפשת' ועין
 למעלה בפרק ג' בספרי בית חדש •
 מתחת העורקים בירכים וברגלי' לפעמי'
 הוה ממלוי הרם וצריך הקזה
 ואם לאו תמתין עד שתלד •
 נפוח הברכים תמתין עד שתלד אותה תעסק
 במרחץ המיכש או בסוכות המיכשו •
 מים הנחלים מן הרחם מביאי' אותה לירי
 שתי סכנות • הסכנה ראשונה כי
 המים מלהלחים הגוף ומחלקים הרחם
 ומוציאים הולר הוצה • הב' בהעדר המים
 ברחם האשה אז בקושי תוליד מפני היובש

ולזה צריך לסעוק בתרופות מלהלחות הגוף
 וגם המהזיקים את הולר •
 המפלת קצרים זמנה תהיה מכמה סבות פעם
 מצה המעוברת ופעם מצד העובר
 וצריך עיון בשל מי יצא הרעה לעמוד נגדו
 ולשמור האשה מן הנזק •
 בהשנות הרופא ריווריוס תמצא מקרה
 אשר יקרה לנשים טפטוף הרם
 עכור ולד מתוירחיק עצמו הרופא מעשות
 תרופות גדולות או קטנות אלא יניח הטבע
 לפעול פעולתו :

פרק טז • שבעה עשר • דבר בחבלי לידה
 סבותם אותותם ותרופתם •

עם היות שחבלי לידה כבר נגזרו מן
 השמים שנאמר בעצב תלדו בנים
 מ"מ ראוי ונכון לדבר באופני החבלי' והנם
 על שלשה פנים • הא' כשיתאזרו צירי
 הלידה : הב' בכואם אחת אחת בתפסק
 בנתיים • הג' כשנמתחים למעלה א הכסלים
 ולא למטה אל הררם • וכל זה יקרה
 לאשה פעם בסבת היולדת ופעם בסבת
 הולד • ועתה יאמין קורא המשכיל
 רצוני • בסבת היולדת נבין בנשים חדלות
 והרקות או באשה שיש לה חסרון ברחם
 או במקוה וכיוצא : בסבת הולד בהיותו
 גדול הכמורת או כשאינו מונה יפה נח
 לצאת או כשהוא חלוש ומכ"ש כשהוא
 מת : בסבת רפיון הבח לא אוכל להאריך
 וכבר מצוי בספרים זולתי המדברים בענינים
 האלה וגם בציורים של כל וולד אם כסוד
 ואם שלא כסוד המונח ברחם אמו ודי
 לנו ביריעה זו ונדבר בתרופות קלות
 ומצוייות :
 תרופתה בהסרת הסבה המוחשית אכל
 אם מעיה אינם רפויים אז צריכה
 להוקן מעט הכמורת או יעסוק ברפואות
 המרככים ואח"כ יעסוק בסמנים הרופפים
 ומוציאי את הילד הוצה בלי נזק והם
 קאסיאה ליגניאה • דיקטאמנוס קריטיקוס
 מכ"כ ררהם א' קאנילה הצי ררהם כרכוש
 ששה

חרס לבוא דרך פיות הטהורים ואז צריך לירגן עליהן סמרטוט טבול בחומץ או במים עפים ורומיהם יש מהרופאים העושים עוגות מאיזה סמנים לקבל עשון המוגמר ברחמ' (עיין כפרקי חנוכה פ' כ"ט)

מי ודר - פלאנטא' גניש - מכ"א ב' אונקיא ויערבם הטוב וסן חמשיהות הנאותות דמיית הורדים ושל עופרת ושל מוטא ובהערס תקח תמורתם שמן דהנסחת מהלמוני הכצים :

פרק

אחד עשר - ידבר בהעצר הנרות סבותיו אותותיו ותרופתיו :

העצר

הנרות יקרה לנשים מכמה סבות או עבור חסרון הדם או עבור מלוי הדם או עבור סתומי בצנורי הדם או עבור נזק אחר הנופל באחד משלשה הדרי הרחם :

תרופותיו בהס' הסבה ואחר כך בעזור הטבע בדי שירחה את הדם הוצה וזה נעשה על סמנים עשבים וקטורים והקזת הדם וביוצא המשל בזה במלוי הדם צריך להקזה (עיין כפרק המדבר באופני הסקס כספר ארץ חמדה כחלק עולם חדש) אבל הרע שלפעמי' הדם תגעה בדרך (וכו' במע מעשיות כספרים וגם דלית פסחא פוסתה גותתה למון כעורק אשר כהל סימין) ויוצא מן מרכזו למקו' אחר פעמים למעלה נגר הטבע ודרך הנתיבים (ועל כיוצא אחר אכוקראט מאמר חמשי פרק ל' לשאש שהיו נעדרת פוסתה אס ורעף דס מכורים טוב עכ"ל - רכוננו כזה לומר טוב הוא שלא תבוק האשה ותמלט על רעיפה כו') ולפעמים נזול רהוסת דרך הטחורים ואז ישתדל הרופא בתחבולותיו לגרשו משם ולהביא הדם למקומו הראוי והוא הרחם בו שם דרך למותרות הנשים ולהוציאו משם ויהי' טוב לזה רחיצת פנים וידים במים קרים ומטבחה ולמטה במים חמים וגם טוב לה היגיעה והליכה וצעקה וכל מיני תנועה לעורר הדם הנדס בורדיו הרחם וגם תשתה מבשול העשבי' המזכרי' כמה פעמי' בחבורי והם מיליסה ארטאמיזיא פוליגיאום וכיוצא - ובסגולה וקל ההבנה תקח שגור המין מאד מעורב עם מעט סוקאר בשוה ותאכל ג' ימים בבקר וביותר אם יפוזר לתוכו אבק העשוי מן מ'רא - ומשורש דיקט' אמו ורומיהם - ואם רגיל

פרק

שנים עשרה - ידבר בהפלגת הזלת דם נדורת :

אחרי

שכתנתי בהעצר הנרות נכון לפני לדבר בהפלגת ההגרה כי לפעמים דמי הנרות שותתין יותר מכדי שיעורן וזה בא מכמה סבות ואין צורך כאן לזכרם :

תרופתם בהקזת הדם פעמים רבות ובהפסק בנתיים אבל מעט הכמות ומשתי זרועותיה וגם בכוס המציצה וצוה אכוקראט לשימם על גבי רדיו האשה וישתדל תמיד הרופא למשוך הדם למעלה על שפשוף וקשירות הקצוות ורחיצת העשבים וכיוצא כמו שמבואר בפרק המדבר ברעיפת הטהורים ולא יאחר פן תבוא לירי עלופים או קוץ (עיין פרק כ' מאמר ס' אכוקראט) אמנם אשה שאין לה קביעות וזסת לא ברילוג צריכה להרקה (כמאמר ס' ל"ב) וכל זה צריך הרופא שועיין תחלה בנזן הדם ובשתן ובדפק לדעת בשל מי יצא רוצ החומר ואח"כ יתן לה רפואה ממרקת :

פרק

שלש עשר ידבר בעקרו' הנשים סבתן אותותן ותרופתן :

האשה

שלא תתעבר תהיה באחת מלא הסבות - או שאינה מקבלת ברחמה זרע בעלה - או אפילו כשתקבל לא לה יהיה הזרע לא ששופכת אותו הוצה - או שאינה שופכת אותו אבל איננה שומרת אותו זמן ראוי - או שלא תזון אותו הזנה ראויה לקבל צורה - ואת הכל אביא במשפט על נכון : סבה ראשונה בשלא תקבל כלל שייד בקטנה

Unable to display this page

או של היא'רי קו"ם אנא'ליקום או נרגנו של
טארט'ארו או של ארמונ'אקו ומן הרפואו'
הברזליות היותר קלה הוא ברזל שהוק
בין הטוב או במי קנמון ויש מוסיפים עוד
בשמים או עשבים הדים כמו פוליגיום
מילוסא . ארטאמיניא ומן השרשי' אניוליקה
ואינולה . ורומיהם ואם ישתרף בחולי
הלז אדר פרטי ישררל לסלקו ויוסף
רפואות המסוגלים לדולי ההוא . ד"מ
בכאב הראשיקה (קריבאר בלעז סוקסינו)
ויפור על ראשה ויותר טוב משמנו שתסיד
ראשה פעמים ביום כמו ג' טפות וגם טוב
לשתותו בתוך איזה משקה ו' או ז' טפות
והוא אדר ממהזקי הראש המפורסמים
בחולי הנשים :
שביעי . ירבר בחנק הרחם
אותותיו סבותיו ותרופתו :
הרחם יקרה לנשים עם כמה
מקרים רעים ונוראים :
אותותיה בטול הנשימה וכפיה ורתת
האיברים והתעלפות וקרירות
הקצות וקרירות ומתיחה בבטנם מרוחות
נסגרות הסובכות על הדרי הגוף ולפעמים
ועלו אדים ארסיים להאש ונחשבות
כמתות וידועה זו הכרחית להכריל בין
המתים ובין החיים : ויקרב אל נהודיה
צמר מנופץ או של נוצה או מראה של
זכוכית להכיר הנשימה : ו' סינה צה
לעיון בעינה אם נראה בו הכבואה אינה
בתה (עיון כספרו כפרק מולי סתוק) או נפח
בהוטמה מעט מאבק הראב'אקו לעורר
העטוש : ואו ישפך לרנך פיה משקה
ההקאה . ואם אינה נרגשת בידוע שכבר
מתה : ובסגולה מגדול הרפואים שישום
על ירכה רטיה המבעבעות (כלעז פיווקסטוריוס)
בכמות מטבע הריאל (בל"א טאליר)
זה לך האות אם נעשו בה אבעבעות שם
יצפה לתחייתה ואם לאו שוא עמלו בה :
סכותיו שונות פעם עבור כעס ופעם
עבור כהלה ופעם עבור ריח רע

פרק

חניקת

או טוב או חד העולה לנחידים שלה . ויש
הרבה מעשיות בספרים ושמטתים לאהבת
הקצור . אמנם ראשי הסבות שלש' הן .
הסבה ראשונה העדר הנרות . הב' העצר
הזרע בכליו ובשבילי רחמה . הג' חלאים
רעים הרודים בגופה .
תרופתה תהיה על ה' פנים . הראשון
לתקן כל המוץ הטמון בקרבה .
הב' לגרש הרוחות חוצה . הג' לפתות
הנרודים . הג' להסיר הסבה הנודעת .
הה' להשקיט המקרים הרעים המשל בזה
אשה הנזקת מריח טוב כמו מור וז'בישו
וכיוצא תריח הלבנה וסמרטוטים וכל דבר
מבאיש ובסגולה ובלת הנחתך מהגלי
הסוס וברעדרו טלפים או קרני העוים
או נוצות השליו בלעז פירד'צי וכיוצא .
וגם תקבל ברחמה מונכר מבשמים וטובי
הריח . וגם טוב להניח על טבורה רטית
המורכב מהלבנה וקאסטור ושמן סוקסינוס
ויערב עמהן מעט מור ואם ידה משנת
תן לה שמן קאסטור ושמן סוקסינוס מכ"א
א' רכמא קאמפ'ורו או משמנו שש טפות
ויערבם היטב ויסוך בהם הטבור . ואם יש
לה קרקודים וכאב הבטן טוב לה חוקן
קארטאנאטיבו ר"ל המגרש את הרוחות
והמדרים ולהולי הנפפה ה' תן לה מהזקי
הראש ומן הפשוטים שרשי' אניוליקה .
בריאוניאה כתושים ומאובקים המיב ושרוים
בין הטוב לשתות ממנו בבקר כל יום כוס
א' : ובהעדרם תקח שאר עשבים והם
ארטאמיניאה מילוסה ורומיהם . רופא
זמננו עוסקים בשמנים הדים המפלישו' כל
חדרי הגוף והם אוטפיריוטו שאיש ארמונ'אקו
ושמן סוק'סינוס ושמן קרן צבי או איליקסיר
אוטורינו וכיוצא ולפעמים מוכרחים לתן סם
מרדים המסיר הכאב והיותר קל והוסר
סכנה הוא לאב'ראנוס משקל שנים או
שלשה חטים ובכל אופן שירצה :

פרק

שמיני . ירבר בנוקי הרחם
שבסבתם . אינה סובלת
הבעילה :

הנפשי גם דמוה לאדם הרואה קרי בחלום וא"כ תהיה השינה סבת התאוה וההזדעה נמשך מזה ששטות הוא הלום של הנעור והחלום שוטות הישנו' . ולכאורה כמו שיקרה הקרי בלילה בחלום כך יקרה שוטות הרחם בהקיץ אך אמנם כת סילוף תלודה במותרות התקועות בדם ובמיץ לימפ'א הגורם רתיהה ער שהלהב עולה מאילו' וגם תעיו פניה . סבה אחרת הביא סינירט'וש מעשה באשה ששתה כוס יין הנתך בו סם בורא'קש ותכף לשתיתיה נפלה בחולי הלז ומעשה אחר הביא באיש אשר סך אברו בשמנים יקרים חמים טובי דהריוח כמו מור וזאפרסמון ודומיהם כרו להוסיף בתשמיש וכאשר נבעלה לו האשה נתחמם רחמה ונפלה בחולי הלז :

תרופתו תהיה כפי שינוי סכותיו אמנם רפואה כוללת היא כל דבר המפסיד הזרע והמקרר רחמה כמוזכר בפרק חולי הצרפתים במקרה הזב והזבה זהם שרשו' של גינופ'וראש לבנים צלויים תוך אפר הם . או זרע אננוקאשטו או זרע רוטת . או זרע קנבוס . או הזרת ופורטולאקה וקשאון : והיותר משוכח שריגי ערבי נהל הנבשלים במים : בנז וראה כמה כחם שאשה המתמרת בשתיית בשול זה נעשית עקרה .

פרק המישי . ידבר בירקון הבתולות בהגיעם לבגרות ולאלמנות ודומיהן :

ירקון הבתולות בלשון יון הלורוזיש ונפלים בו הבתולות בהגיען לבגרות וגם האלמנות ודומיהם בהעדרן ממשכבי איש .

אותור'יו תמיד תאנה נפשה ובקרהת קטנה ובדפק מקולקל ופניה מוריקות ועיניה בולטות .

סבתן לדעת הרופאים הקדמונים תהיה העצר חנרו' אבל הרופא איטמוליר' הסכים עם הילדאנוס והכה על קרקד כולם

בראיותיו ותולה אותו בשפעת הזרע הנפסד בכליו ולכן לא יקרה לקטנות לנערות לא דוקא לבגרות ולאלמנות ולחולת אהבה ועוד הורה לנו שיש הפרש גדול בין חולי הלז לבין חולי רוע הקניה .

תרופתה . שאו לרופאים ואמרו אם נתנה עיניה באחד אין לה תקנה ער שתבעל לו : ובבגרת ואלמנה תנשא למען ספות הרזה את הצמאה . אך אמנם אשה שבעלה במדינת הים תתעסק ברפואות הממעטות ארץ הזרע ומהן פשוטות ומהן מורכבות . הפשוטות הם קאמפ'ורה . מירא . אופיוס . וכיוצא : ד"מ קח קאמפ'ור משקל ג' חטים מעורב עם מעט תריאקה ותן לה לשתות כיון או קח קאמפ'ור מירא בשנה שחוקים לעפר ותן לה כיון או בשכר ומן המורכבות לאב'דאנוס ג' חטים טמן קראבי חמש או שש טפות במשקה או במרק של בשר ככה תתמיד עד שתמלט מחולי זה .

פרק ששי ידבר בחולי רוע הקנייה שבנשים בלעז קאקיקסיאה .

רוע הקניה (בלשון ספרדי אבוא'דה) שבנשים נולד מרוע העיכול שברם הגורם סתומים בורידים והעצר הנרות ואז יקרה להן כאב הראש וסבוב הראש וקפיצת הלב ועילופים ובולמו'ס ותעיבה וקיא וקרקורים ועוד שאר חלאים רעים . והנה הרופא הזר בחכמ' תועה מדרך השכל לתלותו בחולי הכסלים (בלעז היפוקונדיאה) :

תרופתו לתקן רוע החומר הסובב עם הדם על איברי הגוף . הכ' יעסוק בסמנים העוזרים לעיכול והפותחים כל ורידים הנסגרים ושכחו הרופאים את הסמים העשויים מברזל הנל' וזולתם כל מיני בשמים ריחניים . אמנם טובה ההקאה בראשונה והיותר משובחת שבהקאות היא המורכב' מסם אנטימוניום . ולנשים חלושי הכח יותר טוב להם גרגרי של אנארי'קום

בנשוי' כמו באנשים כי כאשר יקרה לאנשי' קישוי האבר המידי כך יקרה לנשים מתיחת הערלה קליטורדיש הנל וזה היה מעשה מצרים בנשים המסוללות המוזכר (בגמרא דיבמות פרק הערל) ודברו הרופאים לספר ענינים נפלאים ומפני פרוצי הדור שמטתי דבריהם אך אמנם דע כי לפעמים תתגבר בה התאווה ותפרת פי רחמה ותבלע האבר והובקת אותו באופן שבקושי נפרדים ומעשה בתלמיד אחד מתלמידי הרופאים אשר בפארו'אה שבא על זונה אהת ופתרה את רחמה והבקה ארז אבר הנושא ער שנקשר בה ככלב והודיעו לחכמי המדרש וניתיעצו למלאות מזרקא' ממים קרים ויזרקו בתהבולה לתוך רחמה וכן בקושי עשו זאת ונפרדו (וארור המציל) זה הכלל שכחולי תאווה יתרה כוז תמיד רחמה פתוח ותבקש המשגל (וכימים שעברו עקיתי תרופות לאשה אחת מגדולי סומים בכין וס' יגיל כל כת ישראל מחולי סלו) ולפעמים תצא מן הדעת ונקרא בלשון פ'ורור' אוטור'ינו ר'ל שוטות הרחם וחולי זה מצוי בבתולות כהגיע לבגרות ואינן נבעלות וגם לאמנות ועגנות המורגלות במשגל בהעדרם מן הזכר - ודע שיש נשים אשר מסוה הכושה על פניהם ונעדרות מן המשגל אבל נעשות עוורות או נפלות בחולי השדפון והיורקן לכן כל אשר יראת ה' בלבבו ישתדל לתת בנותיו לאיש טרם תגענה לבגרות זו ואין צ'ל לבל יענן שום בר ישראל את אשתו חש ושלום :

אותות החולי שתהיה האשה כזאת קולנית דברנית ויצאנית בשוק וברחובות תתן קוליה ולפעמים תובעת לזנות את האנשים בשוק - וכתב שינקיום מעשה באשה שושה שבדחה לבית היין ולא נתקדרה דעתה ער שבאו עליה באותה הלילה חמשת עשר אנשים וכהאיר היום שבה אל ביתה וגם נמלטה מהלייתה אמרו הרופאים שהולי הלזרומה לשנעון הבהמות בימים פרטי' שהן נזקקות זו לזו : בסבת החולי רבו הדעות יש אומרים משפעת הזרע המעורר תנועת רוח

הנל (בפרק עשירי) - ופעם אם נסרסה לאיזה הכרה כמו שמסרסים הבהמות (סינדרוטספר' פרקס') (ונס בככורות פ' ד' מסכת ד' עיין סס) ודע שיש כת א' האומרים שאין לאשה תענוג והבל ידברו וגם שהזל הורו לנו על הרענוג באמרם ג' תענוגים יש לאשה וכו' ולענ"ד לא יש הפרש כלל בין תשוקת האשה לתשוקת האיש (שהרי בהדיא כתיב ואל אישך תשוקתך) אלא לעקר בלבד אין לה תענוג -

תרופת ההפסדה תלויה בהסרת הסברה רצוני בזה אשה זכה צריכה למנקי' ומטהרים כמוזכר (בס' בית הרש פ' יא) ואם עכור חולי אישקו' רבוט יענין למעלה בפרקו - ובאשה שאיננה עקרה מתהלת ברייתה היה עוזר לה בסמנים ועשבים המעוררים את התאווה והמוציאים את הזרע מגרתקו והנס מהם פשוטים ומהם מורכבי' - מן הפשוטים הם כל מיני בשמי' כמו אגוז מושקא'שו ופרחיה - קדרת וקנמון פלפל ארוך וכרכום וכיוצא - ומן המורכבים הם מרקת דיאסאט'יריון ודיאמברו ודיאמו'סקו וכיוצא בהם נאורת לה גם כמה תרופות הצוניות והם הרחיצה והסיכה - הנרה הרחיצה שתשב באמבטי של מים חמים טבהם שק או בגד מלא נמלים לתת ע"ג בית הבשר - ומן המשיחות הן שמן אפרסמון חיכ'ט ומושק'ו וכיוצא ובהם תסיך בית הכשת מבית ומבחוץ וביותר תהת התפוח כי שם כל תענוגיה והוצאת זרעה כמוזכר בתחלת הפרק (אמר הממכר וכל זה צריך עיון באשה שאינה נזקקת עוסק ריח טוב וכלל תרד למטה רחמם ממקומם) - וכורה מסכימים כל רופאים ובעלי גרות זמננו עבור הנסיון והעיון שלהם :

פרק רביעי - מדבר באשה שיש לה תאווה יתירה אל הרשמיש כבתה ותרופתה :

חלאים אשר בלשון יוון סאאצי'ש או סאט'דיאויש נמצאים לר ב

בספרים אבל היותר משוכחי' הם המים
הנוזלים מעץ פינו בעורו לה : ויריעה זו
נצרכת לרופא המשרת לשרים ונכבדים
בגדולי האומות :

פרק שלישי ידבר בהפסדת תשוקת
המשגל אשר יקרה לנשים :

בתשוקת ובהעדר התשוקה הרבו
לדבר רופאי זמננו -

והמוסכם אצלם שתלוי בכמות ובאיכות
הזרע היודר מכליו א פי הרהם וא הערלה
אשר תחת התפוח ובלשון יוון נקרא
קליטוריד'ש באופן שיקרה לה הקשוי כקשוי
גיד הזכר ממש וכשתהיה ביום תראה קרי
בלילה . ובספרים נמצאים כמה ענינים
במעשיות שונות לאמת הענין אבל לא
אביא אלא אחת מהן והוא מה שהביא
הרופא דיאמ'רבריק בספר הנרות שלו
וזל באה אלי אשר אחת מקרובי וזאת
אומרת איך בנעוריה כשהיתה חושקת
באיש דרכה היתה לשפשף בידה על גבי
הערלה קליטוריד'ש הנל והיתה מורעת
אבל מצו ועד עתה ההרגל נעשה טבע
ונפלה בהוליצה שאם תשב על מטה ומוצעת
או אפילו בהלבשת המכנסים בלבד תזריע
שלא לרצונה ולא נשאר בה כח (זכעתה
מבקשת ממני תרופה להליה) אם כן
נבין מערות האשה על התענוג וקישוי
הערלה שבלטי' קליטוריד'ש ובערבי אבוטאר:
ועל ההזרעה וביריה תנאף כאחד הרקים:
וגם נאמין שמקום ההזרעה באשה היא
דוקא על הערלה והוטי הבצים: שפיגילוס
הרופא ראה באשה שמתה מהתמדת המשגל
וזמצא בניתוח שלה את קשרי הרחם אשר
בצדדי הרחם (כלטין לניג'מ'אכטיו וו'רמיס'רמס)
מלאים זרע והוכיח משם ההזרעה . אבל
לרעת בלנקאדרוש בנתוח שלו תהי' לאשה
שתי דרכים להזרעה :

סבת ההפסדה תהי' מכמה סבות פעם
עבור הזיבה בחולי גונור'איה
בספרי בית חדש ופעם עבור חוליאישקורבו'
הנל

פתח פתוח או טענת דמים ככונת (וכן תמצא
מעוברת ואפילו הכי תהיה בתולה) וכנתי'
דמיונה שלו לכן זומא כתולס שעוכרה וכו') והביאו
הרופאים ראיות אמתיות שאפשר שהכתולה
תתעבר בלתי בעילה לא בנשיקת האבר
לברו (וכענין סהטיס דשעול לדעת גמר' לא כלום
כיו כי לא נקדש בתולה אלא שלם בנעלה ואם כן מצו
מדיפותא איכא סוף דלמוף וכו') ובספרי' מצאתי
כמה מעשיות ושלא להכביר על המעיין
לא אביא כי אם קצתן . המעשה ראשון
הביא בור'לוש פרק ד' השנה כז בספרו
באמרו שלא בלבר תמצא זו בבתולה
והביא המעשה בסוסי' שהיה לה כומז
על גבי נקבות שלה לשמרה מן הזכרים
ועם כז נתעברה . המעשה הב' יורר
נפלא שמצאתי בספר א' בנערה שהנקבות
שלה לא היה לא כאפון אחד מהאפונים
הקטנים והנה הרה לזנונים . ומשהוכר
עוברת קרובתיה קראו לאומן וציוו אותו
שיפתח את הנקבות שלה באיזמל וגם
נתנו רשות לזנאי לבא עליה כדרכו כדי
להרהיב בירת הבשת טרם יגיעו ימיה
ללדת מפני הסכנה : ועוד ישאל השואל
אפשר לבעולה לעשותה בתולה (ושלם זו
תמצא במר'אכטיו לסוף סני בתולין מיוול אולי או
דילמא אמתודי וכו') והשיבו של קטנס כת שלם מורדות
כתולמית וככותן אכנע כעין ומכאן ואילך אינן מורדות
עכ"ל) אמנם מה שעשה הבורא ב"ה אינו
יכול הטבע לעשותו אבל אפשר לעשות
את רהם האשה צר כאהר' הכתולות
בתהבולה . והתועלת ביריעה זו אם תמצא
אשה שבירת רוחה נשאר פתוח אהר
הלירה או מרוב הגרת הווסת ותתירא
שמה תתגרה על בעלה ואז תרעסק
באמבטאות ובמשיהות מן התרופות
הקובצות . חמשל כזה מן העצים הם
עצי ודר ושל אגוזים ושל רמונים ושל
ערמונים ושל סנה ומן הפירות הם החבושים
וקליפות הרמונים והעפצים או של האונים
וכיוצא ומן השרשים הם הטורמיניטיללה
בישטור'מה קונס'לירה ודומיהם : אמנם
להסיר הקמטים אשר בדדי האשה ולעשותם
בדדי התולה חלקים וקשים נמצאי' הרבה

בעלי חיים קורם שנוקדו ואחר שהיו זקוקים
למען רבות מופתיו : אמנם גם אני אביא
ראיה אחרת אחר שמוסכם אצל הרופאים
שאינה מתעברת כשאין לה תאוה דוגמת
השכור . גדול הרופאים מן האחרונים
סובר שתועלת הבצים שבנשי הוא להולדת
הבצים הקטנים כבצי הרגים אשר מצאו
האחרוני' על הכלים והשפופרת מיקרו' שקופו
ויהיה מנהגם במנהג הבצים שבעופות עם
היות שאינם דומים להם בצורה עם כל
זה בלי ספק יהיה זרע האשה . ואם נאמר
בכלים ובמהותם גשוי שכלי הרחם הם
עורקים גידים ורידים וכלים לימפ' אטיקה
ובצים . ושבילים .

פרק שני . מדבר באיכות הבתולה
ובטהורת הבתולים וכו' כמה
מעשיות גבוהים למבין :

במהות הכתולים רבו כמו רבו
הדעות יש אומרים שיש
כמו אריגה בצוואר הרחם ומבעילה
ראשונה תקרע האריגה ותצא רם הנקרא
בשם בתולים ויא' שיש קרום המרכיז כל
הרחם בכותלי הרחם ועוד הרבה כמו את
דעות שאין תועלת בהם די לנו בידועה
זו שצריך שלשה והם ר"ח ק ר"ס וצ"ר
(וכנ"ל ב"ק דכ"ה אהל שלש כתולות הן וכו' וגם מ"ל
פ"ז ספר בן קטנה . כערה . וכוננת . הקטנה סוף
בת שלש פנים וביארת ביארת לכל דבר ומשלש פנים
ומעלה עד י"ב פנים וזו סוף וזמן סכאט שתי פערות
נקראת כערה ומפסה מדעים אחר זמן המונבל ומעלה
נקראת כוננת כי אז סיגר סרע וצמח כתוך סגן ועין
סדעת טוב ורע) ויריעה זו בגמרא הכרחית
(מעשה ספרק יונא דופק כווסטובל בת אסורוס סוף
לדני אבי כסאטי כסס וילדתי כסכע וכו') והנצרך
לדעת הוא שלא נקרא בתולה לא בשלא
נבעלה ולא עבור הבתולים כי לפעמים
המצא בוגרת שלא יהיה לה בתולים
מכמה טעמים ידועים . ועם כל זה
לה משפט הבתולה : (ועין בס"ק דכתובות
ד' . בתוספות תמנא סוף כוסמאות אל יז טענת

אמנם אם נדבר בכמות הרחם דע שאורך
הרחם במדה בינונית הוא שמונה
אצבעות אבל ברחבו אין שיעור כי רחם
הבתולה יותר צד מן רחם הבעולה ומה
גם כל עוד שתרכבה בתשמיש יתרחב יותר
הרחם . ויש אומרים שתלוי בחשק האשה
ולפי שהרחם עצמו יהיה ארוך ואו יתקבץ
יותר כפי הנצרך :

ועתה באתי להשכילך בינה מצד היריעה
ההכרחית כי בענין מהות הזרע יש
ויכוח גדול בין הרופאים עד כי לריב יכנסו
זה אמר בכה וזה אמר בכה :
ארושטו' הכופר בתורת משה הביא כמה
ראיות כזביות על דם הנדה
במקום הזרע וזולתו שאין לאשה זרע .
אמנם רופאים האחרונים מבעלי הדתיות
זהמורי' בתורתנו הקדושה הכו על קרקרו
והביאו ראיות אחרות הסותרות ראיותיו
כזביות וקצתן אזכירם : הראי' ראשונה
שאי אפשר להכחיש היות הזרע בנשים
כי לא לחנם נבראו בה בצים . וגידים .
ועורקים . ושבילים נושאי הזרע כמו באנשי .
הב' שניכר ונראה מריר לבן היורד והנמצא
בכלי זרעה : הג' והיא העולה על כולנה
שניכר מסקרים אשר יקרו לה כמו באיש
והם שאחר גמר המיטגל יקרה לה חולשת
הלב ויגזנות ועיפות וכהות העיני' ותמהון
לכב ונפילת התאוה של תשמיש וכל אה
המקרים יתנו עדיהן על הוית הזרע באשה
ועדיין הכן שואל איזה הוא הדרך ומקום
יצירת הזרע . נשיב כפי הנסיון יש כמה
דרכים קצתו מבצי האשה עובר דרך קרני
הבצים . (והוא השומן החופה את הבצי')
וקרני הבצים דוחים אותו לתוך רחמה
ומקצתו דרך כלים נושאי הזרע וכפי עדות
בעל הנתוח הרופא דיאמירבר'ק יוצא דרך
הערלה וכנפיו שבלטין נקרא קליט' וריש
והביא ראיותיו על זה :

אמר המחבר כמעט אין צורך בראיות
על הוית הזרע כמו שהביא הרופא
הגדול הארבי'אוס בעל הנתוח ששהט כמה

פרק ראשון

משל

משלו חכמים באשה החדר והפרוזדור והעליה דם החדר טמא נמצא בפרוזדור ספקו טמא לפי שהזקתו מן המקור וכו' :

בגמרא החדר מבפנים והפרוזדור מבחוץ ועליה בניה על שתיהן ולול פתוח בין עליה לפרוזדור נמצא מן הלול ולפנים (לנד סדר) ספקו טמא מן הלול ולהוץ ספקו טהור וכו' : ובתוספות פרוזדור לשון וון פרוז לפני דור דורה וכו' מפורש היטב בגמ' (עיון שם בפ' כל הדין דף ק"ז ע"ב) הנשר הגדול הרמ"בם ז"ל פירש יפה וז"ל משל משלו חכמים באשה החדר שנוצר בו הולד הוא הנקרא מקור בסו' א

והוא שהדם נרה וזכה יוצא ממנו קוראין אותו הדר ב לפי שהוא לפני ולפנים : וצואר הרהם כולו ג והוא המקום הארוך שמתקבץ ראשו בשעת העיבור כדי שלא יפול הוולד ונפרת הרבה בשעת לידה קוראין אותו פרוזדור כלומר שהוא בית שער לרהם ולמעלה מן החדר והפרוזדור בין הדר לפרוזדור ד הוא המקום שיש בו שתי בצים וו של אשה והשבילים שבהן מתבשל הזרע שלה מקום זה נקרא עליה ז וכמו נקב פתוח מן העליה . לגג . הפרוזדור ה וקוראין אותו לול . והאבר נכנס לפנים מן הלול בשעת גמר ביאה עכ"ל הרמ"בם ז"ל :

פירוש המהמר כפי ידיעת הסתם והנחת שלם כותב .

אמר

המהמר סדרם מונח בין מעי הישר שכלשון חכמים נקרא חלוחלית וכין כים השתן מה שאנו קוראים אותו מקור : והרהם הוא כים הלול אבל בקושי יחזיק במדר שלו אחד מהסקדים אפס כי לעת העיבור ימתח ויתרחב וזה הנקרא כלשון חכמים מדר שאין השמש דם סס . ויש לו פתח קטן הסגור לשומרו מן הכזק לעת הסריון עד עת הלידה . אך אמנם מה שסויד לכלי הסולדס הם אלו סדרם כסומן אלפא כיתא .

א תחתית הרהם והוא המקור .

ב הלל הרהם והוא הדר .

ג צואר הרהם והוא תחת המקור . ד בין הדר לפרוזדור ר"ל הוץ לרהם אבל הוא מקום הסגרת הרהם לעת הריון ושם מקום קערירות הבצים של אשה . ה מקור השתן מסולק לצד אחד למען יבין הקורא ויעיין היטב מקום הנחת הרהם והויותו :

ו שתי בצני האשה והשומן שעליהן .

ז שבילי הזרע אשר מצאם פ'אלופיו והם נעלמים בתוך השומן החופה את הבצים שלה והוא מקום העליה .

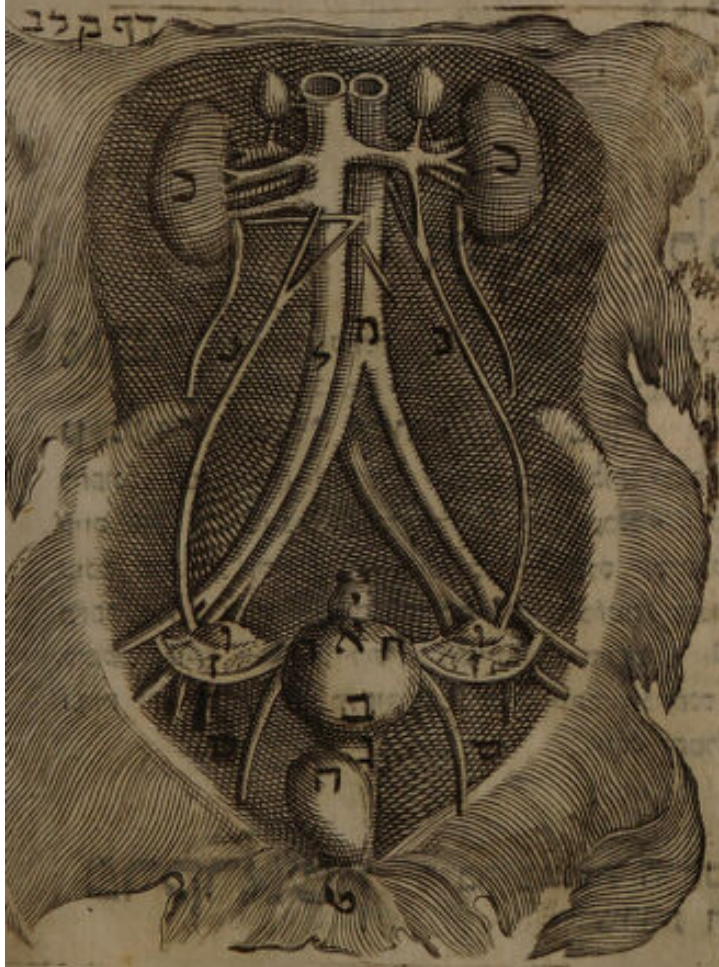
ח נקב קטן של שבילי נושאי הזרע מן הבצים לתוך פי הרהם והוא הנקרא בלשון חכמי' לול ושם גג הפרוזדור .

ט מקום התורף והוא תחת המקור .

י מעי הישר והוא ההלוחלית .

ס קשרי הרהם הנקשרים במקום זקן התחתון והוא תחת הרפוח ובלט' לינאמ'נטי וו'רמי פ'ורמא .

כ"כ שתי הכליות ומחבריו לעורק קאב'ה מ עורק הגדול נג עורקים שבצדדי הסימפון אמנם

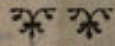
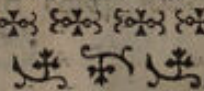

ספר

נז נעור

במחור הברתולר . ואיכות הכתולום .
 וכל המקרים אשר יקרו להם . ולבעולת
 בעל . וגם תחלוני הנשים :
 סבותם . אותותם .
 ותופתם :

הקדמה לספר נז נעור

אמר

המחבר בחלק שני עסקנו בסתירה ובכנין . ולכל שאל משיב כענין . ועוד ארכבס וספרים
 נמכס כמנין . אמרם לקורא המשכיל כמנין . מכתמים אף יסדמים דאזכון לו הניין . והס
 גז נעור . מעיין התום . פרי בטן . ופרדס רמונים . מכתמים לג' כוונות . הסוכות
 ראשונה שיש חללים שלא כל אחד רונה לגלות לרובא חסדו . הס' קסס אינו קורא את סרפא עכור
 איזה כוק קל בעיניו ומתוך כך בא לידי סכנה . הס' וסוף העולה על כוליה ובנדק כל אמרי פיה והס
 עונס הספקות והדונים הנפלים בהלכות כזה מה עצמו ראשיהם אספרם מחול זכרון . אמנם יבורחו סוטם
 כאשר נפרש דברי חכמים ומדותם אשר מנאנס מרגוע לגפסנו כמפשי כאמתת התלמוד והמפרשים . ואני
 הוספתי נוסף משלי וציירתי לעיני הקורא המשכיל . נתוח הרחם . וכל הנדרך לו . ועל זה עלו לפי
 וסמך ויגל בכדורי כי חדשות אני מביא עתה תמצאנה כגן רעוב . אהבה יבוא טוב . ויחבל טוב מטוב .
 ואל יחסר קורטוב .

פרק ראשון

מרכיב במהות הרחם ומפרש דברי חכמינו אל וחרותם על ידי
 צורת הנרות :

ישלח קלח
חיים

חיים חיים

חיים חיים

חיים חיים

חיים חיים

חיים חיים

חיים חיים

חיים

חיים חיים

חיים חיים

חיים חיים

חיים חיים

חיים חיים

חיים חיים

חיים חיים

חיים חיים

חיים חיים

חיים חיים

חיים חיים

חיים חיים

חלק שלישי

מספר

מעשה טוביה

נקרא עולם העשיה

עשיתי לו גנים • ופרדסים •

ונטעתי בהם עץ כל פרי • עשיתי

לו ברכות מים להשקות מהם

קורא המשכיל כאות

נפשו :

בויניציא • כדפס

בשנת • מעשה טוביה • יחזקאל •

NELLA STAMPARI
BRAGADINA •

Con Licenza de' Superiori •

ונכתב בקושטנדינא :

٥٢

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

1000 LINDEN AVENUE, NEW YORK, N.Y.

1997-1998

every square inch of the cloth

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

© 1994 by John Wiley & Sons, Inc.

הנהגתו של המנהל הכללי של המבחן, אשר
הוא אחראי על התוצאות, היא אחראית על התוצאות

הוא נשאל על ידי המורה: "אם כן, למה לא
לדעתך שיש להם חלק?"

מחבר: *הרב יצחק אייזיק ווארשקער*

1900

1870

ה'תש"ח

ס'תתק"ל

ה'תש"ח. יום חמישי. 15.12.1947. יום חמישי. 15.12.1947.

[illegible][illegible]

1970-1971 1972-1973 1974-1975 1976-1977 1978-1979 1980-1981 1982-1983 1984-1985 1986-1987 1988-1989 1990-1991 1992-1993 1994-1995 1996-1997 1998-1999 2000-2001 2002-2003 2004-2005 2006-2007 2008-2009 2010-2011 2012-2013 2014-2015 2016-2017 2018-2019 2020-2021 2022-2023 2024-2025 2026-2027 2028-2029 2030-2031 2032-2033 2034-2035 2036-2037 2038-2039 2040-2041 2042-2043 2044-2045 2046-2047 2048-2049 2050-2051 2052-2053 2054-2055 2056-2057 2058-2059 2060-2061 2062-2063 2064-2065 2066-2067 2068-2069 2070-2071 2072-2073 2074-2075 2076-2077 2078-2079 2080-2081 2082-2083 2084-2085 2086-2087 2088-2089 2090-2091 2092-2093 2094-2095 2096-2097 2098-2099 2100-2101 2102-2103 2104-2105 2106-2107 2108-2109 2110-2111 2112-2113 2114-2115 2116-2117 2118-2119 2120-2121 2122-2123 2124-2125 2126-2127 2128-2129 2130-2131 2132-2133 2134-2135 2136-2137 2138-2139 2140-2141 2142-2143 2144-2145 2146-2147 2148-2149 2150-2151 2152-2153 2154-2155 2156-2157 2158-2159 2160-2161 2162-2163 2164-2165 2166-2167 2168-2169 2170-2171 2172-2173 2174-2175 2176-2177 2178-2179 2180-2181 2182-2183 2184-2185 2186-2187 2188-2189 2190-2191 2192-2193 2194-2195 2196-2197 2198-2199 2200-2201 2202-2203 2204-2205 2206-2207 2208-2209 2210-2211 2212-2213 2214-2215 2216-2217 2218-2219 2220-2221 2222-2223 2224-2225 2226-2227 2228-2229 2230-2231 2232-2233 2234-2235 2236-2237 2238-2239 2240-2241 2242-2243 2244-2245 2246-2247 2248-2249 2250-2251 2252-2253 2254-2255 2256-2257 2258-2259 2260-2261 2262-2263 2264-2265 2266-2267 2268-2269 2270-2271 2272-2273 2274-2275 2276-2277 2278-2279 2280-2281 2282-2283 2284-2285 2286-2287 2288-2289 2290-2291 2292-2293 2294-2295 2296-2297 2298-2299 2300-2301 2302-2303 2304-2305 2306-2307 2308-2309 2310-2311 2312-2313 2314-2315 2316-2317 2318-2319 2320-2321 2322-2323 2324-2325 2326-2327 2328-2329 2330-2331 2332-2333 2334-2335 2336-2337 2338-2339 2340-2341 2342-2343 2344-2345 2346-2347 2348-2349 2350-2351 2352-2353 2354-2355 2356-2357 2358-2359 2360-2361 2362-2363 2364-2365 2366-2367 2368-2369 2370-2371 2372-2373 2374-2375 2376-2377 2378-2379 2380-2381 2382-2383 2384-2385 2386-2387 2388-2389 2390-2391 2392-2393 2394-2395 2396-2397 2398-2399 2400-2401 2402-2403 2404-2405 2406-2407 2408-2409 2410-2411 2412-2413 2414-2415 2416-2417 2418-2419 2420-2421 2422-2423 2424-2425 2426-2427 2428-2429 2430-2431 2432-2433 2434-2435 2436-2437 2438-2439 2440-2441 2442-2443 2444-2445 2446-2447 2448-2449 2450-2451 2452-2453 2454-2455 2456-2457 2458-2459 2460-2461 2462-2463 2464-2465 2466-2467 2468-2469 2470-2471 2472-2473 2474-2475 2476-2477 2478-2479 2480-2481 2482-2483 2484-2485 2486-2487 2488-2489 2490-2491 2492-2493 2494-2495 2496-2497 2498-2499 2500-2501 2502-2503 2504-2505 2506-2507 2508-2509 2510-2511 2512-2513 2514-2515 2516-2517 2518-2519 2520-2521 2522-2523 2524-2525 2526-2527 2528-2529 2530-2531 2532-2533 2534-2535 2536-2537 2538-2539 2540-2541 2542-2543 2544-2545 2546-2547 2548-2549 2550-2551 2552-2553 2554-2555 2556-2557 2558-2559 2560-2561 2562-2563 2564-2565 2566-2567 2568-2569 2570-2571 2572-2573 2574-2575 2576-2577 2578-2579 2580-2581 2582-2583 2584-2585 2586-2587 2588-2589 2590-2591 2592-2593 2594-2595 2596-2597 2598-2599 2600-2601 2602-2603 2604-2605 2606-2607 2608-2609 2610-2611 2612-2613 2614-2615 2616-2617 2618-2619 2620-2621 2622-2623 2624-2625 2626-2627 2628-2629 2630-2631 2632-2633 2634-2635 2636-2637 2638-2639 2640-2641 2642-2643 2644-2645 2646-2647 2648-2649 2650-2651 2652-2653 2654-2655 2656-2657 2658-2659 2660-2661 2662-2663 2664-2665 2666-2667 2668-2669 2670-2671 2672-2673 2674-2675 2676-2677 2678-2679 2680-2681 2682-2683 2684-2685 2686-2687 2688-2689 2690-2691 2692-2693 2694-2695 2696-2697 2698-2699 2700-2701 2702-2703 2704-2705 2706-2707 2708-2709 2710-2711 2712-2713 2714-2715 2716-2717 2718-2719 2720-2721 2722-2723 2724-2725 2726-2727 2728-2729 2730-2731 2732-2733 2734-2735 2736-2737 2738-2739 2740-2741 2742-2743 2744-2745 2746-2747 2748-2749 2750-2751 2752-2753 2754-2755 2756-2757 2758-2759 2760-2761 2762-2763 2764-2765 2766-2767 2768-2769 2770-2771 2772-2773 2774-2775 2776-2777 2778-2779 2780-2781 2782-2783 2784-2785 2786-2787 2788

1. *Chlorophyll a* (Chl *a*)
 2. *Chlorophyll b* (Chl *b*)
 3. *Chlorophyll c* (Chl *c*)
 4. *Chlorophyll d* (Chl *d*)
 5. *Chlorophyll e* (Chl *e*)
 6. *Chlorophyll f* (Chl *f*)
 7. *Chlorophyll g* (Chl *g*)
 8. *Chlorophyll h* (Chl *h*)
 9. *Chlorophyll i* (Chl *i*)
 10. *Chlorophyll j* (Chl *j*)
 11. *Chlorophyll k* (Chl *k*)
 12. *Chlorophyll l* (Chl *l*)
 13. *Chlorophyll m* (Chl *m*)
 14. *Chlorophyll n* (Chl *n*)
 15. *Chlorophyll o* (Chl *o*)
 16. *Chlorophyll p* (Chl *p*)
 17. *Chlorophyll q* (Chl *q*)
 18. *Chlorophyll r* (Chl *r*)
 19. *Chlorophyll s* (Chl *s*)
 20. *Chlorophyll t* (Chl *t*)
 21. *Chlorophyll u* (Chl *u*)
 22. *Chlorophyll v* (Chl *v*)
 23. *Chlorophyll w* (Chl *w*)
 24. *Chlorophyll x* (Chl *x*)
 25. *Chlorophyll y* (Chl *y*)
 26. *Chlorophyll z* (Chl *z*)
 27. *Chlorophyll aa* (Chl *aa*)
 28. *Chlorophyll ab* (Chl *ab*)
 29. *Chlorophyll ac* (Chl *ac*)
 30. *Chlorophyll ad* (Chl *ad*)
 31. *Chlorophyll ae* (Chl *ae*)
 32. *Chlorophyll af* (Chl *af*)
 33. *Chlorophyll ag* (Chl *ag*)
 34. *Chlorophyll ah* (Chl *ah*)
 35. *Chlorophyll ai* (Chl *ai*)
 36. *Chlorophyll aj* (Chl *aj*)
 37. *Chlorophyll ak* (Chl *ak*)
 38. *Chlorophyll al* (Chl *al*)
 39. *Chlorophyll am* (Chl *am*)
 40. *Chlorophyll an* (Chl *an*)
 41. *Chlorophyll ao* (Chl *ao*)
 42. *Chlorophyll ap* (Chl *ap*)
 43. *Chlorophyll aq* (Chl *aq*)
 44. *Chlorophyll ar* (Chl *ar*)
 45. *Chlorophyll as* (Chl *as*)
 46. *Chlorophyll at* (Chl *at*)
 47. *Chlorophyll au* (Chl *au*)
 48. *Chlorophyll av* (Chl *av*)
 49. *Chlorophyll aw* (Chl *aw*)
 50. *Chlorophyll ax* (Chl *ax*)
 51. *Chlorophyll ay* (Chl *ay*)
 52. *Chlorophyll az* (Chl *az*)
 53. *Chlorophyll a1* (Chl *a1*)
 54. *Chlorophyll a2* (Chl *a2*)
 55. *Chlorophyll a3* (Chl *a3*)
 56. *Chlorophyll a4* (Chl *a4*)
 57. *Chlorophyll a5* (Chl *a5*)
 58. *Chlorophyll a6* (Chl *a6*)
 59. *Chlorophyll a7* (Chl *a7*)
 60. *Chlorophyll a8* (Chl *a8*)
 61. *Chlorophyll a9* (Chl *a9*)
 62. *Chlorophyll a10* (Chl *a10*)
 63. *Chlorophyll a11* (Chl *a11*)
 64. *Chlorophyll a12* (Chl *a12*)
 65. *Chlorophyll a13* (Chl *a13*)
 66. *Chlorophyll a14* (Chl *a14*)
 67. *Chlorophyll a15* (Chl *a15*)
 68. *Chlorophyll a16* (Chl *a16*)
 69. *Chlorophyll a17* (Chl *a17*)
 70. *Chlorophyll a18* (Chl *a18*)
 71. *Chlorophyll a19* (Chl *a19*)
 72. *Chlorophyll a20* (Chl *a20*)
 73. *Chlorophyll a21* (Chl *a21*)
 74. *Chlorophyll a22* (Chl *a22*)
 75. *Chlorophyll a23* (Chl *a23*)
 76. *Chlorophyll a24* (Chl *a24*)
 77. *Chlorophyll a25* (Chl *a25*)
 78. *Chlorophyll a26* (Chl *a26*)
 79. *Chlorophyll a27* (Chl *a27*)
 80. *Chlorophyll a28* (Chl *a28*)
 81. *Chlorophyll a29* (Chl *a29*)
 82. *Chlorophyll a30* (Chl *a30*)
 83. *Chlorophyll a31* (Chl *a31*)
 84. *Chlorophyll a32* (Chl *a32*)
 85. *Chlorophyll a33* (Chl *a33*)
 86. *Chlorophyll a34* (Chl *a34*)
 87. *Chlorophyll a35* (Chl *a35*)
 88. *Chlorophyll a36* (Chl *a36*)
 89. *Chlorophyll a37* (Chl *a37*)
 90. *Chlorophyll a38* (Chl *a38*)
 91. *Chlorophyll a39* (Chl *a39*)
 92. *Chlorophyll a40* (Chl *a40*)
 93. *Chlorophyll a41* (Chl *a41*)
 94. *Chlorophyll a42* (Chl *a42*)
 95. *Chlorophyll a43* (Chl *a43*)
 96. *Chlorophyll a44* (Chl *a44*)
 97. *Chlorophyll a45* (Chl *a45*)
 98. *Chlorophyll a46* (Chl *a46*)
 99. *Chlorophyll a47* (Chl *a47*)
 100. *Chlorophyll a48* (Chl *a48*)
 101. *Chlorophyll a49* (Chl *a49*)
 102. *Chlorophyll a50* (Chl *a50*)
 103. *Chlorophyll a51* (Chl *a51*)
 104. *Chlorophyll a52* (Chl *a52*)
 105. *Chlorophyll a53* (Chl *a53*)
 106. *Chlorophyll a54* (Chl *a54*)
 107. *Chlorophyll a55* (Chl *a55*)
 108. *Chlorophyll a56* (Chl *a56*)
 109. *Chlorophyll a57* (Chl *a57*)
 110. *Chlorophyll a58* (Chl *a58*)
 111. *Chlorophyll a59* (Chl *a59*)
 112. *Chlorophyll a60* (Chl *a60*)
 113. *Chlorophyll a61* (Chl *a61*)
 114. *Chlorophyll a62* (Chl *a62*)
 115. *Chlorophyll a63* (Chl *a63*)
 116. *Chlorophyll a64* (Chl *a64*)
 117. *Chlorophyll a65* (Chl *a65*)
 118. *Chlorophyll a66* (Chl *a66*)
 119. *Chlorophyll a67* (Chl *a67*)
 120. *Chlorophyll a68* (Chl *a68*)
 121. *Chlorophyll a69* (Chl *a69*)
 122. *Chlorophyll a70* (Chl *a70*)
 123. *Chlorophyll a71* (Chl *a71*)
 124. *Chlorophyll a72* (Chl *a72*)
 125. *Chlorophyll a73* (Chl *a73*)
 126. *Chlorophyll a74* (Chl *a74*)
 127. *Chlorophyll a75* (Chl *a75*)
 128. *Chlorophyll a76* (Chl *a76*)
 129. *Chlorophyll a77* (Chl *a77*)
 130. <

הוא שיש להם חזון ויש להם משימה.

33 506

לעיר בשעת המנפה זה' ברחמי הצילני :
ורל שאין ירו משנת לעסוק בתרופות
יקרות די לו שיפור מעט בולו ארמינו
בחומץ וישתה כמו שלשה או ארבע
דרכמאש וגם המרקחת המפורסם והוא
שיקה תאנים ואגוזים ועשב רוטה בשוח
ונכתשים במכתשת למרקחת ויקח אליבא
ריקנא דרכ' המשה לערך הנצרך :

פרק

ששי • מדבר באיכות התרופות
החולי הנפגע ר"ל וההנהגה
הזמירה :

אם נדבר בתרופות החולי רבות
נמצאות בספרים ובעיני כמעט
יגיעתם יתר על השבח כי מעטים הם
המתרפאים אמנם אודיעך קורא נעים
בקצרה שתכלית הרפואה תלוי בשלשה
והן לגרש הארס בזרזות הב' להחזיק
הטבע • הג' התמדת ההזעה רצוני בזה
תכף כשיש חשש הפגיעה ועדיין הארס
בדרך הלכ והאות עז הוא שיש לו תעיבה
יקח איזו הקאה רפויה שאין בה סכנה
הנ"ל • ואח"כ תכף יעסוק במשקים
הזעיים שלש' או ארבעה פעמים ביום שלם
שהוא כ"ד שעות ולא די בפעם אחת ואחר
כל הזעה צריך שיעסוק במחזיקי החמוצי
הנזכרי' מרקחת קח תריאקה פרח גפרית
א' דהם או גפרית מנוקה רביעית דהם
קאמפ'ור חצי רביעית דהם ניתכים לתוך
מי קארדוסנ'טו לפעם אחת לכחור אבל
לנער די לו חציה • אחרת קח גרגרי
הירירא דהם א' • במי קארדוסאנטו או
גרגרי וניפירי במשקל הנזכר • אחרת
מיץ שום דר--א' וחומץ דר--ב' • וחצי
דהם תריאקה • ואם נדבר בתרופות
ניאותיות להוציא הארס ולרפאות כל נגע
נרבר ראשונה בתרופות המורסה בולבון
שכין הירכים והם רבות אמנם היורה
קלות ואזכירם והם צפרדע בלעז בופ'ון
שנתיבשה ויניה אותה על הכובון או יניה
אותה ביין ראשונה כדי שתתרכך אחרת

הנזכרות היותר בטוח הוא הרחק נדור •
ושהיה אסורה לו כי אם לא ימצא באויר
מעופש או בנתינת הרשות למחבל איך
יוזק כמו שלא ימצא בתוך מערכת המלחמ'
לא יסתכן בזה והסימן העליון מסביב פן
תספוג זאם גמנע ממנו ישתדל לרדו במקום
גבוה ונאה וינקח הבית מכל דבר טבאוש
ומסריה ועם כל יתיו פתחיו וחלונות הבית
סגורים כפי האפשר שלא יכנס בו אויר
המעופש והסימן לך עמי בא בהדריך וסגור •
ויעשן כמה פעמים ביום כל מיני עשנים
המסוגלים כמו עץ רותם בלעז יוניפירי
או ליגני אלואי' או לבונה וכיוצא • אכזקראט
ורוב מאחרונים שבהו יותר העשנים הררים
מן המוגמר והן הנפרית וקיסרון וסוקסינו
ולכן נוהגים הלועזי' להרליק את קנה
השרפ' בלעז בומבא' דרה (סכלסון וסמעל טופק)
כי האבק הפולב'רי מורכב מנהלים גפרית
וניטרו כי גם הניטרוס טוב מאד לזיכוך
האוויר וכן טוב לזה חומץ שושנים ושל
רש' האו ילכין רעופה אחת ויכבה אותה
בחומץ וקיסור' הלז טוב מאד לזיכוך
האוויר : ואם נאמר ונדבר בתרופו' פנימיו'
בעזרת הרהמן טובים הם כל פירות והעשבי'
הרמוצים מן הפירות הם האתרוג והלימון
והצידור'ניא ובי"רבוריש וריביש וכיוצא ומן
העשבים האצו"ט'חה וכיוצא וכן שבהו את
החומץ וביותר אם הוא מורכב מתריאק' האו
משרשים ועשבים מבטלי הארס • והיותר
טוב הניתך בו כאמפ'ורה • אויזק כאמפורה
מיררא בשוח ומאבק הלז יקה איבא ריקנא
כל יום רביעית דרכמא או יקה גפרית
מנוקה : סוקסינוס מיררא קאמפ'ורה
בשוח ויעשה אבק ויקח כנ"ל עוד אחרת
נמצא אצל הרובלים מין אפר'סמון הנקר'
בלעז איליקסיר פאראצילוזי ויש שבו רוח
גפרית והוא היותר טוב והייתי רגיל ליקח
כל יום איבא ריקנא כמו עשר טפופות ביין
לבן או לקחתי דרכמא אחת קאמפ'ורה
והרלקתי אותו לתוך היין כמו ד' ליטרין
ואחר שנשרף הקאמפ'ור לקחתי מצלוחות
יין הלז איבא ריקנא כל יום מלא כף
אחת ולפעמי' טבלתי מעט לחם בו והלכתי

פרק הביעני - מדבר באותו העתידות
המורות אם יחיה או ימות
החולה הו' :

נודע ע"פ הנסיון שהמצורע זמנוע או
מי שיש לו חולי הצרפתים או

מי שיש לו כויה באחד מזרועיו או ברגליו
שלא בנקל נופלים במגפה : ה' שכל
הנופל והוא מחמת בהלה או פחד יסתכן
יותר : ה' כל צמיחה או מורסה כי תמחר
לפרוח אין בהם סכנה : ה' מורסה
הנקרא ב' בון אינו כ"כ מסוכן כמו צמיחה
הקוראים אנטר'אס זה יותר מסוכנים הם
הכתמים : ה' הזעה מופלגת טובה משא"כ
הזעה קרה וקצוות קרים מסוכנים : ה'
טפטוף הנהירים אורת מות : ה' שגעון
ויובש הלשון סכנה : ה' רעיון הנחירים
סכנה אכנס הרגילים בזה או אשה שווסת
שותת בתוך החולי אות טוב : ה' הנרת
השתן גם ועכור ובלתי מבושל אות מות :
י' אחר שתי משקה הזעה ולא יזע אות
מות : י"א אנטר'אס באצבעות הידים אין
בהם סכנה כי רהוקים הם מלב אם לא
שעי' הנדירים והקשורים יש השש סכנה :

י"ב לפעמים צומחום אנטר'אס בעינים
בנחירים באסתומכא במעים ובטל'הופית
וכולם הסרו תקוה : י"ג אם תתן אספ'לגית
או קאנט'אר'ד'יש על אחד מחלקי רגוף
ואינם מעלים אבעבועות אות מות : י"ד
נפוח בצואר או אחורי האזנים הנורמ' כאב
בבית הבלועה אות שימות תוך י"ב או ט"ו
שעות וכל זה אעיר כי ראיתי בילד נעים
והכים בעוה' שהלך לעולמו ילד ביתי וה' :

פרק המישי - באופן השמיר' וההנהגה
שינהוג האדם בזמן המגפה השם
יתברך יצילנו :

במגפה צריך שיעיין בשנים האחד
לשמור עצמו בעצת הנזיר

מן הנזק והב' או ניזק ה' לרפאות עצמו
ואם נדבר בשמירה לכל הסכנות
הנזכרות

מן ההוה מדבר שקבל טומא ואינו מתנועע
והוא תולדות הטומאה או שני לאדם כמו
האוויר הארסי (ד"ל ספור יקבל האדם כמו שקבל
ממנו סוף רוח ועיסוק וקטור כן מלך לסוף בשמים
את האדם וסעיפוס) והלא בערות התורה בית
שבו נרח מטמא באהל עאכ"ו אדם בזה
במדת יור"ל :

הספק והעיון השביעי תרתי בלבי במה
אשר ראו עיני כי יש אנשי' העוסקי'
בתמידות עם החולאים בחייהם אף אחר
מותם וגם מנהגם שלא בסדר ושלא בהלכה
גם זוללים וסוכאים וכיוצא ואינם נפגעים :
ויש כת אחרת חרדים ונוהגים הכל ע"ד
הרפואה גם מתו ע"ד הרפואה ולא מצאתי
שום סברת'א שזה שאינו נפגע בוודאי יש
בלבו סגולה שאינו מקבל הנזק בנקל אלא
דוהה אורתו : משא"כ השני הנודע
ע"פ הרפואה ומת בוודאי לא יהיה בלבו
סגולה זו אבל מוכן לפורענות או לקבל
האס'רחמנא ליצילן ובוה מסולקי' הספקות
ע"ד הפשוטה לענ"ד ומי שלא מצא חן
תשובות האלו בעיניו יתן תשובה ויראה
טובה על אה הספקות :

פרק שלישי - מדבר באותות חולי
הדבר ה' ויצילנו :

אותות אמיתיים של חולי הדבר

אלו הן קדחות תמידיות
וצמיחה או בועה תחת אצילי זרועות ובין
הרגלים ומורסות ארסיות כמו הקרבונ'קולו
ואנט'ראס גם כתמים וכיוצא וכאב הת'אש
ושיחור הלשון ורוח רע ירעשן מחור
הזעה בלכול הדעת והתעלפות דפקו קטן
וחלוש ומאחר ויסכבו לעיניו כמה מיני
צבעים וגם לעת הדבר החולה ירגיש כאב
בין אצילי זרועיו ובין אצילי ירכים ויתחיל
החולי בסימור וזירור ותעיבה וקיא ואם
אינך מוצא כל האותות האלה תמצא עכ"פ
רוב הנזכרים זה' ישמור כל הבוטחים בו
ובישועתו :

וה' האכילה באי' אחר זמנך

היות שאינו בעל כח מ"מ עבור בלכול
וערבוב הקיטור מכיאי הטומאה על האדם.
הספק הרביעי איך יקרה שמגפה אחת
יורדת ארסיות מחברתה. ויש
מגפה באיזו משפחה או באיזו האקלים
חש ההורגת כל מיני בעלי חיים.
תשובה ע"י כפי מדה שכתבו הרופאים
הקדמונים שיש במגפה כח
צומח סגולי באופן שיאהב לאחד וישנא
לשני. וגם לפעמים ירכק בראובן ולפעמים
בשמעון אבל היותר נכון בעיני מאמח
אבוקראט שאין טבעי בעלי חיים שוים
ויש הכרל בין גוף לגוף ובין טבע לטבע
ובין מזונות למזונות ולכן אין לתמוה על
השתנות המגפות כי גם טבען ומנהגן
שונים ואינם שוין. גדול הרופאים כתב
מעשה במגפה אחת שהאנשי אשר הביטו
לתוך הבית נפגעו ומתו אשר קצו בהייהם
ושכבו במטות החולאים ועסקו עמהם
בתמימות ולא נזקו. וכדרך זה נכין
מפני מדה (מנצתי כספר כותב זכרונות) בעיר
רומה במגפה לא נפלו לא בתולות ונשים
מעוברות וגם במגפה אחרת כתב גדול
הרופאים איך באותה המגפה לא נפלו
כלל לא נשים ולא בתולות אלא אנשים
גבורי כח ובוראי התנגדות כזאת תהיה
סגולית:

הספק החמישי מדוע קרחות העפושיות
אינם מתרבות בנופת האדם
עם היות שתמיד מוצאים קיטורים ארסיים
מנופם ואינם ניזוקים העוסקים עמהם.
פ'דנילוס כותב שקרחת הארסיות מתרבק'
בארס בסגולה. ולענ"ד לא רי בתשובה
זו אבל אתן טעם לזה ואומר שקרחת
הארסית היא מעופשת בהפלגה באופן
שתתנגד לחום בעלי חיים לאין מרפא.
משא"כ קרחת העפושית שאין בה כח
דבקיי שיזיק לזולתו:

הספק הששי אם האדם חתה ע"י מגע
ראשון יורד גדול. או ההורג
בסבת עפוש האויר. ונשיב לעולם ההורג
ע"י מגע ראשון המוציא קיטוריו הארסי
מגופו והוא אב הטומאה יהי מסוכן יותר

תמימה. אלבירטוס מאגנוס כתב איך ראה
אדם הנשוק מכלב שוטה והארס היה טמון
בקרב שנים עשר שנה וסופו נתרפא
ע"י מעשה בטוביה הרופא שראה את
החדש יורד גדול בעיר ברוסא באשה
ישמעאלית שנשברה נחש בלילה בשינה
באחד מגבורי עיניה עד שנפח כל האשה
וסגרה עיניה ותצעק בקול כד עבור עקיצת
ושריפת הארץ הטמון בתוכו בהאזיר היום
שלחו אחריו ואשתומם על המראה וצויתי
להם שיקחו משמן עקרב (של מטיאולי)
לסיכה ע"י מקום הנשוק וגם נתתי להם
מעט תריאק"ה עם מיץ רו"טה להזעה כרי
לבטל הארס שבקרבה וכן נתרפאה אבל
לא עברה עליה שנה ונפלה למטה שנית
וצבתה בטנה ונתחדשו גזרותיו של הארס
בשלשול דם והתעלפות וסכוב הרפאש
ורפיקת הלב ורתת האיברים והוצרכתי
לעשות תרופות שונות יותר חזקן ואמתיות
עד שיצאה הישמעאלית לחירות מן רוע
הקניה והארס הטמון בקרבה:

הספק ג' אם אפשר שתשהה הטומאה
או שיהיה טמון הארס בכנר
הלובש אותו ימים רבים בלתי נזק בעליו.
תשובה אינו מן הנמנע היות הארס טמון
בכנרים במדים וכסות בלתי נזק
בעליו אבל לא בחלקי גוף עצמי. תרע
לך שהוא כן כי לעולם קטור הארס
הטמון בחלקי הגוף יהיה בב' אופנים:
הראשון שיהי בעל כח: הב' בלתי בעל
כח ואם נאמר שהוא בעל כח בהיותו
בגוף חס בלי ספק שיהי בו כח לפעול
ושיגרום נזק לגוף. ואם שבלתי בעל כח
במו שלא נזק את בעליו כך לא יזיק
לזולתו: ואם תשאל והלא יש נשים
טמאות בחולי הצרפתים ומורישן טמאתן
לשאר בני אדם בלתי נזק שלהן. ונשיב
אינו דומה ארס הרבריו לארס הצרפתים
ההוא מכיאה טמאה לנפש שאז כיאשר
תתמם האשה תבלבל ותוציא מגופה
הקיטור הארסי. וגם הבועל בהסכמת כל
איבריו הנהנים מכיאה זו מושך אצלו
הזוהמא שהוא הארס החם ובאופן זה עם
לג

פרק

שני של משמרה שניה
מדבר באיכות הדרכה ובה
כמה ספקות :

להיות

הולי תלו היותר מבהול
שבתלאים ולרעת הרופאים
הוא מהחלאים הנתרבקים וכמעט נרמו
בפסוק באמרו ידבק וגו' ולכן נתתי את
לבי לדרוש ולתור הדרך האמיתי ובמה
יבחר לאמרת הסברה ומצאתי בזה כמה
ספקות :

הספק הראשון אם מדברים שהיה
מתדבק יותר מכל ההלוי הארסיים
ולמה לא הזכיר אותנו אבוקראט ראש
הרופאים ולא נאיוס ראש הנדרים ולא
בן סינא כתבו בפירוש לידע מדבריהם
אך החולי הנורא הוא דבקיו ומטמא
במגע . אפס כי אריסטוטילי זוכר אורנו
באמרו כמה כחו של דבר לפעול בגופו
הארס ואינו מובן מזה כי יש כמה חלאים
כזה הנתרבקים כמו הנזילה והולי הראש
והולי העינים ושלשול רם והשרפון והולי
הפודגרא . והצרעת . והולי הצרפתים .
והאישקורבוט וכיוצא וא"כ לא דיבר כלום .
הספק השני מענין ההדבקה דבר שקבל
טומאה מטמא במגע ובמשא לדבר
שלא קבל טומאה וכן דבר שקבל טומאה
נכר מהראשון יש בו יכולת שיטמא
לשלישי לעשותו תולדות תולדותיהן .
המשל בזה טמא שהפשיט כתנתו ומניח
אורתו בין שאר פשתן או בגדים אפשר
שיהיה בו יכולת לטמא הפשתן או הבגד
דאי כמאופן שאם ילבשם אחר הבגד מן
השוק שירבק בו את החולי ב"מ ותועלת
ביריעה זו למען לא יכשל ארס בשניאה זו .
והתשובה בזה בקצרה שלא להכביר על
המעיון בספרי שדבר המקבל טומאה הוא
על ב' פנים . הא' דבר שיש בו רוח
חיים והוא חושי או דבר שאין בו רוח
חיים ועתה נאמר אם הדבר יש בו רוח
חיים בלי ספק שבו כח לפעול בשאר
דבר ומטמא במגע . והטעם עז כי כל דבר
חי וחושיו יש בו שתי כחות הכח הראשון

חום שרשי שבו יש לו יכולת לבלבל
הקטור הארסי ולהביאו על חבירו ולכן
אינו מן הנמנע להאמין שגם הכלבים
והחתולים ושאר בעלי חיים יש להם יכולת
לשאת וליתן מארס הדבריו לתוך הבגדי
זכרים וכסות וכיוצא . אמנם אם הדבר
שקבל טומאה אין בו רוח חיים יהיה ג'כ
על ב' פנים ד'ל או מתנועע או שוקט ונת
במקומו . אם שמתנועע ואז דומה לבעל
חי ומטמא מחמת תנועתו במגע על דבר
שלא קבל טומאה אבל אם הדבר שקבל
טומאה שוקט ונת במקומו באופן שלא
יתחמם ולא ידמם לדעתי אין בו כח
להביא הטומאה בהנעה על דבר שלא
קבל טומאה באופן שלא יקרה שום פעולה
לא מצד הנותן ולא מצד המקבל : מצד
הנותן לפי שכל דבר טמא (ד"ל ספרו טמון
בדבריו) כל זמן שעומד במקומו ואינו
מתנועע אינו מוריש טומאתו לחבריו . וגם
מצד המקבל (המשל בזה) בנדר שלא
קבל טומאה אין בו כח מושך שימשוך
אצלו בהזקה את הטומאה : ועל הספק
הב' אישכ שכל טומאה בקיר או בבגדים
אם שולט בהם הרוח יורש יוסר הארס
בהם ואם לא שולט בהם הרוח אפשר
שיהיה הארס טמון ימים רבים והמופת
עז ומה אם חולי או ארס הדבר אפשר
שישהה בגופו ויהיה הארס טמון במעיו
ימים רבים ק"ו שאפשר שיהי טמון וישהה
בשאר גשמים שאין בהם רוח חיים (מלכות
במקס כל המלטלון מביאין את הטומא) . ועוד
בזה הביאו הפילוסופי כמה ראיות ולא
אביאם כאן לאהבת הקצור אמנם אודיעך
ענין אחר מה שכתב אבוקראט בספר
המדבר (במלים פכיים) איך יש חולי בוחיר
שכא הטמון ונעלם משך יב שנה בגוף
הארס שסופו עליו לבוא חולי השקוי מה
גם הפילוסוף הגדול תיאופרסטו (ספ' משישי
בסגולות העשבים) . כרחק שיש כח בארס
להטמן ושישהה בגוף ג' או ד' חדשים
בלתי נזק בעליו וכענין זה כתבו גאלינו
וכן סינא בכלב שומה שאפשר שישהה
ארסו בגוף הנשוק חצי שנה ועד שנה

בארץ

הינראה מזרחית וארץ כינא
נוהגים להעביר מחט של
זהב רק וארוך דרך כמה איברים וחלקי
הגוף ועל הפלשות המהט יתנו עירידה
שיסור כל קרחת ויתרפא ואיני יודע כיצד
ולא מצאתי טעם על זה וסברה להבין
הענין אולי יהי מהמרת הפיר במנהג
הנהוג אצל כמה אנשי הרולגים א הנהר
במי השלג וכיוצא בזה :

בארצות האו מהם העושים קמיעות בכמה
אופנים ומהם הלוקחים קליפת לחים בלעז
אב"ילאנה ונותנים כתוכם שממית גדולה
בצופה בשעות לתלותם על הצואר :
אודרת טורט פלאנט'אגניש תולים על
הצואר ויש לוקחים כסף חי בקנה או
קולמוס והרבה כיוצא ויש לוקחים מן
העשבי' כמו העשב ארגינט'נה אופ' לאמולה
בעורם להיס כתושים ונתונים בתוך כפות
הידים והרגלים וכמו אלה הרבה וניהסם
אל הסגולות : ודי בזה באיכות ותרופות
הקדחות ונדבר במהות ואיכות ותרופות
חללים הרבריי זה יצילנו מהם אמן :

פרק

ראשון : שבשער המשמרה
השניה מדבר במהות ואיכות
חולי הדבר והמנא ליצולן וכל בית ישראל
ממנו :

במהות

חולי הדבר רבו הדעות
כמו שאבאר בעזרה היטב
אך אמנם לדעת כת התורמי' לא כלבר
אנינו עם קדש שאנו תולים אותו בגזרת
השמים אלא גם שאר בעלי תודות מורים
בזה וזה נודע כשעבר ה' לנגוף את מצרים
אומר ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו
ער בקר וארול במדרש פרשת וקהל וזל
כיון דמחבלא נחית לעלמא מאן דלא
סגור גרמיה ואשתכח קמיה באתגליא
אתחייב בנפשא דאיהו קטיל גרמיה :
וגם כפ' הכונס כיון שניתן רשות למשחית
להכל אינו מכוין בין צריך לרשע ועוד
באבות דבר בא לעולם על מיתות האמורות

בתורה שלא נמסרו לבית דין ועל פירות
שביעית וכו' והרבה כאלה בגמ' ובמדרשי' .
אמר המחבר לחזרנו החולי הלז ב"מ
היותר מסוכן וממיתי רגיל לבא להתשו
יבקר ואין קרוב אליו מהדופאים מפחדם
ויחסוהו למבע היקר בעיני הברא ושלא
ישנהו אלא לחבר גדול יפול מהלוקרת
בין המחקרים והפילוסופים מהם סוברים
שבא מאצילת הכוכבים : ומהם התולים
אותו באויר כי על הרוב בא בקיץ ובתחלת
החורף שאז מוכן לקבל איכות רע וגם
הנופים מוכנים לקבל החללים להולשת
חומם הטבעי שנחלש מצד התכת הרוחות
והלחיות שבנוף ואם סבריהם כן הוא יש
לי בזה כמה ספקות עצומים :

הספק הראשון אם הרבר בא בסכת האויר
מעונן או מעופש או עבור התמרת
הדרומי שהוא חם וזה . ולמה אינו מוסיק
לשום בעלי חיים כנפים הדלופים :

הספק השני או בסכת האויר מדוע ואין
יקרה שיש רבר ברחוב א' ולא
ברחוב הברתה .

הספק השלישי או היה עבור אויר הארסי
מן הראוי היה להיות כאב הטומא'
וארס מופלג ושיזיק כמה נפשות בארת
ולא באשר נולד על ידי הגעה מארס לרברו
ונעשה תולדות הארס ורגמתו תמצא
בכלב שוטה נושך את האדם ארסו יותר
גדול מארס הנשך כמנו הנושך את הביר
ק"ו הביר והנשך השלישי אשר ישיך
לרביעי ונעשה תולדות תולדותיהן .

הספק הרביעי אלו היה בסכת האויר מו
הראוי היה שימותו כל בעלי חיים
מדבר וכלתי מדבר בפעם אחת כמנהג
האש השורף לה ויבש כאחת :

הספק החמישי או היה בסכת האויר הלא
אנורואים באותו הזמן כמה חללי
העלולים בקרהיור או כחולי הצר ולמה
לא נפלו ברבר הפועל היותר חזק בנוף
הנהלש הנה כל אה הספקות צריכין ישוב
הדעת ליישכן על נכון :

פרק המישי בו יורד אופן
 חקקו שכל קדחת
 לדעת כח גאיני ולדעת כח האלקימיה:
אמר המחבר כח יורד כח הרופאים
 הרגשונים שמו מבטחם בכל
 קדחת עי' ההקזה וזהו לדעת גאיני (עיין
 חקקו) שם צורח להקזה לא בלבד
 בקדחות חרות לא גם לזולתו בכל קדחת
 שיכול להתעפשו מכ' שבבהודו' ובעלי כח:
 אבל פורט את הקדחת פשוטה (בלטין
 או שקי' ילמה) שאין מוסיקין בו: הב' כל
 קדחת שיש עמה שלשול (גלינו ספר רפואין
 פרק קמ"א) יש סכנה בהקזה: הב' שם לא
 יקוז הנערים פחות מכן יר שנה ולא
 זקן שעברו עליו ששים שנה (אכל גילוף
 כתב סמקין כע' כבוד וקן בעל כח וזה מעוברת
 כעלת כח): ה' מוקדח שבו מלוי אבל
 יש לו התעלפות לא יקוז בטרם יבוטל
 ההתעלפות ואם כ' מקיזין אותו: ה' בכל
 קדחת דקה אסור להקיז פן יתיבש לחות
 טבעי שבנוף: ה' גם לא יקוז בקדחת
 אופימיררה (מגולס ס' שעת): ועתה
 אשכנלך ואורך מנהג רופא זמננו ולדעת
 סילב' ויש איטמולורש והנלוים עליהם
 ושררהקו נתיבם מוקדח הדם כי אם
 לצורך גדול ולכן אין מקיזים בקדחות
 מפסקות באמרם שלא יש תועלת בהקזה
 כי אם במתיכים ובמבשלים הלהות. ואמר
 איטמולורש שיפקח עיניו כלהקוז בקדחות
 תמידיות אפילו בקדחת שנופרת בלטין
 ארה'נטי שצחק המבדה מ'פ עכור רוע
 והגסר והתעלפותו שמו יבוא החולי אל
 שער מות ולכן לא יקוז פחם אלא
 לצורך גדול ובהתחלת החולי: אמנם
 לדבריהם ההקזה משוכחת בקדחת תמידית
 דפוחה ובמור' או באותן שמעצר אוגסתם
 ברקת הדם שחורים או חוסת זכיוצא: ואל
 דקח מפט הסכנה לחולה בשעת העונה:

הגשה זו בעלי הקימיה עוסקים במלח
 העשו מעשבים הנ'ל ולהבנת
 יתירה אביאם קצתם כנאן להקל מעליך
 המלאכה:
 פ'ברי פ'ונה של קארולוש ומשובח מאד
 אצל הרופא היורואוס כך
 עשיתן קח אושפוריטוס ויטריאולי ו
 מלח אפסינשיאי 3 מ' ציחוריאני 3
 מעורבים היטב לשתותם דצי שעה או
 יותר קודם העונה וביותר בקדחת שלישית:
 אחרת קח מ' צינטאב'רו מינוריס 3 פחות
 או יותר מלח אפסינשיאי 3
 עיני סרטן 3 שירופו של
 מיץ קארו בינדיקטי 3 מעורבים היטב
 למשקה קטנה: או יקה מלח ארמוניאקו
 עיני הסרטן מכ"א 3 ויערבם היטב
 וזה טוב לבעלי הפונדריאקו: או יקה
 מלח קארו ביני 3 אנטימוניאי
 דיאפ'וריטיקו 3 לאבאדאני אופואטי
 גר 3 אחת או שתי וועשה מהם אבק
 ללקח אותה שעה קטנה קודם העונה:
 בקדחת רביעית יקה מלח אפסינשיאי 3
 מלח סוקסיני 3 ארקאנוס דולפלי פוקטו
 עיני סרטן מכ"א 3 לאב'דאני אופיאטי
 גר 3 ויערבם זה ל' הלקים שום
 לשלש עונות וכל פעם שעה שלפני
 העונה:
 משקה משובח לסולב' ויסקה מ' פ'ניקולי
 3 מ' פיטרוסילינו 3 מי
 תריאקלי 3 שירופו קארו בינדיקטי
 3 ויערב הטיב זה הכלל לבטל הזירור
 והסימור טוב לעסוק במלח העשבים הנ'ל
 ואם דעתך לבטל חוס הקדחת אז יעסוק
 במלח טארטארו ויטריאולאטי ובשאר
 גרמים המוצים הטובים לרדות את הצמאה
 ואם נרבר בפוב'די פ'ונה המפורסם והיא
 קליפת כ'נא כ'נאי המשוכחת אופן נתינת
 3 או 3 לפעם אחת בין לבן ואחר
 הרקה כוללת שלא תהווה העונה למנהגה
 אמנם מהותה ואיכות ומציאות שלה אינה
 לה מרור בפני עצמה: טקטיק

פרק מספר בתהו' סוליו' הנהגו'
 בארצות דאן ובשאר ארצות
 בארץ

השנה ב' שכל הרקד' חזקה בתחלת
החול קרובה להזק ורהוקה
מן השכר כי גורמת בלבול בחומר הדם
ובהיות השתן עודנו בלתי מבושל אינו
מריק שום ליחה רעה אלא מחליש חכת
ומוסיף בקרהות :

השנה ג' לפעמים תתפא הקרחת מליה
זה כשיגיע לחולה איזו הקאה
או הזעה עצמית :

השנה ד' לפעמים תתחיל הקרחת בעונה
הזקה מבין המלני וצריך הדופא
לעסוק במשלשלים מפני חשש (ליחות)
גרועות הטמונות באצטומפא ובמעים ועם
כל זה תהיה ההרקדה קלה שלא תשלשל
יותר מב' או ג' פעמים (עיון למעלה במסקל)

השנה ה' חוקנים העשויים להסיר מקרים
רוחות ולקרר שרפת הבטן או כאב הבטן
או הלב המכסה או צרת הלב ומה גם
פותחים הסתומי וגם מרככים הבטן וכיותר
לבעלי היפוחוריא ובעלי אישקורבוט
או בקרחת אישקורבוטקה וגם זמן עשויות
החוקן שעה אחת שהן שתיים קודם העונה
(עיון למעלה חופני המוקנס) :

השנה ו' שעה הרקדה או הקזה לבה לא
בנקל תתפא הקרחת כי אם
ע' מבטלי ארס הקבמת או הרוחה אותו
הוצה והמתקן חומר הדם וזה עלה כנסיון
שיש תועלת יותר בחקאה ובהזעה משאר
הקרחת :

השנה ז' אל יאכל ואל ישתה קודם
העונה כי כל מזון הנמצא בקיבה
ובמעים בשעת העונה הוא כאש לנעורת
הקרחת :

השנה ח' כל תרופות שתכליתן לגרש
הקרחת (כלטין פירופוס) :

השנה ט' כרת גאלוני לפני עוסקים
בכל מיני עשבים מרים כמו
בשול עשב אפסיושואי צינטאב' רי קאדרו
בינדיקטו : וכיוצא הדוחים את הקרחת :

פרק

שלישי - מלמד אותנו לדעת
אופן הנתינה במאכלים ומשקל
לדעת האחרונים: הנה המנהג

לא

אמנע ידי מלהודיע אופן הנתינה
באכילה ושתיה כדת דופאים
הראשונים והאחרונים להיות רתיק שונות
כי הראשונים הפליגו לדבר בשמירה ויתר
במאכלים וגם זה דקה מן הדק ומקודם
בפרקי אבוקראט (פרק א' עמוד ו' וז' לחוליס
סגוליס כתבלית וז' סגנות סמון כתבלית) עם
כל זה למען תלך בדרך ישרה ויהיו עיניך
רואות את מוריד הטוב והנכון שלא כל
הטבעי שוים כי הבהורים והדומים וחלוצים
האצתומכא וכיוצא אינם סובלים בנקל
התענית:

ולכן ראוי שיעיין בחומד האדם ובטבע
המדינ' ובשני החולה ובמדרגת החולי ואח"כ
יוון את ההולה לכל יקבל נזק על ידו:
ובענין זה סוברים רוב העם שהצמא
יצמא למים עבור הוס שבבטנו
ואינו כן כי על הרוכ סבתו הוא רגבר
מלוח וזה ניכר מצמאה מופלגת שבחולי
אישקורבוט בקרחת תמידית ובלתי תמידית
וכל זה עבור המלוחות שבו:

ולכן טפח אחרת ממים החמוצים של
גפרית (כלטין איספיריטוס סולפ' וריס) או
של קנקנתום (כלטין איספיריטוס ויטריאלי) ורזה
הצמאה יותר מבלי מלא כים קרים:

כל מיני מרקחות העשויות מסוקאר או
מרש אין דעת הרופא נוחה מהן
כי גורמי רתיחה ברם ומוסיפים ביוקרה
ולכן כמנהג פשוט להטיף טפח אחת שהן
סתיים ממי גפרית או קנקנתום או של
מלה לתוך הסוקאר והואטו לבטל ולתפך
המתיקות:

שתיית היין שאסרו הראשונים לא אסרה
האחרונים בקרחות פוסקות לא
ביום ההפסקה ולא אחר העונה
בקרחות ארסיות כלטין פ'כרה מאיגנה
שבו האחרונים את היין הטוב
חדל להוסיף כת ולשמר מן הנזק
וחנה לדעת האחרונים גסיונם היין

בקרחות פוסקות אינו מוסיף ובקרחות
תמידיות מעטניפה ורובן קשה: ובקרחות
הציקות ארסיות טוב מאד: וזוהי המנהג

מי טבע האדם אוהב את היין ומוסיף כח
ולפעמים מעורר ושולח הדם אל כלים
ומעברי השתן ומוצא תועלת בזה אבל
יין הספרדים והמאלוואיאה תועלתן מעט
אמנם יין ריגוס וגם נעק' וריגוס וכיוצא
שטעמם המוז' הם יותר טובים לא עבור
המשקה אלא עבור תאות האכילה והוספת

ולא אסרו שתיות השכר לא עבור המדינה
שבו אינו נזהר לשתות ובמקו' השתיות
צריך שכר הדק או סינון השני של שכר
וכי שיבטל הרוח שבו סוחט בהם מעט
מיין אחרון או שאר פרי המוז' ולבעלי
האלקמיה כל העשו מרומס כמו ויטרול
או ניטרוס אפילו להתיד פרוכה קטנה
במשקה השכר ותן לו לשתות לבעל הקרחת
מי חלב פסונג' יפרה שהחמצו על מיין
אתרוג יפים הם לחולי בקרחת תמידית
ובבלתי תמידית:

בענין התנהג בקרחות חמות כמעט אין
למקרה תאורת האוכל: וכל
האוכל עם תעובה אינו מעכל לא מתעפש
חמאל בקרביו ומוליה רוחות ומתדורות
בבעלי קרחת ולכן אל ופציה במ ליתן
להם פן יוסיף בקרחות:

כל מיני פירות והעשוי מהם גורמים
רתיחת הדם וחומץ בבטן ומוסיפים
בקרחת והם קשים ולגוף חם

פרק רביעי והן מז

השנות נאות וקצרות שבהן יורד
דרך האמותי לעסוק בתרופה
הקרחות:

השנה א' שהקא' משובחת בתהלת
כל קרחת מפסקת
וכיות בקרחת רביעית וטוב לעשותה שעה
יאהת שהן שתיים קודם העונה:
השנה ב'

עַד שִׁיחֲלִיף בְּחוֹם חֲקוֹנוֹ וְנוֹסִיף בְּחוֹמוֹ וְהִצְמֵא
הַמּוֹפְלֶגֶת וַיִּבֶשׂ הַלָּשׁוֹן וְקוֹצֵר הַנְּשִׁימָה
וְכָאֵב הָרֹאשׁ הָאֶמֶז וְהַפִּיקָה בְּצַרְעִי וַיִּקְיֹצֶה
יִתְדָה וּלְפַעֲמִים הִשְׁעִקוּ וּלְפַעֲמִים תִּבּוֹא
עָלָיו הַחֲזָקָה וּלְפַעֲמִים חָבוּ שָׁחַן (לָרֵעַת
הָאֲהֻרָנִים עֲבוֹר דְּבִי הַלִּימְפָה) וְשִׁנְיָתוֹ
שִׁנִּית עָרָא מְעוֹרָב בְּחִלּוּמוֹת מְבוֹהִילִים
וְעוֹר הָרֵבֶה כְּאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲשְׁמִיטִם מִכָּאן
שֶׁלֹּא לְהַכְבִּיד עַל הַמַּעֲיָן
וְעַתָּה בָּאתִי לְהוֹרֹעַךְ קוֹרֵא נְעִים שֶׁחֲעוֹנָה
דְּאִמּוּרָה כִּי־אֵן גְּדִבְקַת שְׁבַע שְׁעוֹת
וּלְפַעֲמִי חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵת וְעַד עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע
אֵינָה נִפְרֶדֶת מִגֵּן הַעֲלִיל עַד הֵס הִרְתִּיחָהּ
וּפְרִזּוֹר הַדָּךְ מִן הַשְּׁמֵרִים וְאֵן בְּפִגְעָה קִלְתָּ
חֲזוֹרֶת שְׁנֵית לְבָשֶׁל וְלִהְרִית :
וְאֵנִי אִמְרָתִי בְּחֶפְשִׁי כֹּל הָאָרֶץ כּוֹסֶף
לָרֵעַת טַעַם הָאֲמִיתִי אֵיךְ תִּתְחַדֵּשׁ
חֲרִיתִיחָה שְׁנֵית וְלִעֲנֹד לֹא יִחִיחַ אֵל בְּבִים
אֲשֶׁר בְּתִרְתּוֹתֶם רֶפֶשׁ וְכֹל זֶמֶן שְׁזוֹרְקִים
בָּהֶם צִרּוֹר אֲזוֹ אֵבֶן מִתְחִילִים לַעֲשׂוֹת
אֲבַעֲכֻמוֹת וְלֹכֵן אֵין מִן הַתִּימָה אֵיךְ תִּבּוֹא
עוֹנָה אַחֵר עוֹנָה

ובדרך זה הורתיך קורא משכיל הדרכתך
במעלה יושר בקצור נמרץ לדעת
שהחיות לעולם היא על ב' פנים
הא' המיוחדת ורמוזה בחולה עד אחר סגון
הנך מן השכרים שברם זה הנה עי' נבול
שיגביל הטבע או על ידי תחבולות הרופא
בסמנים הזעירים וכיוצא : הב' בקדחת
פוסקת ברילוב זמן מה או יום או יומים
אחר שתנוח ותשבור התיחתה ותשוב
שנית כנזכר למעלה וכל זה נוטה לדעת
האחרונים ולענ"ד אחר העיון והנסיון שעלה
בידי : ודי לקורא נעים ביריעה זו בפ' א'.

פרק שני • מלמד אותנו לדעת דרכי
הרפואה והמנהג הנהוג לדעת
חכמי זמננו :

אמר המחבר
לגלך קורא האדמו"ר אל
לבי קיר למודי אלו
לגלך קורא האדמו"ר אל
לבי קיר למודי אלו

להחזיק אותך לילך בנתיב או בעקבי דופאי
האחרונים לבלתי סור ימין ושמאל אבל
האמת יורה דרכו שהאחרונים על ההתמדה
ועיון הנתוח יגעו ומצאו ענינים חדשים
נוסף לזה בחכמת האלקימזא אחר העיון
בבושול ורתיחת ותפיסת הזין ושאר משקלי
ובחמיצות כל מחמצת השיגו את האופן
האמיתי והאידוי עינינו וברורנו מצאו דרך
ישר וקל העשי וההתעסקות ברפואה וגם
החולה אינו ממאס ומתעב לקיחתו .
ועתה נאמר שבקדירות רפונות ופשוטות
יעסוק ראשונה במתיכי במחתכים
במבשלים ובמסנני הוד מן הפסולת ועל
מוצא אמר אבוקראט בפרק ראשון (סימן
כג) אין לחרק אלא המבושל ר"ל שכל
התרופות בהתהלת החולי שוות אם הן על
משלשלים או אם על ידי המזיעים לעולם
צרובים ראשונה בשול והבדל הוד מן העב
והשוב מן הפסולת :

ויוצא מזה שלא די באסור נתינת תרופו
הממרקות אלא גם שלא ימרהר
ליתן תרופו הזעיות או מגירי השתן קודם
שנראים סמנים של בשול ועל זה יעיר
הטבע ההפס שלא יביא החולי לידי גבול
האמיתי קודם שיבשל כל צרכו :

בקריות פוסקות לא בנקל יוע ההולה
כי אם אחרי סוף העונה וגמר
בשולה אבל ההולה בנקל יגיר השתן גם
בלתי סיוע הרופא :

בקרבות ארסיות תכן יעסוק במתיכים
המעורבים עם סמים מבטלי
הארס ואז בתוך שנים או שלשה ימים
טבע הארס רוחה אותו על כתמים או על
אבעבועות :

לעולם יתהיל בתרופות הזעירות הלושות
ורפויית ואח"כ בהדרגה בכל יום
ויוסף עליהן תרופות יותר חזקות ולא
בפעם אחת לבדו אלא בפעם אחר פעם
פעמי הרבה ואם נדבר בתרופה ממרקה
בכל קרחת היא נצרכת לעת מצוא הליהה
מבושלת ולא קודם לכן : לא כן ההקאה
שאינה שומרת בשול לא נעשית תכף בתחלת
החולי במפסקת ובלתי מפסקת :

העונה ונקראת קדרת רביעית תרירות
ואם שחזץ לכלים הזה פוסקת ולפעמים
כפולה ומכופלת וכן ביתר הקדחיו' בקדרת
שורפת והרבריות וכיוצא זה הכלל יקרה
דליקה באחד בהררי הבית ר"ל בראשי
האיברים מסבה הנזכרת ר"ל כשלא נטהר

וסתה • ויס אוכלת למין כיבסין • ויס אש דומה
אם • ויס אש אוכלת אש עכ"ל • וזכרנו כי אש
דיקן סתה ואינה אוכלת דמולין פר"ס דמולת מן הקדחת
סהז באש ונמא למיס ואינו חפץ לאכול • לענ"ד סוף
כאדקדקנו תולדת סליחה מלוחה •

יפה הבית ויתחמם הדם עד שהלהב עולה מאליה על פני הבית כולו ומעישון הלז יקרה
לבעל הבית סמור ורתת ופצילות והיפוס וזיעה ושאר מקרים כפי השתנות הסבה.

אמר המחבר במהות הקדחיות וסבתן רבו הדעות עד כי לריב יכנסו ואין דעת
רופאים האחרונים כדעת הראשונים כי רופאים הקדמונים תולים סבת

הקדחיות בשבוש הריחות באמנם שנעקרים ע"י תרופות ממרקיות • משא"כ האחרונים
סוברים שתלוי ברתיות ועיכול רוחות שבגוף ולדעתם אין תועלת בהרקיות כי אם
בתרופות ע"י סמני' הדים בסגולה • אמנם כאשר אהורני בקוטבי דבריהם וסבכתי
עליהם אופן העיון דרך אמונה בהרתי לי ברופא סילביוס והנלוים עליו וביותר
הרופא הגדול (מכירי) איטמולירוס ההולך בעקביו והוא הפליג לדבר דבר דבור על
אופנו וכל מגמתו לבטל דעת הראשונים אשר שכותרת הנושא הקדחיו' את הכלים הגדולי'

רתיות ° סדס כלעז קורים לה פ'רמוני'ט'ציוו כלומר
כסול כיון ותירוס כל עוד שלא נגמר כסולם ועושה
אכעכועות וכנמ' נקרא יין תוסס •

אבל האחרונים רוח אהרת עמהם לתלות
ברתיות ° הדם וכפי ערך השגיאה תהיה
גם כן עקך הרתיהה ברם כמו שניכר ברפק
כמורה הרתיהה אשר ברם שבלב וגם

ניכר איכותו כפי שנוי השתן • אבל מורה בזה איטמולירוס הרופא היות אפשר איזה
הוכר אשוי סבת הקדחת ר"ל אש אשר בקדחת פוסקת באצתומכא : ועתה אחי הז
אזנך ואשמיעך גם אודיעך שקדחת פוסקת (ר"ל בעל' הספסקס עמוד הספסקס בין עונה ראשונה
לעונה שניה) נקראת כל קדחת הקפית אם אור זמן מה תכוא עונה השניה עם היות
שאין מוקדם ומאוחר בתורת העונות יען אם שתחזור עונתה כל יום נקראת קדחת
יומית בלעז קוטיד'אני ואם בהפסק ב"ד שעות נקראת שלישית שבלעז טירצ'אנדה :
ואם תאחר העונה שני ימים ושתי לילות נקראת רביעית ובלעז קווארשאנדה ולה
תהבר הקדחת המישית והששית והשביעית והתשיעית על סדר הזה : אמנם הרבו
לעיון האחרונים בסבת העונות ותו'לופי זכניה' עד כי הרופא איטמולירוס השיג בעצמו
שכל יום ששי כהליו הגיע זמן העונה • נוסף לזה תדע שיש קדחת ירחית וקדחת
שנתית ר"ל כי מירי הדש בהרשו או יום לשנה תבא עליו העונה וגדולה מזו יש
קדחת שתכוא על בעליה כל שנה ביום הנלרו הלא דבר הוא וכל זה צריך עיון :
אמור מעתה בהכפלת העונות פעמים ושלש ביום או בשני ימים כאשר הזרעתיך
למעלה איך כת של גאלינוס ירסוה ללבנה לירוקה ולשהורה ירופאי זמננו תלויים
בספק אם קדחת כפולה יומית תבא בסבת הלבנה ואם לאו להוציא מלבנו של גאלינו
והנלוים עליו כנ"ל כי לא הודו האחרונים בזה ונמסו לקדחת שלישית כפולה אותן
העונות :

פ'יברים איראטיקא והוא קדחת נבוכה
ר"ל שאינה שומרת
זמנה לא תאחר או תקדם עונתה ותקיף
הקפה שנית ברלוג זמן מה בלתי גבול •
ובכל קדחת מפסקת קורם עונתה יקרה
לבעל הקדחת הסימור והזיזור

והמתייהה זכובר האיברים וכאב הפרקים
ומנינת לב ונפש מצרה והולדה כל עת
שגופו יתקרה יתחיל הכאב במתני' וימתח
הכאב עד כתפיו ואח"כ יתקררו הידים
וראשי אצבעות וההוטס ויגבר הכאב פעם
במתייהה ופעם בעקיצה וקירקורים בבגן
עד

ספר

משמרת הבית

עשוי לשמרו הבית : מכל נזק : וכו' יתבאר בשמו כל

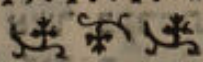
קדרת מהותו : ואיכותו : ותרופותיו :

בדעת הרופאים : הרש"ם

גם ישנים והמוסכם

אצל רופאי

ומנני :

הקדמה לספר משמרת הבית

פשוטה ומורכבת וכפולה ומכופלת והקדרת
בלעז לפוריא ר"ל בחוס פנימי וקרירות
איברים החצונים וקדרת סינקופאליס
מינוטה בהתעטף הירוקה בשפת האצתומכא
ותגרום עולופים :

במבשלה והוא האצתומכא ששם משכן
הלבנה נסרה רבוקית וחוכנית
וביוצא ויהסן לה את הקדרת יומית פוסקת
ובלתי פוסקת וקדרת בלעז סינקופאליס
הומארוזה בהתעפשה בפו האצתומכא
וגורמת עלופים והקדרת בלעז
לאקטיקא מלידה לבנה מתוקה המעופשת
בתוך העורקים :

תנו רבנן
שם אבות סין ים אש אובלת ואינה פוסקת
ויש פוסקת ואינה אובלת : ויש מובלת

פרק ראשון של שער שבמשמרה

הראשונה מרכר
באיכות ומהות הקדרות לדעת ולפי דעת
האחרונים :

מרס ולבעל בית יש השגחה :

היות בראוי הבית נכון מהוייב

לזרז ג"כ את משרתיו שיכבדו הבית היטב
כדי שלא תפול רלוקה קשת הכבוי במבחנו
הדרי הבית :

בבית האופה בין תגור לכירים ששם
משכן האומה והירוקה
ויהסן להם הראשונים את הקדרת שלושים

במרתף שבשם משכן השחורה וכל פעם
שתתעפש בתוך הכלים תתורש

לב א העונה

של שושני'ומן הגרני'פילולי הירמודאקטילי
 ופילולי ארטימיקה ובנזקי העלי' או הראש -
 הם היותר משובחים פילולי של סוק'סיני
 (קיריבאר) להזק העליה והבית מכל נזק
 ומן העשבים ליבש כותלי הבית והס'היו'פו
 (חיוס) מאיוראנה (סככא) ומינמה (נענע)
 יוניפירי (עני רותם) המשל בזה קח מרקחת
 קאריו קוסטינו משקל דר - שש' לפעם א'
 או של שושנים ארבעה דרכמונים לפעם א'
 ומן פילולי סוקשינו חצי דרכמ' ואישקאמוני'
 חצי אישקרופול ויערבם היטב לבלעם בחצי
 הלילה - והעשבים יעשה מהם בשול וישתה
 ממנו בל הלילה קודם השינה ויזיע היטב
 להוציא מן הגוף הליחות מימות ומותרות
 שבו ולפי שהעם כינו חולי רגלי בשם
 כלימת הרופאי' רי לילדבר בגנות הרופאי'
 ולפי שזכיתי לבוא אל סוים הבנין אסיים
 בפסוק חלנאסא חלה את רגליו וגם בחליו
 לא דרש את ה' כי אם ברופאים - ואמר ר'
 אמר רב שאהזו פודגרא ועזר דרש רבא
 מפני מה גענש מלך אסא מפני שעש' אנגריא
 בת"ח - ויש ג"כ בגמרא שמעון העמסוני
 היה דורש כל אתין שבתורה וכו' עד שבא
 ר"ע ודרש את ה' לקיד תירא לרבו' תלמידיו
 חכמים - ועתה יבאר הפסוק באמרו וגם
 בחליו לא דרש את ה' כמו שדרש ר"ע לא
 גם עשה אנגריא בתלמידיו חכמים ולכן
 גענש - ואכתי קשה ולמה גענש דווקא
 בפורגרא שהיא כלימת הרופאים ואיך אמר
 הפסוק כי אם ברופאים וזה יבואר ע' מאמר
 חול כל המכא' ת"ח הק"בה מביא עליו
 מכה שאין לה רפואה שנאמר לאין מרפה
 וגו' ולכן גכשל בחוליו זה ועם כל זה דרש
 בגופאים :

וכאן נעילה השער והבית כולו :
 בעזרת האל ואשרי העם
 שכבר לו :

תרבה ותתמיד הנזילה לדרת אל פרקי
 הגוף אז ישתדל הרופא לעסוק ברפואות
 המיבשות הלהות שבגוף ושבהו הרופאים
 את זבב הלוי קח עלי קמ'דריוס -
 צינטא'כרי מינור - שאלב'יאה - ביטוניקה
 מכ'א' א' אונקיא - ליגנו'ס סנק'טוס ח'
 אוקיאש הדק הטיב לעפר ויקח כל יום
 בבקר דרכמא אחת חדש ימים ומה מאד
 טוב הוא לפודגרא אך ינהג עצמו בשמירה
 בראוי - ודע שיותר קלה הרפואה
 בחולי המזכחי בכחורים והרגילי' במלאכה
 ובמי שמאכליו והנהגתיו אמצעים והעושה
 צרכיו כל יום - מעשות רפואות לזקנים -
 להטיילים - ולזוללים וסובאים - והעצלים :
 אמר המחבר תמיהא נשגבה ונפלאה
 בעיני ולא אוכל לה זיך כמה
 חופאים טבעיים הפליגו לדבר ברפואות
 שבלעז מרנספלאטאצי'וניש ר"ל ברפואות
 הנטיעות שגשם אחר מודיש טבעו לגשם
 אחר או חולי אחר נעתק מגשם אחר ע'
 ההרכבה לגשם שני וזה תמצא הרבה
 בספרים מענינים גדולים אם אכתבם תקטן
 הידיעה מהכיל - המשל בזה מי שיש לו
 פאנאריו באצבעו ישים אצבעו או יתקעו
 לתוך אוזן החתול ויתרפא אבל החתול
 יירש הכאב ויהיה לה כאב האוזן - או מי
 שיש לו איז' מחלה ויתן מצואתו על גבי
 צומה או זרעים הנזרעים בארץ והלץ
 באבו ומודישו לארץ - ובענין זה אמרו
 ג"כ בחולי הלוי אם יקצוץ הצפרנים מרגליו
 ויטמנם באיזה נקב העשוי ע' מקרה באילן
 שקמה בלעז קוירקוס וינצל מן הפודגרא
 וכל זה הוץ מן הטבע וניתסחו הסגולות
 ואין לי עסק בנסתרות : זמה שכתבתי
 בתהלת התרופות שההקאה טובה לאיש
 גבור יעיון בפרק המדבר בהקאו' ובאופנס
 אבל ההרקה המסוגלת לעולם תהיה מן
 ההרקות חזקות ולא מן החלושות שיצא
 שפרו בהפסדו והנה מן הפשוטי' העשבים
 והשרשים והסמנים כשורש מיקואקאנה -
 טורביט - הירמודאקטילי - וכיוצא - ומן
 המורכבים ממרקחת קאריו קוס'טינו הפליא
 לעשות תועלת בחולי הלוי ואהריו מרקחת

לנהות המוצות ואם בחמימות ובחרות
ועקיצות בסבת הירוקה :
תרופת כאב הפודגרא וחבריו תלויים
בעכוב הליחה הרגילה לדרת
א האבר הנכאב ומה שהורד' כבר להסירה
וגם לשכך הכאב וכל זה יבואר היטב
בעזה אמנם כפי הנראה היותר טוב הוא
להתהיל באיוו הקאה לגבור : ולהלוש
הרקה המסוגלת להריק הליחו' המסכבות
את הכאב . ואח"כ אם תמצא בו מלוי
הרם תקיז בעורק באזילקה כמו שנתבאר
באר היטב בפרק המדבר בכמות ואיכות
ההקזה . ואח"כ בסמנים המסוגלי' להזעה .
ולכת האקומיא מלחיים רוחניים והיורר
טוב הוא אנשימוניום דיאפ'וריטיקום .
צינאב דיום אנטימוני . קרן צבי וכל
העשוי מטנו : ואם נמצא צמיהה דמיית
ארמדמת עם כאב אצור סביב לפרקי
האיברים אז נאות לו מי' הנשרפים ונחולים
מן אש' פירמא ראנ' ארום (ר"ל סידק אשר ע"ג
סיזוריס) ויוסיף עליהם עוד מעט כופר
וישימם על מקום הנכאב . ואם הכאב
בלתי חממות אז יותר טוב היין שרף עם
מעט כרכום וכופר אורוח מלה ארמוניאקן
עם יין שרף או בורית הניתך ברתוך יין
שרף : עוד משיחה טובה קלה לעשותה
קה בורית כשה שתי אונקיאש כופר שלש
דרכמאש יין שרף ארבע אונקיא' . לשכך
הכאב עם להבת הפרקים מלה סאטורנו
ומעט כופר נירתיים ביין שרף חר עוד
אחרת קלה וטובה לכל כאב הפרקים או
פודגרא יקה בריל מלובן באש או פרוסה
של רעפים בלעז טיזה .
וישפוך עליהם השתנה של נער קטן כרי
שהקיסור יעלה אל מקום הכאב . וגם
טוב שיהיץ מקום הכאב עם ההשרתנה
הנוכרת ובהערר תרופות הנזכרות לשכך
הכאב ולהסירו טוב שישים על מקום
הכאב תחבושת העשוי מחלב ולחם ומעט
כרכום : לנפוח הפודגרא אחר שנמלט
מן הכאב טוב לו לקבל קיסור העשוי
מכשול העשבים והם ארטאמ'זיא . אירוקא .
אבשינ' שיו' הנכשלים ביין ומים : ואם
תרבה

שער חמישי ידבר בנוקי יסודי
הבית והם רגלי
הגוף סבתם : קושי תקנתם ותרופתם :
לפעמים נופלים נזיקים כיסודי
הבית שבקושי יש להם
תקנה וכבר השתדלו בו אומנים מוכהרים
לבנותם והנה שוגא עמלו בוניו וכל זה
משני טעמים הטעם האחד עבור הנזיקים
הנופלים בנג הבית והמים הנחולים משם
מתלישים את היסודות והטעם השני לפי
שהם מסערי הבית אפילו באיזה נזק קטן
שמקבלים מקרקע הבית נחלשים והנה
כבר ידוע שהראשונים וגם רוב מהאחרונים
הסבימו שחולי הרגלים מה שאני קורא
אותם יסודי הבית הם בסבת הליחות
הנחלות ויורדי' מהראש ומסכבים חולי
הרגלים מה שבלשון יווני קוראים פודגרא
על שם ההורה רובו ברגלים ועם היות
שתחת סוג זה מונחים שנים אחרים והם
גונגרא . פי' חולי הכרכים הארכוכה וגם
הירגרא . כאב היריס ועוד זולתם סיאטיקה
פי' כאב גיד הנשה או השוק וכל אלה
מוזכרים בכל ספרי הרפואות . אמנם
נמצאים מכאובים אחרים שאין כל אחד
מהרופאים מעיין בהם והנם בלשונם
הומגרא פירושו כאב הכתף . טראחילגרא
כאב העורף . ראחיוגרא חולתם ארטיטיקא
ר"ל כאב הפרקים הידוע לכל .
בסבת החולי הטכחי רבו כמו רבו הדעות
ואוזה מהם אזכירם ולא כולם
שלא להכביר על המעיין . הנה סינירטוש
התולה בליחות מימיות הנז'לות מ'לוהות
ו'חרות נולדות בטחול ובכבר ונרחות מן
הטבע על ידי גידים ועורקים אל פרקי
הגוף . שנהירוס תולה בליחה המעורבת
בדם כולו ותתגלגל עמו בשוח . הילמונציוס
באיזה מקומות שבארם חסרי המזון והטבע
דוחה את הלחלוחות כמו שהם חיי' אל
הפמקים . ויליש בהם ובמיץ הגירי' האריך
בהכורו . פילכוס' במיץ לימפ'א ובמיץ
פנקריאס וכפי סברתו הכאב יבוא בסבת

הרופאים ג"כ בכמה שמות פעם בא
מליחות הנחלות מן המוח ונקרא שלשול
המוח ופעם מהכבד . ואז מהטחול או
מהרהם או בסבת שרצים שבקרבים
(ולדעת האחרוני) ועל הרוב מחדורת
חמץ פנקדילס ולפעמים כלקחת סם
ארסי וצריך עיון אם בסבת הידוקה
צריכה להדקה ולבטל הדורתה ואם
מתגברת הלבנה צריך למתיכו ולמחתיכו
ולעכירה הוצה . ואחר ההדקה יעסוק
במהזיקים והוא רדיון בטחול ובירת
האיברים : הנזק השלישי נקרא
שלשול רם . בלעז רישונטריארה והיה
בסבת נגעים או בועה שבבני
מעיים או מליחה הדרה או עפושית ומן
תהלואי ארציים כי נמצא על הרוב בימי
הבציר ומן הפירות או אור הארסי וכיוצא
ולעולם במקום הכאב שם ההוליו וכעתה
דבר אם למעלה מהטבור אות היא שהנע
במעיים הדקים ויותר טסוכן ונקל לקחת
משקה או שם רפואי למעלה : וכן להפך
בהיות הכאב למטה מן הטבור אות הוא
שהנע במעים הנסים ואין בו כ"כ סכנה
ותרופותיו נאותות יותר לקחתם מלמטה
על חוקנים לשפסף ולטהר ררך פי הטבעת
על ידי מי שעורים קלויים וחלמוני ביצה
וכעט אסוקאר או רוטב של כשל או חלב
שכבוה בה מקרם ההיסומין בלעז קאליש
(כל"א שטאל) : הנזק הרביעי הוא
תחתונית והוא חולי שבלעז טיניסמוש
ר"ל נגע במעי הישר שבלשון
הכמים הלוחלת ובהוליו הנזכר יש לו
המיר תאות היצאה לעשות צרכיו ואינו
מוציא ריעי לא מעט דוק וליחה לפעמים
מעורב עם דם ותרופותיו קרופות לתרופות
הנזכרות למעלה ר"ל בהוקנים העשויים
לטהר ולכבס הנגע העפוש שבעי הישר
וטוב לזה קטורת של סמנים המיבשים
ולפעמים בדבר כל שהוא כמו פסולת של
ברזל שנתלבן ונכפה בחומץ ולפעמים
צריך למשיחה . כגון שמן הלמון ביצה
או משיחה שושנים או חלב עזים ושאר
שומנים : תללים אחרים .

ארבעה

אבות נזקין חס הנפלים
במעברי המים א המקוה
כאשר זכרנום בפרק המוקדם וארבע אפות
נזקין ג"כ נופלים במעברי הטנופות והם
חולי המעים כאשר נבאר הכל באר היטב.
הנזק הראשון הוא הנקרא בלשוננו

הללק' הבטן ובלעז ליינטירואה והוא
כאשר ישלשל המזון
בלתי מעוכל מהולשת כח המחזיק אשר
בפי הקיבה התחתון בלעז פולורנש ואו
שבני המעים רפויים מכמה סבור או
בעבור נעים שבמעים המעכבים את
הקולוס לעבור. ואו בעבור סתומי
המזינטיריים או סתומי הורידים חלביים
בלעז זיני לאקטיקה כנזכר בפרקו מקדם
ואז נקרא בלעז ציליאקוס אמנם יש הכרל
בין חולי הנזכר שתלוי בסתומי הורידים
דקים יחיה העכול יותר רק וכצורת המורדים
ולא כמו שהוא המזון הזו ובלתי מעוכל.
לכן צריך שיעיין היטב בספרנו באופן
שהולשת העיכול צריך למחזיקי מן הפשוטי
הבושים דימוני המוצים וכיוצא עם בשמים
להוסיף בעכול. ומן המורכבים מרקחת
מיטרידאטוס. דיאצינטוס. ארומאטיקו
רוזארו. דיאשקורדיום וכיוצא בהתערב
עמהם מעט קרן צכי שרף ואלמוגים
שחוקים ובהעדרם טיט חרסום או טיט
אירמיני וכיוצא ומגריגי ליתן לפעמים
דגים מלוחים קטנים בלעז שארדללה
ובהעדרם האליצי (בלא הערינג) מתוקני
עם מעט הומץ וכל זה לעורר תאות
המאכל. אמנם אינו כן בחולי הצליאקה
הנולד מסתומי הורידים והצינורי או צריך
להוסיף סמנים הפותחים כל סתום ומן
הפשוטים שרשי פלינקולי. אשפאראנוש.
אפיו וכיוצא בהם. ומן העשבים יענין
בפרק המדבר במפתיתים. וכת האקימיה
נותנים קרוקוש מארטיש ויטרול מארטיש
וכיוצא בהם. הנזק השני הוא שלשול סתם
שלשול הבטן בלעז רינדרה'ארה נולד
מכמה סבות ויהסורה
הרופאים

טפשוף השתן בלעז אישטראנג'וריא (כל)
הבטן. ולפעמים מליחה מלוחה המוצרת
ונקרא טפשוף השתן יען כי יטיף טפה
אחת ויפסוק צוטיף טפה שנית וכן שלושית
והכל בהפסק בנתיים.
תרופתו בשול שוהש אפיו. פיטרוויליא
אטאה ושאר שרשי המגירים
את השתן. ובסגולה שלחופית של כהמה
דקה שנתוכש ושחוק לעפר ויתנהו לשתות
בפעם בפעם במרק של בשר או ביון.
כת האקימיה עוסקים ברוח קנקנתום או
רוח בלת או דוח נפרית או של שירכינטיני
רפואה מוצנית היא תחבושת קלה לעשות
קה בצלים מטוגנים בשומן האווז וכיוצא.
או בצל לבן כמו שהוא חי כתוש במכתשת
ומעורב עם שמן זית או שומשמן ויחבוש
אותו ע"ג הכליות והמקוה. וכענין זה יועיל
ג"כ תחבושת הצנן או שורש אפיו הווא
הוא רינדרה'ארה הכרפס.
החליט. השתן ר"ל תמידות ומכלי יכולת
להעצורה ובלעז רינדרה'ארה. והחלי
הנוכחי הוא על שני פנים. הא' שהשתנה
תלח כמים צלולים ממש ובלתי שנוי.
הב' שאינם כ"כ לבנים וצלולים וסבת
שתיהן להבות או חסימות הכליות או
סתגמות הוריקה ולכן בהסיר הסבה יוסר
המסובב וצריך לעשבים המקררי והמחזקי
את הכליות. הנרה מן הפשוטים ורע
פריטלאקה פלאנטאניניש פאפאוריניש ומן
המורכבים חבושום המונים עמדרים והם
סומאק וכיוצא. רפואה מוצנית משיחה
ויששנים ושל סאנדראלוש שמן שושנים
עם בופר ומיוצא ונהנה נזהר מן העשבים
המחזקים ומחלישים. וזונה בביתו עד
שיחזור המזג למקומו.
החליט. השתן ר"ל תמידות ומכלי יכולת
להעצורה ובלעז רינדרה'ארה. והחלי
הנוכחי הוא על שני פנים. הא' שהשתנה
תלח כמים צלולים ממש ובלתי שנוי.
הב' שאינם כ"כ לבנים וצלולים וסבת
שתיהן להבות או חסימות הכליות או
סתגמות הוריקה ולכן בהסיר הסבה יוסר
המסובב וצריך לעשבים המקררי והמחזקי
את הכליות. הנרה מן הפשוטים ורע
פריטלאקה פלאנטאניניש פאפאוריניש ומן
המורכבים חבושום המונים עמדרים והם
סומאק וכיוצא. רפואה מוצנית משיחה
ויששנים ושל סאנדראלוש שמן שושנים
עם בופר ומיוצא ונהנה נזהר מן העשבים
המחזקים ומחלישים. וזונה בביתו עד
שיחזור המזג למקומו.

טוב שיסוך באוזה סיכרה המקוררת את הכליות ד"פ יקה אונגוונטום רוזאטום או אונגוונטום סאנדאלינוס או שמן נינופירינו או שמן שושנים וכיוצא ויסוכם על מקום הכליות : ואם יש לו כאב גדול יוסיף עליהם שמן פנאפירי או מעט אופיום משקל חמשה או יותר שעורים בינתיים ויסיר הכאב בעזה :

הבריכה שהוא מקוה השתן מחובר מב' עורות באחד כח המושך ובשני כח הרוחה את השתן דרך ב' צנוריו מן הכליות אל המקוה ונפלים בהם ד' נויקין המזק הראשון עציבת השתן השני איחור השרתן : הג' טפטוף השתן הד' הזלת השתן ולעומתם נמצאים ארבע הזקות בצנוריו הטנופת לבית הכסא כמו שנתבאר באר היטב לקמן :

עצירת השתן בלעז אושקור'ארה נולד מכמה סבות מדם קרוש מליחה עכה מרוח יתירה מאבן או סיכלת או מרלדולין וכיוצא בהם הסותמים מהלכי השתן ותרופתו בהסיר הסכה וכל זה ימצא במקומו הנזכר אם יעיין היטב בספרו הלוי :

איהור השרתן או יורח טוב לקדורתו שרפת השרתן בלעז ריוורוארה (בלא דול כרע מילני זיך) וניכר משלשה אותות האלה הא' כי יסיף השתן כמים רותחים טפה אחר טפה בלתי הפסק בנתיים : הב' שירגיש כאב דווקא בשעה שטטיל מים אבל לא לפניו ולא לאחריו : הג' שסביתו על הרוב פעבור המימות הכליות והמקוה ולפעמים בעבור האבן שבמקוה ויקרה לו כמקרה החולי תהתונות והוא שריפת אב המימות הכרכשתא :

תרופתו למרק הנוף כהירוקה וכיוצא ויעסוק בסמני המקדרי והמטהרי את המקוה וישקהו מי שעורים או של פורטולאקרה ולצטוקה וכיוצא ובסגולה כל יום בבקר מיץ או מי חלב העיס או בישול העשב מאלכ'ה עם שירופו ויאולאטו :

בשתייתו מלא כף אחת ואם כתתנו על הטבור והמים לשתות מי בשול העשב גראמין הוא עשב השדה (בל"א גר"אז) :

פרק שני ידבר בנזקים הנפולים באוצר המים ומרזביו ובבריכה וכן כמעברי הטנופת מבית להוץ ובבית הכבוד עצמו :

א אוצר המים שהוא הכליות וצינוריו השתן אל הבריכה שהוא המקוה הם צרכי הבית לקיום הגוף ובהם נופלים כמה היזקות ואת הכל יבוא במשפט (ב) ודע שכנגד יבוא הרופא לידי שגיאה בכאב הכליות להיותו דומה לכאב הקוליק' אמנם אלמדי ההכרח שבכאב הקוליקה ותפשט מצד אל צד וכמעט בכל הבטן ולפעמים עם קדוריהם שבמעים משאב כאב הכליות תקוע ביתר בצד אחד יביץ או שכל (ג) ולפעמים יתפשט למטה מהטבור דרך מעברי השתן (ד) ולפעמים עם איהור או עצירת השתן (ה) אם בסבת האבן הטמון בתוכם טוב לו לשתות מבישול העשבים הפסוגלים לעד כמו אדו' אנטו גרמאניש קרופ'ולוי היורה טירישטרה סאקסי פראנה וכיוצא לפי שטגורים השתן ומפצצים את האבן ויותר טובים עיני הסרטן או קליפורת הבצים היוצאים מתוכם אפרוחים או אפר של הארנבת שרוף בתוך הקדרה משקל דרב' א' ולבת האלקאמאה שמן טירבינטין ודוח וטריול ודוח של בלח וכיוצא : ובסגולה עץ גיפריטיקוס (שכהתי) כאב הקוליקה יקיל אחר הסעודה ובטורה מן הבשמים :

להמימות הכליות דם תיש ושפירמא ציטא וכיוצא ולבת אלקאמאה מלח פהומילח ודוח מלחי או דוח קנקנתוס ותמיד לשתות שירופו ויאולאטו עם מי שעורים או שורש ליקוויריציא כי טוב הוא לגלול האבן מעל פי הכאב ולפיצצו ולקדר הכליות ולטהרם מכל נגע :

אם

לא נטהר יפרי הבית נכנסים בו
שרצים ההזורים בכל חדריו. וצריך
לגרשם או להמיתם פן יחריבו הבית;
השרצים הם התולעים שבבני מעים והם
שלשה מיני' ולכל מין מדור זה שטח
בפני עצמו זה למעלה מזה. מהם ארוכי
מהם קצרים ומה' רחבים: ובכאן הבן
שואל איך יקרה שהתולעים שבמדור
התחתון או האמצעי שהוגה שטח השני
עוסקי' שם בעסקיהם ולעלות או המיוסר
מהם יקרה לו העמוט וטפטוף העינים
וכיוצא והוא בעליה גבוה מעל גבוה. הגם
שהשאלה רפויה להיות ידוע לכל שהקטטורי'
המעופשים העולים על הראש גורמי' כמו
את. אבל יש שאלה גדולה הימניה ואיך
יקרה לו החיכוך בהוטם ובנחיריו. ואני
אמרת בחפזי למר הדבר דומה כמעט
לעני הדופק על דלתי כעל הבית שבמדור
התחתון ומושך בחוט של פעמון הנקשר
בעליה לעורך הבעה הדר בעליה.
אותות התולעים הטמוני' בקרבים רבו
הרוק והריר הנזל מפיו ירקרקות
ארמרות מראהו היכוד הנחירים וטפטוף
העינים ושיעול ריח הפה ויהרק שני
בשינתו ובשינה עמוקה ובלבול הרעת
וקררת בהתעלפות וכיוצא.
סבתם נולדים מכל מיני מאכלים דשני'
ושמנים ומתוקים כרוב וזבל
וכיוצא ומכל דבר הגורם עפוש.
תרופתם הפך הענין כל דבר מר כמור
ואוא' שקולוצינטיריש אבשינטין
וכיוצא. וטוב לגרשם חוצה דרך תורת
ולזה נאותים החוקנים העשויים מרוב
ומהלך או מבשול הצימוקים או תאנים
עם רוב או סוקארו ובתוך כך תתן לו
לשתות או לאכול דברים מרים מתנגדים
המורידים ומוציאים חוצה והם הרבה בספרי'
ולחיות שאין ירי משנת לכתוב באריכות
מרב העסקי' ארשום כמה איזה נוסחאות
בקל לעשותן. המשל בזה קח שורש
מיקוא' קאנה או יאלא' פא דרכ' אהת וכסף
חי מתוקן או נתיק בלעז מירקוריו דולצי
אישקר ופולו אחת זנג' ביל רביעית דרכמ'

ויערבם עם רוב שושני' כפי עדכו הנצרך
וזה בבקר ובפעם אחת וטוב למי שטבעו
לכניי או יקה ראובארבארו דרכמא אחת
מירקוריו מתוך רביעית דרכמא. ונדר
אשקר ופולו אחת ויעשה מהכל אבק ויערבו
עם אסוקא' רוארו כפי הנצרך והיורתר
טוב עם פרחי אפרס' קין מתוקנים וזה
טוב למי שמוגו ירוקני או יקה אישט' דאקטו
של איליבירו ניגרו אישקרופלר אחת.
ובהעדרו שורש איליבירו ניגרו שריו בחומץ
לילה אחת דרכמא אחת חרע סימין ציני'
(בלא ווירס קרויט) חצי דרכמא קרה
רביעית דרכמא מעורב עם מעט דבש
שושנים ויעשה מרקחת לפעם אחת בבקר;
או יקה מים של פרוי היפיריקום ושים
בתוכם כסף חי מנוקה ונטהר מאדסו
ויערבם בפעם בפעם משך ב' ימים ואח"כ
ישתה ממים האלה פעמים הרבה וימותם
או יגרשם חוצה. וחולת אלו מסוגל
מאד לגרשם קרן צבי שרוף או בלתי
שרוף או מירדא או אלוני'ש או זרעים
שבלעז סימין ציני'. סימין טינ' אציטום
סימין פור' מולאקה. סימין אציט' וזה. או
עשב קור' ליטא אומן המי' של פורט' ולאקה
ושל גראמין היפיריקון ולבעלי אלקימאית
מים חמוצי' של קנקנתום. של גפרית
ושל מלה וכיוצא. אפס שלא ישקה
אותם לתוך היונק משדי אמו פן יקלקל
ולב אמו ויעמידה בקיבה של הנק
עבור המיצתם. אבל מה מאד טוב לילד
קטן שורש פוליקש מבושל בחלב לשתות
מהלב זה. משיחה טובה קח מדרת
שור ובסגולה של כוי מעורב עם אלוני'ש
וימתו על התיבה שלחופית שור או
כשב ויניחה על הטבור וזה לך האות אם
יש תולעים בבטנו ידביק הרטירה מרב
ממש ואם לא תפול הרטירה מאלו חזרה
ברוך: משיחה אחרת קח שמן אבשינטין
ושל קולוצינטיריש ושל פרוי אשקסי'
ויערבם למשיחה. אהרת יקה תריאקה
טובה ושמן רוטה או אבשינטין ויערבם
ובהעדר כל הנזכרים ברוך או בכפר די
לו במין העשב מינטה הוא נע'נע אם
בשתייתו

לו שמתוקן היטב מן הארס השמן בקרבנו
ואולם מצד המקבל ישמור עצמו מן הרוח
צפונית ומן המים הקרים ומכל מיני פירות
הארמה כקשואין זרילועין ואבטיחים וגם
לפעמים מן פירות האילן כענבים ופיוצא
בהם.

משיחה זו נעשית בכמה אופנים או
בתערובת שומן חזיר ושאר שמני
ופמנים חמים למזוג טבע הקר שבכסף חי
המשל בזה קה כסף חי הניתך ברוק שלדבק
חצי ליטרה ותערב אותו עם שומן חזיר
שלוש אונקיות ואח"כ תוסיף עליום שמן
לאבריום ושמן יוניפירוס מכל א' אונציא
אחת וחצי ואחר חצי שעה שנתערב היטב
בגיעה הנכונה תוסיף עליום קמח סתור
פרח כלכוס וגרגרי יוניפירוס ושל לאבריום
מכ"א ב' דרכמא ושעוה כפי הנצרך לקבל
תאר משיחה ויש מוסיפים שאר שמנים
או תרואקה או מיטרוראטום
קטור של כסף חי נעשה באופנים הרבה
וחנה לך גוססה אחת קה צינאבריו
(כי כסף חי שומן כמכו) סאנדוראקו אוירי
פוגמינטום מכ"א דרכמא שתיס וגרגרי
לודיום וגרגרי יוניפירי מכ"א ב' אישקרופלר
שהם ארבעים חטים ועם מעט שרף בלעף
רזינאנעשה קטורת כתואר העונות.

אופן ההזעה על סיכרה או מוגמר הנזכר
אודיעך שבבית חודף בלעף שטופה
או בחבית העשויה להזעה אחר שהוהם
היטב פושט כתגרתו ומכסה היטב עצמו
עם בגדים זולת ראשו ופיו יהי כהלון חוץ
לחדר או האוהל ועומד על רגליו כרו
שיקבל היטב קטור הסמים וימצא הרופה
יותר בקיטור הלו מן החתמור: שיתמיד
בשתיית משקה העצים והעשבים המועים.

שער רביעי ידבר בנוק' הנפולי
בהררי הבית מהמת
שרצים הסובבים והם התולעים שבבני
המעים השורצים בס:

שיאין יתקיים ויהי זה ויהי זה

ואחר שלקח פעמים שלש משקה או
מרקחת או אבק או כל דבר משלשל
צריך להקזה אחת ושתיס: ואחר כך יכין
העצים והשרשים המסוגלי לעשוית המשקה
בלעף דוקוקטום סאסה והם שרש סאלסה
ושרש קינא ועץ גואיאקו הנקרא פא' לו
סאנ'טו ועץ סאספר'אש מכולם או ממקצתם
משקל ליטרה אחת ונהתכים היטב להלק
דקים וישרם במים משקל עשרה לטריין
ויבשלם עד כלות חצים וחצי הנשאר תהיה
רמשמרת לתתנם להעלות פעמים ביום
בהצי ליטרה לפעם אחת ויכסה עצמו
בצינא ב' רזינא.

סילביום החכם קורא תגר על העוסקים
בשרשים האלו הבאים מארץ
הודו זכרמי יקרים באפרו הנכם עובדים
על כל תשחית כי כמה שרשים וכמה עצים
הם הנמצאים במדינות האו ובוול והם כל
כך טובים להזיע כנאחר הנזכרים והם
שורש סימיליאקס אשפרה פיוסיטיש ועץ
קווירקוס או בזקסוס או לאבריום וכיוצא
בהם ודע כי לפעמים לא יבוא הזעה בנקל
וצריך סיוע זה יקרה על גיעה - ריפה -
זרילוג - וכיוצא בהם.

ודע שלפעמים מוכרח לתעסק במשיחה
שבו כסף חי והיה מסוגלת יותר
להתיך כל ליחורת שבגוף ולפרתוה כל
שבילי פנקראש וגלאנדולאש סאיב'אלאש
(ד' סגדרים שכל ידם מוכה סירי מפיו ולחץ) גם
משיחה זו תוציא כל זוהמא שבגוף דרך
הקאה ושלשול חיעה דשתן ואופן המשיחה
ומנהגה כך היא מתחילין למשוה פרקי
זחועותיו וידיו ואח"כ פרקי רגליו עד למטה
זולת שחוליות השר'יש מרחיק' ממשיחתם
פן יבואו לידיפשועה (ואני שבה לא עליון
הוד והדר לבשתי שע' הנהגה נכונה אשר
הורוני משמים נתדפאו כמרה וכמה ממש
הגיעו ע' שערי מות ויצאו לחירות) אמנם
כל דעוסק בכסף חי וחמודכב ממנו ועיון
היטב כי נורה הוא שלא יחטא הנורתן
והמקבל מצד הנותן ראוי שירע חכמות
והנאיכות: חכמות יותר טוב לעסוק
בנפשות קטן ובהרבה פעמי וכאילו שנתפרר

בצלצול האזנים אחר ההרקה כוללת
והרקה פרטית של ראש מן
ליחותיו הרעות הטמונות שם וסיף לתוך
האזנים שמן של העץ גואיאקום או של
העץ בוקסוס :

בחולי השועל אם מחמת הארס נופלים
השערות שבדגשו וריסי עיניו
זקנו יעסוק בתרופות הנזכר בפרק שמיני
אבל יוסיף עליהם עץ גואיאקו ושאר עצים
המסוגלי בחולי הלו :

בועי וטנרי (לשון המשנה) והם כמו
אבעבועות קשות והיו בעור
הבשר זמרתפאים בבישול העשבים
המסוגלים להכנס :

שכבת זרע בזוכו מאיש או מאש' תרופתם
משקה העשוי מעצים גואיאקו
וסלסה משך עשרים יום ואם בכל אה לא
ימצא תועלת אז צריך ללקיחת המרקחת
ד"מ קח זרע לאסוגה זרע ויטיש זרע
קאנבוס מכל אחד חטים ארבעים אבק
של שורש קינא ושל עץ סלסה מכל אחד
דרכמא אהת קונסיד'ה של פרחי
גינפיראש אנקיש'ש שלש זעם שידורו
של קאפיל ויניריש יעשה כנהוג מרקחת
שכמות לקחתו דרכ'א' לפעם אחת לקטן
ולגדול עד דרכמונים ארבעה זיזות בבקר
ודי לנו לדבר בתרופות פרטיות :

רפואה כוללת רצוני סדר הרפוא' לעולם
יתחיל בסמנים המשלשלי ליהיה
הארסות הוצה אם למעלה עי' הקאה
נכונה ואם למטה עי' מוס המשלשל והכל
בפי מזג הארס והזמן ויעיין בפרק המדבר
במשלשלים וזכחו הרופאים את כסף
חי לערוב בתוכם בק מרקחת ובין
בגרגרים הנקראים פילוראש :

במרקחת המשל בזה קח כסף חי מתוך
(ל' סוף מתוך א' סמטון מזרסו)
בלעז מירקוריו ד'לצי חטים עשרים או
שקופולו : קאטוליקון דרכ' שלש זעשה
תערובות או יקח מירקוריא ד'לצי חנוכר
חטים ט' פילוראש אלפאנ'גא דרכמא
אחת ויערבם לבלועם בחצי לילה ובפעם
אחת ולאיש חזק מוסיפים כמותם :

וזהו

פריציפיטאטוס שמכעו להשחית ולאכול
כל בשר חי :
ר אבעבועות בתוך הפה ושכבת הבלוע'
די להם ברחיצה או שטיפה
כמי מיץ של חלב בלעז סידום לאקטיש
שכבוהו הברזל בתוכו :
ה רקב שבעצמו צריך לסמני המיבשים
הם הטוילא וחליטורג'היום או
אבק של עץ גואיאקו וכיוצא בהם :
ו עצם הנרקב צריך היותר חדים והם
כל העשוי מקנקנתו והוא משיחה
של מצרים בלעז :
ז אנפיציאקום או משיחה של כופר
בלעז אקאפוראד מעורב
עם אבק פריציפיטאדו ואחר שנטהר הישב
יקח סמרטוט טבול בבישול עצי גואיאקו
וישים על העצם נפסד וגם טוב לזה
משיחה של טוציאה (פרומיטאלדו סוף אבק
סמטון א' כסר מי וידוע לבעלי קומאס) :
ח בקעים שכתתונות או שבידו ורגלים
ישים עליהם בישול העשבים
שקביוו שקוררים ועץ גואיאקו ואם הם
יבשים וקשים צריך שידככם עי' בישול
שורש או עשב אלטיאה או מאלב'ה וסיד
כמי עם שומן תרנגולת ושרף בלעז
אממוניאקו ואם בכל אלה לא יתרפא
אות הוצ' לגדול האכזריות של הדולי
באופן שלא יקבל תרופה קלה ואז צריך
למשיחה של כסף חי הנזכר מעבר לרף :
או יקח כסף חי חניתך ברקיקה אליבא
דיקנא דראג' שלשה עשב איש'קביותה
אישקורדיום מכ'א דרג' אחת שעזה לבנה
דרג' שלש זעשה מהכל משיחה :
ט כאב האיברים תרופתו עי' בישול
שורש קינא כי הוא מסוגל יותר
להסיר הכאב מיתר העצים אבל יוסיף
עליהם שורש אטיאה ולפעמי' גם חתריאקה
בסגולה אוהמטרידאט ומכהוץ ישים על
הכאב איזו תחבושת המורכבת מעשבים
האלה וחס אלטיאה מאלב'ה מילולוטו
פינוגריקום או להם חכשל בתוך חלב
ומעט כרכום או ישים עליו חלב המכסה
את הכרס שבכבש בעורנו חס :

מזאמיש'י'י'י'

פרק

יא ידבר בנגע הבית והוא
חולי הצרפתים אותותיו סבותיו
ותרופותיו :

חולי הצרפתים

הרש הוא בארצות הארץ
אף שישן הוא בארץ הזר או ארץ החדשה
יען שבשנת ה'רנ"ג הזה לארצו התייר
הגדול קרישטופ'רו קולומ'בו מארץ החדש
הוא וחילו ויהל העם לזנות את בנות
ארץ איטליא ויהי אף ה' להביא עליה
מכת הארץ ואת תחלואיה אשר חלה ה'
בה וחיל הצרפתים אז בארץ הנלחמים
בנכול נאפולי זירשו גם הם החולי והוא
זאת שמו לקרותו על שמם כיום הזה מא
פראנצ'זי ועם היות שהרש חולי ההודי
או האיטליאני אמנם בספרי לאטין יש
קוראים אותו לואיש ו'ניריש ויש קוראין
אותו פור'נשאגרה ואני קראתיו אנדרלומוס
קטנה (פי' הסרתם האגוס והאגוס כמנפה) והוא
לג' טעמים הטעם האחת לפי שבא מזנות
הב' לרוע איפותיו וארסו ארס המגפה ממש
כי דובק בארס הכא על איזו אשה טמאה
ברגע בממרי וירפשט תקף בכל איברי
הגוף : הג' כי דומה לכל עניניו ומקרי
כמכת המגפה ממש אפס כי המגפה ממית
וזה אינו ממית אם לא שיתהפך לשאר
חולי כשקוי ושרפון וכיוצא ואז ממית הוא
אבל לעולם יסוריו קשים מן המות :

אותות החולי כמעט כאותות המגפה :
המגפה דובק בארס על ידי נשיבת
אוויר הארסי אצלו כך חולי הנוכחי דובק
בארס על נשיבת האדים הארסים והוזהמא
מביאה טמאה : הב' המגפה תקף תפשט
בראשי האיברים כך זה יתפשט בכלי זרע
וההולדה וגוהם עיפוש וירחיל ממקום
שקלקלו לזוב שכבת זרע ונולדים נגעים
וכובאשים בזכרות הזכר ובנקבות הנקפה :
הג' במגפה תצמיח בועה בין ירכתי הארס
כך בחולי הלז תצמיח בועה בלעז בוכון :
הד' במגפה נולדים אבעבועות אדומים
ובבהיקים בחולי הנוכחי ג' כ' בועי וטנרי
והה' ב' מעיפוש הרס נולדים כתמים בכל

עור בשרו כך בכאן כמקרה א' יקרה להם
הז' במגפה נראים נגעי' בפה ושהור הלשון
בך נראים בחולי הלז בפה ובבית הבליעה
הח' במגפה היה רע יתעשן מהורי הנק
כמו כן סבוחים על כפותם הולאים האו
הט' כאב חיש אכזרי ג' בכאן תמצאהו
וביותר בלילה : אות היור שהמגפה
איננה נדבקת בארס העלול בחולי הלז
ועוד הרבה כמואה שהשגתי ולא אביאם
בספר לבל ילאה הקורא המשכיל ודי
למבין באלו :

בסבתו רבו הרעויות זה אמר בכה וזה
אמר בכה כת הנאליני אומרים
שבא מעיפוש הרס זכח ההזנה שבכבד
ז'א מאוזה ארס הטמן בדם וכת האקאמ'א
מהם כת של שילב' התולים בארס המוצי
זיש התולים בארס מלוהי וכל זה לא שזה
לנו אך די לנו שטרע שמקורו ביאה טמאה
לנפש וזהמא המטמא במגע וכל זה הרון
ה' השונא את הזנות בנראה ממקרי :

רפואת חולי הנוכחי גבדל מרפואת שאר
חליוס וכמו שהחולי הרש גם
תרופותיו הם הרשות : והכל כפי מדרגת
החולי ומחן כוללות וסדן פרטיות :
כוללות אני קורא סדר הרפואות הנהג
מתחלתו עד תומו : ופרטיות הם המסוגלי
לכל פרטי המקריים הנפולי בחולי הנוכחי :
א' המשל בזה אם יש בועה בין ירכתי
(בלעז בוכון) יניח עליו רטיה של דיאקולון
וקורס גמר ביטולו יפתינהה באיזמול ואם
נובע ממנה ירחצנה עם בשול עץ גואיאקו
ויטהרגה עה שמן טארטארי וכיוצא בו
ויניח עליו רטיה ער שתעלה ארוכה :

ב' שאת או הבורה פרגלים ורכבם עם
תחבושת דנאלטמאה או עשבים
המסוגלים לכך :

ג' ובלת בלעז ב' ארונה חותך בגמי וגם
באם שאפשר לגתקם על ידי
כריכת המשי או שער של סוס נתקים
ונרתכים באופן זרה ואם שהם מלאים
באופן שאינם מקבלים פריכה צריך שירפסם
עם שרף בלעז ארמוניאקו הניתך בהוטץ
ואחר כך נשים או יפור עליו אבק בלעז
פריציפיטאמוס

וקליפת האתרוג או מלח העשוי מאפרס
או תמציתם או יינס וביותר יין האבשינצואו
או אלקסיר פרופריאטאטיש כמו עשר טפות
כל יום בין או כמרק של בשר וטוב לו
בישול קאב'י מה שמקדם היו שות' בכאן
הושמעאל' וכעתה נתפשט ככל ארצות
הגוים : או בישול הט' בלשון תונרמא
ג'אי ב'אדיאן סולב'יש המהורר תולה
אותו ברתיהת ותערובות האדומה והלבנה
נפסדה בצינור של המרה ידוקה בלעז
חולו הו'כוס שרפואות שתיקן הוא מלח
של העשבים הנזכרים וכל מיני שרף הנוסף
מעצי הקטף המשל בזה גומה גאלבא'נוס
סאגנ'פינו . ארמנ'אקו . מאסט'הויש .
סוקצ'ינוס . מ'רהא . וביצי הקאסט'ור
וכיוצא בהם . ולהיותם טובים ההמוצים
למזג האדומה הורה לנו הדרך הטוב
שנערב ברתך הסמנים מעט רוח מלח
בלעז אישפיר'טוש שאל'יש או מארט'ארו
וויטריאולאטו וכיוצא בהם . וטוב להתעסק
במתיכים ובמפתחי הטחול והכליו' והגררי'
שבלעז גלאנדולי (בל'א טריזין) שבקרביים
ולטהרן מוזהמרן ושיבח סינרטו החכם
את אנט'מוניו דיאפ'וריט'קו . ועור הודיע
אורת'נו סינרטוש הג'ל שמיץ העשבים
המסוגלים לחולי זה יותר טוב מן בישולם .
וכל זה עבוד המלח התקוע בלבם אמנם
יהיו נמתקים ע' סוקארו כדי שלא יזיקו
את האיציטום עבוד חרותם אפס כי בקרהיו'
חדות ירחק מהם אולפחות יתקנס עם מיץ
חלב בלעז ש'רום לאק'טיש . הנה העשבים
הפשוטים הטובים לחולי זה הם פרטיים
ואחד גדול מחברו במדרגתו הא' הוא
קוחליאריאה היותר משובח . ושני לו
ביקה בונגה . שלישי לו נאשטורציאו
אגואטיקו ואחריו שאר מיץ נאשטורציאום
ואחריו שורש חרין הוא מרור של האשכנז'
ואחריו פ'ומאריאה . ואחריו הילירוניא .
ואחריו קיריפ'וליו וכן עוד הרבה כמו
טריפ'וליוס אציטחוס . פיטאויטיש . אירוקה
חדל וקליפת נאראנצי ומן השרשים
זידוואריא זנג'ביל וגרעיני יוניפרי ומן
המלח מלח של סירזי שהורים . ומלח

אפעה ורוח מארטארו או שמן פינו . או
של בטנים או של עצי רותם ודע כי בכל
כאב ראש בחולי זה צריך שיעסוק ברפואות
עצמות . המשל בזה כמו שהחלב תוליד
כאב ראש (מ'מר פ'נקרדט החלב לכעל כפי
הרפ' רע) כך בחולי האי שקורבוט החלב
היא רפואה מבחרת לשכך את הכאב
ולהמתיק ארץ החם והחרף והמלוה :
ותרופות חולי החניכים יקה פרחי מעשב
אקויל'ג'אה ועשב רומארין קורליאריאה
נאשטורציאה ועלי דאבנ'קו שבלשוננו
טוט'ון ואם שמתנועעים השנים יוסיף על
העשבים הנזכרים דבר מהזיק כל ימור
ממקומם ולפעמים יש להבות בחניכים או
יעסוק בשפשוף העשבים המקדרים והם
זכפיר זיב'ה . פלאנטאגני . וכיוצא .
בכאב השנים יקה בשול העשבי שאויאה .
פלאנטאגני . היאושקאמנו . רומארין
שורשי ביוטורטה . פ'יליציש . ויוסיף על
בישולם מעט חומץ . לכאב הדגלי שיקרה
להולדת הנזכרי וביותר בלילה טוב לו
בישול העשבים והסמנים המביאים זיעה :
לכאב הבטן רוח של מלח ארמוניאקו או
אליקסיר פארא'שילזי או רוח קוחליאריא
מעורב עם רוח נטר' . ולפעמים צריך
לרפואות הצונות כחלב שנכשל בו פרח
קאמומילה או פרח שאמבוקו או גרגרי
לוב'דיוס . בכאב הפרקים צנון כרוש
עם חלב למי שיקא תמיד תן לו לשתות
חלב גם עשה לו תחבושת מחלב גם טוב
ליתן עיני סרטן ושן של פ'יל וקרן צבי
שרוף וכיוצא שחוקים היטב . ומן המורכבי'
מים של מינטא ושל קנמון גם שירופו של
הבושים . לחולי המעי' כל העשוי מעשב
אבשינציו וגרגרי מאסט'י לפצעי' וחבור'
שברגלים מסוכנים פן יתהפכו לסרטן
וטוב לזה משיחה של דאבאקו גם סאחרו
שא'טורנו . או משיחה של אפיו'ו
נוסחתו קה מיץ כרפס . ומיץ מילישי .
קוחליאריא מכ'א דרכמא אחת דבש של
רוטה ומהכל נעשה משיחה ואח'כ יוסיף
עליהם מיררא וכיוצא .

ורכיו הרקוק וקפציו היוודי מפיו. **טאב**
 הראש וקוצר רוח. וקושי הנשימה. וכובד
 הגוף. או חולשת הגוף כאב המתנים
 והכליות. והפרקים ויולד לפעמים חולאי
 יותר רעים ונאמנים והם רעש איברים
 וחכוץ והשתוק והכפיה והשקו והקרחיו
 חרור והקוליקה ועלופים וכיוצא בהם
 הנקרא מקרים האישקורבוט.
 סבותיו רוב הרופאים מייחסים לטחול
 שאינו מריק או אינו דוחה את
 הפסולת הכמוס במרתף הבית והוא הטחול
 או יותר נקל להבין אם יתאחרו שמרי הדם
 שם מתהפ' למרה שחודת נשרופה ומלוחה
 ויש בה אהרת שלא אבו רריך זו.
 אלא שהטחול איננו מושך אליו חלקים
 מימים אשר בקילוס או אם יתערבו עם
 הדם ויתילד חולי הלז וכערות הורשט'וס
 החכם על הנתוח אשר מצא בקרבו בעל
 אישקורבוט'ס הם בלתי מתוקן כמו טוגלא
 ויליש המחורר רוח אחרת בו ונאומה
 שיקרה זולת חסרון הדם לא בסבת מיץ
 העצבי בלעז שוקן'ש נלרבינוש המרהפך
 לחימוץ וסובר שיקרה לעובי הדם כמקרה
 אשר יקרה ליון ההוה על אחר מב' פנים
 ר"ל או שפועל הנפרית במלח או שפועל
 המלח בגפרית (עיון בספרו סתמךד כמהות סתמון)
 באמרו שידתיה הדם המזוהם באישקורבוט
 ובטבע הגפרית וניכר מאותותיו פנימיות
 והיצוניות. פנימיות הן קיא ועילופים
 ושלשול הבטן בין ברם ובין בלא רם.
 ומכאובים אכזריים ויפות להם התרופות
 האמצעיות ויתרחק מן החריפים והחדים
 כמו הקו'חליאריא והמרור של האשכנזים
 (בל'א הרין) וכיוצא בהם: אותו חיצוני
 הן כתמים או אבעבועות ונגעים וכיוצא.
 השני אם בסבת המלח הפועל ונא
 יהיה הדם עב ודבקי ולא יראה בעור בשרו
 שום נגע ואות מאותות הנזכרות: אבל
 יהיה ההולרה עצל וכובד התנועה וחלוש
 וקוצר הנשימה. ולפעמים יקרה להם
 הערבוך והסבוב והכווץ וניאות לו הרפואה
 החמות כטבע המלח הרוחני בלעז סמל
 בולאטילי גם כל הסמים העשויים מברזל

המתונים את הרם ולרברו האומד ותולה
 בסבת החימוץ והחדות שבהם יהיה דומה
 ליון הנהפך לחומץ וכבר הביא סינור'טוש
 החכם ראיות רבות על זה. ולכן אמרו
 הרופאים שאין הברזל בין אישקורבוט
 למיכאק'אה לא הכמות ר"ל שתקוע יותר
 ברם האדם גם דבק יותר בו וכמעט ירושה
 לכל היושבים בארצות הצפונים והשוכנים
 על חוף ימים באלט'קה עבוד רוע המוץ
 שניזונים מהם המאכלים מלוחים ומעושני
 והיון חי והתוסס או חמים מן האגמים
 והיאורים המעופשים והלחם הספנים
 והמלפפות והקטניות והנבינה הישנה החר'
 והמלות ועוד שאר מאכלים קשי הבישול
 האוכלים בארצות ההמה. ועוד אמרו
 הרופאים שהולז זה הוא מן התחלואים
 הנרכקים כמו חולי הצרפתים (שקורין
 מאל דו פרנשיאה) וכשאר נגע וצרעת
 וכחולי הקהלטאנ'עש שבארץ פולין או
 כחולי העינים שבמצרים וכיוצא:
 רפואותיו נברלות (כדעת וולנס סתמס) לשתי
 סבות מתחלפות שבהם. ר"ל
 או שהדם עב ונוטה אל חקירות ויהיה
 סתומים בטחול שלו ואז ניאותות תרופות
 והרכבות הברזליים או להפך מרוב חומ
 ורתיחת הדם ימלא הכרם וירכתי הבטן
 דוחה ואז ניאותות התרופות האמצעיות
 והמכבדות את החום וירחיק עצמו מכל
 הרכבות או פשוטות הברזליים. ודע
 שגדול הרופאים הזהיר את כל העוסקים
 בתרופות העשויות מברזל שאם יראו
 בטינופות החולה צבע הברזל כי זה אות
 להעדרת החומר הנצרך להתכה ולהרקה
 וצריך שיסלק ידו מאותן התרופות.
 אמנם אם נראים אותות רוע חומרים
 וביורר המוצים התקועים בקרבים או
 המעורבי' ברם אז יעסוק במתיקי' ובמחתכי'
 וטמרקים ושבתו הרופאים פילולי
 טארטאריבונ'ציאי (שם מחבר) או פילולי
 ארמונ'אקו קב'רציטאנו (ג"כ מחבר)
 ושאר סמים המסוגלים לפתיחת הסתומ'
 טובים הם העשבים המרים כמו רמ'ש
 בלעז אכשינצ'אום. צינט'אברוס גינצ'אנה
 וקליפת

בפעם אחת וישכך הכאב . ומן הרפואות
חוץ לגוף הם השמנים המשככים את
הכאב והם שמן של זרע האושקין ומנו
מעורב עם השמני החמים כשמן קאמומילה
וכשמן אניס וכמהון או יוניפרי וכו' ויצא
בהם . ויולדים קטנים הצועקים יערב
בתוכם התר'אקה . ובהעדר כל הנזכר
יקח פרוסה של רעפים (בלעז טיג'ה ובל'א
ציג'ל) שהוחמה ויתנה על הכאב וגם בת
ימצא רפואה :

פרק עשירי . מדבר בחולי רוע המזג
הנקרא בלעז אישקורבוט .
ובל'א והצפוניים שארכאק איכותיו סבותיו
ואותותיו ורפואתיו :

אישקורבוט או שארכאק הוא
חולי רוע המזג ויש
מהלוקת בין הרופאים אם הוא חולי חדש
או נתחדש שמוסינרטוש החכם האריך בזה
ואמר שאיננו חדש אבל נתחדש ונשתנה
שמו . ואני אומר שגם ה' סנה מזכירו
בחולי הטחול באומרו . ולפעמים ירבה
עמהם שחיני השוקיים ואיכול השיניים
והחניכים לעובי הדם היודר בשחיני
השוקיים והפסד האיד העולה לצר החניכ'ל
והשיניים :

אצות החולי ומהורנו תדע שזה כמו
מאה שנים שהתחילו המהברים
להזכירו והם הרופא הודוניאו והנלויס
עליו כי נראה שגאה ומקדם היו עלולים
בן אנשי אינגלאנדה והולאנדיא וגירמאניא
ושוויציא וכל היותר קרובים לקוטב הצפוני
עם כל זה לא היה כל כך ניכר וידוע אצל
הרופא' כמו עתה . וכתבו הרופא' שהולי
הלו הוא תולדת של חולי היפוחונדיא
בערבי מיראקיאא וגם גרול כח הבן מכה
האב בכל מקורותיו שהן יותר קשות
ויותר אכזריות :
אותותיו כאב הירכים . ובתמים בעור
בשרו וכוועות או נגעים ברגלים
ואיכול החניכים ורקב בשיניים וסרחון פיו
ורבו

במאכליו של חודף להיות שבקיץ הקיבה
חלוש יותר : ועם כן לא ידקדק הרבה
בכמות המאכל כי מדרגל נעשה טבע
שני . אבל יתן רווח בין סעודה של
שהרית לסעודה של ערבית בתשע או
עשר שעות . וירחיק עצמו מן החמוצים
והגורמים רוחות בקרבים : מה מאד טוב
הטיול בשווקים בגנות ובפרדסים ובמקום
שאוויר צח וכן להפך ישיבה תמידית או
במקום אפלה : הנה המקרים הנזכרות
בתהלת הפרק הנפולים בחולי הלו כמו
חולשת הקיבה : חימוץ יתירה . פיהוק
גיהוק . התעלפות הלב . וקפיצת הלב או
קוצר הרוח וכיוצא כל הענינים הנזכרים
נמצאים בפרקיהם אבל כאב הבטן וקרקורו
שבמעס מתרפאים על רפואות הנזכרות
וזולתן : רטיה טובה לשכך הכאב קח
גומה ארמוניאקו הנתך בחומץ א' אונציא .
טאקמא' האקה ורטיית של מוצילאג'ניש
מכ'א הצי' אונקיא ומלח ארמוניאקו ג'
הרכמאש ויעשה מהכל רטיה להניחה על
מקום הכאב ויותר טוב יהיה למשוך עליו
מקדם שמן לאב'דיוס או של צלף או של
ליליום לבנים או שר קמומילה ובהעדרם
מים של המלכה מאנונאריאה : ולפעמים
יתחבר אליו חולי הקוליקה או איליאקה
היותר אכזרי שבעולם שבשכיל זה כינוהו
הרופאים בלעז מיזוריר מיאי רחמנא ליצלן
ואו הרופא הזרני קונה לעצמו שם טוב
בהסר הכאב האכזרי וישתדל תכף לדרך
הכני מעיים אם אונס רפויים וזהו ההור
על חוקנה המסוגלת לחולי הקוליקה
המוזכר (ברף קמ'ה) ועל ידי משקה
הרפואה המסל בזה קח מים של מינשה
א' אונקיא מלח של טארט'ארו גרעי' ט'ו .
גומי ארמוניאקו הנתך בחומץ הצי' רדגמא
דיאג'יריו' גרעי' עשרה . עונה של האגרא
גבעי' שלשה . שורפו של תפוחים או
של שושנים או של ויאולה דרגמ' המשה
ויעשה מכולם משקה הרפואה . וכדברי
ר' אבירוש יקח אואיש דרג' א' לואידאנוס
אופיאטוס גרע' ד' דיאג'יריוס גרעי' שבע'
מעורבים היטב לתמונת הפילולוי ויקדם

והלב המכסה • והקדמונים תלוהו בסבת
מרה שחורה והאחרונים במיץ טארטארו
או מיץ קלוי או מיץ לימפ'ה המעורב בדם •
זה הכלל כפי השתנות הסיבה ושתנה ג' כ'
החולי כי יש חולי שבו חולשת האסתומכא
וקיא • ורבו הרוק • ורבו השתן ומימי
ושלשול דבטן • ולפעמים כהפכו ר"ל
בעצירות הבטן ויובש הפה ולשון וצמאה
גרולה וכן על זה הדרך ביתר המקרים •
וחולי זה אנוקראט מזכירו אבל שינה
שמו בקוראנו חולי היובש וגם גאלינו
מזכירו אמנם לא היה שכיח כל כך כמו
שברדנו הולך והזק באופן שלא ינצל
מטנו אפילו אחד מעיר ושנים ממשפחה •
ומאס אני במהברים המרברים גבוה
שסבותיו שינוי המאכלים שלא נסדרם
ושלא כהלכתם וממשקים הקרים אליבא
ריקנא וגם אחר הסעודה וביותר בקיץ
בתערובת השלג והנס שוא ירברו כי דורות
הראשונים לא היו יותר פרושים וסבלנים
מבני דורנו ונסלק בלבול דעתם ונסדרו
רפואתיו :

רפואת חולי הנזכר תהיה בשלש' אופני' •
האופן האחד לפתוח כל סתום •
הב' למרק רוע החומר • הג' לתקן מזג
המקולקל : ש' לביוש ההכנס משכח כל
מיני שרף הנוטף מעצי הקטף והם חלבנה
סאגאפ'נוס • אמוניאקום • אפופ'אקום •
וכיוצא ועשה מהם גרורים בלעז פילולרי
או בכל אופן שירצה ומסוגלים לטרה
ולפתוח כל הורידים שבנוף וביות' בתגבורת
הלבנה וכן לו היין הטוב והבשמים להזק
המות והאסתומכא ולפתוח כל סתום
שבקרבים (וסמן לו) המרא וריהנא פיקהין
ובהערס טובים במקומם מים של פינזו
או מינטה או של שושנים או מיליכא או
פיטרוזיליו וכיוצא : אפס כי האדם שמעיו
נותנים אל יחא עסקיו עם הנזכרים פן
יוסיף חוס על חוסו • אבל יעסוק ברברים
המבטלים את החוס וקולטים את החומץ
והם הנתר ועינו סרטן ועצי אמונים והיוסומף
בלעז אזורו (ובל' סט' 3) שהזק ככחול
ומרתקן : לא יהיה מאכליו של קיץ
במאכליו

ווירמוט וויין) או מיץ האבשינציאו ולבעלי
אלקמיארה נותנים וויטריוול מארטיש •
קרוקוש מארטיש אפיריטיכי וכיוצא ובתוך
הסעודה טוב לאכול העשב נאשטורציאו •
אירוקה • אישפארגוש • פיניקולי פיטרוזיליו
קאפארי כרכום קינמון קדרה וכיוצא בהם
וטוב לנפוח הטחול ספוג אחד טבול
בחומץ הזק שכבהו כרהכו האבן פיריטיש
(בל' קוויל סטין) ובל' ישמעאל ג'אקמאק
טאש' • אבל בהתלהבות הכבד הזהיר
אורטנו גאלינוס על הדברים המקררים
הרבה והחמוצים ביותר כי גורמים בטול
הבשול והיו סבת המרה (עין באנקראט
מזמר ג' פרק מ"ג •

פרק תשיעי • מרבר באחד מנזקי
המרתף שהוא הטחול המוליד
חולי היפוחוגריאה •

אותות חולי הלז כאותות עצם חולי
המילאנקוליא אפס כי סבתותן
מתחלפות ודתיקן שונות : ואלה הם :
חלישות חקיבה • ורוע העכול • ופיהוק •
וגיהוק • ונפוח הבטן • פעם בעצירות •
ופעם בשלשול • ורפיקה בבטן או בירכתיו
ועל הרוב בשכא : וקרקורים שבמעיים
והתעלפות הלב • וקוצר הרוח או קושי
הנשימה • וכאב ההזה • וכאב האיברים •
ולפעמים כאב או סבוב הראש ופחד ורעה
וסימור • ורוע המזג • ויקיצה • פניו זועפים •
וזר הבשר • ויובש ההגוף • נפוח והידר
הטחורים • ועוד הדבה כמו אלה שבנקל
ניכר עצם החולי •

בסבות החולי האריכו לרבר הקדמונים
והאחרונים וברי שלא אהיה למטא
גם לא ילאה הקורא האהוב בהרתי לדבר
בקצרה והיותר נצרכים ודע שיש מן
האחרונים התולים בסבות מתחלפות ר"ל
בחוס הכבד וקרידורת האסתומכא ויש
התולים ברוע העיכול הנהפך למיץ חמוץ •
ויש עלה בנסיגתו בעיון הנתוח שבסבת
סרטני ורידים שבמזיג'נטיריום וציליאקת

שביעי מדבר בהתלהבו ובצמיתו
המיוזנטירוס ופנקריאס :

לפעמים

בסבת הסתומים ש
שבמיוזנטיריו פאנקריאס
גלאנדולאש . נולדות צמיתה וכורסה
וכיוצא . וכיוצא אם דם כנס שם .
ולפעמים יתפשט עד שמרגיש כובד זכאב
במעיו : ולפעמים יתפשט עד קרומי
הכסלים או בירכתו הבטן התחתון ולאו
דווקא יקרו תחלואים הנזכרי למיוזנטיריו
בלבד אלא גם לזולתו לאיברים פנימיים
הנמצאים בתוכם איזה גלאנדולאש המסוגלי
לאסיפת הליחות ההרות שמהן נולדות
אבעבועות או מורסות קשות כמו (בלעז)
ציראס וכיוצא או נגע או סרטן או ממילוי
מיץ לימפא כנגלה לבעלי הנרות :

ובסבתם נולדים כאבים שונים בבטן ותעוב
המאכל בלעז נאכזיאה . וקיא . ועצירת
הבטן . וקדחת דקה . זכאב הראש . או
תמהון או שגעון ושאר חליים רעים במה
שבנקל יבוא הרופא ההמוני לידי שגיאה
ליחסם & הכבד והטחול והכליות וכיוצא
בהם :

אורותם אם יש להבה או מורסה
במיוזנטירוס או בפנקריאס
כאשר נגמר בישולו נראה בטינופות אות
עפוש ואינו נראה שום נפוח במקו הכבד
או במקום הטחול וגם לא יהיה שום
זכאב . ואולם כמו שידערתן קשה כך
רפואתן קשה כי עם היות שנגמרו בישוליהן
לא בנקל נרקים דרך היציאה או דרך השתן
לא שתהיה המוגלה מסוגרת שם ותתעפש
ואם עוברת לצד אחר ותהדש איזה חולי
שיש בו סכנה כמו הקוליקה זרעש איברים
בלעז פאראליזיס או שלשול דם בלעז
דישינטיריאה . וגיד הנשה בלעז סיאטיקה .
ואפילו אם נגמר בשולן ונפתחה המורסה
עדיין העלול בחזקת סכנה עומד פן לא
נמחר יפה ולא תעלה ארוכה אם לא
שיקוה הרופא לתשועת הטבע ויעיין אם
יש אות התלהבות ישתרל לכבותו גסיראה
שלא יעמוד ויאתר שם דם הסגור ויפס

להם הסמי המכואי זיעה בלעז ריאפזריטקו
הנזכרים (בפרק ד' ארץ החרשה) ואח"כ
יעסוק במבשלים ובמתיכים ומחתיכים את
המורסה . ומה מאד יפה להם שפירמה
סיטה ודס תיש ומזמא ומיץ עשב היפיריקון
זגרעיני וגיפירי וקרן צבי וקאראבי (בלא
צויגן שטיין) והוח מלח ארמוניאקו
כרזק ואיליקשיר פרופיריטאטיש וזאחר
שנפתחה המורסה טוב לשתותו טיריביגטיק
או באלש"אמו הבא מארץ אשור או הבא
מארץ החדש בלעז באסאמו די פירו ואם
יהיה נצרך להעבירו דרך מעברי השתן
אז טוב להם הסמים המגירים והם עיני
הסרטן בלעז אוקולי קאנקרי ועשב קארדו
שאנ"טה וצינטוריום מינור ושורש לין
ויאריסיאה וכיוצא בהם זכאופן זה מתרפאי
כל החלאים הנזכרי הנמצאים במיוזנטיריו
או שבפאנקריאש :

פרק

שמיני מדבר באיכות הסתומים
ובכמות ההתלהבות שהיא
בכבד ובטחול :

בכבד

ובטחול יקרו ג"כ סתומים
וצמיות ומורסות .
אותות בנקל ניכרים (א) אם נראה איזה
נפוח בירכתי הבטן בימין או בשמאל
(ב) זנאמר אם בכבד ירגיש כובד במקומו
וביותר בנשיבת הרוח . (ג) ובהתנועעו
אחד הסעורה לפי שהטרפש עוטף את
הכבד : ואם יש בו התלהבות תמצא בו
קדחת . ושיעול יבש . זקושי הנשימה .
וברפק מהיר זקשה : (ד) ואם בטחול
תמצא בו נפוח קשה בלתי זכאב בלעז
ציראוש (ובערבי רא"ל אק) . וכדברי
אבוקראט בא בסבת המים הרעי מאגמים
זמאורים שמהם נולד נפוח הבטן ורוזן
הגוף ובגזון כרכומי :
דפואת סתומת האיברים הנזכרים דומה
לרפואת מיוזנטירוס . ופנקריאס
הנ"ל . והיזרת טוב ובנקל יהיו המים
הברזלויים . וזין של אבשינציאי (בלא
זוירמוס

כדברי רופאי זמננו בקושי נאמין שהקילוס עובר אל משכן הלב מכמה טעמים הטעם הראשון שאלמלא כן בנקל היו נסתמים צינוריהם מליחות גסות ודבקות ואם שיאחר שם נעפשי' (הב') או שיהיו בסכת רפיון או דחיקות או בקיעות הצינורים - (הג') פעם עכור הקילוס עצמו ופעם עכור הכלים אם נולד בהם עיפוש נולד בהם דוע הקניה בלעז קאחיקשיאה ונפוח דהבטן ורגלים - וקושי הנפירה וכבוד בפרוכת הלב ורפיון איברים וקדחת קטנה וביותר קודם שיעכרו עליו ארבע או חמש שעות אחר הסעודה - ושלשול דהבטן בשמרים לבנים - והשתן מימי ולכן לדברי הרופאים שברורנו כמעט סתומים האו הם מקור לכל החלאים :

הנה אחרי ביאור אופני הסתומי' שבגדרים הנקראים בלעז גלאנד'וליש ובעצבים של המכסה בלעז מיזינטידיום דאוי לנו לרעת אופן פתיחתם ונאמר שיפיוס להם הסמים המתקני' את החומרים הנפסים והרבקים להתיכס לחתכס לרככס ולחדיקס בנהת זל' בחזקה - ושכחו החכמים בעלי האקאמיאה את הטארטארו ויטריאולאטו ואת היין שנשרה בו אבק הכחול קאליביש (בל'א שטאל) או בהעררו יקח במקומו את המים או היין שכבו בו פעמים הרבה בתול הנזכר - וגם יעסוק ברפוא' המושכי' ומריקים את הפסולת דרך התרתון - רצוני בזה החוקנים הרפויים המרכבים והמטהרי' את בני המעיים אמנם הרפואות הניאותיות הוצ' לגוף הם שמנים ומשיתות המרככים ובפרט הרטירה בלעז (אמפליאסטרו די ציקוטה) ולפעמים מתרפא בנהגה טובה ושמורה בלבד בהתרהק עצמו מן המאכלי' העפזיים ורבקיים ומשתתף מים קרים ומכילול מלאכה כי נאותה להם התנועה וביותר בבקר אליבא דיקנא גם אחר המזון קודם כלות שש שעות - וגם יהיו מאכליו מעורבי' בבשמים ובמקום מלח טוב מלח של האש (בלעז אבשינטיו') וכיוצא ויותר הרפואות הנצרכות לפתיחת הסתומים הלא הם כתובים למעלה :

הרופאי' הקדמונים ער אחר העיין הגדול שבעלי הנרות עשו ומצאו מה שהראש' לא השיגו ומכש' שלא נמצא כזאת בספרי לה' יען שאפילו בלטין אין זכרון לראשונים לכן נדבה לבי לכתוב קצתן וזה החולי דע שבכל צינורי הגוף אסיקרה איזה עיכוב או סתום מעברתו מאיזו ליהה עבה דבקיית בלשון הרופאים קוראי' אותו סתומים וזה מצוי בורידים הלבני' (הנקראי' ויני' לאקט'אה) עכור צורתם ומין שבהם (סע' עוכר סקילוס לכנד) העובר דרך צינוריה' הוא חלק אחר מהקילוס (והוא היורר דק) אל משכן החלבויים - או לבנים - ומשם דרך סימפוני ההזה בלטין טובולוס טוראציקוס עוכר א' משכן ההלביים וזה נתפרסם בשנת הש"פ לפרט קטן על ידיו הנרתה של הרופא קאספארו אוזילואו : ב' והנה הרופא ומרטום הורה לנו ה' אופנים בסתומים - הראשון יקרה לעת שהורידים אינם מוצצי' את הקילוס כפי הנצרך מן צינורי המעי' וחוזר לאחוריו ואז תהלת השרפון (הב' בעצם הצינורים) (הג') כשעוכר הדם מן העורקי' אל הורידים : על הגדרים בלט' גלאנדול' של המכסה בלט' מיזינטידיום ונעכב אחרו ומונעים הקילוס מלעכור - (הד') בסכת צינורי לימפ'אטיקה (כתנלס סנת סת'ל על ידי כהרטוליז מחרן סווינזיס) והוא על ב' פני' או שהם הלוישים ובנקל נבקעים וממלאי' מים את חלל הבטן והוא תהלת השקוי בלט' אשציט'ים : או יהיו חזקים ואינם נבקעים אבל נפוחים ומעכבים הדרך מלפגום הקילוס לתוך הוריד' הנ"ל ובסכה נולדים מורסות : (ה) כמו שבסכת הסתומים נולד רעש האיברים ושתוק וכיוצא בהם כך יקרה לעצבים שבמיזינטידיו' שבסכת הסתומים שבהם מתעכבים ונזרמים רקב הבשר והשרפון והרכה כאלה ולכן טוב דבר הרופא פאב'לו ברהבוטן שלא ימצא השרפון שאין מקורו מסתומי הגלאנדול' המיזינטידיום : וכדרך זה נאמר בגלאנדול' המתנים או משכן ההלביים וגם בסימפוני וזוהי כידוע לבעלי הנתוח שברורנו ולכן

קולטים כל מלוח שבגוף. ודע כי להרוות הצמא של בעלי אישקורבט היותר טוב הוא ההלב או מיץ הלב בלעז שירום לאקטיווזה בכל אופן שירצה אם לשתותו ואם בשטיפת הפה ודגרון כי תבטל כל המליחות וצליית שבהם:

פרק

רביעי מדבר בכמה מיני נזקים הנפלים בבית התבשיל או בתוך הקיבה:

פיהוק

בלטין סינגולטוס (בל' ספרדי סאנגלוטו) (ובל' דער שלוקין) הוא תנועה בלתי רצונית ולרוב כמה סבות ואיזה מהן אזכרם בכאן היותר הברריות ואלה הן הסבה הא' כשהקיבה בלא' או רק' חוץ משיעורה: הב' עבור ליהיה דבוקה בקרומי הקיבה. הג' עבור איזה ארס שבבטנו והדבה כאלה סבות: ונתרפאים בהסרת הסבה המשל בזה אפ' הפיהוק מסובב מהדקה יתירה יעסוק במאכלים טובים המלהללים וטוסיפים בכח אכר הניזק ואם מרבת מלוי הליות צריך לממרוקת. ואם מארס הטמון בקרביו יעסוק במתנגדים המבטלים אותו ורם התריאקה והביצואר וקרן ראס ושאר סמנים המסוגלים לבטל את הארס:

נזק השני שבאצתומפא הוא הנאב ההוה מנ' סבות הסבה הראשונה בדרהור הדות הנכנס בקרומי הקיבה והעוקץ אותם. הב' עבור הדות פררה היורקה. הג' מלהבת או צמיחה או מכה בקיבה. ונתרפא בהסרת הסבה. כוונתי בזה אם בדרהור הדות ישתרל הרופא לגרשם בסמנים ועשבים הנזכרים כבר בהבורי במקומם. ואם מהדור המרה היורקה צריך הרקה או ע' הקאה קלה או ע' משקה משלשל או ע' חוקן המרפר ומקרר אש זר שבבטנו ואחר כך יעסוק במבטלי רוע מזג שבירוקה ולפעמי' מוכרח הרופא לעסוק במרדימים:

עזק השלושי הוא כאשר תתלהב הקיבה

מאיו סבה אבל ביותר ממאכליו הדופים ורעים ולפעמים ישתתף לו כנאב גדול באופן שישתתף הערול. ולפעמים בא לידי כיוון וכיותר כאשר יתלהבו שפתי הקיבה ואז יש סבה וצריך עזק בדבה הא' שלא יתן משקה משלשל כלל בתחלת החולי. הב' שניאותות התרופות העשויות מפאפאוויר או מקאדרו סאנטו. הג' נאותות התרופות העשויות ממלה ניטרום ולבעלי אלקאמילאה יקח ניטרום אנטימוני או ניטרום סולפ' אראטו או סאל פרונילה וכיצא אמנם אם נולד ממנו כועה בקיבה או צריך לטירביטינה הנרחק פעמים רבים במי אמסונצי ואם נפתחה הבועה יקח פעמים ביום מי שעזרם עם רבש שושני. או מי אאוב עם רבש זיפה לזה ג' קרן צבי וטיט חתום וכיצא וחזן לקיבה נותנ' ע' הקיבה אספלנית ורטיה העשויה משמן היפ'ריקון ומאסטיחו וכיוצא. הדרהור הראשונים התחילו בהקצת הדם אבל האחרונים אינם מסכימים מאיבת העלופי:

המיושי. מדבר באיכות הקיאה סבתה ותרופתה:

נולד הקיאה מכמה סבות אפילו בלתי נזק הקיבה אלא עבור שאר איברים. הא' בכנאב הקולקה. הב' כנאב הכליות. הג' מתק החחס. הח' בלהבת הכבד. הח' להבת הטחול ואז צריך להסיר הסבה: ותרופתו תמצא אחר העיון כל אחד במקומו:

פרק ששי מדבר בסתומים שבורירי' החלביים בלטין ויני לאקטיאן:

אמר המתבר בכמה חלאים רופא חזר ביריעת הנתוח תוערה מדרך השכל לתלותם בכבד או בקיבה או בטחול ולא היא אלא בסבו' הפאנקרואס או מיונטריוס או כליות בי' לא השינו הרופא:

בקיבה - ויש אומרי שיקרה בסבת הלומפא
הנמון בקרום הפנימי שבקיבה : כ"א
בתואר ונון הקילום הפליגו לדבר הרופאי
וכל זה לא שוה לי לכתוב כי לא טובה
ידועה זו אלא לידוע בטיב הנתוח : כ"ב
אבל משך הזמן וכמותו שיקרה העיכול
חיא ידועה הכרחית : כ"ג
ידוע שיש חלוף בזמן והענינים והוא על
כמה פנים : הראשון בסבת המאכלים
כי יש מאכלים שבנקל מתבשלים - ויש
שבשולם קשה - יש המעוררים התשוקה
ויש המבטלי - מהם מורגלי - ובלתי מורגלי
כפי ערך השאור שבקיבתם כי יש שאור
שכוהו גדול - ויש שחלוש : יש רוהני -
ויש אינו רוהני : גם יש מזון המסוגל
יותר מחברו - גם כפי ערך שנותיו וטבע
המרינה : כ"ד
בסבת הקיבה יש שחלל הקיבה או האסתומ'
צר ויש שחלל קיבתו רחב : יש שבו רבוי
המותרות ויש שאין בו כלל : יש חושי
ויש בלתי חושי : כ"ה
ויש עיכול התלוי בזמן שהגוף אם כלילה
ואם ביום יתנועע או ישקוט או ישב :
כ"ו מפעולת הגוף כי תוסף או תגרע או
תכלבל העיכול אבל אחר הנסיון ראינו
שיתום העיכול כבטן האדם ביום בתוך
שש שעות ובלילה תוך שבע או שמנה
שעות ולפעמים פחות מכרי שעורו ומפי
שמועה למדנו שלעולם יתעכל המזון היטב
יותר בלילה מביום אעפ"י שיאחר העיכול

והוא יתנועע רחוק מהחיות והאדם יתנועע

פרק ג' מדבר באיכות הרעב ומהות
הצמא ר"ל בתשוקת האכילה
והשתיה סבותם אותותם והשתנותם :

צדיק אוכל לשבע נפשו כרי שיתן
כח באיברים ויכולת לעבוד
את קונו יען שעי' החפיצה בלעז :

א אפאט'טו והוא הרעב או עי' תשוקת
השתיה והוא הצמא לעת מוצאו
מבוקשו שהם המאכלים והמשקים איבריו
נזונים צומחים וגדלים : ג' אמנם איך

תקרה התשוקה יש מהלוקת והנה כרברי
האחרונים הרעב אינו בא בסבת הורידים
הנמצאים באסתומכא גם לא עבור הום
האסתומכא לפי שאנו רואים שבכל קרחת
בוערה תמצא תיעוב המאכל - אם כן הוא
צריכים אנו לומר שיקרה הרעב עכור
האדים המוצים שבקרומי האסתומ' וכבר
ידוע שכל דבר המבטל ומשנה המיצתו
כמו (אלקאליא מארציאליאה) שומן
ושמנים יבטלו החפיצה וכפי השתנו שאור
שבקיסה ר"ל החמץ שבקיבה או אסתומכ'
ישתנה ג"כ טבע החפיצה - המשל בזה
בנשים שאין ווסתן זה כראוי או בימי
הזרתן תמצא הרעב בלבי ותאכלנה בשר
חי נתר ובורית ופהמים - וכיוצא בהם -
ובשאר בעלי חיים כמו הכלב שוקק
בעצמות ההתול בעכבוד - השממית בזבוב
וכן הרבה ביתר בעלי החיים ודי בזה
לדבר בתקשוקת או הפיצת האכילה :
ונרבה מחשבתנו לדבר בקצרה באופן
הצמאה אחריו כי ידוע שאחר לעיסת
המאכלים בין שיני הבעלי חיים ויורד
לקיבה נעשה העיכול באמצעות החמץ
המוזכר ובהתעכל המזון יתערב עמו איזה
מליחות ויקרא הצמאה הכרחית ולכן לעולם
לא יצמא הבעל חי כאשר ירעיב ולא
ירעיב כאשר יצמא - גם תקרה הצמא
כפי ערך המליחות שבקיבה או כפי ערך
היבוקה או הומר שמני - א"כ תהיה סבת
הצמא כסבת הרעב המוזכר ולא עבור
הסרון הרוק שבפיו או יובש הקנה והוושט
לא בשתוף אברים פנימיים ומסכה פנימית
כנראה בחולי השקוי וריאביטי (ר"ל מעלות
הכליות) והוא שקורבוס כי ידוע לבעלי
האלקאמיה - אמנם ירוו הצמא מים ומשקים
הכולעי - את הגשמים המלוחים וההריפים
ברחיצת בירת הבלועה והקיבה - והנה
היותר מסוגלים לרוות את הצמא הם כל
גשמים המוצים ומכאן שמלא לוגמא יין
ישקט וירווה הצמא יותר מרביעית או
ליטרה אח' מי שעורים (כל"א בואר סל סאשכנו)
ועוד שאנו רואים שבקרחיות בוערו שום
דבר לא ירוה צמאם חוץ מן ההמוצים פי
קולטם

א באשר נלעם המזון בין השניים
נקרא עיכול ראשון
ובררתו לתוך הקיבה בלעז אסטומכא
ויתהפך לתואר מי שעורים קראוהו הרופאי
הקדמונים קילוס שפירושו כישול ורופאי
זמננו קוראים אותו שאור ואו המין כי
כאשר יתר מין שאור שבקיבה או יתהוה
הכישול וישתנה לצורת המוריס בלעז
פולטא או פ'אדרו :
ב סבה ראשונה (לדעת האחרוני רופאי
זמננו) שתפעל זאת איננה החום
יען שאנו רואים שהרגים בלתי חום
נמצאים זוללים וגם בישולם חזק (וכמנסה
אוסלות פרק' ו' בעומות וסדנים כדי שתפיל לאור וקשר)
ג הבלבים מאכלם עצמות (תוך מתלון
מתלון כלכל ככפף וכו') והתרנגולים
בולעים התיכות זכוכות וגם מעכלים אותן
היטב . ד' ששם חום הוא שם עצם אבל
לנאורה אם נזכיר הקילוס יהיה כפי
השתנות בעלי החיים עם היות שכולם
נופלים תחת סוג אחד (ד"ל המזון) עם
כל זה תמצא תרתינו שנוי העיכול הכשל
בזה ה' בעופו תמצא הגזל והתור או בני
יונה אוכלים שורש אליבורו וגם מעכלים
אותו בנקל ואם יאכל סוס תכף ימות :
ו' ובהמות הכלב בולע הסם ויטרום אנטומוני
ואיננו מקיאו . ז' וכענין זה תראה ההברל
שבין עיכול הכלב לעיכול האדם עם היות
שבחם אח' ניזונים וכל זה עדות נאמנה
שלא יקרה העיכול עבור החום בלבד :
ח בקר חיות ברבות התבערה תהסר
התשוקה (תשוקת האוכל)
ותנבור התעיבה . וכל זאת וורה לנו שאין
העיכול נעשה ע"י חום בלבד : ט' אמנם
לא נכחיש שהחום יועיל בבישול או עיכול
שלנו אבל באופן שחום הצוני המקיף
אורתנו יועיל לכל דבר המין שירתמרה
להחמיץ ג' יקרה בכ' אופני' אם בצומח
או בבעלי חיים שתנוריהם הוא הקיבה
ואם בחלקים הסמוכים לקיבה או ע"י עצם
המזון . כפי ערך חומו : יוד א"כ נאמר
שיש בקיבה שאור שטבעו עשניי המחמיץ
ומתיך ומחרת הקילוס לחלקים רקים

ודוהה אותו לבני מעיים והוא אם כל חי
ולכן קוראים אותו האחרונים חום חיוני .
יא אוכל הממרה להחמיץ מסוגל יותר
לעיכול ומנפת הגוף וגורם רוחות למטה
ופיהוק למעלה ומכאן שבעל שקוי עלול
יותר בגבול הקיבה אחר הפעודה יב
וכתב הילפונשיאוש שחלב בקיבה תתחמץ
בתוך שעה אחת וסדרך זה כל דבר שתוך
כרובש וצוקארו : יג' לכן כל הסמים
העשויים מברזל (בלעז מארציאלואה) אחר
לקיהתם יעלופיהוק חימוצי עשניי ועפושני :
יד' וכן כל מה שמסוגל להפך ולבטל
החמיץ ג' כ' מבטל תשוקת האוכל וועכב
העיכול המשל בזה כל חומרים מימיים
או שמניים ועפרניים (בלעז אלקמלאוא)
וכיוצא בהם : טו' בבעלי שלשול בלעז
דיאריהואה או של' הם בלעז דיושנטידיאה
או חלקות הגוף בלעז ליושנטידיאה כל
העלול באחד מאלה התחלואים אין בו
תשוקת האכילה כלל ולא שום עיכול
המזון בגוף אבל אם יבוא עליהם איזה
ענוש או גיהוץ מלמעלה טוב (סדברו
אבוקראט פרק ו' א') רצונו בזה כי יורה
על הזרת העיכול למקומו או שמספיק
להחמיץ : טז' חלחם הוא מזון שאין
האדם מואס בו לעולם ויתערב תוך כל
המזונות : יז' חלחם הוא שהחוללה
בתכלית הליו מואס בו אבל ירהשנו
ויבקשנו קודם כל הפזונות בתורת הבהוא
וכל זה עבור שאור ומחמצת שבו דוחנו
אהוב לקיבת האדם : הי' ובאיזה בעלי
חיים אשר בבטנם הרבה שאור שם ג' כ'
תמצא כח המתוך ממש המשל בזה
העוף בת היענה בלעז שטוצ'ו גאמילד
האוכל זכוכית וברזל ותמצא בצואתו איזה
ברזל שחציו ויותר נתך וחסה משקלו :
יט' וכן כשאר עופו שתמצתם או שאורם
הרבה ולכן אוכלים תמיד אבנים וטיט
ונתר כי יוהעים ומכירים טבעם גם כי אה
הנשמים או סמנים הם פוכים לבטל החימוץ
שבבטנם וראויים להשביעם : כ' כ'
אמנם במקור החמץ יש דעות שונות יש
אומרים שיקרה על ידי חום שרשו אשר
בקיבה

פרק

חמשי ידבר בחולשת הלב ועלון סבותיו אותותיו ותרופותיו

חולשת

הלב אינו אלא חכרון כח הנפשו סבותיו הרבה

אותותיו דפק עמוק וקטן גם מאוחר ויש בו סכנה

רפואותיו זריזים מקדימין להסדר הסכה ותמורתה עוסקים בכל מיני

סמנים מחזיקי הלב ושאר איברי הגוף בין פשוטים ובין מורכבים המשל בזה יקח

קונטרס רזה די בוראזה די בגולוסא גאביאופולו מכל אחר כף קליפת האתרוג

מאנו מושקאטה וקנמון מכל א' דרג' א' מעשה מכולס מרקחת או יקח בשר

תרנגול סהים או בלתי סהים ויסיר ממנו כל שומן שבו

ופים של העשבים בלעו בוראגו בגולוסה מיליסה רזה אשיטחה

מכל אחר מלא כף א' אבק של דיאורדון ושל ארומאטיקו דווארו ויוציא מכלם

המים ואם שאין באפשרו להוציאם יבשלם בסוח מבוסה יפה

פנהגו שיקח כל שעה כף א' בלע ממים האלו ויותר טוב שיעסוק ב' בדפואות הצוניות

המשל קח איזה בשמים טובים ויבשלם ביין ישן מהם ע' ספוג או הרט יתן על הלב מהם

על דפקי הירוס מהם על מבושיו אמנם אם העלופים באים מסיבת חולי הרחם או

ועסוק באורה סמנים שריחם חר כמו קאסטור וגאלבאנוס ואסה פ' דיטה וכיוצא

ולפעמים יקרה להן הניקת הרחם וצריכין לסמנים המסוגלים להוליך הלב המשל קח

אסה פ' דיטה א' דראגמ' קאסטור שליש של דרג' לאוראנוס רביעית דרג' מעשה

בהן פילולי משקרים חצי שליש לעת העונה דאויקה מי בוראג' דרג' 50 ומי

מילישה דרג' 50 ויטיף לתוך המים בכל פעם שתשתה המים שמן שוקשונה טפות

שש או שמונה וישתה בפעם אחת

שער

שלשוי מדבר בנזקי מדור השמי הוא האמצעי שבו ישתמשו

בשגרתו כע ה' והם האפה והמבשל ובעל חסיד

חמרתף והם נגר הכבר והקיבדה והטחול משרתי הגוף המבשלים והמחזיקים את הטוב ודוחים את הפסולת ונדבר ראשונה באיכות המבשלת

פרק

א קיבה

שבלעו איסתומכ' (ובל' א' דער מ' אגין) הוא חלק א' מחלקי' ושאינם מתרמים

ותוכו חלול כקדרה מחזיק המאכלי' והמשקים כל צרכו ויש לו שני פיות

הפה העליון שהוא הושט שמשם יורדים המאכלים וחמשקים ואולם השני הוא

התחרזון ונקרא בלעו פילורוס שמשם יורדים המאכלים לבני מעים

ג וניין מרם הנובע דרך העורקים ורם הנותר חוזר לאחוריו דרך הורידים

שבכלי קטן המגיע עד ענף הטחול ד' ולפעמים יתאחר שם המזון ויתלבן ויתהפך לתואר המוריים ויחמיץ

ה המיצתו תלויה בתערובות החלקים הקטנים ובבירור האוכל מן הפסולת

באופן שהזך והטוב הולך לזון את הכבר ולהחיות הגוף אבל המותר והשמרים נרהים לחוץ

ו עיכול זה כשיחמיץ נמצא בקיבה של עגל כחומר גם נקרא בלשוננו קב' או ובלעו קואגולוס

ז אמנם איך יקרה עיכול זה רבו הדעות ואני אחבר פרק בפני עצמו ואכתוב

סברת האחרוני כי יותר מצאה הן בעיני וכהם הזיקות נופלות בבית המבשל

ח הנזכר רצוני בקיבה חלל ט מהם בקיבה עצמו ומהם בסבתו

יור ואני ארשום איזה מהם היותר נצרכים ובקצור נמרץ ותרופתן כי כבר כתבו

אחרים בספרי הרפואה בלש' זולתי

פרק

ב' טבר באיכות העיכול בסבת המעורר והמבטל כרעת האחרוני

א כאשר

פרק

רביעי מדבר בסבת פלפיטאציו
קוררש והוא קפיצת או רפיקת
הלב :

קפיצת הלב

כשחלב מרלג או
רופק חוץ מן
השיעור או כשהלב רופק בנחת ולא
בצער נקרא רתת הלב :

סבותיו לאין מספר אמנם איזה מהם
אזכירם והם הראשון מרבו לחות
ארסיות טמונות בלב : הב' מורסת הלב
הג' מפהר הד' מכעס הה' מתענית או שאר
הרקה יתירה : הו' ממשגל הו' מיקיצה
ותנועה יתירה : הח' מרבו המים בפרוכת
הלב היורדים מחלל החזה והוא מיץ
לימפא ה' משגאת החימוץ בלתי סדר
כאשר יקרה לבעלי שחורה עבר מחמצת
יתירה שבדמם : היוד משרצים הנמצאים
בפרוכת או בחללי הלב ועד הרבה כאלו
אותותם יש שלבים קופץ כבאב גדול
ועד שכלב ודפקס מהיר ובסבת חמה
וכן להפך בסבה קרה כאשר אבאר בעזה
כל רפיקות או קפיצת חלליות בחולי
איפותה ורפאקו יותר קלה לרפאות מן
הבאת מסכרת חולי האישקורכוס והיותר
מסכנת התלויה באיזה מויק שבפרוכת הלב
לכן יענו במדרגת קוודם שיעסוק ברפואתה
רפואת חולי זה תלויה בהסדרת סבת כל
הזאת : הב' מויק את הלב : הב' לחזק
כחו ובסגולת העשב מליסר : הג' העשב
בוראה : הד' העשב רוזמארין אמנם מה
יקרי בעני הארתו וכל העשוי ממנו יש
משבחים שורש אינולה או זירואריאה אבל
כמרומ' בסבה קרה אבל בסבת חמה יעסוק
בקאפ' זה הוא הכופר או בשושנים ותפורכב
מהם או בשאטאלוש ולמי שירו משגת
יקח מרקחת לקירמיש או מרקחת דיאשונטו
או דיאמושקוס : או דיאורדון : וכל הזכנס
אמברה גריזה ולבעלי לקימאה : טינקטורה
קוראל : אקשיר ויטה : שפירישו אמברה
וכיוצא :

הג' לעסוק בסמנים המעלים ארוכה בבשר
הריאה במקום הנגע וכל זה יבואר במקומו :

פרק

שלישי מדבר בבית העששית
המיוחד לבעל הבית בלשון
ישמעאלים שאח' טין בלעז שקרופטוריא :
ורומה ללב כפל פעולותיו :

הלב

הוא עין המים מים חיים
שממנו נובע הדם דרך העורקי'
לתוך כל איברי הגוף וחוזר שנית דרך
גידים ידועים ללב ואיננו פוחז או שוטף
כאחרת לאבר אחד יותר מאבר השני
אמנם רבו כמו רבו הדעות בפופאים
קדמונים להעת דרך אמיתית איך יתגלגל
הדם רצוא ושוב ירדו לעומקי מים והעלו
חרס ער שנת : לנוצרים היה רופא
אחד מחודג בארץ אינגול טיררה ושמו
הארב' טיש לעשות בהפמת הנחות זהו
מצא דרך אמיתית שכל רופאי זמננו הודו
לו : והורה לנו שלא נקבל הלב את הדם
מבד שלב לא מכל הגוף על ידי עורק
בלעז קאב'ה בתוך חלל הימני ומחלל
הימני יורד ע' עורקים בלעז ארטיריאותה
לתוך הריאה : וכן הריאה דרך עורק
בלעז ארטיריאה וימנה לתוך חלל השמאלי
ומשכל דרך עורק בלעז ארטיריאה
יפרד לכל חלקי אברים לזונס דעוד אמר
הארב' אוש החכם שהם השריר או המוח
במזון האיברי בתוך העורקי' וחוזר למקומו
והזמן לה' המור' ה' מעינו המרסבי את הגוף
וחם העורק ויני קאב'ה ועורק ארטיריאותה
ועורק ארטיריאה וימנה ועורק ארטיריאה
אאורטא וכמעט נדמו לארבעה מהותות
חינצאים מעין להשקות את הגן : ועוד
למרנו שלשה דברים למדנו שהדם נובע
מחלל הימני שכלב דרך הריאה לחלל
השמאלי : הב' שכל הדם יתגלגל כאחת
הג' שיתגלגל הדם שלשה וארבעה פעמים
ביום : וזאת הנה אלו
העצמות אשר הן : מוסק' וז' א' :
(עורק בלעז מכניס מעין) אח' חם

האריכו לרוב האחרונים) כמו שאנו
רואים בנשים הניקת הרחם ובאנשים
הניקת האפוחו נרריאה. א' זה הכלל
רפואת שלשתן שיקח ראשונה איזה הקאה
כדי שיקרא מה שנמצא באצטומכא ובחזה
ובסביביו ושבהוהו רופאי זמננו את המים
של ראבאקו לערך א' אנקיא. גא שירופו
של ראב' קו מלא כף אחת בלעו שירופו
ניקוצ'אנוש. ב' גם אמרו שטוב לשאוב
בפעם אחת פתאום הרבה עשן הראב' באקו
מן הפיפה. ג' תדע שחולי זה רפואתו
על שני פנים. הראשון בתוך העונה
הב' שלא בתוך העונה
רפואות נאותו באשט' מא' לחת המ
זה העשבים מארובים
הוופו. אשקבוזו. קאפ'ל ווינריש
טושילאגו. פוליונים. אינולה קאמפאנה
איריאוש. ליקור'שיאח. אלט'את. תאנו
יכשים. וצמוקים וכיוצא. ולעשורים
אילוקס'איר. פרופריש'אש אילוקס'אור
פוקט וראל'ש. שמו פ'ניקול'ש שמו אניני
וכל המטבון מנפחת
ה' לא יקרא אלא בחולי. אשט'מא התלוי
בעוכב תנועה או מריצת הרם שבחצת
הלב אבל בלילה הכמסה בסימפונים אין
בהקרה זו שום תועלת. באשטמא בלתי
מפורסם ראוי שיעניי חושב אם בסבת
חולי הרחם ועסקו ברפואות נאותות למחלה
הרחם ואם בחולי הנכפה ל'אפרפואות
המסוגלי' לחולי הלז בתוספת מעט לאחזאמו
אופיאטום וניאור' להם בלתי כולאטילם
שלסוקסיני או של קרן צמי וכיוצא. ק'י
שני מדבר בשא'ח הנזקף בל'פ
הנשימה ותחלנאו חרואת: סחם

פרק

פליברייטיש

בל'ה חולי הצר
הוא התלהבות של
קרם הדבק תחת הצלעות:
סבתו נולדת מדם ירוקי העוכר תחת
קרם הצלעות ואז הרוק שלו ירוק
או מלבנה והרוק לכן וכקצף או משחורת

בט ב

בית הרש

קילום כרי שיתוקן יותר ואז יורד לסימפון
הרואה בלעז ארטיוראה וינוהואהר שיסונן
שם שנית הוור לתנוך הלב חשמלית
וכמה תחכם הרואה שבעצמה מרחיב
הסימפונות ושבילוח למען ירוץ בו הרם
בנקל רצוא ושוב וזכה תקרה הנשיבה
והנשימה ועל סכנה זו יפול ספק
מדוע לא תקרה נשימה זו בנולד והמונח
ברחם אמו אבל אין באן מקומן.

אמר גלינו בהסור הנשימה וחסור החיים
וכן כחסור החיים תחסור הנשימה.

אמנם דואמור ברוק הביא כמה מעשיות
בענינים כהם לפי להוציא מלכו של גלינו
המשל בזה אנשים היוהדים לעומקי הים
להוציא המרגליות ואלמונים וכיוצא וכמה
בני אדם שנפלו לכנר ראשם למטה
והגליה למעלה השר מאב דוקורדאטום
מליץ של המלך התונר ירה חמוץ אחד
מגדולי חכמי האומות והמפקד בכבודי
כתב סברה אחרת ומיחס כל תנועת הלב
אל הרואה באמרו כאשר הלב מושך ליו
היה ההתקבצות ואז מסך מבדיל את עצמו
יתנשא וימשך אצלו הקנה וכמה הרואה
היה את הנשימה וכן להפך כאשר דחה
הלב יתרחב אז המסך שבלעז דיאפראגמא
ישפיל ומשוך אצלו הרואה יורחב הקנה
ותקרה הנשימה :

בכלי הנשימה הנזכר גופלים כמה מומים
אמנם איזה מהם היותר
נצרכים אזכירם בפי מדרגתם : החום
הראשון ובמדרגה הראשונה יש חולל בלעז
דיספניאה : במדרגה השנית נקרא בלעז
אשטמא : במדרגה שלישית בלעז
אורטופניאה שפירושו בלשון יון קומה
זקופה לפי שלא יצא החולי לשכב באחד
מצדיו כ"א שישב יום גלילה במטה
בקומה זקופה ובלערה לא יקה הנשימה
אותות שלשה אלה הנזכרים הם קושי
הנשימה והנשיבה מקוצר הרוח
שברואה :

סבתן שונות מהם שתלוי ברכוי הלחות
הראשונה אשטמא מפורסם זלח ומהם
התלוי ביובש נקרא בלתי מפורסם ומש (וכזה

האריש :

האריש :

האריש :

האריש :

האריש :

האריש :

האריש :

האריש :

מיץ רמונים חמוצים וכיוצא ואם יש עפוש
צריך לקנקנתום בלעז ויטריוול או אלומי
להסיר ריח הפה ילעום מיני בשמים
כמו אהלות ואגוז מושקאטו וזנגביל

אנייליקה זירוארואה ציפירי וכיוצא בהם :

ה בהתלהבות הגרון יעסוק במיץ
רימונים או מיץ מוראש או פלאנטאגו

או מלח פרונילה ובהתלהבות הצוואר
בלעז אנגינא ויש בה סכנה אז צריך

להקזה פעמי שלש ויעסוק באותן הנזכרי
עם מי שעורים ומבהוץ יתן על הנפוח

רטיה של אפר קן צפור דרגמה עשר עם
מעט קאסיא אפילו חמאה בלבה :

ט צפרדע בלעז ראנולה הוא נפוח תחת
הלשון ומצוי יותר בנערום מבחורים

וצריך שיעבור מחט אחד גדול אחר
שנתלבן באש ואז יוציא המונלה

וצריך שישפשף היטב פיו ולשון עם בישול
יון והומץ ובבשמים כמו זנגביל מלח :

(אז יקה קליפת רימונים ומעט רבש
ויעשה משיחה :

פרק שלש עשר מדרג כמובי החוטם
ונהירו ותדופתם :

בנחירים גופלים כמה חולאים
ומקרים מהם נגעים

בלעז אוזונה או קנקרו או פולפוש
וסבתן שונות אך ששלשרן לפעמים

צריכים לבוא תחת יד האומן ולפעמים על
למנים הדים וכן ריח רע היוצא מנחיריים

נולד מכמה סבות אפס כי רובו מאדום
עיופשים :

שער שני מדרג בבית העליון הוא
מרוח האהרון האוירי

שבו בעל הבית מתענג באויר הצח הצו
ושוב והוא נגר בלי הנשימה :

אמר המהבר איך יקרה הנשימה רבו
כמו רבו הרעות אמנם חופאי

זמננו מאמינים שאחר פיזור הדם לתוך
תנוך הלב הימנית יתערב הדם עם מיץ

האריש :

האריש :

האריש :

עיון ויקבל רפואה בחפץ הענין (רוצה
לומר להסיר חסבה) :

פרק י"ב מדבר בנוקי פתח הכי' מבית
ומחזין רצוני תוך הפה :

א בחומה שנבראת ללשון רוצה
לומר בשינים ובהניכים
יקרה להם הזקות רבות . בשינים הכאב
ותרפא על כמה אופנים אם בא מקדירות
טוב שינמנע לתוכו שמן נרדים או שמן
רוזמארין או שמן מאוראניה . ולמי שאין
ידו מסגת לשננים היקרים די לו בפרוסה
אחרת שורש פיריטיו בלשון ישמעאל
אוהולקהאר . ואם בסברה חמה שורש
מאנדראגורדה . או שורש הישקיאמנו או
שורש צונגלוסה . א' שפירטיו ויטרוול :
ומסורים הכאב :

ב לקדירות השינים יעסוק בשרשים
חמים או בישולים : ד' פיריטרוס .
ארישטולוחיאה . אינולה . שאלויארה
וכיוצא בהם :

ג להעביר השיחור או העיפוש שבשינים
ולחהזיקם קח עצם דג זיפיה וקרן
צבי שרוף ועצי אלמוגים ושורש אוריאוש
ושושנים יבשים ואם לא ימצא כולם די
לו באבן קומוש בלעז פומיש בחניכים
מעופשים או בתוספת בשר או בנזילת
כאשר יקרה באישקורבוט עיון בפרקו :
ח להשחית הכשר אשר חסר פן שרשי השינים
ולחהזיקם קח לבונה מאטיחש
סרקאקולה ורם תנין ומעט רבש ועשרה
מכולם משיחה :

ה בחתלהבות הדניכים קח מים של
יחזעשב פלאנטאניניש ומי שושנים או
מי מעשם זומפראזיבה מכל אחד ד'
אונקיאש ודבש שושנים או סתם דבש א'
אונקיא מלה ניטרוס א' דרגמ' ועשה משיחה
ו' בנגעיהלשון בלעז אפ'טא וביותר
א' בקטנים נגעים לבנים יקח רבש של
אנזים מסוגנים או מיץ של מוראש בלא
מזל מערין נאחמיץ העשב פלאנטאנו או

קלרת שיקח שומן תרגנולת א' אונקיא
שעוה לבן א' דרגמא וירחצם כמה פעמים
במים של שושנים ותיכס למשיחה
ולעשורים שמן שעוה או שמן לבונה או
שמן מיהרא וכיוצא בהם .
ז נגעי השפתים ולפעמים משהין יקח
ליטרנידיום ופסולת של עופרת .
ח מדע מעשב אישקיאמנו לבן . הכל בשוה
ושמן שושנים ושעוה לבנה הכל מעורב
במרוכה של עופרת . או משיחה של
עופרת אצל ההוכלים או של כופר בלעז
קאמפ'ור או שמן מחלבון ביצה וכיוצא .
ט שפתי הארנבת (כל"ה סזין סל"ט) .
צריך אומן מומחה ויתרפא וכתסגולה
באלס'מוס הישפליקוס .

ה חרבת השפתים סבותיו שונות כמו
שאנו רואים פרנזנים או בפרנזים
ולפעמים בחולשת הגידים . ולפעמים
מקדירות . ולפעמים בסברה התולעים
שבמעים ולכן צריך לעיין בסבתו ולהסירו
בכחף הענין :

עיקוס הפה בלעז ריזהקאע'נה ויערבי
לאקווח הוא תהלת השתוק וצריך
לחתעסק בנאות הרפואות המסוגלים
לרפאות השתוק :

ז קושי פתיחת וסגירת הפה כמו
שסבתיו שונות : כך רפואתן על
דבמה אופנים ושונות :

ח פטאלוזמוס והוא ריקקה תמידית
בחוה על כמה פנים :
הנזל מן הראש אשה ליהה :
מאסטומכה הלת ביזרת :
יתורה שברואה :
מסבת שרצים :
והאישקורב'ט :
הי גלכן ועין בסבתם וברפואתם הפך
הענין :

ט בקיעת השפתים אם לא תהי' גבוליה
בסגום איזו קרהת אז תהיטנה בסכה
איזו ליהה דרה ותרופתן ג'כ משיחה של
עופרת וכיוצא :

יוד שפתים ברכומים או ירוקים מסבת
החום ויטרו ר'ע דהמושל בנוף צריך

מאלב'ה וכיוצא • הג' סרטן בלעז קאנקר
רהמנא ליצלן צריך לאומן מומחה ומסוכן
הוא • הד' בכנים הנולדים בשפת העפעפי
בלשוננו קאראפאטה (וכלל פולן לוי) יקח
מירא • אלואיש עם מעט שמן או
שומן תרנגולת ויעשה משיחה או יקח
אשטאפי זאגרה • אלואיש ודבש :

ויש מומין בעצם העין ואזכיר איזה מהם •

תחלואי העינים הם לאין מספר •
וצריבים לכוחל מובהק
אפס קצחו אוריעך שכל כאב או התלהבות
העינים בתחלתו צריך למרתיעים המשל
בזה יקח חלב אשר ויטבול בה פשתן
וירטן על העינים או יקח חלמון ביצה
משולשלת ומים שושנים ויערבם יחד ויתן
עליהם וגם יטוף לתוכם וימצא תועלת
ואח"כ יתעסק ברפואות נאותות להולק
אבל הסרטן צריך לאומן וכן הקאטאראטה
אבל הגוטה פרינו והרומה לו מתרפא
ע' רפואה והנהגה טובה וכו' מצוי בספר •

פרק יא מדבר בנוקי דלתות פתח
העליה וכפתח עצמו בצונו
פת ושפתים :

מומי השפתים הרבה וקצתם אזכירם
המום הראשון נפוח השפתים •
הב' שסיעת השפתים • הג' געיס • הד'
שפתי הארנבת • הה' סימור השפתים •
הו' קושי הפתיחה • הו' עיקום שפתים •
הח' בקיעת השפתים • הט' טפטופי היות
היור בשפתים כרכומים •
א' לנפוח השפתים יתרפא הסר הסיכה
אמנם אם בסבת חולי הצרפתים
בלעז מאל פראנזיש יתרפא על ידי
בשול העצים לינ' סאנקטי עם מים
מעלי סולאטרו ואלומן (בל' אלון) •
ב' שסיעת השפתים סבתן על הרוב
מיוכש יתר אמנם רפואה חזקת

לקוחה כפי השתנות הסבות : המשל בזה
בסבת ההתלהבות • קח מיץ זימפיר ויב'ה
ב' רגמאש • שמן עקרב א' רגמה שמן
תולעים א' רגמה שמן קאמומילה א'
רגמה ויערבם היטב ויטוף משמן המורכב
לתוך האוזן כמה טפות • ואם בסבת
איזה תולעים ישתדל להוציאם ואני בחנתי
בנסיון בחולי האזנים של בייג נכר
הקיסר סולטאן מהימיר שנולדו ממורס' אחת
שרצים באזניו וגרשתי אותם לחוץ בהטיף
לתוכו אליקסיר פרופרואטאטיש ואחר כמה
שנים מצאתי כרתוב בספר איטמולירוש
מהבר מפורסם ברורנו שגם הוא כורתב
סברה זו : כי באפרסמון הלז יש בו
מיר'הא אלוע' כרכום וכיוצא המסוגלים
או לגרש או להמית התולעים :

פרק עשירי • מדבר בנוקי חלוני
הבית או בחולאים שבעינים
מבית ומחוץ :

מומי העינים וגבותיהם הרבה הם
אמנם לא אכתבם כולם אלא
היותר נצרכים לדעת ושאינם מן הנמצאים
בנקל בספרי הרפואות : ואלה הם :
המום הראשון נפוח בתוך עפעפי העינים
בלעז דור וזון (ובל' וושי'ר גווע'קש או
גיוו'לכש) באופן שבקושי פותח אותם
עבור ליהה שבהם והולי זה בהיורנו הרש
בנקל יתרפא אפילו במשיחת הרוק המוציא
מפיו אליבא דיקנא • אבל אם ישן הוא
יקח בישול העשב אפשינשימי אופיניגריקו
וכיוצא • ואם הוא קשה בעצם או האומן
בלעז קירור'נו הותכו ומוציאו משם • הב'
השעורה בלעז אורד'אולו ובלשון ישמעא
הארפאג'יק (ובל' איין גערשטליין)
שמקורו ליחה גסה והנו ארוך בשעורה
וגם זה יתרפא ברקיקה אליבא דיקנא •
או יקח זבוב ויקוץ ראשה ואח"כ ימשה
עמה מקום השעורה • ואם הוא ישן צריך
למתיכים יותר רזקים המשל בזה יקח
בשול מורע פ'ונגריקו וזרע פשרתן ועלי

שורתיהו ואח"כ תרהץ ראשך בהם. אמנם לא תהוץ ותפזר שעריך רק תשפוך היטב המים על ראשך ותחזור ותשפוך פעמים רבים כל מה שרגובל ושים זה על בלי העשו. נמדת רגליך ברחבו ששני רגליך יכולין לעמוד בו בשופי ועומקו יהיה ער הארכובה ער ולא ער בכלל ותתעטף אז בסדין למעלה מראשך וכל גופך כרי שהחוס העולה ממטה מן המים החמים יכנס בגופך ואחר ההפיפה ורחיצת הרגלים ישכב על מטתו ויזיע ככה יעשה בערב קודם שהולך לישון וגם בשחרית בעמדו ממטתו ואחר שעשה בן בשחרית יחזור למטתו ויזיע וישן. ובערב אחר שעשה בן יקח עור העשב בארשץ המונח בתוך המים הנ"ל ויניחם במצחו ובצדעיו היטב ובן רגמיר כשרוץ רגליו יקח שם העשב בארשץ הזה המונח שם במים ויניחו סביב רגליו שיגיע העשב ברחיצה זו ברגליו והלויג' שעשה מן האפר צריך שלא ירבה המים על האפר כדי שלא יבטלו כח האפר כפי ערכו ער שכתו והריפתו יהיה נרגש בהלויג'. גם אמר שטוב לאכול בבקר בטחב קוביכה ודבר מסוגל שבטיפול הקאלמון לא יגלה לשום אדם אפי' לאשרתו ובניו ויברכנו ויצניענו ער כאן לשונו:

פרק תשיעי מרבר בניזקים הנפולים בקרנות הבית ר"ל בכאב האזני:

בתחלואי האזנים הרבה כתבו

הרופאים אמנם כאב האזנים בא מכמה סבות או מליח' מלוחה ומעופשת בתוך קרומי האזנים הגורמת כאב או ממיץ לימפ'א מעופשת או ליהות רע הב' לפעמים ימצאו באזנים שרצים או שנכנסים מבחוץ או נולדים מבפנים וגורמים כאב. האותיות לקוחות ממהות הכאב ר"ל אם הוא בסבת הלימפ'א תמצא בו כוכר ראש או נוילר ואם בהתלהבות תמצא כאב רופק ואזני ארום' מבחוץ ואותות כיוצא בהם הרפואות לקוח

כמה משפחות כלות וכמה אילנות נשרפות וכל זה מעשה כשוף) זירוסנדרו לקולטון איש ואשה זכתה זהאומרת עושים להם קטורת ירועה. אבל אנהנו עם קרוש די לנו בעדות הזוהר פ' פנחס שבורחים מן המזוזה ושומד פתאים ה'.

ההברל שלישי ע"י שדים אחר שנאמן במציאותם אדבר כאשר עם לבבי נאפילו לא תהי ולא נבראו וראוי שנבראו בשביל עם מדינה זו כי אין לך ארץ שעוסקים יותר בעסקי שדים בקמיעות בהשבעות ובשמות ובחלומות כארץ הנזכר ובקהלם אל תחד כבודי לכל העוסקים בענינים אלו אבל לא אמשך ידו מלהעתיק מגליון אחר מספר רפואות וסגולות של אבי מורי הרב יצחק ז"ל. רפואה בהוקה לקליעת שערות הנקרא קולטון ע"י שר. מר שמסר לי בלחישת מאן רהש בה ב"ב שנים אפיוז הרבה ברופאי ולא הועילו ער כי זקנה כפריית עשתה לו הפואה ומה יצאו הקליעות עם מקורם לגמדי ואח' כנפלו מעצמם כי נגמר בישולם: קח תבן וקליפת הקטניו בלשונ' גראהוויניש בלעז פיזה ושרוף אותם לאפר ויהפכם גם יערבם היטב כדי שישרפו לאפר רק מאד ואח"כ קח אפר הלז דשים אותו בשק אטר בלשונם לויג' זא"ק ושפוך עליהם מים שיסתננו ויהיו אלו המים מי הפיפה בלא לויג' ובלעז לויס'אהזשים בהעשב הנקרא בלשונם בארשץ (ובלטין ברנק'אורס'גא) ותרתיהם באש ואחר הדתיחה שפוך אותם לכלי ותכסהו היטב ותשים בו מעט סובין או להם כדי שותחמן וכרך שעושים המשקה בלשונם בארשץ במדינותיהם ואחר שנתחמן קח שניר גראהוויניש ובשלים במים על האש ותסנן המרק מהם ותערב אותם עם מים הנ"ל ואם שמים הנזכרים הם המוצים ביותר תוסיף עליהם מרק של גראהוויניש ר"ל פורה שלאגתחמצו והכל לפי הענין ואחר עירוב שני מימות האלו תקחם יחד ר"ל הלויג' הראשון עם מרק של גראהוויניש ותתנם שוב שנית על האש

בית חדש

המושכת למטה מן הראש דרך החוטם והפה . והם כמה מינים מהם בלעז מאשטיקאטוריום . ר"ל סם שנלעם היטב ומוצא דיר מפיו המשל בזה שורש פריטור או גרגרי מאסטיחי ומהם שמירניטאטאריא הוצא אבק המעשיש . ר"ל שיקה שורש איריאוש ועשב מאיוראנה וזרע קצח בלעז ג' ערנישקרה ועשב דאב"אקו הכל הרוק היטב לאבק מה שחלול מושך לחוטמו ג' גרענים ער שיתעשש ויורר הליחה למטה מהוטמו ומהם הנארגארה רצוני בזה שיקה מבשול העשבים והם פוליגיום אוריגינוס . ביטור . היוזפו . וכיוצא המסוגל לשטיפת הגרון והפה : ואח"כ יעסוק בבשול המחזיק המוח ברי שלא יקבל קטור או ליחה ארסיית והם עשב שטיחאדוש או ביטוניקה . וירבינדה . שאבייא פיאוניאה וכיוצא . האופן ה' אהל שהורקו הדרי המוח והראש ממותרות שבהם ניאאות לו הרפואות או שמני המסוגלי לרכך העור וכל זה ללמד הטבע לרחות ולהפליש חוצה דרך הורי הזיעה את החומר הארסיי כדי שלא יוסיפו שנית לעלות למעלה העשנים השמנים הארסיים הרגילים לצאת דרך הורי העשנים לרתוך שרשי השערות שכראשו ושזקנו ובנקל נארגו : הנה מן השמנים המרכבים עור הראש הם שמן שקדים או שומן אצוז ותרנגולת והיותר טוב שמן רומאריין או מים של אונגאריאה . ה"ו לתקן המזג אם הוצא קר ולח ביותר וצריך ליבשו ולחזקו ולחממו הקור התקוע במוח ובעצבים ומסוגל לזה בשול ליגנום סאנקטום וסלסח ושורש ציצא וכיוצא בהם כמו שתמצא בפרק י"א לקמן המרבר בחולי הצרפתים : ואם עורף בו החום או חיובש או צריך לקרר החום ולרטיב היובש ולחרתק העכורת ולנקות המוחות ואם קמוע בו צריך להריקו דרך מקום הניאות לו : האופן הו' לבטל את הארס הטמון בגופו בלי אחרור או לגדשו אל אבר שאין בו סכנה או בסם המושך אצלו את הארס הטמון באחי' ר"ל בקולטון ולהסירו ולזה משוחחת המשוחחת המזכרת

בפרק ה' למעלה . האופן ח' לחזק כל האיברי' פנימיים וביותר המוח ראש האיברי' בתרופות העומדות נגד כל ארס ובחרתי בתרייאקה ויניציאנה משקל רגמה לפעם אהת בכל לילה קודם השינה אבל ישמור עצמו ויצניע מן האויר הקר והלח ביורר השולט בלילה . האופן ט' ושתדל לטהר הראש מן הזוהמה ומן הכנים וניאות לזה עשבים וסמנים האלו רובן או מקצתן ואלה הם בלעז אישקורדיום . דיקטאמו קריטיקום אפשינטיא ולהמית הכנים די לו בסם אישטאפ'י ואגרי או יעשה ממנו אבק לפזר או מים לחפית הראש . האופן יו' ראוי שיעיין בענין ההקנה ואם שניאותה ההקנה באיזה ארס באיזה זמן . ובאיזה מקום . ובאיזה כלי . ובאיזה כמות . אבל למדתי מפי השמועה שההקנה היא קרובה יותר להזיק מן השכר אם לא שתשעה דחיקה לזה רצוני בעצירת הזוהמ או דם הטחורים בכרכשתא ואז צריכה בעלוקה . או באיזמיל בגורד סאפינא אשר בגל העלול ובמעט הכמות : ובכאן הבן שואל היתכן או מן הראוי שנעסוק במשוחות או אספליית או אבק או ענות המורכבת מכסף חי : ואשוב שלענ"ד אין למעלה ממנו כפי הנראה מפעלותיו כי גרש כל ארס הזוהמא הטמון בגוף האנושי . אמנם פקח עוניך וראה עם מי אתה עוסק . (כסף חי) כי בעל דמים הוא אם לא שעשית משמרת למשמרת הקור וממים קרים ומרוח צפונית כי אז בנקל תוסיף טמא על פשע . אבל בקיץ ובמקום חם והשתיה כהת מים חמים ומעשבי המסוגלים להוליך זרה אין בו סכנה כלל :

ההכרל שני סגוליו לדברי האומר שהוא מעשה כשופי' ולבטל הכשוף כתבו הראשונים כמה סגול' ובענין הקטורת העושים להם הממששים והאשפים במזר ולבונה ועצירותם וכיוצא שהוצא נגד כל אשוף ופשע ואויב הארסיי דשבוהור לבצל המר בלעז שקיללום מה שצוהו הרופאים לתלות במשקוף הבית (ענין פליטות כפר כ' פרק ט"ו) גם כתב פליטות שבחלק אפריקה כמה

מעלה עשן וקטור המתיה עצמו ברתך
 האסורים והיתרים והעצבים והקרומים
 והפרקים וחוליות השררה ועד קרומי המוח
 או קרומי העינים • ולכן בעשיית הבלורית
 בקרקרי האנשים נמצאים תועלת בהם
 יען כי יתעשן חוצה דרך הורי העור קטור
 דארסי הנזכר בכסוי הקדרה שהוא הראש
 מה שטמון כבר בקדרה עצמו שהוא הבטן
 כמעט מצאתי ברטוליוש הביא מעשה
 בכומר ראייה על דברי כל פעם שגילה או
 השתית זקנו נעשה עיור וכל פעם שיצמיה
 זקנו יתרפא ודי לנו בבירור שלש אלה
 התמיהות ונבוא א' עיון הרפואי האמיתי :
 רפואות תעלה לך כרצונך בהקודך הקירה
 אמיתית ובהכרל שלש הכרלים :
 הכרל הראשון טבעי וההכרל השני
 סגוליו וההכרל השלישי בלתי
 טבעי והוא על שדים • אמנם הנכון לפני
 לרבה ברפואות טבעיות אמתיות נאותות
 לתחלואים הנזכרים • וענינם נחלקי לכמה
 אופנים : האופן הראשון ידבר בהנהגת
 הרפואה לאותן העלולים כבר כפי השתנות
 הטבע והחולו : והאופן השני ידבר
 בשמירת הנוף ולהרחיק הנזק ומן האריגה
 ומקריה : והנה המנהג הנכון לרפאו' הולי
 זה הוא על כמה פנים • האופן הראשון
 להריק הרקה חזקה על הקאה והוא להוציא
 הארס או המסכבו מנבול הראשון ר' ל
 מאסטומכא והסמוך לו • הב' לפתוח
 השבילים הראשונים • הג' לזכך עצם
 חרס : הד' לנקות הדיו הראש • הה'
 לתקן המוג מחוס אל הקר ומקד א' ההוס
 הו' לבטל הארס הטמון בגופו • הז' להזק
 האברים פנימים והראש : הח' להסר
 הקיאלטון התקוע ושרשו בעומק העור
 ושיהיה על ידי איזה סם כסגולה אבל בלתי
 גלוח : הט' להקי אס השעה צריכה
 לכך : והאחרון שלפעמים
 יכריחו הזמן לעסוק במשיהה של כסף חי
 מה שמצאו האחרונים בכל גוף מזהם
 טוב בקלורית לעינים : ועתה נפרש כל
 דאופנים הנזכרים כסדרם ובהלכתן למצוא
 דבר דבור על אופנו : והאופן הראשון
 להיות שידוע שאנשים האלה יש להם
 מלוי ומותרות הרבה בלע' קאקוקימ'אה
 בוורא' שנאורת להם ההרקה ממרקת
 בהקאה נצרכת להוציאם מנבול הראשון
 והקאה זו תהיה על ב' פנים :
 הראשון הקאה חזקה כמנהג בעלי קימ'אה :
 ד' מ קח טאטארו אימ'טיקו במשקל
 גרעיני שעורים חמשה או ששה לאיש ברוא
 מעורב במרק של תרנגולת או במי דבש
 או בשכר אליכא ריקנא ואחר שיקי
 פעמים ישתה שנית כמו רביעית ממרק
 של תרנגולת : או יקח אנט'מוניאו מתוקן
 או וי'טרוס אנט'מוניאו משקל ו' או ז'
 גרעי' שעורי' וירנהג כמנהג הראשון •
 ואם חלוש הוא יתעסק בהקאות העשויות
 מעשבים וסמנים המקיאים בנחת ולא
 בצער והם על כמה פנים המשל בזה או
 יקח מן השרשים וזרעונים הפשוטים כמו
 מיץ צנוף דר' עשרה ול' ש גבור דרג'
 עשרים או זרע צנוף דרג' שתים ולגבור
 דרג' שלש או יקח עלים של אונ'רוס
 ששה או שמונה או משרשו דרג' אחת
 או שתים או הסס גו'מה גוט'ה גרע' ארבע'
 ולאיש הזק הטבע ששה : וכל זה עם
 מרק או שכר שעורים או מי דבש כמנהג
 שאה סמנים המסוגלים להקאה או משקה
 המסוגל : המסוגל :
 האופן הב' לפתוח השבילים הראשונים
 וזה נוסחתו קח דבש של
 שושנים המשלשלים ר' אונקיאש ומים
 מבישול העשבים בלע' מינטא אבשינשיאו •
 צקורוא וכיוצא בהם ח' אונקיאש וישתה
 אליכא ריקנא בתוך שלשה ימים אבל
 יעיין היטב בטבעו פמו שנראה כפרק ג'
 ארץ החדשה הג' להריק רוע חומר על
 רפואה משלשלת כפי כחו וכפי טבעו
 ויעיין בפרק ד' ארץ החדשה הר' לטהר
 הדיו הראש על רפואות המושכות מן
 הרג'ש הנצרך לצאת וזה נעשה בשני
 אופנים האופן האחרון הרקה על פילולי
 קוהיאש או אנארוקאש • ואופן ליקחתם
 לאיש הזק רדגמה א' ויותר וכחצי לילה
 פעמים בשבוע : והאופן השני על הרקה
 המושבת

מעלה עשן וקטור המתיה עצמו ברתך
 האסורים והיתרים והעצבים והקרומים
 והפרקים וחוליות השררה ועד קרומי המוח
 או קרומי העינים • ולכן בעשיית הבלורית
 בקרקרי האנשים נמצאים תועלת בהם
 יען כי יתעשן חוצה דרך הורי העור קטור
 דארסי הנזכר בכסוי הקדרה שהוא הראש
 מה שטמון כבר בקדרה עצמו שהוא הבטן
 כמעט מצאתי ברטוליוש הביא מעשה
 בכומר ראייה על דברי כל פעם שגילה או
 השתית זקנו נעשה עיור וכל פעם שיצמיה
 זקנו יתרפא ודי לנו בבירור שלש אלה
 התמיהות ונבוא א' עיון הרפואי האמיתי :
 רפואות תעלה לך כרצונך בהקודך הקירה
 אמיתית ובהכרל שלש הכרלים :
 הכרל הראשון טבעי וההכרל השני
 סגוליו וההכרל השלישי בלתי
 טבעי והוא על שדים • אמנם הנכון לפני
 לרבה ברפואות טבעיות אמתיות נאותות
 לתחלואים הנזכרים • וענינם נחלקי לכמה
 אופנים : האופן הראשון ידבר בהנהגת
 הרפואה לאותן העלולים כבר כפי השתנות
 הטבע והחולו : והאופן השני ידבר
 בשמירת הנוף ולהרחיק הנזק ומן האריגה
 ומקריה : והנה המנהג הנכון לרפאו' הולי
 זה הוא על כמה פנים • האופן הראשון
 להריק הרקה חזקה על הקאה והוא להוציא
 הארס או המסכבו מנבול הראשון ר' ל
 מאסטומכא והסמוך לו • הב' לפתוח
 השבילים הראשונים • הג' לזכך עצם
 חרס : הד' לנקות הדיו הראש • הה'
 לתקן המוג מחוס אל הקר ומקד א' ההוס
 הו' לבטל הארס הטמון בגופו • הז' להזק
 האברים פנימים והראש : הח' להסר
 הקיאלטון התקוע ושרשו בעומק העור
 ושיהיה על ידי איזה סם כסגולה אבל בלתי
 גלוח : הט' להקי אס השעה צריכה
 לכך : והאחרון שלפעמים
 יכריחו הזמן לעסוק במשיהה של כסף חי
 מה שמצאו האחרונים בכל גוף מזהם
 טוב בקלורית לעינים : ועתה נפרש כל
 דאופנים הנזכרים כסדרם ובהלכתן למצוא
 דבר דבור על אופנו : והאופן הראשון

להבין ולמה שולטים ביאורים וכגון וכבר
 ארזל שטנא בתרי אומי לא שליט. ובכאן
 בצדוק כרשע. ועוד כי בחולי זה נולדים
 רבני הכנים וכדבריו רש"י ז"ל אין השד
 שולט על בריו פחותה מכשעורה וכו') :
 ויש אומרים שבסבת הכשופים גם זה מן
 התימה כי לא נעלם מח"ל וגם מרושמי
 הארץ המאמינים בכשוף שמקום המים
 יחליש כח הכשוף (ועיין בפליטוס פרק ס"ח)
 וכל כחם דווקא במקום צנוע ומאין לחרטומי
 ולא שפים ולמכשפים לפעור פעולתם כי כבר
 ידועה שהארץ הזאת ארץ נחלי מים עינות
 ותהומות יוצאים בבקעה ובהר : ויש
 אומרים שהיא בסבת המאכלים הנסיכים
 וההרפים והמלוחים (ויפול הספק ולמה
 לא יקרה האשקורבוט) (כל"ס ס"ב) הנ"ל
 הנולד מן המאכלים הנזכרים : והנה כמו
 אלה הקיחות הקדתי במודשי מהשכתי
 וראיתי שאין תועלת בהן להביאם בכאן
 ולכן שמטתי אותן. ודי לנו שנרע שמקורם
 הומר רע אבל עדיין אין אנו יודעים מהות
 החומר אם הוא ליחה או איד. ואם הוא
 ליהה ניאות לנו ידיעת מהותה ואיכותה
 הלא אם תאמר שהיא מלוחה הלא ממנה
 נולד הולי השועל הנ"ל ואם הוא מלבנה
 ומתוקה נולד ממנה בחרת לבנה.
 ואם היא השחורה תוליד הנרב והילפת
 וכיוצא בהם : ואם היא מאדומה תוליד
 מורסיות הדם והם הארזיפילא והפלוגטיק.
 וא"ת שבא מתערובת הליחות מן נולדים
 שחין ננעים ולפת. וא"ת שהוא הומר
 נפסד או ליהה נפסדת הלא מן נולדים
 הולי השועל וחולי הפיל והנך נעדר שום
 מעם אמיתי בכל התנאים הנזכרים לדבקות
 ולאריגות השערות. ולכן הוכרחנו לדעת
 ידיעה אמיתית בחומר הפועל בגופות
 האנשים האלו. ה"ב ולמה גופות האלו
 מוכנים ומסוגלים יותר לקבל חולי הלו
 מכל שאר גופות. ה"ג ואיך יקרה ההעדרה
 דרך השערות דחירת הטבע וא"ת הכל
 יבוא במשפט וירתלכן כצמח צהר דבר
 דבור על אופנו אבל אסכים עם הרופאים
 האומרים שהוא גרם גם ורבקי כי סברה

זו נמצאית בין לכת גאלינו ובין לכת
 בעלי אלקימ'אה המינסים סבה זו אל
 עובי הדם וליחות המוצות וכיוצא בהם.
 ואם נדבר בסבה טבעית ושרשות וא"ת
 שראו עיני בנימי מנורי בהיותי שם
 בארצם עם היות שמו למרתי חוקים
 ומשפטים ולא ידעתי עדיין דרכי הרפואה
 אבל בהנתי דרכם וראיתי כי שמנה הארץ
 מכל ארצות הגוים אבל מלאה טגופות
 ואשפות וכבר אמר הפילוסוף כל עוד
 ששמנה הארץ תתמיר להוציא מבטנה
 קטותי שמני נפרתי (ועיין בסוד לתוספת ע"ד)
 ומושכ בני האדם סתוחים ובגדי האדם
 מלובלים ואינם סתוקים שערות ראשם
 וזנבם אפילו פעם בשנה ולא חוישינן
 לדבריו ז"ל ערכוביתא דרשא מתא לידו
 עזרא דמאני מרתיין לידו שעמומיתא.
 וגזא מתוא לידו שיחנא וכולהו איתנו
 בהון. ומאכליהם משונים רובן קטניות
 ומלפפות : ואליבא דקנא במקור המדקחת
 יבריא את הצנון והבצל והשום. וכן
 המשקים יין שרף השורף הלב והנשמה
 יחד ומי רבש והשכר ושאר משקי השתיה
 שלא נדת כי בלי ספק מולידים חולאים
 רעים ושמעלה עשן לראש וגורם חולי
 הראש והסבוב או הכוץ ולפעמים השתוק
 זו ואצל השגעון ובלבול הדעת וצלצול
 האזנים וחולי העינים. וכבר אמר גאיוס
 שאפי' הדבש עצמו המתמיר בו גורם שחין כי
 שורף הדם ומוסף באדומה. והנה השכר
 הנקרא ביא"ר כבר ידועה שכל השותה
 שני מינים מוליד טפשות השתן אשר בלעו
 שטראנגוריאה וכל א (היא קאלטי פיש)
 וגם מצינו בספרים שיש דבש ארסי נולד
 ממיני עשבים ארסויים וממית את כל
 האוכל או השותה ממנו. והנה אחר
 הודיע אלקים אותנו כל אלה אין לתמוה
 על החולאים הרעים הבאים עליהם מהמת
 רוע מנהגם אבל תמהני איך נפנים במספר
 בעלי חיים. וגם נסלק התמיהה ולמה
 גופיהן מוכנים ומסוגלים יותר לקבל רוע
 האיכות משאר מין האנושי כי בחרה
 הדם בהורנו שמני וקלוי באש שבבטנו
 מעלה

וגם זה החלי : בעזרת צורי וגואלי :
עצם החולי הוא אריגת השערות שיתערבו
זה בזה ויתרבקו כחבל ממש ונקרא
בלשונם קאלטר'נעש (ובל"א הא"ר לוקין)
ובלעז פליקה פ'ולניקה על שם המדינה
כי איננה מצויה כי אם במדינת פולוניה
להיותו אחר מהולאים הארציים : המשל
בזה כמו שהולי הצרפתים בלעז מורבוש
גאליקוס מקורו ממדינת צרפת . וכמו
שבארץ שטיר'אה (בל"א שטיא'ר מארק)
מצוי נפוח גדול זגורים בצוואר . בלעז
אישטרומו (ובל"א קראפא וכמו שבארץ
יצפונות סאקשוני'א . הולאנ'דא אינג'ל
טירה מצוי חולי האישקו'רבוט אשר בלשונם
שארבאק . וכמו שבארץ אונגרי'א מצוי
הקדחת הרה בלעז פיבריש הונ'גאריקה :
(ובל"א די'א אונגירישי קרע'נק) . וכמו
שבארץ תונר אשר אני יושב בה מצוי
חולי א' ששמו בלשונם ד'ל אלטי ד'ל
תחת הלשון לפי שהורירים אשר תחת
הלשון מתעבים ונעשו שהורים ויתלה
האדם עד שאין בו כח להתנועע ממקומו
והוא ממוץ לימפא אשר יתגבר ובמשיחה
קלה עם ס'ל ארמוני'אקו או עם שורש
שום תכף מתרפאים ועוד יש מקומו' זבכל
אדם תמצא עובי הטחול ואין יכולת
להביא הכל כאן כי תקטן היריעה מהכיל
וגם ילאה הקורה לעיין בספרי ורי לנו
ביריעת שם החולי הנזכר וסבותיו שונות .
גם תרופותיו משונות . כמו שאבאר בעזה .

כמו שכתב הרופא שונק'וס בחולה אחד
שהיה לו קליעה בזקנו משקל ג' ליטרין .
ודע שכאב זה אכזרי וביותר כאב הפרקים
שולטיותר בנשים (וכפרט כשאין להם ווסת כדלוי)
מבאנשים (ויש לתמוס על זה ספרו לכונקרט פרק
כ"ט אמר וזל כפודלנרס לא תכא לא לנשים שאין ווסתן
זכות) אבל בכאן בחורים וכתולות זקנים
ונערים הלזש וגבור עני ועשיר כולם שוים
עד כאן אמרנו באבות . ונרבר עתה
בתולדותיהן : דע שהולי זה את הוא
לצרה יולד כי יתחבר לכל חולי הסובב
בארץ באותו הזמן . המשל בזה אם
נמצאים תהלואי' זמניים כמו חולי הצד
או שלשול דם וכיוצא בהם אז פי שנים
ברוהו כי יוסיף מכאוב על מכאוביו לרוע
מזגו כמנהג שאר אדם העוקץ והמעפש
והמחמם והמכוץ את האיברים והמעורר
כאב על מכאוביו :

בסבת החולי רבו כמו רבו הדעות וכולן
בנויות על יסודות רעועים אמנם
אביא איזה סברות עם היות שיפלו כמה
ספקות עליהן . הסברה הראשונה יש
מהרופאים האומרים שבסבת המי' הנגרים
בין הדדים שבארץ אונגרי'אה ומסתעפים
לכמה סניפים בארץ פולוניה (ויפול ספק
על זה ולמה אינם עלולים שם במקום
הנגרים בארץ אונגרי'אה אלא שהרהיק
נתיבו מארצו : ויש התולים במזלות
המושלים על מדינה זו : (ויפול ספק על
זה ולמה לא נמצאים אלא אחד מעיר וסנים ממספסה
העלולים כחולי זה . ומה גם שכבר חולקים חזל אם
יש מזל לישראל ואם לאו) (ויש אומרים שזה מעשה
סדים ולכן שונק'וס הדופא קורא אותם אריגת הסדים
כלעז טר'קא אינקו'ל'ארוס) גם זו לא מצאה חן
בעיני כי לרברי רזל נקראים שרים בעבור
שנמצאים במקום שרור כמרבר וכיוצא בו
ואיה רבוי בני האדם כמו במדינת זו :
ונניח כת הפילוסופים המכחישים מציאותם
אבל נאמין דרזל היותר אמתיים כי ארזל
שהשדים אוכלים ושותים ופרים ורבים
כאדם : והרמ'כן בפירושו על התורה
אומר שהם בריות מורכבות משתי יסודות
ר'ל מאור ומאש : ועם כל זה קשה
להבין

אותות החולי רבות הנה . מהן אבות
ומהן תולדות . אבות אני קורא
היסורים עצמיים ואף הן אריגות השערו' .
וכאב הראש אכזרי . ורבוי הכנים . וכויצה .
ועקוש איברים . ושברון מתנים . ופרוק
חוליות השררה . וכאב הפרקים . וקשרים
באצבעות . ומהם שצפני יריהם נכווצים .
ומהם שצפניהם נעשים ארוכים ושהורים
כקרני העזים ומהן שקליעתם או אריגתם
נגדלים ומצניעים אותם תחת הקובע
שבראשם ומהן שנעשה האריגה בזקנם
עד שהיו מוכרחים להצניעם תחת בגדיהן

והוא וכו' הכנים הנולדים מוזהמת הראש בעומק העור :

סבותם זיעה עפושת זחומרים נפסרים ונעצרים בעומק העור .

תרופתם נעשה על עשבים המטהרים ומיכשים הראש . המשל בזה קח גרגרי לוריום וזרע שטאפוזאגרה מכל אחד אונקיא אחת עליו פאריטאריאה ועלי הידירא מכל אחד קומץ . מחותכים ומכותשים ומבושלים במי אפר חד זיתמיר לרהוץ ראשו במים האלו . ואחר החפיפה ייבש שערות ראשו ופעמים ביום ימשח ראשו במשיחה זו קח זרע שטאפוזאגרה ב' דרגמאש . איליבורו לבן . נרגרי לוריום מכל אחד דרגמה אחת . מלח ארמיניאקו הצי דרגמה . וכסף חי הנתך ברק אדם קודם הברותו הצי אונקיא . שמן לוריום ב' אונקיאש . הכל מעורבים בתוך המכתשת עד שיקבל תער המשיחה ותתי לו למשמרת :

פרק

שמיני . מרבר בחולי פליקא פולוניקא בלשונם קאלטינעש ורפואתה :

למען

אחי זרעי אשר בארץ פולוניא ארכרה נא במהות ההולו האמזרי אשר מצאנוהו לאנשי מדינה זו זכויותי לומר בק"ק פאדואה הגיעו אלי כתבים מן האלוף התורני מהר"ר אפרים נר"ו . חרן המנוח מהר"ר אלקנה והנהג אחד ממנהיגי עיר לבוב ה' והנו צעק בכרוכיא עכור קליעת או אריגת שערותיו כמשא כנר הכנידו על ראשו . והלא זה ימים רבים שגם דופאי מדינה זו מארץ הלזו כרתבו כתבים כן לחכמי המדרש שבפרואה הנ"ל לבקש תרופה למחלתם ונלאו למצוא דפואה מספקת עבור דוע איכותיו ועד היום שום אדם כתב ענינה ורפואתה בלשוננו הקדש זולתי עתה שאורתי כנבר הלצי ולקחתי קסרת הסופר במתני אשר נפלה בגורלי : לכתוב מהות ההולו .

אפה כפי הנצרך וירחץ במים אלו את ראש שיש בו נתק או שחין דע . ואחר שנתבש ראשו היטב משה אותו במשיחה זו קח שמרי יין שרופים סיר חי קנקנתום מכל אחד בשות שרוקים היטב ומעורבים בהומץ הרוף . אנקא שמרי יין תלזיים וסיר זה ארשיניקו מכל אחד דרגמה אחת גפרית ג' דרגמאש וכסף חי הניתך על רוק האדם אליבא רוקנא א' דרגמה שמן לוריום כפי ערכו ועשה מכולם משיחה : משיחה אחרת לקוחה מכתבי א"מ הרב זצל . לשהוץ דע שבראש .

בראשונה ינקא הראש ברחיצת הלישיאה (בל"א לויג) שנכתוב ואח"כ ימשח ראשו במשיחה שנכתוב . הלויג תהיה בכ' אופנים . הא' הוא שיבשל קטניות עם לוריל (בל"א לארביר) כרתוש שיעור שפוי ואחר הבישול יערה המרק צלול וירחץ ראשו : האופן הב' ישרוף מנעל ישן לאפר ויעשה באפר זה לויג : וזה האופן המשיחה קח הזיר ישן נקי מן הפסולת וחמאה בריאה או יורה טוב בהדש מאיזש שיעור אחד וחצי שיעורם אונגואינטו לוריום (ר"ל לארביר זלב) ואפר הע"ץ בלעז קווירציני ויערב הכל יחד בטיגון על האש ויוסיף עליהם לור"ל פלפל גפרית מכל אחד הלק שפוי כתושוי היטב וירחץ ראשו ג' פעמים בשבוע פעם בלישטאה (או לויג) של קטניות ופעם של מנעל שרוף ואחר כל רחיצת ראשו יחמם משיחה זו זצל האש וימשח ראשו בכח ואפילו מבצק דס יניה נייר על הראש להוציא החמימות ואח"כ כשנרפא ילך זצל אומן שינקוב בצימל היטב מקום הקרחה להוציא מותרות רמים דעים העצורים שם וזה בחנתי פעמים שלש :

פרק

שביעי . מרבר בחולי פיריקולאציו והוא רבוי הכנים סבתם ורפואתם :

פיריקולאציו

בלשון יון פ פטיריאויש

פרק

חמישי ידבר בשערות הצומחי
שלא במקומם איך יסירם
סבתם ותרופתם.

שער

באשה נוי חקן באיש הררת
פנים וגבות העינים חן וזולתם
בשאר מקומות כיעור או מום אם צומחים
שלא במקומם חזן מן השבע והשעור כמו
באשה זקן או במצח:

סבתם אם בראש או בזקן או בשאר
מקומות לעולם היום מהומחים
רעים גסים ועשניים גרפים אותן דרך
הזרי העור ובה האריך גלינוש במקומו.

תרופתם להסירם אם צומחים במקום זר
האריכו בה בספרים ואני אניא
בספה היותר קלורת לעשותן קה סיד הי
ב' אונקיאש ותכבדו במי אפר חר כפי
ערכו ואח"כ תקח מן המים דלה הסגונים
ט"ו אונקיאש ותפזר לתוכם שנית סיר
זה הצי אונקיאש אורו פיגמינטום הצי
אונקיאש ארשיניקום הצי אונקיאש או
תשימם על האש לבשל כל כך עד שינשרו
גוצות הקנה בתנו לתוך המים ואז אות
היא לשלמת העשירה המשיחה ותהיה
בד למשמהת ובלכתך למרחץ אחר רחיצה
קטנה במים חמים תמשה ממנה מקום
הנצרך ולא יעבור עליו יותר מרבעיות
שעה ותשפך על מקום זה מים שנית
לשפך היטב מקום המשיחה מן אהסט
הסמים ואז תקח סעט שמן גרדים למשוח
על מקום הנישור
עוד משיחה אחרת קלה וטובה קה ד'
הלמוני ביצות טבולבלים היטב וסיד ח'
ג' אונקיאש אורו פיגמינטום א' אונקיאש
ועשה מהם תערובות במי אפר חר עד
שתקבל צורת העיסה רכה ובמשיחה זו
תעשה כמנהג המוספה למעלה
זכרי שלא יצמחו יותר עס היות כי קשה
לגרשם אמנם כפי הנסיון משיחה זו יגרשם
או ואחרם לצמוח קה גרעניו זהים שרופים

וקליפת אפונים שרופים זרע אושקויאמנו
לישורגיריום עצם דג זיפאה שרוף אופיום
מכל אחד א' דרגמה אורו פיגמינטום
הצי דרגמה ועשה מכולם אבק דק ואח"כ
שפוך עליהם שמן זית עד שיעדיף עליו
השמן ככל כנוכה ר' אצבעות או תבשלם
היטב משך שעה אחת ויסננס ויוסף
עליהם ג' אונקיאש מיץ העשב זילדוניא
ומהרכבה זו תמשה במקום הנרצה כמנהג
לילות לילה אחד לילה ותשים סמרטוט
על מקום המורט:

פרק

ששי ידבר בננעי הראש או
שהחן דע סבותם ותרופתם
בלעז טינני:

ננעי הראש

או שהחן דע מזה
מצוי בקטני וביותר
בארצות האלוגנס בארץ אשכנז ופולוניא
אותותם הם אם נשרש איזה שער ונמצא
בשרשו עוקץ לכן עם נקורה שחורה
בתחתיתו.

סבותם מליחות חרות המוציאת או גפריון
אם מאדומה חרה יטיף מנקבי
השהחן לילה דקה וחרה ואם בסבת
חלבנה שרופה או מלוחה יטיף לחה יותר
גסה ורבקיית ומוגלא.

רפואתם בעשירת ע' הנהגה טובה ר"ל
שירחיק עצמו מן המלוח והשרוף
והחר והחמוץ כפי חומר המוליד חולי זה
ואח"כ יעסוק ברפואות הנזכרות בפרקים
המרבית בתהלואי הראש בהדקות ראיות
כפי חומר הנצרך להרקה ואח"כ יעסוק
ברפואות הצוניות ויעשה מקדם איזה
חפיפה ממי אפר באוזה עשבים ידועים
המשל בזה קה עלי רובי פלאגטאני ושל
ערבה מכ"א קומץ אחד שורש בראוניא
איריאוש מכל אחד אונקיאש אחר גרעני
לוריאוש הדס לופינה מכל אחד הצי
אונקיאש מהותכים זנרקים ומבושלים במי

שילב' יוש אוטמולירוש וכיוצא בהם ואין
 כאן מקום להביא סברתם די לנו ביריעה
 זו שהוא חולי חר ומסוכן הגם שלרברי
 אבוקראט ספר שני פרק מז מקבל תרופה
 על ידי שינוי מזון ומקום וזמן קורם
 שיעברו על ימיו עשרים והמש' שנה :
 וירטיגיני הוא חולי סבוב הראש והוא
 המון שקר שכל המוהש ממנו
 סובב ונולד מעשנים העולים לראש אשר
 ארחותיהם עקשים ונלוזים במעלותם
 באופן שנעכבים שם כמקדם המזה ומדעת
 גאלינו מסוכן עבד פזור רוחות הנפשיות
 (וגם עלה כנסיונו ואע"כ על זר) :
 אינקוביש ר"ל קושי הנשימה וכשישן
 מרניש כובר ומשא על לבו
 ונולד מרוחות ועשנים העולים להדרי
 חמות ממאכליו גסים או סבה אחרת אבל
 אבל לא מדעת המון העם האומרי שהוא
 מעשה כשנים ושרוס כי הבל וריק הוא
 אבל יש בו סכנה מפני השש הפיקת הלב
 או נכפה או שתוק אמנם בהסיר הסברה
 יתרפא בעזה :
 פאראלוזיש והוא חולי הכוץ נולד
 מסתימת הגידים עבודה ליהיה
 גסה ועם אכזר חוש ותנועה באחד מחלקי
 האיברים ולפעמים בכמה איברים : וזה
 בקושי מקבל רפואה אבל הסר סכנה
 (עיין בספר ג' של קודטליוס צילוזס פ' כ"ה פותן טעם
 על זר) :
 אפופליקטיאה והוא השתק נולד מליחה
 גסה הסותמת ומעכבת
 מהלך הרוחו נפשיות שבטוח רצוא ושוב
 באופן שגורמת אכזר החוש והתנועה בגוף
 ולפעמים בחצי הגוף (ולכן אמר אפוקראט ספר
 כ' פרק מ"ב לרפאות השתק" או אפס' אבל סקני לא כנקל)
 רבועי ידבר בנקי נג הבית ר"ל
 במומים הנפלי בעור המכסה את
 הראש אותות סבותם ותרופתם :

אופיציה הוא חולי השועל לפי ששעריו
 ראשו או זקנו נושרות כמו
 שועל המחליף כל שנה שערותיו ולפעמים
 נושלים כתמונה ענולה ונקרא אופיציה
 וזה בא מהסרון מיץ או חומר המצמיה או
 מחומר רע השורף את שרשי השערות
 אותות החומר הגורם חולי זה אם בסבת
 הליחה לבנה הנתק בהרת לבנה
 ואם עבוד האדומה יהיה כרכומו ואם
 בסבת השחורה נוטה לשחרות וחולי זה
 אינו מצוי כ"כ אלא אצל המצורעים או
 לעלולים בחולי הצרפתים : ואם תלוי
 בחומר רע יתרפא על שלשה אופנים
 האופן הראשון בהנהגה טובה : הב' על
 הקזה ראויה : הג' על תרופות הצונות
 ונאמר ההנהגה תהיה לעולם הפך החולי
 ד"מ אם החומר רע הם ויבש יעסוק
 במאכלים קרים ולחים הנ"ל ההקזה יענין
 בפרק המדבר באופני הקזה אפס כי אחר
 ההקזה צריך לקרני דאומנא או כלי מציצה
 להוציא דם באימל על אומן טוב :
 רפואות הצונות הם על כ' פנים ר"ל
 מהם הנעשים על הפיפה במי
 אפר ועשבים לטהר הראש ומהם משיחות
 למשוך עור הראש : המים הם קח שורש
 קאלאמוש אדומאטיקוס פיאוניאה מכ"א
 ב' אונקיאט : מארוכיום : אברוטאנוס :
 וירבינה : מכ"א קומץ אחר קאליל
 ווינירוש ב' קמצים : טורמוס : אפוניס
 מכ"א א' אונקיא : נחתכים וכתושי ונמשלו
 במי אפר של מארוכיום או של אברוטאנוס
 ומהם יעשה הפיפה בבקר ונאח"כ יובש
 ראשו וימשה בשמן גרגרו לאכרוס
 (כ"א למהם חיל) וגם יערב בתוכו אפר
 הזכוכים והדבורים : או שומן הדג או
 במשיחה כזאת קח שומן דוב : שמן לאב' דיוס
 שמן אגוזים מכ"א חצי אונקיא : ושמן
 מגרגרי עץ ונופירי חצי דרכמא ורביש
 חדש ויערב בתוכה אפר של לחוים ואפר
 שערות האדם מכל אחד דרכמא אחר
 לאראנוס דרכמא אחת וחצה : ומכולם
 יעשה משיחה :

פרק
 רבועי ידבר בנקי נג הבית ר"ל
 במומים הנפלי בעור המכסה את
 הראש אותות סבותם ותרופתם :

פרק

שני מדבר בתחלואי עצם הבנות
סבתם ואותותם ותכליתם :

פריניטיש

ר"ל התלהבות קרומי
המוח מקורו מרסירוקיו
ובשגעון תמידו ועם קרחת הדג ויש בו
סכנה כי הוא באחד מראשי האיברים :

ליטארגוש ג"כ הוא התלהבות המוח אבל
איננו אכתי להיותו מקורו דם
לבניו ויש בו בטול החוש והתנועה ובשינה
עמוקה וקרחת קטנה וכמו כן מסוכן מטעם
הנזכר וכבר הזהיר אותנו אבוקראט בספ'
ב' פרק ל' וגם קורנליוש צילזוש
אומר שהוא חולי הר ואם לא יתרפא
תקף יחנק את בעליו :

מאניאה ר"ל שבזש הדעת עם קצף גדול
בלתי קרחת ואינו מסוכן מעצמו
אכל קשה רפואתו אם לא אחר שיאזין
התולה את דברי הרופא והגלויים עליו
במאמר א' אבוקראט :

מאלינקוליארה ר"ל מזג קר ויבש במוח
בסבת העשנים העולים
מכל הגוף אל הדרי הראש והוא בפחד
ורעד בלתי סבה גלויה וידועה ובלתי
קרחת ואין בו סכנה ואם ימחר הרופא
בתרופות יקבלם בנקלה ואם לאו בקושי
וביותר בנשים שווסתן עצור או שזרען
נפסד ברחם ותרופתן אכתבם במקומם :

פרק

שלישי מדבר בחולאים החיים
בחדרי המוח והם הפסד החוש
והתנועה אותותם וסבתם ומה יהי' בסופם :

איפיליפשיאה

והוא חולי הנופל
או הנכפה השם
ישמרנו ובו אבוד החוש והדעת ועם תנועה
בלתי רצונית לעת העונה ובסבה סתומית
שבמוח ראש האיברים כדעת גאלינוס
והגלויים עליו אבל חולקים עליו האחרונים
שילב' ויש

העלול בו . ואם בסבת חולי הצרפתים
יתרפא על רפואות הנזכרים בפרק יא .
וביותר ברטית הצפרדעים עם כסף חי של
ויג' הרופא : בכל אופני הכאב פורנליוש
משבח את הפילולאש העשויות מן אלווא
גם מן סממנים של מרקהת בלע' די ג'ימיש
או אבק של מרקהת חי שאנדאוש ופרתיו
המונים עם שירופי של אששינטין .

חרטמאן החכם משבח מאד העשב וירבינה
לשאת על צוארו בעוד שהוא ירוק וגם
שורש פלנטאגו טוב לתלות על צווארו
בקמיעה וישתה מי העשב וירבינה דרכמ'
30 ויערב ברחוק המים הנזכ' ר' טפור
אישפיריטו וירדיאול . ועוד כתב שככל
כאב תמצא רפואה בתר על מצחו עלי
אידירה . ברטולינוס צות לפצוע את שרש
האגוז באכזב ומים הנובעים משורש אילן
הלו טובים לשתית הרפואה וזה נתגלה
בימינו בארץ איגלאנדארה ועוד בכאב
הפרקים סגולה היא : בכאב ישן לא
בהצי ראש ה' ימצא רפואה בבשול העצי
ושרשים קונא וסאלסה והרומה להם אפס
כי יוסיף עליהם איזה עשבים המהזיקים
את הראש כי ההזעה טובה להם וביותר
בוקנים בכאב אכזרי השם ישמרנו גדולי
הרופאים מקיזים באחד מעורקיו שברקותים
או צרעים עד עשר ליטרין ויותר ואמרו
שאין בה סכנה כלל אם געשה על ידי
אומן מומחה . ומתיר . בי יכין מקרם
הסם וירדיול רולצי וטיט התום ויניחם על
הבקיע שבלי ספק קודם כלות שלשה ימים
תעלה ארוכה ויהיה כקדם בעזה : אמר
המתבר קודם שאסיים פרק הלז אודיעך
ב' דברים נצרכים וזה בהנתי בעצמי האחר
לעולם תהיה סעודתך של לילה קלה
מסעודת היום . והב' שיהיו מעיך תמיד
רפויים ר"ל שתעשה צרכך כל יום :
וחל תעסוק במרדמים כמו דוד' אנוס
ניפ'ינטיש או אופ'ינטום או ריקור'איש
וכיוצא בהם אליה בהכרח גדול
וען שהדגל נעשה טבע

שנית . וסוף .
תתחרט :

החומר לאהוריו אהערקט בלעזקאדוטידיש.
ואם בסבת הלימפה נורע מנולה. מרבוי
השתן בעכירות. וגם ליהא מנהיריוונעצר
וביותר בימות הנשמים או תעיין אם שתה
מים רבים או אכל מאכלים רטובי' ומימיים
חוץ מן השעור. ואם בסבת איזו מורסה
או שרצים או אבן בהלל הראש או הכאב
והיה אכזרי והיה לו הסכוב ורית הפה
והיכוך בנהיריים (עין בספר של קינטמאנוס)
ואם בסבת חולי שקורבוט ומליהות
דרות יהיה אכזרי ותמצא בו אותות
שקורבוט הנזכרים בפרק יוד: ויתרפא
בעשבים המסוגלים לשקורבוט: ואם
בסבת חולי הצרפתים ג"כ יהיה אכזרי כי
עולה רקב בעצמות הראש ותמצא בנקל
ג"כ אותות הצרפתים הנזכרים בפרק יא:
וביותר שינביר הכאב בלילה וירעסק
בתרופות העוזרות לחולי הצרפתים ואם
בסבת הדם ר"ל בעצירת הווסת או הטוורו'
ואז הדם מותח עד שיגיע לורידיו שבקרומי
המוח וניכר מכאב הרופק ומכאן שיהיה
עלול יותר בימי הקיץ או בהתאווה תחת
השמש. ומכאן שטלטל האברא גורם
תנועה יתרה ומריצת הדם וגולד הכאב.
ומכאן אם יתקרר הראש יתעכב העישון
הדמי שלפליש דרך רורי העור שבראש
ויוליד כאב. וגם שבקדחת חרה או
שלושית תמידית תמצא כאב אכזרי וכל
זה למח בוודאי עבוררתיהת הדם. ועתה
ראוי לנו לחקור אחר סבת העונה אבל
יגעתי ומצאתי בספר ראשון של שינקיום
חשנה ראשונה פרק מ"ח) ואמר שבהון
אצלו בכמה בני אדם שיגיע להם הכאב
בעלות השמש. הולך וחזק וכירידת
השמש דהולך וחוסר עד שקיעת השמש
והוסר ג"כ הכאב. וכמו זה נמצא כאב
חצי הראש כי עונתו עם חירח וזה מפורסם
ויש כאב הכאב רווקא בלילות ההורף
ובאכזרו' גדולה ונתרפא על ידי פלאטירוס
הרופא (כרטיית די ראניס עם המירקוריוס): ועוד
הביא מהכר זה בספרו (כ' דף ס"ט) מעשה
באשה עלולה ט"ז שנים רצופים וקרה לה
הריון גם הפילה הולד אבל מאז הוסר

הכאב ולא חוד יותר ועוד מעשה הביא
באלאנוס (ספרו של מ' א' באשה שכל ימיה
כשלא היתה מעוברת עלולה בכאב אכזרי
אבל תכף אחר שנתעברה נמלטה מהכאב
ועוד כתב פונסיקה (ספרו של מ' א' פ' ב) בעלול
מהצו כאב ראשו הימיני כל שמונה ימים
רוקא ביום שני ובשעה מונבלת וככאב
היותר חזק שבעולם משך שלשים שעות
ונתר שעבר זמן מונבל נמלט מן הכאב
כלתי שום רפואה והנה כאלה הרבה
תמצא בספרים:

רפואות נאותות לחולי הנזכר כפי אופני
הכאב אם בסבת הדם הסגור
בורידים שבקרומי המוח אם לא שהטבע
עוזרו על ידי החירה כרעיפת הדם צריך
שתעזרתו על היכוך הנהיריים או על דברים
הנעטישים ואם בכל אלה לא ישקוט צריך
להקזה וביותר בבהורים ובמורגלים וזה
כרברי אבוקראט (מלמד ס' פרק ס"ו וזל לכאב
באכזרו כראש מועיל הסקוס מעורק הכמתה כמתה).
ואם בסבת הלימפה ימצא תועלת ברברים
המסוגלים להגיר השתן ולהביא הזיעה
ואח"כ ירעסק בפילולאש מחזיקי הראש
והם פילולו די שוקטינו דרגמא א' לפעם
אחת בחצי הלילה ולגופות היותר לחים
פילולו דופ' ואפק ארומאטיקו רוזמאטו.
דיאורון. אליקשיר פאראשילוו. ושתית
הקאב' ושתית הטיהו ר"ל ג'אי באדיאן.
ואם בסבת איזו צמיחה או מורסה כרת
גאלינו עושים רפואות ומאכלים המקררים
ואח"כ מקיזים ראשונה מרגליו ביום שלאחריו
בזרע הקזה שנית וגם לפעמים מניחים
עלוקות בורידיו הטחור' גם עוסקי' במתיכו'
ובכזיעים כמורסתיש) ולבעלי קימיה
בשר מומיא. איש'פירמה ציטה. קרן
צבי פילוסופיו ועיני הסרטן. ואנטימוניו
דיאופוריטיקו וצינאבאריש אנטימוניום
וכיוצא בהם. ואם בסבת חולי שקורבוט
לא תמצא רפואה אלא ברפואות המסוגלים
שקורבוט. המשל בזה החלב מעורר
הכאב למי שעלול בכל מיני כאב ראש
אבל לבעלי שקורבוט טוב לדם החלב
לפי שימתיק החירות והמליחות של דם
העלול

ופרק

ראשון בנויקים הנפולים בנג

הבית מבית ומחוז או במומי

הראש

כל

(כאב הראש ההוא בעצם המוח או

באחד מקרומי המוח נקר' בלשון

זין צי'פאלאגניאה וכאב ישן צי'פאלאה

ואם בהצי' הראש אימיקראניאה ובערבי

שאקיקה וכן בחלק רביעי וכיוצא בהם

שמות אמנם לאהבת הקצור אשמיטם

אותות ואופני הכאב פעם בחלק פנימים

ופעם בחלקי' הצוניים פעם בחדות

ופעם בכובד ואו יהיה כמותה או כרופק

או כעוקץ וכיוצא בהם

סבותם לדעת כת גאלינו תרדיינה

או עבוד חוס או עבוד הקור או

עבוד רוחות צפוניות או דרומיות או

ממאכלים הרים וחריופי' מעלי' עשן לראש

או יין וביותר כשלא כישל כל צרכו או

מדיה הד' ולפעמים ממוג קר ביותר

וכפי סברת' כאב עוקצני בא מליחות הד

ופסבת דם והמותה מרוחות ועשנים

והכובד מלכנה ולפעמים עבוד ואיו

צמיהה או מורסה שבמוח או עבוד שרצים

או אבן הנמצא במוח או דם נקדש בורידים

שנקרומים ופדעת האחרונים ממ'יו

הרטיבות שבעצבים ועובר דרך צינוניהם

בטרם שנטהרו היטב ופסבתם מתגלגלים

כפעם בפעם כמו שהשיג ווליש

החכם בנסיון הנתוח ומצא מיץ לים פא

בהלל המוח אמר אבוק'ראט ספר ששי

פרק שני אם נראה מוגלה נובעת מאזניו

או מנחיריו או בחכו אות היא לפתיחת

המורסא (וזה עלה בנסוגי' בנער אחד

מרוואי פני המשנה דהלו' ושמו פ'דונק

מיהומיר שהשש בראשו זמן זמנים בכאב

אכזרי ונקראתי מאת האוש אשר על בית

המשנה לרפאות את הנער הנזכר והנרתי

להם איך בלי ספק יש מורסה במוחו

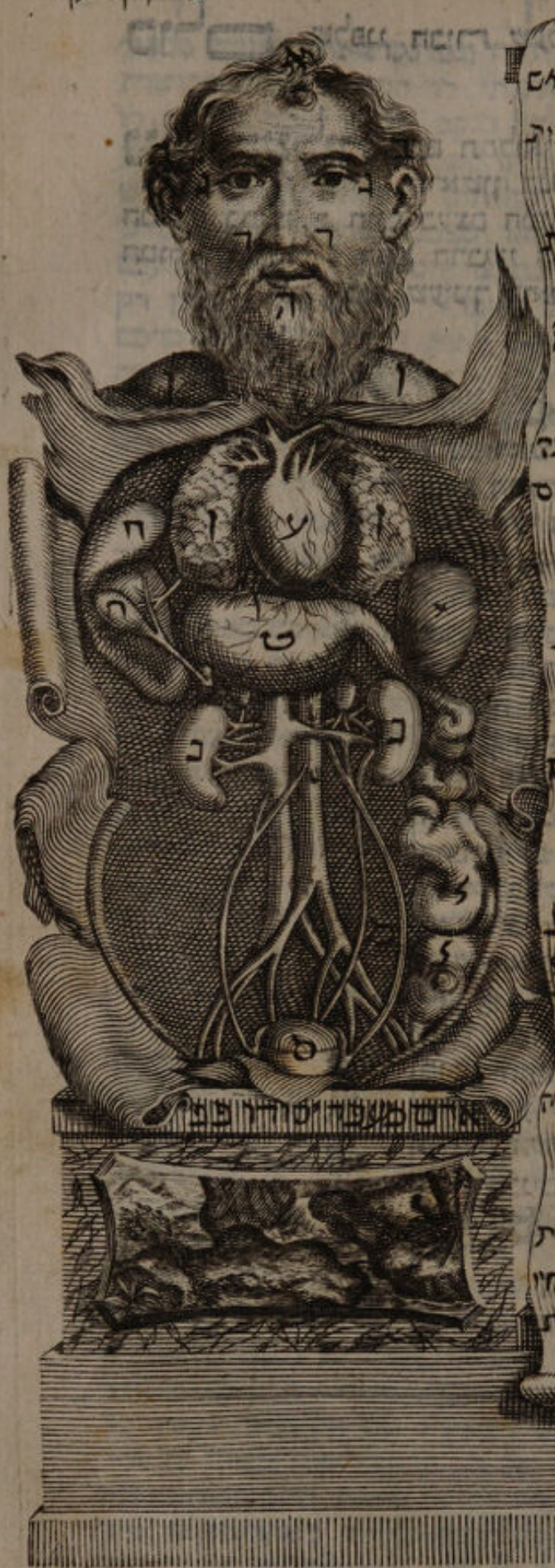
הנה הסדי ה' ואזכיר שלא עברו עליו

שלשה ימים גם נפל נקב בחיך הנער

ונבע משם מוגלא יותר משלש' אונקיאש

והנה בהאיר היום הגירו מעשה זה למשנה

הגדול ירה וגם נקראתי שנית בכבוד
גדול ותקנתי לו הרפואות והתחבושת
לתת על הנקב שבחיך אבל קדמה לו
הכויה ביתר של זהב כדי שתהיה מעלה
ארוכה עד תום הרפואה במשקרה שורש
קינא ושאר סמכנים מהזיקי' הראש ועודנו
בהיום במכצר המשנה) כאב הזק עם
קרירות באיבריו ההיצוני או בשרתו דק
וגם יקני' לחות רעות יודקק ארמדם
הוא מסוכן והיותר מסוכן הבא פתאום
ומעשה בא לירי ראוי להזכירו שזה שלש
שנים שנקראתי כלילה אל המשנה ב'וקלי
מוש'טרה פ'אשה ורחגיד לי א'ך מרבו
הקטור של גחלים שבוזזרו הנכנס באפיו
הרגיש פתאום כאב כא'לו תקעו ירה
ברקותיו עודנו מדבר עמו לומר א'ו כזה
וכזה תעשה נתאלם פתאום מבלי השיב
ונפל עליו תרדמה מתנמנם כסוס ויהי
בהאיר היום שלחתי אחר ממשרתיו אל
רופא המלך ירה כי יראתי לעשות לו
שום רפואה כי ראיתי המעשה ונזכרתי
(פרק כ"א מפרקי אבוקראט ח"א) (הכרוא' סנאסוס
כפתע פתאום מכאב הדאס ותכף כאלמים ומשמיעים קול
סבגרון מתים כתוך סכסכה ימים חס' לא תבול להם
קדחת) ואמרתי לכל שרי המלך ירה
הנאספים שם איך לדעתי אין לו תקנה
אבל רופא המלך אמר לא מן אלה
ארפאהו בחוקנים ובהקות הרם ולא עלת'
לו כי ביום השביעי מת אמר המחבר
כל אופני הכאב הנזכרים למעלה בלעז
הידיופאטיקום ר"ל כאב ראש עצמו
להבדיל בין כאב הראש בלעז סימפאטיקו'
ר"ל בסבת שאר איברים כמו האצטומכ'
טחול מיו'גשיריוס דרם פנקרי'אס
שרצים שבני מעים כאב חכליו' סתומת
הורידים שבטהורים וכיוצא בהם והכל
יבורר בחקירה ובדרישה בענין האכילה
והשתיה והתנועה והשינה והיקיצה והמשגל
אם הם כסודין וגם אם יעשה נקביו כל
יום או אם הם הרגיל לצאת מפיות הטחור'
או מנחיריים או מווסת שהם ערות נאמנה
על פשע הדם וביותר בשחרירת או אחר
השינה או לעת שהקילוס יתערב עם דם
ההנור

א-ה-כ-י-ד-ו-ע-ו-ר
ה-ח-כ-פ-ה-א-ת-ה-ר-א-ם
ב-ב-ק-ר-ע-ת-ה-ב-י-ת
ו-ה-ע-י-נ-י-ם
ד-ד-ח-ל-ו-נ-י-ם-ח-ט-ו-ן
ו-ה-ח-ו-ט-ם
ה-ה-פ-ת-ח-ה-ע-ל-ה
ו-ה-פ-ה-ו-ש-פ-ת-ים
ו-ו-ג-ג-ה-ב-י-ת
ו-ה-כ-ת-ל-ה
ז-ז-ה-ר-י-ע-ה-כ-י-ת
ו-ה-ח-ו-ט-ם
ח-ח-ת-ג-ו-ר-ו-כ-י-ת
ו-ה-ו-א-ה-כ-כ-ר-ו-כ-ם
ה-ח-ו-ט-ם
ט-ט-ה-ח-ו-ט-ם
ו-ה-א-ק-ת-ו-ח-כ-א
ח-ח-ו-ט-ם
ל-ל-ח-ו-ט-ם
מ-מ-ח-ו-ט-ם
נ-נ-ח-ו-ט-ם
כ-כ-ח-ו-ט-ם
א-א-ח-ו-ט-ם
ע-ע-ח-ו-ט-ם
א-א-ח-ו-ט-ם
ו-ו-ח-ו-ט-ם
פ-פ-ח-ו-ט-ם
ו-ו-ח-ו-ט-ם

१३

בשטח סמני תחת הטרפסא שהיא א' מקלעו הכית מסודרים הקרכים הנצרכים לקיום הנוף והם הכבד
בימין הנוף אשר הם תלוי כים המרה והאצטומכא באמצע הנוף והטהור כשמלא ומכוון הם
באותן אשר אתה רואה במדור או שטח הסני שכנית והם רתנור וכירים של האופרה והמבשרה
והמררף הנצרכים לצרכי העכל בית . ועתה נאמר שהכבד הוא אחד ממשרתי הנוף ונדמה לתנור
וכירים ובכירים קבוע הצלחות להוציא ממנו השמנים והשנים השדופים והשמן הטוב לטעם הנוף על פי
צרכיו והוא בים המרה התמוך בקערורית הכבד אשר תחתיתו רחב וצר נווארו ולו כ' צינורי מיוחדים
הצינור האחד יורד לעומק הכבד ומוסף אליו את הדם הנצרך לו לטעמים שידועים לרופאים כאשר נבאר
במקומו . והצינור הסני יורד אל המעיים העליונים להכנת עיכול העוון שנאצטומ' (אצטומלירוס והכלים
עליו קולקיס על כת' האליוני באמרה שאין לכבד חוס עצמי אלא מחמת המרה התלויה בו) סני לו תמצא
האצטומכא והוא במעלה או בירת התבשיל לכשר כה מעשי קדרה ומעשי אולפס במאכלים טובים
מלוחים עפים ממונים ומתוקים וכיוצא והכל כערך החמן או שומן או המלוח שבו (ולדעת נאנו והסרים
למשמעתו כפי מדרגות האש שרשי סני . שלישי לו והוא בשמאל האצטומכא הוא הטהור והוא המוסף
את הדם העב והעכור והפסולת וסולק מקנתו אל האצטומכא כדי שיתחמן היטב ויוסיף בעיכול ויעורר
תאות האוכל . והוא דומה למרתף של בע"ה שגונזים בו צרכי בע"ה וגם וורקים לתוכו פסולת או דברים
שאינם נצרכים . ולמטה מהם כשטח אשר בקרקע הכית נעשה אוצר המים וצינוריו אל הבריכה
דומה לכליות ומעברי הסתן וצינוריו אל הבריכה שהוא המקוה . וכן גם מעברי הטנפו ומרזביו
מכית לחן ובית הכסא דומים לכני המעים ופי הטבעת . ועוד עיניך רוא' את יסורי הבית
נדמו לרגלי האדם אשר כעפר יסורו שהוא קרקע הבית . אשר גם צומחים שמיר וסית . ולכן
אל תתמה . אם לדבר שנדמה . אדם בכל ענין . אל היכוד והכנין . העשוי מחמר ולבנים . והוא
מומקרי הכנינים . ארית ע"ג ארית . ובו דלתים וכרית . נחלק לבמה שערים . ולכל שער ים שומרים .
לשמרו מן האויב האכזר . ואל יבנם בו שום יד .

בגמרא פרק הרוואה א"ר לב מבין • כליות וועצות • קנה חנוף קול • זשט מכנים ב
שואב כל מינו מקין • לשון מפתך • פהגומר • כבד כועס • מרס וזדקת • כו
שום • קרקבן טומן • קיבה ושכס אף כינור נכער היסן וישן הנכער כימוק וכולך לו •
או שניסס נעורים מיד מת (ר"ל בויכול הכוסים) :

הוא נקרא ויחזקו קונו שאלה המצוות והם חסידים ואלה הם חסידים ואלה הם חסידים

ספר

בית חדש

והוא חכמת הנהגה הנכונה לנפחיה שבו כל הררי הבית.

והררי הבטן: נגעי הבית: ותחלוני הבטן:

ימצאו תרופתם להעת החכמי הראשונים

והאחרוני: ונתתי להם בבית

ובחומות יר ושם

טוב מבנים

ומבנות:

והוא חכמת הנהגה הנכונה לנפחיה שבו כל הררי הבית.

והררי הבטן: נגעי הבית: ותחלוני הבטן:

ימצאו תרופתם להעת החכמי הראשונים

והאחרוני: ונתתי להם בבית

ובחומות יר ושם

טוב מבנים

ומבנות:

הקדמה לספר בית חדש

אמר

המחבר הסה כתבתי למעלה בהקדמה של חלק רבעי מספרי הראשון איך חכמי קדם קראו לאדם עולם קטן וזה היה כדורות הראשונים שהיו גדולי הקומה וכחם גדול וימים ארוכים וחכמתם מרובה וכיון שכל קלמה המלך ע"ה והשיב בחכמתו שכלם כחם וקצרה חייתם ואכזה חכמתם העלם לאדם כמעלה העיר באומרה עיר קטנה וגו' ואז קטן העיר נתתי אל לכל לדרוש מה יתרון לאדם להעלותו גם עלה לעולם קטן או כמעלה העיר אפילו עיר קטנה זו לו להוות כאחד המגדלים או בתים מבתי ערי הקומה ככרים ודלתים ככל אשר אנו מראה אותך את תבניות הכית ואף תבניות כלון כברתי הנפש כי יש לו תחתיו שניים ושלישים ועליו על גבה את גבו ואת קירותיו סביב ואת קרנות הכית וכמו כן חכמי הדפאים חלקו האדם לשלשה חלקים ושטחים והם הראש והחם והבטן ועתה נאמר קצור המכסה את הראש הוא גג העליון והאזנים בגד קרנות הכית וכן עיניו בגד כ' תלונות והקוטם עם נחוריו בגד כ' תלונות שוקמים אטומים וכן שפתיו בגד כ' דלתות פתח העליון

והבית הוא העליון מפורג בסריגות כדי שישלטו בו האויר הנח העובר על פני בעל הכית היושב שם להתעדן בו וכסוסטריא ככנית עשית נאה ונצח מבין הסריגות שבו בעל הכית מניח מן הסריגים ועל הכל גופה גם מנמיע עצמו לעת הנצרך מן הרוח הפתאומית והעפוסית וכמו כן נכרא בחלק הראשון שהוא הסטח היותר אחרון באדם הריאה מלאה קנקנים וניבורים והם איברו הנקמה כדי שתנשב

גורמת הזיק לגוף זה ואין צ"ל המשגל:
 לב המים הטובים הם הזכים ומעמם טפל
 בלו רוח כאשר כתבתי בחלק ראשון
 בספר יסודי עולם נסיונם וסימנם.
 לג' ויפשוט ידיו ורגליו בכל כחו בבקר
 במטתו ויקום ממטתו ויסרק ראשו
 לאהוריו ותועלת גדול להסיר כאב הראש.
 לה' וישתדל בכל יום לברוק נקביו פעם
 אחרת ביום.
 לה' המרוץ טוב לגוף אחר שיטעום דבר
 קל אכל לא אחר הסעודה.
 לו' ולא ירחיק ראשו אלא להכרח
 גדול ואז דווקא במים חמים.
 לו' ודחמן בבקר זהו לעת ערב אחר
 שנתעכל המזון שבכטנו ונות טוב לגוף
 ההרהצה בסתיו או בחורף משאר ימות השנה
 לח' וטוב לבעלי בשר שמנים ובעלי אגרוף
 וביותר לנשים.
 לט' ואל ירבה לכונו במרחץ כי מהליש
 כה הגוף וגורם המימות וצמאה.
 מ' ויזיק למי שבה מן הדרך או העיף
 ממלאכתו וגם לאנשים רזים ודקים
 ולבעלי ירוקה ולזקנים.
 כא' ויש כמה מיני מרחצאות מהם טבעיים
 כהמי טבריא ושאר מקומות ועוד מהם
 לחים והמים ומהם יבשים מלוהים וכיוצא
 (עיון בספרי יסוד עולם למעלה כחלק ראשון).

הם האבטוחים ודחלועים והקשואים כמהים
 ופטריות וכיוצא כולם קשים לגוף.
 כא' וכן הבצלים והשומים והצנון וההרדל
 המי' ביותר ומעלים אדים לראש ומולידים
 רוח הפרה והחוטם.
 כב' כל מיני קטניות והם האפונים והפולין
 וערש' וספיר קשים לגוף ומולידים
 רוחות וגם מוסיפים מרה השחורה.
 כג' רבשוין דעים לקטנים וטובים לזקנים
 אמנם כפי פרקי השנה והאקלים.
 כד' היין מעט ויפה ורובו קשה ויבחר ביין
 לבן או האתרוג ומבושל כל צרכו.
 כה' גם יהיה מזוג בימי הקיץ אכל בימות
 הגשמים משובח היין ישן והחזק.
 כו' הלחם יהיה אפוי היטב ותוכו ספוגי
 ומעורב במעט מלח. וכימות הגשמי'
 במעט קצה או סבת (ד"ל כינ' לו' ופניו).
 כז' ולא יטעם שום דבר בין סעוד' להברתה
 רופאים הראשוני' היו שוממים סעודה
 אח' בשב' כרו ליתן רוח למזון שבכטן
 כט' אפילו בשבת שיש מצוה להרבות
 בסעודה לא ימלט כריסו כברהמה
 במאכלים שונים ומשונים ויין ושכר ותירוש
 וכיוצא בהם.
 ל' לא ילמוד ולא יכתוב ולא יחשוב
 מחשבות עמוקות תכף לסעודה.
 לא' ההתעמלות והתנועה יתרה אחר שלהנו

נשלם ספר ארץ החדשה:

אלרי לעזרתי חושה:

דוצה - הסאלה : מן רבשמים הנאר"אופולי
והקאנילה וקאסיא ליגנה וכרכום וכיוצא
ומן הסמנים כמו מ"ראדה או אלול"ש
והעשוי מהם ואס"א פיריטה וג"אלבאנו
וקאסטור וכיוצא זמן העשבים ארטאמוזיא -
פוליגיו"ם - סאב"נה - דיקט"אמו - לזולתם
ש' פלין ביב"ים טוב לעורר הדם הנדרם
הנה בטהול ולתוציאו דרך הדרום הוצה :

פרק

שביעי מדבר במהות הסמים
המסוגלים למצוין מן האצותומכ'
כל החמוץ והמלוח שבו בלטין אבסורבינס :

רופאים

האחרוני' מצאו את הסמים
הקולטים אצלם כל הומר
מלוח או המון שבאצותומ' והם גתר טיט
התום זטיט סתם וקקן צבי ועצמים ועוני
הסרטן וקליפת הביצה וכיוצא ותועלת
גדול ביריעה זו :

השער יג

מדבר באופן שמירת
הבריאות ותנאיה : והוא
חלק אחד מחלקי הרפואה ומעין השלישי
מהג' מעינות שהרופאים שותים מהם :
והנם הרפואה אשר בלט' מירוצ"נה :
ואימון יר בלט' קידורג"אה : והשמיטה
בלט' דיא"טה :

מבחר

א הבריאות הוא מעט לקוחת
המזון ושוהי' זרין במלאכתו
ב התנועה והרמשגל והשונה והמזון
והשתירה והיניעה והרחיצה כולם
יהיו אמצעיים :
ג לא ישב לאכול בטרם שנהעכל
המזון שבבטנו - כי נרמה לתנור
שהסקוה ע"ג אפרו :
ד לעולם תהיה סעורת לילה קלה
מסעורת שחרית -
ה לא יבלע המאכלים בלתי לעיסה
וטחינה היטב בשניו :
ו גם לא ישתה הרבה בפעם אחת

קודם שנתעכל המזון כרו שליש :
ז ולא יאכל הרבה מיני מאכלים
מתנגדים בסעודה אחת כי מולידים
חלאים רעים :
ח טוב לאכול מאכל רך וטוב להתעכל
קודם הקשה והגס ד"מ יקדים בשר
עוף לבשר הבהמה דקה ובשר בהמה
דקה לגסרה וכן מבושל לצלי :
ט וירחיק עצמו ממאכלים המופלגים
בתמימות או המופלג' בקרירות
א כערך הקור והרום וטבע המדינה :
יור מן המאכלים הטובים לגוף האדם
הירקות הם לאקט"קה - בוג"לוסה
ב"ראג'ו פ"רטולאקה אשפ"נאקו - פניקולו
ומ"אלב'ה וכיוצא :
יא מן הפירות הם פר"ונה צימוקי קטנים
וגדולים וכל זה בתחלת הסעודה :
יב אבל לא יאכל שום פרי המעציר
ומקבץ בטנו אלא אחר הסעוד' והם
השקרים בטנים בלטין פיניוניש - או
פוסטאצ"אש או לוזים הבושים וערמונים
ד"ל קאשטאנאש וכיוצא :
יג החלב טובה מאד בקיץ אם בו מעט
צוקארו או מלה מעט כפי הנצרך -
יד יש חלב טוב מהכירו והוא חלב העז
מן הכבש וחלב הכבש מן הפרה
וכיוצא בזה :
טו אמנם כל העשוי ממנו וביותר הגבינה
המלוחה והישנה רעים לגוף :
טז ביצה בת יומא מבושלת מעט רכה
וטובה או במרק של בשר מחזקת
את הגוף ומולדת דם צח וטוב וביותר
אליבא ריקנא :
יז אכל ביצה שעברה עליה ימים רבים
וביות' בקיץ מוליד קרחת ושאר חלאי'
יח יהיה רגיל לאכול בקיץ מאכלים
הממהרים להתבשל ולהתעכל כבטנו
כי אז חום שרשו חלוש יותר משאר
ימי השנה :
יט וכן להפך בימות הגשמים שחום
טבעו חזק ואז אפילו דבר קשה
העיכול ירעכל -
כ מפירות הארץ הקרים והלחים מאד
הם

ארץ החרשה

פרק רביעי. מדבר במהות תרופות
הזיעה ואיכותיהן :

שמע ואנכי אדבר עתה בתרופות
המביאות הזיעה הכרחי ותועלת
גדול בו והם על שני פנים. ר"ל יבשים
ולחים. האחד על יבשים ולפעמים אנו
עוסקים במוגמר או בסיכור (כמו פכפר
כפרק ז' ערך פלסו כספרי בירת חדש) -
הב' אופן ההזעה על לחים והוא שממלאים
שקים קטנים שארכם ב' טפחים וברחבם
טפה מעשבים הזעיים וטובלים אותם
במים חמו' ואחר סחיטה קטנה מניחים
אותם תחת העורף ותחת ב' זרועות
ותחת כפות רגלים וכל זה בפעם אחד
ומכסים אותו היטב בגדים ולא יעבור
שעה אחת ותבוא הזיעה ולמען תדע איזה
ואי' הם המסוגלים לזה. דע שרעשב
סאב"אה או רוחמארינו ומאוראנה ובאזוליקה
ועלי עץ לאב"ריום ורוטה ופוליגיום ופרחי
קאמומילה וכיוצא :

פרק המישי מדבר במהות העשבים
ושרשים ועצים וסממנים מגיר
השתן :

מגירי השתן הם שני מיני מהם
חמים ומרוב הומם פותחים
מעברי השתן ומוציא אותו חוצה והם זרע
אפיון זרע פיטרוזוליוס או של אמיוס או
פיניק'ולי או יוניפ'רי וכיוצא ומן העשבי'
האלו או עשב מאלכה קאפ'לאריס וכיוצא
ומן העצים ליגנוס ניפ'ריט'קוס : סאסאפרסס
יוניפ'רי וכיוצא : המין השני יען
הם קרים בטבע ועם כז' מגירים עבור רוב
הלחות שבהם והם זרע קישוא' וזרע
הרלועין והאבטוחים וכיוצא בהם :

פרק ששי מדבר באיכות העשבים
המביאים הווסת :

עשבים או סמנים המוציאים דם
הגד' הנדרס בשבילי הרחם
הוצה

במדק של בשר ומסוגל להריק המותרות
שבאצטומכא בנחת ולא בצער. המטל
בזה בחולי שסבתו חמה : יקה מים
פושרים של שעורים וכיוצא או מרק של
תרנגולים שיש בו שומן הרבה וכמורת
לקחתו באדם בינוני ליטרה אחרת או
שתיים בסבר. קרה יקה בשול גרעיני
אתרוג ליטרה אחת אוקסימול (ר"ל סרכס
סל' חומץ ודבס) ב' אונציאש. אחרת בשול
עלי לאב"ריום א' ליטרה. אחרת שורש
ביטוניקה דרכמא אחת ועד שלש דרכמאש.
אחרת שורש צנון חצי דרכמא ועד
דרכמא שלמה. בסבת קרה ולהח נסה
קה מיץ צנון א' אונציא ועד ג' אונציאש
במרק של תרנגולת ואוקסימיל אחרת
מיץ עלי דאבאקו דרכמא אחת או שתיים
במרק שבו מעט גרעיני אתרוג או זרע
אניז'י. אחרת שורש אסארוס דרכמא
אחת ועד שתיים. כת האלקימיה העוסקי'
בהקאות חזקות ועל זה הדרך. יקה
טארטאר' אמ'טיצי גר' ה' או ו' ויותר :
אחרת קה ויטרוס אנטימוניום גר' - ששה
ויותר. אחרת קרוקו'א מיט'אלורוס כפי
הנצרך שרוי ברוך יין של נהר רינוס
(כל' ריון) אונציא אחת והציה ולמחרתו
יקה יין המסונן הלז אליבא דיקנא בפעם
אחת ולא יעבור שעה אחת ויקיא בחזקה.
יש בביתי כוס אחר העשוי ממתכת ריגולה
אנטימוניא וממלאים אותו יין לבן משך
לילה חום א' ואח"כ מי ששותה אותו
יקיא היטב ובלי סכנה ות"ל על' ההקאה
זו כמה מאות נפשות נתרפאו מכמה
וכמה חלאים רעים אמנם דע שאחר
תרופת ההקאה צריך מרק של בשר וזה
לשפסף היטב הבט מעים וביות' אם ההקאה
חזקה ביותר תרופתה מרק של בשר שמן.
אמר המחבר באתי כמוהיר לכל העוסק
בכל אופני הרפואות ממרקות שלא
יתן שום רפוא' ההקאה או משלשלת לעת
המולד או ניגור הירח או לקות האורות אם
החמה ואם הלכנה או אפילו במולות הפוכות
אם יש לו קצת ידיעה בחכמת התכונה כי
חמירא סבתא מאוסורא.

אופן הה' למשוך מחלקים העליוני' למטה

פתילה

שבלטין סופו ויטוריו ובלעו
סופו סטו ובספרדי מיג'ה

(כל"א נעמל) עשויה כמו אצבע שראשו
חד ונותנים אותה בפי הטבע ומשם דרך
הכרכשתא מושך אליו הטינופת והליחות
והרוחות לעת הנצרך במקום שנמנע
עשיית החוקן כמו בנשים הרות או
בחלוצי כח או בילדים שאינם סובלים
החוקן והם על כמה אופני' . האופן הא'
ע' רבש מבושל היטב עד שיקבל צורת
הפתילה ועורבים בתוכו מעט מלח קלוי
באש . האופן הב' הווה מן מלח ובורית
כשועור אחד מהשקרים או נעשה
משורש ביט'ה . מיר קור' אליוש .
פיטור' ליני ורומיהם ודע שיש כמה מיני
פתילות . מהן להרקת הבטן . מהן
להתפור רוחות שבבני מעים . מהן לשכך
כאב המעים . מהן לרהיית
התולעים שבמעו' . מהן לשלשול דם .
מהן לכאב התחתונות . מהן לכאב
הטחורים ועור הרבה שאינם בזכרוננו
הנצי' . ודי בזה :

פרק

שלישי מדבר באופן עשיית
ההקאות תועלתם וזכרות
לקיהתם :

רופאים

הראשונים וביותר
האהרונים שבזמננו כולם
אתנו עדיהן ומוסכמת אצלם תועלת הנדול'
של התרופות המסוגליות להקיא כמעט
בכל ההולאים הקשים כמו רשקו
והיפותורדיאקה וכל קדחת מפסקת
ובנזקים הנפלים באצטומכא ובבני מעים
ובפאנקר'אס ובמיו'נטיריו וכיוצא אך אמנם
הם על שלשה פנים מהם רפויס ומהם
אמצעים ומהם הרים הפועלי' בכח הרפויס
הם המעוררים את ההקאה בנחת כי כאשר
ישים יד למו פה בתת אצבעו לתוך גרונו
או במשיחה קטנה של שמן זית שנטבל
בו נוצת העוף או צמר וגורם הקאה . הב'
בהקאה יותר חזקה ע' איזה סם או עשב
במרק

קח ביסול עשבים הנהוגים בחוקן קומוני'ש
אונציא'ש שמונה . 3 viii מרקחת
בינדיקטי לאקסטיבום (או קאטוליקון)
דיאפוניקום מכ'א אונציא' אחת 3 i שמן
קאמומילה ושמן זיאורה מכ'א אונציא'
והציה 3 is ana מלח הצי דרכמא 3 s
(וערבם היטב לתאר החוקן :

אופן הששי בכל מיני שלשול בהתחלתו
קח חלב שכיבו ברה כמו עשר פעמים
ברזל מנוקה בלטין קא' ליבי ומחלב
זו תקח אונציא'ש עשרה 3 v חלבוני
ביצה שלשה סוכאר רזאטו ושן אונציא'ש
שתיים וערבם היטב שלם יעמוד החלב
ועשה ממנה חוקן להעציה מעט ולנקות
הבני מעים :

אופן השביעי ותר חזק וטוב להעציר

קח רוטב יאו מרק של רגלי הבהמות
שנתבשלו בו עלים של פלאנטאג'ניש
ושל זאנגוין'ריאה ושל פורט'ולאנו קוירה
איקווינה ומבישול זה כמות לקיהתו
אונציא' שמונ' 3 viii אבק של מאסטי'חיש
ושל סנגו'ש דראקוניש ושל בולוס ארמינוס
מכ'א דרכמ' שתיים 3 i ובשלשול דם
מוסיף עליהם שומן עזים ועשה מהם חוקן .

בכמה מקומות נוהגים לזרוק החוקן ע'
נור או שלחופית אשר בראשו
שפופרת אבל יותר טוב הוא המזרקת
בלעז ש'רינגי (כל"א ספריז) אשר לאנשי
איטליא וצרפת כי כחה גדולה מהנור
לירידת המים המבושלים שבה למעים
העליונים :

פרק

י' מדבר במהות הפתילו' הנהוגו'
לתוחכם בפי הטבעת להרקה :

מכל אחד חמשה עשר נרגרים דיאגיריום
ששה נרגרים וערבם יחד ויקחנו בתוך מי
שעורים או מים המסוגלים לו .

שער יב מדבר בחוקני הנזרקי ע'
מזק' לתוך פוי הטבעת :

פרק א' מדבר בחוקני הנוהגי הרופאי'
לעשותן והם היום על כמ' אופני' .

האופן הראשון לנקות בני מעים

קח בשול שעורי' ליטרה אחת : lb i :
סוכאר ארום ורפש שושנים מכל
אחד אונצוא וחצי $\text{ana } \frac{3}{4}$: וערבם היטב
לחוקן :

אופן השני לרכך הכאב

קח חלב ליטרה אחת וביצה שלימה
וערבם לחוקן קל העשו' :

אופן השלישי להסר הכאב

קח חצי מיליוטום וזרע פ'נום גריקום
וזהע פמו' וזהע יאטמו' ופרחי
קאמומיל' בשורה ועשרה מהם בשול
ובלטין נקרא דיקוקטום קארמינאט' בום
(ר"ל להסר הכאב) ומכישול זה קח
אונצי' עשרה $\frac{3}{4}$: שמן פרחי
קאמומילה ושמן ליני מכ' אונצי' שתיים
 $\frac{3}{4}$: וערבם היטב לחוקן :

אופן הרביעי להריק הבטן והמעים

קח עלים של מאלבה . בוש מאלבה .
פאריטארוא . מירקוריאיש או ביטה
ופרחי קאמומיל' ועשרה מהם בשול
בהספרה מעט מלח . ובלטין נקרא
דיקוקטום קומ'ניש קח מכישול זה אונצי' א'
שמונה $\frac{3}{4}$: רפש שושנים משלשלים
ושמן של שקרים מכ' אונצי' שלש
 $\text{ana } \frac{3}{4}$: וערבם יחד לחוקן :

אופן

ודיעות . הוריעה הראשונה שכל רפואה
ממרקת נותנין בה איזה סם מריוק הלכ' :
הב' שיהי' הסם הממרק מסוגל להריק אבר
הנצרך ר"מ הצריך להרקת הרגש מוסיף
עליהם מי' ביטוניקה או שאלוני'אה או של
פרחי שטיחארוש וכיוצא' הנ' שוערב עם
הרפואה ממרקת איזה סם המושך או ורוחה
לחוץ את רוע החומר . הר' שבכל רפואה
ממרקת יוסיף עליה סם המבטל כח הארסי
אשר בבטן העשבים הממרקים :
גרגרים הממחקים הם שנים הרבה
הרבה להריק הראש קח פולול קט'אה
יג או ט"ו בהצ' הלילה זמן טוב לזה פילול
של אנאריקום או של מאסטיחיש . ואם
ברצונך להריק השחורה עסוק בפילולי
פומארי'אה או בפילולי של זכן לאוולי
משקלים שקרופולוס שתיים דיותר .

אבק הממרק ר"מ קח די' טורביט עם
די'אה בארברוס דרכ' אחד $\frac{3}{4}$ קרימו'
טארטארו דרכ' חצי $\frac{3}{4}$ וערבם יחד להריק
הירוקה והלבנה באחת . ג'א קח אנריקודה'
אחת $\frac{3}{4}$ מלח הכרולח שקרופולו א' $\frac{3}{4}$:
קנמון שקרופולו אחד $\frac{3}{4}$: ועשה מהם אבק
דק מאד להריק ליחה גסה ומעופשת . ג'א
קוריאפה דרכ' אחת $\frac{3}{4}$ קחיס' טארטארו
שקרופולוס שתיים $\frac{3}{4}$: זנג'ביל שקרופולו
אחד $\frac{3}{4}$: וערבם יחד להריק הלבנה
שבאצתומכא ועל זה הדרך נאמר בשורש
מיקואק'נה . אבל היאלאפה כחה גדול'
מן המיקואק'נה ובאופן זה יתנהג ביתר
iv : שש הפואות ממרקות :

אבק אחרת המשלשל בנחת ולא בצער
קח שורש יאלאפה חצי שקרופולו
ויותר ניטרום חצי שקרופולו . אגוז מושקאטו
שני נרגרים . דיאגיריום . שלשה נרגרים
וערבם יחד אחרת בחולי היפוקונדר' אקה
קח קרומור טארט'ארו עלי סינגה מנוקים
מכ'א חצי אונצי' זנג'ביל אגוז קנמון מכ'א
א' שקרופולו וערבם יחד ללקח אותו בתוך
מרק של בשר : אחרת מה שלוקחי' אותו
בעל קדחת קורס העונה כמה שעות וזאת היא
הנוסחה קח אלמוגים שחוקים ומתוקנים
היטב . ניטרום מתוקן מלח אכשנישיום

מן gr v ער ̅s̅ ויותר ̅j̅
מן gr v ער ̅s̅ ויותר ̅j̅
מן gr iv ער gr vii ויותר ̅s̅

מן gr iii ער gr v ויותר ̅s̅
מן gr iii ער gr vi ויותר 7 gr
מן gr vi ער ̅s̅ ויותר ̅i̅

תמצית של יאלפה ̅x̅
תמצית של מיקוקאנה ̅x̅
מיץ אילאטיריום ̅x̅

מאנה מירקוריא ̅x̅
ארבע ליח' טורביט מינדאל ̅x̅
כולן מירקוריו מתוק ̅x̅

סאח'ארו • קנמון מכ"א ana חצי אונציא
3 s קרימור טארטארו אונציאש שלש 3 iii
ונותנים מתערובת זו יום אחד קודם ההרקה
ואליבא ריקנא לפעם א' חצי דרכמת 3 s :

פרק רביעי מרבר במהות ה
הרפואות כמנהג
כל מדינה ומדינה :

אנשי איטליא רובם עוסקי' בתרופות
משלשלות עשויות כעוגות
וכעיסה נקרא בלטין בולו' סובלעו' בוק'ון :
ואחריהם במשקים משלשלים • ואחריהם
בגרגרים בלעז פיללוי ואחר מיני אף העוסק
באבקי רוכל משלשלים אשר לאשכנזים :
עונה הנ"ל לאכול אותה בבת אחת או
חולקים אותה לכמה חלקי' • המשל
בוה קח תמצית או סחיטת של קנה נקרא
קאסיאה חצי אונציא 3 s ומרקחת לינוט'בוס
ששה דרכמאש 3 vi וערבם יחד מצופה
בכסף ועשה מהם עוגות : או קח תמצית
של קאסיאה דרכמאש שש 3 vi
מרקחת של מיץ שושנים דרכמאש שלש
3 iii קרימור טארטארי דרכמא אחת ועשה
מכולם עיסה אחת או התכס לחתיכו' קטנות :
משקה ההרקה ד"מ קח שירופו של שושנים
המשלשלים חמש אונציאש • 3 v
ויותר עם בישול עשבים הראוים להריק
הליחה הנצרכת וכפי ערכו ותן לו לשתות
נוסחה אחרת קח עלי סינגה מנוקי' דרכמ'
שש • 3 vi ריאה' כרברוס דרכמכ' אחת 3
קרימור טארטארו וקנמון מכ"א דרכ' אחת •
ana 3 i וכן על זה הדרך ביתר המשקים
ועוד צריך אתה קורא המשכיל לארבע
יריעות :

פרק שלישי מלמד אותנו לרע'
אופני שהיית
השירופו ושאר מתיכים :

מנהג הרופאים הקדמונים ועוד היום
בכל ארץ איטליא וספרד וצרפת
להשקות לעוסקי' בתרופות משך שמנה
ימים קודם שישתה משקה ההרקה בלעז
פורג'אנו איזה משקה המתיך ומלחלח
דהגוף (מסכים לדברי סנוקרסט) וזה עשוי
מבישול העשבים הנצרכים מסוגן וממותק
בסוכר ונקרא שירופו • ואופן נתינתו
להכפיל עליו המים הנצרכים ד"מ קח שירופו
של ציקוריא אונציאש שתיים 3 ii ומים
שרופים של עשבים ציקוריא או בורג'אנו
אונציאש ארבע 3 iv וערבם יחד לשתותם
בבקר בבקר : אמנם אנשי אשכנז והוראנרא
וה'נגלטירה אינם חפצים בשתיית כמה
ימים משקה השירופו וחפצים בתרופות
נמהרות ועם היות שאין הדעת סובלת מ"מ
אמרין זיל בקרתא זיל בנימוסיה • אבל
בהנתי דרכים וראיתי שיש הנותנים אבק
המתיך בלעז דיג'סטיביוס אחר קודם
שתיית ההרקה ואבק הלז מורכב מסמנים
כאלה • ד"מ קח קרימור טארט' טארטארו
ויטריאולאט • זרע אנים • וקנמון • אוליא'ו
סאח'ארו מכ"א דרכמה אחת 3 i ועשה
מכל אבק דק ויש מוסיפים עליהם חצי
שקופולו ̅s̅ דיאגרודיוס ר"ל שקאמוניא'
מתוקנת כרי שישלשל מעט : ויש רוכלים
שנמצ' אצליה' אבק מתוקן ע"פ הרופא הגדול
הא"ף מא'ן ותארו קח שורש יאלאפה
שלש אונציאש 3 iii תמצית או רויזנה של
שקאמוניא דרכמאש שתיים 3 ii איליאו
כו ב

ארץ החדשה

משקל הסמנים ממרקי השחורה

עלם של סיננה	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי
שורש פוליפורי	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי
איפיוטומם	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי
איליבירו שהור	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי

אבן לאחולי	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי
אבן אירמיני	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי
ובלא רחיצה	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי

משקל הסמנים מוריקי הלבנה

זרע קארטאמו	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי
ספוג אנאריקום	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי
שורש טורביט	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי

שורש דירמוראטילו	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי
שורש מיקאקאנו	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי
שורש יאלאפה	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי
איאפורהביום	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי
גומא גוטה	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי

משקל העשבים ושרשים מוריקי המים

זרע איבולוש	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי
קליפת איבולוש	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי
מיץ איבולוש	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי
שאמבוקו כיוצא בהם הנאמרים למעלה	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי

עשב סולדוניללה	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי
מיץ משרש איריאוש	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי
שורש איזולה מרקון	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי
מיקואקאנה ויאלפה	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי

(ענין למעלה)

משקל תמצית השרשי והסמני ממלאכת האלקי

תמצית של ראוברברדום	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי
תמצית של שקאמוניאה	מן	פן	ער	פן	זי	זי	זי

לשחורה -- תמצית של איליבורי שחור

לשחורה -- תמצית של סיננה

ללבנה

הם בותמים סימס פירושם הציה רוצה לומר
הצי משקל וכיוצא . ורע שטרת בכל
מקום שכותבים אנא פירושם הכל בשוה
או מכל א' במשקל א' . ולרהבנה
יתירה ארשופ לעיניך זו לעוסה
זו צורתם :

הנהונות אצל הרובליהם בלעז מאניפולוס
ר'ל כל מר עבד אחר יכול לאחוז מן
העשבים או מלא קמצו ועוד יש להם מרה
קטנה הימנה ונקרית פוגילוש ר'ל מרה
שהכולת לקבל מן העשבי' נתושים ועל
ראשי האצבעות ורע שבעל מקום אשר

גרניה	Gr	ליברה	lb	הצי דרכמא	ss	דרכמ' שימיש
שקופולוש	θ	קומץ	m	א' דרכמא	j	דרכמא אונה
דרכמא	3	מלא אצבעות	p	מכא בשוה	ana	שינגולארוס
אונציא	3	הצירה	s	אחד וחציה	js	אונה איט שימי

ודע קורא משכיל שהיה במהשבתי לפרש כמה מרות ומשקלות הנמצאות אצל
החכמים ואצל הרובלים ע"ד המדות אשר מרדו בהם הול' בנמרא ונסנתי אחר
כי הגיע אליהם הספר חוט השני והוא אחר מן הספרים הנכבדים ונחמדים אשר הברם
אחי חורני בופת דורנו בנן של קרושים ה"ה הנאון אב"ד זח"ס מוהר"ר חיים נר"ו
מק"ק ווירמיישא והנה ראיתי איך מרד בשעלו מים חיים וירד לעומקו ים התלמוד
גם שקל בפלס חכמתו כל המשקלות אשר זכרו חז"ל ועלה בשכלו עד רום רקיע ומי
האיש החפץ חיים אוהב ימים ימי החכמות יחקור אחריו ואם בין שמים שם קינו
זסולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמים או היה לאיש איש קל טהרה תעלה בעירנא
סגור ליה בהפצרות גדולות לכל ועלים ממך מחכמתו כי זה דרכו מאן ומקדס שמגלה
טפה ומכסה טפחיים אולי תשא חן בעיניו וישקוד ממים העליונים הספיריים כי הם
מקור מים חיים למוצאיהם . אמנם המדות והמדידות הנצרכות לחכמה ההינדוסה
כבר ביארם יפה החכם הכולל הרופא כמהר"ר אשר מקטריאה בספרו אלום . ע"ש :

פרק ב מלמד אורתנו לרעת משקל הסמנים המשלשלין :

אמר ממחבר אחרו סגדכס לכו לשדת את קורא משכיל אנו למנו את לוח סגדות . והמשקלות . כל
הסמנים והספרים המשלשלים את ארבע סלוקות וחלקתני לשלשה חלקים כדי שלא יבא לידו טעות :

משקל הסמנים ממרקי הירוקה

קאסיאה ר'ל תמצותו	מן	ss	ער	3js	דיותר	3ij
מאננה קאלאברנה	מן	j	ער	ij	דיותר	3ijj
תמרני תמציתו	מן	j	ער	ij	דיותר	3iij
מיץ שושנים המשלשלים	מן	is	ער	ij	דיותר	3iij

אלואיש שוקטרינו	מן	j	ער	ij	דיותר	3ijs
שורש ריאוברברו	מן	j	ער	js	דיותר	3ij
מירובולאני ארומים	מן	ij	ער	iij	דיותר	3s

חזקים	מן	gr-vi	ער	gr-vvv	דיותר	θj
-------	----	-------	----	--------	-------	----

ארץ החרשה

פרק שלישי מדבר באיכות ומהות ומהות השריטה וכלי המציצה.

כלי המציצה בלעז וינטוזה.

(ובל"א שרעפין קעפף) אנו עוסקים בהם בכל תחלואים המופלים בעור בין עור לבשר ובכל מיני צרעת ובמסורבלי בשר ודמיום ובכל מיני חכוך וגם לפעמים אנו מתיראים לעסוק בהקזה ר"ל בחלושי ריחה או במעוברת ואז אנו בוחרים בשריטים ועל כוס המציצה ולפעמים עוסקים אנו בהנח' כוסות המציצה לכל בלתי שריטה רק כוונתנו למשוך מלמעלה למטה חומר המזיק או למנוע אותו ממקומו ולפעמים לאדי בזה וצריך לעלוקות : ואופן הנחתם בשוקים ובזרועות ובמתנים :

השער יא מדבר בקמנים ושרשים ועשבים ותמציתיהם הנצרכים לחרוק הלידות הרעות ר"ל הארבעה חלטים הוצה :

פרק ראשון מלמד אותנו לרעת משקל הרוכלים :

אמר המהבר הרוצה לעסוק במלאכת הרפואה צריך שידע מקדמות וממשקלות ונרונות במלאכה זו כדי שלא יעוות מלאכתו וישיבין ויכתוב היטב הנוסחאות בלעז ריציט'פטאש ולכן באתי ללמדך ולהבינך על נכון מקצתן והיותם נצרכות לרעת ואלה הם : דע שאחר מגרעיני השעורים הבינונים או גרגיר א' הוא הפחות שבמשקלו הנמצא אצל הרוכלים ועשרים גרגירים משקלם שקר'פולוס אחד שהוא חלק שלישי מן הדרכמא המהזקת ששים גרגירים או גרעיני שעורים והיא חלק שמיני מן האונציא והכל אונציאה היא אחד מלב חלקים שבליתרה בלעז ליכרה : זמן המדות

יטיף טיפה אחר טיפה או יתלה באהרת מ"ר סכורת הא' לרבוני הדם הב' מהמת עובי הדם וצריך להדק הדם על רפואות הידועות : ואח"כ ירחיץ ורועיו ויוק דם והנקב יהי ארוך : הג' שתמנע צאתו עבוד מיעוט הדם ויוכר זה בהיותו כחוש ואז צריך לזנוז מוזן טוב ואח"כ יקין לערת הנצרך הד' היא הפחד וחולשת חלב או שאינו מורגל יאות לו ליתן לחם שריו במים שרופי' או ביין הריחני ומוזה במנ' ודה ויין הטוב : ונוכל להוסיף סבה חמיש' והיא צרות הנקב או חלב סותם הנקב וזה נראה בעין ואז יוכה פעם שנית באיזמל כרי שלא להרוק הדם היותר דק :

פרק ב' מדבר באופן החקזה ובאיזה זמן ובאיזה אדם ובאיזה מקום ובאיזה בלי ובכמה מי הדם הוא הנפשה :

ההקזה טובה לאנשים כריאי' ודמיו' ולבחרים : ולמסורבלים בכשר לגבורים ובמזגים הסולה ולמורגלי' בה : והזמן באביב ובחורף בבקר להולה לעת עזיבת החום ובתוקף הכאב ובהתלהבו' ובקרהוורת בועריות אבל איננה דאויסה בחולשת הגוף בבעלי ידקה ובקרי הטבע בנערים ובזקנים ובבלתי מורגלים בתוקף הקיץ בתוקף הקור כי אם בהכרח גהול וגם צריך עיון באיכות ההקזה באיזה וריד תורתה ראוי כי נותנים להקזה בוריד באזיליקה בכל התחלואים אשר למטה מן העורף אמנם הווי' אשר בצדדי הזרוע והוא של ראש בתהלואי הראש ובוריד מוריאונו לעת שורידים הנזכרי' אינם ניכרים היטב וכענין זה בורידו הימים כי באצבע קטן נקרא סאלבאטיללה בכאב הכבר או הטחול ובורידו הרגלים בוריד סאפינה וביותר בתהלואי הרחם והמקוה ובפודאגרא ובגיד הנשה : ואו בעצירת הזושרת : והטחורים : אמנם אופן ההקזה לעולם יקין בצר הכאב ובכמות כפי השנים והכח והזמן :

ה' זיעה מסרחת רעה היא לפי שתורה על
הלטים מעופשים בוריו האיברים :

פרק ראשון ירבר באיכות הזיעה :

כמו שהשתן הוא פכולת הדם
הגולד מעכול ה
המזון ונמשך לכליות כך הזיעה היא חלק
מימי הכלול בדם ורשבע פולטו לחוץ
דרך הזרי העשני וכה נורע אופני התהלואי

פרק שני : יורה לנו איזה הוא אשר
זויע בנקל או בקושי :

כל מי שיש לו חום בכבר או בטחול
זויע מסבה קלה : וכן להפך מי
שיש לו סתומים ואטם בכבר או בטחול
כמו שנמצא בשקוי הנק' אידופושי'א או
בבעלי ירקון וזויע בקושי אמנם בשאר
הלאים וביורת בקדחיות הזיעה תהיה
עצמית ותורה על התהלת הבריות או על
השתנות התהלואים :

פרק שלישי יגיד לנו איזו הן הזיעות
טובות וברואות : או להפך
רעות וסכניות :

זיעה טובה ובריא' בהולאים הם : הא'
הנזלת ביס נבולי : ב' אהרי
סימני הבשול : ג' אהרי שלשול הבטן :
ד' לא קרורת ולא דותחות : ה' לא גסרה
זלא דקה ביותר : ו' שתשיף מכל איברי
הגוף : ז' ולא המתהלת וחוזרת לתוך הגוף :
ח' ושאן בה ריע רע : ט' שאחרית יקל
החולי או יתרפא :

פרק רביעי ילמד אותנו לדעת זיעות
הרעות ומסוכניות :

ראשונה זיעה אשר ע"ג העור כמו
בהתהלת החולי : ב'
קודם בשול כל צרכו : ג' זיעה קרה היא
היורת גרועה : ד' הנוטפת מעל פניו
ומצווארו כי כל אלה בקדחיות חדות סימני
מות המה ובשאר תהלואים אריכות החולי :

השער

התשיעי מלמד אותנו לדעת
היטב מהות החלטי וכו' פר' א'

בענין

החלטים והגולד מהם הרבו
הרופאים לדבר אבל עד היום
לא נתגלה היטב מהותו וזו ואצ"ל שבספריו
הכתובים בל"ה בא ביאורם זולתי באמתחת
הרופאים האחרונים ואוריעך בקיצור נמרץ
ענינם אך הטה אונך אלי רע כי הדם הצח
הוא הסובב הרבה פעמים וקל התנועה עובר
דרך צינורי הלב ומפתחיו ואיברי הגוף והוא
אמצעי ברוחניות :

הב' המרה ירוקה מה שבספרים קוראים
אותה אדומה הוה תחלק שעל ידי
רבו הסכיבות אשר תסכב זהמתיחות אשר
תמרח בלב תוסף בחדותה וברתיחתה
וברוחניות :

הג' הדם הלבני הוה העשוי מעיכול
ראשון שיעור שפוי וזכפי חלקי גפרתי'
ומלחיים שבו כך יחלק אל הגוף ואינו הולך
וסובב כ"כ אל משכן הלב ואינו נבשל
היטב ופהות רוחני :

הד' המרה השחורה היא שעל ידי רבוי
סכיבות או התגלגלות שתתגלגל
בלב תתדרק ותאכד חלקים הרקים שכה
ונשארו בה החלקים הגסים והארציים
והקרים :

זמכאן שארבעה החלקים האלה לעולם
תקועים בדם והוא הכרחי וכל זה ביארתי
היטב בשאר מקומות : ע"ש :

השער

העשירי מדבר באיכות ומהות
ההקזה וכו' ג' פרקים :

פרק

הראשון - מדבר בהקורת דם :

הרוצה

להקיד דם צריך לעיין בה'
בחינות הבהינה הראשונה
בהקזה העשויה כראוי וגם שיהיה הנקב
גדול ואם עם כל זה אינו יוצא הדם או
ישיף

צוֹאוֹת

הָאֵרֶס אֵינֶם אֲלָא מוֹתָרוֹת
אַרְצִיּוֹת שֶׁל הַמּוֹזֵן וְהַמִּשְׁקָה
הַנִּבְרָלִים מַעֲכֹל רֹאשׁוֹן וְנִדְחֹת לַמַּעֲיִים
וְטַשֵׁם עוֹבְרוֹת דֶּרֶךְ פִּי הַטְּבַעֲתָה לְהוֹץ :
וְיֵשׁ מֵהֶם טְבַעֲיוֹת שֶׁבָּהֶן נִיכָר מִבְּחַר
הַבְּרִיאוֹת - וּמִהֵן כִּלְתֵּי טְבַעֲיוֹת שֶׁבָּהֶן
יִפְדּוּ עֲנִיֵּי הַתְּחִלּוֹת : טְבַעֲיוֹת אֲנִי
קוֹרָא כָּל אוֹתָן הַבִּינּוֹנִים בְּמִרְאָה וּבְכַמּוֹת
וּבְרִיחַ - וּבְמִי שֶׁרָגִיל לַעֲשׂוֹת צָרָכֵי
פֶּעַם בְּיוֹם וּבִיּוֹתֵר בְּבֹקֶר וּבִנְהֹת וְלֹא בַּצֶּעַר
וּבְכָל אֵלֶּה הַתְּנָאִים נִיכָר שְׁלִימוֹ הַבְּרִיאוֹת
כִּלְתֵּי טְבַעֲיוֹת הֵם הַיּוֹצְאוֹת מִן מִרְכָּז
הַתְּנָאִים הַנּוֹכְרִים : וְלַעֲלוֹם טְבַעֲיוֹת הֵן
בְּגוֹן הַכְּרוֹס בְּסִכְתּוֹ הַיְּרוּקָה שֶׁרִכְרָה
לְהִטִּיף כְּמֵה טַפִּין לְבָנִי מַעֲיִם לְסִיּוּעַ הַעֲכֹל -
וְכָל הַיּוֹתֵר יְרוּקִים יוֹרוּ עַל חוֹם הַכֶּבֶד :
וְכֵן הַלְּבָנוֹת יוֹרוּ עַל הַלְּבָנָה וְהַשְּׁחֹרוֹת
עַל הַשְּׁחֹרָה : צוֹאָה שְׁחֹרָה עִם כָּאֵב
הַטְּהוֹל יוֹרוּ עַל פְּתִיחַת הַסְּתוּמִּים שְׂכוּרֵי
הַטְּהוֹל אוֹ עַל פְּתִיחַת הַמּוֹרְסָה שֶׁכְּטְהוֹל
וְאוֹת טוֹב לְחוּלָה :

וְכֵן אִם נִמְצָא רֶם בְּטַנּוּפֹת אִם הוּא בְּכַמּוֹת
גְּדוֹל וְגַם יֵשׁ לוֹ כָּאֵב אוֹ כּוֹבֵד לְמִטָּה
מִצְלָעוֹתָיו - בְּצַד יְמִין יוֹרָה עַל בְּקִיעַת
אֵיזָה וְרִיד - וְאִם בְּכַמּוֹת קֶטַן וְכָאֵב בְּכֶטֶן
הַתְּחַתּוֹן יוֹרָה עַל מוֹרֶס שְׂבַמְעִים : וְאִם
יֵשׁ אֲבַעְבוּעֹת בְּטַנּוּפֹת וְגַם שְׂצַעֲכֵם לִכֵּן
יוֹרָה עַל שְׁלֹשׁ הַכָּא מַלְבְּנָה וְחוֹלְשֶׁת
הַמּוֹחַ וְעַל הָרֹב יוֹרָה עַל חוּלֵי הַסְּכּוֹב :
הַתִּיכּוֹת שׁוֹמֵן אוֹ חֹלֵב הַנִּמְצָאוֹת עַל גְּבִי
הַצּוֹאָה אוֹת הִיא שְׂנַמְסוֹ הַלְּקִי הַגּוֹף כְּמוֹ
בְּשַׂרְפוֹן אוֹ חֹלֵב הַמִּסְכָּה אֶת הַקֶּרֶב :

שׁוֹמֵן מַעֲרֹב עִם הַטַּנּוּפֹת בְּקִרְחַת כּוֹעֶזָה
סִימָן מוֹת : גְּרִירוֹת בְּטַנּוּפֹת רְכוֹת אוֹת
הֵינָּה שְׁנֵתִנְדֵּר עוֹר הַתְּחַתּוֹן שְׂבַמְעִים :
בְּחוּלֵי הַתּוֹלְעִים הַטַּנּוּפֹת שְׂבַמְעִים הֵם
מַעֲפָשׁוֹת וּבְשִׁלְשׁוֹל : שְׁלֹשׁ הַבָּא בְּיוֹם
גְּבוּלֵי בְּכַמּוֹת גְּדוֹל סִימָן טוֹב הוּא וְאִם
בְּשֹׂאֵר יָמִים יוֹרָה עַל כּוֹבֵד וְרוּעַ הַהוּלִי :

הַשַּׁעַר

שְׂמִינִי יִדְבֵּר בְּאוֹתוֹ הַנִּלְקָחוֹת
מִזִּיעָה :

הֵנָּה רֶם יֹבֵשׁ יוֹרָה עַל מִזְג הַיּוֹבֵשׁ וְהֵנָּם עַל
הַלְּבָנָה הַגְּסָה הַגּוֹרְמֵת סְתוּמִּים בְּאֵיכְרוֹם
וּבְעַכְבוֹרִים נוֹלֵד הַעֲפוֹשׁ וְהַקִּרְחָה : וְהֵרֶם
יֹבֵשׁ וְצִלּוֹי כִּלְתֵּי לְהַלּוּחִית יוֹרָה עַל מִזְג
יֹבֵשׁ עַבּוֹר רַבּוֹ הָהוּם - רֶם דֶּק אוֹ בְּלוּל
בְּמִים יוֹרָה עַל לְחוֹת עַפְשִׁיּוֹת בְּכָל וְרִידֵי
הַגּוֹף רֶם שְׂבַקוּשֵׁי נִבְקַע הוּא גַם וּרְבִיקֵי
יוֹרָה עַל לְחִיָּה גְּסָה וּרְבִיקֵת וְכֵן לְהַפֵּךְ רֶם
הַנִּבְקַע בְּנִקְלָה הוּא דֶּק וּמִימֵי הוּזֵן מִן
הַשַּׁעַר וְיוֹרָה עַל הַלְּחִלוּחִית :

פֶּרֶק שְׁנִי - יִדְבֵּר בְּצַעֲכֵי הָרֶם :

שְׁעַל פְּנֵי כּוֹלֵי אֲדוּם וְנִקְפָּא יוֹרָה
עַל מִבְּחַר הַבְּרִיאוֹת : רֶם יְרוּק
עַל הַיְּרוּקָה וְהַנּוֹטָה לְלִבָּן עַל הַלְּבָנָה :
לַעֲלוֹם צַבַּע הַשְּׁחֹר וְהַעֲפָרָת יַעֲיָרוּ עַל
תְּנִבּוֹת הַשְּׁחֹרָה : צַבַּע הַחֹלֵב יוֹרָה עַל
כְּבוֹי הוּם שְׂרָשֵׁי וּקְרִיבַת חַמּוֹת : תַּעֲרֹבֶת
הַצַּבַּעִים בְּרֶם יוֹרוּ עַל תַּעֲרֹבֶת הַחֲלָטִים :
חֶלֶק הַתְּחַתּוֹן עַל הָרֹב הוּא שְׁחֹר וְהוּא
לְהִיּוֹת כִּי שְׂמִרְוֵי הֵם חֲלָקִים אֲרָצִי הַיּוֹדֵדִים
לְמַטָּה וְכָל זֶמֶן שְׂשִׁמְרֵי הָרֶם יוֹרָה עַל רַבּוֹ
הַזּוֹהֵמָה שְׂכָרִם - וְכִמּוֹ כֵּן תִּמְצָא בְּשִׁמְרֵי
הָרֶם צַבַּעִים שׁוֹנִים וְהֵנָּם הָאֲדוּם - וְהָאֲרָגְמָן
וְהַעֲפָרָת - וְהַחֹלֵב וְכָל אֶחָד מִן הַצַּבַּעִים
הַנּוֹכְרִים יוֹרָה עַל אֶחָד הָאוֹתוֹת :

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי - יִדְבֵּר בְּהַשְׁתַּנּוּת הָרֶם :

רְתִיחָה בְּרֶם תּוֹרָה עַל רַבּוֹ הַרוּחוֹת
נִסְגְּרוֹת בּוֹדִידֵי : אֲבַעְבוּעֹת
עַל פְּנֵי כּוֹלֵי יוֹרָה עַל תַּעֲרֹבֶת הַרוּחוֹת
בְּרֶם : גְּרִידֵי חוּל אִם נִמְצָאִים בְּתַהֲתִית
הַכִּלִּי יוֹרָה עַל כָּל מִינֵי צָדָעַת וְחוּלֵי
הַצִּרְפָּתִים : שׁוֹמֵן עָרֹב בְּרֶם אוֹ הַנִּרְאָה
עַל גְּבִי כְּמוֹ עַכְבִּשִׁית הַשְּׂמִמִּית בְּגוֹפֵי שְׂמִנִּים
אֵין בּוֹ סִכְנָה אֲבָל בְּרִזּוֹ הַבֶּשֶׂר יֵשׁ לְחוּשׁ
שׁ אֵי יִהְיֶה הֵיתֵךְ שׁוֹמֵן שְׂבַנּוּפֶם :

הַשַּׁעַר שְׂבִיעִי יִדְבֵּר בְּאוֹתוֹ הַנִּלְקָחוֹת מִחֲטִינּוּפּוֹת :

ועבור כאשר נראה בקדחיות עפשויות או
שיעור על עפוש אבר בבני מעים כמו
בכבד . בטחול או בכליות ואז יהיה השתן
דק עם שמרים גסים או יורה על מורסרת
הכליות והמקוה ואז יהיה גס ולבן או מוגלח
בתחתית הכלי . אבל שתן מובאש אם יבוא
ברכיו באחר מימי הגבוליים ודאי סימן טוב
הוא לחולה לחקל מעליו החולי :

וגם אינם מרוחים ריח טוב אלא בגוף בריא
אבל בגוף מלא חומרים מובאשים אפילו כל
בשמי' ועצי עדן יתהפכו לריח רע ונבאשי'
וכמו כן מבאשים את ריח השתן אפילו
בגוף בריא דברים נבאשים והם שומים
ובצלים ועשבים כיוצא בהם אמנם שתן
מובאש בגופות הולאים או יעיר על ריבוי
הלהות עפשויות ואז יהיה השתן אדום גם

לוח המלמד אדם דעת מראות השתן וככותם והשתנותם ואותותם
בדרך קצרה :

א	(שלשה אלם הנכעים יורו על)	א	כאשר ממש
ב	(שלימות מוס שרשי ובסול)	ב	כעין אחרון או זהב ריחם
ג	(מספיק נכטנו ומכר הנדירות)	ג	כוסב הגריו
ד	על כלכל העיכול באצטומכא ורכיו הלכנה	ד	או ככונה משולשת
ה	על רוע העיכול עכור מוג קר סכו	ה	ר"ל כפרס הכרד
ו	על התנברות לחות העות	ו	או כשער העו
ז	כטול העיכול מסקרירות סכגוף	ז	כאפר מנוקס
ח	על התומים או על לחם לבנה ונסה	ח	כמלכ גסה
ט	על הפלגת הכטול הכסול באצטומכא	ט	כמים גלולים
י	על ככוי מוס שרשו ממוג קר	י	כעכבים שמורים
יא	על תנברות השמורה וחולי הכרם	יא	כעופרת ממש
יב	על תנברות הירוקה וחולי הירקון אוקטוריונאס כלעז	יב	כפרס הכרכוס
יג	על התלסכות הכבד וחוס זר ורכיו הגפרית	יג	כברול המלונן
יד	על רתיחת הדם וקדחת כוערה מסכה הנוכרת	יד	כיון אדום
טו	על רתיחת הדם והמרה ירוקס	טו	כשונסה אדומה
טז	על התלסכות הכבד ותנברות האדומה	טז	או ככבד השור
יז	על סתומים ככבד והתלסכות וחולי הירקון	יז	כצמוקים אדומים
יח	סכוס הלחות ואש המתך חלקי הגוף וסוף סמות	יח	כשמן זית יד
יט	גלויות מומי מוס שרשו וקריכת סמות	יט	כירק השדה
כ	על ככוי הדומות חיוניות וסמות קרוב לבוא	כ	כנחלים

א	אחרוני	א	כאשר ממש
ב	כעין אחרון	ב	כעין אחרון או זהב ריחם
ג	וכוכי	ג	כוסב הגריו
ד	לכך בקס	ד	או ככונה משולשת
ה	חושפני	ה	ר"ל כפרס הכרד
ו	זכוכיות	ו	או כשער העו
ז	אפריו	ז	כאפר מנוקס
ח	חלכיו	ח	כמלכ גסה
ט	מומיו	ט	כמים גלולים
י	עככיו	י	כעכבים שמורים
יא	עופרתיו	יא	כעופרת ממש
יב	כרכומי	יב	כפרס הכרכוס
יג	לסכיו	יג	כברול המלונן
יד	אדום	יד	כיון אדום
טו	סושכיו	טו	כשונסה אדומה
טז	ארגמן	טז	או ככבד השור
יז	צמוקיו	יז	כצמוקים אדומים
יח	סמכיו	יח	כשמן זית יד
יט	ירוקיו	יט	כירק השדה
כ	שמוריו	כ	כנחלים

דנה בשתן נראי, תכרלי, כ' צבעי, ומתהו' מחמת חום שורשי והם על ד' פנים

עצם הדם באדם בריא ראוי שיהיה
אמצעי בכל אופניו ר"ל לא דק
ולא גס לא צלוי לא יבש גם לא מימי
ולא נבאש לא שחור ולא לבן לא אדום:
הנה

השער הששי מדבר באותות
הנלקחו מאיכו'
ובמות הדם:
פרק ראשון . ידבר באיכות הדם .

וכל אלה הסבות והשתנותם ואותותם
אבארו בקצור שלא להכביר על המעיין
בספרי.

פרק ששי ידבר בשינוי הצבעים
של מי רגלים:

בצבעי השתן יאוריעך שכל עור
שהם יותר לבנים יעידו על

יותר רוע העיכול וכל עוד שיהיו יותר
שהורים על יותר שרופי אלא שלפעמים
יתחכמו לשהורים מסיבת קרה וכן
יתו או הקים או עכורים ואם יתעברו
ביום גבולי סימן טוב לחולה וגם יקרה
שינוי בשרת עבוד המזג ועבוד השנים
והזמן כי לעולם שתן הקטן הוא כמיץ חלב
ושל נערים אתרוגו ונוטה לעכירות ושל
בחורים כזהב הטוב ורק ושל זקנים רק
ולבן ובמעט ענן וכן שתן האנשים יותר
אדומים ורקים משתן הנשים וכן כאשר
הרה מירה הראשון לידה הששי יהיה נוטה
לזהב ונוטה לעכירות ומפחיר בתוכו אבק
כהלקי קמח או כזהרי המה ומירה הששי
והלאה יתחכמו לגוון מים מעורבים במעט אדום
ועם כל זאת אין זה אות אמיתי אחר שג' כ
באשה שברחמה שליל או שווסתה נעצר
נראה השתן כמראה זה -

פרק שביעי ידבר באיכות הריח
מהותו וסבתו:

ריח השתן לא נפל ממראה השתן הא'
שינויו הב' סבתיו הג' אותותיו.

השינויים הם ארבע' כי כל שתן תמצא בו
ריח טוב או ריח רע או ימצע או חוסר
ריח: שתן שחוסר ריח יהיה מסכת קהירות
הכבד והכליות ובטול העכול ולכן כל שתן
מחוסר ריח יהיה לבן. שתן שריחו בינוני
ר'ל שאינו מרוח ואינו נכאש וצבעו זהובי
יעיד על מכתר הברואות. ריח טוב נולד
מאכילת הבשרים כמו אהלות ושרש
אניליקה ומור או טורבנטין וכיוצא בהם
וגם

פרק רביעי ידבר בעצם השתן סבותיו
אותותיו ושינויו:

עצם השתן נולד מקילוס ר'ל עיכול
הנעשה באצטומכא וכמו שעיכול

הנעשה כראוי יוסיף כח באדם כך העדרו
יסבב הולשרה ואת הכל יגיד השתן ובו
צביר סוף החולי שינויו וסבותיו כי השתן
הרק כמים צלולים אם לא שאנו יודעים
בראיה אמיתית שורדיו וכליותיו הם אטומים
ובעבוד יקרה הסינון הצלול אז בחדאי יוריע
לנו התהלת החולי ובקרהת בוערת יגיד
על שגעון העתיד לבוא לפי שהורק' עלתה
לראש ונשארה השתן צלול בלתי צבע
ובחולאי הדים יגיד איך המות קרוב לבוא.
ואם אחר שהשתן צלולים נהפכים לעכורים
וגסים. אם לא שתתאמת המות עכ'פ יהיה
מסוכן. אבל בחולאים שאינם הדים ובשרו
סתומים באברים פנימיים: השתן העכור
יעיד על רבוי הלהות ברוך בטנו ועור
יש במי רגלים צלולים ועכורים. העכורים
שאינו מפליש הוש הראות לצר האחר אז
יגיד על העדר הבשול ועוד ששתן העכור
אם יורדך ויצלול מעצמו או בצר האשיעיד
על התחלת הבשול אבל אם לא יורדך על
הראש יעיד על רוע המזג החולה. שתן
הדומה לשתן הבהמית יורה על בלכול

לשלשה חלקים והם • הראש •
והחזה • ובטן הגוף • כך השרתן בכלי
נתחלק לשלשה חלקים נגד שלש חלקים
הנזכרים • והם חלק העליון שבלשון יווני
ניפילי ר"ל ענן ויורה על עניני הראש •
והחלק האמצעי הנקרא בל' יון אינפרימה
ר"ל השוטט בכלי רובן יורד על עניני החזה •
והחלק התחתון הנקרא בל' יון היפוטמיש
ר"ל שמרים שבהם ניכרים עניני החול ויכול
המזון וכל אלה ג' חלקי השתן ניכרים על
דרי הכלי המצוייר לנגד עיניך כזה :

ענני שלמעל
השוטט בכלי
היורד למטה

רפואה
ε'κκριμα
υποτακ'is

זה הוא שיעור ראיות הענן ושאר
חומרים שבשרתן •

ט אם בתוך זמן זה יופסד השתן מאיזן
סבה חזנית או פנימית ושקיע הכלי
לתוך ספל של מים כדי שישב השרתן
לצורתו הראשונה •

יוד לא יביט אלא במקום בהיר וגם לא
לעין השמש •

יא לא יהי לקוח אחד שתיית היין ולא אחר
אכילת כרכום וגם אחר לקיחת משקה
הרפואה כמו קאסיאה • ראובארברו וכירצא
בהם שבסבתם בנקל תשתנה צורתו •

יב הרופא הירא משגיאות השתן מפני
אוייר ההצוני או זריחת השמש יתן יד א

עבר פני הכלי כדי שיפסיק בין השמש לכלי •

פרק ב' המלמד אדם דעת גבולי
השתן כגבולי מצב האדם
אשר חלקורו הרופאים לשפוט בהם
הענינים על נכון •

כמו שהרופאים מחלקים גוף האדם

פרק ג' יורה לנו בכמה דברים צריך הרופא לעיין •

בהתמזנות השתן נמצאים ג' איכויות עיוניות שבהן יודעו תחלואי הגוף כאשר
נראה בלוח זה הנצב לנגד עיניך •

דק	א	הכמות	ביונוני • כערך הסתיוס אשר שתי
נס	בעצם		רבו • יורה על חום הכלי או רטיבו' הגוף
עכור			מעוט • ויכס הגוף או על זיעה ויורה
צלול			אכעכועות • על אדים או רוחות נסגרות בגוף וקוליקה
בינוני			וד סכוכ לכלי • על כאב הראש ושאר מולאיו
נוטה לעכירות			ברגרי חרדל • נוילת הלחות מראש לחום וכנסים בגבול כ' יורה הריון
			אכן דק כווסדי חמם • רוכן יעידו על תחלואי הפרקים ועל הריח
			קשקשים • בקדמיות עכור המום כתבים ומלקי הגוף ותמלת השדפון
			סוכין • יורו על התלהבות הכליות וראשי חלקי הגוף
			סומן • ספף ע"ה השתן כוודאי כתך סומן הכליות
			זרע • מלא רוחות ואיכנ שקיע ונראה אחר התשמיש
			מוטוס • על מולשת כלי קורע וכנסים על זיכת דס לבן
			סערות • מוג חם ויכס ולפעמים חומרים נסים
			מוטי כשר • על מכה סבכליות
			מוגלה • אם שקוע בכלי ועיד על נגעו הכליות וסמקו
			דס • כאכס על פגעי הכלי והמקו וכנסו כתחתי הכלי על עיוכ' הדם
			אפר • כתחתי הכלי על חומרים סמוריים
			תולעו יועיד על או' מורס סבכלי או כגרון המקו סכנולדי התולעו

השתן צריך עיין כג' דברים והם	א	הכמות	ביונוני • כערך הסתיוס אשר שתי
	בעצם		רבו • יורה על חום הכלי או רטיבו' הגוף
			מעוט • ויכס הגוף או על זיעה ויורה
			אכעכועות • על אדים או רוחות נסגרות בגוף וקוליקה
			וד סכוכ לכלי • על כאב הראש ושאר מולאיו
			ברגרי חרדל • נוילת הלחות מראש לחום וכנסים בגבול כ' יורה הריון
			אכן דק כווסדי חמם • רוכן יעידו על תחלואי הפרקים ועל הריח
			קשקשים • בקדמיות עכור המום כתבים ומלקי הגוף ותמלת השדפון
			סוכין • יורו על התלהבות הכליות וראשי חלקי הגוף
			סומן • ספף ע"ה השתן כוודאי כתך סומן הכליות
			זרע • מלא רוחות ואיכנ שקיע ונראה אחר התשמיש
			מוטוס • על מולשת כלי קורע וכנסים על זיכת דס לבן
			סערות • מוג חם ויכס ולפעמים חומרים נסים
			מוטי כשר • על מכה סבכליות
			מוגלה • אם שקוע בכלי ועיד על נגעו הכליות וסמקו
			דס • כאכס על פגעי הכלי והמקו וכנסו כתחתי הכלי על עיוכ' הדם
			אפר • כתחתי הכלי על חומרים סמוריים
			תולעו יועיד על או' מורס סבכלי או כגרון המקו סכנולדי התולעו

אֶרֶץ הַחַדְשָׁה

והלוי ומאחר : עבד החול
בתחלואי הרוא' גדול ומהיר ופוסק בליטארנו
ר'ל שינה עמוקה . גדול ומאחר ועצל
פריניטיש צ'ל בחולי השגעון . קטן ומהיר
וחרד : באשפאזמי או קונב'וליוו והוא
משיכה גדול זקשה בחולי פאראליוזיטוש
זהו חולי הכוץ . קטן וחלוש
בבעל נכפה קטן וחלוש ומאחר : בשתוק
קטן ומאחר וחלוש באסכרה קשה ומהיר
ומגריי באורטופניאו והוא קוצר הנשימה
הלוש ומהיר כחניקת הרהם קטן ומאחר :
בשקוי וביוורר באנאזרקא הבא מליחה
דק וגלוי באשצ'יטיש . קטן ומהיר וקשה :
בחולי הצרפתי קטן מאחר וחלוש . בחולי
היפח'ונדריאקו ואישקורב'וטו . וכן ביתר
החלאים והמקרים בנקל יבוררו כפי סבתם
מהדפק שנוייהם על נכון :

השער החמישי באותות הנלקחים משרת :

פרק א' מרבר במהות השתן ותנאיו :

הוא מיץ המורס מן הרס
ונולד ממשקי' וממאכלים
לחים ומימיים :
ב זקורם שרבר במהות ואיכות וכמות
השתן אוריעך עשר אותיות מאד
נצרכות בהבטת השתן :
ג אותה ראשונה השתן יחירה לקוח
בפעם אחת ולא בפעמים הרבה :
ד וגם זה בבקר אליבא דיקנא שאו
בווראי נתעכל המזון הטיב :
ה יחירה לקוח בכלי זכוכית טהור
זכהור וכצורת הדרכת :
ו יכסה את הכלי ויתנהו למקום חם
כדי שישמרנו מן הקור והחום ושלא
יבלבלוהו נצוצי השמש :
ז לא יביט השתן קורם שעברה עליו
שעה אחת :
ח וגם לא יאחר יותר משש שעות כי
זה

✱ ימי חייו	✱ משהתו	✱ בריאים	✱ עבד	✱ הרפק יתולף	✱ בגופות
✱ מזג	✱ הזמר הגוף	✱ הבהלות	✱ הכאב	✱ בחולאים	✱ עבד
✱ התלהבות	✱ החולי	✱ המקרה			

המשל בזה באיש בריא עבד ימי חייו כי
דפק הנערים גדול ומהיר : והבהור גדול
והזק : והזק קטן ומאחר ופוסק וחלוש :
עבד המשפחה כי דפק האנשים יותר הם
ויבש וגדול מן הנשים .
עבד המזג כי כל שמזגו הם דפקו גדול
ומהיר וכן להפך במזג קר דפק מאחר
ופוסק : ובמזג היבש דפקי הזק וקשה .
ובמזג לח קטן ומרמיר וגלוי עבד הזמר
הגוף כי היו הגוף דפקס גדול וחזק וקשה
כי כלום מעכב את הדפק מלהתפשט .
אמנם השמנים אשר יותר קדים דפקם
קטן וחלוש ורך : עבד הבהלות כי בכעס
הדפק גדול ומהיר וחזק : בשמחה ממוצע
נוטה לגדול ולפוסק : בצער דפקו קטן
ופוסק וחלוש : באימה מהיר ובלתי שוה :
באהבה בלתי שוה ובלתי סדר פעם קטן
ופעם גדול . פעם מהיר ופעם מאחר : פעם
הזק ופעם הלוי וזהו לפי שהאהבה מקורה
משני הפכים בנושא א' ר'ל מצער ומשמח :
ובנקל יודע התלהבות האהבה והתשוקה
מרפק העלול כאשר ימשש הרופא ברפק
ויבוא האהוב והחשוק או יזכר שמו וכיוצא
בזה הכירו רופאי' מובהקים כמה ענינים
מהדפק אבל אשמיטם לאהבת הקיצור :
עבד החולאים ומקרים

המשל בזה בכאב גדול תחלתו גדול וחזק
ומהיר ואח"כ קטן וחלוש ומהיר ואם יעבור
עליו זמן יהיה קטן מאחר וחלוש ולבסוף
יסוים בנמליו :

עבד התלהבות
כי בחולי הצר וכיוצא בו חזק גדול ומהיר
ואח"כ מגריי וכן להפך בחולי הקר קטן

ארץ החרשה

צו

המתמיר הוא הדופק דפיקה אחר דפיקה
בלתי רווח המעוכב או המאוחר
הוא השוה בדפיקתו :

פרק שני

לוח סוגי הדפקים ותחתיו
חמשה מינים : והפרש
הדפק נלקח מו' דברים :

מאותות טבע החינוי ה' החוק
במו וההלויש
ה' והממוצע
ה' הקשה
מאיכות העורקים כמו והרד
ה' והממוצע
ה' הגדול
מבמות התקבצות כמו הקטן
ה' והממוצע
ה' המהיר
מומן התפשטות כמו והמאוחר והעצל
ה' והממוצע
ה' המתמיר
מומן התקבצות כמו המעוכב
ה' והממוצע
ה' פוסק
ה' מבוהל
ה' שוה זנב עכבה
ה' זנב עכבה
ה' מערך ההתנשאות
ה' כפול
ה' וההתקבצות
ה' גלוי

פרק שלישי

יורה לנו לוח מידה
סבות התהלפות
הדפק ורין חמש
בבריאים וארבע בחולים :

הולשת הגוף והקרירות שבו :
וכן יש דפק שורה ובלתי שורה :
הדפק השוה יורה על כח הגוף והבלתי
שוה על הסרון חכה :
השוה הוא שבכל דפיקתו הוא ישר
ונגדול והזק באופן שלא יש השתנות
בין דפיקה ראשונה לשניה :
והבלתי שורה כשתשתנה הדפיקה
ראשונה מהאחרת כגדול אל קטנות
כאשר יקרה בדפיקת ההולם המכה שתי
הכאות זה אחר זה ומיחסים לו הדפקים
גלוי ותולעי ונמלי :
יב' והנה דפק גלי הוא כגלי הים שקודם
שתנמו דפיקה ראשונה תרתחיל
השניה והוא כך ולא קשה וזה לסבר
הרטיבות שבגופו ועכו בהתפשטות גדול
אמנם אם לא יתפשט כל כך שוב לא יקרא
גלוי אלא תילעי ר'ל כשרוצת התולעי
תחת אצבעות הרופא :

דפק הנמלי הו' בדפיקה תכיפה
ומהירה וקטנה מאד כתנועת הנמלה
תחת אצבעות והוא היותר חלוש :
יד ומכאן ששלש אלה אם יתחלפו
בגון מדפק גלוי אל תולעי או דפק
תולעי אל נמלי סימן רע כי כל אחד יורה
על חולשה יתירה וקריבת המות :
טו וכך דפק זנב עכבה ר'ל ראש האחר
דק וקטן ואח' כבהדרגה יוסיף כגדול
ועוביו ויורה על חולשה גדולה והוא הנמצא
על הרוב בבעלי השרפון והמנא יצילנו :
טז ודפק מפסיק כמו בן יורה על הלישת
הכח והומרה לחלוש הדולק בדרך
וצריך לשיבה וסמיכה על כל פסועה אפסיע'
ז' ודפק זה דוכן מתיס :
הדפק המגרי דומה לדפק גלוי אלא
שרהמגרי הו' קשה ויורה על
התלהבות כמו בחולי הצד והדומה לו :
הנה הדפק והד' לעולם יורה הלהות
והקשה היבשות שבגוף וההתלהבו'
ולא יושוה ההתקבצות עם ההתפשטות לא
שזו גדולה מזו ואנו דומה לכלרתי
שורה כי דפק בלתי שוה הו' בדפיקה
תמידה אבל זה אינו אלא בדפיקה אחת :

ארץ החרשה

קצתן מה תועלת בידועה זו אמנם להפיק
רצון המבוקש אכתוב רובן ובקיצור נמרץ
למען ירוץ הקורא בו אבל אם ישא השואל
משתי ערות האלו איזה מהן הוא יותר
אמיתי ויותר בטוח :

התשובה השתן יותר אמיתי מהדפק יען
שהדפק אינו מעיד לא על כח
טבעי . ומזג ערקי הלב . ורוח ההוה .
ולא זו בלבד אלא שהדפק בחולי אחר
כמה פעמים ישתנה מסבה קלה . אבל
השתן שהוא מיץ הדם המסונן והדם
הסובב על כל איברי הגוף בוודאי עדותו
ניכר יותר אמיתי :

פרק ראשון מרבר בכללי איכו' ומהות
הדפק וסבותיו ומקרי :

הדפק הוא תנועה מכלי הרוח
מחוכרת מדהתקבצות
ומהתפשטות בהפסק בנתים להנהיג הרוח
בנשימה ולרדותו מהלב גם להתמוגג חום
שרשי כי הדפק משתנה בהשתנות הגוף
והוא מורה על ענינים רבים ונעלמים . עד
שהוא מהראיות היותר אמיתיות והיותר
צודקות והיות' כוללות שיהיו בהיות הגוף :
א ונתנה הדפק והוא על שני פנים
הא' הדפק החזק . והב' הדפק החלש
ב החזק הוא הדפק ודוחה אצבעות
הרופא בכה גדול וזה יורה על כח הגוף :
ג החלש הוא הננוע את אצבעו' בננועה
קטנה וזה הוא עבור חולשת החוליה
ולפעמי' לא יורגש כי אם אחר עיון גדול :
ד הדפק הגדול הוא כאשר יתפשט
העורק את עצמו לכל צדדיו :
ה הדפק הקטן נקרא המתכווץ ומתקצר
באופן שלל יורגש הטיב העורק
בהתפשטות וגם זה הוא מהסרון כח :

ו הדפק הנמהר הוא המתמיד בדפיקות
רזקות וזה יורה על ההבערה שכלב
ורבוי העשנים אבל עומד בנבירותו :
ז הדפק המאוחר והעצל הוא הדפק
בנדרת וברוח בנתים ויורה על
חולשת

שאיננו ואיננו יודעים אם הוא מעשה שדים
או על ידי מזל המכריע ואם טבעית ועל
פגיעה מקרית וכ' כאיטכולירוש הרופא כמה
מעשיות בילדים המוציאים וארילולי (כלל
פאטין לו דיו כללטרין) שיש לחוש על קרוביו
וביותר אחיו או אהותיו כי ידבקו יותר בהם
והביא ראיותיו שם ומעמו ונימוקו עמו עד
הפילוסופיאה טבעית וגם מביא ראיה בב'
אהים רחוקים זה מזרז ה"מ זה באיטליאה
והשני באשכנז ועם כל זה בזמן אחר הוציאו
שניהם את הארילאולו וזה נפלא . והעיד
שנית גם בתאומים בעיר ליפסיאה (כלל
ליפסיק) זכר ונקבה שם והנה הזכר למד
בעיר וויטינבורג והנקבה בבית אביה אשר
בליפסיאה והוציאו שניהם ביום אחד ובזמן
אחד יחד הארילאולי .

הג' ג' בחורים ואחד מהם בעיר לייפסיק
שהוציא וארילאולי והשנים האחרים בעיר
גיא'סה הוציאו ג' הארילאולי בזמן אחד
והמירו חייהם במות ביום אחד .
ואני המהבר ג' נפלאות אדברה וחדשות
אני מגיד ששני אחי אשר היו לי ששם
אחד אלעזר המיוחד ואחי הגדול הדר
בק"ק נראל ואחי השני קטן ממנו אבל
גדול ממני ושמו הר"ר יהודה ליב כהן
הדר בעיר פרימי' שלא ושני' נפלו להולי
השקוי וגם שניהם הלכו לעולם החיים
ביום אחד זה במקומו וזה במקומו תנצ"בה
ורמיונו תמצא בפסוק למד אשכל גם
שניכם יום אחד פרש' ר"ה נזקו בה
ונתנבאה שביום אחד ימותו וכו' . ע"ש :

השער הרביעי מלמד אותנו
לדעת אופני
הדפק בתכלי
הקצור ובו שלשה פרקים :

אמר המהבר נראה בעיני כמיוהר
לכתוב אופני ואיכות הדפק
ואופני ואיכות השתן ומי רגלים שהם מים
שאין להם סוף לעומק ידיעתן ואם תכתב
כולם תקטן היריעה מהכיל גם אם אכתוב

אותות

המורות שיבואו מי רגלים
שבעבורם יתום החולי הן .
א' חיבוק בכלי ההולדה . ב' כוכר בירכתי
האצטוכא . ג' לא יזיע כלל :

פרק

שמיני ידבר באותות המורות
על זכור דם הווסת בנשים :
והטהורים באנשים ולפעמים גם בנשים .

הווסת

העתיד לבוא בנשים יקרה
להן כאב וגם כוכר הכליות
והמתנים וכן באנשים העלולים בטהורים
כמקרה א' יקרה לבולן .

פרק

תשיעי ידבר באותות המורות
על גמר החולי ע' בועות :

אחרי

שביארנו שינוי הגבול' בחולאי'
הדים מן הראוי שנרע גם כן
השינוי' בתחלואים הישנים והמאחרים
שרובם על ידי מורסה או בועה כי הטבע
דוחה להוצ' את החולי ויקל החולי ואז
יהיה השתן והשמרים מעטי הכמות ובלתי
מבושלים ורקים ואם בחולי חדש יקרהו
קוצר הנשימה פתאומי אבל ינוח ויבוא
אחריו כוכר גם כאב הראש ושינה עמוקה
ואוטם האזניים וכל אה מעידים על איזה
בועה בגדרים בלעז גלאנ'דולי שמתחורי
האזניים ואם אינך מוצא סימנים אלה לא שיש
לו התלהבות או כוכר בחלקים התחתונים
או יורה על בועה שבחלקים התחתונים :

פרק

עשירי ידבר באותות שבהן נרע
אם אדר שקם החולה מחליו
ונתרפא יחזור חליו לסורו .

לפעמים

יחזור החולי למנהגו ה
הראשון אחרי שכב' נמלט
ממנו ועומד על רגליו . אותותיו אכרוב
קצתן ואלה הם :

א' דולאים הדים וארסיים מחלישים כל
כך את הטבע שבנקל לא ינצל מהם
ורגזים לאיתנם :

ב

ג

ד

ה

ו

ז

ח

ט

י

כל עוד שההלאים רעי' וישני' נאמנים
יותר לשוב טנית למקומם וכן להפך .
החולה שניצל מהליו אבל לא באחד
מימי הגבולים כווראי חזר חליו לסורו
שהטבע הפלא לעשו' דוקא ביום גבוליו
החולאי' ההווים משהורה או מתעורבו'
הליחות הגסות בנקל חוזרים .
אמנם ההווים מדם או מירוקה לא
בנקל ישובו .

החולאים ההווים באכזיב ובקיץ בקושי
חוזרים אבל לא בחורף ובימורת
הגשמים כי בנקל ניזקין .
בעלי אגרופ כיון שנתרפאים פעם א'
שוב אינם חוזרים לחליום :

מי שנמלט מקדרת ואינו נראה שום
בישול ביצימורטיו בלי ספק יחזור
החולי הטמון בקרבו :

אם אחר קץ הגבול גשאר השתן דק
ומימי ואין בו צבע אדום או נוטה
לאדמימות יבשר ההורת החולי כי אות היא
לחולשת הטבע שאינו מבשל כל צרכו
ומחדש לירות חדשו' וגם יחדש החולי .

פרק

יא' מדבר באופן ידיעת החולי
מפי החולה והעומדים ע'ג :

כתב

אבוקרט בחיבורו המדבר
באותות תחלואי הארס סימן
ל'ג שאות נאותות לרופא שישא מן החולה
תכף בבואו א החולה זול כבואך א החולה
יש לך לשאול חמש שאלות . השאלה
הראשונה מה לך . הב' באיזו סבה . הג'
כמהימים עברו . הד' אם בני מעיו רפויים
הה' מה המזון שלו זכו' . ע'ש .

פרק

יב היררכן שנרע מהורת החולי
מרחוק בלתי היורה החולה
בעירנו ונגד עינינו ועל ידי סימפאטיאה
או מאגיאה טבעית :

הט

אונך ושמע ולבך תשירת לרעיתי
ואם שירתיקנו השכל אבל האמת
יורה דרכו וגם בעינינו דאינו כמה מאורעים
שאירעו

ארץ החדשה

להוריעך אופן ידעות רחיות הטבע ביום
גבולי ונאמר תחלה שאם ינצח הטבע את
החולי ושיקרהו השניו באמצעות הזיעה
העתידה תמצא חלקי הגוף חמים ואריות
ואדומים והדפק גלוי ורך השתן והציאות
מעטי הכמורת ויהיה לו סימור ושגוען וכל
זה בקרחת בוערות כמו השלישית והזומית
ובחולאי חדים ובתמהון או שגוען בלעז
פרינטידיש או התלהבות בתחלואי הלב
או בחלב המכסה והקדומות :

פרק רביעי ידבר באותות המורות
על השלשול :

בשלשול הכטן הנה האותו מעטי
לא שעל הרוב בקרחת
זומית שלישית ורביעית וקרה הנבול על
השלשול וגם אם תמצא חום גדול למטה
מהכבדאות היא לשלשול הגבולי מתגבורת
הירוקה או האדומה :

פרק המישי ידבר באותות הקיא
הכרחי שעל יכלה החולי :

קיא גבולי פתאומי יקדים לו עילוף
וכאב בפו האצטומכ עם טיבוב
וכאב הראש והרדה בשפה התחתונ וריבוי
הרוק וכל זה בעבור הירוקה שבאצטומכ :

פרק ששי ידבר באותות הנלקחות
מטפטוף נחירים :

אותות המורות שיכלה החולי על
רעיפת דם נחיריים : הא'
אודם הלהיים : הב' אודם העינים : ג'
טפטוף רמעות : ד' קוצר הנשימ : ה' צרת
הלב או נפש מצרה : ו' כאב הראש
ברפיקה תדירית כל אלה יעירו על רעיפת
הדם העתידה :

פרק שביעי ידבר באותות המורות
שיכלה החולי על מי הרגלים :

בנקלה . בקדחיות חדות אם תבוא הזיעה
ביום גבולי כי לעולם בישול הנעשה ביום
גבולי יעיר על התועליות : וכן להדפק
אותות המורות על המות הן א' הולשת
הכח ב' דפק רע וחלוש ובלתי שוה . ג'
בלבול הדעת . ד' קושי הנשימ והנפיתה
ה' רוע הרתנועה . ו' פנים כרכומי . ז'
חוטמו דק . ח' צרעיו עמוקים . ט' אזניו
קרים . י' עור פניו מורק . יא' עיניו
תכהינה מראות : יב' טפטוף רמעות . יג'
בזקנים שינה יתירה ובבחורים היקיצה . יד'
תיעוב האכילה . טו' עינים אדומים . טז'
אודם הלחיים . יז' ורידים שהורים או נוטה
לשחרות . יח' בורח מן האור . יט' חרדת
שפה התחתונה . כ' אצבעותיו וצפרניו
נוטים לשחרות או לגוץ הירוק . כא'
קרירות הקצוות . כב' זיעה קרה . כג'
יציאות שהורות או ירוקות מובאשות או
לבנות ורכות . כד' בנערים לבן כמי ובאופן
אשר דברתי תוכל גכ לשפוט ביתר האותו
ונתחיל באותות הראש המשל בזה אם
פניו כבדוי וכן בשינה ויקיצה והדעת
והתנועה ואז תחקור על איכות החזה רל'
בנשימה ונפיתה והדפק ותמשש בחזה אם
הוא חם ולח ואם לאו ואם יש לו שיעול .
ואח"כ תדר לאצטומכ ותחקור אם יש בו
תאות אכילה ואם לאו ואם לו גיהון חכוץ
או אדים חריפים או טפלים או עפושים או
כאב ומתיהות באצטומכ ומכאן ואילך
תדרוש אחר חלקי הכטן למטה מצלעות
בירכתי הכטן בלעז היפוקונדרי אם יש
בם כוכב בימין או בשמאל או מתיהות או
קושי או כאב סביב הטבור הנה אם תצרפם
יהר כל אלה החקירות וגם תעיין היטב בשתן
ובדפק בנקלה יתאמתו ויתלבנו כצמר צהר
מבוקשיך להגיד מראשית אחרית החולי
אם לחיים ואם למות בלתי שגיאה .

פרק שלישי יורה לנו אור שעתיד
לבוא עליו זיעה הפלגה להקל
מעליו החולי :

אחרי שביעתי באותות הטובים
והרעים של החולי נכון לפני

ויקרה באותו יום המשפט איזו תנועה
פתאומית אם לחיים ואם למות במריבת
שניהם יהיו ובהם יורעו העתידו בעדות
נאמנה אמנם לידע להודיע ולהודע איזה
הוא היום די לנו בהבאת הפרק מפרקי
אבוקרט מאמר שני פרק כ"ד וזה לשונו:
יום רביעי מבשר על השביעי והשמיני
הוא התחלת השבוע השני
וגם ביום העשתי עשר ראוי להסתכל כי
הוא רביעי לשבוע השני וגם ביום יז יש
להסתכל כי הוא רביעי מן הארבעה עשר
ושביעי מן העשתי עשר:

לוח המלמד לדעת האותות

זוהי הפלגה	א	קוצר הנשימה	הנה אתה
שלשול הבטן	א	כלכול השכל	הם גבולי המעיה הסאמא
קיא הכרחי	א	שכוש הראות	
רעיפת הדם	א	אורם העינים	
הגדת השתן	א	אורם הלחיים	
שינוי זוסת	א	טפטוף דמעות	
רעיפת הטחורים	א	כאב הראש עם	
מורסרה או	א	המימו' וברפיק'	
מכה בקרבים	א	כאב העורף	
נגע בעור	א	נפש מצרה	
שהין יבש	א	תנועת השפה	
	א	התרתונה	
	א	שינה עמוקה	
	א	צמאה גדולה	

וכל זה יתבאר בדרך קצרה לקמן.

פרק שני יודיע לנו האותות הטובים
והרעים:

אותות

הטובים שבהם ינצל החולי
מחליו הם האחר שעומד
בשכלו. הב' הנשימה והנפיה' רצוא ושוב
בקלות. הג' דפק הטוב וכתו הזק. הד'
שכיבה נאותית. הה' פניו נאים כבריא.
הו' בטנו וצדדיו רכים. הז' יציאות הבטן
מכושלו' כגון הזהב. הח' השתן נוטה לאתרוג
ולקש. הט' עם שמרים לבנים. הו' רוקו
לבן. היא בלתי נכאש. ה'ב' ושיוצאו
בנקלה

האופן דא' על ידי הלחץ כמו שנמצא
בסתומים והב' על ידי פיזורם כאשר
יתבאר הטיב לקמן:

רוח היוני נלחץ עבור דבר כבד אשר
לוחצו והונקו ויתפזר בההסר
המזון או בהנצחו איזה רוח פתאומי כמו
שיתכבה הנר בסבת נפיתה הזקה עשויה
במפוח (עיון למעלה כוסוד אש) ואם ככה
יקרה ללב נקרא מות. ואם בא' מחלקי
הגוף נקרא מות חלקי כמו בנגע הסרטן
וכיוצא בו:

רוח נפשי להיצתו דומה ללהיצת החיוני
והוא הסרון כח ופזור הרוח'
אמנם פורה זאת אינה לא שבוש והערר
פעולתיו:

סבות ההולאים מהן קרובים ללהיצה
ולהפזרה הנזכרות ומהן
פנימיות והיצוניות:

המקרה נמשך אחר ההולוי כצל אחר
הגוף ד"מ השיעול נמשך אחר
הולוי שברואה:

פרק

שני מדבר באותו החולי ומקרי:
אותות החולי בלש' דינאנושטיקא ד"ל
מזכירות החולי ההורה
ומקרי' אשר היו כבר ומדן בלש'
פרונוסטיקא ד"ל מגידי העתידות וכה
שתי דוחות שבגוף. וערך סבת הנזק:
וכל מה שיהיה בסופם ע"י ימים גבוליים
והשפעת הכוכבים וביותר בערות תנועת
הירה:

השער השלישי

אופני' לדעת
מראה אחרית
החולי ביום גבולי.

פרק

ראשון ידבר באופני' ואותות
הימים גבוליים:
גבולי בלעז קרוי'ש או טירמ'גוש
והוא יום שילחם החולי עם הטבע

ארץ החרשה

21

ושם יפרדו לכבר ולחוש השררה וחור
לגוע הוריר קאבה ויתערב עם יתר הדם
ויתגלגל גלגול שני :

תועלת הכליות לקיים כלים היונקים
(כללני וכו' הומוגלובינים)
המעבירים את השתן דרך צינוריהם .

תועלת הכצים לחזק כלי הזרע גם לשמור
הטמון בתוכם ולהוריקם
לעת הנצרך להזריע דרך צינוריהם :

תועלת הדם להזיל הדם נדה לחוץ גם
להוצאת זרעה ולשפכו
לתוך רחמה והוא תחלת ההריון ולשמרו
עד זמן מוגבל :

תועלת העורקים להזליך הדם ורוח
החיוני לתוך הורידים
ולפזרם בכל הגוף אמנם הורידים שופכים
הדם לסימפון קאבא ומשם ללב לגמור
התגלגלות הדם כראוי ולשלוח הראוי
למנון הגוף לחלקיו כפי מנויהם (וואל סדעת
חולק על גלגולו והכלים עליו הסוככים ספכד הוא מקור
סודים) :

שער שני מדבר בשינוי הטבע
וכו שני פרקים :

פרק ראשון מדבר בהתמזגו' הטבע
פאטאלוגיא בלשון יוון (דכר')
כסוקים או עיונים

ועיוקים) עוסק בהתמזגות שינוי טבע אישי
המין ולהחזירו ליושנו וגם חוקר בענינים
וסבת כל הולי ומקרי :

שם ההולי נאמר בשאט נפש נגד הטבע
והוא עיכוב הרוח' מפעלותיה'
ומכאן נראה שאין הולי עצמיו ומאליו
שלולי זאת יפול על ההולי שם מור
אמנם הרוחות נתעכבים בב' אופנים :
האופן

שלישי משם לחיך . ומהלל הרבועי
יורדים הרוחות לגידים שבחוש השררה
וכל זה לצורך תנועת האיברים .

יש בשר או דם קרוש ובלשון יון נקרא
פאראנחיסמוס ר"ל שאין בו כלל
לא גידים ולא רידים לא חוץ מן הגידו'
כמו בשר הריאה או בשר הכבר או בשר
הכליות וכיוצא בהם ותועלתו ומהותו לרבק
ולאסף יחד כמה צינורים ולהזקם .

תועלת הריאה לאסף הצינורי' שבעורק
ארטיריא ושבעורק וינוא
והם סימפוני' שיש להם נקבים אשר על
ידם נעשית הנשימ' והנפוחה באמצעו' הקנה
הנקרא אשפרא ארטיריא .

תועלת הכבר לקיים הצינורי' של העורק
פורטא ר"ל שוער ושל
העורק קא"בה באופן שיהיה נוח לשלוח
את הדם לעורק קא"בה וכדי שיהיה נוח
לקבל צינורי הירוקה וצינורי החלביים
בלט' ויני לאטיאי וזה הדעת חולק על
גאלינו החושב שהכבר מושך אצלו את
הקילוס מתוך המעים באמצעות ורידי
מיזיראיקה :

תועלת הטחול להחזיק הרבה צינורים
של הבטן ושל וריד
פורטא ולקבל הדם השחור ולשולחו
לאצתומכא דרך הכלי הקטן או למעים
הדקים על ידי כלי של פנקר'אס ולפעמים
מוריקו למעי הישר ע' ורידי הטחורים :

תועלת האצתומכא והמעיים לקבץ
העורקים והורידים כדי שיהיה
הקילוס (ר"ל עיכול סמוון) נוח לירד ע' הליחו'
ושיתמחר לבשל ע' הוס חיוני :

תועלת המעיים הדקים לקבץ הרבה
כלים חלביים באופן
שמיץ חלביו יתפזר ע' קרום המכסה הנקר'
מיזנדריום . וע' בשר הנקרא פנקר'אש

איכות המזגים והתחלפות הזמני ואותתם מיום הולדו עד שובו לעפר כבר ביארתי הטיב למעלה בחלק ראשון בספרי עולם קטן (עיון סס) :
הגוף מורכב מליחות ומרוחות ומחלקי רומים. ובלתי רומים כאשר יתבאר בעזה כל אחד במקומו :

פרק שני מדבר במהות הליחות :

הליחות מהן תועלויות ומהן פסוליות : תועלויות הן קילוס והרם והזרע אמנם מרה הירוקה ומרה שהוררה ורבו הלבנה הן פסולת הרם : וכן השתן שהוא מיץ הרם ורחיית הטבע דרך העורקים היונקים ומעברי השרתן בלטי אורטורוש :

פרק שלישי מדבר במהות הרוחות :

הרוחות הם עצמים דקים וסבוכים לכל פעולת הנפש בגוף. ופי שנים ברוחות הא' הוא רוח החיוני והב' רוח הנפשי : ולהם כחות ופעולות כפולות :

רוח חיוני נולד בלב ומעורב ברם ועובר דרך העורקים שבעבורם יקרה הדפיקה :

רוח הנפשי טבעו קר (מטבע כסף מי) ונעשה במוח ועובר דרך מעברי הגידים לפעול פעולות נפשיות. וגזון מחלקי הממיום שברם ועוד נחלקים למלוחים וחריפים ועפציים. ובהתחברם שני רוחות הנזכרים יחד אז ההיים שמורי בגוף וכן להפך בהתפרדם נפרדים ג"כ החיים מבעה :

פרק רביעי מדבר במהות כחות הגוף :

כר ב

כחות הנמצאות בגוף האדם הן שלשה חיוניות. טבעיות ונפשיות ורוצים בכח חיוניות כח הדופק בלב שעל ידו יתגלגל הרם רצוא ושוב והוא המעורר והחושק. ורוצים בכח טבעיות חיוניות ואשר בה הגידול והתגלדה. ורוצים בכח נפש' החמשה חושים שהם המשוש והטעימה והריח והשמע והראות : ונוסף עליהם כח המרתנועע רוח הנפשי דרך הגידים והענפים ואל מקומו שואף זורח שם וכח הרמיון והמחשבה והזכירה המעורר ישנים וחמקיץ נדרמים והמשיח אלמים :

חלקי הגוף רומים הם עצמיות בלטי קארטילאגו והוא שחוס בל"מ (ר"ל למצוי כיון העצם והכסר ככסר הסבוכ) אסרים. יתרים. חוטים. בשר. עור. חלב. צפרנים. עור הדק. שערות :

בלתי רומים הם עורקים ורירים וגידים וכיוצא בהם :

ראשי חלקים הם שנים בגוף ר"ל חלב שהוא משכן רוח החיוני והראש שהוא משכן רוח הנפשי ויתר החלקי משרתים הם לאלה ראשי החלקים :

תועלת חלב להעביר הרם לרחוק עורק הגדול נקרא בלעז אאורטי (ר"ל מחלק את הדם והמפורד לחלקי הדם) כדי שיתגלגל הטיב בכל הורידים ולשמור רוח הנפשי ולזנוכו יקרה בפעולת רוח החיוני :

תועלת המוח לשמור את רוח הנפשי (כמו ספרים שומר את רוח החיוני) והרטיבות שבמוח ולהעבירו בכל איברי הגוף דרך הגידים ושם יפרדו ויתפזרו לגידים בלעז גלנוזלא ומהם יורד לעורקים באמצעות הכלים הנקראו בלעז וואזה לימפאטיקה וחוזר חלילה ויתגלגל פעם שנית עם הרם :

החלל העליון שבמוח תועלתו למשוך אצלו הליחות דרך הנקב וחלל שלישי

הקדמה לספר הרפואה

על מורי הקב"ה הכולל אביר הרופאים כמוס"ר שלמה קוניאן נר"ו מהם בעקום דכנים ומהם רופאים למלכים ושרים גדולים ואני הקטן מכולם מה שאינו כן בארץ הזאת בתמנופיה • שאפילו למי שאין בו רוח תורה כלל קוראים אותם בקס ודוט"ר וכזה בותנים יד לרשעים רופאי אליל באלה להטנאות ולהתנשא ולרדות כמכמים גם כרופאי אמת ועתה אחת שנים הנסים הוקנות המנופיות • אשר פלילה עפות : וכיום הולכות לקראת נחשים ועקרבים ומלחמות על המכה בלטיהן תקראבה בשם רופאות בפני הכתאים וגם בומכים עליהם והסבה כזה גודל הכלותם כאשר לא ידעו ולא יבינו שום חכמה אך מוכאים אותה ולכן מתעבה ותהלכו ומגששים בעורים בצהרים • לו חכמו ויכילו זאת שאפילו זה הבא לשמוט איזה עוף או לבדוק איזה בהמה תובעים ממנו כתב הסמיכות ולא זו בלבד אלא ששואלים ממנו ג"כ איזו סחלות וידיעות לידע בהן אם הוא בקי וכשמותיהן או אם למודו שגור בפיו הוי גוי שוטה עם נכל הבא לרפאות מבחר הנכבדים ומבחר יוסי המין אשר בצלם אלקים צלמו (וכל הסופך דמו באלו ממעט דמות וכו') ולא עוד שאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש וא"כ הוא ע"כ צריך שיזהר מעיון ומסודר גדול ושיזהר למודו מסודר וערך לפניו לדעת את הדרך ילך בה זאת המעשה אשר יעשה כי כבר ידוע שעל הרוכ אם יטעה הרופא בהוראתו שלא יגיע הסולה לקץ ימי חיונו הטבעיים כי הוא טעות שלא יכול לתקן והפסד שאין לו תשלומין והנה רופאי אליל אינם משימים על לבם ושופטים מן הסולי בסומא בארובה ומחבלים גופות בני אדם וכל הכותמים בפעולתם וכל הקורא אותם או מכניהם לביתו לא די שמתקיים בנפשו אלא שעובר ג"כ על ולפני עוור לא תתן מכשול וגו' •

ואשנא משלי ואומר

הוי איך קמורופאי איל בלתי חכמה : גם אין דעת החוליהם כי אם ערמה :
הן כי ספר אוהזתער לעשות קרחה : אך יודע הקזת דם בלי טרחה :
או העבר יצא הפשי מן ראדון : גונב לבות משחית נפשות עוש' זרן
להכולם קוראים אותם פה הכסילים : חכם רופא סיניור דומור עם הדולים :
גם הנשים הכיכשפות שהן לוחשות : על המכרה ובלטידיין הן נגשות :
להחולה הולכות לקראת כל הנחש' : להן מאמינים הרלים להנשיים :
להן קוראי' רופאות השוטי' הפתאים : כזה נוהגים יד לרשעים הרמאים :
לרדות ולהחנאו' על כל רופא מומחה : בראותם הצלחה גם אין מי מוחה :
בוזים בעלי תורה רודפים אחרי זכה : לכן רבו רופאי אליל חסרי חכמה :

ארץ החדשה

פרק ראשון מרכב במהות חלקי הרפואה עצמיים הם שלשה ומיכות וחלקי הרפואה פיוזולוגיאה • פאטולוגיאה • טריפוט'קה •

הרפואה : היא חכמ' שכל סגמיתה לוישר הטבע האדם אל מבחר הבריאות : הנה הפועל הוא הטבע והוא עצם רוחני צומח וחי בגוף האדם : ונסלקו כל אותן הקרמורת אשר כתבו הראשונים לאהבת הקיצור :

פ'זולוגיאה ר"ל עיונית בסדר וקיום בנין האדם והוא גוף ונשמה :
הגוף מורכב מיסודות הארבעה ומאיכות ראשונות • היסודות הם גופים פשוטי' אשר מתחת לגלגל הירח כמו שנתבאר למעלה הטיב בספר יסורי העולם :

ספר

ארץ החדשה

הנני עושה חרשות עתה תצמח רפואה חדשה השוכנת בחיק
 רופאי זמנינו . לב אחר . ורוח הרשה . והארץ רחבת ידים
 לפניהם גפרית ומלח שריפה כל ארצה . ארבעה
 וחמש' בסעיפיה פוריה : גדול העצה
 ורב העליליה : ולכן הארץ
 המורה מכבוד
 האלקימיה :

הקדמה לספר הרפואה של המחבר

אמר

המחבר בשם גדול מהרופאים מלאכת הרפואה מורגלת וקלה בפי הסכלים אבל כמה קשה היא בעיני
 הרופא האמיתי וכן כתב הרמ"ם אל בהנחת הברואות מי שמוסר עצמו ביד רופא שאינו יודע דרכי
 ההקדמה הוא כרוכב בים שחור עננו לכשיבית הרוח כי ברוחות אונס כוהנות על דרך ההקדמה כי פעם תהיה פעולתם
 ונשיבתם סבת הנעת אל מקומו חכמה לשלום ופעם סבת המות ואכזרת הספינה וכזה תועים העם החוסבי' מהרופא
 המנוסה הוא הטוב מהרופאים עם היות שאין לו הקדמה ועיון ולא ראיה חזקת המורה והחכמה וזו סקר הוא כלל
 אבן קרט ראש הרופאים בתחלת פרחיו אשר והנבון סכנה רבנו כזה שלא די בנסיונות אך שידע מקדם דרכי
 ההקדמה והכללים . והאופיים . והמוגים . והזמנים . ותהיה כל מחלוקת המורה וערובה לפניה באותהן בשמותן
 וזמנן והשתנותן ואם לא היה צורך בזה מה לו לרופא לכלות זמנו ולהרבות בהנחה ולסור גופו ולסכן עצמו
 כלומדו בבתי מדרשות האומות . המסעומים תלמודי היסודים . הלא די לו שיעמוד בביתו או יקרת לאיזה רופא
 מדוכו ויבא מעם אדונו למירות כנהוג במדינה זו שנס העבד אשר יבא חפשי מאדונו כידיעתו הקטנה בהקדמת
 הדם תכף קוראים אותו בשם חכם המרומם ובשם רופא מובהק עם היות שפעולם לא ראיה מאורות החכמה והנה
 חסרי הדעת אינם יודעים שלא יקרא חכם אלא בעבור החכמה ולא דווקא אלא בעבור הדווקא' גם לא יקרא
 מובהק ומוסמך אלא בעבור סמוכותו ולא יעלה על לב קום אדם בכל ארץ אטלא' פולוכ' אשכנז' ונר'פת' ללמוד
 חכמת הרפואה אם לא מלא ברכו בתחלה מתורה שכתב וסבע' ומשאר חכמות כמו שאעיד ג"כ על רבוי התלמידים

א"י זוט"ר

הלך שני

מספר

מעשה טובה

נקרא עולם חדש שבו נמצאים
ענינים חדשים ודארץ חדשה
שער בת רבים ועשיתי להם בתים
הבית הראשון הוא הבית שנגנה
לשמו וקראתיו בית ה' :
והבית השני עשוי לשומרי בית
וקראתיו בשם משכרת הבית

ונתתי להם בכיתי ובהונתיו יד
ושם טוב שם עולם אתן לו אשר
לא יכרת :

בניצח • 1875

NEI LA STAMPARIA
BRAGADINA

Con Licenza de' Superiori.

ונכתב בקושט דינא :

הלל פני
כבוד

מכתב הודעה

הנהגת הנהלת המוסדות
המיוחדת להוצאת חוברות
המיוחדת להוצאת חוברות
המיוחדת להוצאת חוברות
המיוחדת להוצאת חוברות
המיוחדת להוצאת חוברות
המיוחדת להוצאת חוברות
המיוחדת להוצאת חוברות
המיוחדת להוצאת חוברות
המיוחדת להוצאת חוברות

הנהלת המוסדות

המיוחדת להוצאת חוברות

המיוחדת להוצאת חוברות

המיוחדת להוצאת חוברות

ובלכתם ולכו תוך חדש ימים . ובשובכם
תוך ג' חדשי' אבל ההולכי' מספרד לארץ
הקדושה הנוטה יותר לצד מזרח ואחרו
יותר . הד' כפי נסיון המלחי' הנה בים
אדריאטיקו הקרוב לוויניציאה יעקם הים
לצד דרום ועור סובב דרך עקלתון כחצי
עגולה לצד מזרח . הה' סערת הים כמו
כן ידוע לכל בנשיבת הרוח ותפשט הים
אל החוף ובשובו לאיתנו רצוא ושוב ועל
זה אין לתמוה :

סו על עליית וירידת הים הם הרבה
תשובות . הא' שבקוטב צפוני הים
הם רכוי שלג המוסיפים במים : הב'
וכנגדם תחת משוה היום עבור השמש
ניתכים גם נמיסים ומתהפכי' לאדים ונחסרי'
ובסיבה זו מוכרחים המים שיוסיפו או
שיגרעו ממדתם :

סז תנועת הים תהיה בסבת הכוכבים
וביותר בעבור השמש יען שהשמש
בהוציאו האדים מהים בשורה מושך עמו
הים למערב :

סח ועור בעבור הירח הפועל מאד
ביום כפי תנועתו כי בתחלת
החדש יתחיל להוסיף בים משך שש
שעות וכן גורע מאופק המזרחי עד דרומי
שעור זה והכל הוא כפי מבט הירח הסובב
והולך ופועל כל אלה : סט
וכן תקרה ההוספה באופן המערבי
וכפי מהלך והתנגדו' הירח תשתנה
סערת הים ויותר יפעול במלוי הירח מכל
שאר חלקי החדש שלא יקרה אלא שעה
אחת ביום :

ע וכמה הם הימים ימי תשובה ששה
ואלה הם הים הראשון הוא הים
הגדול והוא ים אויקיאנוס הסובב כל
הישוב ויש לו כמה שמות כפי המקום
והמרינה אשר עובר בתוכה פעם נקרא
ים מזרחי ופעם ים מערבי ופעם נקרא
ים סציטיקוס או גירמאניקוס אנטלנטיקוס
ושאר שמות : השני הוא ים מזרחי אנוס
לפי שעובר דרך מהלכי השוב ד'ל כן
חלק אסיא . אפריקא ואונרו פא . ומשם
יפרד לכמה גבול' אשר מהם יקבל שמו

הנה ים גאליקוס מארץ גאליאה הינה
צרפת . ים שיק'ולינוס מציצי'ליאה . ים
קריטיקוס מאי קריטיקא ציפרינוס מאי
קיפרי'ש וכן בירת השמורת : השלישי
הוא ים סוף הנקרא ים אדום עבור ארמינו
החול אשר בתחתיו : החמישי הוא ים
פרס היוצא מגבול פרס והודו והולך על
ים אוקיאנוס : החמישי הוא ים קספ'קוס
או היר'קאנוס וכמעט חומה גבול לים זה
ושפתיו על פני כולו ובתוך יב' ימו' נוכל
לסבב אורחו : הששי ים פונטוס
הוא הים השחור : ויש מוסיפי' עליה את
הירדן כי אחרי הימים כי לא יצא החוץ
לגבולו ושפתיו סביב לו :

ע וכמה הם הנהרות היותר גדולים
תשובת המזכיר' בפרשה הם פישון
והוא נילוס שבמצרי' ויורד לים פונט'קוס
ניחון שהוא גנ'יש שבאיטליאה ויורד לים
אוקיאנוס : והוא טיגריס שבארץ אשור ויורד
לים פרס : והוא א'פריאט ויורד לים פרס
ועור ארבע' נהרות אחר' כמו כן
גדולים זהם פא'רוס שבארץ אוטליא
ובל'א פ'י ויורד לים אדריאטיקוס .
והיהוד'אנוס בארץ צרפת ויורד לים
אוקיאנוס : דאנוסו ד'ל סו'ה מורד לים
פונטוס . דיונוס שבארץ אשכנז ויורד לים
אוקיאנוס גירמאניקוס :
ובגמרא שבע ימים סובבים לארץ ישראל
ע'ב' זמא רבא . זמא דמכריה :
זמא דסמכין : זמא דמלרא : זמא דהולתא :
זמא דשיליתא : זמא דאספמיא זכו :

ובזה אסיים ספרי יסודי

עולם : ברוך ה
מן העולם ועד
העולם :

לפס שהוא יותר קרוב אצל הסימן ג' וזו
כאשר עיניך רואות בשני קוים א' ב'
הנמשכי מתוך לאות המונה ג' בשפת
הים וכל זה הוא עכנה גבנית וברורות
המים ונשלק כל אותן ספרות המונע
כמו העבים והאידים העול' ואקצה בזה
כסבה נמצא מענין זה בספרנו וזלתי בספר
בית אדם להרחיב משה למושנינו נ"ע והוא
העתיקו מספר שקרוב ושקל לשוננו הקדש

הזמנה יא הו

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

הזמנה פה בזה הדין הדין יא

כלל זה יקרה במי מתכות בשביל האיכות
והעפציו שבהם וזמורע מים הקרים גורמים סימור
ובהשפכם על האר' לפי שמים הקרי
מכונני העומ ובבויצת מולידת דתת וסימור
נתי ואך יקמה שעל יחסי שתירת מים
קמחה בוחות סתלפים שעה בעל
חוספס לפי שמים האלה הם סבה לשני
דמוג ובהשתנות הטבע והמוג של בעל
הים גורמי הלוק השערות וזמורע
נמוג אם תהפך זכומית חלול את שפופרת
הא ולתוך המל איך יקרה מעולה במהגור
ומכח גורל לפי שאותה הנלפון בחלול
מבקש מקום לצאת מנה טבעו

ממך מהוע הנאה או שלחפות מלא
אור אינו בשקע במים לפי שאור
המסונה בתוכו הוא קל יותר מן המים
ולעולם הקל הוא למעלה מן הכבד
כא כלתה נפש ואותה רוחי לרעת
עומק הים תשובה אנו בכל מקום
שזה אלא כפי מעות הפלח שברורינו
הסובב כל כדור הארץ והמימלא וזה
עמוק מהצד פרסה אשכנזית

סב להעת איכות המליחות שבמי הים
רכנו כמו הבורא רעות אפנים כפי
הנסיג יקרה מתערבות מלקי ארציים
ושרופי כנראה במי אפס וגם עינינו רואות
שהשמש שואב אצלו חלקי דקי ומתוק
וישאר הכבד והנסיג וכן פני המים
יתר מלוחי מבתחת הים וכן בקיץ
מבחרף וזבמקומות מזרחיים ודרומיים
מבשאר ארצות וכל זה עקב תנבות
השמש ונצוציו הפועל בהם

סג נשאלתי טעם נכון ומופת שבהם
מודע איך המי הם כדורי ולכן
אהונה לעיניך תמונה זו ובה תראה איך
שמים גבוהי הם מן הארץ הנה נשים
אות אחר בשפת הים ותלך הספינה
ותרחק כל כך משפת הים עד שעין העומד
אצל רגל התורן לא יוכל לראות הסימן
אכל אם יהיה עומד על ראש התורן בנקל
יראה הסימן ומן הראוי היה כי העומד
אצל רגל התורן ב שיראה יותר טוב

כג ב

כח מי גשמים אף על פי שמתוקים הם
עכו מתתרים להתעפש כי יש בהם
קטורים חמים

כט מים המתהווים מברך יותר רעים
הם כי יש בתוכם זרע זרע יותר

מקטור הארץ לים
למר מדוע איזה מים מליחי אבעבועות

ונפח בצואר ושקרופולו (לפורקס
כלסון ספרד) לפי שאלה המים מתהווים

משלגים הנמסים וכתוכם הרבה גשמים
זרעונים וגסים ומכאן תוך איברים

נקרשים
לא ממתכות טעמים זונים ומשוני' בין

המים המתוקי מקורם זהב גם עופרת
החמוצים מנחשת וכדול אבל האמצעים

בטעמים ישנו טבעם בהתחברם עם חכפף
או הכריל :

לבסודע שנמצאים מים העוברים בין
העשבים ומסוגלים לרפואה ומקצתן

אזורים סמו אלה מים העוברים בין סיסמרו
או אריאנטוס ניפטיים מגורים השרון

והמים הנובעים בין העשב יונקוס מביאים
שינה והמים שבתם צומח פרח נופריש

מקררים הדרם והנוכעים בין כל מיני פלפלי
מגשים רוחות שבבני המעים וככה

גבין ביתר העשבים המורשים טבעם למי
העוברים ביניהם :

לג זכענין זה מצוי מים רפואי' שמקורם
מתכות המשל בזה מים הצבועים

בסברת הזהב או כסף מוסיפים כח באדם
והצבועי מכדול מסוגלי לכל תחלואי הטחול

והצבועים מנחשת רומים למים אשר
מקורם אלומי (זלז' סלז' וכלסון ערס' ס' 47)

ומסוגלי' לנקות כל מורסה ואבעבועות
הריאה וגם לטהר נגע אשר בעור בשר

האדם וכל זה הוא מטבע המתכת שבחם
לד מדוע מי הנהרות אינם מתעפשים

לפי שתנועתם תמידית ובמחירות
לח מדוע מי הגשמים מסוגלים יותר

לחשקות גנים מכל מי מעוינות
זבורות לפי שמי גשמים ממתי' להתעפש

וכל המתעפש בנקל יתהפך אל המין
הקרוב לו ולכן מים האלה מעפשים

המים הם גסים יותר מן הנהרות ומסוגלי'
יותר לישא את האדם ולסכול כובר שלו :

האנשים אשר קולם עבה מסוגלים
יותר לשוט וזהו לפי שיש להם הזה

רחב וחלל פה יארה גדול יותר ומסוגלים
יותר לקבל האויר הנושא את החי :

חן נשאלתי איזה הם המים הקלים
והטובים לשתותם . תשובה הטובי

אורתן שאינם גורמים כובר באצטומכא
וגם בנקר נבלעים ואינם מולידי רוחות

באיפ' קונרואה (ה' חלק ש' חלקט לכד כד
סומק ומד' סמאל תחת סמאל)

יש ודע שהמים הממהרים להתחמם
ולתקרר טובים הם בלם ספק :

כ המים המרככי ומעכלי הבשר בנקלה
או המתיכים בנקלה הפירו' המבוסלי

בהם טובים המה :

כא הנה רופא הנוצרים משבחים אותן
המים אשר שורצים בהם דגים

הנקראי' בלעז אנגולדה (ה' ס' 47) כי
שואבים אצלם כל הוזהכא שבמי' ומזכים

אותם :

כב אבל אשכילך מופת טוב לדע הטוב
שבהם קח שני סמרטוטים שוים

במררם ובמשקלם ותטבול אותם בשני
מיני מים ותניח אותם להתייבש ותנה כל

הקל מהברז בזורא יורה המים חתם
משובחים וקלים יותר :

כג מי גשמים היורדים בתקופת תמוז
זורים הם ודברים :

כד מי גשמים הנרד' בקץ אף על פי
שמתוקים הם אבל כברים משא"כ

צימי התורף זה לפי שאינם מזוככים באויר
בה ומטעם זה גשמילילה משובחים יותר

מן גשמי יום :

כו מי אנמים רעים הם למאד כי מצויי'
בהם עלוקות ארסיים ועוד עיניך רואו

אם תרחץ ירך בהם יתאחרו להתייבש
בה מים המשובחי' הם הדומים לאויר

המים (ה' חלק ז' חלקט) וקלס' ושאין בהם
טעם זריות בעולם אלא טפל וזה ערות

גמנה שאין בתוכם תערובות גשמים
אחרים :

שפת הכלי א כזה .
זהו מהכת הקטור העפרי
המעורב בתוכם באופן
שהמי' נלכדי' כמו ברשת
ולא יניחם לירד ולהזילם
חוצה :

ז ולכן אם תמלא כוסך א ביין ב אז
יהיה יותר כדורי ויותר גבוה באמצע
הכוס ולא ירד משפתיו כי יש בו קטורים
יותר מן המים .

ח שהמבושלי' הם יותר גסים מן הבלתי
מבושלי' לפי שעל ידיהאש מאברים
כל הלקי' דקים שבהם :

ט ולזה לא טוב עושים העם השוטים
מי' מבושלים סתם לא שיש
בתוכם דבר הנותן טעם למים או הלובש
טבעו ממנו כמו מי שעורים שטבעם קר
ולא מי אטאשטיהו שמהו' האצטומכה :
מי קאנילה שמחזיק הלב וחמוץ וכיוצא
בזה בשאר מים מבושלים :

יוד ודע שהמי' בקושי מתערבים עם
השמני' וזה להיותו השמן גשם גס
ורבקי' וקשה פיזור הלכיו באופן שאין
המים יכולים להפליש' ואו לעבור בתוכו
בשום פנים :

יא אמנם שמעתי שמנהג אצל הרוכלים
אם רצונם להתערב מים בשמן לוקחי'
חלמון של ביצה ועל הרכבה זו מתערבי'
ואולי הוא אמצעי בין המים לבין השמנים .
יב מדוע המים בנקל יקפאו מקור החיצון
לפי שטבע המים לפנים הם קרים
ובבוא עליה' קור החיצוני בנקל יקפאו :
יג מדוע היין לא יקפא כ"כ כמו המים .
לפי שיש בו חום שרשו הרוחה את
הקור החיצוני :

יד מדוע גם החומץ בקושי נקפא . לפי
שיש בו הלכים דקים חדים והריפים
ובשכילים בקושי יבוא לידי הקפאה :
טו מדוע היין שרף אינו נקפא כלל . לפי
שיש בו חום שרשי יורר מן היין
והוא העומד נגד הקור החיצון .

טז מדוע שמים על פני מי היום בנקל
יותר מבנהרים ובאנפים . לפי שמי'
המים

ועשו' כמגדל ממש ולכן נקרא עמוד העולם :
ע וארבעה הרים המפורסמים והם
פארלאקה בהלק אמיריקה שגברו
תשע אלפים פסיעות ושני לו קאוקאסוס .
ושלושי לו טינארפי באוי קאנארליש והר
הרביעי אשר עליתי עליו והייתי שם שני
ימים עם כמה סוחר' ונקרא אולימפוס
והוא הנקרא בלשון ישמעא (קיסוס דלני)
כערות פלוטארקו גבהו אלף ושני מאות
ושבעי' אמורת או פסיעות ומצאתי שם
עשבים הנצרכים אשר אינם נמצאים
בהצי הישוב אבל בצדדי הר כי למעלה
בראש ההר אינם צומחי' מרוב הקרירות :
עא אמנם הרי אדרט המזכרים בפסוק
אשר נחה עליהם תיבת נח הם
בארץ ארמיניאה :

פרק חמישי

מרבך ביסוד מים :
שבו ניכר גבורת
בורא ארץ ושמים :

יסוד המי' הוא קר בהפלגה רוצה
לומר בקצה האחרון
זה יאות לומר על כל דבר המנצח את
החום והנה אין לך דבר שמכבה החום
והאש בעצמו כמו א"כ מפעלורטיו ניכר
שטבעו קר בתכלית :

ב יסוד המים בעצמו טבעו רטוב כי
בנקלה עובר ומפליש כל הגשמים
בעבור רטיבתו :

ג המים בנקלה עולים בהבל ונפסרים
שבנקל מפזרים הלכיהם הקטנים
ליותר קטנים עד תומם :

ד המים בנקל יתחברו אל הגשמים
כי רוב הגשמים הקיפן הזיוזים
ומעוטן חלקים ויסוד זה מרוב דקות
שבו יתחבר בהם :

ה איך יתהפכו המים החמים או
הרותחים אל הקרים בהפלגה . זה
יקרה לפי שהלקי' אשיים שבה' מתפזרים
מן האויר הסביב להם :

ו איך עולים המים עד שצבורים על

הארצי והמימי ופגעו באנשי אשר רגליה
מכווני נגד רגלינו הררים כהלך אוברופא :
סב עכא לא כל מדינה ומדינה יש לה
אנטיפוטי בי אין לארץ אנשכנו
(סנקראט לימאניס) גבא ארצא שום ארץ
וישוב בני הארס כ"א היס אוקיאנוס :
סג ודע שארץ השמנה והרכה היא
המשובה כי הרטובות והריכוך שלה
נאה לחרישה ולהוציא המותרות שלה ואז
מסוגלת יותר לתיקון ולבישול הפירות :
סד טיט לימנ"א וטיט התוס וטיט ארמ"ג
גם סמנ"א הם מיני אדמה הנמצאים
בגבול הראשון שבארץ וסגולתם לרהות
כל מיני ארס כי הם מורכבים מגשמים
המשפריס הארסים שבשאר גשמים :

סה נשאלתי כדור הארץ ומלואה כמה
משקלו ועיינתי בספרים עד שמצאתי
שהפילוסוף שטיטניוס מונה קארטוניש
שני אלפים ושלש מאות ועשר עם הבר
צוריש (ואני אומר סרנס לקר ירמיק עדיו)

סו אם כל ההרים אשר לנגד עינינו
נבראו משעת הבריא או אסנתגדלו
אח"כ : תשובה לא נעלם מעיני המעיין
כי הק"ב ברא הרים ויצר רוח משעת
הברואה עכא כדברי רושמי הארץ נתוספו
כמה הרים עז המכול ויש מהם שנעשו
על ידי הרעשים :

סז מרוע באיזה מקומות נרגשה רגזת
הארץ באופן שבקושי יכולים לדור
בהם : לפי שיש מים רבים תחתיהם
באופן שכמעט תלוים בהם וכאלו שטים
על פני המים :

סח בספרי הזכרונות מרושמי הארץ
הראשונים והאחרונים יתנו עידיהם
ויצדקו דבריהם איך נמצאום איים רבים
השטים על פני המים ועל פני האנמים
הגדולים : ואולם להשיב על זה נאמר כי
יהיו איים האלה מורכבי מתומר דק יותר
מן המים ר"ל מחלקי גפרתיים ומעצים
הקלים ומן קש העשבי קלים בטבעם :
סט אמנם אם רצוננו לדעת איזה הוא
ההר היורד גבור שבעולם : דע
שתחת קוטב דרומי יש הר גבור למאד
ועשוי

שהם רחוקים מן השמש ונצוציו ובהמשך
ששה הרשים תמימי אינם רואים פני
השמש ואפילו לעת כי יגיע לשם נצוצי
השמש נלהצים ונעקמים באופן שתמיד
גובר שם הקור :

נז הקדמונים שמו שמות לאה הרצועות
לאיזה מהן קראו שורפת עמוד גבורת
החום ולאיזה רצועה קרה עמוד תגבורת
הקור ואמרו שא"א שיהיו דרים בני אדם
באלה המקומות אבל שוא ידברו כי אנו
רואים בזמנינו שיש ישוב תחת זונא
טוריה בהלק אפי"א ודרים בה הודיים
וגם באפריקה דרים בושיים וגם באמריקה
בכריאזילי ובפ"רו : והנה אנו רואים
שהק"ב נתן להם בה לסכול החום וגם
מרוכ הקטורים והרהות המצויים שם יתמוג
האוויר ואולם בזונא הקרה אע"פ שאין
בתוכה ישוב גדול עכא נמצאים מקומות
וכפרים בגרונרלאנדה ובשאר מלכוות
קטנות הסמוכי לה והם תחת זונא קרה
ויש בהם ישוב בני אדם :

נח כדור הארץ הלקוהו רושמי הארץ
לכמה אקלימים והאקלים אשר בלה
נוף אינו אלא שטח הארץ המסוגר בין
שני עגולים והנה קו המישור יחלקם
ויוסיף באריכות היום בכל אקלים הצי
שעה ויותר :

נט אמנם כדברי רושמי הארץ האחרוני
אשר בזמנינו יהיו האקלימים 24
צפוניים וכנגד 24 אקלימים אחרי דרומיים
ר"ל ברוחב שלו 66 מעלות ועם 30
דקים בצמצום ושם היום היורד ארוך
24 שעות :

ס והולקים עוד כדור זה לפי ארכו
ולפי רחבו : אורך הוא מרחק עגול
הצי היום כפי חלקי ודקי של קו השוה :
והרוחב הוא מרחק מקו השווי לצד הקוטב
כפי מספר חלקי והדקי קו השווי :

סא ויש אנטיפוטיס הנזכרים למעלה
מה שהיה לצחוק בעיני רושמי הארץ
הקדמונים מהסרון ידיעתם והאמת יורה
דרכו על המלחים השטים בים הגדול
והרב ורים והמסבבי את הגדור שלנו ר"ל

נא תרע לך שהוא כן שהיו כל פרסה
מרובעת מהזקת 100000000 אמות
מרובעות ואם יוכפלו לאלפים מרובעים
יצא שעור זה ההקף :

נב כבר ידוע שיש לארץ כמה גילויים
(וכוסף סכמ גבולים וס לרץ ע"ס) מפני
הארץ עד מרכזה ונקראים גבולים ומעתה
בא השואל לשאול וכמה גבולים הם מפני
הארץ עד מרכזה . ונשיב הנה כפי דעת
התיכנים שלשה גבולים הם הגבול הראשון
הוא פני הארץ הגבול השני הוא המקום
שנמצאים בו גשמים הרבה והם האבן
והברזל והמתכת ומוצא בהם ושמם הם
במחילות ומרובים למים הנובעים ונגרים
ונעשים מעיינות ונהרות וגילויים גדולים
גם שם אוצרות של דוהרות גם שם נאש
הכמוס בארץ : והגבול השלישי הוא
ארץ מקשיי ויגיע עד מרכז הארץ והוא שאול
תחתית וגיהנם של מטה הנזכר בתלמוד :

נג כל כדור הארץ חלקוהו התוכנים
לחמש רצועות ד"ל חלקים שוים .
(וכלעז זונלס) חלק א' נקר' רצועה שורפת
(וכלעז זונלס טורידס) ושני חלקים או רצועות
הקרים (וכלעז זונלס פריגולס) ושנים מהם
אמצעיים ובין הכל המשרה ואינם אלא
גבול מאיזה שטח הארץ בערך השתנו' חלקי
השמים נפרדים אשר בעבורם ישתנה האוויר .
נח רצועה שורפת הוא שטח מכרור
הארצי הסגור בין שני עגולי ומחותך
לשני חלקים שווים על ידי קו המישור
ולמה נקראת שורפת על שם השמש
השוהה שם תמיד ומכת על קרקדי בני
אדם :

נה אמנם שטח הארץ המסוגר בין
ט' דופיקו' ולבין עגולי הקוטבים
נקראו' זונאש אמצעיות והנה הא' בקוטב
הצפוני והוא שרדים אנו בתוכה . והשטח
השני הוא דרומי ונקראים שנים האלה
שטחים אמצעיים לפי שהם אמצעים
בקרידות ובהמימות :

נו ועוד שטחים שבין עגול קוטב צפוני
לבין עגול קוטב דרומי נקראים
זונאש פ'ריגוראש ד"ל שטחים הקרים לפי
שהם

אחריו שלא נעלם מן התוכנים שכל מעלה
בכדור השמימי היא נגד חמש עשרה
פרסאות בכדור הארצי ואם נכפלים 360
(כי כך הם בעגול אחד מעלות בכדור השמימי) ויהיו
5400 פרסאות לפי ערך עגול היותר
גדול שבכדור הארצי .

מו עכא אל תתמה אם אנירך שהארץ
ומלואה אינה אלא כנקורה קטנה
בערך השמים לפי שבכל חלקי הכדור
הארצי נראה הצי כדור השמים ולעולם
ששה מזלות עולים וששה מזלות אחרים
שוקעים ובווראי לא יקרה זה אלו היה
כדור הארץ שעור מוגבל א' ערך השמים .
מו ונאף שכדור (שלנו) כמורתו קטן
מכל כוכבים הקיימים ואפילו אינו
באחר הכוכבים שבסדר השמי שהם יותר
קטנים הלא אנו רואים זה במזרח וזה
במערב ואלמלא כן שהארץ שלנו קטנה
מהם או לכל הפחות באחר מהם לא
היה זה נראה לעינינו :

מח מכאן אתה למד שאדם בינוני ר"ל
ההולך כל יום חמש פרסאות
ובמעגל צדק ולא בדרך עקלקלות יהיה
יכולת בידו להקיף כל הכדור הארץ
בתוך 1080 ימים שהם שתי שנים פחות
המשה עשה ימים כי אם נכפלים חמשה
פעמים 1080 יעלו 5400 פרסאות והנם
בערך העגול הגדול הארצי .

מט וכפי זה החשבון יגיע האדם אל
האנט'פוט' ד"ל אצל האנשים אשר
נכה דגלו בתוך כדי שנה תמימה וימים
175 כי האנטיפ'טיש רהוקים הם אלה
כאלה כשעור הצי העגול וכבר ידוע שהצי
עגול יותר גדול שבכדור הארצי מהזיק
2700 פרסאות ומעתה נכפלהו על ידי
המשה פעמים 540 ויצא שעור זה :

נון למדין מזה אלו היה כל הכדור
מישר בלתי הרים וגבעות ובלתי
ימים ונהרות ושטחו כולו מישור בני
אדם באופן שכל אדם יש לו אמה מרובעת
כשעור קומתו ושכיבתו או שטח יאו פני
הארץ היה מחזיק 486080000000000
אנשים :

לו ולפעמים מסבבים הארץ ומלואה
והבתים ומניעים אותם למקום אחר
וזה יקרה בהיות הארץ ברזל ונחושת ומקשו
ובהלחם בה יניע אותה ויהליף מקומה :
לו ולפעמים נעשה המקום אגס גדול כי
יעשה הפירות גדולות מתחת למים
אשר על פני האדמה וכך נשארים כמים
מכונסים :

לח וכן להפך שנעשו הרים ואיים בסבת
הרעש כי משליך הוצה אבנים והרבה עפר -
לט וכן בכמ' מקומו' ותחרשו מעיינו' ובורו'
בהפתח צונורי הארץ והמים זוחלים :
מים ולפעמים אחר הרעש המים ישתנו
טבעם וטעמם באופן שהמים הקרים
מתהפכים למים רותחים והמים הרותחים
שבים לטבעם הראשון ויתקררו וכל זה
כשיתערבו צינורי מים החמים עם הקרים
והקרים בהמים :

מא ולפעמים בסבת הרעש הארץ תקיא
אש וזה יקרה לשתי סבות . הסבה
האחת מפני האש הנעצר בבטן הארץ
והשנית עבור הקטורים היוצאים אז מן
הארץ ומסוגלים לקבל הלהב :
מב ואני המהבר ראיתי מקומות שהיו
לפנים מים ואגמים וכן ראיתי בחוף
הים שהיו לפני' ערים גדולות כמו איזמיר
וכיוצא :

מג וכותבי זכרונ' בלשון יווני כותבו' איך
פצתה הארץ את פיה ובלעה כרכים
גדולים ואף הרים גדולים ורמים ובמקומם
נעשו אגמים וימים גדולים וכל אה בסבת
רבו המים בתהומות הארץ הנסתרים שם
ונשקעים ההרים והכרכי' להיותם ככדים
יותר מן המים ואז המים מכסי' אותם
ונעשו אגמים גדולים .

מד איך יקרה שמהכת הרעש הים יתנשא .
זה בא מהמת קטורים הרבה הנמצאים
בתחתית המים ומתנשאים המים למעלה :
מה ועתה בא השוא' לשאול שטח הארץ
כמה הוא וגם אם נבוא למדוד אותה
איך נעשה . הנה בהרבה אופנים תמדד
הארץ והמנחג הנכון והקל אצל התוכנים
והמהנדסים למצוא שעור מרתה זה הוא
אחריו

נד כימן דביעי לרגיות הארץ אספתאום
ינשא הים גליו בלתי נשיבת הרוח
משום צר אז הוא אורז עצמי שהקטורים
מבקשים מקום לצאת מבטן הארץ :
נה כימן המישי אם בחצי הקיץ גובר
הקור הוץ מן המנהג ואז על ידי
אנטיפורושטאזים (כלעז רזוני סכל סקר נודס)
קטורים בבטן הארץ ומתאספי' ומתחממים .
נו רעש או רגיות הארץ רובם מתהווים
באביב ובסתיו .

נז אף על פי שסמנים האלה כולם אינם
אנתיים עם כל זה שכיהים הרבה ויש
בהם תוספת ידיעה :

כח יש מדינות שאש טמון בחיק הארץ
ונמצא מזה בגבול ציפוליארה :
וקאמפניא : ואמיריקה : והרבה כמו אלה
ושם מתגברים הרעשים כי עבור אש
הטמון בקרב ארצם בנקל יבוא לידי דהיות
הקטורי' ורעידת הארץ :

כט וכענין זה במקומו' הסמוכים א' ההרו'
תמצא רעשים יותר מן המקומות
השטחיים מטעם הנזכר . וכך שמעתי
כשעברתי דרך איספר'וק וארץ טירול' :
למד כמו כן בארצות אשר תחתיהן מערות
וחפירות המסוגלות לקיטורים :

לא וביותר באיים הרעשים שכיהי' הרבה
וזהו להיותם מסובבים בימים ומושכים
אצלם מהילות וצינורי דארץ הרבה קיטורי'
מן הים וכך ראינו בכמה מקומות וכימנו
בעיר ראגוזה ובעיר איזמיר ביום הרון אף
ה' הוא יצולם :

לב במדינות בפאת צפון אינם מצויי' מפני
הקרירו' ואינם שכיהים הקטורים .
לג וכן להפך במדינות הנמצאות תחת
קו השווה מצויים הרעשים מאד מטעם
הפוך ר"ל כי שם נצוצי השמש מוציאים
הרבה קטורים מן הארץ .

לד הרעשי' מהם עצומים ומהם חלושים
כפי השתנות ההומרים . והקיטורים :
והמקומות :

לה יש רעש המפרק הרים ומשבר סלעים
ומהרס הכתים . וזה יקרה ח' בהיות
מקורו תחת יסודו וכותלי הכתים .

ואל תתמה בראותך ההרים הרמים והגבעות העמוקות שבשביל זה לא תפול סברה זאת. יען אפילו אם תבוא למדוד במחוגה התוכנית לא תמצא הפרש גדול. אחרי שההרים היותר גבוהים אינם בערך הארץ אלא נאבעכוורת על בשר האדם לפי שההר היותר גבוה והעומד בבקעה יהיה גבהו שתי פרסאות במדת קו מישור הבונים ואם שהצי קוטר הארץ הוא 860 פרסאות וקוטר שלם 1720 בערכו. ואם נבוא לנסותו זה ננסה עי' כדור העשוי מעץ אשר קוטרו 1720 דקים ונניח עליו גרעיני קטניות וכיוצא בהם באופן שיהיה גבהם כחלק אחד מהסך הנ"ל ויהיו בעינינו שווים במראה והנך הוזהר שאין זוויתיהם בגבהם יעכבו את הארץ מהיותה כדורית וביותר כשהם רחוקים מן העין.

יב אף לא בשביל שהארץ כדורית יראים האנשים (א) הנקראים אנטיפודיש שלא יפולו לצד אחד אל השמים ב אשר מתהרת לכדור ג יען שגם האנטיפודיש בכוב שלהם כל מגמתם אל מרכז הארץ באחד כזה.
 אנטופודיש מלס יוונית ופירושו נכח רגליו. לפי שהאנשים שיושבים לצד אחד של הכדור כלם רגליהם הם נוכח רגליו.

ומכאן שהארץ היא כדורית יותר מן הירח יען שההרים המוחשים (ע)

הסמוכות סקרה טליסקופ) בנוף הירחי בערך הירח יהיו גדולים יותר מן ההרים אשר בכדור הארצי בערך הארץ.

יד ומכאן אם יניח כדור הארץ במקום כדור הירחי כדי שיהיו הב"א מביטו ומעיינים בו מרחוק ויהיו הכל מודים איך שכדור הארץ הוא חלק יותר וכדורו יותר מן הכדור הירחי כאשר נתבאר מכל הנ"ל:
 טו כדור הארץ הוא במרכז העולם כי כל גשמים כבדים יורדים אל מרכז העולם כנוצר וביותר הארץ הכבדה מכל הגשמים אשר מתחת לגלגל הירחי:

טז כדור הארץ אינו מרקד ואינו מתנועע אנה ואנה סביב מרכזו אפילו בדילוג הפרעוש כנראה מפסוקים שכתורה: ואין ספק בדינו שלא ניתנה התנועה לארץ כסבירת קופרניקוס וסיוערתו האומרים שהשמש יושב במלך בכסאו והארץ תעשה השתחויה נגדו ואף תתנועע סביב סביב לו וסברה זאת היא נגד כמה פסוקים מכתבי קודש היותר אמתיים מכל סברות הפילוסופים:

הו ואת שאנו מרגישים לפעמים תנועת הארץ אינה אלא מקצתה ולא כולה ותנועה זו נקרא רעש והוא מבואר מנסיון הרעדה והרתת:

יט סבות הרעש הנה רבוי הרוחות ואירים כמוסים בבטן הארץ ובהתהמם יתפזרו ויבקשו להם מקום ורווח יותר גדול ואז גורמים תנועה ופציתת הארץ.

כ מכאן נרע אם מי בודות ומעיינות הנעכרי' ונסרהים מעצמן כדאי יבשרו הרעש והטעם הוא כי העכירות והסרחון הם בסיבת הרבה קטורים גפרתיים הטמונים בארץ ומוכנים לצאת משם:

כב אם תראה אבעכוורת ובשול או רתויה במי פירות ומעיינות גם זה מבשר הרעש כי הם נולדים מקטורי' הרבה רעים ונאמנים לרגיות הארץ:

כג זמן הצח ביותר ושקטת הרוח ימים רבים אף זה מבשר הרעש כי אז הרוחות נעצרי' בבטן הארץ מבלתי יכולת לצאת שצאתם בכח גורמים רעשים:

פרק רביעי

מדבר ביסוד עפר
ועליו ששים ידיעות

מיוסדות : ובמדות וראיות וספרות
המדות :

כבר אמרנו למעלה איך יסוד ארץ
הוא יבש בחפלה ר"ל שכל

הלקי העפר יש בהם יבש בקצה האחרון :
זכור זהו כי בו מעט קדירות ר"ל שהוא

מסוגל להתמוג בגשמים הנמים :
הלקי העפר הם עבים וזכרים וגיבור

בגשמי המורכבים ממנו כמו בסף חי
זרם הכבדים מאד ואי אפשר לומר

שהכבדות תהיה בסבת הלקים מימיים
שבהם הקלים מיסוד עפר : זו ואצל שלא

תהיה בסבת הלקים אשיות או אוריות
שבהם : אלא בוודאי תלוי ביסוד עפר :

וימשך מזה שיסוד עפר הוא הנס והכבר
יותר מכל היסודות :

ד למידין מכאן שכל גשם שיש בו כובד
גדול בוודאי יהי רוב בנינו מיסוד עפר :

ה ועוד כל גשם שרוב בנינו מיסוד זה
יהיה אטום ומקשוי וסובל דאש :

ו כי חלקי עפריו שבו בקושי ופוצו ויפוזרו
ויובן מזה שאין האש אוכלתו :

ז ומכאן שהאש זרהיש וזהבדול
והמתכת בקושי נתכים להיות רוב

בנינם מיסוד זה :
ז ואין בכלל אא מה שבפרט שהכסף

הי בנקל אש אוכלתו ויפזר חלקיו
באור לפי שיש בו הרבה מיסוד אש עם

היות כנגדו הרבה מיסוד זה :
ח עופרת בנקל יותר אעפ" שרוב מהותו

מיסוד זה כמו שניכר מכובר שלוזה
כי קלועים בו חלקי יסוד האור :

ט בעשה באר פמשרתי שלק' כלו
התריאקה של עופרת ושפך לתוכו

בסף הי לצרכו ולא עברו עליו כ"ד שעות
שמצאו ניתך מטעם הנ"ל :

יור ורע שהארץ שלנו היא כדורית זה שכל
גשם המורכב (עין למעלה דלק"ז עולם סתחון)

מעפ' נמי מקבל צורת עגול וכו' ידוע לתוכני'
א 21 2

לפי שבאלה המקומות עולים עשנים
ארסיים ומעופשים :

ב מדוע אור ההם ביותר קשה לשיבה
לפי שבאור הם יש הערובות אשיות

וקטורים הרבה וברגיעם אל סמפוני
היוצא בקושי נכנסים ובקושי יוצאים :

ג ומכאן קושי הנשימה והשאיבה :
ג לכן הקטורים הבאים מהלם ועולים

לסמפוני היוצא הם נסים ודבקים
יותר כמו שיקרה בקדחות אשיות באופן

שבקושי בגשמים :
ד ומכאן אור הכנס במדת של וין

מביא האדם השוהה שם לירי קוצר
הנשימה וזה מעישון היין והתירוש שבו

ואם ישהה יותר משיעור הראוי הנק שם :
ה ולכן ההוצבים בהר היוורדים לתוך

המערות והמהילות העמוקות רובם
נרנקים מן האור האצור שם :

ו ג"כ אור הקר ביותר קושי השאיבה
והנשימה הוא כי בהתנשם ננווצים

סמפוני היוצא והעצלים שבהמה והם פבת
קוצר הדוח :

ז מדוע אור הכנס בכל כלי הלול
בצאתו משם יוצא ככה ובקול גדול :

לפי שלעולם אור המאוסר ישאוף לצאת
להירות :

ח בא וראה כמה כח גדול ופעולתו
נפלאה שהוא יורע לנגן ולשודר בכל

כלי זמר בבעלי שניים הורק בשיניהם
ובבעל מיתרים דופק במיתריו בנבל וכנור

ועוגב והללים ובקנים וסמפונות ינשם
וונפח ויערוד קולורניהן והוא התוקע

בשופרות ובהצצרות : ובצלצלי שמע
ישמיע קולו למרחקים וגם בתופים מותח

את עצמו וממלא אותם ויעמוד נגדם :
ט זכענו זה נושא את הקול אל תוף

השמיעת אשר באוזן בעל הי דופק
בו הנקרא בלטין טימפאניטיש אשר על ידו

שומע הבע"ה וכשנקרע היריעה נעשה האדם
הרש ואין לו תקנה לעולם :

סמך : והטעם שהאור מתנועע מהכאת
המדבר בו בשפתיו : והוא מכה

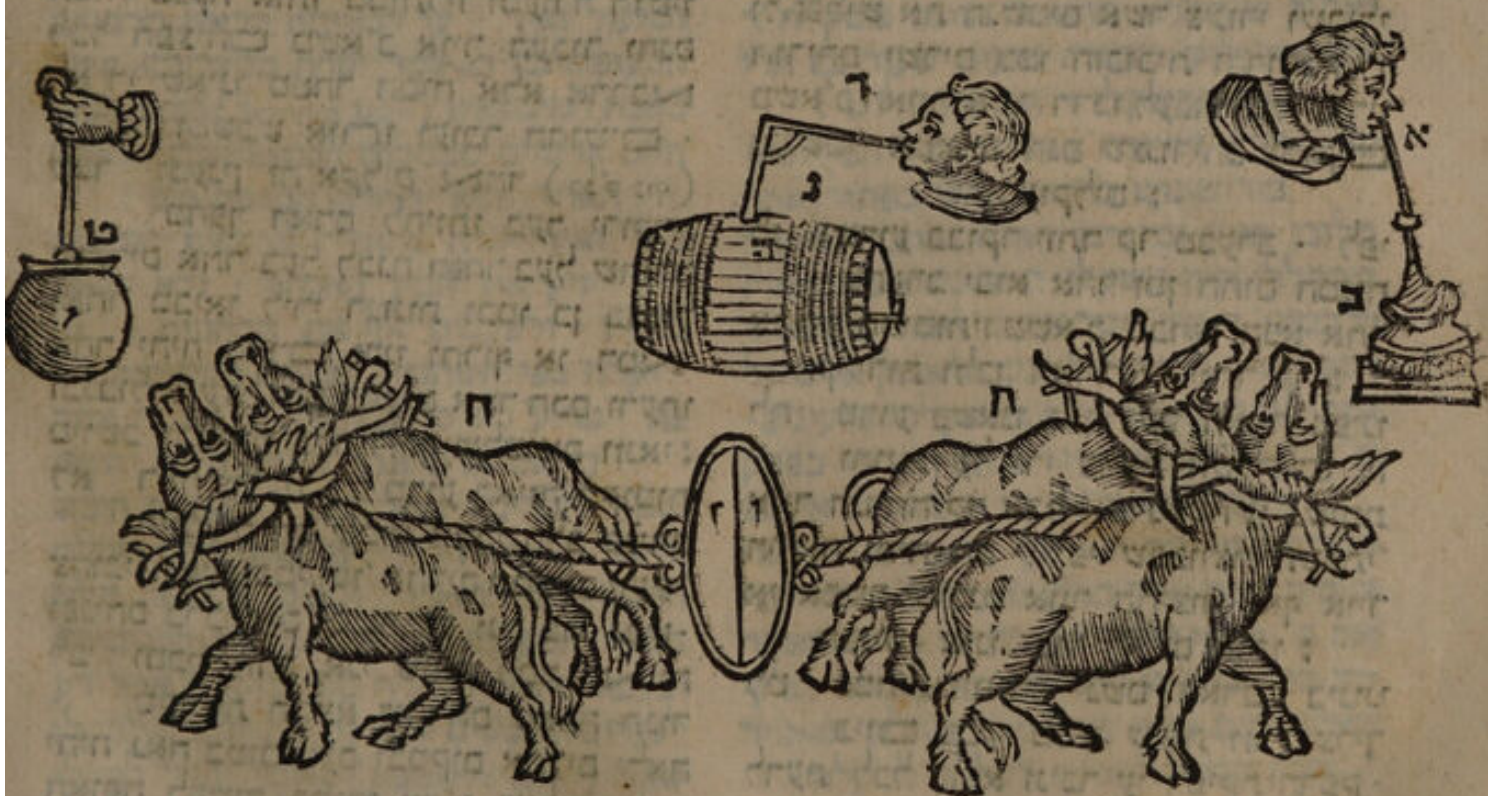
בטימפני האזן : ולכן נשמע דברו המרבר :
בב 2

האוויר

שבחללו תראו איך יעלו המים או היו
נגר טבעם תמורת אויר המצוץ :
מו ועור מעניני אסתשים קצה א' הנרשם
בסימן ג' משפופרת העשויה כגם
יוגנית לתוך פי החבורה ה כרי שיכנס בו
היון ובקצה האחר ד תמשוך הצלך
האוויר תהיינה עיניך רואות איך יעלה
היון כולו למעלה נגר טבעו ויגיד כרצונך
ער תומו : ו :

מו מטעם זה שני דפים תאומים במרתם
ומושרים אם יורבקו הטיב באופן
של א' יכנס האוויר אי אפשר להפרדם
אפילו ע' צמר ה בקר :
מח מה שמצחקים הנערים שלוקחים
התיכת עורט' רטוב מאד ומרבקו אותו
על איזה אבן י' ומנביה את האבן בחבל
או רצועה בכח העור הרבוק
באבן כנראה בתמונה
הנרשמת : ז :

עפוש ואנו מקבלי אותו על ידי הנשימה
ההכרחית ופועל בנו -
נא מדוע קיץ הבא אחר האביב החם ויזיק
לבעלי חיים . לפי שבהורף כל גוף
מקבל הרבה רטיבות דרך הורי העור
(כלעז מוריס) והנה כאשר יבוא אדריו קיץ
מחמם יותר ומעפש אורחו ומוליד מיני
הולאים וביותר קדחת עפושת :
מב מדוע ברקוק הקור מסמר או יתר
הרנקוע ירתיע מהנתר הרחוב בו
מקד' . לפי שמרוב הקרירות יתקבצו ויתכווצו
חלקי החורים ואז המסמר דולג למעלה :
מד איך זמה הוא שכלי המציצה מושך לו
הבשר זה יקרה ע' פיזור חלקי האוויר
שבתוך הכלי וכרי שלא ינתן ריקנות בחלל
הכלי תכף מושך לו הבשר האוויר המנורח :
מה וכענין זה אם תקח קנה או שפופרת
ותשים ראשו א' בכלי של מים . ב
ובקצה א האחר תמצוץ הצלך האוויר

יותר - תשובה יש אומרים שבהרים
הוא המזונך ומשובח יותר ומנוקה מהלקי
אישים ושמרים שבו לפי שמאלה האוויר
יתעבה ויתעכר :
נא מדוע במקום אגמים יש ריח רע-
לפי

מט ומטעם זה אם יסתם פי צוואר המפוח
מה שמנפחין בו האש שוב לא יהיה
אפשר שיתנועעו צדדיו כי בכלתי יכולת
שיכנס אויר הממלא חללו והמעורר התנועה :
גון באיזה המקום הוא האוויר משובח

מפני הכבוד שבהם לא שהאור ינשאם
תמיד למעלה נגע טבעם .

לד מרוע ינוח האור בחצות היום ובחצות
הלילה . דע שהאור יתנועע לעת
הלחמו עם השמש ונצוציו והנה כאשר
ינצח את השמש אז ינוע וכן בחצי לילה
כי אז השמש רחוק הוא מן הארץ ואין בו
יכולת לפעול ולשנות האור או אם יהיה
מנוצח מהשמש הפועל בו והמשנה אותו
כי קרוב הוא אצלו והוא בחצי היום .
לה מרוע האור קודם עלות השחר הוא
קר יותר מבהצות לילה . לפי
שכל לילה יורד הטל והכפור שטבעם קר
ובהתפורם על פני הארץ יתקרר :

לו איך יקרה שהאור הגם כגליש יותר
מן אור הנר בגשמים אטומים מה
שאין בה באור להפלישם . לפי שטבע
האור להפליש הגשמים כי מעביר נצוציו
בקווי הישרים ולכן בו היכולת לפעול
ולהפליש את הגשמים אשר צינוריו ושכיליו
הוריהם ישרים כמו הזכוכית והרומה לו
משא"כ האור אשר דרכו לעבור בכל צדדיו
ובגשמי אטומים הגם שצנוריהם עמוקים
ומעוקלים :

לו מרוע בבוקר יותר קר מערב . לפי
שהערב יבוא אחר זמן החום המנוח
אחריו חמימותיו משא"כ בבוקר הבא אחר
הקרירות ולכן האור אז יותר קר :
לח מרוע כשאנו מנפחים האור בפיו
והוא על ידי כויצת השפתים או
אור הנדחה קר אבל אם נעשה ע"י נשימת
הריאה יהיה חם . לפי שבכויצת השפתים
אי אפשר שיכנס אור החיצוני ואף אור
הפנימי אינו יכול לחמם אותו :

לט כמה נשימות ינשם האדם בינוני
ביום טבעי מכ"ד שעות וזה צריך
לדעת לכל רופא וניכר ע"י רפיקת הדפק .
כבר בחנו גדולי הרופאים שהדפק רופק
תוך שעה אחת 4450 פעמים א"כ יגיע על
יום טבעי 106800 רפיקות באדם בריא
והנשימות באות מכת הדפיקות .

מ מרוע אור הלח ביותר מודם הלאים
רבים . יען שהלחלוהית כוליד

שסימפני הריאה וצינוריו דהבים ובנקל
יפלו האור ואור להם האור הגם כי
יחברם וכן להפך :

כז ומורה גלמוד שאור ההם או הקר
ביותר זיק לפטויקוש כי אור הקר
והרק ביותר מפליש צינורי הריאה והאור
החם מחלישם ודוהה בהם יותר מן הראוי :
כח ולכן נמצא אור המרעב ומעורר תאות
האכילה אף נותן טעם במאכלים יותר
מאור אחר וזה בהנתי בהיותי על ההרים
הרמים קיש' שראני (כלעז מוכני אלימכו) וכל
זה תלוי ברקות וצרות האור הנכנס יותר
בבעלי חיים ומבשל המזונות באצטומכא
ומעורר תאות האכיל . משא"כ באור העכור
אינו בולט ואינו מעורר תאור האכילה :
כט מפני מה יש אור מחכים ויש אור
המטפס הלב . (כדלית כגמח אורא

דארעא דישרל מחכים ובמקום אחר קוראים לכבליים
טפס) דע שאור הצה בעלותו להדרי
המוח מנקה אותו ממותריו ומעורר חושיו
לכל הפציהם משא"כ אור העכור והגם
לא די שאינו מטהר המוח אלא אדרבא
מערבב ומשבש אורו ועוכר החושים .
למ' וכענין זה אקלים אחר (כלס סוף)
מהפך האדם להיותו בער ירוקה
ואקלים אחר בעל לבנה ואחר בעל שחורה
ואחר מביאו לידי רגזות וכמו כן בגבול
אחר יהיה האדם זהו והריף או רמאי
ובגבול א' עצל ותם במקום אחר חכם ודעתו
מיושב ובמקום אחר רורף שלמונים וחנאי :
לא ראוי לדעת ג"כ מרוע באיזה מקומות
האנשים הם שמחי וטובי הלב פניהם
צהובי ונאים ובמקומי אחרים תמצאם זועפי
ופניהם כרכומיים ומשונים וגם מרי נפש .
לב ומכלל זה אני שואל למה באיזה
מקומות תמצא שהלחם מאפה תנור
יהיה נאה בטוב טעם ובמקום אחרים ילאה
האופה לעשות כמוהו אע"פ שילוש אותו
אופה אומן באותו המי' ובאותה הקמה ובדאי
הוכרח' לומר שתלוי בשנוי האור הווקא .
לג ראוי לדעת מרוע זהורי שמשא (כלעז
אטומי) פורחים באור כתמידות .
הטעם הוא כי כל מגמת ליד א הארץ
א כב

האור

יזיק לבעלי חיים וביותר למין האנושי . לפי שאור זה הצפון בהתערב עם אור הצח מעפש אותו כאשר יקרה למים המכונים זמן הרבה ובנוכחם לתוך שאר מים יפסידום .

יג איך יקרה עפוש האור . לפי שיש באור הרבה חלקים דקים קטוריים ובעלות האדים מן הארץ יתחברו קצתם אל קצתם . ואם לא ינשב להם איזה רוח טוב בנקל יתעפש והוא תחלת הדבר ב"מ . יד ומכאן ברבורת המנפה בר מינן אם יושם התיכ' להם בער החלון רק אפי' ליל' אח' לאדי שיתעפש לא גם ימצא בתוכו כמה תולעים וזה כהון הוא לחכמי מהקר . טו נשאלתי אם אפשר לשקול האור . ואשיב שזה ידוע שהפילוסוף רישקולוש היה שוקל בפלס ובמאזנים שלחופית אחת (כלעף ויוקס וכל"ס כלל) ומשקלו ד שקרופולוש ועם ב גרעיני שעור' ואח"כ שנתמלא מהאור היתה משקלה ד אשקרופולוש וששה גרעיני שעורים הרי עודף במשקלו ד אשקרופולוש :

טז ועוד בחינה אחרת של הפילוסוף מירשינוש בהיותו שוקל כפתור אחד מלובן באש ובעורנו רותח ובהערר האור שבהללו היה משקלו ד אונשיאש וששה דרכמוני' וחמש' עשר גרעיני' ואחר שתתקרר ושב האור לכפתו' ולטבעו הראשון אז שוקל אותו שנית ומצאו עודף במשקלו ד גרעינים . יז ונלע"ד שזה אינו סותר דברינו בפרק ראשון שאמרנו כי היסודות אינם כבדים במקומם וכמו כן בכאן לא הו' ראוי שיחיה כובד אור במקומו ונשיב כי זה ידבר אם ב' חלקי היסוד שוים או חלקי האור הם בפשיטות וכלתי שנוי כי בוודאי חלקי האור הגס יהיה כבד יותר מחלק האור הדק המסוגל יותר לעלות למעלה .

חי אם יזיע האדם באור הקר מדוע יוסיף מכאוב על מכאוביו . יען שעל ידי ההזעה נפתחים חורי העור ואז בנקל נכנס לתוך הנוף אור הקר ומעורר החומרי' שבנוף הגורמים כאב :

יט איך הוא שאור אחר יועיל לבני אדם

והאור השני יזיק . אשיבך מלין שהאור יועיל לבני האדם אף לשאר בעלי חיים על התמזגות חום הלב וקטוריו אבל לפעמים יזיק את הנוף וזהו בעת עפוש ואז גורם זוהמא בלב ובדם ומה יולדו קרהו' עפושיות בר מינן :

כ ועוד ימצא אור פשוט עכ"ל לקצת בני אדם יועיל ויזיק לקצתם וזה יקרה כפי השתנות הריאה והמוח והעצלים והעצבים שלו :

כא אור הטוב הוא שאין בו רבוי המימות ולא רבוי רטיבות או קטורים .

כב ובוזה יבואר איך יתעפש האור לפי שבאור יתערבו הרבה מיני קטורים ארסי' והאר' בנשימתו ההכרחית ושאיתנו האור מחוץ על ידי החוטם והפה שואב אליו אור הארסי' :

כג ויובן ג"כ איך יפעל אור המעופש ואף איך בימות הגשמים גורם נזילה ושיעול ואיך . ע' הנשימה הבאה מדברים המעופשים כאשר יקרה במצרים אשר בסבת הטימצאש (כלעף קוקודיל) ושאר בעלי חיים ארסיים שבנילוס המעופשים יתעפש האור והוא תחלת המנפה ב"מ :

כד ואיך יקרה שהאור המעופש לפעמים יזיק את המין האנושי . ולא שאר ב"ח : ולפעמים אף את הבהמות . זה יקרה כפי השתנות המזגים והיסודות :

כה מדוע לא כל ב"ח נהנים מאור אחר כי אם אדם אחר מאור הים והשני מאור ההרים אחר נהנה מאור היבש והשני מאור הלח . זה מחס וזה מהלח הלא דבר הוא . ונשיב שכל זה תלוי בשנוי הנופים וביותר בחלקיו הפנימיים ובעבור זה אור הלח טוב לזקנים אבל רע לנערים ולאנשים שטבעם לח ומכ"ש לבעלי שקוי (כלעף סירדוטיפוס) אבל יועיל לבעלי השרפון (כלעף פטווס) וכן להפך אור היבש יועיל לבעלי לחה אבל יזיק לאותן שטבעם יבש :

כו איך ומה הוא שלפעמים אור לברו הוא רופא כל בשר וביותר בתחלואי הריאה וכלי הנשימה . ונשיב לאור'ן שסימפוני

א יסוד האויר יש בו כושר • כי אם תלחצהו ותרחקהו אל הכלי או לתוך השפופרת תרגיש בו כושר בהכנס לשם :
ב שהאויר חס וולח והוא בעבור תערובות אשויים שבו :

ג שהאויר יתהפך אל המים והמים לאויר והוא לפי שמתרמים באיכותיהם כאשר ביארנו למעלה :
ד שהאויר קל התנועה ונוצחו הקול והרוח והרבה כמו אלה וזה הוצא להיותו דק מאד •

ה איך יקרה שאויר יקרר אחר שטבעו חם במעוטו • כמדובר למעלה • לפי שהוא קרוב אל הארץ וממנה יתקרר ואח"כ מקרר אורנו •

ויו מדוע האויר בחורף קר ובקיץ חם זה יקרה לפי ערך נצוצי השמש המכים באלכסוני האויר :

זין ומכאן שבקיץ האויר שבגבול השני יהיה יותר קר מן האויר החורפני •

ח איך נדע ונכיר באויר ערך החום או ערך הקור במדרגת

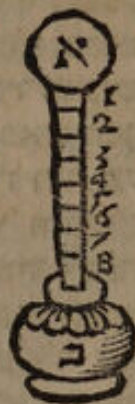
זה ניכר ע"י צלוחית ארך הצואר כזה א' המהפך פיו למטה לתוך כלי ב של מים והנך רואה לעת שיתחמם האויר המכונס ידרו המים למטה ולעת שיתקרר יעלו למעלה וזה כל כפי מדרגת הקור או החום יהיו עולים ויורדים :

ט על כן בהתגבר הקור ניכר בקרקר השפופרת כי יגיעו המים עד קרקרו • ואם יתגבר החום ידרו המים עד תחתיתו •

יור א"כ שתי קצוות לשפופרת • האחת אשר למעלה יוררה על תוקף הקור וזה אשר למטה על עוצם החום :

יא ואם תכדיל השטח שבין שתי הקצוות לשמנה חלקים שוים או אם תעשה בהם סמנים שוים • תשיג בו מדרגות הקור והחום וההבדל בין יום ליום :

יב מדוע אויר הצפון זמן רב בבטן הארץ יזיק

מלשלוח מזגות אל הנר :
צא מדוע להב השמן והשעוה אינה מעלה עשן וקטור בערך העטרן והזפת • לפי שהעטרן או הזפת חלקי עפרויים שבו עודפים על השמניים העושים עננים הרבה • צב מדוע פתילה שהובחבה אוהזת האור יותר בנקל משאינה מהובחבת • לפי שההדלקה נעשית על ידי השמן הנמשך אל הנר והנה אחר הכבוי תמיד נשארו בו שמן ומזון הנר משא"כ בפתילה שלא היתה דולקת מקדם לא יהיה בה שמן •

צג מדוע העשן מזיק המוח ומטיף את העינים וגורם שיעול • יש שלשה טעמים בזה הטעם הא' כבר הודעתך למעלה שיש בעשן הרבה חלקים עפרויים ונסים ובהנשאם אל הדרי המוח יתמלאו ונעשו עכובים בעורקי המוח והוא תהלת כח ראש והטעם השני להיות העשן עוקצני עבור (הפוליגני) המעורב בחלקי אשוי ואף הלהות המרים שבו וכהגיע אל גבול העינים יעקץ אותם ומטיפים טפה אחד טפה והטעם השלישי בהגיע אל משכן הריאה עוקץ בה ומעורר השיעול :

צד ולמה יש כח זורע באפר • לפי שיש בכל עץ דבר מה צומח מאש ולא יושרף וכת הקימאה קוראים אותו מלח זהו שקוע באפר וזה המלח הוא במקום הזרע להוליד ולהצמיח אילן אחר ממין זה הנשרף :

צה ראיתי בספן מלומר המלחמה שעשה נר שאין הרוח מכבה אותו וזה עשייתו קח שעוה בתולה ועץ רקוב וגפרית • וכסף חי • ועשה הדכבה זו ונר הנעשה באופן זה אין שום רוח שולט בו ולא תכבה אותו כי אם בחומץ או בשתן ובחנרתיו לעיני המשנה הגדול ראמי פאשה אשר בהר בי מכל דופאי הארץ להיות לפניו וגם היטיב בעבורי לאחינו ב' הדרים בארצות האלו :

פרק שלישי
מדבר ביסוד אויר ונושא על כנפיו ששים הקירות ותשובותיהן בצדן ביריעות ברורות :

רואים כשאנו הולכים בתוך האויר האויר
 הנדחה מאתנו מסבב אותנו ויבוא אחרינו
 למלאות המקום מטעם הרקות :
 עב ואש זה שכיח יותר בימי הקיץ מחמת
 השמש המושך איו הקטורים ברבוי .
 עג ובסברה זו מתחת לקו השוה שכיח
 מאד ופורה באויר על פני השרה כעין
 לפידים מפעולת השמש הגובר ושוהה שם
 בתמידות :
 עד ודע שאש זה שכיח יותר במקומות
 המטונפים והאשפות כי כל עור ששמנה
 ארץ תרבה ותרתמיר להוציא מבטנה
 קטורים רבים :
 עה ובאמת עיינתי באלה וראיתי אותם
 דווקא בלילה אבל לא ביום . אולי
 יהיה כשרגא בטיהרא :
 עו אומרים שאש זה מתעה והארס מדרך
 טוב לדרך עקל אבל אינו נראה
 בעיני :
 עז ולפעמים אש זה יגיד רוח סערה
 המעוררת לפי שמקורו קטורי ארץ
 הגורמים רוהות :
 עח ישאש אחר הנקרא אש יווני ומסוגל
 הוא לשרוף ספינות האויבים לפי שהוא
 מורכב מגשמים מתלהכים וממהזיקי אש
 כמו גחלים של עצי הערכרה . ויין שרף .
 ונפט . וזפת ולבונה . וכופר . וכיוצא בהם :
 עט נקרא אש יוני על שם יון אחד אשר
 מצאהו ראשונה וזה היה בשנת 679
 לנוצרים במלחמת (*המלחמה בין הרומים והכנענים*)
 נגד אויביו אשר בארץ אסיאה :
 פא באיזה אופן נוכל להדליק נרות רבות
 בפעם אחד . תבשל גפרית וחירנין
 (כלעז אורוס פינימיונטוס) בשמן ותתן בבשול
 זה חוט אחד אחר שנתייבש החוט עשה
 ממנו פתילה ובהדליק אותו סמוך לשאר
 נרות יפוצץ ניצוציו לכל צדדיו וידליק כל
 הנרות הסביב לו :
 פא ונלע"ד שבתהבולה זו הכומרים היווני'
 מדליקים נרותיהם בבית טעותם אשר
 (בקא"מאמה) שנדלקים הנרות בבת אחת
 * ובשביל זה מביאים ראיה לשטת שלהם
 על גס זר הגרגול בעיני הפרטי הנמרה
 והחמרי איך מדליקים כמה נרות בפעם
 אחת ותחבולה היא .
 פב אמנם שמעתי תחבולה אחרת בענין
 זה שעושים חוט משמן נפץ והוא
 כרוך בכל כלי שעתיד להדליק ויש נקב
 קטן בכותל הניתן בו ובהדליק אותו פושט
 והולך על פני כולם :
 פג ובאיזה אופן נוכל להשליך האש
 מידנו בלתי נזק . קח בידך אבק זה
 העשוי מעטרן ולבונה או קאראבי (כלעז
 תוגרמז קייריכר) ותתן בין אצבעותיך נר דלוק
 ואז תזרוק או תפזר האבק אשר בידך
 למעלה ותראה איך שהלהב עולה מאיליה
 דרך הנר בלתי כוית חיד .
 פד ואיך נוכל להדליק השלג . קח כדור
 העשוי משלג ותפזר עליו אבק העשוי
 מגפרית ומפהמים ותטבול אותו במים כדי
 שיהי' נקדש מהקור ואז יהי' דולק בתוך המים
 פה מדוע העשן עולה ויורד בלתי נשיבת
 שום רוח בעולם . לפי שהעשן כל
 זמן שהוא חם הוא דק וקל התנועה ונוח
 לעלות למעלה אך בהגיע אל אויר הקר
 יתעבה ויכבד ויורד למטה :
 פו מדוע היורה של נחושת נשרפת בעת
 שיש בה תבשיל אם יושלך בתוכה
 מטבע של נחושת או התיכת ברזל . וזה
 בהנתי : ואני אומר אולי יהיה מפני
 שהמטבע מפסקת בין היורה לבין התבשיל
 או המים המגינים עליה שלא תשרוף
 ולכך אש שולט בה .
 פז מדוע הפחם בוער יותר על ידי נפחת
 הרוח . לפי שאז נדחק בו האש
 ויאכל החומר שבקרבו .
 פח מדוע פתילת הנר המכובה פתאום .
 בקושי תאחז הנר . לפי שבכבוי
 פתאום לא נשאר מחומר שמניי בפתילת
 ובהסרון המזון תתכבה .
 פט פתילה שניטלה פיהמה אינה שורפת .
 לפי שאינה מסוגלת לקבל המזון
 מרוב גסותה :
 צדי מדוע הנר פוחת אורו בתר גרגיר
 מלח לתוכו או על גבי הפתילה .
 לפי שהמלח עפצני הוא ומעכב השמן
 מלשלוך

רואים כשאנו הולכים בתוך האויר האויר
 הנדחה מאתנו מסבב אותנו ויבוא אחרינו
 למלאות המקום מטעם הרקות :
 עב ואש זה שכיח יותר בימי הקיץ מחמת
 השמש המושך איו הקטורים ברבוי .
 עג ובסברה זו מתחת לקו השוה שכיח
 מאד ופורה באויר על פני השרה כעין
 לפידים מפעולת השמש הגובר ושוהה שם
 בתמידות :
 עד ודע שאש זה שכיח יותר במקומות
 המטונפים והאשפות כי כל עור ששמנה
 ארץ תרבה ותרתמיר להוציא מבטנה
 קטורים רבים :
 עה ובאמת עיינתי באלה וראיתי אותם
 דווקא בלילה אבל לא ביום . אולי
 יהיה כשרגא בטיהרא :
 עו אומרים שאש זה מתעה והארס מדרך
 טוב לדרך עקל אבל אינו נראה
 בעיני :
 עז ולפעמים אש זה יגיד רוח סערה
 המעוררת לפי שמקורו קטורי ארץ
 הגורמים רוהות :
 עח ישאש אחר הנקרא אש יווני ומסוגל
 הוא לשרוף ספינות האויבים לפי שהוא
 מורכב מגשמים מתלהכים וממהזיקי אש
 כמו גחלים של עצי הערכרה . ויין שרף .
 ונפט . וזפת ולבונה . וכופר . וכיוצא בהם :
 עט נקרא אש יוני על שם יון אחד אשר
 מצאהו ראשונה וזה היה בשנת 679
 לנוצרים במלחמת (*המלחמה בין הרומים והכנענים*)
 נגד אויביו אשר בארץ אסיאה :
 פא באיזה אופן נוכל להדליק נרות רבות
 בפעם אחד . תבשל גפרית וחירנין
 (כלעז אורוס פינימיונטוס) בשמן ותתן בבשול
 זה חוט אחד אחר שנתייבש החוט עשה
 ממנו פתילה ובהדליק אותו סמוך לשאר
 נרות יפוצץ ניצוציו לכל צדדיו וידליק כל
 הנרות הסביב לו :
 פא ונלע"ד שבתהבולה זו הכומרים היווני'
 מדליקים נרותיהם בבית טעותם אשר
 (בקא"מאמה) שנדלקים הנרות בבת אחת
 * ובשביל זה מביאים ראיה לשטת שלהם
 על גס זר הגרגול בעיני הפרטי הנמרה

לגרש העליונה ולטרוף מפיה המזונות :
 כא מה זה שאיזה מתכת מתלבן יותר
 מהרה מהבירו לפי שיש מתכת
 שחלקיו רווחים ובהללו יתמלא גפרית
 נכון לקבל האש :

כב מדוע מדעים המלה בזורקו לתוך
 האש . לפי שיש בקרבו הומרים
 קיטוריים ואוריים מה שאש מזרם ומבקש
 מקום יותר גדול וברעם זה יתפוצץ המלה .
 סג שמעתי שנמצא אש תחת הארץ
 בארץ אישפניא איטליא וצרפת
 ובשאר מדינות .

סד ומזנו מה שאש זה מושך אליו באה
 המקומות הם גפרית . ביטומין . כי
 מבלעדיהם אי אפשר שיתקיים להיותן מזנו .
 ומקומות האלה אשר אש אוכלת הם
 גפרית ושמן וזה בהון להכמי המחקר .
 סה לפעמים בוערים באמצע המים
 ולפעמים נוצצים על פני המים
 והטעם הוא להיות קיטוריו גפרית כ"כ
 חזקים באופן שאין המים יכולים לפזרם .
 סו ומכאן אנו רואים שאם נורקים על
 הארץ תכף יכבו . אבל לא כן אם
 רתשפוך עליהם מים לפי שהמים אינם
 נכנסים בנקל מפני הדבקות והשטנות
 הסוגר והסותם הוריו . משא"כ הארץ
 מכבה אותם על ידי הניקה :

סז אמנם החומץ מכבה אותם עבור
 חלקים דקי' שבו המסוגלים לפתוח
 כל סתום ולפזר הגשמים :

סח לפעמים תקיף ותשליך מקרבה
 הומרים אשיות ולפידים . לפי
 שמדליק את ההומר המעורב בו כאשר
 תראה בהר הנקרא בלעז (ויזוביוס) גם
 בהר (איטנא) אשר בארץ ציצייליאה .

סט נמצא אש זר (ובלעז פאטוואש)
 סמוך לארץ באויר הנרלק מקטורים
 עבים וזה בהון לפי שהרוח מפזרת ומכבה
 אותו :

עין אבל אש זה קל התנועה יען שמתנועה
 מנשיבה קלה שכרוחות :

עא אומרים שאש זר זה בורח מן האדמה
 הרודף אחריו . ר"ל כמו שאנו
 רואים

המלה (כי הקדמוני נמצא כוס סמלס וכיות' כדלנטוסקס)
 התקוע עריין בלבו .

גד מדוע העצים אינם נתכים כמו המתכות .
 לפי שרוב מהותם מרטיבות אוריים
 ובהצורת' יפריהו למעלה : משא"כ
 הרטיבות שבמתכת אינו בורח ואינו אוריו
 ע"כ מיד נתכים .

נה מדוע ההומץ מסוגל יותר לכבות אש
 לפי שכרוב הרופתו . ודקותו . בנקל
 נכנס לתוך ההורים ומכווץ חלקי השמנים
 שבו .

נו קנקן של בדיל שכרוך עליו חוט של
 פשתן אם תקרבהו אל האש או אל
 הנר אין הלהב שולט בו לשורפו והטעם
 הוא כרו שישורף החוט צריך שיתחמם
 החוט בראשונה ואח"כ הוא מסוגל לשרפה
 אבל קנקן זה מקרירות הבדיל אי אפשר
 שיתחמם ולזה אין אש אוכלת אותו :

נז מדוע האש של הירקוליו (כוז סר כמדונת
 סכרד) . מכבים אותו בנעורת
 של פשתן אבל אש של הר קימירה בארץ
 ציצייליאה . בקש ועשבים . לפי שהעשבי'
 כולידים הרבה קטורים ועשנים אבל
 דאש רובו קיטורים עבים ועתה זה בא
 להוסיף ואינו סובל אמנם הנעורת מושך
 אליו במהירות גדול את הלהב מצהצותו
 שכן שבו וזה האש יש בו כ"כ הומר
 שמניו באופן שאם יוסיף והמזון יוסיף
 האש :

נח מדוע זכוכית הבא מארץ מושקוביא
 ומארץ פולוניאה והאבן המראה או
 טאלקו אין דאש מפעפעם . לפי שרטיבתו
 מעורב בחלקי העפר הדקים מאד באופן
 שאי אפשר שיתפזרו ואין הדלקה אלא
 בפיזור חלקיו בכח ההום :

נט היתכן שימשש אדם עופרת המותך
 וידיו לא תשרפנה . הרבה התפארו
 עליו שמושהי' ידיהם במין עשב (מירקורול
 וכורטולאקס) או במיץ (מאלכס ויסקו) המעורב
 בחלמון בצה וידיו לא תכוונה .

סמך מדוע שתי לדבורת אחת תכבה
 את הברתה אשר על גבה . לפי
 שדרך הלהב התהתונה לעלות במהירות

האש יסור פשוט אלמ מעורב עם חומר הגורם פיזור חלקיו אחד אחד עד תומו : לה מניין שהאבן אסבישטוש (ויס קוראים אותו אמיאנטוס) או כל העשוי ממנו אין אש אוכל אותו . לפי שכמעט אין בו שומן כלל שהוא מזון האש והלהב וכבר בעלי הקימ' טרחו עצמן והרבו בתחבולותיה' להוציא ממנו שמן ולא עלת' להם אלמ שתמורת השמן יצאו מים ופסולת שאינם ראויים להרלקה :

לו והאבן הזאת אף באש אינו מקבלת צורת הליבון עכור החושים הקלועים בה שאינם מניחים האש לכנוס בתוכה : לו ומכאן הבגדים הנעשים ממנו אם נפלו בהם כתמים או אם הם מזוהמים נשלכים לאש והם מתלבנים וזו היא רחיצתן :

לח ובענין זה נייר העשוי ממנו והוא כתוב משני צדדיו וצריך למחיקה תשליכהו לאש המכעיר הדיו ומנקוהו וזה טהרתו ותוכל לכתוב עליו שנית ושלישית עד אין תכלה :

לט אבישטוש זה הוא מין אבן שבו חושים כחושי צמר ופשתן והם נסרקין ונטוין ונארגין .

מ והנה כשהייתי רופא המלך שילים גיריג האן ירה נתן לי לדורון סמרטוט א' העשוי מאבן זו וזה כמוס עמדי : בא מדוע האש אינו מתיך כל הנמצאים זה הוא לפי שטבעיהן שונות כי יש גשמים אשר הוריהם מלאים שמן וגפרית ובנקל נרלקים מכח קטוריו שבהם . ואה הם : שמן . גפרית . נפט . יין שרף . (סנקרא אגוס ויטס) וכיוצא בהם :

נב גרעיני לבונה וקארנאבי (קו ריכאד כלסון וסמאטל) נרלקים ונתכים לפי שאבותיהם שוים והם העפרי והמימי והשמני באופן שהחלק השמני דולק והמימי והעפרי נתכים :

נג מדוע נמסים באש גרול . לפי שהלבנים כוללים כל מתכות למיניהם ובהם אדים הרבה שאינם מתלהבים כי העפרים מתהפכי לתבנית חול .

מד מדוע הברזל אש מפעפעו ואין האש מפעפע את האבן . לפי שהברזל נוח לכפוף בעבור לחותו וכבואו לאש לחותיו נתכים ונפזרים ומלחלה חוריו היבשים מה שא"כ באבנים שאין בהם לחות כלל ולזה מתלהבים ונשרפים אבל אינם נתכים : מה ביטומין הם הגחלים הנמצאים תחת הארץ ומקורם נפט (כלסון תונר ייד מומי) בוערים במים והם נזונים מהקטור' שבהם ומתקיימים זמן הרבה :

מו ובשביל זה יתמיה הרואה איך האש דולק במים ואינו מתכבה וזהו לסבת הרבה גשמים שבו המסוגלים לזה ורוכן מורכבים מביטומין הנזכר :

מז הכופר (ר"ל קמפורס) אורה האש באופן שאם נרלק ונרבק באש לא זו מהבכו עד מותו או שרפת נשמתו כי מקורו אש והומר שמניו ולזה ממדור לקבל האש וקשה לאבד :

מח לכן פתילת הקרח (כנוטף מסנגר) המשוה במעט כופר אם תרלקוהו שום לא יכבה :

מט אם תקח גר של שעוה או של שומן ותמשיכהו עם כופר ואח"כ תזרוק עליו מים בחלוף פעמים וכל זה בתוקף הקור באופן שיקרוש ויתכסה כלו מן הקרח אז תראהו בוער עד תומו :

נו ומטעם זה יש ביובלתו שיכעיר בתוך המים וחוז' למים כי הוא מורכב מהנש' הבוערים במים :

נא אמנם הנפט יש בו מעלה יתירה והיא שכל גשם שורף והנמשה משמנו ונרלק אין המים שולטים בו אדרבה כל עוד שזורקים עליו מים הלהב מתלהב יותר :

נב אבנים השחור' הנחצבים בבטן הארץ בארץ אינגליטירה (או אינגלאנד) ושורפים אותם במקום עצים בוודאי הם ממין הביטומין הנז' .

נג פסולת של קארנאבי (כלסון סיקזנס) (וכלסון תונרמא קו ריכאד) בהרליקס מרקדים ומתפוצצי' כבד גרול כמו הפולכירה (סוף אכץ קנה סקדפה) לפי שיש בו איכות המלח

השרפ' כמו מים בתוקים • לפי שמי הים הם מלוחים שמנים ויבשים ואין בהם רטיבות בשאר מים :

כט היתכן שיהיו נמצאים בעלי חיים באש : יש מחכמי המחקר שאונם מאמינים זה • אבל יש מהם שמאמנים אותו וגם אריסטו בעצמו כתב איך באי צ'פריש (סוף קיכרוס) ברתנור' שמצויים מתכורת נולדים בעלי כנפים גדולים מן הזכוב והם כדלגים והולכים אנה ואנה באש ובצאתם משם מתים מיד • ונקראין בלשון יווני פירואליש או פירואישטי וכפי דבריהם הם נולדים מלחות וקיסור העפרו המעורב באש שאינו מזוכך הטיב ויש בו עפוש ובה החויה :

למד הסלמאנדרא ג"כ מכהישים כמרה פילוסופי' הרשים באמרם שהווא נגד' השכל לפי שהשלמנדרא טבעו קר • ולה בתכלית • ומכבה הגחלים במגעה • אמנם אחרי שהכמינו זל העידו עליה אאמין ג"כ ואומר אני שבר' קטנ' כזו אין ביכלתה לכבות אש התנור הרולק כמה שנים אולי מרוב לחותה וקרירות שבה הפצה באש וניזונות ממנו כמו הבריה הנקראת קאמליאונטי בלעז תיזון מן האויר :

לא מנין שראש מגרש הארסיים ומדוע מדליקין אש בזמן המגפה ב"מ יען שארס הוא תולדת הרטיבות הבא' מעפוש בעלי חיים והאש מיבש רטיבותם ואינו מניח להתעפש :

לב מדוע עצי ערבה גחליהם ואפריהם מעוטים לפי שרוב בנינם מיסור קים ומאוויר ומעוט' יסוד ארץ :

לג מדוע נשמע קול הברה בפתחי וחלוני בתי תנור וכיריים בהצותם אש לפי שהאוויר מתהמם על ידי האש וירתגרש דרך פי הכירה ותכף יטריח אצ"ר אחר לכנוס במקומו תמורת הנחה :

לד מדוע אי אפשר לעשות אש נצחי בשום אומנות ותהבולה • ונשוב אליו היה מצוי אש נצחי בודאי הוא בשביל שאין לו נגרי וזה אי אפשר לומר כי אין

האש

21

2

ממדתו יצא אש • (וזה שכיח הדגה) זה יקרה מרוב לחץ חלקי הקטורים ומדאגת הרקנות תכף מתקבצים חלקים האשיים ונרלקים •

כ' ובענין זה איך יקרה שאש נרלק באוויר רוצה לומר מרעמים ומברקים ומהכוכבים שרפים וזולתם הרבה מינים הנולדים תחת קערירות הירה בעבור שאז נמצאים באויר הרבה קטורים מתלהביו וזה באש לנעורת •

כא מדוע האש נרלק על נשיבת הרוח או נפיה' הנפה • מפני שבאופן זה יגורש האפר אשר עליו הסותם חורי העישון וירקבצו חלקים אשיים וסופו הרלקה :

כב וכן להפך מדוע תתכבה הלהב מרוח גדול פתאום • מפני שברדיקה זו של רוח פתאום יתפזרו החלקי' הדקי' האשיים ופיזור יגרום הכבה :

כג ואיך יתכבה אש לעת שזורקים בו סמרטוטים או זבל או בגדי פשתן להים וכיוצא בהם • לפי שבאופן זה יתחנק האש מרוחק ולחץ הקטור והעשן וסופו הכבה כמוזכר כמה פעמים •

כד זריקת המים הנעשית על קנה מים היורה כחץ (כמו סוף עושים לעת כי מכל ח"ו דלקס כגנים) והיא פתאומית ויכובה בנקל יותר במעט מים מאשר יוצק עליו מים רבים ובנהת לפי שבזריק' פתאומית נסתמים שביליו והורי בטן הגשמי' הדולקי' והלקי אש מתפזרים ואז אין בכחם להדליק יותר והמעט יהזיק את המרובה :

כה וזה יהיה מה שטומנים הגחלים בתוך האפר והם דולקים הטיב יותר • לפי שמעכב את האוויר לצאת •

כו מדוע יקרה סימור זקרירות בשוקי האנשים היושבים נגד האש • יען שאש מגרש ורוח' הרבה אוויר וזה יקרה על התעשנות ובהעדרם מבקשי' אחר תמורתם : כז מדוע בהכבדת אש מה במים קיש קיש קריא • לפי שיסוד המים לוהם עם שני אויביו והם אש ורוח :

כח מדוע מי הים אינם מסוגלים לכבות

ב

כא

אינה ניכרת : י' והנה הנפט אין כמוהו גשם מתלהב וכמעט בהריחו כבר אוהזרנו אש . מטעם ריח קטורי ואשוי שבו :

ט' אין מוציאין אש מחלמיש צור בהכות עליו הברזל לפי שעי' הכאה זו נרחים הרבה חלקי יסוד אש וקטוריו באופן שחלקי הקיטורים שבהם נפסדים בנקל יותר מהיסוד האש התקוע בחושי הברזל : ב' ובהיות האש היסודי דואג תמיד שלא יתן רקנות בגשמים או מפציר בחלקים הדקים המפוזרים שיתחברו יחדו .

טז' למה אנו מוציאים אש מהצור בהכאת הברזל ולא זולתו בכל המתכות : על זה יש שתי תשובות . האחת מפני שהברזל הוא גשם מקשיי א' ויותר מכל המתכות והשני מפני הושי ושניו שבו באורך הבלול ב' כנוצר ולכן הקאליביש (ר"ל אוירו ובל"א שטאל) הוא היותר קשה ובשביל זה מסוגל יותר להוצאת האש ג' כנראה בתמונה זאת לנגד עיניך :

יז' איך יקרה שעי' שפשוף עור החרטול וכיותר בימי החורף יצא אש : יש אומרים מרוב כח חלקי יסוד האש התקוע בשערו .

יח' איך קופרת של תבן שבהלחות או זבל או שריגי הגפן נרלקים מעצמן . לפי שרוב חומרי מיסוד זה המעורר הקיטור להתעשן ומקפץ חלקי חאש ואז הלהב עולה מאיליו .

יט' איך יקרה שממשיכת החבל ביותר ממדתו

שני אש אינו דולק כי אם בהקבץ חלקיו אחד א' אחד וכן להפך האש אינו נכבה כי אם בהתפוזר חלקיו ובהפסדם : ו' ובה יובן איך נרלק האש תכף בהתקרב אליו אחד ממיניו כמן שמן ושעוה והרומה להם והטעם הוא לפי שבשמן ושעוה וחלב או בשאר חמרים מתלהביו נמצא הרבה אש בכח (ר"ל כרכס חלקים קטני' המוכנים להדלק) ובהתחברם אל הנר המכובה אז נתחברו יחדו עד שהלהבת עולה מאליה . ז' נמשך מזה שהשמן והשעוה והשומן והכופר והאופ"ום והיין שרף והפתילה של נר המכוב' וקטורים חמים וכיוצא בהם בנקל נרלקים :

ח' וכן להפך השיש והאבן למיניהם לעולם אינם נרלקים אף על פי שמתחממים וכל זה למה לפי ממוצעים ורוב בנינם מן העפר המעכב מלהרתכנס חלקיו בחלקי אש שבהם אחד אל אחד : ט' וכן המתכות למיניהן כגון הנחושת והברזל והזהב בקושי נרלקים עם היותם מורכבים מהרבה אש לפי שיש בהם כנגדם הרבה עפר כאש' נראה מכובר שלהם ולכן חלקי אש המפוזרים שבהם בקושי מתכנסים לגוף אחד :

י' העופרת והברזל אינם נרלקים אחרו שרוב מהותם מעפר ומעוטן אש : יא' זו ואין צ"ל כסף הי שאין בו יסוד אש כלל :

יב' אבן שממלאים אותו בקנדה השרפה וגפרית בנקל מתלהב . להיותו מהובר מחלקי דקים ומפוזרים ולא נמצא בתוכו חלקים עפריים המכבים חלקים אשויים שבהם :

ועתה יובן דברי אר"שטו באמרו שהאש נפסד מעצמו והקטן מהמת הגדול ממנו רצונו בזה שההפסד הזה אינו בעצם אלא במקרה והוא בחסרון המזון כי זמן ששמן הניזון ממנו די אינו נפסד אך בהתם השמן יכבה הנר וכן אש קטנה לא תפסד על ידי אש גדולה הימנה . אך בהתקרב אליה אז הגדולה מושכת אליה את האש הקטנה ממנה אבל תוספת זו

ספר 2 פרק 1
וי באותות
ו שמים

למשא על מקצתן באופן שהמים העליונים
היו דוחקים את המים התחתונים . היה
מן הראוי שאם יותן כדור עציץ או קרש
אחר בתחתית המים שישאר שם ובפרט
כשהם עמוקים מאד כי אז צבורים עליו
המים ביותר . אך בעבור שאנו רואים
שהוא נגד הנסיון כי אין כדור של עץ
נשאר תחת המים ואף אם תלחצו למטה
הוא דולג למעלה בכח גדול ובמהירות :
אם כן נלמוד מזה שאין היסוד מכביד
במקומו . וכל זה נמצא לא לבר ביסוד
המים כי אם גם בשאר היסודות כי טבע
אחד לארבעתן . ודי בזה מדי שדברתי
מהיסודות בכללות כי לא רציתי להאריך
בדברים יותר מדי :

פרק

שני מדבר ביסוד אש פרטי
ונושא על שכמו מאה קושיות
עצומות . ודיועות הכרחיות ונעלמות :

והנה

נעורר בזה הפרק מאה קושיות
השויכות לטבע ועצם ופעולת
יסוד האש האחת ידוע שהאש הוא יסוד
אמתי כי יתחבר אל כל המורכבים
ותערובות הטבע כי אי אפשר שימצאו
תערובות בעולם בלתי פעולותיו והתפעלותיו
בחימות וכיבשות : וכל דבר מורכב
מתמוסס ונפסד על ידי חומר אשוי ועכ"ל
האש בעצמו אינו נברל לגוף אחר חוץ
ממינו :

הב' הנח' שני מיני אש נמצאים אחד
בפועל וא' בכח כי הלהב והגחלים
הבוערים או ברזל המלוך נקראים אש
בפועל אבל העצים והפשתן והנעורת
והנייר וכיוצא בה הם אש בכח :

הג' בגמרא תנו רבנן שש אשות הן יש יוסא
אוכלת ואינה שותה . ויש שותה ^{פרק א}
ואינה אוכלת ויש אוכלת ושותה . ויש
אוכלת לחין כיבשין . ויש אש דוחה אש .
ויש אש אוכלת אש :

הד' עינינו רואות שהאש נצרך למזון כי
תמיד מושך אליה חלקים חדשים ואוכל אותם :

האש והוא האויר ועל כן היו היסודות
בהכרח ד' לא פחות ולא יותר .

השאלה השנית האם יתכן שישתנה יסוד
אחד ליסוד אחר .

תשובה שאינו מן הנמנע . אהרי שאנו
רואים שהרוח תשתנה ומתכנסת
למים . והמים מתהפכים לרוח . וזה יתכן
דווקא בדומים ולא בהפכיים :

השאלה השלישית אם היסודות הווים
ונפסדים :

תשובה בוודאי כן הוא . מפני שהאש
נרלק ונכבה והרלקה זו תולדות
האש והיותו . והכבוי הוא הפסדו .

השאלה הרביעית היתכן שיהיה כובר
ביסודות במקומותם :

העצמים :

תשובה זה אינו כן מפני שידוע שהרגים
או בני אדם היוודים לתחתית

המים או לעומק הים עם היות שמים רבים
צבורים עליהם עם כל זה אינם מרגישים

שום כבדות מהמים שעליהם . משא"כ אם
תקח כלי מלא מים תרגיש תכף כבדותם

וערך משקלם : שנית הנך רואה שאין
אנו מרגישים כובר האויר בשום פנים .

וכל זה למה לפי שיש לו מקוסרחב ידים
להתנועע אנה ואנה : שלישית תראה

באשר תרצה להוציא מכודך אוזה דלי או
אנטל כלא מים . תרגיש שכל זמן שהדלי

תחת המים בנקל יתנשא מעל ^{הוא}
גדול מאד : אבל בהגיעו לאויר העולם

יעוות דרכו ויכבד עליך מאד להעלותו
למעלה ולהוציאו הוצרה כי אם בהכרח

גדול וכביעה רבה וזה ראיה שחלק אחד
מימי השוכן על חלק אחר מחלקי המים

לא יהיה בו כבדות כלל : רביעית תכיר
זה ג"כ מטעם הכבדות כי לעולם תמצא

שהגשמים הקטנים יהיו יותר כבדים
מהגשמים הגדולים להוותם הפצים ובמחרים

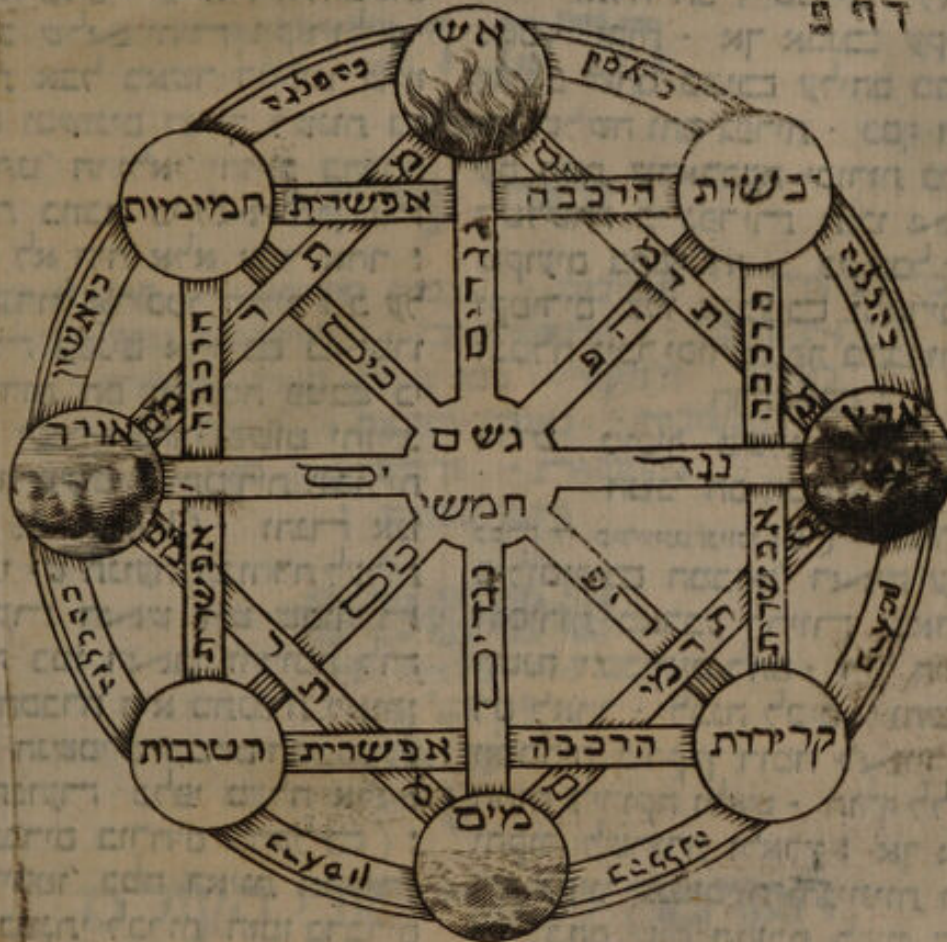
בירידה יותר מהגשמים הגדולים וכבר
ידוע שאין מקצת יסוד אחד מכביד על

מקצתו השני מאותו המין ונמשך מזה
שאין חלק אחד חפץ להיות למטה מחלק

השני : המישור אם היו מקצת המים

ובשר בתכלית וקרה במעוטה . הר' הקרירות והרטיבות שמהם הפילוסופים מוציאים מים הקרים ולחים : ועוד ששנים אחרים הקרירות וההמימות והרטיבות והיובש . ולהיות שאלה שתי ההרכבות

האחרונות הן הפניות ואי אפשר שיעמדו יחד כי האחת רוחה האחרת נמשך מזר שהיו היסודות מקבלי האיכויות הארבע לא פחות ולא יותר ולהכנה יתרה אחוג ואצייר לפניך תמונה זו :

ואם ישאל השואל שאלות האלה מה נשיב לו :

שאלה הראשונה - אחרי שהאיכויות הארבע הן ושמו הטבעי

בכל אחד מהיסודות שנים מהם : אחד פועל ואחר מתפעל א"כ יראה שיספיקו ב' יסודות והם הארץ והאוויר שיש בהם הר'

איכויות כי הארץ קרה ויבשה . והאוויר הם זלח הנה א"כ נמצאו בשתי היסודות האלה כל הר' איכויות והנה הב' הנשארי' נוספים ללא צורך :

התשובה על זה כי המימות האש אינו שוה להמימות האוויר בהמזגה

וכן קדירות הארץ והמים שניהם צריכים להמזגה ולא ימזג המורכב באחד מהם בלבד . וכן המתפעלים . כי יובש האש אינו שוה ליובש הארץ : וכן לחות האוויר ללחות המים בהמזגה . כמו שמבואר מדברי ז' סינא באופן הראשון מן הקטגורן שלו פרק המזגים :

ועוד סבה אחרת זכר אריסטו והיא שלהיו' האש האחר מהם היותר כבד כמו הארץ והשני היותר קל כמו האש יתחייב בהכרח שימצאו בין ב' הקצוות האלה שני אמצעים : האחד שלא יהיה כ"כ כבד כמו הארץ והם המים . והשני שלא יהיה כל כך קל כמו האש

כי היושב ישוב אל היושב זה לחורת אל
הלהות החוס אל החוס והקור אל הקור
והמוכן מדבריו הוא שהגשמים הנפסדים
חוזרים הלכיהם ליסודותם אשר הם
מועתקים מהם :

ורע שבעלי הקימאה מונים חמשה יסודות
ואלה הם : שמרים • לזה • טמן •
גשם • ורוח • אך אמנם עקרי יסודות
שלהם שהם בונים עליהם מבצריהם •
הם שלשה והם גפרית • נסף חי • ומלח •
עם חיות שהארבעה יסודות כלולים בתוך
השלשה כי גפרית תוכו אש • ומים
שקועים בכסף חי • כי הכל עולה בהבל
וקטורים שלו נקבצים והחוזרים לכסף חי
וכמלה גיכר יסוד העפר מכבודו : ואביר
הרופאים :

דיליש מוסף משלו עוד שנים ושלשה
הנזכ' הם חמשה (עיון בספרו סנכנד
כפרק די פירמוינטצונכי וכו') • ועוד יש כמה
פילוסופים המביאי' ראיה על ארבעה
היסודות מאדבע לחיות ומארבעה חלקי
השנה המכוונים להם • ר"ל היורקה לאש •
דס לאויר • לבנה למים • והשהורה לארץ
ואומרים שהקיץ רומה לאויר ולדס •
החוס ליורקה ולאש • חורף ללבנ' ולמים •
והקור לשתורה ולארץ : אך אלה הסברות
הם בעיני כנמוסיות והגיוניות ולא מצאתי
בהם שום תועלת לעיון שלנו :

אמר המתבר אהרי שכל מגמתי הוה
ללקט מהפילוסופים דבריו הנאותים
לתורתנו הקדושה ומסכימו' לרדכי הרבמו'
זכרונם לברכה אשכילך ואורך במופת
חותך זכראות אמיתיות שהיסודות הם
דווקא ארבעה לא פחות ולא יותר : והם
האיכות הראשונות שנים מהם פועלים
ושנים מתפעלים (ר"ל סוכלים) לפי שמהרכבת
הארבעה אכיות אחת אל אחת יולדו שש
תמונות כפי אפשרות החלוקה ואלה הם :
החמימו' והיושב שמהם יתהוה האש שטבעו
הם בתכלית יובש במעוטו : הב' הרטיבו'
והחמימות שמהם יתהוה האויר אשר טבעו
לח בהפלגה וחם במעוטו : הג' היושב
והקרירות שמהם יתהוה הארץ שהיא
יבשה

באמרו אלו לא היה לא יסוד אחד אשר
ממנו מורכב כל גשם יהוייב שלא יחלה
שום אדם וגם לא יגיע לו כאב לעולם
בעבור שהכאב בא מהשתנות המזג באחד
מחלקיו וזה לא יתכן ביסוד אחד ופשוט :
ה' והטעם השני הוה באמרו שהיסוד הוה
לעולם על כמה פנים • כי אלו היה פשוט
ויהידי ירהייב שלא יהיה רק הולי א'
ורפואה אחת אבל מאשר ראינו שיש
הולאים שונים ומשונים וצריך לשנות גם
הרפואה בהשתנו' ההולאי' יהוייב בהכרח
שסברתם זאת כוזבת כי לא יתכן זה
ההשתנות אם לא היה אלא יסוד אחד :
והפילוסוף הגדול אריסטו' השיב ג"כ על
זה בפנים אחרים באמרו

שבהכרח היסודות הם על כמה פנים כי
אלו היה רק יסוד אחד ופשוט יהוייב
שתהיה התנועה עקומית ותמידית ונבולית
ח' (עיון בכתבי ק"מ דסס כל' לעיל) • והנה אנו
רואים ההפך כי יש תנועה תבוהרת לעלות
למעלה כתנועת האש ויש שבוהרת
לרדת למטה כמו האבן והדומה לה
(אע"פ שזאת הסברה היא מתנגדת לאותן
שסוברים שכל הגשמיים כבדים הסבטבעם
ומכתישים התנועה בלפי מעלה אלא
שאומרים שהכבדים בורחים מהקלים) :
ט ועוד הביא אריסטו' כמה ראיות אחרות
בזה אבל אין כוונתי לבלות הזמן בדברים
שאין בהם צורך ודי לנו בתשובה אחת
י"ד שהן שתיים : אמנם מביאים ראיה אחרת
על היסודות הארבעה והיא לקוהה פחוצאת
יא הפשוט מתוך המורכב • כי בהשרף העץ
אנו רואים עשן וקטורים אשויים המולידים
אויר ואש ובפרוה הקטורים נשאר אפר
אשר ממנו יתהוה עפר ומים גם בעלי
הקימאה פחוצאת המי' והשמן בתחבולותיהן
הם מוציאים ארבע' יסודות נפרדים אפילו
מגשם מורכב שטבעו הם • וימשך מזה
שיש יסודות ארבעה • וסברה זאת מצאה
הן בעיני אבוקראט באמרו בצאת הנפש
מרהגוף המתובר מהיסודות הארבעה
כל אחד מהם ישוב לטבעו הראשון (עיון
לעיל בעולם העליון כפרק תקוות סמסס דף מ' ע"ב)

חלק חמישי

ספר

יסודי עולם :

מדבר במהות • ואיכות • וכמות היסודות • כרעת חכמים
 הרגשונים • והאחרונים • והוספתי נופך משלי
 לאסוף • ולחקור • כמו ארבע מאות שאלות •
 ותשובות • נאות וטובות • לצאת מן
 החובות • ולהוציאן מן
 המחשבות :

הקדמה לספר יסודי העולם

בעזרת האל וצור על כלם • נחבר ספר יסודי עולם • ויהיה לנו כמו
 סולם • להשיג בו כל אשר נעלם : אל שאר עולמות • ואר
 החקירות אשר הם רמות • להבין חכמה וגם תעלומות • והשם
 יעזור לעשותם בתמימות • אמן :

אשר ממנו יתהוה כל גשם אבל כדברי
 הירקוליטיש הוא יסוד האש : וכרך זה
 חולקים ג"כ במספר היסודות • כי יש
 מונה אותם שנים ויש שמונה שלשה
 וכל אחד מביא ראיה על דבריו : אמנם
 אבוקראט הרופא הכה על קרקר כולם
 ונתן שני טעמים לדבריו • הטעם הראשון
 באמרו

פרק א' ובו יבורר כמות ומהות
 היסודות לדעת הפילוסופים :

בענין היסודות רבו המחלוקות יש
 מהפילוסופים שחושבים שאינו
 א' נמצא אלא יסוד אחד : וכרעת טאליש
 הפילוסוף יהיה יסוד מים יסוד האמרי

אחר עשר מספר באיכות הקוף
הדומה לאדם בכל עניניו :

פרק

יותר עם ר"ש בזה : אך אמנם כמה
שכתב ר"ש שצורתו צורת האדם בכל
איבריו רחוק מן השכל אהרן שנקרא
היה וגם שרועה את כל סביבותיו וגם
שטורפת והורגת בכל אלה הענינים נאות
יותר ליהסה לצורת הכבש בסברת מספריו
הדושי העולם להיות כי הם מעיינים יותר
בענינים האלו מחכמינו אשר כל
מגמתם בהוקים ובמשפטים
ישרים :

תמיהה

גדולה ולא מצאתי תשוב'
מפסקת עליה. מדוע בכל
בעלי חיים לא נמצא דם נדות מה שבלשון
חז"ל ווסת זולת באשה ובקוף עם היות שכל
בעלי חיים מתכרכים בבנים יותר וצני
יודע כיצר : איזה מהרופאים אומרו' שהריר
הנוזל מהנקבות של בהמה וחייה הוא במקום
דם נדה ועכו רחוקה התשובה :

האשה יחסי רפס"ה חזקת

האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת

האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת

האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת
האשה יחסי רפס"ה חזקת

והוא ניוון מטבורו : אמר המחבר כפי דעת חז"ל היא החיה ששמה ידוע . וכתב רבינו שמשון בשם רבינו מאיר בר קולונימוש שכמין חבל גדול יוצא משורש שמשם גדלה כמין קישואין ודלועין והוא בצורת אדם צורתו בין בצורת פניו בין בצורת איבריו ומטבורו הוא מחובר באותו חבל ואין בכל בריה רשות לקרב כמלא החבל שטורפת והורגת את הכל וכמלא החבל רועה את כל סביבותיה וכשבאין לצוד אותה מורים בחצים מרחוק אל החבל עד שיפסק ומיר מתה . והרב כתב שצועקת בקול מר . והרמבם כתב שאומרים המספרים חרושי העולם שהוא מדבר דברים רבים שאינם מובנים וכלשון ערב שמו אלנאנס : והנה פליאה נשגבה בעיני על השתנות הספורים אבל לא אחשיך ידי מלכתוב מה שקריתי בספר חדש מג'אונרפ'ארה המספר לפי תומו איך אנשי אפריקה בחלק טרטאריאה הגדולה במדינת שמבוללה מתעשרים על ידי מיני זרעונים כזרע הדלועין לא שהם יותר קצרים במדתם להיות כי זרועיה רצמית ויציץ ציץ כחבל מן הארץ עד טבור החיה הנקראת בוראמיץ בלשונם ר"ל כבש עבוד דמות הכבש בכל איבריו מראשו ועד רגליו ופרסותיו שסועות ועורו דך ובצחר צמרו נאה להלבישו אפס כי חסר קרנים אלא ששערות ראשו נצמחים וקלועים כתבנית הקרנים : והנה גברו חצי אמרה ויותר וכפי מספרי חדש זה יהיה טעמו כטעם בשר הדג ודמו מתוק כדבש זהו כל זמן שיש עשב השדרה סביב לו כמלא החבל שמשם היותו הוא ואם קוצרים בסביבותו העשבים או ככלות העשבים גם החיה כזה תכלה עד שרתחליף החיים במות . והנה מן כל החיות והעופות הרורסים והטורפים יש לה מנוח אפס כי הוא אורב תמיד אחריה ויתנכל לה להמיתה : והנה לא נעלם מעין הקורא שלדברי ד"ש החבל הוא כעין חבל הדלועין וכפי דברי המספר הזרע הוא כזרע הדלועין ומסכים אני יותר

פארשטו והבריו יתנו עיריהם וכדעת בטלמיאוס נמצאים מעבר לנהר גיחון הנקרא גנג'ש בארץ הודו . ויש אומרים בקצה ארץ כוש וכנבול ליציאה : דיורורוש כורתב שאנשי מצרים לאלתר היו עובדים ומשתחווים לו . ובאמת כמעט הפסוקים רומזים עליהם באמדם לשעירים אשר הם זונים אחריהם וכפי מפרשי התורה הם השדים הנקראים כן הנראים כדמות השעירים למאמינים בהם : ועוד ישעירים ורקדו שם והיה זו אוהבת הריקוד ואני אומר אחרי שהטבעיו' יאמתו מציאותן אולי יהיו השתנות הטבע כבעלי חיים או באמת מעשה שדים המטעים בני אדם לדרך רע מדרך הטוב :

פרק

תשיעי . ידבר במהות הסירינא שהוא חצי אדם וחצי דג . (ובלא ווסיר וויוב) :

זכענין

זה ראוי לחקור אחר מהות הסירינא שהוא חצי אדם וחצי דג פעם ימצא בצורת איש ופעם בצורת אישה ובלשון ספרדי (סירינא דולס ומלר) . ובלשון אשכנזי (זיין ווסר עאן אלה ווסיר וויוב) . וכדברי רושמו הארץ שכיח יותר בים אוקיאנוס והנה חכמנו ז"ל האמינו כראית' בנמרא מסבת בלאים פרק ח' משנה ה' ואני דברתי עם אנשים ישרים אשר ראוהו פה קושטנרינה וראוי לסמוך עליהם לאמת מציאותם ואם שקשה לי להאמין :

פרק

עשירי ידבר באדני השרה ובחיה הנקראת בוראמיץ שחיה על ידי חבל הנקשר בטבורו וקצה האחר בארץ ותמצא בטרטריאה הגדולה :

אחרי

שדברנו בשנוי הטבע ובצורות שונות ומשונות נכון לפני לדבר גם במהות ואיכות אדני השרה שחזכירו חז"ל ובלשון חכמים נקרא בר גש דטור

במחוז ואשקוני'א • ויש שעניניה' במצחיה' •
ויש שעניניהם ברגליהם ורזכירם בעל
המסעות • ויש שעניניה' במקום הנחיריים
והנה כפי ערות כותבי העתים היה מנהג
הרומיים לפנים להמיתן בבית המשפט •
ועדיין המנהג אצל אנשי הודו באמרים
שהבריות המשונות כלו הם קשים ורעים
לעולם ועוד אמרו שאו הבריות המשונות
אף רתיהן שונות וכטבעם רעים ואכזרים
הם ופוק חזי מאי עמא דבר כל מוס רע
וה' ישמרנו וזרענו ויברילנו מהם •

והוא חצי ארס והצי סוס ואם
ראוי שנאמין במציאות ואם לאו:

פרק

שביעי ידבר במהות הצינטברוש
והוא חצי ארס והצי סוס ואם
ראוי שנאמין במציאות ואם לאו:

והנה אחרי הרתגלגל ספור השתנות
הצור' בא' מאיברי האר' לא אהרל
מלהקור במהות הצינטברוש בלעז והוא
חצי ארס וחצי סוס אחרי שגרולי האומות
יאמתו מציאותן וכותבי הרושי העולם הרבו
לספר מהם בזמנים נפרדים שהביאו מין זה
לפני כמה מלכים ושרים להראות פעולת
הבורא יתברך והשתנות הטבע וכפי דברי
החוקרים יהיה מין היה כתמונת הקוף הרומה
לפרצוף הארס במראה ובמעשה וא"כ הוא
אין מן הנמנע שנאמין מציאותן אולי תהיה
השתנות הטבע אשר בלטין מונשטרא:

פרק

שמיני ידבר בכריה שחצי ארס
וחצי שעיר בכל איבריו:

ויש מין ארס שחציו שעיר ויש לו קרנים
ואזניו דומים לשעיר פעם הולך על
ארבע ופעם על שתי רגליו ופרסותיו שסועות
והוא אוהב הרקור והשהוק שטוף בזימה
ונקרא בלעז סאטירוש ועל שמו נקרא
החולי שאיברו של אדם תמיד מתקשה
עבור רבוי הרוחות שבו סאטירי' ויש ר'ל
חולי של החירה סאטירוש שרמיר הולך
בקשו' האבר ושטוף בזימה וגרולי האומות

הטבור ומשם ולמטה יתערבו שניהם ויהיו
גוף אחד ולפעמים יהיה הגוף מחובר מצד
אחד מן אצילי זרועותיו ער ירכו וכאשר
אני וחברי החכם השלם כמ"הר גבריא'ל
רופא נע הלכנו עם מלמדנו הרפואה ה"ה
הרופא המפורסם כמ"הר חיים נ"ע אצל
מוכר בשמים הנקרא מט'ריוילושט בסימן
תרנגול שחור בעיר המפוארה דנט'סקו
ושם ראינו תאומים אך שבטן אחד לשניהם
זהו מחונטים מאז ומקדם בשמן המור
ומונחים בתיבה של בריל והנה לא נעלם
מעין הקורא בספרי הרפואה מה שהביא
אבן סינה איך שאשה אחת בארץ מערב
ילדה שתי בנות תאומות אבל גופיהן
נברלים בראש ובידים וברגלים אמנם
מחוברי' במתניהם מן הצד ויהי כי ארכו
להן הימיו' תבעה אחת מהן להנשא
ואחותה האחרת לא רצתה וגם שלא
תנשא אהותה שלא יבוא אישוראה
את ערותה • והיא תראה את
ערותו • ויהי היום ותבואנה שתיהן יחדו
לפני השופט והוא ערום בחכמה והושיבן
ואחר ישיבה קטנה קרא לאחת מהן
המעכבת את אהותה מלהנשא ואמר קומי
על רגליך ולך הורה בכחה להתנועע
ממקומה ולעמוד לפני השופט: אז קרא
השני' המבקשת להנשא וקמה מפניו
בכה ובזריות גדול באופן שמשכה עמה
גם אהותה הצעירה אז צוה השופט להנשא
להיותה עקר והשניה טפל לה • אומרים
שלא היו הימים מעוטי' ער שמתה הקטנה
מפני הבושה והצער וכמו כן אחר זמן
מעט מתה אחותה השני' בעבור סרהון
הנבלה הרבך בבשרה • אמנם אם נאמין
לכותב' הרושי העולם מהשתנות הבריות
מהם שראשו ככלב כמו שהביאו לפני
לוריוקו מלך צרפת וגם בתלמוד מעשה
בריש לקיש (כנטין פרק סליסי) ומו' שלא
יאמין לא יקרא כופר: •
ומהם כצורת הדוב בערות די' משצ'נוש
שראה נערה כלה שעיר וכתמונת הדוב
ומכוער מאד ומהם שאין להם עורף אלא
שעניהם למעלה מכתפיהם ואלו נראים

שנים ומעלה ודוגמתו בגמרה בפ' בן סורר שדורות הראשונים היו מולידים בני ח' שנים ובהגיען לשמונה שנים נהשבות זקנות ועוד כותבים עליהם רושמי דארץ שיש להסתמך מלחמה עם העופו הנקרא גרואי : וזה מין האנושי נקרא בלטיין פיגמליא וכפי מפרשי כרבוי הקדש אף הפסוק הזכירם באמרו וגמדים במגדלתך היו ווגזר ממלך גומר ר"ל אמת הזרוע להיות שקומתן גבוה אמה במדת הזרוע :

פרק

המושי . יברר איכות ומהות ההברל שבין האנדרונינוס ואו הטומטוס לבין שאר אישי המין :

אנדרונינוס

הירמאפרוטירוש (ה' 5) המוזכר בגמרא הנה כותבי הזכרונות הרבו לספר בכמה מעשיות שונות ומשונות . אמנם מהותו הוא על ד' פנים : הראשון אם בין מקום כים השתן לבין פי הטבעת נראה כעין תורף האשה : הב' אם נראה במקום הכים כעין בקיע ובה נקב קטן שאינו מוציא דבר : הג' אם במקום הכים יש נקב קטן אשר ממנו יטיף השתן וזיבת הוסת : הנה שלשה אה שוים לאנשים : הד' אם בגבנינות התורף נראה כעין זכרות זה שוה לנשים . ולהיות כי תמיד אני בוהר בקצור דברים האמנה ידעה זו הכרחית מה שנמצא בספרים איך כמה וכמה אנדרונינוסים היו נשואות לאנשים ותלדנה בנים ובנות ואח"כ נושאים להם נשים והולידו ג"כ בנים ובנות והרבה כמו אלה שמעתי שאין ספק שנבעלי ובעלים אך אמנם מהם שרוב מהותו זכר : ומהם שרוב מהותו נקבה : ויפה אמרו החכמים (במשנה ה' דפרק ד' ביכורים) אנדרונינוס ויש בו דרכים שוה לאנשים . ויש בו דרכים שוה לנשים . ויש בו דרכים שוה לאנשים ולנשים ובמה שמסיים במשנה שלאחריו שלא יכלו החכמים להכריע עליו אם הוא

מסכת ביכורים פרק ד משנה דף

איש או אשה כוונתם לענ"ד . יען כי גאלינוס סובר שהאשה עבור מיעוט הומה מזרעת בצד הרהם והאיש עבור רוב הומו יורה כחץ ואם כן הוא אתה מוצא שני הפכים בנושא אחד ואי אפשר שתהיו שתי תנועות מתחלפות . זה לפנים וזה לחוץ ובארם אחד . והנכון בעיני אחרי שיאמתו כל הטבעיים כל זה הוכרחנו לומר שיהיה למין זה שני מיני כלי זרע : הא' ביצי האשה שבפנים שהם מקום זרעה לרעת הרופאים : ועוד ב' ביצים אחרים בצינורים וגידיים נקשרים את האמה לתועלת הוצאת הזרע לחוץ . והנה ישאל השואל ואיך נרע איזה שוה לאנשים ואיזה שוה לנשים : התשובה השוה לאנשים ניכר בכמה סימנים . הא' בתבנית גופו ששוה יותר לאנשים : הב' קולו עבה והזק : ג' שרים כחשים : הד' שערות ראשו יותר מסולסלים ויותר קשים וקצרים . ה' מניח השתן על ידי הגיד . ו' ביצי תלויים ונראים מבהוץ : ז' בצמיחת זקן העליון : אכנס השוה לנשים הנה תהיה הבקיעה שבבית תורפה באותו שיעור ומצב . ב' אם הווסת זכות כראוי . ג' אם אין לה שערות לו בזקן העליון ולא בזקן התחתון : ד' פניה דומים לאשה : ה' הקול קול דק : ו' תארי הגוף שוים לאש' ורך הטבע : ז' שרים נכונם ונראים לעין : ורע שמין זה נמצא בבעל חי מדבר ובבלתי מדבר ופלינוס העיד על האנדרונינוס שהיה בין סוסי נירון הקיסר : ואני כמו כן ראיתי סוס יפה מאד ונתנוהו להורון לשלילים ג'ריו האן בהיותו בעיר ימבול ולו במקום הנקבות נקב קטן והישמעאלים קראוהו טומטוס :

פרק

ששי . יספר בבהירות משונות ויביא המעשה אשר הזכיר אבן צינא בשתי אחיות תאומות ותבעה אחת מהן להיות לאיש והיו להן גוף אחד אבל ב' ראשים וכו' :

לפעמים

תלד האשה ולד בשני ראשים ושני גופים עד הטבור

וזה תארו
נשבר שורש
השן בלי
שוקל ר'

ואי לא היר
אחר משורשי
ספק שיהיה
ליטורין תמימו

ועדיין כמוס הוא באוצרות הארון והשר
היקר מונסיור פייר אנטוניו קסטונייר די
שסטאנוף והוא המשולח המהודר אשר
למלך הישר והמוצלח שבארץ צרפת ירה :
ואר תתמה כי זה שמעתי מפי המלך הזקן
האג' האן אשר המליך תחרתי את בנו
בחיו בשנה הזאת והוא הגיר לי שהיה
בודו שן אחר מילירי הענק שמשקלו שתי
אוקאש שהם שמונה ליטורין שכל ליטרה
מאר דרכמונים ועדיין הוא בבאחג'ה
שאראי מטרופלין שבארץ קירוס היא
טארטאריה הקטנה : אמנם מה שכותבים
הושמי הארץ מן הענקי הנקראי פטגוניש
שגבהם חשע אמור ונמצאים בגבול
פריטו עם היות שכולם מעידים עליהם
וגם מצוירים הם בכדור הארצי אשר
בביתו עכ' הואיל ולא ראיתי לא אבואי
בכתב אך תדע שזה כמו עשרים שנה
בהיותי לומר חכמת הרפואה בארץ אשכנז
הביאו אשה אחת גבוה במדתה מאד
ואולי היתה ממין זה :

פרק

דמוע ידבר בכט ארם קצרו
הקומה הנקראי בלעז פיגמיאד
ואנה הם ואם יש ממש בספורי המספרים
הדושי העולם :

כשהשלמנו

הדבור במהות בנו
האר' גרול הקומה
נכון לפני לרבה בבני הארם קטני המדה
והם על שתי פנים הא' והוא המצוי בכל
אקלים ובכל מדינה הנקרא ננס והב' עם
היות שאינם מצויים אצלינו במדינות האל
אך אמנם אחרי שגרולי האומות כמו
אריסטו בטלמיאוס ופליניוס מעידים על
מציאותן אף אני אזכירם ואכתוב מהותם
ותנה כפי הושמי הארץ יהיו בקצה ארץ
הינדוא בין ההרים ומהן בארץ גרומלנד'א
סמוך למוסקוב'א ונשותיהן תלדנה מהמש

ואריכות עשר ידות וכן המרות : וכמה
הלאים יחלה : וכמה פגעים יפגע : וכמה
נשו' ישא בתולות : או בעולות : וכמה
פלגשים יאהב וכמה בנים יוליד ויקבור :
ולאשה יאמר פעמים שלש עם גבר :
וכשהיו אצבעות האשה קצרות תחיה
יולדת בצער : כאחר ההוטב עצים ביער :
והרבה כמו אה שבושים : שאינם ראויים
להשים על לב : האמנה מי שבוחר באה
למצוא הן בעינו : הלא כבר נמצא כזה
בלשוננו : בספר תולדות אדם למה'ר
א' גאליגה : יענין בספרו וכו' והנה :

פרק

שלישי ידבר במהות ואיכות
וכמות בני אדם גדולי הקומה
והם הענקים וגם בפסוק נקראים נפילים
או רפאים : ואנה הם כדי שתתאמת
מציאותן :

אחרי

אשר כתבנו בשכח ובגנות
ובטבעי האדם עלינו להקור
עור במהות שני מיני האדם שמדתם
משונה באריכות ובקצרות המין האחד
הם הענקים מה שהפסוקי הזכירם במקומו
נפרדים וגם כותבי הדושי העולם הפליגו
לספר מהם הנמצאים בכמה גבולים
באקלימים שונים ואני לאחבת הקצור לא
אביהם לא מה שראיתי בעיני ואכתו' לכם
את הרשום בכתב אמת כי בשנת התנ"ה
חפרו והתרו הפועלים בעומק הארץ בכפר
אחר סמוך לעיר זאם בישראל סלוניקו
למצוא בתוכה אדון שטנה ולעשות ממנה
חמלה הנקרא סל ניטרו ומצאו בתוך התר
על שפת הנהר אשר שמו געלם ממנו
ענק אחד שארכו לג' אמות באמה שלנו
שארכה ארבע טפחים והוא נשאר מיתר
הרפאים מאז ומקדם והנה הוציאו ראשו
משם זמלאוהו עצם הגלגולת עשרים
שיניאקוס שעורים שכל שיניאק ליטרות
הרומיים אמנם לא ראיתי כי אם עצם
גרול דהניכר שהוא אחר משני העצמים
שבזרוע הסמוכים לפרקי היד ושן אחר
אשר משקלו ג' מאות וחמשים דרכמונים

מהם שומר נפשו ירחק מהם ;
אמר הדבר ולא אחשיך פי מהודיע
לאשר כתבתי למעלה בחקירה
שלישית סעיף ב' סימן לקוח מדמות
החיות שעלה במחשבתי לצייר יחד כל
חצורות של בעל חי מדב' ובלתי מדבר
הדומה לו ונסגתי אהור לשני טעמים .
האחד לפי שאין המזונות והחיים תלויים
בידיעה זו . הב' שגם לא תוריש עולם
הבנא לאדם שבעבורה נרבה בהוצאות
הדפוס ושיהיו הרושים בעט ברזל אך
אמנם אחרי שתרבה לבי להודיע לכם
שמץ מכל חכמה אגיד לכם את הרשום
בספרים מפי אר' שטו' . בטלמיא .
פולימונו . ארמיאנשיו . ומהם אמתנים
וטבעיים .

הא' שכל אדם שצורתו שוה לצורת
איוו היה בוודאי טבעה חקוקה
ורפוסה בקרבו המשל בזה מי שצורתו
צורת אריה באופן שמצחו גבוה ומרובע
והוטמו קצר ועגול כדברי ארישטו' תהיה
בו עזרת מצח ואביר לב וגבור . דברן
ובעל תחבולות .

ב' מי שצורתו כצורת הריא' ונושרו והוא
ממין הריא' ושיש לו קרן קטן
בגבנינות החוטם והוטמו מעוקם אמנם
כעין גג באמצע יאהב השחוק והצחוק
ומזלזל בכבוד חברות . ג' ודע שבחוטם
האדם הרבו לדבר הטבעיים כי יש חוטם
הדומה לחוטם הנשר הרודה בכל העופות
ד' ויש שדומה לחוטם העורב הרורס
ואוכל אוהב הננבה וכן כל עורב למינו
להיות גולן וחמסן . ה' ויש שהוטמו
כחוטם התרנגול ומצחו עגול ויהיה פונה
אל רהיביו ושטי כזב ושטוף בזימה וכן
ביתר הצורות כענינו וכמנהגו וכערכו .
ו' וכל שצורתו צורת נמר ליאון פרדו .
או טיגרי הוה הכעסן והנמחר לב . ז'
זמי שדומה לזאב יהיה אכזר גולן . וחמסן
ונטרן . ח' ומי שדומה לצורת הזיר יהיה
בעל מריבה . וכעסן . ואכזר אוכל כשור
ובועל כהמור : ט' מי כרתמונת הקוף
עליו נאמר הרצחן . הגנב . והנאוף .

והשבע לשקר הרחק ממנו . יוד מי
שדומה לו צורת הסוס במצחו והוטמו
ונהירו יחי' רוחו גבוה ורורף אחר התאווה
והתחרות אבל נוח לבריות במקצת
מנהגיו : לא מי שדומ' לתבנית ההמור
שראשו גדול ומסורבל בבשר ועינים
בולטים ובשר ענינים דומים לו יהיה
עצל פחדן ולא יעלה דאגה על לבו מעולם
אלא שכל מנמתו לשבת בית ושיהיה
אוכל כשור ובעל כהמור : יב מי שדומה
לתבנית שור בעל קרנים יהיה נושא
בעול הבירו איש תם ועצל . יג אמנם
יש הבדל בין צורת הליאון פרדו או
טיגרי או הקוף לבין צורת החתול ולכן
גם יש הבדל בין טבע החתול לטבע
חיות הנזכרות וכל שצורתו דומה לה היא
ערות נאמנה על רוע מזגו השנא' והקנא'
וכל חבריו רהב וריק . יד מי שדומה
לצורת הכלב הגם שהכלכים שונים יש
כלב כירתי והוה שומר בעליו מיד צד
ואויב ויש כלב הציודי הרגיל בחמס וגזל
ויש כלב זרזיר מתנים ולכל אחד יש
טבע סגולתי ומנהג מיוחד והצר השורה
שבהם שהלוקח טבעם יהיה זולל וסוכא
אוהב הזנות התאווה והתחרות : טו מי
שדומה לצורת העזים והתישים בכל
איכותם יהיה מרדפי זמה ובעל עלילה
ורתחבולות שקר : טז צורת הכבש
במצח עקום וחוטם מקולקל ועקום הוה
הנעור מחכמ' והטפשות והעקשות והשקריות
בו סגוליות : וכענין זה יכול האדם
לצייר ברעתו ביתר בעלי החיים אם
לשבח ואם לגנאי ודיבזה לקורא המשביל :

אמר המהבר בהיותי בוחר ברברים
טבעיים ומאם באותן ההולכים
בגדולות ובנפלאות ומרברים גבוה
בלתי יסוד וכרגיר מלח אין תועלת בהם
ובעניי הוא בטול זמן ולכן לא רציתי
לכתוב בחכמת הבשרת היר ושירטוטיהן
מה שבעלי מלאכה זו מעיינים בה באורך
ורוחב וגובה ודקות הירדים ושירטוטיהם
ומהם מגירים העתידות קצרות הימים
ואריכות

חנך רואה שבתכמת הפרצוף לארי לחשוב
מזג טבע האדם לא גם שנותיו :

החקירה הששית איזה הוא המזג היותר
משובח ומסוגל א העיון הלמודי
והחרוד : תשובה המובחר שבמזגים להרד
השכל והעיון הוא ההוה מהירוק ומהשהור
כי כל שמוזג דמיו מרכים בשמה ואין בהם
ישוב הדעת - וכן בעלי לבנה הם עצלים
וככדים זמאוריו ובעלי ירוקה לבר אעפ
שהם זריזים עכו אין בהם ישוב הדעת :
בעלי שהורה יש בהם ישוב הדעת אך
הקרידות שבהם משבש השכל אבל אם
יתמוזגו הירוקה והשהורה יחרו או יולד
מהם מבהר המזגים והיותר משובח ומסוגל
לעיון השכלי יען שהירוקה מחרר השכל
ובעבורה ממחר לקבל אפס שהשהורה
מישבת הדעת כקיום יותר - וכענין זה
כרמ אריסטו שכל הפילוסופים והכמי
מחקר והאומנים הטובים אשר הכיר היו
בעלי שהורה :

החקירה השביעית איזה הוא היותר נרוע
שבכל המזג לענין העיון והלמוד
תשובה מזג הלבנה כי מרפיון חוס שרשי
שבו מתהוו הרבה לחיות גסות המשכשות
ומעכבות הרוח החיוני לפעול באותו מזג
אבל תרע שעם היות שבעלי לבנה הם
אטומי לב עכו יש להם זכירה טובה כי
מפני הלחה נרמו לשעוה הרך שבו ידפס
המרפס צורתו בנקל :

החקירה השמינית מה היא הסבה
להשתנות המזגים במין האנושי -
תשובה שהוא על כמה פנים - הא' רובן
תלוי בירושת אבותיהן המחלקים לזרעם
טבעם (כדאיתא במדא סוף מוכס את כנו וכו') אך
שלפעמי נמצא שנוי במקרה במזגי האדם
ובזה אריסטו מאריך ברבורו ואנו רואים
שממין האנושי יולד אדם - ומחיה חיה -
ומבהמה בהמה - וכענין זה מרשע דשע
(כי מי יתן מטבור טמא לא יחד) וכן אמ' ציצירו
החכם בספריו אי אפשר שיוולד מאב רע

בן טוב ויש מפילוסופים האומרים שגם
המנקת תוריש טבעה ותחלק מזגה לילד
הרך והענוג על החלב כי יניק היונק ממנה
ימים רבים על זה הרבה ראיות לדבריהם
להיות שנמצאים מהם אשר ינקו ממניקו
זוללום וסובאות והנם לבשו טבעם ונעשו
זוללים וסובאים ומי שינק ממנקת בעלת
חולי ידוע - לאחר ימים נפל גם כן הילד
היונק באותו חולי - ויש מהפילוסופים
האומרים שראה ילד אחד אשר ינק ימים
רבים מחזיר ולאחר שנתגדל תמיד הפץ
להתפלש באשפ' - ויש אחר אשר ינק מן העז
וכשנתגדל היה תמיד מרקד בין האילנות
וקוצץ בשניו עליו העץ :

הב' לקוח מטבע מזלו הנולד בו (וכן איתא
במדא סוף מאן דמתיליד וכו') ומצינו בענין זה
הרבה בספרים : הג' לקוח בהכרל
האקלימי והארצו' - וכן מצינו מומין מטבע
הארצות כאמרם בשבת - פ"ב בבליים
ראשן סגלגל - תרמודיו' עיניהם טחוטות
אפריקים רגליהן רחבות (וכנמ' יס ארץ מגדלת)
ומכאן שהיונים מוהזקים לרשעי ולמזויפים -
ספרדים גאים - צרפתים אבירי לב - וכן
תמצא אומה שלמה המסוגלת לגזל ולחמס
(וכנמא כפרק הסור וסרוטס דף קכ"ב כפומפדית וכו')
ויש שכל מגמתם לשפוך דם ויש פחרנים
ורכי הלבב - ועוד אמרו הפילוסופים יש
אוויר המזכך השכל כסבת האקלים
המיוסר תחת חלק א' מחלקי השמים -
(וכנמא אוירא דארעא דיקרא מכמים וכו' ככלא טפסאי
וכו') אמנם ליתן טעם עז הוא כי מהנפש
יבא השכל ומהרוח נפש ממזג הדם הרוח -
מהאוויר המקיפו דם - ואוויר המקיף
באקלים אחד פועל יותר מבאקלים אחר :
הד' לפעמי' ישתנה המזג ממין המאכל
ומשתה - ועוד אמרו הרופא' שרבו המאכל
מטמטם הלב וכוראי שיש מאכלים גסים
המעכרים שכל האדם ומשנים טבע האדם
(וכנמא סוף זית משכס הלמוד סל ע' סנה וסנות
משכסו מחדד למודו סל ע' סנה וסיון על זס מס סהכ
משכס סכן וספק) וכן הבטלנות מכללה
ומרהפך המזגים משוב לרע וביורת
התחרות והתאוה שאין לך חולי גדול
מהם

הקטן

והשמחה מסוגלת לגלות ולפרסם הסוד כי
בנקל ואמינו לכל אדם :

ועתה

ראוי שנחקור מה המה טבעי
הירוקה : תשובה האחד
שהם רגזים ואינם סובלים כלל שום דבר .
ב' אעפ"כ הם נוחים לכעוס ונוחים לרצות .
ג' קלים נמהרי לב עזי פנים ולצים : ד'
בעלי מריבה ונוקמים ונוטרים כנחש .
ה' רודפים אחר השררה . ו' ואין עומדו
ברכיהם . ז' רמאים ומחרחרים ריב
ומדון אוהבי שקר : ח' רוכן כבדו פה
ולשון בסבת הרגז ורוב החמימות שבהם :
ט' ובנקל נופלים לתוך הלאים רעים
כמו הירקון והשרפון והשגעון וכל קרחת
חרה :

אחרי

שסיימתי לדבר בטבע הירוקה
נכון לפנינו שנחקור בטבע .
וסימני הלבנה שנמצאת באנשים שיש בהם
רכיו לחות וקרירות ואה הם . הא' ששכלם
עכור מרוב גסות הליהה . ב' מהם עצלים
ובוהרים תמיד בשינה וכורחים מכל מלאכה .
ג' פחדנים לפי שהפחד בא מקרירות .
ד' הפכפכים כמו שהלחה תהפך לכמה
אופנים כך דעתם תשתנה לכמה פנים .
ה' אבל אין רוח הבריות נוהר מהם .
ו' אין להם אהבה עם שום אדם גם לא
יצניעו סוד הבריות . ז' ואינם מבהינים
בין טיב לרע . ואחר שדברתי בגנותם
אבר במדות טובות שבהם . האחד
שרוכן מיושבים ואינם מהירו לב . ב'
רחמנים ושונאי בצע וישרנים . ג' ואם
יהיה לבעלי ליהה לבנה תערובת דם אז
יהיו נעימים נבונים ואומנים . ד' קרובים
יותר לשמחה מן היגון והפחד . ה'
מנהיגים ומדריכים העם בדרך ישרה
ובדברים רכים כי אינם הפצים בסכסוך
ובמריבה . ו' פיהם ולבם שווים :

ואחרון חביב עליו לדבר בסימני
וטבע השחורה . האחד שחם
מדקדקים בעניניהם ואילו בדבר קל .

ב' אוהבי התכונות ומואסים במושג
לצים . ג' חושדים וקנאים . ד' בעלי
יגונים ועצבים וזה בא מתגבורת השחורה
החקוקה בלבם המעכבת לבנוס שמחה
בלבם . ה' פחדנים ומלאים דמיונות .
ט' קמצנים ואכזרים . יוד חסרי אוהבי
יא' אינם מאמינים לשום אדם . יב' ואם
יאהבו לאחד תהיה האהבה בקצה האחרון
כי אחר שתנוצח דעתם ואמינו עד קצה
האחרון . יג' וכן להפך אם שונאי לאיזה
אדם תהיה תכלית השנאה . יד' הם גסי
רוח ואוהבי הרבנות והשררה . טו'
בעלי חימה . ואם נערכם למדות הטובות
שבהם יהיו אלה . הא' לא מתגמנו
ולא ישנים הרבה . ב' מצניעים סודותם
וסודות חבריהם . ג' בעלי עצה ותבונה .
ד' תאות להם הנשיאות לפי שעומדים
בדבורם . ה' מהם נעשים מופלגים בתורה
ובחכמה בעבור התמדתם ! אמר המחבר
אחרי הודעתך כל אה אודיעך ג' ידיעות :

הידיעה

האחרת שאינו מן הנמנע
שירתחלף מזג אחד למזג
אחר והמשל בזה א' אשר מעורר ומנעוריו
רמיו אפשר שיתהוו שהוריו בזמן מוגבל
וזה בהיותו מתמיד בלמודו לפי שדורות
הטבעי מתיבש מרוב הלמוד :
הידיעה השנית שלאנו דוקא מזג זה מסוגל
להתחפך למזג אחר משום מינו
ומחסרון הטבע אלא שההרגל עושה
טבע שני :

הידיעה השלישית שמזג גוף האנושי
ישתנה לכמה אופנים ולפי פרקי
שנותיו של כל אחד ואחד כי הזקנה טבעה
קרה ויבשה ומהקירות יולד רתת האברי
וכפיפת הגוף ומהיובש יולד רקורת העור
וזה בא מחסרון הרטיבות . ושני העמדה
הם מזוגים כי אז ינוח צמיחת הגוף .
הבחרות הוא חם ויבש בערך הילדות כי
אם נערוך הבחרות כערך ההעמדה יהיה
יותר לח כי בשני הבחרות אז הוס שרשי
בתקפו עומד . הילדות חם ולח כי בו
הוס הטבעי ולחורת השרשי ערוך צומח

ובנקל מזיע . ו' קולם חר ורק קשר
לשמוע ומרר לאבר :

סימני השחורה אה הם . האחר רואים
הלומות מכוהלים ונוראים . כי רוב
הלומותיהם במתים ובקבורות ובחלאים
רעים ודמיונות . ונרמה להם היותם
נקשרים בעבותות . ואסורים במאסר
ובשבי ובמחשכים . ומשמשים בחשכה
והולכים יהירי' . ב' והם רזים וכחושי
חבשר מיסור העפרו או היובש שבהם .
ג' אזניהם וחוטמם שניחם וגם העצמות
שלחם גדולי חכמות . ד' שערותם שחורים
וקשים מרוב היובש שבהם אבל ממהרים
להתהפך לגוון הלבן מחסרון החום . ה'
העורקים והורידים שלחם רהבים ועבים .
ו' פניהם ועורם מזוהמים ושפתותיהם
עפרתיים . ז' הלוכס בלט וראשם כפוף .
ח' עיניהם עכורים ונפוחים . ט' רפקם
מאוחר קטן ורך :

החקירה החמישית אל מה נוטים מזגי
האדם מהמזגים האה . תשובה
פעולות התלויות ברם הם : האחר שהם
זוללים וסובאים לפי שכהם המעכל טוב
הוא . הב' אוהבי השחוק והרקוד ואינם
שמים שום דאגה על לבם . ג' שכלם אינו
כ"כ צח וביותר בחכמה עיונית כי רבוי
הרם מעביר את הכח המדמה אבל בהתערב
הרם עם הירוקה אז יורכך השכל ומסוגל
לכל דבר עיוני . ד' המדות הטובות
שבמזגי הרם הם : הא' שהם נעימים
ונחמדים אהובים ונוחים לבריות ומיושבי'
ואינם מן המקנאים . ב' זרזים . ג'
אוהבי חברת האנשים וקבוצים . ד'
אינם קמצנים אא וותרנים . ה' לחלוחית
שבהם תמהר להתיבש . ו' קשים לכעוס
ונוחים לרצות . ז' מאריכים
ימים יותר מכל שאר מזגי האדם לפי
שהמות הטבעי יקרה בסבת חסרון הלחות
השרשי והחום הטבעי אבל בהיותם שניהם
ברם לא במהרה ינתק . ח' אבל סודך
אל תגלה להם לפי שהם שמתי לב
והשמחה

מהם בעלי בשר וזה לפי שקיבתם מסוגלים
לעכל מחמת רוב החמימות ורטיבות
שבהם . ב' תאר פניו עגולי ונוטה לגוון
הארום מחמת הרם העולה בין עור לבשר
ומצהיב פניו . ג' שערותיו מסולסלים
ורבים וצבעם כרכומי לפי שרוב החומר
גופוי שבו סיבה להצהיב השערות : ד'
ונרמה להם בחלומותם כאו עפים באויר
אף נראה להם כאלו יושבים ונסמכים
בסעורות בגנים ובפרדסים ובהיכלות
מלכים ובכל מיני תענוג . ה' קולם חזק
ותנועתם במהירות ורפקם חזק :

סימני מזג הירוקה אה הם . האחר
אנשים שהם ממזג זה רובן
קצרים ומהם אמצעיים . ב' כחושי הבשר
מרוב החמימות והיבשות . ג' ולפעמים
שערות ראשם מסולסלים וזקנם רק מרוב
החום שרשי שבהם . ד' כשנדבריו מרימים
קולם בשאון רב וסבת זה הוא היובש
וקשות של הסמפונים המהדרים הקול .
ה' פניהם כרכומיים או נוטה לגוון האדום .
ו' ויש להם נשימה רבה . ז' וחוש הראות
שלחם טוב . ח' אוכלים הרבה ומעכלים
היטב . ט' על הרוב נרמה להם בחלומם
צבע הירוק ומלחמה ורליקה . י' לשונם
למורג הרוץ וראשם כחוש חבשר ורפקם
חד וקשה ומהיר ומעונים בחלאי הבאים
מהירוקה :

סימנים של מזג הלבנה . האחר האנשים
שמזגם לבנה אינם כל כך גבוהי
קומה אבל מסורבלים בבשר ושמנים
מהרטיבות שבגוף . ב' עורם רך ולבן
ושערות ראשם מוסרקים ורבים וקופצת
עליהם זקנה מחמת החומר המימי שבהם
וקרירות הגוף . ג' תאר פניהם יפה בימי
נעוריהם . ד' בחלומותם רואים תמיד כאו
הולכים בימים ובנהרות וגם במרחצאות
או נושאים על שכמם משא או מעוכבים
מכמה פגיעות וכיוצא בהם . ה' וירידים
ועורקים שלהם דקים כי עורקיהם
מחזיקים מעט רם ורפקם מאוחר ורך

פרק

שני • ידבר בחכמת הפרצוף וידעת העתידות מכל איברי האדם במופתים נאמנים ובו יבורר אם ראוי שנאמין אותם ;

אחרי

שרברתי בשני חיי האדם הנקרא בשם עולם קטן נרבה לבי לדבר בפרק זה בצורתו ומהותו והוא בחכמת הפרצוף ואודיע לקור' המשכיל שמץ מנהו וצריכי' אנחנו קור' זה לשמונ' הקירו' :

החקירה הא' מה היא חכמת או הבטת הפרצוף : התשובה היא ידעת העתידות על ידי צורתו ושערותיו ואיברי הגוף ותואר האדם וצבעו וערכו ומזגו וטבעו ושכלו ורוחו הגבורה או חשפל והרבה כאלה כלם הם עדים נאמנים לידע ולהכיר אותו ולהגיד לו אחריתו והם טבעיים •

החקירה השנית אם יש רשות לעסוק בה ולבחון דבריה ושלא יהיה משום מנחש ומעונן • התשובה יש מהם טבעיים כמו שאזכירם וברוקים ומנוסים וקרובים לשכל ומותר לעסוק בהם כי גמציאים בפסוקים בכמה מקומות ובגמרא ובספר הקדוש הזהר בכמה ענינים ונפלאים : החקירה השלישית באיכות וכמות המקור ועיקרי החכמה הזאת • התשובה

הם : הא' הנפש סובלת עול הגוף והגוף עול הנפש והא' בהא תליא (כדאיתא בנפלא) סגור אנטוניוס לרכו) לפי שהסבה השייכות לפעולה ולתכליתתה הם הכלים אם כן איברי הגוף הם כלים לנפש • ולכאורה היא צורת הגוף : הב' מרמות החיות אע"פ שנשתנה מנהגו והטעם הוא כמו שהוא חכלי כך הוא הכח וההשגה והפעולה א"כ יחוייב שניחם לאלה הכלים כחות ופעולות והשגות (וכסוף ספרק איתא להם מדור כפני עצמם ואזכיר כל אחד ואחד כתמונת הסוף סכומם לו) : הג' כל גשם המתלק צורה לגשם אחר יחלק עמו בשוה מנהגו והטעם הוא כי מכל מזג פרטי יוליד טבע פרטי והשגה פרטית :

החקירה הרביעית בהתחלת ועיקרי חכמת ההבטה ואיזה הוא הסימן היותר

בחון • תשובה הסימנים הם לאין מספר אבל לא אביאם כלם שלא להכביד על המעיין אמנם קצתם אזכירם ואהקור עליהם • הא' מדוע קצרי הקומה רובן חנפים וטובי ההבנה • תשובה בהיותם קצרי הקומה יש מעט ריוח בין הלב שהוא משכן הרוח החיוני לבין המוח שבו מורשי המחשבה ובנקל יתנשאו האדים למעלה אל המוח אשר בו נולד' המחשב' וע' זה ימהר להבין וכן להפך כל ארוך שוטה מטעם הנזכר • הב' מדוע קטני הקומה וכחשי הבשר הם מבולבלים • לפי שבהיות הגוף קצר ומרוב המימותו הקטורים עולים במהירות ונדהים מכח המדמה וירגערבו א אשר עדיין לא הגיעו היטב לשלימותם וידועה ברורה ולכן יותר קרובי' לבלבול הרעת לשטות ולהכל • ג' מדוע גדולי הקומה קשים ההבנה • לפי שהעשנים מתאחרים הרבה בעלותם מלב למוח שהוא מקור המחשבה • ד' מדוע אנשים קצרים רובן פקחים וגבורים ואיברי לב • לפי שהעשנים והכח שבגוף קצר מוכנים יותר • משא"כ בגדולי קומה שמתפזרים ומשתבשים והיונו דאמרי אינשי כל ארוך שוטה •

אמר המהבר היה לי לרשום יותר ממאה שאות ותשובות בחכמת הפרצוף ולאחבת הקצור שלא להכביד על המעיין השמטתי אותם ובאתי להקור הקיר' המישית והיא איזה הם הסימנים הנלקחים מטבע ומזג האדם • ודע שטבעו ומזגו הוא על שני פנים • האחד מי שהוא דמוי ר"ל שגוברת בו הארומה שטבעה חס ולח • והשני מי שגוברת בו הירוקה שטבעה חס ויבש ומהם בעלי לחה לבנה לפי שגוברת בהם הלחה הלבנה שטבעה קר ולח ומהם בעלי שחורה כי גוברת עליהם השחורה שטבעה קר ויבש • אמנם מהרכבת הארבע הלטים יש מ"ב הראשונים ר"ל המורכבים מהירוקה ומהשחורה בשוה ויש המורכבים מלבנה ושחורה וכרומה לאלה • אמנם להשיב על הקיר' נאמר שיש בידינו סימנים נאמנים להכירם כי כל שגובר עליהם הרס רובן גדולי קומה ובעלי כח אף מהם

כי הלשון כדמה לכוכב • והדואה לננוה • והלכ לשמם מרום הקום • והטחול לשכתי בעבור תנכורת הסמורה
והדוקס לבדק אשר ממנה יתפסט כח הוריות • והכנד למלדים בעבור סדס • והכליות לכוכבים הקויים והעורקים
שבהם הדמים נגרים לומים ונשרות • והאזן סגול כליות וכסלמופית לאזן דומס שאין לו תנועה • וזכ
צלעות לזכ מזלות • והסער דומה לצמח שהוא צמחים כנהה אשר ורעוים תצמים והנה האזינו כוס הטבעיים
והתוכנים ולפסכת הקצור הכחתי קצתן וכהן ובורר איך אל האדם כמסל כל נכרא : לכן אינו מן הנמנע להיותו
עולם קטן נקרא :

פרק

ראשון ידבר במאורעים ובמקרים
אשר יקרו לאדם מיום הולדו
עד יום מותו על ידי שנים וימים גבוליים :

מיום ואודיע בחינת ורעת השנים :
השביעיות • ליכאטרוציש **הסנקראים :**
בלעז • והוא מהלך שני חיי האדם התלוי
בשני גבולים (ר' הסנה הסכיעות ולפעמי' הסכיעות)
ומאחר שאנו רואים בחוש שיש גבול לכל
היצורים במרה ובמשקל ובמשורה ואיך
תתמה אם יתהוו הגבולים בחיי שנותיו
של האדם כי הטבע מוכרח שוגבול במספר
ידוע : כמו שהכוכבים הנבוכים יגבילו
הליכתן על ידי מספר שנים ידועות הלא
היום הטבעי יגביל בכ"ד שעות • הים
בסערותיו ואחר לבוא אל גבולו בכל יום
רביע שעה ושלושה דקים • באשה תשעה
ידי לידה • ובקרחת (ידועים לכל הנקרא כסס
רופא) הגבולים שיש לבעלי ארומה • או
לבנה • וכיוצא בהן • בעופות אנו רואים
איך מולידים תמיד זכר בצים ועוד הרבה
כמו אלה שאינם מעניינינו לכן גם חיי
האדם כפי רעת הרופאים יוגבלו לשבעה
פרקים • ואלה הם הילדות והנערות
והעלמות והבחורות והעמדה והזקנה והשיבה
והנה כפי דברי אבוקראט • הילדות יגיע
עד שבע שנים • והנער' עד ארבעה עשר
שנים והעלמות עד אחד ועשרים שנה •
והבחורות עד שלשים ושלושה שנה • וימי
העמדה עד תשע וארבעים והזקנה היוררת
למטה הכח ממדרגת הם חמשים וז' • והב'
הנותרים נקראים ישישות : ובהמשך
הזמנים תראה נפלאות איך יקרו לאדם
מקרים ומאורעות מיום יצירתו מבטן אמו
עד שובו לעפר וכלם יהיו על ידי שבעה
כי בשבעה שבועות נגמר הווית הולד

בבטן אמו • ובהרש השביעי מתחיל הולד
להתנועע אל הלידה • ובתשעה נגמרה
הורת אמו • ובמלאות שבע' ימים למולדו
הוא בהזק' חי • ואחר שני שבועות מניע
עיניו אל האור • ואחר שבעה חדשים
צומחים להוץ שני • ואחר שלש פעמים
שבעה חדשים מתחיל לדבר • ואחר ארבע
שביעיות יתחיל לילך • כהונן • ואחר
חמש שביעיות יצא חפשי מהמנקת •
בתחלת השנה השביעית מתחיל לפקוח
עיניו וישכיל • בשביעית השנית תתחיל
צמיחת הזקן התחתון • בשביעית השלישית
צמיחת זקן העליון • בשביעית הרביעית
יגמור ימי הגידול • בשביעית החמישית זמן
חתימת הכח • בשביעית השביעית התחלת
הסרון הגוף והוספת השכל • בשביעית
השמינית התחלת החולשה • בשביעית
העשירית (כדברי אפלטון) כבר יצא מגדר
האנושי • הנך רואה איך כל שני חיי
האדם מיום יצירתו בבטן אמו • עד
ששנותיו יתמו • הם שביעיות • והטבע
פועל בו או ינוח מלפעול והכל ע' שבעה
שבעה וכענין זה שני' התחלואים מגבילים
זמנם עם שני חיי האדם וכו' אם להוסיף
ואם לגרוע באופן שבמעט יחדש מזג חדש
לנצח או להנצח • ודע שמה שנגרל האדם
ע' גבול ושביעיות עד שבעה' שבעה כמו
כן אחר זה פוחת והולך ויורר ממדרגתו •
ובתנבורת החולשה בנקל יחליפו החול' כי
כמו שהעץ גזעו מחליף ויצץ ציץ כן יקרה
לאדם בהשתנות שנותיו ישתנה עמו טבעו
ויקבל מזג אחר וגם כאן נשרש ונטבע בו ונרמ'
הטבע ליולדת הסובלת חבלי לידה וחולי וכל
מי שלבו חפץ לחקור ולררוש יותר בענין זה
יראה שרוב התחלואים או הממיתים הם על
ידי שבעה והבחון ויש תועלת ביריעה זו :

חרק רביעי

והוא

עולם הקטן :

וידבר במהות . ואיכות . וכמות . וטבעי האדם ומנהגו .
 וכל אשר יקרהו . משעת היצירה . עד שובו
 לעפרו . והם טבעיים . ולוולתו פרטי
 אישי המין . והדומה בנחמד
 מאיבריו . אלא שדתיקה
 שונות :

הקדמה לספר עולם הקטן

בעזרת אל שדי וגוער בשמן : אחברה נא מלין בעולם הקטן :
 במבחר הברואים וזה הוא האדם : נשמרה לו נצחית וגם בשר ודם :
 וכל האברים מאד בו נפלאים : ידועים לרופאים בשמות נקראים :
 לכל היוצעים בחכמת הנתוח : הכי יש באנוש נשמרה נפש רוח :

ברוך

ה' שמו של ישראל אשר יצר את האדם בצלמו וצבנו דמות תבניתו שתקין הנשמה הטורה
 במאמר רצ' מה נשמה רואה ואינה נראית אף הקב"ה כן ומה נשמה וכו' וכו' שהמנוע הראשון
 באדם ושלמותו . או תכליתו האחרון . וזוהי האחרונה הוא השכל הדברי כן הוא ותכרך שתכלית האחרון
 לפעולת הטבעיות שהם כתמועות הוויות ולכן האדם הנכבד מן העליונים ומן התחתונים קראוהו חכמי המחקר
 עולם קטן לפי שהוא מורכב מהסודות ארבעה כמו שמורכב בעולם כל יצור והנה תבנית האדם דומה
 לעולם הגדול כי הראש לגלגל דמותו . והמוח ללכנה לרוב רטובתו . והעניים לשמם . והאזניים . והנקוריים
 והפה . לחמסה בוכני לבת סכל אחד מהם הולך בכל יום וחוזר ועל הכל נופה ולכל אחד טבע פרטי

עולם השפל

עג

לכאב הפורגרא ולשאר תחלואים וגם כל נגע וצרעת יביאו אליו :

סגולות אבל רוב תכליתו הוּא שמהזיק אברי ההולדה ומוסיף במשגל :

פרק

שמנה עשר . מספר במציאות העשב סינס'ינטי ר"ל שיהיה הושיו ויש לו הרגשה :

לכו

הזו מפעלות ה' אשר שם כח בצומח ובינה בעשב בלעז סינס'ינטי שכל הנוגע בו אפילו באצבע קטנה מיד יכפול את עליו ויסגרם באהרת וכאשר תעקר רגליך משם אז פותח שנית עליו כבראשונה . ואני ראיתיו בעיר פאדווא בנן המשובח אשר להשר מורוין :

פרק

תשעה עשר מספר בעשב הנקר באקאר'וס הנמצא בארץ יהודה :

הביאו

רושמי הארץ שעשב באקארוס (וגם סינס'ינטי מוכיר אותו ספר סבינו) שיוצא כמו אש לעת ערב ויכריק מאד וכל הזר אשר יקרב אצלו שברצונו לעקוד בורח ממנו וא"א להשיגו כי אם ע"י זריקת שתן הנשים או ווסתן עליהם וינח :

פרק

עשרים מדבר בעץ נפלא הנמצא באי צימבובון שבארץ הונד'אה :

גדולה

מזו פלימ'ה מעץ שבאי צימבוב'ון . שענפיו נוטים ומונחים בארץ ומניע ענפיו תמיד וכאשר תמשש בא' מענפיו יקבץ את ענפיו ובורח מיד הממשש : אמרו שהיו כורתים ענף אחר והי' נותנים לתוך קערה והי' שמנת ימים באופן שכל פעם בהנעה קלה התחיל להתנועע עצמו וסובב על שפת הקערה כפעם בפעם :

פרק

ששה עשר . מדבר באיכות הקאהבי וסגולתיו :

קהאבי

הוא פרי כתאר הזית הקטן ועצו כעץ הארתרוג גבהו ועליו כעלי התפוח ואני ראיתיו בחצר קוסר הישמעאים בקושטנטינ' שהביאו לדורון מארץ אל'מן הוא ג'אפון והנה לוקחים פירותיו חוץ מן הקליפות הרק הטיב לאבק ונעש' מהם בישול המחזיק את האצטומכא ומוסיף העיכול וגם מיבש הנזילה היורדת מעל הרגל וכל הרגל בו לשתותו בבקר אי אפשר לו לפתוח עיניו בלתי שתוירתו ויש מוסיפים על בישולו גם קנמון או גאריאופ'ולי או קארדומומי וכיוצא :

פרק

שבעה עשר מספר במציאות העשב דאב'אקו ואיכותו וסגולתו

דאבאקו

נקר' העשב שרוב גידולו באי דאב'אקו אשר באי ה'נריא אבל אנשי הונד'ה קוראי' לו פוצילט ובמדינת בראזיל פיתו ויש קוראים אותו ניקרצ'אנה על שם השר המשולח מאת המלכ' אם קריסיאנ'סימו והוא הביאו לה מש'ראשונ' לדורון ולכן קראהו זמן רב עשב המלכה על שמה : ובכאן בלשון ישמעאים נקרא טוטון ותועלתו לטהר הגוף בין בפנים בין בחוץ כי עושי' מהם רפואות לטהר החזה והרגל והאצטומכא . ומבחוץ עושי' ממנו תחבושת

בעזרת בורא אור ואופל :

נשלם ספר עולם

השפל :

שורש

כִּנָּא או צִנָּה או חִנָּא לפי שהיותר טובה היא הנמצאת בארץ כִּנָּא ומצאוה בשנת אף וחמש מאות וחמשה ושלשים לנוצרים כי לפנים היו מרפאים חולי הצרפתים עם שורש הנקר גואיקו הבאה מארץ הינדיא לארץ ספרד ומארצם לשאר ארצות :

פרק

בריה ובטעם והוא מעצי היער שבארץ החרשה ומבחר שבו הוא הקליפה ואחריה השרשים ואחריהם הענפים ואחריהם גזעו והוא מסוגל לתרופת הצרפתים ומגיר השתן.

ארבעה עשר . מספר בשבת העשב ג'אוי באדיאן ובלטין טיהי ומהותו :

טיהי

הוא עשב שעליו רומים לעלי ההדס מובא מארץ כִּנָּא או מן יומין הוא היאפֿון והוא משובח אצל הגרולים כי מהזיק הצטומכא והמות ומחרר השכל ומעביר השינה עד ג' ימים וג' לילות בלי שום נזק ומה גם לשותי יין ושכר יצילם מן השכרות ובהון להם לאנשי קינא ויאפֿון שמרפא כל כגב הפרקים ומפוצץ האבן ושותים אותו מעט בעורנו רותח כלוגמת הג'וקולאטה של ההינדיאנה או כלוגמת מבישול קאהאבֿל של הישמעאים אפס כי הג'וקולאטה בימי הקיץ מחממת הגוף יותר מן הראוי וגם רנוסיף בירוקה משא"כ הטיהי כי כל הזמנים שוים לו וגם אם ירבה לשתות ממנו אין בו סכנה :

פרק

חמשה עשר . מספר באיכות הג'וקולאטה ובמהות הקאקאו ההורה ממנו :

קאקוא הוא פרי כתואר הדלעת שכלו אדום ועצו כעץ האתרוג והם שלשה מינים כל אחד גדול מחבירו וטבעם אחד אבל יש לכל מין סגולה פרטית מה שאין בחברו כי גרעיני הקאקוא הגדול הם כשקדים נאכלים קלויים גם נרקחים מצופים בסוכאר כשקדים אבל הפרי הקאקוא הקטן הם עושים מהם משקה לשתותו במקום יין . אמנם מכל מינים הנזכרים נעשים העוגו הנקראי ציאוקולאטי והם עשויים בכמה אופנים כפי ערך הבשמים המורכבים ומהם גדולי הרור עושים בשול ולו מיחסים כמה סגולות

פרק

אחד עשר מספר במהות העץ גואיקו וסגולתו :

בעץ

גואיקו רבו הדעות לספר מהותו להיות שהם ג' מינים . הנם שאיכותיהם שונות בטעם ובגוון ובמשוש ועם כז' כולם נקראים על שם בית עבורת הנוצרים אשר באי ההוא בשם ליגנוס סאנקטוס ויפול ספק בזה אם לא נודע מקדם כי ג' סינא למור ב' באות ק' מזכירו בשם קארֿון ר"ל עץ הבא מארץ הינדיא לרפואת כאב הפרקים והגידים ונתפרסמה תרופתו על נער ספרדי שהיה לו כאב הפרקים והנה אשר מבני הודו נתנה לו לשתות מבישול העץ הלז ונתרפא בימים מעושים . ומאז התחילו הספרדים אשר במדינה ההיא לעשות נסיונות ונתפשטה התרופה בארצם ובכל הארצות :

פרק

שנים עשר . מספר במהות הסלסה פאריללה וסגולתה :

סרסה פארילה

הם שרשים מובאי מכמ' מרינור והמובחר שבהם אשר תוכו לבן אבל לדעת חכמי המחקר הוא ממין עשב המצוי בארצות האלו הנקרא סימילאקס אשפרא וגם עלה בנסיונם שלעת ההכרח טוב להזעה כמו הסרסה הבאה מארץ אחרת :

פרק

שלש עשר מספר במהות ואיכות העץ הנקרא סאספראס :

סאסאפראס

עצו כגובה ארזים גבריו ודומה לו

רושמי ארץ קינא הרבו לדבר בשבח עיר הגדולה פיקין אשר לחוף ימים ובגבהת חומת' בגבהת החומה של בבל הישנה כי לדעת פליניוס היתה בהקפתה ששים מיל ובגבהת ב' מאות דריסות הרגלים וחמשים דריסות הרגלים עובדה ואני המתבר דברתי עם הבאים מבאגדאט שהיה בכל ורפליגו לספר מהבנינים הנראים על הדרך מהלך גדול אבל בלם נחרבו ומבלתי ישיב :

אוליביר מארץ הולנדית גבול מספיק ואחריו בימינו מצא עוד גבול יותר גדול ספרדי ששמו פירדינאנדו די קויארד ומאז ועד זמנינו פורצים גרר הארץ ההוא והארץ רחבת ידים לפניהם הולכים ומתגברים ובונים ערי מסכנות ומבצורות גם קוראים אותם על שם המקומ' שכאצו' ארום ונוהגים כמנהגם ומלבושיהם לבוש הלועזים שבזמנינו :

פרק

תשיעו מספר במציאות ואיכות הקליפה הנקראת כינא כינאה ארום :

אמר

המתבר להיות כי ברצוני למלאו' רצון הקורא האהוב הפצתי לכתוב בקצור נמרץ מציאות הענינים ודברים החדשים אשר אינם מצוי' בספרי הראשונים וכו' לתועלת הקורא המתיקר בכבודי : וכעעה דע שהקליפה הנקראת כינא כינאי - וברברי סיביסט'אנו באד' בלשון הינדי קורים לה גאנאפ'ריות או קינאפ'ריו ובלשון ספרדי (פאלוס דילאש קאליינ'טוראש) דל עץ הקרחיות ויש קוראים לה (גינצ'אנה הינדיקה) ועצו אינ' כ"כ גבוה ועליו דורים לעלי הרימונים או לעלי השופים האדומים ופירותיו כפרי הכשם קאדאמומם הגדול וקליפתו כקליפת הקנ'לה הגסה ולפעמים יורדת חלקה ובכתמים לבנים קטנים וטעמו מר והוא מצוי באמיר'קה ופעולתיו לבטל רתיחת הדם ולכן הרבו לספר האחרונים בשבחיו כי טוב לכל קרהת ולנזילה ולכמה חלויים אמנם אם אתה רוצה לדעת כמות ואיכות לקיחתו עיין בספרי משמרת הבית השנה טו לקמן :

פרק

עשירי - מספר במציאות השורש הנקראת כינא ומהותו ותועלת שלה :

שורש

פרק

שביעי מספר במציאות ארץ צינה והחומה המסבב אותה :

כותבים

רושמי הארץ שארץ הינה כבר היתה ביד הקדרים אבל בשנת 1368 למספר הנוצרים קם משרת אחד ממשרתי הכומרים וילך הלך וגדל עד כי גדל מאד ונעשה מלך בארץ ההוא והצליח וגם גירש את הקדרים מארץ עד שנת הת"ב שחזרה המלוכה לקדרים ואם נדבר במנהגים והתחבולות והסדר שיש להם תקטן הידיעה מהכיל אף לא ידע אנוש ערכה : אבל אודיעך שיש חומה סביב לה שארכה חמש מאות פרסאות והיא במסך מבריל בין ארצה לארץ הטרטאר'אה הגדולה ותרגחיל מעיר אוקיאו בגבול קנטון בין שני הרים גבוהים ותסבב כל הארץ דרך פיקין - קינזאי ועד שושן - וחומה זו נעשית בציווי המלך טצינטון להציל עצמו מפחד הקדרים - אמנם כותבי זכרונות כותבים שמיום תנוסדה ומתחלת היצירה היתה חומה סביב לה כמו 420 פרסאות והשמונים פרסאות הנשארות הם מאבני גזית ומעשי ירי אדם ולבסוף מרדו במלך הנוכח עכור גורל העבודה והיגיעה והרגו אותו ואת בנו ביים אחר :

פרק

שמיני - מספר בשבח החומה של העיר פיקין כנובה חומת בבל גבוהה :

פדבריו שהק"בה הברילים מעמנו שלא
 יזכרו ולא יפקדו ולא יעלו על לב אדם
 לעולם לראותם • ובאמת פליאה נשגבה
 שעברו זמן זמני זמני ואין אחד בא משם
 הגם שזה בעל ארחות עולם מביא בספרו
 איך שאחד בא בימיו והיה איש חסיד
 ומסונף בתעניות ובא דרך ארביאה פיליזי
 למלכי הנוצרים עד רומא הגדולה ודבר
 עם האפיפיור קלימינטו ובקש ממנו עזר
 וסיוע נגד שונאיהם אשר בסכיכותיהם
 ובקש כלי קרב ממתכות להשליך אבנים
 ואומנים טובים להביאם עמו לארביאה
 פיליזי וברצונו ליתן תמורתם דרך למשול
 בקצת מקומי שמה בעלי אסופות ובשמים
 וסמים פשוטים וכל זה למען יתאחדו
 ויתקבצו היהודים לבוא ולעבור דרך גבול
 שונאיהם ולכבוש ארץ הצבי והסכים
 האפיפיור הנז' לפטרו ולשלחו בכבוד דרך
 פורטוגאל (עיון בספר ספאריך סס בדכוחו) וכל
 זה לא שזה לי • ולמה לא נתפרסם
 זה בוינינו ובין האומות אחריו שזה אינו
 נגד חוקם • והם מאמינים בכתבי הקדש
 וכי אינם יודעים וקוראים בפסוקי' במלכי'
 ד' יז • ובדבריו הימים ה' ובשאר מקומות •
 וגם מה מאד יקר בעיני הנוצרים ספר
 היוסיפון והוא הזכירם בכתביו לרומיים
 והעיד עליהם היותם מעבה לטהר פרס
 והנם עם לא ימנה מחוב ובספר אמרי בינה
 מצאתי בשם אחד מחכמי האומות שכתב
 בניאונראפלאה שלו וזל זה החלק של
 אפרוקה היה בלתי ידוע לקדמוני כי לא
 הכירו את מוצא נהר נילוס אשר הוא
 מתחיל בהרים שהקדמונים היו קוראים
 אותם הרי בית או הרי הלבנה ועל ההרים
 ההם שוכנים מספר עצום ורב של יהודים
 הפורעים מס למלך האיטיופיאה הנקרא
 פריטי זואני עכ"ל • ובעל ארחות עולם
 כותב איך נושאי בשמים מארצות לאמיקא
 וקאלוקוט סמוך לים הודו הגדול מודים
 על מציאותם ושם מלכות פריטי זואני
 ונהר סבטיון ביבש' ההיא וארץ עדן ומדבר
 הרוב עכ"ל • והרב האבראבנאל זל כותב
 בפרושו על הפסוק שוכו בנים שוככים

וגו' וזל • ראותי בכתב אמתי שהביאו
 בני המערב ההולכים היום ממלכות
 פורטוגאל לארץ הודו להביא הבשמים
 שהעידו שראו שמה יהודים הרבה והביאו
 כתב מיד חכם אחד מהם • והם אומרים
 שהמה מבני יהודה ובנימין מאותם שהגלה
 סנחריב מערי יהודה קודם חרבן ירושלם
 ע' נבוכד נאצר כמו שנזכר בסדר עולם
 ושהגיה אותם אחרי הררי חשך ושהם
 לא שבו בבית השני • והנה בעל ספר
 קול מבשר מביא כמה מעשיות • האחת
 במשנה שולימאן פאשה אשר רצה להלחם
 עמהם ולא הניחוהו שריו ויועציו • הב'
 במשנה סינאן פאשה אשר התפאר
 שאמלא שכלתה סגולת טמון אוצרותיו
 ובית נכאתו במלחמת תימן היתה כונתו
 ללכת עד מלכות היהודים שהיו קרוב
 להם והוא ושריו היו מספרים לפי תומם
 איך יש ליהודים מלכות וערים גדולות
 ובצורות להלאה לארץ תימן • וגם בעל
 המסעות הרחיב הרבוב והביא שם ושם
 משפחתם ומקומם והנסתרות לה' והמופת
 על ישוב השבטים הוא שבימינו בקרוב
 נתפרסם ישוב היהודים שבמדינות קושין
 ומלבר שבחלק אושטאינריא בערות היהודי'
 שהיו שם במקרה עם החכם הר"ר משה
 פרערא דפייבא והביאו המעשה בדפוס
 בהסכמת הרב הגדול כמורה דרר יצחק
 אבוהב נר"ו אב"ד ומ"ץ שבעיר אמשטרדם
 יעא ואין אחד הודיע קודם ידיעה זו •

פרק

ששי • מספר במציאות ארץ
 החדשה בחלק אמיריקה אשר
 מצאו הלועזים •

הרבה

היה לי לספר מארץ החדשה
 בלשונם נוכח מונדה אבל
 הודעתך שאין רצוני אלא להצילך מיד
 חבן הנכר הלועג על סופדינו שאינם
 יודעים כלום בהווית העולם ולכן אודיעך
 שמץ מנהו ואיך מצאה קריסטוף קולומבו
 בשנת 1492 לנוצרים • בציורי המלך
 פירדינאוגוס ואחריו בשנת 1600 כיצא
 אוליביר

יכולים לדור שם בני אדם אבל שונה
ידברו אחרי שאנו רואים בזמננו ישוב
בני האדם תחת חגורת הצורבת והשורפת
בחלק אס"א . וגם באפר"קה . וגם
באמ"ריקה ובוודאי שהק"בה נורתן כח
לסכול החום זאת ועוד אחרת מרוב הרוחות
נושבות שם יתמוג האויר : ולענין זה
בחגורת הקור נמצא ישוב בני האדם
בגרונלאנדיא ובכמה מלכיות הסמוכים
להם . וכל זה הוא עבור חסרון הידיעה
אשר היתה לקדמונינו כי הכרור יארכנו
ממזרח למערב 160 מעלות ולא נתגלה
להם אלא חצי הכרור שביארנו 180
ואחר היגיעה גדולה וסכנות גדולות מצאו
340 מעלות ר"ל 80 לצד מזרח ומאה
מעלות לצד מערב והנה כפי השבון זה
עדיין חסרים 20 מעלות והם בקצה
הארץ וכן ברחבו לצד דרום נתפרסם
רק עד 17 מעלות וכהיום נתפרסם עד
58 : ולצד צפון 81 מעלות ובהצד
יהיו 139 מעלות ויהיו חסרים בחצי העגול
אשר על קוטבי העולם ר"ל כדור הארץ
41 מעלות ולא יותר :

חמישי יחקור במציאות השבטי'
ומלכיהם ובאיזה מדינה ומחוז
המה לחביא מופת עליהם
לכופרים ענינם :

פרק

אמר המחבר אחרי שהודעתך כל
חלקי כדור הארץ בחמש
רצועותיו וז' האקלימין . ומספר מעלותיו
לארכו ולרחבו : אמרתי הבה ונתחכמה
מה נאמר ומה נדבר ומה נשיב למי
השואל . אחרי שנתגלה כמעט כל הישוב
אשר תחת כיפת השמים . ואיפה הם
עשרת השבטי' ומלכיהם . ואף שאי אפשר
להכחישם אחרי שהפסוק מעיד על מציאותם
באמרו וישליכם אל ארץ אחרת כיום
הזה . ובפרק חלק רבי עקיבא דורש
הפסוק ואומר מה היום הולך ואינו חוזר
כך השבטים הלכו ואינם חוזרים ונראה
מדבריו

ימים ישכנו מתמזגים ברוחות הימים . המשל
בזה העיר לונד"ראש ראש אינגלוטירה
אף שגובה חמישים ושתיים מעלות עם
כל זה לא תעריף בקרירות על ארץ אטליא .
כמו כן העיר קאנריא מנשיבת רוח הים
בתמידות נצלת מאש התלהבות האויר .
וכמעט אין הכדל מאויר האיטליא . ואם
כדברנו הוא עלה המוסכם שאפשר למצוא
אנשים מזוגים בכל אקלים ובידנו להשוות
אשכנזי מזוג אל ערבי מזוג להיוורתו
בגליל זה מזוג ובגליל אחר בלתי מזוג .
המשל בזה אם יוליכו הפיל לארץ איטליא
אזי תכף משנוי האויר יאבד כח המוליד
אבל יהיה . ואולם אם יוליכוהו לארץ
אשכנז או למקומות היותר קרים לא די
שיאבד כח ההולדה אלא אף ימות תכף
ומיד יען שכל חיותו דוקא במקומות
החמים . וכן להפך נאמר בבעלי חיים
ממקומות הקרים כמו הסביליני (שאמור)
לעיניהם אם יוליכם לארץ איטליא ושאר
בתיים (וזה מנוסה) אבל לא יולידו יותר
אבל אם יוליכם לארץ אפר"קא ומהר לאבד
כח ההולדה והחיים בבת אחרת : ואם
כן הוא נראה כמיותר השאא איזה אקלים
משבעה האקלימים הנזכרים הוה היותר
טוב בהיות שבכל אקלים וכל להמצא
אדם מזוג והטיב יען שכל אדם מזוג
באקלים שלו יהיה בלתי מזוג באקלים
אחר . וכן להפך כל אדם רע המזוג
באקלים שלו יהיה מזוג באקלים אחר .
ולכן האנשים המופלגים בחמימות . אקלים
הראשון לא די שהוא נגדיו להם אלא אף
מסוכן הוא להם ואולם האקלים שביעי
אוהבו הוא וחיים יתן לו . ומצאתי בספר
אחד שצוה הירודוטוס החכם לחולה אחד
מתכלית הקרירות והרטיבות שילך לארץ
ליב"אה והוא מקום חם ויבש למאד ושם
יתמוג טבעו :

אמר המחבר אעפ"י שהקדמונים שמו
השמורת לחמשה הרצועות אשר
להתוכנים ומהם קראו שורפת עבור
תגבורת החום ומחן רצועה או חגורה קרה
עבור תגבורת הקור וכפי דעתם בלתי

החום בחדש תמוז מאשר יורגש בחדש
 אייר עם היות שבאייר השמש יותר קרוב
 י' לנו מתמוז : הנה עיניך רואות שאין
 הרבר תלוי במישור השמש וניצוציו ואו
 10 במהירותו אך כי מדרכו הוא : והמופת
 אשר דברנו הוא יען שאחר דור אבן סנה
 עברו יותר מאף שנה ומצאו הלועזים גלילות
 12 ומלכיות וקרות שבארץ החדשה . ומכאן
 גרמה איך טעה ארישטו בספרו (עליות
 עליונות) פרק ב' וגם בן רשר פרק ב' שניה
 תעתיקים ידברו שאקלים הראשון אינו
 מיושג בעבור מישור ניצוצי חמה והוא
 שקר יען שבזמנינו הספנים ההולכים לקצו
 ארץ וים רחוקים מצאו גלילות גדולות
 וערים שאננים אשר עדיין לא נתגלו בזמן
 ארישטו ובן רשר . כמו העיר הגדולה גואה
 קינשמי ואכיססה והרבה כמו אלה :
 11 בטאלמיאוס בגיאוגרפיה (ר"ל רוסס ספר)
 שלו סובר שהישוב אשר תחת האקלים
 12 הראשון הוא מזוג ומשובח . ויש לתמוה
 על בן רשר שהיה כמו אף וק"ט שנה אחר
 אמונת הנוצרים ובטאלמיאוס היה כמו ק'
 שנה אחר השנת הנוצרים ואיך יעלה על
 דעתך שלא ראה בן רשר את ספרו
 מגיאוגרפיה אשר חבר בטאלמיאוס .
 13 ארישטו וגאלינו ואבוקרט כל אחד בספרו
 זבמקומו סוברים שארץ יון והוא אקלים
 הרביעי יהיה הטוב שבכולם ומה גם אבן
 סנה נותן טעם לשבח האקלים הרביעי
 אך שאומר שאקלים הראשון הוא מאד
 14 מזוג : אבן רשר וכמה פילוסופי סוברים
 שאקלים החמישי הוא היותר מזוג שבכלם
 15 ונ' גרטיביו הולך אמאט'וס לחיטאנוס אשר
 אי' רתן מושבו בעיר ליזבונא שהיא תחת
 האקלים החמישי :
 16 מאנ' ארד'וס מעיר פירמרי בכתביו כותב
 שהאקלים הששי אשר איתן מושבו הוא
 היורה'ר משוכח ומזוג :
 17 אבירט'וס מאגנוס אשר מושבו בראטי'שבונא
 המונחת בין ששי לשביעי כותב שהאקלים
 הששי והאקלים השביעי הם היורה'ר מזוג'
 ומשובחים שבכולם . והביא ראיה לדבריו
 יען שאה האנשים הם גדולי קומה ביופי

ב

תואר פניהם צחוכים ובריאים : (אמר המסכת
 הכך רואים שכל אחד מולק כבוד למקומו סמן מקום על
 יוסכיו אמנם כלע"ד סכרל ככנס שכל האקלימים (סוף
 ממי שהיה בתכלית הקרירות ורמק מסכת סיס) יכולים
 להיות מזוגים והטעם הוא כי כל אקלים
 הנוטה לתועלת מזג פרטי האדם נקרא
 מזוג וזה אפשר בכל אקלים ולזה כשנדבר
 באדם מזוג אין כוונתנו להשוותו עם אדם
 משאר אקלים לא יובן בערך האדם המזוג
 באקלים שלו . המשל בזה אם נאמר כף
 היד הוא חלק מזוג יובן בערך שאר
 אברים מאותו האדם דוקא ולא לזולתו .
 יען שעור יד האדם מזוג מאקלים הראשון
 בערך עור האדם מזוג מאקלים אחר אם
 נעיון בהם יהיה בלתי מזוגי . וכן להפך
 אם נאמר זה האדם הוא רע חמוג . ונבין
 שבכל אקלים אשר ימצא יהא רע חמוג
 ירחיב שאדם חמוג יהיה מזוג בכל
 מקום שימצאוה סכלות יען שאדם חמוג
 באקלים הראשון יהיה כל כך רע חמוג
 באקלים השביעי עד שבקושי ישאר שם
 בחיים : ובענין זה אם נאמר זה האדם
 הוא מזוג ונבין בכללות ולא בערך אשר
 הוא בו יחוייב שכל מי שיש בו התלהבות
 המעיים מרוב החמימות שבאקלים הראשון
 כמו בן יקרא מזוג בערך השביעי יען
 שאלו היה שם תקף היה מתרפא ומכבה
 חמימותו ויקרא מזוג ולזה נוכל לומר על
 כל נוף מזוג הוא או בלתי מזוג הוא
 בערך טבע האדם שכאותו אקלים : וגם
 יהיה אפשר שימצאו אנשים מזוגים מאד
 בכל נוף ועתה נאמר שכל אקלים אשר בו
 ישוב אפשר שיכונה מזוג :

ואחר

שביארנו הסברות והספקות
 נוכל לומר שכל א' מהפילוסופי
 והרופאים הנזכרים טעמו ונמוקו עמו .
 המשל בזה שאמר גאל'נוס 3 על פרקי
 אבוקראט 13 שכל האקלימים בערך
 האנשים שבו יכולים להיות מזוגים חוץ
 מאקלימים המופלגים בקרירות או בחמימות
 והן רחוקים משפת הים . כוונתנו
 שבמקומות הקרים או ההמים אם לחוף
 ימים

עשרה מעלות בכדור האדמי ואם נכפלים
360 (כי כך הם בעולם אחד בכדור השמים) ויהיו
5400 פרסאות בערך עגול היותר גדול
שבכדור האדמי :

פרק

רביעי במספר האקלומי ובאורך
ימיהם ובטבע האויר בכל אקלים
שבו יודעו מזגי המין האנושי ושאר בעלי
היום דבר הצריך לרופא :

אחרי

שסוימתי לדבר במידת הארץ
בפרק שלפני זה נרבני לבי
לדבר באופן השתנות האקלומים (וכלשון
פקודם מופ) והגבולים והמדינות . והנה
צריך אתה לדעת שהכמי קדם היו חולקי
כדור הארץ להמשה קיום והיו חושבים
ששלשה קיום הם בלתי ישוב והנה חלק
אחד הנקרא זונא טורידה (כל הנעם הנכרת)
ושני חלקים זונא פריגורה (כל הנעם הקרים)
והנה תחת הקוטבים ואומרים שכל הישוב
אינו לא בשני קיום או רצועות הממוזגים
והנם מובדלים לשבע אקלומים והוא שטח
הארץ אשר יסוגר בשני קיום ישרי ויוסיף
באריכות היום בכל אקלים חצי שעה
ויותר :

האקלים

הא' נקרא דיאמטוראוש
לפי שילך דרך ימי

היא עיר מורואש ויכללו בו מקומות רבים מהלך
אראב' שטאן והעיר הגדולה ג'ואה והרבה
מקומות לאין מספר ושמה היום היורר
ארוך הוא משלש עשרה שעות :

ב האקלים השני נקרא דיאש'ניש . והם
גיטולי . פריטום וחלק גדול
מארץ צינא ואורך היום הארוך שלש
עשרה שעות וחצי :

ג האקלים השלישי נקרא דיאליכסאנדרוש
כי ילך דרך אקסאנדרואה של
מצרים ופרס והיום הארוך ארבע עשרה
שעות :

ד האקלים הרביעי נקרא דיאורוש כי
יעבור דרך רודוס וציפריש וכל
ארץ יון קנריאה וקואוש (מקום של אכוקר'ט)
יח

ומיום הארוך יר שעות וחצי .
ה האקלים החמישי נקרא דיאור'מוס כי
יעבור דרך רומי . אספניא . וחצי
חלק של איטליא וקושטנדינה והיום היותר
ארוך חמש עשרה שעות :

ו האקלים השישי נקרא דיאפונטוס כי
יעבור דרך ים פונטיקוס והוא
לומברדיאה . וויניציא . הונגריאה . וחלק
גדול מצרפת . והיום הארוך חמש עשרה
שעות וחצי :

ז האקלים השביעי נקרא דיאבורישט'ניש .
והוא גירמאניאה הגבוהה . פולוניא
וחלק גדול מארץ מושקוב'אה . והיום
הארוך יגיע עד ששה עשר שעות ורביע
שעה . בענין זה תמצא בזהר פ' בראשית
דף מ"ה וז' שבע ארצות אינן דא לעילא
מן דא ואינן ארץ ארמה ארקא גיא נשיה
צורה תכל ותכל לעילא מכלהון דכתיב
והוא ישפוט תכל בצרק . ע"ש .

ח וזולת אלה שבעה האקלומים הנזכרים
הנם שנמצאים הרבה מקומות
וארצות עכ' אינם נחשבים לרוע ומיעוט
ישובם ולכך ארצות אה אשר אורך ימיהם
יגיע עד ששה עשר שעות וחצי ישוב
ששטה היום הארוך ג' חדשים כמו שהוא
בגבול נוב"ה זימבלה אשר בגובה שמונים
ושנים מעלות :

ועתה

אחר שנתבאר הכל באר
היטב יבא השואל לשאול מי
הוא זה ואיזה הוא האקלים היותר משובח
ומזוג מכל אלה השבעה הנזכרים . אכן
סנה סובר שבקו משורה היום במקום
שיתחיל האקלים הראשון והוא (זוכ' טורידה)
שם הוא הישוב היותר מזוג והיכולת
בירו לתת טעם ומופת על דבריו . הטעם יא
לפי שתוקף החום המושל בנו בימי הקיץ
אינו מפני גודל מהירות ומישור השמש אך
מדרך השמש . והראיה ע' שבימי הקיץ יב
נרגש תוקף החום בשעת העשרים או
עשרים ואחת יותר מאשר יורגש בשעת
שש עשרה אשר באותו הזמן עורף ביושר
על אקלים שלנו : וכמו כן יותר מורגש יג

הק"כס אין סכמן סל כנו לדבר עמו במרחקו אל
עסו לי מסכן וכסארכה לדבר עמם לדבר מתוך המסכן
סה"ד וכו' מסה א סל מועד לדבר סתו סרו דסמקס
וסמסן מסוס כניעות כניסדו ועז
סקדס כמך סו: סלנו
מכסס לדבר עמו
כנכס :

בקצרה סדר הכניאה כמו
שדרשו רזל על הפסוק ה'
בזכמה יסר ארץ אמר ר'
אלעזר בזכמה ברא הק"כ
את העולם ביום א' ברא את
השמים מלמעלה וארץ
מלמטה בשני ברא רקיע
מלמעלה בשלישי יקוו המים מלמטה.

ברביעי יהי מאורות מלמעלה בחמישי ישרצו המים מלמטה נשתייר יום ששי
אמר הק"כ אם אני בורא את האדם מלמעלה הארץ מתרגזת ואם מלמטה השמים
מתרגזים מה עשה הק"כ ברא גופו מלמטה ונשמתו מלמעלה הוי ה' בזכמה יסר ארץ:

המופת השני לפי שהכוכבים הקיימים
בהיותם על קרקענו או על אופק הארץ
או בצד אחת תמיד יש להם רווח אחר
ממרחק הארץ: המופת השלישי לפי
שהכלים העשויים להוביר שמים והחוזים
בכוכבים (כמו כדור התוכני - אשטרולאב
והורולוגיא) והרומים לאה אשר לוקחים
בהם התוכנים גובה ומרחק מצב הכוכבים
ותנועתם כלם יתנו עדיהן ששמים וככבי'
כדורים הם המופת הרביעי כי בלילות
המאורות נראים לנו השמים ככיפה ממש
לפי שהם כדוריים א"כ בוראי עולם
שלנו המסובב מהם כדורי הוא:

תשובה על החקירה השלישית נאמר
שכמות העולם שלנו גדול הוא
למאד אבל אינו מהוסר מרה ועל תתמה
כי אם יתמלא העולם חול היותר קטן
מהארץ עד דום רקיע עם כל זה ימצא בו
השבון וכמו שיתבאר ע' החקרמו' המונחו'
לכל החפץ לדעת א' יתן אל לבו לו
השעורים ויאמין שאצבע האדם מקבל
ברוחב שלו ארבעים גרעני שומשמן?
הב' שהגרעין של שומשמן מחזיק 10000
גרעני חול מהיותר קטנים השלישית
שהמיל מחזיק 100000 אצבעות:
הרביעית שאלכסון ארץ מחזיק 10000
מיל - החמשית שאלכסון כיפת השמים
מחזיק 1000000 אלכסוני ארץ: אמר
המחבר כבר ידוע לתוכנים ולמהגדרים
שכל מעלה בכדור השמימי היא נגר חמש
עשרה

פרק שלישי ידבר בכמות ואיכות
ומידות עולם התחתון:

לדעת כמות העולם צריכים אנו
לשלוש חקירות.
החקירה הראשונה האם עולם שלנו הוא
מוגבל ואם לאו.
החקירה השנייה אחרי שיש לו גבול
איך צורתו.
החקירה השלישית עד כמה יגיע תחומו
וגבולו:

התשובה על החקירה הראשונה
שהעולם הוא מוגבל
ובעל תכלית כי כל בלתי בעל תכלית
אינו מקבל צורה ואולם עולם שלנו
הוא בעל צורה ונמשך מזה שיהיה בעל
תכלית אך אל תדמה בשכלך שאין
שטח חוץ לעולם שלנו כי די לנו להאמין
שיש שטח דמיוני כדעת הפילוסופים
והתוכנים:

תשובה על השנייה שעולם שלנו הוא
כדורי יען שכל דבר המוקף מכל
דוחותיו ראוי שיהיה כדורי. וכבר ידוע
שעולם הזה נתלה בקערירות השמים
המקיפים אותו מכל צדדיו ויולד מזה
שהוא כדורי. וא"ת מנין שהשמים הם
כדוריים וזה יתברר ע' כמה מופתים.
המופת הראשון לפי שהצורה היותר נאה
לגופים הגדולים היא כדורית כדורי התוכנים.

מלא הוא לפי סדרא שלך כמו שהוא מקרא מלא לפי
סדרא שלי • והשוכן מפני ששמעתי בלחוסה יתבאר
ע"פ מדרש רבה פ' ס"ח וילן שם כי בא השמש מלמד
שהשקיע הק"ס גלגל חמה שלא בעונתו כדי לדבר עם
הנדיק אוהבו כנגעה משל לאוהבו של מלך שבא אצלו
לפרקים אמר המלך כבו הנרות שאני מבקש לדבר עם
אוהבי כנגעה כך השקיע הק"ס חמה לדבר עם יעקב
כנגעה וכו' • וכזה יוכן שהוצרך לומר בלחוסה משום
דקאיא ליה לעיקרא דמילתא איך נוכל לומר דמשום
רשעים גבו שלא יסתמשו והרי בועקב שלא נאמר ויבא
השמש לא כי בא השמש בע"כ פירשו כי בא השמש ושם
לא סייד למימר משום רשעתו מ"ו סילק האור מלפניו
ובע"כ צריך לומר משום לדבר עמו כנגעה וז"ל מפני
ששמעתי גבי אור דפילוקו גבי דיבור ולחוסה בסוד ונגעה
ולכן הוכרחתי לאמר לך גם כן כדרך סוד בלחוסה
כדי שתבין ששם בא השמש כדי לדבר עמו כנגעה
ולחוסה עם יעקב דלא לא אמרתי לך בלחוסה הוה קשה
לך למה סילק הק"ס האור מן יעקב והוה מבייב
ענין זה דגזיות האור אבל עכשיו שאמרתי לך בלחוסה
אתי ספיר דגבי יעקב סילק האור משום לחוסה ונגעה
אבל האור הראשון נגבו משום רשעים כדלעיל והאורה
דעכשיו דמשום סתעטף הק"ס ופי' עוטה אור למר

כדאית ליה ולמר כדאית ליה ועל זה אמר רבי כרמיא אלולי שדרסו ר' ברכים וכו' ר"ל לו יהיה כדכריך דמוכל
פסוק עוטה אור שני פירושין בין דהוא בלא טעם כמו ראובן הרב שמעון מכל מקום מהיכו תיתי לפרש פירוש
רחוק מן הדעת שהק"ס כניכול עוטה אור עצמו בלא טעם כעל גבול ומתקומם במקום מ"ו ודבר זה אי"ל לאומרו
אלולי שדרסו ר' ברכים כי הוא אישר וחיון פירוש זה ועשה לו עמודים והוא במ"ס שם במדרש פ' ס"ח א"ר יצחק
מעונה ליה קדם אין אנו יודעים אם הק"ס מעונה של עולמו ואם עולמו מעונה מן מה דכתיב ה' מעון אתה הוה
הק"ס מעונה של עולמו ואין עולמו מעונה ע"כ • וא"כ הבע עצמך כיון דכמוק מעונה לקי קדם גם כן מלת טעם
הוצרך הכתוב לכתוב מיעוט כהדוא ה' מעון אתה ולולי המעוט הייתי מפרש עולמו מעונה אעפ"י שאנחנו מודים
שאין הק"ס בעל גבול וא"כ גם כפסוק עוטה אור אפשר לומר שהק"ס עוטה עצמו מן האור כיון דשם ליכא
מיעוטא לסורות לנו שהוא עוטה את האור כנרתק ולא האור עוטה • אמר עוד מקמי כן מאי הוה ר"ל אותן
רכים אשר נאית מדרשת ר' יצחק ונחם דעתם מן התמים דסוף המאמר וכו' סייד גבי יתבדך עטיפה ונכול כמה
נחם דעתם מן התמים איך נאמר דגבי ית' מסלק את האור כדי לדבר עם אוהבו כנגעה ומאי הוה אומרינן לזה
א"ר יצחק ממקום כ"ה כנראת האור דאלולי שדרסו ר' ברכים לא היה אפשר לאמר דאיך נאמר גבי יתבדך יותר
צניעות באור מהחשך והרי לפנינו חשכה באורה אבל מדרשת ר' דמקום כ"ה כנראת האור נכין דמה שהשקיע
הק"ס גלגל חמה או שלא בעונתו הוה משום דלא הוצרך אלא משום דזה היה במקום כ"ה וכמ"ס מה נורא המקום
הוה אין זה כי אם בית אלים וגו' ושם מקור האור דמשם נבראת ומה שתלה הטעם בצניעות אין רצונו לומר
ולתלות הצניעות כפילוק לה במקום ההוא היה רצונו לדבר עמו משום שהוא מקום צניעות והוא עפ"י מדרש נשא
פר' י"ב רמז ע"כ וזה לשונו ד"א אפיריון זה המשכן א"ר יהודה כ"ד סימון מל"ד למלך כשר ודס שהוה לו בת ויחידה
וכיה אוהבה כיומה עדלו כל זמן שסיתה קטנה היה מדבר עמה כפרהסויא כיון שהגדילה אמר המלך אין זה
כבודה של כתי לדבר עמה כפרהסויא לא עשו לי פאפליין שכתבאקש לדבר עמה מן אפאפליין ולפניו כך כשראה
הק"ס ישראל במצרים היו נערים שנא' כי נער ישראל ואוהבו ר"ל אותם על הים מדבר עמה שנא' ויאמר ה' לא
משה מה תנעק לי וגו' • כיון שקבלו התורה ונעשו אומה שלמה ואמרז כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע • אמר

ולר' יאושע דאמר בכ"ה באדר נברא
העולם ובכ"ה בו נתלו המאורות בתחלת
ליל רביעי ושמשו יהוה בחלון אחר ט'
שעות תר"ט חלקי' (אמר המספר כתבו הגאונים
שמסורת בדיקו מאבותינו שחמה ולכנה נבראו בתחלת ליל
ד' בסוף חמש אדר וא"כ הוה תהיה סכרת ר' גאעע וותר
אמיתית) ואז קטרגה הלבנה והיתה נזופה
ז' ימים מעת לעת כרין ואביה ירק ירק
בפניה הלא תכלם שבעת ימים וכו' • ואז
נתחדשה אם כן היה מולד תשרי שאחר
ניסן ז"ט תרמ"ב חלקים ועתה שים אחר
של הצי שנה מז"ט תרמ"ב וישאר לך בהר"ד
אמא בין לר' איעזר ובין לר' יאושע מולד
תשרי של תוהו היה בה"ד •

הספק השלישי האם הק"ס ברא הכל
בפעם אחד או בחרבה פעמים
בריוח בנתיים • הגם שאן מקום לשאלה
ע אחרי שהתנוקות של בית רבן יודעים
שבעשרה מאמרות נברא העולם עכו צריך
להשיב לשואל דרך חכמה • ונשיב
בקצרה

שעות . אמנם אליבא דרבי אליעזר
הנוצר פתח הפרק בכ"ה באלול נברא
העולם ביום א' ובכ"ה בו נתלו המאורות
בתהלת ליל ר' אבל האור לא נברא
מכאן הפועל כי אם ג' שעות על היום
ומפני נזיפתה של לבנה שקטרגה נתמעטה
עד יום ו' י"ד שעות בו נתחדשה ועמד
אדם הראשון וקדשה ומאותו היום מתחילין
למנות הילוך הלבנה ולכן קראו ו' י"ד
ולפי שאמרו רז"ל יום אחד בשנה חשוב
שנה אנו מיתרים הילוך המאורות שנה
שלמה ומונין מתשרי קודם הברואה שהיה
ראוי להיות בהר"ד ותדע לך שהוא כן
שום בט"ו ר"ד שהוא אחור משנה פשוטה
ותמצא מולד תשרי שעבר בהר"ד או גרע
ד"ח תק"עו ט"ו י"ד וישאר לך בהר"ד:
ולר'

בעל אגדה יותר מוולת שאר החכמים קשה למה דוקא
של ממונו זו ולא אחרת : ב' מה זה שאמר הלל מקרא
מלא הוא דקשה אם הכין מפסוק פשוטו למה של ממונו
מהיכן נבראת האורה . ג' איך דקה קושינו בגילוי
דחיתתו והשיב כשם ששמעתי בלחיסה כך אמרתי לך
בלחיסה דאין זה ביאור התמיה והרי מקרא מלא הוא
ואתה אמרת לי בלחיסה . וגם על רבו קשה למה אמר
בלחיסה והלא מקרא מלא הוא . ד' מה שאמר גילוי
דרשה ר' יצחק ברכים לא היה אפשר לאומרה . ה'
דברים לו סתומים הם שאמר שדרשה ברכים ולא פירש
מה שדרש ברכים ועל-מאן קאי . ולהכין מדרש זה
ולפתוח סעריו נקדים מ"ס שם מיד אשר זה שהורה
סכבראת בשעת ימי בראשית נגזרה לצדיקים לע"ל כיון
שהביט הק"ה בדור אלוס ודור הפלגה ודוד המבול וראש
שאין העולם כדאי להשתמש בו וכו' . ושם עוד וירא
לדים את האור כי טוב ויבדל . רבנן אמרי הכדילו
לצדיקים לע"ל וכו' . א"ר ברכיא כך דרשו שני גדולי
עולם ר' יוחנן ורס"ל ויבדל הכדלה ממס משל למלך
שהיה לו שני אסטרטגין אחד שולט ביום ואחד שולט
שולט ביום וזה אומר ביום א"י שולט קרא המלך לראשון וא"ל
תחומך כך קרא הק"ה ליום ויקרא לקים לאור יום א"ל יום
תהא תחומך וכן לשני ואמר לילה תהא תחומך שכל
ולמשך קרא לילה וכו' ורס"ל כתב בפ' התורה בז"ל וירא לדים
את האור כי טוב ויבדל אף בזה צריכון
לדבריו אגדה ראשו שאינם כדאי להשתמש בו והכדילו לצדיקים
לע"ל ולפי פשוטו כך פרשו ראשו כי טוב ואין
כאם לו ולמשך שהיו משתמסין בערבוביא וקבע לזה תחומי
ביום ולזה תחומי בלילה ע"כ . הכה עינוכו הדואות
כי רש"י מחזיק פירוש זה דגבו לצדיקים לע"ל וזה הפי' של
אין זה כאם להשתמש בערבוביא מחזיק לפשוטו .
וכזה יוכן מ"ס לפי ששמעתי שאתה בעל אגדה וכו' ר"ל
פשיטא לי מי שאין בעל אגדה לא קשה כלום מהיכן
נבראת האורה דמאי קשיא ליה ולא מאי מהיכן נבראו
שמים וארץ וכל זכאם הרי בשעת ימי בראשית נברא הכל
וגם האורה כמוהם ומ"ס קרא וירא לדים את האור כי טוב
ויבדל הו פירשו כפי פשוטו דלעיל . אבל למו שהו
בעל אגדה ומכרס לעיל ויבדל שהכדילו לצדיקים לע"ל וא"כ
קשיא מהיכן נבראת האור שאנו משתמסים בו ביום
שהרי האור שנברא בשעת ימי בראשית גבו לצדיקים לעתיד
לבא ואם כן האורה של היום מהיכן נבראת . והשיב
מלמד שנתעטף הק"ה כלומר האורה של עכשיו הוא נובלת
מאורה של מעלה וכדאיתא במדרש ואמרה לו בלחיסה .
להכין זה נקדים ונראה עם מי אכחנו מתעסקים דהרי
השול הזה היה ר' שמעון בן יהונדק שהוא רבו של ר' יוחנן
כדאיתא בספר יוחסין כ"ד נ"ד וגדולי עולם שדרשו לעיל
הכדלה ממס וכו' הם רבי יוחנן ורס"ל . וא"כ אינו
רחוק מן הדעת כנאמר שר"ס בן יהונדק ס"ל ג"כ ברכי
יוחנן תלמודו ורס"ל הכדלה ממס . ור"ל קאי בשיט'
דרבו . ומעכשיו נקדו מאמר נמצא לר"ס בן לקיס גופו
בר"מ נדרים ד"ח ע"כ מאי דכתיב וזרחה לבס וראו שמי
שמים נדקה ונו' אמר אביו שמע מינא האי חוגרא דיומא
מסי ופליגא דר"ס בן לקיס דאמר רס"ל אין נהיבס
לעתיד לבא לא הק"ה מוציא חמה מנרתקה וכו' . וכו'
יוכן דלמ"ד מלמד שנתעטף הק"ה וכו' פי' של עוטה
אור דהק"ה כביכול עוטה עצמו מן האורה אבל ארס"ל
דכ"ל כפשוטו צ"ל לדודיה פי' של עוטה אור ר"ל עוטה
את האור כלומר שעשה לאור כרתק ועוטה אותו בשלמה
ולעתיד יוציא החמה מנרתקה דהרי עוטה אור בשלמה
כלי מלת הטעם ואיכא לפרושי הכי ואיכא לפרושי הכי
כמו ראובן הרב שמעון . א"כ כדון תמה עליו מקרא מלא
הוא כלומר למה אתה מסים במחשך מעשיך ואומר בלחיסה
והרי לדידך יש לפרשו עוטה אור רוצה לומר הקדוש
ברוך הוא עוטה אור לעצמו כביכול כמו שיש לפרש
לדודי שאני סוכר כר"ל ור"ל ויבדל כפשוטו . ופירש
הפסוק שעות את האור ואין לסברא אחת הכרעה יותר
מאחרת ואם כן למה אתה בוס ואומר דכריך בלחיסה
והרי מקרא

בגמרא תניא ר' איעזר אומר מנין שבת שרי גברא העולם שנאמר ויאמר ארים תרשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי וגו' איזה חדש שהארץ מוציאה דשאים ואילן מלא פירות הוי אומר זה תשרי ואורגו הפרק זמן רביעה היר זוררו גשמים עליהם וצמחו שנאמר ואר יעלה מן הארץ וגו' רבי יאושע אומר מנין שבניסן גברא העולם שנאמר ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למיניהו ועץ עושה פרי איזה חדש שהארץ מוציאה דשאים ואילן מוציאה פירות הוי אומר זה ניסן ואורגו פרק זמן שהיה בהמה ועוף שמזדווגין זה עם זה שנאמר לבשו כרים הצאן וגו' ואידך גמי הכתיב עץ פרי ההוא בר' יאושע בן לוי דא'ר יאושע בן לוי כל מעשה בראשית בקומתן גבראו לרעתן גבראו לצביון גבראו שנא' ויכולו השמים והארץ וכל צבא אלקיהו צבאם לא צביונם עכ"ל הגמרא:

זכמור זכסוס בפרד אין הבין אלא לקטני ארץ כמו הרבורה והעכביש והנמלה קציני ארץ כי בעיני הכורא יתברך שוים במרתם:

החמישית זיעירו לנו שנים עדים נאמנים שמן הנמנע היות ישוב באחד באותן הכרורים יען שכרור השמש מרוב חומו או כרור שנתאי מרוב קרירותיו אינם מסוגלים לישוב בני אדם ושאר בעלי חיים בשום פנים והוכחנו לומר שדווקא כרור הארץ בלבר עשוי לדירת בני האדם ולא לזולתו והוא כולל שאר כרורי העולם וכלם יחדו נקראים בפי כל אדם בשם עולם ודי בזה:

פרק שני יחקור באיזה זמן ובאיזה יום ובאיזה חלק גברא העולם ואם בפעמים הרבה ומתיכן גברא האור ובצרו דרוש נאה מכתבי א"מ הרב זצ"ל:

אמר המחבר מהלוקות או לא בלבר נמצאו בין חכמי התלמוד לא ג"כ בין חכמי האומות זה אומר בכר זה אומר בכר. אמנם היותר מוסכם אצל התוכנים שהעולם גברא בניסן ר"ל בסוף מרציו שהוא בקו השוה האביבי ויפלו על זה כמה ספקות:

הספק הראשון מאין להם שהעולם גברא בכ"ה מרציוס זיש להם ב' תשובות: התשובה הראשונה כי מאז החלו אבותינו לספור השנה היו מונין מניסן. התשובה השנית (מכמת עם ר' יאושע הנזכר) שהסברא נותנת שהק"ר ברא ברצונו הטוב את העולם במכתר הזמנים וזהו באביב שהארץ תוציא כל מיני עשבים והשושן תתאדם והנדר ניתן ויהו ויפרח פרח שושן והחבצלת זיציץ ציץ וגמול שקדי:

הספק השני באיזה יום ובאיזה שעה ובאיזה חלק ובאיזה חלק מחלקי השמים ומתיכן גברא האורה להכריל בין יום ובין לילה. האצטגנינים והוברי השמים אומרים שבראש טלה קדמה הברואה כי אז היתה קו השורה ואחר יב שעות:

כסם ששמעתי כלמקסא כך אמרתי לך כלמקסא. א"ר כרביא למלא לא דרש רבי יצחק כרבים לא הוי אכסר לזמרה מקמי כן מה הוו אמרין רבי כרביא כסם רבי יצחק אמר ממקום כ"ה נבראת האורה הדא הוא דכתיב וכבוד לזי ישראל כא מדבר סקסד וקולו כקול מים רכים והארץ האירה מכבודו ואין כבודו אלא כ"ה כמ"ל כסם כבוד מדרס מראשון מקום מקדשנו וכו' כבר נתחכמו מפרשים ושלמים וכן רבים בקושי מדרש זה ועצם סתומתו א' מה שייכות לקסא וז' דוקא מסיכן נבראת האורה לבעל אגדה דוקא ולא לזולתו מהסכמים או אם מצא חן בעיניו בעל

מיוסר ברתוך נאור המקיפו ויש לו מרכו ועל ישתנה ויעשה שנוי באור וכמעט לא יהיה לו הפרש מאטמוספירה הארצי ואם כך יהיה שהם גשמים רקנים ובלתי ישוב מה תכליתם - ועוד שאין התנוע' הקפית והיומית שלהם יעכב להדריס בתוכה יען שכפי דעת קופורניקוס וסיעתו כדור שלנו יהפך עצמו ויתנועע סביב השמש :

התשובות על החקירות האלה

כפי דת תורתנו שאי אפשר שימצא עולם אחר זולת עולם שלנו והוא מבמה מעמים וראיות - הראיה הראשונה יען שהק"ב בה ברא המאורות והכוכבים להאיר בלילה ולאורות ולמקורות וחלק להם כבוד יותר מהיותם מושב האדם ובעלי חיים כמו שנאמר נותן שמש לאור יומם הקות ירח וכוכבים לאור לילה אם ימוש החקים מאלה מלפני נאם ה' וגו' :

השנית המפורסמות אינן צריכות ראיה אחרת שהפסוק מעיד היות שרשנו מאדם הראשון כמ"ש ויהי כי החל האדם לרוב על פני וגו' - וזה אין שייך לומר בשאר בני אדם הדריס באיזה כדור עולם אחר - וגם לא נוכל לומר שהם מועתקים מכדור הארץ שלנו לשאר כדורי העולם כי נמנע הוא ויוכח מזה שלא ימצא ישוב בני אדם בשום כדור מכדורי הארץ זולת כדור שלנו - וכמו כן לא ימצא בהם בעלי חיים הנבראים בשביל האדם אשר על פני האדמה כמ"ש כי שא נא לימים ראשונים וגו' :

השלישית הלא דוד המלך ע"ה השיב על תקירה זאת באמרו השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם - ועוד בפסוק וינחם ה' כי עשה את האדם וייוצר ה' אקו' מן האדמה כל חיה וגו' :

הרביעית א תתמה איך לא נתנה הישוב כי אם להקטן שבכדורי העולם הלא אתה מוצא שהק"ב בה הניח הרים גבנונים וירד על הה סיני ליתן התורה ואף לא ניתנה התורה והחכמה לגדולי קומה ומצב באמרו הזל כל ארוך שוטה - וכמו כן לא לבעלי חיים גדולי חכמות כשור וכחמור

שהכוכבים הקיימי' של המערכה הראשונה (וגם השמש שהוא מהכוכבים הנבוכים) שהם גדולים במדתם מאה פעמים ויותר מן כדור הארץ - והמערכה השנית תשעי' פעמים והמערכה השלישית שבעים ושבעה והמערכה הרביעית חמשים וארבעה והמערכה החמישית שלשים וששה והמערכה הששית שמנה עשר - ובכ"ה כוכבים הנבוכים יען שבמדת שבתו אחר ועשרים פעמים עורף על הארץ וצדק ארבע' עשר פעמים (אך סותר בכוכבי' פחותים הם מן הארץ אבל גדולי' למד) ועתה נאמר מאחר שהארץ הקטנה מכל בכבי מרום ניתן בה אדם ובעלי חיים וגשמים נפרדי' - שאר כדורי עולם הגדולים מן הארץ כמה וכמה פעמים לא כ"ש שיהיו בתוכם בעלי חיים ושאר גשמים נפרדים וממין האנושי שונים ומשונים וא תתמה הלא אתה מוצא בני אדם קצה ברהודו וכוש שיפול ספק אם הם ממין האנושי שבשאר חלקי הארץ עבור השתנות צורתם :

השנית יתכן שבכדורי כדורי העולם אשר ברא אדם לעשות - לא ימצא לא כדור אחר והוא כמה שאנו ושאר בעלי חיים דרים בתוכו וגם זה הקטן שבכלם ונרמז בעינינו ליער גדול שאין בו לא קן צפור אחר או כשרה רחבה מאד ואין בתלמיה צומחת לא שבולת אחת : השלישית ראו להבין ולדעת על מה נבראו הכוכבים הגדולי' אחרו שאין בהם שום כריח ומה פעולתם :

הרביעית טעם נכון לחקירתנו והוא לקוח מהלבנה יען שכפי עדות התוכנים המובהקי' נראים בתוכה כתמים ועל השפופרת מוחשים לעיני כלם הרים הרמים ורהגבעות - עמוקות ויערות וימים וכל זה למה אלא בוראי בשביל הדריס בתוכה :

המישית ראיה לקוהה מן החזוים האחרונים הכותבים טבע הכוכבים והם אומרי' שהגשמים השמימיים מירכבים מחומר וצורה ומיסודות ארבעה כמו הכדור שלנו - ועוד אמרו שכל ככב

עיי' בחבור
א"ס ד' ענ
ורנה טעור
על זה כי
מעין החום

שאנו מאמין בברואה המחודשה לא די
שהוא עובר על כל המצות שבתורה לא
שוותר גרוע בעינינו מן הפחית שבכל
בעלי הדעות. אך אמנם אם ישאל
השואל ויחקור אחר שלש אלה החקירות
מה נאמר ומה נבבר.

החקירה הראשונה האם קדם לעולם הזה
עולם אחר ולפניו אחר ער
לאין תכלית:

החקירה השנית אחר שיחריב הק"כ
עולם הזה יתכן שיברא עולם
אחר ואחריו אחר כי לקב"ה יש בחירה
ודצון וכח לעשות ולשנות. (עיין כספר
א"ס כס' ע' דף ז"כ).

החקירה השלישית האם נמצאים עולמות
אחרים זולת עולם שלנו.

(עיין כספר העקרים) דף קז וזס לטובו. מתירא לני
סלא יאמרו שיש עולמות אחרים. (ועיין כספר א"ס)
התשובות על אלה החקירות רבות הנה
אמנם היותר נכון לאהבת

הקצור אביא דעת הפילוסופים הקרמונים
יש מי שסובר שהעולם השפל הזה לא
נתהוו ולא נתחדש לא פעם אחת ושהיתה
הויתו בתנועת הגרמים השמימיים שהיו
קרומים אצלו והיו דעת אנאכשא גורוש
וסיעתו: ויש כת אחרת הסוברת שהעולם
נתחדש ונתהוו פעמים אין תכלית להם
וגם עמד בין החרושים זמני אין תכלית להם
והיו דעת של אבן דקלים וגם אנשי הורו
החזיים בככבים בעלי הסבוב מזה הדעת
של אבן דקלים היו ושמם הזמן בין חדוש
לחדוש בהפלגות עצומות מרבוי השנים
במה שאין צורך להאריך כי כבר כתבתי
מזה הענין בשאר מקומות. (עיין כספר
מגלת סנחריא ר' אברהם כה קי"ז ז"ל).

אמר המחבר לא נעלם מעיני
החכמים שלא

בלבד מחלוקות אלו נמצאו בין חכמי
האומות אלא אף בין חכמינו ז"ל בהא
מאמר דר' יאודה בר סימון שהיה סדר
זמנים קודם לכן ומאמר ר' אבהו שהיה
בונה עולמות ומחריבן עד שברא את לו

ואמר דין הננין לו אינון לא הננין לו
ובמקום אחר נחלקו ר' יאודה ור' נחמיה
אם האור נברא תחלה אם העולם נברא
תחלה. וזנה דעת ר' יאודה בר סימון
באמרו שהיה סדר זמנים יהיה כדעת
אנכסגורוס. ודעת ר' אבהו באמרו שהיו
בונה עולמות ומחריבן כדעת אבן דקלי
והנה בעיני הרב המורה תהיה סברה
השנית יותר מגונה מהראשונה עם היות
שמכחיש דעת הקרמות ומקיים דעת
החדוש. ולא כדעת אנכסגורוס.
ואכן דקלים המודים על התחדשות
העולם היסודי דוקא. אבל שניהם
הסכימו היות הכרור המקיף קדמון ומתנועע
ומה שברוך הכרור מחודש וזה כפירה
בחק התור' שהעידה פעמים רבות על
ברואת הגרמים השמימיים ועל בריאת
המאורות בפירוש שמש וירח וכוכבי' כמו
שזכר בפ' יהי מאורות ואמר בכלל ויכולו
השמים והארץ וכל צבאם ואמר כי ששת
ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ
והנביא ישעיה אמר על המאורות בפרט
שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה.
ודוד אמ' כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך
ירח וככבים אשר כוננת. השמים מספרי'
כבוד א' וגו' וכמה כתובים אחרים באו
בתורה ובנביאים ובכתובים יעידון יגידון
שהיו הגרמים השמימיים והמאורות
והמלאכים הרוחניים מכלל הנבראים
ויומשך מזה שכל הרוצה להפריש כרור
המקיף מן אשר ברוך הכרור וליחס לו
הקרמות אין בפיו נכונה קרבים הוות
לא בחר ה' באה. אמנם אם נחקור
חקירה שלישית והיא אם יש עולם אחר
זולת שלנו. המשל בזה האם הככבים
הנבוכים וכיוצא בהם ושאר ככבי מרום
עולים במספר עולמות ושיהיו בהם גשמי'
נפרדים וטבעים נבדלים ואנשים שונים
ומשונים ואם לאו:

הקירה זאת נבנית על כמה עמודים
חזקים כל ימושו:

העמוד הראשון כבר בחון להתוכן
המופלא טיקו במופת הורח
שהככבים

חלק שרישי

ורוה

עולם הרחוק :

חוקר במחוז ואיכות • וכמות העולם המחודש • ההור •
 ורהפסד • ויספר מספר האקלימים וכל המצוי
 בתוכם • בבעל חי מרבר וכלתי מרבר
 ברומס • ובצומח ובכל
 ענינים נפלאים
 שבהם :

הקדמה לספר עולם השפל

בשם יוצר הכל ואורות מאופל • אכאר מה שיש בעולם השפל :
 וכל מה שתחת לגלגל חלכנה • ומה שברא אל בטובת כוונה :
 נהרות גמימים והרים וגבעות • וגם המחצבים אשר בהם נודעות :
 וכל הנמצאות במיניהן עומדות • באישיהם חוות אבל הן נפסדות :

פרק ראשון יחקור אם לעולם הזה קדמות עולמות הרבה • אם אחר ההרבה
 ושמה הק"ב יבדל עוד עולמות אחרים • ואם המצא ומצאו עכשיו
 עולמות זולת זה :

אמר טוביה הכהן כמעט אין בזמננו
 בכל האומות מי שיאמין
 בקדמות העולם לא שהכל מודים בחדושו
 וביותר אנחנו עם קודש אשר בחר בנו
 אל יתברך ונתן לנו תורת אמת וקדם
 לנו ידועה זו קודם כל המצות לפיכך כל
 שאינו

עריפת הטל כי גורם להם שלשול ומתים
ולכן העוסק בבהמה דקה לא ישלה צאנו
אשרה קודם צאת השמש על הארץ
וכל הרגיל לילך בבקר בבקר בין העשבי
מעריפת הטל נצטרע והביאו חכמי המחקר
כמה ראיות על זה בספרים - וכל המרבה
לשתות מימי הטל מכחיש בשרו : ויש
נשים שמנות הרוחצים בשרותיהן במי
הטל וגם שותין ממימיו ונעשות רזות :
ויש כמה בעלי חיים הנזונים ממנו כי יש
בו שמנונית וטעם דבש ופוק חזי מאי
עמא דבר כשנולדים העורבי אבותיהם
מואסים ומורדים בס עכור לבנינות

צֶרֶק

המל

והכפור אינם לא אר הנקפא
 באויר הקרוב לארץ ובסבת
 הירח או בסבת השמש המושכים אותם
 מן הארץ ומבלתי יכולת להעלותם
 ונשארים בגבול הראשון ואם האויר
 ממוזג יתהווה ממנו טל - ואם
 יתקרר האויר ויקריש יתהפך לכפור :
 קרה יתהווה ממים הנקפים ונקרשים אבל
 אינם נעשים מקור החיצון לבר לא צריך
 להלקים עפריים וקטורים : מדוע לפעמים
 נמצאים אבעבועות בקרח - לפי שלפעמו
 אויר החיצון נכנס לשם ופתאום נקפא
 בתוכו : באיזו תחבולה נוכל לעשות
 קרח בקיץ או בימות הגשמי בבתי החורף -
 תשובה שפוך מים על גבי השלחן או
 לתוך איזה קערה ושים בתוכה איזה קנקן
 של ברזל מלא שלג המעורב במלח
 או נטר'ם או וידר'ול ואח"כ תניע המים
 אנה ואנה עם איזו חתיכת עץ ותראה
 איך יתהפכו המים לתבנית הקרח אפילו
 בבתי הורף ההמים או בתוקף החום : טל
 זה אעפ"י שאנו מתפללים עליו וגם שהפסוק
 מזכירם בכמה מקומות ברכת הטל עכ"ל
 מעוטו יפה ורובו קשרה כי גורם עפוש
 וכמה היזקות בעולם לולי שהשמש מיבש
 אורו ע"י נצוציו - ושבע הטל קר ולח
 לכן יזיק לכשבים ועזים האוכלו מהעשבים

כרכות
פרק אין
עומדין
יפה
ירשוהו
חל
אזהרת
דטל
ותועלתו
עש

נִשְׁלַם כֶּפֶר עוֹלָם הַגִּלְגָּלִים :

בעזרת העוזר דלים :

ומשפיל הרמים

והגדולים :

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

• 50 • 160 • 09 •

• 50 •

●(●)●

050

חלק

לנשות קו באכסון וביותר נקלה יגיע אל
הגשמים הגבוהים מן הנמוכים כגול ה'
איד יקרה כי לפעמים הזיעה מכלה כל
כותלי החביות בלתי מנע היין לא שישאיר
בכמותו ובמהותו הראשון וכן להפך
שלפעמים הזיעה ימצוץ כל היין שבחביות
ולא יניח טפה אחת ובלתי נזק החבית -
התשובה הראשונה לפי שהזיעה מושך
אין כל החומר הדבק והלח לכן בשדפת
החביות חומר הלז ישאיר איזה לחות
המגן עליו כדי שלא יזיל בדרך שקליפת
הביצור התחתונה אשר בדרך קליפה
העליונה אפי' אם תצלוף העליונה עדיין
התחתונה קיימת ותגין על הביצה : הב'
שהזיעה בכה הגדול פורתה כל הורי
החביות ומפלישם ומוצץ זינו ער תומו -
מרוע לפעמים ישרוף כל שערות או בגדי
האדם : לפי שלפעמים הלהב תפזר חלקיה
ובשביל זה תשרוף גשמים המסוגלים לקבל
האור בנקלה וכדברי קרטיוזוס יש בו טבע
הגפרית והשמן המסוגל להוסיף בדבר
המקבל אש בהגעה קלה :

פרק תשעה זעשרים מדבר במהות
השלג והקרח והטל :

השלג אינו אלא אד נקדש ונקפא
באוויר מפני הקרירות קודם
שיתהפך לטפות הגשם ויש כאן כמה
ספקות ותשובות בצד : הספק הראשון
מרוע השלג היורד בתוקף הקור יהיה
בכמות יותר קטן : לפי שהיובש בתוקף
הקור מונע הלקי השלג מהתקבץ היטב
ואפי' אם יתקבצו ויתדבקו בנקל יתפזרו
עוד לחלקים קטנים : (ב) איד יקרה
שבאזה מקומות יורד שלג אשר צבעו
אדום : יש אומרים שבסבת האדים
העולים מן הארץ אשר בבטנה צבע אדום
(ג) מרוע קודם ירדת השלג ירדפה
ויתהלש הקור : לפי שקודם ההתהפכות
האד לשלג זורק מעליו כל חלקיו החמים
ויורדים עלינו : (ד) איד יתואר השלג
לתאר הככבים : לפי שהלקים הרקים

המתקבצים מנהגם להתהוות בתמונה זאת
וכן תראה בקרח הגולר ממים או מלח
המתהווה ממי אפרי : (ה) איד הוא בזמן
שהגשם יורד בבקעה או יורד השלג על
ההרים : ונשיב להיות ההרים קרובים
יותר אל הגבול האוויר האמצעי ומפני
קרירותו בנקל נקפאים האדים העולים
שם ומתהווים שלג : (ו) מרוע בקיץ
אינו יורד השלג בנקלה כמו הברד עם
היות הברד היותר מן הקור המקפא
ויתכן להיותו בזמן שגוברת הקרירות ולא
בזמן החום והדבר בהפך : ומשיבים כי
בזמן החום יתקרב קר האוויר בתוך העבו'
כי החום גובר שהוא הפכו ושונאו ירדפהו
ויברח הקור זיכנס בעב ויקפא מה שבתוכו
ויתהפכה ברד זכן השלג יתהווה כל ימי
הקיץ אבל בהגיעו א אור תחתון מתמוסס
ומתהפך לתמונת גשם : (ז) איד טומנים
השלג בכורות כל ימי הקיץ ואינו נמס -
נוהגים לכסותו בקש המוסיף ביבשות
והארץ תוסיף בקרירות הקרח והשלג
ויקפא יותר : (ח) דבוי השלג מאד
טוב הוא לשרות כי מרטיב אותם ומעכל
האדמה ואינו מניח לעלות קיטוריה החמים
כל ימי החורף : (ט) ודע שרבו גורם
הזק לעינים כי הלובן שבו מפזר מאד
חלקי נצוצי הראות :

פרק שלשים : מדבר במהות
והוית הברד :

ברד נעשה מטפות הגשמי הנקפאי
בגבול האמצעי קודם ירדתם
לגבול התחתון : (ב) למה לפעמים
נמצאים בתוך הברד שערות ותכן -
תשובה שהרוח או השמש ישאם למעל עם
האדים א העננים וכשיורדים הטפות למטה
או באוויר נקרשים ונקלעים בתוכם איזה
שערות ותכן אשר עלו כבר עם האדים
והיו לגשם אחר : ובוה נבין מרוע יורד
הברד על הרוב בחום ובקיץ : (ג) מרוע
לפעמים יורד הברד בבקעה והגשם בהרים -
(ד) מרוע אין כמותם ומהותם תמיד שוה
פעם

שמנה ועשרים מדבר במהות
ואיכות הזוועות הנקרא בלעז
פולמין :

פרק

זוועה הנקרא

בלעז פולמין ו
בספרדי ראליון

(וכלל דוכר טטיון) הוויתו אד גפריי ואשוי
ההוה מגשמים אשר מתחת לגלגל הירח
ומתנשא לתוך העננים ואז חומר זה הקטוריי
מתלהב בעננים ויוצא משם בכח עכור
הכוכב שלו. ורע שההברל בין זווע' לברק
הוא שהברק קטור אשוי ואינו מגיע עד
גבול האויר התחתון כי טרם יגיע לשם
בשרף ונכלה אבל הזוועה הנה קטור
המתלהב ומגיע עד גבול האוירי התחתון.
ונעדר כמה הערות הערה הראשונה מדוע
במקום מגע הזוועה ירע דה גפרית. לפי
שהאד הגפריי נכנס בתוך הגשם הנוגע
בזוועה. ב' מדוע על הרוב הזוועה פועל
בגשמים קשים וחזקים ולא בגשמי דכים
וחלשים כי אנו רואים איך יתקד החרב
והסכין בנרנו וכן יהפך המטבעות בכיסו
לאפר וזה נפלא שההתכרה הזאת לא
תשרוף הכים והנדן וכ"ש האדם : אריסטו
השיב על זה לפי שכל דבר קשה העומד
נגדו לא יכל להמלט ממנו לפי שיתעכב
שיעור שישדוף אותם : אבל תשובה זו
לא מצאה הן בעיני אך שסוה ממפלאות
תמים דעות : ומצאתי תשובה בספרדי
קרטיזיוס האומר שהקטוריי הם ב"ב דקים
והרים באופן שמפלישים בתוך הגשמים
החזקים והם ממין מים הצורפים הנקראים
אנויה פואירטי. או ממין רוח זמלת
הפועלים בכל מיני מתכות : ג' וכן להפך
מהווע לפעמים פועל ומזיק הגשמי הרכים
ולא לחזקים. ד' שממית הולד ברחם
ולא יזיק לאמו. הפילוסוף השיב לפי
שהולד יזק בנקל מחקטוריים דקים ואני
אומר שיותר קרובה הסברה שיקרה מרוב
פחד אם הולד כאשר יקרה למעוברת
מכל פחד הבא עליה. ד' מדוע הזוועה
פועל יותר בכתים ואילנות גבוהים ולא
בגשמים נמוכים ושפלים. לפי שדרכו

לנחות

17

1

העבים ויסתער כאשר יקרה לעלי עין
לוריל (וכלל לורכור וכיסמאל דופני ואפראק)
בהצותם או כאשר יקרה להפרי הנקרא
קאסטניא בצלייתו בלתי שסיעת הקליפה
אשר עינינו רואות איך שיוצא הרוח ברוגז
גדול וישסע את הקליפה לשנים. או כמו
שיקרה לקנה השרפה (נקרא כומכרס וכלל
כיקס) במלאותו אבק הפולבירה יורר
מכרי שיעור הנהוג ר"ל הנהת הקוף למקום
שיכנס האויר כי אז בקול רעש איוס ונורא
יצא משם האויר הסגור מקדם : ה' בחון
הוא להכמי מחקר שלפעמים ירעים מפני
מריצת העבי זה כזה או כשעבי א צבורים
על עבים ב

ג

ב

זה האויר ג
החם מסוגר
בתוכ' מתק
אותם וגורם
דעם כאשר

תכין בתמונה זאת אשר לנגד עיניך :
ו' והנה בסכת הרעם יפסיד היין ותירוש
והשכר לפי שהאדים האלו החמים נכנסים
במשקים ומפסידן אם לא שיהיו מסוגרים
הטיב באופן שלא יכנס בהם האויר : ז'
איך יקרה שקול הרעם יותר חזק מקול
קנה השרפה ועכ"א אינו נשמע למרחקים
כמו שנשמע הקנה השרפה. לפי שבכח
התנועה המסתערת אש היוצא ממנו הולך
נגד טבעו ד"ל מלמעלה למטה משא"כ
בהדלק הקנים השורפוי שהם מכים באויר
והקול מתפשט ברוחב האויר ומכה בו
ולפעמים נושא את הקול עד עשרים
פרסאות. ח' מדוע הרבה אנשים נעשו
הרשים בסכת הרעם. זה יקרה מתנועת
הקול המכה באויר וינשאהו בכח א היריעה
(ר"ל כלי סמיע) אשר באוון וקורעהו או
מחליף אורו. ט' ועוד כמה
מקראים ההזים עכור התת הרעמי בבעלי
חיים כמו (ד"מ) האולה תכין עצמה
ללירה והשרצים מפילים ביצותיהם

והאף התולעני והמשי

על הרוב

מתים :

א

ה

ה

פרק

ארבעה ועשרי מדרגות בהוראות
ואותות הרוחות :

אותות

הרוחות כדברי בטאלמ'אוש
אה הם . האות הראשון
אם השמש בשקיעתו יהיה אחריו עננים
אדומים . יען שהאדמיות יבוא מאירים
המים ושרופים . הב' והוא הדג וגזרה
שזה באהמיות הלכנה וביותר במילוי
הירח יורה על הרוח המופלג . הג' עיגול
או זר סביב לשמש יורה כמו כן על
הרוח הגדול :

פרק

חמשה ועשרים מדרגות בטבע
ופעולות כל אחד מארבעה
אבות הרוחות :

הרוח

הדרומי המנשב בנחת יגיד
הצחות . וההזק סופו מטר

ומתליף את הזמני בתחלתו ובסופו והוא
מהצחות א העכירות (ובגמרא) מהחמימו
א הקרירות . מנשב אחר השלג ותמיד
בלילה . הזהר א תשב במקום נשיבתו
ושליטתו . ודע שבצר ששולט הדרומי
שם ממחרים העלים לנפול מעצים נשיבתו
גורמת קוצר הרוח וכוכב הגוף ושברון
מתנים . בגמרא סוף פרק ראשון דיומא
זול לעולם מערבית קשה לעולם . מזרחי
יפה צפונות יפה לחטין . ודרומית קשה
לחטין וכו' . דרומי הנקרא נוט'ס חוץ
חס ולח מתלחב ומזיק והוא דבריו
ומדברי אפוקראט מעביר העינים וממלא
הראש וגורם קדחות עפשיות . וחולי
הצר והתלהבת הריאה והרבה תחלואים
כאלה . ודע שאעפ' שלפעמים יולד
הצחות עכו יהיה עם חום המופלג וההזק
הב' צפוני מזיק את היושבים בגבולו
ובפרט לבעלי שיעול ושרפון והפוגרת
והטעם

הרוחות

אינם לא קיטורי העולים
מן הארץ וטבעם חסוי בש
ענף רובן יש להם תערובות הרטובות והם
על כמה פנים מהם העולים מהארץ
בכח ככבי מרום ומזלות העליונה הפועלי
בתחתונים : ומהם מטבע נשמיים ומהם
עצמים מוציאים הרוחות מאוצרותיהם
ומעלים עשנים ובהגיעם לחצי הגבול האווירי
נרחים ונבחקי מהקור הגדול המכסה על
קרקרם ונרתעים לאהוריהם ולהיותם קלי
ומכלתו יכולת שיעלו בדרך ישר למעלה
משדכים דרכיהם ומתנועעים אנה ואנה
ומסכרה זאת כמו כן יבואר מהות החומר
הרוחות ויהיה גם כן על כמה אופנים מהם
שהומר שלהם מאידים בלכר : ורובן
מתערבות שלהם ולהתאמת הענין
שהאידים הם חומרי הרוחות אביא לך
כמה ראיות הראיה הראשונה לפי
שבאביב ובהורף לעת שהאידים מתרבים
או שולטים הרוחות הב' אדמימות הענני
והירח המורים על הרוחות כדברי הפולוסופי
אינו לא אות רבוי העשנים היבשים באויר
הג' בבקר כצאת השמש על הארץ תמיד
מתנשאים מטעם שאז יוצא השמש הרבה
אידים מהארץ הד' לפי שבצהרים תמיד
יחדלו הרוחות לנשב לפי שתוקף החום
אינו מניח האידים להתקדר לא אף מחמם
אותם יותר והראיה על הנולדו מהקיטורי
בלכר הא' מתמידות הנשיבות ברוחות
שבים ומוכרה אתה לומר שמרגהיים
מהקיטורים הב' ממנהג הרוחות המנשבי
תדיר אחר הגשם כי אז עולים הרבה
קיטורים מלחלוחי הארץ הג' שמענו
וגם בעינינו ראינו שהרוח הבא מהים
מרטב אותנו וכל הגשמים ויתחייב מזה
שיתהוו מהקיטורים אבל ברוך הוא
אצלינו שלפעמים האויר בעצמו יהיה
חומר הרוח הא כיצד לפי שיש מקומות
שהרוח מנשב תדיר ואי אפשר לומר שגם
הקיטורים או האידים יהיו תדירים וברבוי
הב' הלא עינוך רואת איך שאנו מנשבים
האויר א פנינו על ידי וינטאדור הנתמלא
פה אויר או על נפח אנו מוציאים רוח

כרצוננו כאלו נפוח מעצמו וטבעו הפ'
הרוח החזק השוהה ימים רבים על הרוב
יהיה נדח ונרחק באותו הצד וזה אי אפשר
להאמין שיהיו נרחים מצד אחד רבוי
הקטורים כאלה הד' אם יפול אויר
מגדל או בירת גבוה אויר המקיף אותו
יתנועע כל כך בחזקה בערך הרוח באופן
שיפיל הגשמים הקרובי או או יניע אותם
לצדו הה' אמר הרליקור הגדולה
תמיד תתעורר רוח גדולה הולכת והזקת
שכל אחד יורה ויעיר שהיא תולדת האש
דפי שהלחב יאכל מקצת האויר ומקצתו
המקיף אותו והשוכן עליו ידחה למעלה
ממנו כלפי שמים וכאשר הותם ונרחק
האויר אך ימשוך או אויר הסמוך לו וזה
להבירו כשלשלת עד תומם ומזה תולד
התנועה האוירית וכך תתולד הרוח וזאת
היא סברתנו בענין מהות וחומר הרוחות :

פרק

שלשה ועשרים מדבר במנין
וסדר הרוחות :

הרוחות

הם הרבה מהן אבות ומהן
תולדות האבות הן
ארבע המנשבות מארבע פינות העולם :
(וכבר אמר רב חנן בר רבא אמר רב ארבע דוחות
מנשבות בכל יום ויום נפוכות מנשבות עם כלם שלמלא
כן אין העולם מתקיים אפילו שעה אחת ורוח דרומית
קשה מכלם ושלמלא מעמידה נחרב כל העולם כולו ומפני
שכאמר המכיתך יאכל נץ יפרוס כנפיו לתימן וכו')
מצפין בו ראש' מדרום או שט' ממערב
פאפ' ניוש ממזרח או רש' ותולדותיהן
שנים עשר הנקובים בשמם בתמונה זאת
אשר אנו מצוי לנגד עינוך ברף שנגד
פניך ואם כמרכוז שעל גבו רש'ים
פה אחר כעין דגל או כל דבר קל התנועה
מהרוח יודע בנקל מי זה ואיזהו
הרוח הנושב בכל רגע כי
בנשיבה קלה וקטנה יניע
עמו הדגל וירפף
עצמו לצד
האחר

וזה יהי' כבעל חי מדבר ובלתי מרב' בצומח
ובדומם (במדבר) אם ירגיש האדם כאב
בפרקיו וכובד בראשו וחולשה באבריו
וביותר מן שהוא עלול כבר או אם הוא
מוכה ופצוע ויגיע לו הכאב ביותר אכזריות.
או יקרה לו החיכוך תדע נאמנה שיהיה
שנוי באויר והגשם המעותר נכון הוא.
(בבלתי מדבר) אנו רואים לעת השתנות
האויר השור פותח פיו לשאוב הרוח.
והאילים מננחים. וחמור נוער. הזאבים
צועקים במרה. והחרטול מסרק שער
בשרו. העופות מפורים ומכרילים
נוצותיהם ציפורי הררור מטיילים על פני
המים על היאורים והאגמים. התרנגולים
מקרקרין ומתפלשין כעפר הארץ ואף
התרנגול קורא. הטווסים שואבים במר
נפשם. האווז ובר אווזא ושאר עופות
המים מתוועדים א שפת הנהר ופורשים
כנפים דא לדא נקשן וצעקתם רבה היא
(בשרצים) כל השורץ באדמה יצא הוצה
מאשפות הארץ. הצפרדעים נחים.
הזכוכים מוצצים. והפשפשים מפשפשים
כל כלי הבית יתנהלו לאט. והנמלים
מתפורים והפרעושים עוקצין באכזריות.
הדבורים יושבים בכוורת שלהם ואינם
יוצאים מפרתח ביתם. (בצומח) עלי
האילנות יתנועעו ויסתכבו בלתי נשיבת
הרוחות שבעולם. (ברומם) הסלעים
ואבני השיש יזיעו. וכותלי בית העשויים
מלבנים יחליפו כח ואם מאבנים יטיפו.
והמלה יתחלחל ויפוצו מעינות המים
חוצה ממקומות חרשים חוץ ממנהגם.
וברחובות בלתי גשמים. ובעכוות של
מים שטים על פני הנהר. ומתהוים פחמים
בנרות ובקושי נרלקי. והברקת נצוצי אור
תתקס ומקבלי גוון הקשת וירבה האפר
בגחלים והלהב יעקס ויהיה נוטה לצדדיו
והעשן יתלהץ באויר:

ב' אם ירעם בבקר יורה על הרוחות ואם
בצהרים יודע הגשמים. ג' ואם ירבו
הרעמים על הברקים והזיקים יגידו הרוחות
וכן להפך אם יוסיפו הרעמים והברקים
על הרעמים מבשרים הגשמים: ד' אם
יבריק בעת צח וצלול תהיה התחלה
לסערות העתירות:

פרק עשרים. מדבר מהוראות
הנלקחות מהרוחות והאויר:

אם בתהלת החורף הנשב הרוח
הדרומית ואחריו הצפונית תורה
על תוקף הקור. וכן להפך אם תקרים
נשיבת הרוח הצפונית לרוח הדרומית אז
ימי החורף יהיו נטוים לחמימות. ב'
השמים האוירים והעננים המותכים אם
יקרה להם נשיבת הרוח מבטיחים הצחות.
ג' הגשמים מושבים ומשקיטים הרוחות:
והרוחות מעצורים הגשמים. ד' הדרומית
והמערבית מנשבים ממקום שיש רבוי
הקטורים. ה' אם פתאום יתחמם האויר
קרוב יהיה האר. ו' אחר הכפור והשלג
הקדומי ימים רבי' בתמידות דרומי' הבאה
אחריהם תהיה יותר הזקה ותגרום טיט
בעולם. ז' המזרחית האביבי' הגוברת
תגרום הזק לפירות. ח' רוח צפונית
גורמת קרירות ובסבת קרירות שבה תהיה
סבה לנבילת הציצים. ט' המערבית בקיץ
תוליד הצחות אבל בחורף השלג והגשם.
י' הדרומי' חם ולא מזיק ומחמם תוליד
חלאים רעים ומשונים ואפילו בהצליל
האויר עכ' יהיה בחמימות גדול ולא ינקה
רע כי נורא הוא. יא' המזרחית ומהעמדת
השמש הוא ממוזגת בחמימות ויובש
ומבריא ובימות הגשמים מוציא הקרח
והכפור מאוצרותם:

פרק אחד ועשרים מדבר בהוראות
הנלקחות מכל היצורים:

כל ברואי מטה יעידון יגידון שנוי
העתים וביאת הגשמי'

פרק שנים ועשרים מדבר במהות
וחומר הרוחות:

ה' אם קודם זריחתו נראה רמות דיוקנו
ונמתחים נצוציו • הו' אם ביציאתו על
הארץ נראה בכמות גדול חוץ ממנהגו •
ז' אם נראים יותר משמש אחד בשמים
האיתיריים או אם יראה קרוב לשמש
במזרח או במערב עגול בהיר יורה על
הגשמים או רוחות : ה"א בקיץ בעלייתו
תארו לכן יורה על הכרד אבל אם הוא
מאובק וקויו יהיו ארוכים ביותר יגיד
הגשם אם בשקיעתו נראים נצוציו זכים
ואדומיים יגיד הצחות ואם שכורים ועכורים
יבשרו הגשם :

פרק

שבעה עשר מדבר בהגדרת
הזמנים הנלקחים מתמונת הירח :

ה'ירח

יורח על הגשם בא' מאו התנאי •
א' אם נראים כתמים שחורים
באחר מקצויו מה שהוא כלפי שמים •
ב' אם יראה בכמות גדול ועב ביותר • ג'
אם ביום שלישי למולד יהיה רוח תרע
שכיום רביעי בו יוריד הגשם • ד' אם
במילוי החדש או סמוך לו ימטיר כמעט
החדש כלו ימטיר • ה' אם הור הסביב
לו יהיה מוכפל יורה על סערים חזקים
ונוראים • הו' חמישי למולד הספנים
והמלחים נותנים עיניהם ביום חמישי ומאד
מעיינים בו • הז' שני ימים אחר מילוי
החדש שהוא שבעה עשר בו רגיל המטר
לירד ושני ימים קודם המולד או בתוך
שני ימים אחר המולד • הח' אם יהיו
קצותיו נקטמים יגיד הגשם וגם אם
ברביע הראשון קצותיו למטה או ברביע
האחרון קצותיו למעלה • הט' אם אור
הלבנה כצמר שחר וכמו זר סביב לו ועם
זה לא יפוזר באויר וכמעט נשאר בלתי
תנועה יעיד הצחות • הי' אם באחד
מחלקיו לברז ואיר ולא החלק הב' • ה"א
אם אחר יתלבן והשני יתאדם • או נטוי
לגוון העופרת על הרוב מורה הגשם
או הרוח ולפעמים שניהם • ה"ב אם
יוסיף להקטים את קצויו יעיד על עכירות
הזמן • ה"ג אם זר סביב לו כגוון העופרת

והברזלוי והארגמני סופו גשם וביותר אם
הוא מסובב בעיגולים הרבה הנטוים
לשחרות • ה"ד אם יתובר לו הקשת יגיד
הגשם והרוחות • הט"ו אם נראים הרבה
דיוקנות הירח בצד דרום יורה גשם גדול
הט"ז אם בששה עשר למולד יראה הירח
בתמונת אש הנוער י"ז יהיו קרובים
הסערים החזקים • ה"ח הנוטה ללבן יגיד
הגשם והאדמדם הרוח • הח"י ואם ברביעי
כמעט כל החדש י"א בשלישי יורה
ובתחלתו ובסופו :

פרק

שמנה עשר מדבר בהודאות
התלויים בעננים :

עננים

השוכנים על ההרים בצד צפון *
וביותר אם נרחים מהרוחות
המזרחיים והצפוניים מעידים על הגשם
ואם מתנשאים ממעל להרים הרמים
מוריעים הקור החזק • ב' עננים הנטוים
לגוון הירוק והשחרות מכיאים ברד ודילאוש :
ג' קיטור או ערפל היוור מלמעלה למטה
מזככים השמים : ד' אם העננים מתפזרים
כצמר או כפשתן מבשרים הגפן תוך שלש
ימים הכבדים והעבים מעידים על הכרד
אבל אם יתנועעו ממזרח למערב וורו
הצחות • ה' אם יאדימו בעלות השמש
סוף הגשם לבוא לעת ערב אם יאדימו
בשקיעת החמה מבשרים הצחות למחרת •
ו' עננים שתאדם פתילת הצמר וכעין
כפות תמרים הם מבשרים המים • ז'
ואם יבוא פתאום איזר ענן על ההרים
הגבוהים והנה השמים טהורים וצחים בכל
מקום אז יורה שנוי האויר :

פרק

תשעה עשר מדבר בהודאות
הלקוחים מהקשת והרעמים :

קשת

בשחרית הוא אות הגשם ואם
בצהרים גשמים רבי' ומפלגים
ואם בערב הצחות בצד מערב מביא הרעם
ואם לצד מזרח יעידו על מובחרי הזמנים •
ב'

הלקי השנה • המופת הראשון אם האביב
הוא לה ביותר אז יהיה נכר הבין העשבים
שאין בהם תועלת ועפוש הפירות מעט
והעם • ואם האביב הם ביותר אז עץ
השרה ימהר להוציא עליו ויצין מהרה
ופירות האביביות ימהר לבשל והאביב
יהיה יפה מאד • אבל בלתי תועלת כי
הפירות יהיו חסרי הטעם והריח • הקר
יורה על מעוט ואיהור הפירות כי כאשר
היום ימהר לבשל כך הקור יאחר ואף
היון יהיה מעט ובחיסור הירח על הרוב
יורר הברד ובכמות גדול • ואם יהיה
זמן האביב יבש יורה על מעוט החטים
ומעוט הפירות אך שיהיו מתוקים וטובים •
הב' קיץ הגשמי מעפוש הפירות אם יהיה
הם אבל הקיץ היבש והחם יעיר על מעוט
החטים אך רבוי הפירות • קיץ הקר יורה
על איהור הפירות • המופת השלישי
הנב' הלח מקלקל הענבים והיון יהיה
נמהר להממין • חורף הקר יעיר על
איכות וכמות הפירות • המופת הרביעי
הקור (ה' ס' בתקופת טבת) המופלג בקרירות
וזיק לשריגי הגפן והחם והלח קשים הם
לירק המרתחיל לצמוח •

פרק הששה עשר מדבר בהגדרת
העתיבות ובשינוי האור •

השמש יורה הצהות באחר מאלת
האופנים • האופן הראשון
אם ביצאתו על הארץ הוא זך ונקי בלתי
עמורות העננים ובלתי תמונת האבוקה •
הב' אם קדימהו השחר צח ובהיר • הג'
אם השמים ארומים בשקיעתו • הד' אם
בעליתו מתפזרים העבים • ה' אם יעטירו
עבים קטנים בזריחתו או בשקיעתו • הו'
אם יתאדם השמש במערב אחר הגשם •
הז' אם יבשר הגשם א' אם בבקר יתאדם
א' אם ברתערובות צבעים • ב' אם
יעטירו עננים גסים ושולח נצוצי לצד
צפון וברדום הוא עכור אז יורה גשם ורוח •
ג' אם במזרח או במערב תלכן • ד' אם
במזרח יעטירו עננים שחולים וקופרתוים •

למנפדה כי בהמצה הנשיבה יורחן כח
למשהות ויתגבר העפוש ב'מ והש' ישמרנו
ויוצלונו •

פרק חמשה עשר • התוכן ההוצר
לעמוד על שיערי השנה ואך
ינהג דער כמה יגיע כחו לבשר (כ"ל לנהג
סעודות) מרי שנה בשנה •

בהיות שידוע לארוסין ולכל עובדי
הארמה שכל האילנו' ושריגי
הגפן והצמחי' והזרעונים וכל מה שתוציא
הארץ בסבת הלבנה צומחים ובסבתה
נהסרים הוים ונפסדים באופן שאיכות
השנה שהונה או גשומה או שנת בצורת
כמעט רובן תלוים באור ובהשפעת הגשמים
השממיים בכח אשר חלק הכורא ותברך •
ובזה יפורסם לפילוסופים ולתוכני' הענינים
העתידיים ומנהג הנכון אצל הפילוסופים
הוא שהוקרים ורודשים בב' צדדי היעודים
ומהם יקום דבר מופתיו באופן שהגדרתם
תהיה קרוב לאמת ורחוק מהשגיאה •
ובענין זה מצאתי בספר יוניי שהפילוסוף
הגדול טהאל'יש ועור עמו אחד מחכמי יון
בהיותם רואים שהכמת המסכן בזויה והיו
כשחוק בעיני הבירות לרוב ענוות' או
הרבו לעיון בכוכבי' והביגו שאהדית השנה
תהיה מבורכת בפירות וביותר בשמן זית •
והנה הקדימו עצמם בזריזות לקנות כל
עץ זית שבארצם ואף היו מפקידים זיתותיה'
לשנה הבאה אחריו כי כמו כן ראו
באצטגנונות שלהם שיהיה השחפון
בזיתים וכך היה שהזרת חוכה ונתיקד
השמן ונטכר פרמים יקרים ועל זה נתעשרו
הנה ענין רואות כמה כחו של פילוסוף
מוכה וריו שיכול להתעשר על חכמתו
הנהלקת לו ומתת אקים היא • ובמדרש
דברכות פרק ג' • מעשה בחסיד אחד
שהקניטתו אשתו ולן בבית הקברת ושמע
ב' רוחות מספרות זו לזו וכו' שכל הזרע
ברביעה ראשונה ברה מלקה אותו וכו' •
אמנם המופתים הטבעיים המוסכמים
אצל הפילוסוף הם אה ונלקחים מ'ר

אחריו שאין תנועתו ניכר' עם היות שהשמש
 אז עושה כמה הקפות מכל מקום היום לא
 יגדר והלילה לא יקטן וכשיכנס השמש
 במזל גדי אז היום יהיה יותר קצר שבכל
 השנה באופן שארכו שמונה שעות אבל
 הלילה תהיה היותר ארוכה והיא בת שש
 עשרה שעות : וכן להפך בבוא השמש
 למזל סרטן אז יוכר יהיה היותר ארוך
 שבכל השנה והוא משש עשרה שעות
 והלילה תהיה קצרה והיא בת שמונה שעות :

פרק ארבעה עשר • יורה אי זה הם
 הערות והבשורות האמתיות מכל
 הלקי השנה ושיהיו טבעיים :

הפעולות הטובות והרעות ומזג
 מן האנושי וסדר העולם
 השפל והמקרה אשר יקרהו בכל הלקי
 השנה תחת גלגל הירח הם טבעיים ואלוים
 במזלות זהם בצווי הבורא ותבדק : ומי
 שהוא מקיף הכפה זו עליו נאמר הכס עדיף
 מנביא כמו שאבאר בעזה לפנים : ועתה
 נתחיל לדבר בשינוי האויר של כל השנה
 היוצא ממנהו הטבעי כי בהיות האויר
 נוטה יותר מהראוי א הויבש או אל הלחות
 היא הוראה על רבוי ההולא' במין האנושי
 לפי שרבו הויבש מוליד קדירות וזוהר
 ושרפיות וחולי השמות הנקרא פריטי'קה
 ואבעבועיות הנקראים ויראול' ומורבילי
 והעכירות הנקרא אופ' שלמ'א וכאב הראש
 והדומה לרם : וכן האויר הלה ביותר
 יוליד הקדירות היומית והאספרה והשלשול
 והשקוי ורדומה להם : השני יש הוראה
 ממנה האויר שכו' הלקי השנה כי בהמצא
 הרטיבות הרבה בימי הרום (סוף בתקופת
 ניסן) תדע שיתרדשו קדירות וטפטוף העיני'
 וההולא' הרדים : הקיץ (סוף בתקופת תמוז)
 הגשמי מעפ' הנפלים ומוליד הלא'ם
 דבריים ומוסף בגלגל הנקרא קאטארו
 ואם יהיה יבש ביותר יעורר הלא' הנולד
 מתגבורת הירוקה החורף (סוף בתקופת תשרי)
 הרפוב מאד יעורר הולא'ם הרבה בימות
 הגשמים : אבל היבש טוב הוא לבעלי
 למגפה

הלבנה ורע לבעלי ורוקה • אבל החם הוא
 רוע המזג ורע לעולם • הקור (סוף תקופת
 טבת) אם יהיה קר ויבש הוא משובח
 וטבעו להיטיב עמנו כי הויבש יסלק הרטיבות
 הנשאר מימי החורף ובקדירותיו משה
 שנתלהב בימי הקיץ העבר • ימות הגשמים
 החזקים הם קשים לגוף אם יהיו בטבעם
 מאד הם ולח יען שקדמותו החורף שטבעו
 הסולח ואזאה השנים יחדו מניעים האיכות
 במין האנושי וביותר אם הוא בעצמו הם
 ולח הג' יבושר מן שני הרוחו ואיכויותיה'
 באותה שנה כי בהיותה מושלת רוח קרים
 (וכנראה דגנין פרק נ' סוף כסי' אס' מכלת בו וסוף
 אמר אפי' מרגליות סכים מרקבת בו ר' יוסמן אמר אפי'
 ורע שמועו אס' מוכרחת בו וכו' רכא אמר אפי' סופת
 כקופיאל דמרא דפיא רב יוסף אמר אפי' קניא ככופתא דפיא
 וכו') תעורר הקדירות החדות והשרפיות
 והארומות והמורבילי והוראול' והוא בימי
 הקיץ אבל אם בימי החורף ובתגבורת
 הקדירות תגרום רפיון האברים והיזק לעינים
 ונגעי הנהירים ובשאר איברי הגוף • רוח
 קרים בהצ'יזמני הקיץ מעורר הירוקה ומוליד
 קדירות חדות והצמא והויבש גדול אבל בקור
 ובחום (אס' תחת סרכס) תעורר חולת המרים
 מראש וקאטארוס אורוכטי נקראת רוח
 מזרחית דרומית מונע האדים ומוכן לפורענו'
 המילאנקוניאדה ולכל החוליים הנולדים
 ממרה שהורה • רוח דרומית מכהה
 העינים וגורמת כובר ראש ומיבש הארום
 ומעפשת הגשמים ומעוררת סבוב הראש
 והשתוק והפלג ופגעי השמע וטפטוף העיני'
 ושיעול ושאר פגעים רעים • פאכוניוש
 והוא מזרחית בנתיב הדרומית הולכ' אם
 תנשב בחורף ר'ל בתקופת תשרי אבל
 בהום ר'ל בתקופת ניסן וברא הוא למאד
 צירציוש או קורש והוא דרומית מזרחית
 גורמת היזק רב לעצלים ולעצבים ומחדש
 סימור וחולי הצד וכוכב באברים
 והתקפצות או מוצת האברים • רוח
 צפונית מוליד קאטארוס ואספרה וחולי
 הצד וחולת המרים על החזה ושכני •
 אמנם שביתת הרוח באופן שכל השנה
 אין שום רוח מנשבת אז תראה הו'
 למגפה

הטובות והרעות ומזג
 מן האנושי וסדר העולם
 השפל והמקרה אשר יקרהו בכל הלקי
 השנה תחת גלגל הירח הם טבעיים ואלוים
 במזלות זהם בצווי הבורא ותבדק : ומי
 שהוא מקיף הכפה זו עליו נאמר הכס עדיף
 מנביא כמו שאבאר בעזה לפנים : ועתה
 נתחיל לדבר בשינוי האויר של כל השנה
 היוצא ממנהו הטבעי כי בהיות האויר
 נוטה יותר מהראוי א הויבש או אל הלחות
 היא הוראה על רבוי ההולא' במין האנושי
 לפי שרבו הויבש מוליד קדירות וזוהר
 ושרפיות וחולי השמות הנקרא פריטי'קה
 ואבעבועיות הנקראים ויראול' ומורבילי
 והעכירות הנקרא אופ' שלמ'א וכאב הראש
 והדומה לרם : וכן האויר הלה ביותר
 יוליד הקדירות היומית והאספרה והשלשול
 והשקוי ורדומה להם : השני יש הוראה
 ממנה האויר שכו' הלקי השנה כי בהמצא
 הרטיבות הרבה בימי הרום (סוף בתקופת
 ניסן) תדע שיתרדשו קדירות וטפטוף העיני'
 וההולא' הרדים : הקיץ (סוף בתקופת תמוז)
 הגשמי מעפ' הנפלים ומוליד הלא'ם
 דבריים ומוסף בגלגל הנקרא קאטארו
 ואם יהיה יבש ביותר יעורר הלא' הנולד
 מתגבורת הירוקה החורף (סוף בתקופת תשרי)
 הרפוב מאד יעורר הולא'ם הרבה בימות
 הגשמים : אבל היבש טוב הוא לבעלי

הטובות והרעות ומזג
 מן האנושי וסדר העולם
 השפל והמקרה אשר יקרהו בכל הלקי
 השנה תחת גלגל הירח הם טבעיים ואלוים
 במזלות זהם בצווי הבורא ותבדק : ומי
 שהוא מקיף הכפה זו עליו נאמר הכס עדיף
 מנביא כמו שאבאר בעזה לפנים : ועתה
 נתחיל לדבר בשינוי האויר של כל השנה
 היוצא ממנהו הטבעי כי בהיות האויר
 נוטה יותר מהראוי א הויבש או אל הלחות
 היא הוראה על רבוי ההולא' במין האנושי
 לפי שרבו הויבש מוליד קדירות וזוהר
 ושרפיות וחולי השמות הנקרא פריטי'קה
 ואבעבועיות הנקראים ויראול' ומורבילי
 והעכירות הנקרא אופ' שלמ'א וכאב הראש
 והדומה לרם : וכן האויר הלה ביותר
 יוליד הקדירות היומית והאספרה והשלשול
 והשקוי ורדומה להם : השני יש הוראה
 ממנה האויר שכו' הלקי השנה כי בהמצא
 הרטיבות הרבה בימי הרום (סוף בתקופת
 ניסן) תדע שיתרדשו קדירות וטפטוף העיני'
 וההולא' הרדים : הקיץ (סוף בתקופת תמוז)
 הגשמי מעפ' הנפלים ומוליד הלא'ם
 דבריים ומוסף בגלגל הנקרא קאטארו
 ואם יהיה יבש ביותר יעורר הלא' הנולד
 מתגבורת הירוקה החורף (סוף בתקופת תשרי)
 הרפוב מאד יעורר הולא'ם הרבה בימות
 הגשמים : אבל היבש טוב הוא לבעלי

הנקרא אוטומנו : ומיום ארבעי' וששה
להשוואת החורפיות והוא סוף ימי החום
ותחלת החורף : (וכנראה דפסוקים פרק מי
שהם ת"ר כ"ד שכלין חמס מסלכת ניסן וכו' כסדרים
כדי לפסוק השלגים תמוז וכו' כסוכה כדי לבטל הספורות .
תשרי וכו' כיומים לזכר הסדרות . טבת וכו' כמזכר
סלף לזכר סודעים) אבל רימוקראט' ש-סבר
שהוא יותר מאוחר . ובהעמדת השמש
החורפיות . אבל לא כל המקומות שוים
וכפי השתנות המקומות הם ימהרו או יאחרו
ליתן תנובתם . אנו היושבי' בקושטנינה
אשר ברוחב מרהקוטב מ"ד כמעט חדש
ימים מאוחרת על הרומי' : וכנראה
התוכני' האחרוני' הפליגו לדקדק במלאכה
זאת ולא זו בלבד שהם מעייני' מאד באותה
שעה והרגע והנקודה שהשמש בא להנות
בהם שהם ראשי המעלות שבר' חלקי
השנה . והם ראש טלה . וראש סרטן :
וראש מאזנים . וראש גרי . לא אף זו
שמבישים במצב הנבוכי' נכח השמש וגם
באיזה בית מכותי המזלות הם נצבי' לעת
כניסת השמש לתוך הנקודה . ואחר הערות
האיכיות האלו שבסדר הככבי' מגידו' מראשית
אחרית השתנות האוויר שבכל חלקי השנה .
והארבע נקודות הנ"ל הנקראים בלשוננו
הקדש תקופות והם שתי השואות ר"ל
השואות הקייצית והוא תקופת ניסן ואז
הוא סוף ימי הקור ותחלת ימי הקיץ .

והשניה שהוא רגע החורפיות והוא תקופת
תשרי ואז הוא סוף ימי החום ותחלת ימי
החורף ומאלה החלו התוכני' לספור חלקי
השנה והם קור וחום וקיץ וחורף . זמן
החום יתחיל בהכנס השמש לראש מזל
טלה שהוא ראש המזלות . קיץ בהכנס
השמש בראש סרטן . חורף בהיותו בראש
מאזנים . וקור בהכנס השמש לראש גרי .
והנה ראש טלה וראש מאזנים נקראים
נקודות השוויות כי בבואו השמש לאלה
הנקודות יהיה היום בכל שנה לליל . ואולם
ראש סרטן וראש גרי נקראים נקוד' השמש .
כי בבואו השמש לשם יהיה מרחקו מראש
גרי ומראש סרטן ביחוק אחד . ונראה
ליושבי הארץ כאלו שוהה שם ימים רבים

ורעב ורעם והרומה לאלה זבוח אפשר
שיושר באמת ואמונה בלתי שניאה :
ועכ"ל תתמה אם אחר היריעה ועיון בכל
אה הנזכרים יעוות במשפטי הככבים כי
שניאות כי יבין ולא יהא לא כחלק אחד
ממלאכת הנימוסיות שבעיר ושכשרה או
במלאכת הרפואה בעצמה שגם במקהלות
הרופאים כשבאים להמתיק סוד יחרו אצל
איזה חולה הלא בתחלה חוקרים ודורשים
על מזג החולה ושני חיוי וכמה מורגל
ואח"כ ממשמשים הרפק ומעיינים בשתן
לדעת מקורו והשתנותו ועם כל זה אחר
כל אה הדרישות והחקירות לפעמי' באים
לידי שגיאה ותועים מדרך הטוב : זו ואין
צריך לומר זו בהגדת העתידות . לעת
שאומרו' על איזה חולה שימלט והנו כבר
נגזר מארץ החיים ועל מי שאומרו' שאין
בו רוח חיים הוא חיה יחיה . ולמה יחיה
אף המתלוננים על החווים אם לא יקומו
דבריהם אף לאחר זמן הרבה . ולכן לא
נראה אפילו לתוכן מובהק שיגביל הזמן
והרגע אפילו על הגשמי' וברקים וברד
וכיוצא בהם . כאלו היו חקים ומשפטים
ישרים כי בוודאי אם נתלבנו דבריו כצמר
הוד והדר ילבשנו . אבל אם לא יצא
לאור משפטו הלא יכסו פניו חרלים .
ויהיה מן המתותלים :

פרק שלשה עשר ידבר בפרקי השנה
שהם ראש טלה וראש סרטן
וראש מאזנים וראש גרי ובלשון חכמים
תקופות :

פרקי השנה כרכרי התוכני' הקרמוני'
הם ארבעה . ואו הם : שני
זמני עמידת השמש . וב' ראשי הנקודות
ובלשון הפסוק נקראים תקופות השנה .
הרומיים לפנים היו נומרים חרישות
שדותיהם ותקון אילנותיהם ביום ארבעים
ושבעה אחר עמידת השמש החורפית ומיום
עשרים וחמשה לעמידת השמש הקייצית
הוקף החום . ומיום ארבעים ושלש לאותה
עמידת השמש הקייצית השבורה בציר

שנים עשר מדבר בספקות ויריעת העתירות של החזנים בככבים:

יריעת

האשטרולוג'א יש לה כמה ספקות וחקירות אם מרוב ההשגות והשנאות ואם מהשתנות מצבם והזמנים ומהשתנות הנופרת ואם מהערך התמרה העיונית. עכ"ל נאמין שהשמים והככבים פועלים בנו ומושלים על התהותנו בגזרת הכורא ותברך לפי שבחון אצלינו כל זמן שנביט השתנות בככבים יארע שנוי בענינים שתחת גלגל הירח. הב' עינינו הרואות שהשמש בכל יום מהמם ומיבש ושואב וגם מכפיל תנועתו. הג' אף נראה לעינים פעולת הירח וביורתר בגשמי' לחים הגדלים או נפחתים עס הירח הכל לפי ערכם כמו נפוח או שקוי במוח וגם גשמי' לחים שבעלי חיו' כמו הסרטנו' והצבים ושאר שרצי המים:

היריעה השנית שהשמים והככבים לא בשביל תנועת גורמים המימות או קרירות בעול' השפל אך מכמה סגולות שיש להם לפי שאין אנו יודעים כל הפעולות התלויות בשמי' ובככבים וכסבת האור והתנועה והחמימות או הקרירות של הככבי' וכן תוספת הימים והנהירו' בתוספת הירח והסרונם בהסרונם בסבת הירח ואפי' שעורנו תחת אופק הארץ. וכמו כן העשב היליוטרופ'ים ושאר צמחים פונים לכל צד עם השמש. וכמו כן ביום העמדת השמש הנקרא בספרנו ראש סרטן וראש גרי כמה וכמה אילנות הם הפונים עצמם לצד השמש והם הערבה והזית והפופו' ליום להן והרומה להם וגם אי זה ככבי' המושלים באיברים שבגוף ואף על כמה איברי הגוף ומהם על הושים שבגוף באופן שככב אחד ישמה לבב אנוש והככב השני יאכל אורנו אחד מהדר השכל והאחר מטמטם השכל והלב.

זאת ועוד אחרת העוף הנקרא בלעז פראר'וש אינו נראה בעליית הככב ז'ריו כי אם אחר שקיעתו. וכמו כן העוף לושצי'נא ושבות מלשורר בתקיפת תמוז:

בלשון ישמעאל
ילדוש צינ'ק

בלשון
ישמעאל
פראסור

ר-ל כמול
אריא

בל' ישמעאל
הלביל

הנמלים יום ולילה לא ושבותו אבל ינוחו לעת המולד: ואעפ' שהפעול' המתמחים לשמש ולשכתאי ולצרק ולמאדים ולשאר חנבוכים דתיהם שונות. עכ"ל אין אנו רואים שינוי במאורות שלהם וזה להיות אורם מאור השמש. המושפע עליהם והם משפיעים עלינו:

היריעה השלישית שהככבי' לא זו בלבד שהם משנים ומהפכי' הגשמיים לא אף שהם פועלי' בצמחים וכדומם הלא עיניך רואו' שהמתכת אינו נזרע וגם אינו מוליד ולא האבן יוליד אבן לא שנבראו' מהיסודות וכמו כן הומר שלהם. אם כן הם נפעלים על ידי מערכת הככבי' בכחם הניתן להם מאת הכורא ותברך:

היריעה הרביעית שהככבי' כמעט אין להם כח לפעול כרצונם בנפש השכלית. אך שוהיה במקרה. והטעם הראשון כי חנשמה היא רוחנית ונהצבת מגלגל השכל שהיא למעלה ממערכת הככבי' הגשמיים והחמריים: (וזה ספ'א סק'אם לאכרסם כל' מאנענכות סלך וכו'). הטעם השני לפי שפעולת כח ההרגשה מביאה הנפש לפועל השכלי והרצון כנראה בחולי פריניט'קו בהתעכב הפעול' הרמיונית. כמו כן יעוכב השכל והפעולה הישרה:

והרצון:

ואחר

שהקדמתי לך כל אה היריעו' להיות לנו ליסוד בנקל תבין איכות ומהות הבשור' האפשרי' להתבשר מהככבי'. אך התבונן שהפעול' התלויות בככבי' הם שלשה מינים. איזה מהם הכרחיים באופן שיכולי' להתעכב מכח החיצוני. והם אה הלקות. והמולד. ומלוי הירח. וקו השוה: והעמדת השמש. כמות היום. וכמות הלילה. זמני זריחת ושקיעת השמש: וביני השמשיו' שבערב ושבתקר. והרבה כמו אה שמהם התוכן האמתי והבקי בחכמה זו יגיד העתירות בלתי שגואה בעולם: המין הב' הוא גם כן מן ההכרחיים אך שאינו מן הנמנע אם יעוכבו משאר סבות. והם ב' דבר ורעב

המפוזרים תחת גלגל הירח וכמעט היו
מביאים חזק גדול לעולם - אמנם אינו
מן הנמנע אם יבא אחד מענינים הגל
במקרה בסבת ככב זה וכוונתו מקומיטא
אשר תחת גלגל הירח ויקרה באופן
זה לפי שקומיטא שואב איו משמני הארץ
באופן שלא הניח בה רטיבות ויולד מזה
שהארץ הרוה לא תתן יכולת - ובמקרה
זה יקרה גם כן אם ימשך מהשמש הרמה
המסוגל לתנובת השרה ולא ישוב ויתר
לארץ אך שותהיה לגוף הקומיטא - ובענין
זה הומר האויר הנשאב לגוף הקומיטא
בהכרח שיהיה יובש גדול בארץ ובאמת
בפי השתנות אכות החמרים של הקומיטא
ההוים תחת גלגל הירח (אם לא שיש
אוכלם) אם אה יתפזרו שנית לקטורים
ואידים יסבבו פפולות שונות לפי שבהמס
הקומיטא שהיה בו הרבה פפולת בהכרח
שיהיה כמבול על הארץ - אבל אם
נפסים לקטורים גסים והמים והקלים
להרעפש יולדו מהם בעלי חיים קטנים
והם לרעב כהגבים וחובים וגם פרעושים
וישרצים קטנים ורגולעים ארסיים והם
שלוחי המגפה - ושאר החלואים
ארסיים ולהיות שהאויר הארסיי כמו זה
בנקל יזיק לאנשים חלושים ומעוננים והם
השרים והסגנים ומכאן היא מיתת הנרולים
וכן להפך לפעמים אפשר שיהיה לטובה
אם הומר הקומיטא יהיה מבושל ומתוקן
היטב באופן שלא נשאר בו רטיבות
והעפושית או כהמס' ככב זה יהיה רחוק
מהזיק וקרוב לשבח ויתר לתנובת השרה
והארץ תתן יכולת - ואולם מטעם זה
אפשר שזהו הטעם שהזו"נא המכוננת
הצפנית היא מכוננת ומשובחת ויתר
מדהרומית - יען שבצר דרום אינם
שכיחים כ"ב הרבה קומיטאס כמו שנמצאו
בצר צפון - ומכאן אתה מוצא טוב טעם
לפמה הקירות -
החקירה הראשונה איך יקרה שהככבים
החדשים הולכים וחסרים עד
שנפסדים מכל וכל - יען שחומר ההרשי
מורכב מפפולות של הנכובים וסופם

להתפזר ולפעמים נרלקים ואש אוכלם
עד תומם - השנית מפני מה החדשים
משנים צבע שלהם - לפי שהם מוסדים
מחמרים הפכפכיים באופן שאחד רולק
מהרה והשני ואחר להחלף ולפי ערך
רטיבות או יבשות שבו - הג' דאס החדשי
מבשרים איזה ענין - יכול להיות שיבא
במקרה איזה ענין לעולם אבל האומרים
שהם באים לבשר תעתועים ודברו - הר'
שהחדשי הם גבוהי מאד וזה ניכר
מתנועתם השוים לככבי' הקיימים הה' כמה
הם גדולי' וכמה מנהגם ודרכם להוותם
חיים וקיימי' בעולם - והתשובה הככב
החדש הנראה בקשופא שנת אף ותק' עב
לנצרים שזה היה במורתו לככב נוגה
ואחר כלות ב' שנים נתכבה - והנראה
בשנת אף ות'ר בדסידה נרמה לכמות
הככבים שבסדר השלישי וזהו קיי' בעולם
כמה שנים - והנראה כתנין בשנת אף
ות'ר' כמעט ערכוהו לכמות נוגה - הו'
מרוע נמצאי' קומיטא בזנב גדול ומהם
בזנב קטן ולפעמים אין בו כלום - זה
יקרה בפי השתנות הבטת השמש - הו'
מרוע זנב הככביים תמיד נגר השמש לפי
שמקבלי' תמונתם מנצוצי השמש הנשברו'
על פני הככב - הה' איך נרע מרהק
מצבם - והתשובה שצריך להמתיק עד
שיכסת הככב את הלכנה או שהלכנה
מכסה אותו ומכאן בנקל נבין ונכחין בין
הקומיטא שהיא למעלה מגלגל הירח
לקומיטא שהוא למטה מהירח ואם איך
יכול להמתין או צריך אתה לעיין בשברי
הנצוצות ופאראלאקס ואף מהם יוכן גבהם -
הט' מרוע הזנבים נראים בגוונים שונים
מהם הדומה לעופרת מהם אהומיים מהם
אשויים ומהם צבע הכספי או הפרזלי וכז'
זה יארע כפי השתנות ופפולת השמש
ויתר הנכובים אשר כל אחד בסגול מקבל
צבעו - הו' מרוע קומיטא אחת תתקיים
ויתר בעולם מזולתה - אולי יאזו
הקרה זה שאחת תהיה
מחוברת מחומ' ויתר
דבוק -

הו' נשני מה נמצאים אי זה ככבים
המבריקים הרבה ואיזה מהם לא יבריקו
כ"כ לפי שכל הככבים הזזים ובעלי
קצוות מבריקים הרבה - הו' הטעם לבשורת
הגשם הסמוך ללילה שעברה הנראה בה
הברקת הככבים - הטעם הוא לפי שמסכת
הקיימים המבריקים הרבה יתהוו שבירת
הנצוצות בתוך הקטורים הקרים ויתפזרו
בלקו הקטורים והוא תחלת המטר - ועוד
בקרירות הלילה בנקל ירתעבה האויר
להומר מקשיו ואז למחרתו בהתפזר הלכו
נעשה מטר - ה' עדיין צריכין אנו למודעי
מפני מה נקראים ככבים קיימים - התשוב
לא שהם קיימים ותחובים ברקיע ואינם
מתנועעים כלל כי ידוע הוא שנסוגו אחור
מרחק רב מהנקודה שהיו בשעה שנבראו -
אך שהם מורים אותו ריחוק מכדור הארץ
מאז ומקדם :

פרק אחד עשר

מדבר ב
ככבים

ההרשים ובזנביו ובככבים הקטנים :

עדיין

צריכין אנו למודעי - אם תשא
לשמות הככבים ההרשים מי
זמה הם - התשובה הככבים ההרשים
הם אלה המחורשים לבקרים פתאום יראו
ופתאום יופסרו - כאשר ראו בקאסופיא
בשנת אף ות' לנוצרים בתמונת ההסידה -
ועוד ככב אחר בתנין אף ות' רר והרבה
פעמים כמו אלה : ה' אם ישאך השואל
ממה יתהוו הככב המחודש - תשיב ממה
שבולט השמש ומפסולתן של שאר הככבים
ותחברו יחד להומר אחד ואח"כ כשיזדווח
עליו השמש ומהומו יתחדש מין זה
הנ' אם ישא השואל מה הוא הדרך החלבי
התשובה שבשמים האיתורים נמצאים
ככבים קטנים לאין מספר והם כ"כ מקולעים
באופן שהעין לא יוכל להפרידם זה מזה -
כדרכם פרק דר' מהו הככב הנכב - התשובה שככב
זה הוץ במערכת הככבים ויש בו תמונת
זקן ובספרנו קוראים אותו ככב השרביט
ובלעז קומיטה : ה' מהותי אנו מאי זה

מין חמרי יתהוו - התשובה שהוא על
שני פנים - האחד השמימי ולמעלה
מהירה - השני הוא יסודי ולמטה
מהירה - השמימי מקורו מפסולת הירח
וממה שבולט וגם ממותרות שאר הככבים
ככבי מרום בהתחברם חלקו קצתם אל
קצתם אחד אחד עד שיזוכך מאור השמש
ועוד יבא השואל לשאול אם יבא ככב זה
לעולם מה יבשר - התשובה הגם שיש
מהמוני העמים הסוברים שקומיטה יגיד
העתידות ויבשר מיתת המלכים והשרים
והפגנים והרעב ושאב בשורות רעות
אך התל יפצה פיהם כי אין לו כח וסגולת
כלל לבשר כל הנ' משלשה טעמים -
הטעם הראשון יען שתחלתו והיותו הוא
הכרחי וטבעי : ה' מרוע כפעם בפעם
בוחר ברע ומוציא בטוב הירח לו לבשר
לכל הפחות פעם אחת בשורה טובה
כדרך המשולחים המבשרים את הטוב ואת
הרע - הנ' שירוע שהקומיטה הולך וסומב
כל מדיה הארץ בתנועתו יומית ואי היה
מבשר ואומ' רעה על כל העולם החרשתי
אך אני רואה שאומרים עליו שיבשר על
דבר פרטי ועל חלק א' מכדור הארץ :
ואל יברח לך אחד מהעמים באמרו כבר
שמענו ואבותינו ספרו לנו שכל זמן שבא
קומיטה לעולם בא קצף לעולם בושורת
השרות וחולאי העים ומנפה ובזוהר מיתת
הגדולים - אף זה הכל הוא כי אין לך
דור מיום הוסדת הארץ שלא אירע בו
איזה נזק וצער בפתאום ובמקרה זה כבר
נגזר מן השמים אף שלעולם לא היה נראה
הקומיטה כלל - ועוד כמה פעמים באים
פתאום הרון אף לעולם אף שאנו לא

אך אנו אומרים שהסברה נותנת שהו
יועיל ולא יזיק כי תכליתו לשאוב
ולמשוך איו המותרות מהלקי השמים עד
שיהיו מנוקים מכל פסולת ומפליא לעשות
עצמו גוף ככב מאסופת הפסולת והחלקים
הקטנים (ואחר שיתגדוד וישרף ויופסר)
ואמלא מן הלא החשך וכסה הארץ אחר
כל גבולו מכמה ובמה הלכים קטנים
המפוזרים

ואולם
הרוע
סתם
לגלג
הירח
והוא
היסוד
היה
מאסים
כדור
היסוד
ומחבר
לכדור
והשמי
מדי
וכאין
אחר

כדרכם פרק דר'
השיעור אמר
עמוא כוכב
דעביט וכו'
ע"ש

פרק עשירי

מרבד בכמות ואיכות
ומהו' ומרחק הכבדי'
הקיימים :

אחר

שבו ארתי הדק היטב מהות
ואיכות ככבי לכת הנקראים
נבוכים ואור' לרבר בככבים הקיימים
וצריכים אנו לכמה ידיעות והצעות :
הצעה הראשונה כמה הם הככבים .
התשובה הככבים הנראים בלילות
הצחות לעיני כל אדם כדברי הוברי השמי'
הם אף ועשרים ושנים . אמנם יש הרבה
הרחוקים מאד ואינם מוחשים ונראים כי
אם על השפופרת וזולתם הם אחרים סביב
הקוטב הדרומי שאינם מוחשים להוברים
שלנו כי אינם מאירים לנו :

הצעה השנית כמה מינים הם . התשובה
הם ששה סדרים לפי ערכם וכמותם :
הסדר הראשון הם היותר גדולי' והמבריקי'
יותר והם ט' : הסדר השני הפחותים
בהם מ' : הסדר הג' שכמות שלהם
יותר קטן מהשניים הם ד' : הסדר הר'
תנ"ד : הסדר החמישי רז' : הסדר השישי
הם הקטנים שבכלם ומספרם מ"ט : ויש

מוסיפים ה' הקטנוריים ועוד ט' היותר
חשוכים ועכורים ובין כלם תת"כ וזולתם
אינו נמצא אחד המוחש לעינינו :

הצעה השלישית כמה רחוק מערכת
הככבים הקיימים ממרכז הארץ .

הככבים נשוב לא שמצבם ומרחקם שוים . רק
בתם הרחוקים הרבה . ומהם היותר
קרובים . אך אמרו החזנים שהיותר
קרובים לא יתקרבו יותר א' הארץ משעור
ג' אף הצי אכסוני ארץ אשר כל אכסון
מהזיק שמנה מאות וששים פרסאות :
הצעה הרביעית בערך כדור הארצי כמותם
איך הו' . התשובה לדברי
התוכן הגדול ט' יקו יהיו הסדר הראשון
מאה פעמים יותר גדולים מכדור הארץ .
והסדר השני תשעים פעמים . והסדר
השלישי בשבעים ואחד פעמים . והסדר
הרביעי חמשים וארבעה . והסדר החמישי
שלשים וששה . והסדר השישי אף שהם

היותר קטנים שבכולם עכ"ל הם ח' פעמים
יותר גדולים מכדור הארץ :

הצעה החמישית האם יש להם אור
בעצמם או אם מקבלים אורם

מגוף השמש כמו הככבים הנבוכים :
התשובה הסברה נותנת שיש להם אור
טבעי כי אין בריקת הנבוכים כהברקת
הקיימים המבריקים וזהרים ושולחים
הצותיהם בתמידות והם היים וקיימים
וכחוש אנו רואים שתוכם אור ואף שהם
רחוקים מעינינו . כמו שמוכן מגוף השמשי
או מאבוקה הרחוקה מן העין משא"כ
הנבוכים כאלו הם מתים ומוקפים אור . ואף
עפ"י שהם קרובים לנו יותר מהקיימים :

הצעה הששית מאין להם הכרקתם
והתמדת שליות הנצוצות .

התשובה הסברה כמה הרבה ברברי
התוכנים אך העיקר הוא מהתמדת הרוח
ונשיבתו גורם תנועות האור שבככבים
ותנועות קצוותיהם וזיוותיהם וחזותיהם :
(מלסון סויו) (ראפנו) :

הצעה השביעית באיזה אופן יהיה יותר
טוב להבריל ולברור אלה מאה :

התשובה אופן היותר טוב ונקל להבריל
הככבים הקיימים זה מזה הוא בלילות
הצחות לעת שמוהירין היטב בקערירות
השמים ואף יהיה על ירי כדור החמרי
של הרתוכנים (שבו נרשמים כל ככבי
מרום :

אמר המחבר אחרי הודעתך כל אלה .
תלמוד כמה עניינים .

האחד שהככבים הקיימים הם חמרים
מקשיים ואטומים שאל"כ לא היו נוצצים
ומבריקים . השני שמורכבים מב' יסודות
כמו הנבוכים . הג' שהם חמרים בעלי
קצוות וחזזים . הר' ראוי לבחון מדוע
הככבי' הקיימים אינם נראים בהאיר היום .
מפני שכבר ידוע שאור הגדול מכבה את
הקטן כשרגא כטיהרא . ה' נכספתי לדעת
מדוע בלילות רחוק נראים הככבים בכמות
יותר גדול ואף יותר הרבה . התשובה
יען היות האויר צח יותר ואין צ"ל בלילות
הקרירות שאז יזוכ האויר ומוחשים יותר .
הו'

ברכות
פרק
חמישי
רז"ל
דרשור
זמנור
מספר
הככבים
עשירי

תמונתו שוה כי פעם נראה גדול פעם
שלם פעם חציו ונקטם ופעם מקרין ומפריס
כפי השתנות ההבטה שיביט בו השמש
כמקרה אשר יקרה לירח לפיכך צריך
אתה לומר שמקבל אורו מהשמש זו ואין
צ"ל יתר הכוכבי הנבוכים העכורי ממנו:
הרביעית שנוגה פעם הוא למטה מהשמש
ופעם הוא למעלה מהשמש סביב סביב
הולך כאלו היתה השמש מרכזו שלו ולכן
בשהיא למעלה מהשמש נראה שלם
ובשהוא למטה ממנו נראה מקרין ומפריס.
החמישית מפני מה קורים לאיזה אנשים
בעלי נוגה לפי שטבע ככב הלז חס ולח
אך שעורף בחמימות וכל שטבעו נוטה
לכך ראוי הוא ליתסו לנוגה: הששית
שממשלתו על הכחורים ויפדה תואר
והמשוררים ובעלי שחוק והזמה ועל כלם
שבנקל עושים פועל הנשים וביתו הראשון
מאזנים וביתו הב' הוא שור (וכנראה סוף
דכנכס כנכס יסא בכר עתיד ונכא מ"ט חסום דאשתלח
ביס כורא פרס' יזר של תשמיס כוער כמו אש וכו') :

ככב או כתב גם כן מסבב את
השמש כמו סביב מרכזו ולזה
לפעמים נראה שלם ולפעמים חציו אף
לפעמים רק מקצתו כפי ההבטה אשר
יביט בו השמש: ומפני מה קוראים
לאיזה אנשים בעל כתב או בעל ככב.
תשובה לפי שנמצא בככב זה הרבה
קריורות והרבה יבשות ובעלי
כתב הם ממין זה. ככב זה מבטו
לאנשים נאים והכמים וחריפים בעלי קומה
וצהובים וביתו הראשון בתולה וביתו הב'
הוא תאומים: (וכנראה סוף דכנכס יסא בכר
נסיר וחסום חסום דספרא דחמס סוף פי' סופר של מול
חמה לכתוב דרך הלכו ותקופותיו):

מאדים גם כן מקיף השמש כמו
סביב מרכזו אך למטה
מצדק ושבתו. ולמה צבעו אדום ואשוי.
תשובה זה יקרה מכפילת נצוצי השמש
כי כל חומר שנכפלו עליו נצוצי
השמש נראה אדום כאש. ולמה קוראים

לאיזה אנשים בעלי מאדים לפי שמאדים
טבעו חס ויבש אך שחמימותו עורפת על
היובש וכל שטבעו נוטה אחריו וכל אבריו
משועברו או נקרא בעל מאדים ככב זה
ככב הרמנים והחריפים ושעריו נוטה
לשחרות וקופצת עליו הזקן והבי' הראשון
עקרב והב' הוא טלה: (וכנראה סוף מאן
דכנכס יסא בכר חסיד דמא אמה רב חסי או אומכא או
חריף סוף נכ"א פי' רועה או מנהל):

מתחת לשבתי ולמעלה ממאדים
הוא צדק המסבב הירדן
כמו סביב מרכזו: ודע שסביב צדק
מקיפין לו ארבע ככבים קטנים הנקראים
נביים של צדק ומפני מה קוראים לאיזה
אנשים בעלי צדק. לפי שצדק טבעו
חס ולח כשורה וכל שהוא מאורתו המזג
נקרא בעל צדק והוא ככב האנשי החשובי
והנאים ומאנשי הכת הגדולים ומי שזקנם
עבה וצהוב ואינם קרחים. והבי' הראשון
הוא קשת והבית הב' דגים: (וכנראה סוף
דכנכס יסא בכר נדקן. אמה רב כחמן נדקן כמנות):

שבתי הוא היותר גבוה שבכלם
וכמו כן כדור הארצי היא
מרכזו וסמוכים לו ב' ככבים קטני ומאדים
אך שמקבלים כמו כן אורם מגוף השמש
ונקראים שומרים של שבתי. ומפני מה
צבעו רומה לעופרת. אולי יהיה מאיכות
שלו וגם מכפילת נצוצי השמש המכים
בו ומהפכים אותו לגוון העופרת. ומפני
מה קוראים לאיזה אנשים שבתיים. לפי
אגם טבעם קר ויבש כמו ככב זה. אך
שקריירות יערוף על היובש וממשלתו על
האנשי השחורי והרזי ובעלי דאגה ולאותם
המטנפים בגדיהם ולאנשים משחיתים וזקנם
מעוטה וביתו הראשון הוא גדי וביתו השני
דלי (וכנראה סוף מאן דכנכס יסא בכר מסככתין
כטלן פי' כעו לא יסכותו) ודע שלכל ככב יהיו
ב' בתים מלבד השמש והירח והבי' הראשון
הוא בעצ' שבו יצמח הככב בנפש בגוף ובמלך
בכסאו. אמנם הבית השני איננו כ"כ עצמי
ולזה לא יהיה כל כך חזק הכח בו:
פרק

היה מדוע לפעמים מהפך קצותיו כלפי
שמים ולפעמים למטה וזה יקרה בהיות
השמש במצב הירח לצד צדן או הירח
משפול קרניו אבל בהיותו לצד דרום
מעורר קרניו כי לעת שיעבור עליו אור
השמש תכף מלמטה יעשה פנומה : היט
שלקו הירח או השמש לעולם לא יגירו
העתידות לפי שהם טבעיים והכרחיים :
הך שאי אפשר לירח לפעול שום פעולה
אם לא יתנועע ותנועה זו היא הקפית
כאשר ביארתי למעלה אצל השמש בענין
זה : כי עוד אחת אני שוא ואותה
אבקש לדעת היאך יקרה שהחולץ הירח
נמצאים בהם הקמים כלילה ממשותם
בעורם ישנים הולכים אנה ואנה ועולים
על גבי הבית ויורדים בלתי נזק ופגיעה
רעה וזה שכח מאד כמו שאירע מעשה
זה ראוי להזכירו : שגוי אחד נפול
תדמה עליו היה רגיל לירד לבורו וכל
עוד שלא נגעו המים את כף רגלו לא
הזר לעלות : זאת ועוד אחת גדולה
מזו שבעור פאריו בארץ צרפת : גוי אחד
אזר הרבו בתרומתו וירד לנהר שיקואנה
העובר דרך העיר ועבר את הנהר ושט
על פני כלו עד שהשיג א עבר הנהר את
אויבו והרגו : ואחר שמילא רצונו הזה
לכיתו למשכבו ולא ידע בשכבו ובקומו
אף פטרוהו בבית המשפט כי ידעו את
חליו והיה ברור אצלם שלא היתה
ערמה :

תשובה לזה הוא שכח המרמה הוא כ"כ
גדול שיש בו כח לנענע הישן
ושיקום ממדתו וילבש עצמו ושילך ויפעול
כל פעולה שבעולם בהעלם אחת בתרומתו :
ואני אומר שהדמיון הירדני בעת שנתם
נמשלו לבהמות בהקיצתם כי הלא אף
הם פועלים אך אינם יודעים טוב ורע
ועדין צריכין אנו לדעת מפני מה אינם
גופלים אפי' במקום גבוה :
ונשוב לפי שאינם מבחינים הסכנה ואינם
מבחינים ואף לא יאדע להם
סיבוב הראש : סברה אחת לסבר זו
היא שינוי טבע מן האנושי להזותם

הלושי מוח וותר וחכמו דעת ובהם רבוי
דתייהר הדם המעלה עשן למוחיהם ואז
נרמלא המוח רתמונות ורמיונות
המניעים כחור האדם לאלה העניינים
והפעולות : המשל בזה : אם יקוב אדם
שפופרת של ביצה וימלאנה טל ויתננה
תחת קווי השמש תהיה ענין דואות איך
שמש הוטף אותו למעלה במהירות גדולה
כך הירח כפי יכולתו במה שמשפיע לנו
אור השמש יש לו כח מושך : ככה
המאגניטיש (בגשמים מורכבים שהוא מה
הידידות : ומכאן שהידידות עלולים
יותר בסוף דרך לעת שקוי הירח מכים
לראש הנרדמים : והנה השתנות סבות
כל הנל רוכן או מקצתן מסבבים כל
אה לבעלי ירחיים לפי ערכם : באופן
שמהם המדברים בתרומה בלבר
ומהם המפליגים לרבר ולהשיב כהלכה
על כל שאלה ושאלה : ומהם המקיפים
מטותיהם או הולכים ארוכות וקצרות
בהדר משכבם : אף מהם הולכים למרהקים
עולים ויורדים כאשר שמעתי מפיו מגיד
אמת עניינים נפלאים מי יכול להביאם
הכל בספר : (אמר המספר חולי זה ורפואתו
אחד מדור בפני עצמו כחלק ב' מפפרי סקרא עולם חדש)

פרק תשיעי

מדבר בשמו' ומהלך
חמשה ככבי לכת

הנקראים נבוכים ופעולותיהם :

אחרי

שביארתי מהות וכמות ופעולות
שני המאורות הגדולים : עת
לדבר בחמשה ככבים נבוכים והם שצמ' כן
וצריכים אנו לכמה ידיעות : הידיעה
הראשונה למה נקראים נבוכים : לפי
שאין הלכותם וישרה פעם לפנים ופעם
לאחור כאחר הנבוכ בדרך : הידיעה
השנייה שהם כדוריים ומתוארים במהותה
אקית : השלישית שאין להם אור בעצמם
אלא מה שיקבלו מהשמש : הרע לך
שהוא כן לפי שאו היה לנו ליחס האור
לאחד מאלה הכוכבים היה ליחס לנו
והלא אנו רואים שאין בו אור לפי שאין

עיי' פרשי
בשלה על
מסוק והעל
שכבת דטל
וג'

לאפיקורוס כפי סברתו ודעתו ולא כסברת
תורתנו הקדושה כי לא הנחילה מלבנו
לעובדי אלהים כי אם לוישראל בחירו.
ואין הסומא מבהין אר. הנוצנים היותר
טובים ולזה בחרתו בקיצור ואעורר פה
כ"ב הערות : ^{הנהגה}
הערה הראשונה מפני מה היתה הכדורי
לפעמים נראת בתמונה
ביציית וגם פעם גדול ופעם קטן . אבל
תשובה להקירה זו תמצא בגוף השמש
לעת נעשה ביצוי על אופק הארץ : ה' ^{הב'}
מפני מה הירח לפעמים נלקח על פני כלו
ולפעמים מקצתו . לפי שלפעמים יכנס
כל גוף הארץ על פני כולו ויאפיל הירח
אבל לפעמים יבא מן הצד : ה' ^{הג'} מפני
מה לפעמים הלכות שוהה הרבה ולפעמים
אינו שוהה כלל . וזה יקרה בהיות
הירח סמוכה לארץ ואז יכנס צל הארץ
יותר רוב באופן שישוהה הרבה אבל
לפעמים הוא רחוק מארץ ואז יקרין צלו
ולא ישוהה כלל : ה' ^{הד'} מפני מה במוחי
בעלי היום ובביצים ובכל שרצי המים
הסרטן והצב למונהו תמצא רטיבות יותר
בסוף החדש ובתחלת החדש לא תמצא
כלל . לפי שבסוף החדש ימשך הדברה
רטיבות מסדור הירחי לכדור הארצי מה
שאנו מן בתחלת החדש : ה' ^{הה'} מפני
מה סוף החדש מסוגל יותר לקבל הנקבה
הריון . ואף יותר טוב ללידה משאר
החדש : יען כי הלידה צריכה רטיבות
ורכות וכל עוד שהלבנה יותר גביה מכה
זפועל בנו יותר ולכן הנולדים בסוף חדש
יהיו רטיבים הרבה והנולדים בשני רבועי
האמצעיים יהיו יבשים יותר אבל הנולדים
ברביע הראשון יהיו אמצעיים : ה' ^{הו'} הירח
בציווי הכורא יתברך מפליג לעשות
פעולות ברפואות ומוסיף בס כח . וזה
יהיה או מהרבה או כמעט הלהות השדוי
בס : ומכאן אתה למד שמשקה הרפוא
בסוף החדש תחיק הרקד יותר להיורחו
הגוף אז רך ומעיו רפויים : ה' ^{הז'} שההקזה
יותר משובחת בסוף החדש מטעם שיש
בילוי בוורדים יותר משאר ימי החדש :

ה' ^{הח'} אומרים שאם יגלהו שערות האדם
ואם יוטלו צפרניו בסוף החדש יאחרו
להתגדל ואם בתחלת החדש ממהרים
לצמוח : ה' ^{הט'} כל דבר הנרלש ונעקר
ונקטב יהיה בלתי חזק אם יהיה בשני
רביעים האמצעיים ולא ברביע האחרון .
וען שברביע האחרון כל גשמיים שואבים
יותר ממותדות הירח ובנקל יתעפשו : ה' ^{הי'}
מרוע גורם צער וכאב לעלולים ברביע
האחרון . וזה יהיה להוותם הלושים כבר
ועל הראשונים הם מצטערי וזה בא להוסיף
כובד ורטיבות : ה' ^{היא'} החולאים הירחיים
במו החלי השקוי והשתוק והדומה להם
כלם יכבד הלויים בסוף החדש כי יש בכל
אה התהלואים רבוי המיתרות ואין לתמוה
אין יכבד עליהם החולי : ה' ^{היב'} שבעלי
השדפון והקדחת דקה באמצע החדש
גובר עליהם יותר החולי לפי שבאורתו
זמן היושב מתגבר יותר והוסר הרטיבות
והוא הקדחת : ה' ^{היג'} מפני מה חולאים
הירחיים עיקר סבת תהלואיהם מרגישים
בירח . לפי שכבר הם חלושי המוח
וכוכבים לקבל ההיזק ממנו : ה' ^{היד'} הירח
מוסיף כח לכל זרעונים וצמחים בסוף
החדש : ואף זה יהיה מרוב רטיבותו
מצמיח אותם : ה' ^{היז'} מפני מה נוהגים
האריסים לזרוע איזה זרעונים דוקא בסוף
החדש . ויש מהם הנזרעים דוקא ברביע
הראשון . תדע שהזרעונים אשר טבעם
לח ונצרכים ליבשות נזרעים ברביע הראשון .
אבל הזרעונים הנצרכים לרטיבות נזרעים
ברביע האחרון : ה' ^{היח'} למה קוראי לאיזה
מזג מזג ירחי . רצונם לומר שטבע הירח
הוא קר ולא וכל אדם או בעלי חיים
שנמצא בהם הדברה רטיבות וקריירות
מתירסים א הירח : (ועצמרא ספי קאן דנלכנס
גבר סכול מרעין כנאי סתיר ונספא סכול דלח דילוס והוסה
כפן אינניכ מללס) : ה' ^{היט'} מהווע בתמונת הירח
לפעמים קצרותיו נראים חטיב ולפעמים
יהיו קטומים ועכורים . וזה יהיה בהיות
האוויר צח או יקרן חטיב כי לא יסתדר
קצותיו . מה שאין כן בהיותו האוויר
עביר ועב המכסה אותם ואונם נכדים :
ה' ^{היח'}

בהיות

שפעולות וכחות והשתנות
היות הם הרבה ומגדולת
העבר ניכר גדולת רבו לכן עתה אבאר
סבת קצתן מפעולותיו לחמוני העמים
שאניס משגיחים בו :

הבחינה הראשונה שהיה הוא חומר
מורכב מהיסודו שלנו כי לא ימצאו
זולתם . וכבר אמרנו למעלה שהשמש
ושאר הכוכבים הם מורכבים מאה היסודו .
אך עתה נבאר בורה באיכותו ומהותו :
ויבורר הכל באר היטב על ידי אותות
המשאויים . וגם מה שאחרונים השיגו
בחוש על טילישקופוס ודיוא שפופרת
העשוי להביט בכמות ואיכות הכוכבים :
הבחינה הב' שהלבנ' היא כתמונ' כדורי'
כאשר ביארנו למעלה בכדור
השמש וזולתו וזה ידוע ונכר ממדהלך
הירח . לפי שאו היה לה תמונה אחרת
חלא בנטות השמש פניו ממנה לא היה
בכחו לעשות כ"כ שינוי במראה הלבנה
ולפגום בה : אבל בתורתו כדורי בנקל
נכר ונראה השתנות האור :

הבחינה השלישית שהלבנה היא חומר
אטום . הא' כי כל מגמתה
לקבל האור מהשמש ולהשפיע עלינו
וזהו מזה שהלבנה היא חומר אטום .
הב' או היתה ספירית או צלולית . אז
כאשר תברול בין השמש לבין הארץ
זפנינו כלום היתה מעכבת אור וזהו
השמש מלעבור או להתפלש ולעולם לא
יולד לקורת השמש . אבל אנו רואים
שתסתיר השמש מול פנינו והוכרחנו לומר
שהיא חומר אטום :
הבחינה הרביעית שהלבנה מקבלת אורה
מהשמש וזה נכר ממדהלך הלבנ'
וגם מלקורת שלה . יען כפי השתנות
ההבטה בשמש תשנה תמונתה . ולעת
שכדור הארץ יברול בין השמש והלבנה
אז הלבנה תסתיר אורה וזה לא נכון שיקרה
לה אם היה לה אור מעצמה :

הבחינה החמישית הלבנה תרטיב הרבה
גשמיים אשר מתחת לגלגלה
והמפורסמות אינן צריכות ראיה : וזוהן
טו א

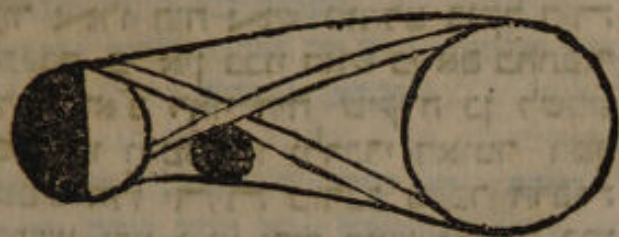
מזה שיש בה הרבה רשיבות (כי כלום
היתה יכולה ליתן דבר מה שאין לה)
ואולם זה יקרה בכח קוי השמש כאשר
אמרנו למעלה . שהשמש פועל ברשיבות
הלבנה ומהם אותה ומפור חלקיה ומוציא
קטוריה . ואל תתמה הלא עניך הראות
שמחום השמש רמים בכדור הארץ
מתפורים ומותכים ומרטיבשין ומכל שכן
בירה או הלבנה שהיא יותר נקיה ואינה
כל כך מעורבת ביסודות :

הבחינה הששית לקורת הלבנה יקרה
כאשר יברול כדור הארץ בין
הלבנה לבין השמש וזה יהיה באמצע
החדש . והטעם הוא להיותו הארץ חומר
אטום ועומדת נכח השמש אז מרתיע צלה
לאחוריה כלפי שמים : ולרוב קטנותה
בערך גוף השמש יקרה שצלה מקרינ'
ומפרים אבל לאחר זמן נעשה צר נקטן
ונפחת :

הבחינה השביעית שהלבנה יש לה כח
גדול לבשל פירות הארץ כמו
שיש לשמש כח לבשל פירות העצים
והפסוק מעיד על זה כנראה בפסוק (וממנ'
ג'ס ירח'ס) פירש' יש פירות שהלבנה
מבשלתן ואילו הן קשואין ודילועין ועוד
פרש' ירח'ס שהארץ מגרשת ומוציאה
מחדש לחדש ר"ל מרח ועד סוף חדש
שאו הלבנה פעולתה גדולה משאר חלקי
החדש :

ועוד היה בידי לכתוב כמה בחינות בענין
כתמי הלבנה ושינוי מהלכה כארבע
רביע החדש ולברר האם פני הלבנה
הם ישרים . או עקומים . כי נראה
בה הרים וגבעות וחוברי השמים החזים
בכוכבים הפליגו לרבר מהימים והיאורים
שבגוף הלבנה . והרבה כמו אלה אין
בהם צורך להביא' בספרינו כי כל כונתי
להודיע מעט מעט באין בנו היודע טוב ורע
מפני הסוברים שאין בנו היודע טוב ורע
ואף אם אכתוב להם דובי תודתנו כמו
זר יחשבו כי כל כחם בפילוסופיא ובחוקי'
נמוסיים ובאמת טובה תורה עם דרך ארץ
ועל זה ועל כיוצא בו ארזל ודע מה שתשיב
לאפיקורוס 15 I

השנה : לפי שקודם האביב הגופים הם יותר להים ואז בהיותם יותר מלאים בנקל מקבלים ההיזק : התשיעית מפני מה לא נראה השמש כפעם בפעם בנוון אחר . אך לפעמים אשוי או זהבי או רמוני או כספוי או ברזלוי או כרתי או כעופרת . זה יקרה מתערובת האורות והעכירות והאטומות יחד פעם בגוף השמש ופעם בחוץ במאירי האופן או כמה מונע עננים : העשירית למה לא יקרה לקות השמש לא בסוף הדרש : ונשיב שבאותו הזמן דווקא תכדיל הירח בין פנינו לפני השמש : הלא ואם כדבריד ולמה לא יקרה חלקות בכל מולד . ונשיב עם היות שכל הדרש הירח עובר בין השמש לבין הארץ ובנינו הדרים עליה ע"כ זה איננו בא מכונן מירי הדרש בהדרשו ביושר נגד פנינו לפי שהירח אינו שוהה בין קו חלקותיו וקו המולות כמנהג השמש ההולך בכברות אך יקרב או ירחק עצמו מעל' ואז מצר זה או מצר אחר יהי חלקוי : המשל כזה אם הירח בעת ההיא נגד עיני ראינו הדר בוינוציא לא ירתחיב בשביל זה שיהיה או נגד עיני שמעון הדר בקושטנ' וכדי להבין זה תתבונן צורה זו :

קודם שקדם אשר כחצית קודם סגן וכערכית קודם סקיעתו נק' בלסון חכמים דמדומי חמה .

בחורף כאשר יאיר בקיץ : יען שהשמש קרוב לנו במזלורת החורף מאשר הוא במזלורת הקיץ וכל הרהוק יותר פוחת אורו וכן להפך כל הקרוב יותר מוסיף באורו ואעפ"י שלא ושתנה כמותו : השלש עשרה איך יקרה שלפעמים אנו רואים השמש קודם יציאתו על הארץ : זה יבא מאירי השמש בהיותו עדיין תחת האופק או שולח נצוציו ררך האירים למעלה באופן שירמח לנו שהוא נגד עינינו והוא דמור ריוקנו . וזאת היא הסברה על מה שקריתי בספריהם שהפלאמינגי כאשר שטו בים הקרה ראו השמש יב ימים בנובהזומלה בטרם שהשמש יצא על הארץ . יען שבקוטב החוא השמש מאיר ימים רבים באופן שהצי השנה יום ורצי האהרת לילה והכל יקרה מנצוצי השמש הנלהצים באויר ומשבירתם : הארבעה עשר מפני מה ההורולוגיא השמשי אינו מכונן בכל מקום : לפי שאין גובה השמש בכל מקום במרה אהת מפני השתנות גובה הקוטב יען שכל עוד שהשמש גבוה יותר לא זו בלבד שיהסר צלו לא אף כפי מישור הארץ ישתנה מקומו : החמש עשר מדוע נצוץ השמש משחיר ולא נצוץ האש : לפי שתולדו השמש הוא להמשיך לנו כל שומן הוץ לגוף ואז שורף אותו . אבל חום האש שורף כל שומן הקרוב אליו אבל אם יהיה עמוק בגוף בקושי יהיה כח בו להגיעו ולכן אינו משחירו : הששה עשר מפני מה אין תועלת במורה השעות השמשי לחשבון הדרש לפי שיש הפרש גדול בין מהלך החמה למהלך הירח ואה ההורולוגיאש הם מתוקנים כסדר השמש ולא כסדר הירח : השבעה עשר איך יקרה לקות הלבנה ואף שהשמש עורנו על אופק הארץ . לפי שהשמש על ידי שבירת הנצוצות אינו מן הנמנע שיתראה כאו היה על האופק לנגד עינינו כאשר אמרנו ובאותו הזמן הירח מכסה הארץ בצלו : השמנה עשר מדוע השמש לפעמים נלקה כלו ולפעמים קצתו . לפעמים תוכו כולו חשוך אבל ההקף שלו לא יהסר אורו . זה יקרה להיות הירח רחוק מהארץ ולפעמים קרוב לארץ וכבר ידוע שחמר אטום כל עוד שיתרחק מהעין יחסר עכובו שיעכב חלק המאיר לנו :

שמיני מדבר באיכות ומהות הירח ופעולותיו :

פרק

בהיות

שרונים עי' הטילושקופוס (הוא סמכות
המקדש אשר כתוב ומוכח מקום) כתמי' בכמותם
ומהותם ומנינם :

הבחינה הששית כתמי השמש אינם לא
חלקי' אשויים ונצוצי השמש מה
שהוא דוחה לחוץ מרוב הרתיות שרותח
כתמידות והלפידים מתהוים מהיותם
שרופים ומעשניו : והנה אחרי שנודע
כל אלה לקורא המשכיל ישמע הכם
ויוסף לקח איכות וכמות ופעולות השמש
ויתעוררו מזה במה הערות :

הערה הראשונה מדוע השמש לפעמים
נראה בתמונת ביצית :

תשובה זה יקרה מהמת שבירת הנצוצות
מהאדים העבים אשר על האופק
המתפשטים יותר לצדדיו מהמתפשטם
למעלה או למטה :

הערה השנייה מדוע השמש כשהוא
בצדדי האופק נראה יותר גדול

במורנו : זה יקרה כמו כן משבירת
הנצוצות מהמת הקטורים הלחים ובכפיפותם
מרחיבים זווית הראות שלו : השלישית
מדוע קשה להביט בעין השמש : לפי
שקרומי הרשת ובזכוכית שבעין אינם
יכולים לקבל כל כך אור בבת אחת :

הרביעית מדוע התמדת הראיה בשמש
גורמת כאב העינים : לפי שמרוב הוים
זהרי החמה יתרובו הוים קרום הרשת
ויוליר כאב העינים : החמשית מדוע
המעין בשמש ידמיע ויטיפו עיניו : אף
זה יקרה מהוים נצוצי השמש המרחיב
הוים קרום הזכוכית שבעין והבת עין
אינה יכולה לסבול כ"כ ותלוץ א הקיר
שבעין עד שיטיפו דמעות : הששית מפני
מה המעין בשמש מעטש : יען שהוים
השמש מרחיב הוים הרשת הגורם הכך
ואז יתעטש : השביעית מדוע השמש
גורם כאב לראש : מפני שהוים השמש
מפזר הרם השוכן בראש ויהיה סבה
להצבות הורידים וסרתמו הלק שבילי
הראש ומה יבוא כאב הראש : השמינית
מדוע השמש מוזק יותר לאדם בחדש
אדר : מאשר יזיק לו בשאר הרשי
השנה

אופק הארץ אז תארו נאש טבעי ומראהו
ירקרק אדמדם : וימשך כזה או שהמר
השמש יהיה אשוי או כל המרים שתארם
אש לא יהיו אשויים עכ"ל הפ' : אמר
המהבר עכו אל תרמה בנפשך שהשמש
יהיה אש מוהלט לפי שאו היה אש מוהלט
ראוי היה להיותו רק וצלול מאד ולא
יהיה מסוגל כ"כ אל התנועה לפי שכל
דבר רק ואורו כל עוד שיתנועע יתפזר :
ועוד אלו היה אש מוהלט בנקל היה
מתכבה כי אין כבוי האש כי אם בהתפזר
הלקיו וא"כ ראוי היה שיקרה כן לשמש
במהירות והטיפרתו ולרברי האומר המר
השמש הלו יהיה מורכב מעפר הרבה
ומקשוי והוא עי' יסוד האש ויתואר כמו
המתכת (המשל בזה הסוג) הנרק ורמוצק
ועורנו בשרפתו :

הבחינה השלישית שהמר השמש הוים
כדורי וזה ידוע במופת הורק
והוא על ב' פנים : האופן האחד בהיותו
כדורי הוא יותר קל ומסוגל לפעול בכל
דבר שבעולם האופן הב' בהיות' כדורי אז
כשיוציא קויו והציו ממרכזו יהיה מסוגל
יותר לפעול לכל צדדיו :

הבחינה הרביעית אע"פ שהשמש פועל
בשאר כדורי העולם עכו יש לו
פעולה סגולית בכדור הארצי ומה שפועל
בכדורי העולם ידוע הוא כי מושל בעליונים
ובתחתונים : בעליונים בכבדי לכת כי
כהם ומאציל אורו עליהם והרבה פעולות
כמו אלה : שאין צורך לראיה אך כוונתי
לבאר אם מושל בתחתונים אבל זה
מפורסם לפי שמיבש האויר ומזך האויר
ומבשל פירותיה ומגדל זרעוניה ומהיה כל
בעלי חיים אשר על הארץ והפסוק מעיד
על זה שנאמר וממגר תבואות שמש וגו'
(פרס' סתית ארצו פתחה לחמה וממתקת ספירות :
ובמדרש אינו דומה תימור של חמה לתימור של לבנה
ר"ל שחמה כחה לנפול פירות העץ ולא כן הלבנה המבשלת
סירות הארץ לבדן :

הבחינה החמישית שיומצאו כתמים ולפידים
בשמש כי הוברי שמים החוזים
בככבים האחרונים כלם ירמנו עריהם עי'

השאלה

התשיעית מה טיבן (ענין כפרק כ' דמנינה רס"ז ע"ב) של אותן המים ועל מה נבראו או נברלו. הפילוסוף אומר כרי שיתמזג חום השמש ושאר המוכבים החמים וחום האיתוריו ל השמים הספיריים ולהעריף רטיבות על כל כדורי שמימים :

השאלה

העשירית יתכן שיהיו המי העליונים בעלי תנועה כמו שנמצא בשאר מוכבי מרום נבוכים ובלתי נבוכים :

תשובה לא שיש להם תנועה הקפית או עגולית אבל כמה שהם רקים ואדיים כמו האיתוריו ניהם להם התנועה :

פרק שביעי ידבר באיכות

וכמות ומהות השמש וכו'

שש בחינות ודיעות נאות למבין :

עצם השמש אעפ"י שהיא גוף צח ובהיר עכו לא נמנע מהסוכרים

שהוא גוף אטום ועכור ומביאים ראיות לדבריהם אבל יש לאל ידו לבאר איכות מהות וכמות השמש כמה בחינות שלפנינו וגם לעורר כמה הערות הכרחיות ונאות למבין :

הבהינה הראשונה בידוע שכל דבר אשוי חם ומאיר וזה אנו רואים בחוש ובהרגשה שהשמש מאיר לארץ ולדרים עליה מהמם אם כן יחוייב שהשמש חם ומאיר :

הבהינה השנייה השמש בוראי הוא חמר אישוי לפי שכל חמר המאיר וחם ביותר הוא אשוי ומאחר שהשמש הוא ממין זה א"כ יולד מזה שהיא חם ומאיר והנופת על זה אם תביט בשפופרת הנקרא טלישקופוס וביורר בהירותו השמש על אופק

הרקיע שהוא שטח מבריל בעקמומיות גלגל הורה ושכל מים האמורים בפרשה אינם אלא שם כנוי ליסוד שכולל גלגלי השמים וצבאם והיסודות הארבעה עכ"ל . אמר המחבר תמהני איך יערב עולם הספירי עם עולם היסודי אולי יסכים עם הסוכרים כי למעלה מגלגל הירחי ג"כ הם מורכבים מד' יסודות או מב' יסודות :

ועוד הרקיע שהוא השטח מבריל בעיניו אל מי ניהסו . ועוד כמה שהביא ראיה לדבריו מהא דר' עקיבא שאמר לתלמידיו כשתכניסו אצל אבני שיש אל תאמרו מים מים משום דכתיב דובר שקרים וכו' : וכתב החכם הנזכ' כלומר אל תחשבהו כי זה שנאמר על הרקיע שנעשה ביום שני והוא מבריל בין המים העליונים למים התחתונים הם מים ממש אלא שם כנוי כמו שאמרו וכו' אף זו אינה ראיה שהרי הריטבא בפרושיו הביא הלכות רבתי בלשון זה מפני ששומרי פתח הדיוכל שיש שם מטילין אף אפי גלי מים ואין שם אפי' טפה אחת לא אויר זיו אבני שיש טהור וכו' וכן רבינו האי גאון ז"ל מהלכות זוטרת בלשון זה כורתב היכל ששי נראה כמו שיש בו מאה אפים רבבות גלי מים וכו' הנה עיניך דואות שזה ידבר בגלגל המלאכים שהוא רקיע האחרון ושם כולו רוחני מה שא"כ בג"ד שיהיו ברקיע השלישי או מצד שכנגדו ברקיע הראשון הספירי ואני המחבר אומר לענ"ד ירהיו המים העליונים כעין מים התחתונים אפס שהם נברלים מהמרו בזכות זיהיו כנשם המשי ולכן נוטה א סברה זאת בעל יפה תואר באמרו שהוא זיעה בעלמא (ענין כספרו דף כ"ט) :

השאלה

השמינית כמה הם המים העליונים :

תשובה זה נמנע מההיעה אך אמנם כפי דברי הפסוק ויהי מבריל בין מים למים נראה שיהיו כערך המים אשר כתרת לרקיע כי לא יפול שם הפרל אלא בב' הצאים שוים :

אמר הממכר דעת הפילוסופים שלו והיו כדעת
 רז"ל כדלית' כגמר' דחגיגה אמר רב יסודס
 שני רקיעין הן שכלאמר • הן לה' לקיך סקמים וסמי
 סקמים • וריש לקיש אומר סכעס סלו הן • וסלון
 רקיע סקמים וכול מעוק מכון ערכית כסקר דקסס
 סוטכ לעול סלמ הרב כע •

בפני עצמו אשר בו חוזר חלילה ועם
 כל זה כולם יחדו חוזרים בתוך שמים
 אחד • ולכן עלה המוסכם מכמ' פילוסופי'
 מהקדמונים ומהאחרונים אשר בדורנו
 לומר שאין שם לא שני רקיעים : האחד
 השמים שבו כוכבים ומזלות : והרקיע
 השני המקיף החלק והם אויריים : ואמר

המהבר אל יבדלך מאמר רז"ל היכן גלגל
 ויתן אותם לקים ברקיע השמים • רבי אבהו אמר מקרא מלא הוא ואנשי כנסת
 הגדולה פרשוהו אתה עשית את השמים ושמי השמים וכל צבאם היכן כל צבאם
 נתונים ברקיע השני שהוא למעלה מן השמים ונלעד' שהכמי התלמוד גם הגאונים
 הארונים מסופקים היו בענינים האלה כמו כן שהכמי המהקר מהאומר' היו ממשמשים
 באפלה אך אמנם שיהיו דעת הפילוסופים והמהקרים (החושבים שהשמים הם הכדור
 האשירי ר"ל האויר הוך העליון הספירי והוא הנקרא רקיע ראשון) לרעת חכמי
 התלמוד הנזכרים לעיל :

השאלה השביעית היתכן שיהיו המים אשר מעל השמים ביום ממש ואם לאו.

התשובה שהפסוק מעיר על המים העליונים באמרו ויאמר אדם יהי רקיע ברוך
 המים : ויהי מבדיל בין מים למים וגו' ובגמרא בשעה שביקש הק"ב
 להביא מכול לעולם נטל שני כוכבים מכימה והביא מכול לעולם וכשביקש לסתמם
 נטל שני כוכבים מן עש וסתמם וכו' ואמר ר' יוחנן נטל הק"ב כל מימי בראשית
 ונתנם לציוס ברקיע וכו' שנא' פלג אקים מלא מים פלגה הרקיע דומה לכריכה ולמעל'
 המין הברוכה כיפדה ומחמת הכריכה כיפה מועת טיפין עכורת והן יורדין וכו' (ובעל יפה
 תואר כותב שזה יעיד על אמתת מים העליונים שהן מים ממש שנברלו מהתחתונים וכן
 במ"ש כאן פלגה אמר לעיל גלגלה טפה האמצעית לומר שנחלקו המים בשוה וגו' • ועוד
 הזכיר הפסוק פעמים שלש את המים האלה והמשורר אמר הללו שמי השמים והמים
 אשר מעל השמים : ועוד נוטה שמים כיריעה המקרה במים עליותיו וכן הרבה כמו אלה
 בפסוקים והנה עינינו רואות איך שבמים האלה רבו הדעות ונתקשו בהם החכמים יותר
 מאשר נתקש' משה רבינו בקדוש החדש זה אומ' בכה וזה אומ' בכה כי המאור הנדול רש'
 זל פירש הפסוק כמשמעו ברוך המים באמצע המים שיש הפרש בין המים העליונים
 למים התחתונים והרב'ן עזרא בסודותיו אומר ומה נכבד רברי האומר שקצות השמים
 עם קצות מימי אוקיאנוס כי כאשר התחזק האויר על הארץ והדות ייבש מהארץ נהפך
 הלהט ונעשה הרקיע • והנאון אומר כי הרקיע הזה הוא גוף כדורי הזק נעשה מהמים
 וכו' הוא קבוע ממוצע בחלל אויר העולם וגם כי שמים ממש קבועים עליו ומים אחרים
 מתחתיו לא שבני אדם אינם מרגישים בס' וכמה מפרשים נמשכו אחר דעת זו ויש כת
 אחרת אשר לא אבו הלך בדרך זה לפי שהוא זר אצלם מציאות המים למעלה מגרם
 השמימי ומהם הוא הרב המורה האומר שזה אשר הזכיר הכתוב מים על הרקיע הם מים
 בשם לא שהם המים המיניים ור' יצחק'ן לטיף בספרו שערי השמים אומר שאינו צריך
 להביא ראיה על זה כי מי שואמין שיש מים על השמים הוא הנמהר הלב והפתי הנעור
 והרק מהכמת טבע המציאות והחכם ר' יצחק הישראלי בספרו יסוד עולם העיר הניתר
 על האומרים שהמים האלה הם מים ממש והביא הגמרא ר' נכנסו לדרס וכו' (וכנתיכתי
 סולך סככ כעל סקידס זל) ועוד שהישראלי הכנים עצמו ברוחק לומר על ויעש אקים את
 הרקיע

הגלגלים

לפי שהשמש בגבורתו שולח ניצוציו יותר רחוק ברצועת החום מאשר ישלח לצדדיו וימשך מזה שגם האדים שמהם נולדים העננים כמו כן יהיו מתפשטים יותר למעלה : תוללת גבול שלישי גם כן תמונתו כיצוית לא שבקצה גבולו העליון יהיה כדורי כתמונת חלל הירח המהבך ומסבב אותו :

השאלה החמישית אם נמצא איזה אש כדורי המפסיק בין גבנונית האויר לקערורית הירח :

תשובה זה נמנע משלשה טעמים : הטעם האחד אלו היה כן בודאי היה בו סגולה ופעולה יותרת מכל אש שבעול וימשך מזה שיהיה מבעיר כל הגשמים אשר מתהרת לגלגל הירח ויהיה מכלה העולם : הב' כי אי אפשר יהיה לירח לפעול בנו ובשאר גשמים ברטיבותו וקרירותו בהיות האש הכדורי מפסיק בין הירח ובין הגשמים אשר מתהרת לגלגלו : הג' אם נאמר שהוא כאש טבעי אף זה יהיה רחוק מן השכל אחרו שאינו בוער ואינו מאיר ואינו ניזון : הנה כל אלה מכריחים אותנו לומר שכל השטח אשר גבלו הקדמונים להיות כדור אחד מיסוד אש אינו לא מהלקים אויריים זכים ומזוקקים :

השאלה הששית השמים כמה הם ואיך מסודרים :

תשובה דע שלמעלה מגבול האויר האחרון הזך והמזוקק (המכוסה כסס חם) הונה עליו הרקיע שבו חמה ולבנה כוכבים ומזלות חוזרים ומה מאד יקרה בעיני סברת האומר שהוא אחד דך ואוירי או ספירי אך אמנם ששפתותיו ר"ל היקף החיצון לא פני הרקיע הוא מקשי ולזה נקרא רקיע מלשון רקוע ונמתה ונקרא גם כן בפסוק שמים ומהתוכנים גלגלים - ודע כמעט שיש לכל כוכב נבדך גבול ושטח בפני

פקום העננים בחשפלותם : אויר השני מתחיל מגבנונית אויר הראשון רוצה לומר מקצה גבול השפלת העננים עד מקום היותר גבוה בהגביהם עצמם למעלה : אויר השלישי מתחיל מאותו מקום האמצעי עד קערורית הירח : גבול אויר הראשון לא יתפשט למעלה יותר מגבול האוירי - וכבר בחנו התוכנים שהעננים היותר כבדים אינם משפילים עצמם למטה יותר מת"ק אמות מהארץ : והנסיגה או מופת השני כי זה ידוע לאותם השוכנים על ההרים הרמים שרואים איך הגשמים יורדים מהם ולמטה והנה כדעת התוכנים ההרים הרמים אם ימדדו בקו עמודי (הוא קוט ארץ סתלוי בו עופרת) ונקרא חוט המשקולות יהיה גבהם ששים אמות באמת הבנין (הוא עץ ארץ סתלוי) רגלים וכל רגל סבעה טפחים :

הגבול השני מתפשט פרסה אחת כלפי שמים מפני הארץ וזה ידוע ובחון ליושבים על ההרים הגבוהים אשר קדקדם הצי פרסה כמדת הקו העמודי הנזכר ועם כל זה הם רואים איך הגשם והשלג יורד עליהם ובהכרח נאמין שיהיו העננים מהם ולמעלה ויגביל גבול האויר השני בגובה פרסה מפני הארץ : הגבול השלישי המתחיל מקצה גבול השני יגביל עד עקמימות הירח שנבחו ומרחק מצבו לכל הפחות חמשים אלכסוני ארץ העולים לחשבון 860 פרסאות כפי מבהן התוכנים האומנים במופתים נאמנים :

השאלה הרביעית באיכות השלש גבולים הנזכרים ותמונתם :

תשובה שגבול אויר התחתון יהיה כדורי כתמונת כדור הארצי והמימי המסוכב ממנו אך אמנם שקצה גבולו והתחלת גבול השני כמעט יהיה נוטה לתמונה ביצוית באופן שיותר רחוק יהיה קצה גבולו הראשון שהוא התחלת השני אשר מתחת לרצועת החום וקו השורה כאשר הוא תחת רצועת הקור וקוטבו

פרק ששי מדבר בסדר חלקי העולם מרחיל
ממים התחתונים ומסיים במים העליונים
ובו עשר שאלות ותשובות :

השאלה הראשונה לכמה חלקים יתחלק העולם כולו : תשובת הפילוסופי
הקדמונים ועמיהם הרבה מהתורניים הודו
יתחלק לשלשה חלקים ואה הם : עולם העליון ר"ל עולם המלאכים מה שהפילוסופים
קוראים עולם השכלים : עולם שמימי שהוא עולם האמצעי שבו כוכבים ומזלות
ויש קוראים אותו עולם הגלגלים : ועולם העפרי הנקרא גם כן עולם השפל ר"ל
אשר מתחת לגלגל הירח :

השאלה השנית איך מסודר העולם כולו בחלקיו : תשובה באמצע העולם
הגדול מונה כדור הארץ הנקרא עולם השפל וזהו
מסובב מימים ונהרות ויאורים ואגמים ולכן נקרא כדור הארצי והמימי וכדור הלז
מסובב ביסוד האויר הנחלק לג' חלקים : ומסובב ג"כ ביסוד האש כדברי הפילוסוף
(והם השמים הראשונים נקראו רקיע א') וסביב לו הוא הרקיע ב' שבו כוכבים (והם שמי השמים ר"ל
רקיע ב') ועליו יהיו המים העליונים התלויים במאמר כנראה בתמונה זו שהיא נגר עיניך
ומכאן ואילך אין לנו רשות לדבר שכן כתוב בספ' בן סירה במופלא ממך א תדרוש
ובמכוסה ממך אל תחקור במה שהורשת התבונן ואין לך עסק בנסתרות :

דף נד

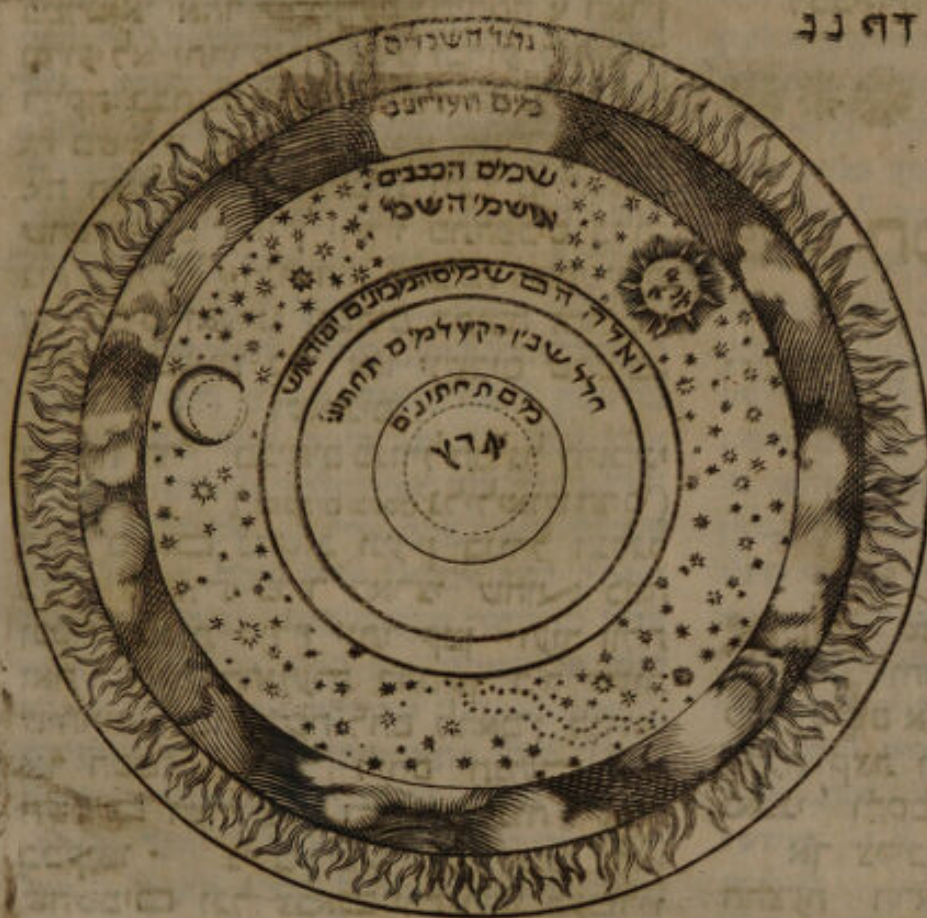
אמר המחבר הפסוק אינו מזכיר לא
שני רקיעים שכן כתוב בתורה
אין כל יסודין רוכב שמי' בעורך וכנאותו
שחקים ואנקלוס תרגם לית אלדא כלדא
ד'ישראל' דסביכתי' דשמיא כסעדא ואקכו'
בשמי' שמיא • ובעל הטורים שחקים
איתא במדרש ששם בשמים וש' רקיע
ששמו שחקים ששם שחקי' מן לכדיקים
עכ"ל • וכדברי א"מ הר' נ"ע כדדשו לעיל
יהיה זה המקום כרקיע שלישי ששם השמים
העליוני וכרוך ה' אשר הכנינו בדרך אמת
לכוון לדעת הגדולי ולא כשכלתי לכתוב
כגד סגרת א"מ הרב ז"ל כי אשר סגרתני
חבור הלו הניע מכתב ידיו לידו ומנאתי
בהם עור לדברי הנאמרים באמת ונדק
ת"ל ע"כ :

השאלה השלישית כמה גבולים יש לאויר המקיף את הארץ : תשובה כפי
הנראה הם שלשה ואה הם אויר הנמוך (ר"ל התחתון) ואויר האמצעי :
ואויר העליון : אויר הנמוך אני קורא זה שמתחיל משטח או פני הארץ ומגיע עד
מקום

הגלגלים

שבתאי וגם הוא מסוגר ב"כ ככב' : ההמישית שלמעלה מאה הכוכבים הנבוכים
יהיה מקום ברקיע אשר בו ככבים הקיימים ולמעלה מהם
המים העליונים התלויים במאמר ומהם ולמעלה יהיו השמים הטהורים הנקראים גלגל
המלאכי' או גלגל השכלוי' הנברלי' וכדי להבינך יותר
בנקלה אחזג תמונה זו
לנגד עיניך .

דף נב

אמנם שהארץ היא בטבור
העולם ויתברר על
פי ארבעה עדים נאמנים:
הא' שהרי בהיות איש
בעמק שורה הן בים הן
ביבש' יראה כל חצי השמי'
ברגע אחד ר"ל שש' מזלות
שהם בגלגל שמיני באופן
שבמזרח ראש סרטן עולה
במערב ראש גדי יורד
וכן להפך הב' בהתנגדות
השמש והירח והוא בהציג
חדש אז נראה איך זה
שוקע במזרח וזה עולה
במערב ויצא לנו מזה שכל
היושבים למעלה מאופק
הארץ הותכים השמים
להצאים וזה לא יקרה אם

לא היתה ארץ מרכז שלהם . הג' להיות שהג' כוכבים קיימים הנמצאים בעגול קו
השווה נראים בלילות הצחות איך מתנשאים על' תנועה יומית בזריחתם ובשקיעת'
למעלה מהאופק באופן שהם שוהים י"ב שעות למעלה וי"ב שעות למטה מאופק וזה
נמנע אם לא היתה הארץ מרכז השמים והכוכבים :

הרביעית לעולם לא יקרה לקות הירח לא בהתנגדו עם השמש כי בהכנס צל הארץ
בין שני המאורות אז יסתיר ג'ור השמש המאיר על פני הירח כי בעצמו
אין נונה לו . ומעתה נאמר לו לא היתה הארץ במרכז העולם אפשר היה שיעמדו
שני המאורות בשתי הנקודות על קו אחד בלתי לקות שבעולם . וכן להפך אפשר
שתלקה הלבנה או תפגום בהתקרבה אל השמש פחות משעור חצי קו (ר"ל לכסוף אחר)
כאשר ידו לאצטגנינים כמופת חותך על כן הוכרחנו לומר שרדור הארצי מונח באמצע
העולם : אמנם עולם הנדול ושבעה משרתיו מסודרים היטב באופן הנ"ל כי התוכנים
והחברי שמים ניצלים מכל שגיאה ויהיו מיורעי העתים* הנכונים והתנוע' היומית של
הכוכבים . וקו השווה . ועמידת השמש . והשתנות הארבע תקופות ותוספ' הימים
והלילות . וב' בין השמשיות . וב' לקיות . ומהלך הנבוכים והשתנות המביט שלהם
וזהלתם כמה ענינים הנצרכים לדעת את הכל יתישב בנקלה ועל דרך ישר :

הוא אחריהם . זה אין הדעת סובלתו .
אה הם הראיות שיוור המורים בדעת
קופירניקוס ואמנם התשובות בנקל נכוהות
למבין ולא אאריך בהנה יותר :

פרק חמישי

ידבר בסדר הלקי
העולם . ופיקים

ככבים הנבוכים

ושאר ככבי מרום . ובשמים הספירים .
ובמים הקרושים . ובשכלים
נפרדים :

אחר

שבארנו משפטי תנועת הגלגלי
והמזלות ותנועת הארץ וטענת
קופירניקוס אמרתי עת לרבר בסדר העולם
כדעת קצת תוכנים מהאחרונים במופתים
נאמני . ומסכימים עם סברת הכטנו . ול
אך צריכים אנו לחמש הצעות :

ההצעה הראשונה שכדור הארץ הוא
בטבור העולם :

השנית שהווא מסובב באוויר המוכרל
לג' גבולים :

השלישית גבול האחרון האוויר מסובב
בשמים ספיריים והוא אויר

אחר . וזווקק זהקדמונים קראוהו יסור
אש כאשר העירות . כבר למעלה :

הרביעית למעלה מהו יהי' הרקיע והם
השמים האוויריים והרכים

שבתוכם הככבים הזורים ולדעתם יהיה
בזה האופן .

ירח הוא היותר נמוך שבכולם ולמעלה
ממנו . כוכב ולמעלה ממנו נוגה

ומלמעלה מאדים וג' אה המוככים זולת
התנועה שיש להם סביב השמש מתנועעים

עם השמש סביב הארץ : ולמעלה מהם
צדק הסובב סביב הארץ וזה הכוכב מסוגר

בין ד' ככבים קטנים (נקראים כלם סטילוני ויכס)
ר'ל שומרים של צדק וממנו ולמעלה

הככבים אי אפשר שיעמדו במקום אחר
לא שיתרחקו ויתפזרו במרוצה כזו . מש'אכ
בתנועת כדור הארצי . ואם תשאל שאת
בטלמאי אחר שהתנועה נתיחסה לא הארץ
מדוע לא יתהרסו הכנינים ומדוע לא יקרה
דלקה בבתיס מרוב מריצת הארץ . על
זה משיבים כת קופירניקא ואומרים שכל
אה השאות הם הלומות והבלים להוור
שהאוויר עם הארץ יחדיו מתהפכים בלתי
נוק בעולם . והנה היא כספינה המתנועעת
על המים ואנהנו יושבים בתוכה והולכים
ונדמה בעינינו כאלו אנו יושבים שקטים
ושאננים :

הראיה הר' מביאים מגורל הגלגל השמיני
(ומסכים עמם גלילאוש החב')

באמרם אם נחשוב ונעיון בגורל הגלגל
בערך קטנות כדור הארצי שהווא כמה

וכמה רבבות מילין יותר קטן . ועוד זולת
זאת מרוצת התנועה בהמשך כ'ד שעות

שיהוייב לגמור קשה להם להאמין להיותו
נגד הסברה והשכל ליחס תנועה זו א

השמים ושרהכדור העפרי ינוח ויעמוד
במקומו . גילברטוש אומר אינו כדאי

שהשמים וכל צבאם יתנועעו בעכורנו
ובעבור הארץ הקטנה ואינו כדאי שממשלת

השמים העליונים יהיו מתנועעים תנועה
היומית בעבור כדור הקטן הארצי הלו

אחרי שאין צורך להם בתנועה זו :

הראיה החמישית אומרים ומביאים משל
לרבריהם כשאנו הפעים

להאיר איזה חצר אין אנו תולים הנר
עם העששית בזוית החצר אלא באמצע

החצר כדי שיהיה בו יכולת יותר לפשוט
ניצוציו לכל צדדיו כך השמש שהווא

מנורת העולם נראות יותר היותו באמצע
העולם כדעת פיטאגורה מהיותו בזוית

כדעת אריסטו :

הראיה הששית שהצריך לרבר עליו
לבקשו ולהשרהרל

בערו : והנה הארץ צריכה לאור השמש
והירח ואל שפע הככבים והמזלות . ואין

א"כ יעברורה השמים וכל צבאם וקיפו
סביב סביב להאיר על הארץ . ולא תלך

מכתבי אל הרב נ"ע •

הראיה הב' קשה בעיניהם להאמין וליחס
תנועה לגשמים השמימיים
הגדולים והרחבים כי כל כוכב אשר בקו
השווה יוכרה להתגלגל בשעה אחת יותר
מארבעה ושנים רבבות מליון וגלגל יופי
(כפי דעת המון העם) ירוץ סביב הארץ יותר
מהמשים אפים פעמים בתוך רגע א' שהוא
אחד משמונים בשעה • משא"כ אם נוחם
התנועה יומית לכדור הארצי כי לא יקרה
המרוצה יתירה בזו אלא שיעשרה הכדור
כשמונה מאות מיל בתוך שעה •
מושטיליניושוש הושב מרחק הכוכבים הקיימים
בחשבון בטאלמיואוש 2500 חצי אלכסוני
ארץ וכפי חשבוננו כוכב אחד בקו השווה
ירוצ' בתוך רגע אחד יותר מחמש עשרה
פעמים מאה פרסאות • אפרננ"וס מונה
2000 חצי אלכסוני ארץ ובכל שעה ירוץ
יותר מהמשה פעמים מאה אפים פרסאות •
ועוד אם נאמין את קר"נוש החכם (כספר
ה' העש' כ"ח ע"ס) שבשעה אחת בארם בינוני
העורק שלו דופק כמו ארבעה אלפים
רפיקות ובכדי שיעור רפיקת העורק רפיקה
אחת הכוכב ירוץ 1132 ר"ל יותר מאלף
ומאה פרסאות ואם כסדר התוכן הגדול
טיקו מרחק הכוכבים הקיימים 13500 חצי
אלכסוני ארץ ויגיע על רפיקה אחת 706
פרסאות • לנדשכ"רגו אומר שנקובה
אחת בכדור הארצי תהיה קו השווה ירוץ
בתוך שעה אחת 225 פרסאות וכרגע אחת
חלק ששה עשר ממיל ויהיה ערך זה כערך
התנועה הנכחנת והנסיונית בהוש ובעין כי
הקנה (ר"ל הכומנדז וכל"ל בוקס) בתוך רגע
א' יגרש ברור (ר"ל הכאלה) כערך חלק מו'
עשר חלקי הפרסה עם היות שכפי רעת
לנר"ש גר"אף ממדינה העס"ן וכפי נסיון
של טיקו יעוף ברור זה בתוך רק א' משעה
כמו חצי פרסה בטרם יפול על הארץ •
ואם יהיה כדרי האומר שגלגל שמיני הוא
גלגל יומי והמתנועה הראשון יתהיב שבתוך
רק א' יעשה מרוצתו 643848 מילין •
הראיה הג' מרוצת השמים אינה נאותית
להחזיק הכוכבים הקיימים
במצב ובמרחק אחד לפי שאם יתנועעו אה
הכוכבים

בטור אורח חיים סיומן שג"כ • היה קורא כספר
על הג' ונתגלגל הספר ראשו הזמד מידו
עד סוף הגיע לעשרה טפחים התחתונים הקרובים לארץ
גוללו אצלו • אבל הגיע לעשרה טפחים התחתונים
אם הכותל משובט בעין שנת עליו אסור לגוללו אצלו
מפני שהיה לו עקידה וכדי שלא יעמוד כזיוון הסבו
על הכתב ולעת ערב יקוירו כתב למעלה ואם
אינו משופע כל זמן שלא הגיע לארץ גוללו אצלו ע"כ
ואפשר כי זהו טעם שמסכתין מאדם בעת לידתו כל
מה שלמד והוא כי ידוע שהעולם העליון נקרא שבת
והוא הג' של עולם התחתון • ועל כן קודם לידתו
כשלומד עם תורה היו באלו לומד על הג' וכשעם
שרוצה לבוא לעולם התחתון עם תורתו שלמד עם היו
באלו נתגלגל הספר מהג' רוצה לומר מעולם העליון
לעולם התחתון ואסור לו להחזירו אליו באש' כי כותלי
העולם הזה הם משופעים כי השמים כדוריות הם •
וכותלי השמים הולכים כשפוע ועל כן היו דוכא •
סיפכנו על הכתב וזאת היא הסככה שאמרו ר"ל כי
הפוכת הספר על הכתב הוא גורם סככה מאחר שאינו
יכול לראות בספר • אמנם לעת הערב מחזיר
הכתב למעלה ועל כן אמרו רבותינו ז"ל • במדרש •
על כסוק וכו' •
מותו של אדם מלמדים לו כל התורה • וכמו שכתבנו
לעיל על כסוק טוב עם משמן טוב • והענין כי
ניתת האדם דומה לערב כמאמר רבותינו ז"ל עד שלא
שקעה שמשו של ע"ל וכו' ואז היו דוכא שיחזיר הכתב
למעלה וזאת היא הופירה בתלמודו כי מאחר שרואה
הכתב נזכר תלמודו שאותיות מחכמות • ואפשר כי
לכך תקנו כדרכו היום לומר והערב נא וכו' דברי תורתך
כפיו רוצה לומר והערב מלשון ערב וכוקר לומר שלעת
הערב שקיעת שמשו של אדם חוזר הוא לתלמודו •
ואפשר לומר שלכך דקדקו רבותינו ז"ל ריש מסכת
סוכה שמעולם לא ירדה שכינה במתן תורה למטה
מעשרה טפחים וכו' והוא כי אלו ירד למטה מעשרה
טפחים שוב לא היה יכול להחזיר התורה לשמים
מאחר שנתגלגל הספר למטה מו' • וע"כ
לא ירד למטה כדי שיהא מותר
לחזור התורה
לשמים •

טובתם מפורסמים ואותות נאמנו הסותרו
 סברותיך. הראשון או היתה לארץ
 (וולת סמנועה שנתית) רתנועה יומית סביב
 השם יהויב שהנקודה אשר בקו המשוור
 הארצי תשלים בתוך כ"ד שעות חמשה
 אפים וארבע מאות פרסאות (כשעור עגול
 סוחר גדול סבכדור סדני) וכפי החשבון הלז
 תהיה מרוצתה בכל שעה רכ"ב פרסאות
 ובכל רגע שלש פרסאות ומה שמוניס
 שהם יותר מחצי מיל: הכ' אם ניהם
 התנועה לארץ ימשך מזה שהארץ תשליך
 ממרכזה כל בעלי חיים ויהרסו הכנינים
 והאבנים וכל הרבוק בארץ כאשר ישליך
 האופן מעליו את הטיט כשיתהפך במהירות:
 הג' השולח הציו למטרה ככר הארץ
 והמורה כתף חלפו ועברו ממטרה והלאה
 כמה מלון כאשר יקרא לספן העומר
 בעוקץ הספינה וזורק אכן למעלה לעולם
 לא יפול לרנוך הספינה מרוב מרוצתה:
 הד' אם העומר בקו השוה יגרש ברור אחר
 מרהקנה (ר"ל קנה שרפה נקרא כומכ"ד) מול
 מזרח יוכרח שהקנה יקדים ביאתו קודם
 בלח שיגיע לשם הכרור המגורש מהקנה יען
 ולמדנו שכל הגלגלים אשר זכרו הראשונים
 ואולם הם השמים המורים על רבים אבל אינם
 לא אחר דק ומפולש ואוריו:

**פרק רביעי מביא כל הטענות והראיות אשר
 לקופירניקוס וסיעתו על עמידת השמש
 ותנועת הארץ ודע מה שתשיב לוכי בכור שטן הוא:**

אמר המעבר מחלוקת זו כמנחם במרז • דכין
 דכי יסודל וכין רכא סכירל לכו דקיע
 עשו כקובה • וסגלל קכוע • והמה היו כעצמה
 מהלכת כיום למטה מן דקיע • וכלילה נכנס
 כעכו וכו' • כימות המה מהלכת כנוכה דקיע •
 וכימות הנשמים מהלכת כספולי דקיע • ופירש
 רס' סמוך לקרקע כספולי הכפה סאינה מהלכת
 אלל כספולי העולם • וכענין זה מנחתי סמך
 כלה על דרך הפשט מה שכתב אלל הרכ כ"כ כימי
 כקורותיו וספתיו יסק:

**כת קופירניקא מביאים כמה
 ראיות על**
 תנוע' הארץ ואני אביא קצתם: הראיה
 הראשונה • היא לפי שהארץ כדורית
 ותמונה זאת נאותית לתנוע' כמו שהעמודית
 או שטוחית נאותית לנוח • משא"כ
 השמים התלולים בספק אם הם כדורים כי
 הרבה מהפילוסופים הושבי שאינם אלא
 כחצי גלגל או כאהל מתוח או ככפה וכן
 הקדמוני מהם מיחסים לה תמונת המגרל מה
 בציית ומה שאר תמונ' הנברלת מהכורדית:
 הראיה

חקירות האלה תתבונן ותתאמת הסברה
היותר נכונה :
היריעה הראשונה נאמר שכל השמים
שבו הכוכבים מקצה א' הקצה הם
רבים ואוירים מטעמים רבים הא' כי אנו
רואים שכוכבי הנבוכי' פעם קרובים הם
לארץ ופעם רחוקים מהארץ פעם יתחברו
ופעם יתרחקו זה מזה וכן הכוכבים
הזנבויים הולכים אנה ואנה א"כ השכל
יחייב שיש לכוכבים בחירה ויכולת לילך
בגלגל אוירי : הב' כוכב ונוגה מתנועעים
תמיד סביב השמש כאלו היה השמש מרכז
שלהם באופן שלפעמי' הם למטה מהשמש
ופעמים למעלה ואף מאדים מהתך מקום
גדול בגלגל השמש ולפעמים נמצא תחת
השמש ומהם כוכבים נבוכים הנקראים
בלעז סאטליטאש יוב"ש ר"ל המסבבים
את צדק פעם למעלה ופעם למטה פעם
לפנים ופעם לאחור וזה אי אפשר לומר
בגלגל מקשו ומסוגר : הג' כמעט אין
תועלת ברבוי הגלגלים והומרים קשים
אחרי שיותר טוב ובנקל מפורש הדבר
אם נאמין שיש גלגל אחד ושהוא אוירי :
הד' קשה להאמין שבשכיל כוכב אחד
שיש לו יכולת להתנועע בנקל ומעצמו
או ע"י שכלים הנבדלים ואיך יהיה נצרך
לכלי אומנות וגלגלים הרבה בהיות
שהכוכב אינו אלא בנקודה בערך גלגלו :
ולכן נראה לנו שהגלגלי' שבהם הכוכבים
הקיימים יהיו ג"כ אויריים מטעם הנ"ל :
הה' שבגלגל זה נראים כוכבים הרשים ואו
היה גלגל זה מקשו אין ביכולתם לשנות
מקומם אחרי שהם מיוסדים וקבועים
בגלגל : ותמהני על דברי הרמב"ם
והר"ב אשר נמשכו אחר זאת הדעת
הפילוסופית שמספר הגלגלים במספר
המלאכים המניעים אותם והוא נגד הפסוק
רכב אקים רבותיים אלפי שנאן המורה על
רבוי המלאכים כמו שיש בכוכבים :
היריעה השנית וראיה נכונה איך הגלגל
(אשר בו כוכבים ומזלות) אינו הוזר ולא
בסברת חכמי האומות הראשונים ורוב
מהאחרונים ואם נעין בברייתא השנויה

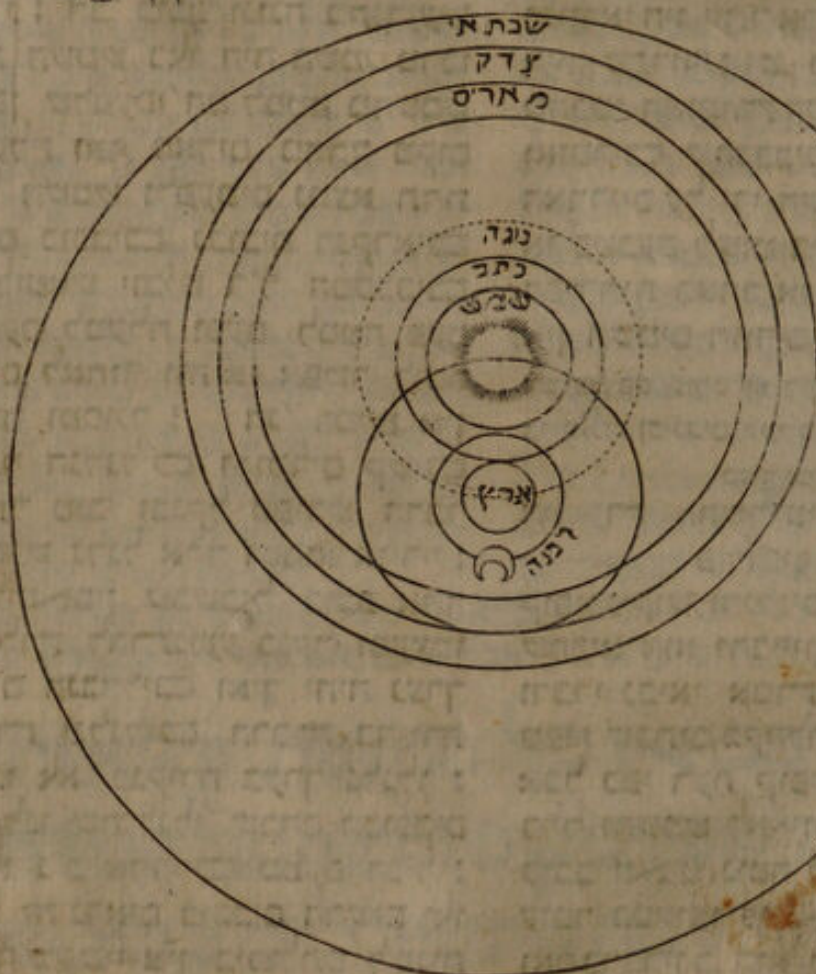
זמר הסדר
זה מסכים
דברי האו
מעולם לא
אינו עולה
צפון ועקר
הרם וכו'

(בפ' מי שהיה) חכמי ישראל אומרים
גלגל קבוע ומזלות חוזרים וכו' ונצחו חכמי
א"ה את חכמי ישראל והא ארדבא נראה
בההיא מסיוס רבי ונאמר נראין דברינו
מדבריהם ומכין ראיה ע"ז בנמדא וכמה
גדולים מהכמינו זל מתרעמים על זה כמה
שהודג לחכמי האומות בקבועות המזלות
(עין בספר אמרי נבוכ) ומה טוב ומה נעים
מאמר החכם בעל ספר א"ס באמרו אולי
היה להזל בקבלה מנביאים זל עכ"ל :
ובוודאי היו יותר אמתיים מהתוכנ' שבאומי'
ועוד שברורנו יש כמה פילוסופים ותוכנים
מהכמי האומות הסוברי' כרעת הכמינו זל
ואומרים שהכוכבים מתנועעים בשמים
האויריים על ידי השכליים (עין לעיל)
או בטבעם לשוט בשמים האויריים כעופות
הפורחות באויר או כדגים השטים במים א"כ
אין השמים חוזרים לא המזלות (אמר הממנה
דע כי אם שמים או רקיע או גלגל הכל אחד הוא נס
כי מזלות וכוכבים אחד הוא כי בכל מול' מקוים כמכו
כמה וכמה מזלות) :
היריעה השלישית בהכרח ראוי לכל
פילוסוף אלקי שיבטל דעת
קופירניקוש והנלוים עליו כי כל אותן ראוי
שהביא הוא וחבריו הם נגד כתבי הקדש
ודברי נביאי אמת הנאמנים בדבריהם
מפני שכתוב בקהלת והארץ לעולם עומדת
אבל כפי דעת קופירניקוש איננה עומדת
כלל והשמש לא יזרח ולא ישקע ואינו
סובב ואינו נוטה לשום צד רק שתמיד
עומד במקומו כי אין לו משפט התנועה
ואם כדבריו כן הוא למה כתוב וזרח השמש
ובא השמש וא מקומו שוא וזרח וכו' הולך
א' דרום וסובב א' צפון סובב סובב הולך וכו'
וביהושע ויעמוד השמש ולא אץ לבוא וגו'
בישעיה ורשב השמש עשר מעלות
במעלה אשר ידרה הנך רואה שבכמה
מקומות הפסוקים ירנו עידיהן ויצדקו
שהשמש והלבנה ויתר הכוכבים מסבבים
סביב הארץ ולא שהארץ מסבבת סביב
השמש ואם יבוא קופירניקוש בטענותיו
וראיותיו ומופתיו כזביות אף אתה הקהה
את שניו ונאמר לו כמוני כמוד יש לו
מופתים

כפר אין
כברין
הני רש
בי
הרקיע
של מים
והכוכבים
שלא
יורדו זה
עם זה
וכי

טיקו בראי תוכן מופלא ושר בארץ דניא היא טעלמורקה כתב סברה שלושית בסדר העולם והיא אמצעית בין שתי סברות הנזכרות וסכים עם סברת קופרניקוס לא שרועה לתת הארץ כרכז לגלגל הכוכבי' הקיימים וכדי שיתבאר תנועת השמים והכוכבים כרצונו מסכים עם סברת בטלמיוס ומסדר במרכז העולם את כדור הארצי נה ושוקט וחפר התנועה לא שסביב לו מתנועעים הכוכבים הקיימים בכל יום תנועה ארת ממזרח למערב על ידי מתנועע הראשון וכדי שיבואר כרצונו תנועת הכוכבים הנכונים נטה לדעת קופרניקוס ואמר שכתב ונוגה ומאדים וצדק ושבתאי כולם מתנועעים ממערב למזרח סביב השמש. ושהלבנה מתנועעת סביב כדור הארץ כדעת קופרניקוס :

דף נא

פרק ג מביא סברה אחרת והנה היא קרובה לדעת חזל :

אמר המחבר אחר שהבאתי לך הסברות המשוגרות אמרתי עת לדבר ולבאר סדר העולם הנוטה ונאות לדעת הכמינו זל : אבל צריכים אנו להקדים שלש חקירות הכרחיות :
 החקירה הראשונה אם השמים הם מקשיים או אווריים :
 החקירה השנייה אם הגלגל סובב וכוכבים קיימים או שהגלגל עומד והמזלות עם הכוכבים סובבים :
 החקירה השלישית אם ניתנה התנועה לכדור הארץ ואם לאו. ושלוש חקירות

הגלגלים

קופירניקוס

הנ"ל יסדר השמש במרכז העולם ורוצה שחומר המסבב וגלגל ככבי הנבוכים מתנועעים סביב השמש ועמהם מונה כדור הארץ באחד מככבי הנבוכים ואומר שהארץ תשלים הקפתה בשנה אחת ממערב למזרח באופן שתנועתה שנתית לא תעכב את תנועתה היומית מה שיש לה סביב מרכזה ברחוב כ"ד שעות :

תנועת הכוכבים הנבוכים היא כל כך ישרה כאלו נעשית במחוגה ועל ידי עגול שקוטב הארץ נוטה ממנו כ"ב מעלות וחצי :

הנה

כפי סברת קופירניקוס השמש במרכז העולם וסביב לו גלגל כרוב ואחריו גלגל נוגה . ולהיותם קרובים לו הקפתם יותר קטנה והוא ממערב למזרח קודם כלות השנה . ואח"כ מסדר כדור הארץ ואומר שיש לו שלש תנועות ר"ל תנועת יומית . תנועה שנתית . ותנועת המאזנים ועל ידי תנועה זו כפי דבריו יבואר השתנות האורך אשר נרגש מימי איפירקוש ועד הנה . וגם כן יבואר מפני מה בזמנינו קוטבי הארץ אינם מכוונים ונמצאים בנקודה שהיו נמצאים בימי איפירקוש . לפי שהארץ כפי דבריו כל יום מתנועת ממערב למזרח תנועה יומית ומושכת עמה הלבנה התלויה במעגל שלה כאשר תראה ותבין בתמונה זו הקוקה ומחוגה לפניך ואח"כ מארים ואח"כ צדק . וכסדר הזה וכו' :

איפירקוש

הנוכר סובר שכל הכוכבים מיוסדים ותקועים במסמרות באופן . וכאשר יתהפך האופן יהטוף עמו כל הכוכבים ממזרה למערב .

בטלמיוס

(הנקרא בתלמוד תלמי) היה כמו ב' מאות שנה אחר שהיקת עצמותיו של איפירקוש והוא השיג שגיאה באורך מערכת הכוכבים וסבור שהם מתנועעים מגלגל אחר הנקרא מתנועע ראשו והוא הגלגל יומי המשלים הקפתו בתוך 36000 שנה כדעת התוכנים :

בטלמיוס

הנוכר מסדר כדור הארצי במרכז העולם הגדול ושהלבנה מתנועעת סביב לו ואמ' שיש ללבנ' ב' תנועות ר' ל תנועה שנתית ותנוע' יומית :

ועוד אמר בטלמיוס שבזמן שגלגל מתנועע ראשון יגיע את הרבנה ממזרח למערב ע' תנועה הפכית אז הלבנה בעצמה תתנועע ממערב למזרח על יהי עגול הלקותי במישור ממעל לקוטבי אזור המזלות אפס כי הלבנה אינ' מתנועע' הטיב בעגול שלה רק שבגלגל' יש כמו גלגל או עגול קטן אחר ובלעז' אי פויצ'קלו' ונרמה לאבן התקוע בטבעת ומסתבכת סביב לו פעם למטה ופעם למעלה : ואחר גלגל הירח מסדר גלגל כוכב : ואחריו נוגה : ואחריו שמש : ואחריו מאדים : ואחריו צדק : ואחריו שבתאי : ולמעלה משבעה הגלגלי' הנוכרים יסדר גלגל המזלות שבו הכוכבים ושיש להם תנועה אחרת זולת התנוע' היומית והיא סביב קוטבי הלקותיים ממערב למזרח ותשלים מעלה אחת הלקותי בתוך מאה שנה . וכפי חשבוננו משלימים תנועתם בתוך 36000 שנה כאשר ביארנו למעלה : וממעל לאזור המזלות שהוא גלגל הכוכבים הקיימים כפי דבריו יהיו השמים הספיריים : וממעל לשמים הספיריים גלגל מתנועע ראשון ר' ל המנהיג והמניע כל הגלגלי' עם הכוכבי' ויש קוראי' אותו גלגל יומי ולהבנה יתירה שמת' תמונה זו לנגד עיניך

נקודה נכה ראשנו היא לעולם קוטב האופק ויתחייב מזה ששיעור גובה הקוטב על האופק הוא נטיית נקודת נכה הראש ממשוה היום ויתבאר כי הנה להיות שבכל כ"ד שעות יתחבר כל אחד מזנבי השור (הנקראים בלעז קולורוש) עם עגול חצי היום ב' פעמים והי' א' ע"כ כל מה שנתאמת בזנב השור יאמת בעגול חצי היום ונקח א"כ רובע א' מעגול זנב השור הרושם מקום עמידת השמש הקיצוי אשר הוא ממשוה היום עד קוטב העולם עוד נקח רובע אחר מזה העגול עצמו אשר הוא מנקודת נכה ראשנו עד האופק לפי מה שקדם שנקודת נכה ראשנו הוא קוטב האופק א"ה הב' רובעים להיותם דביעי עגול א' יהיו הם בעצמם שוים ומהרברים השוים אם נגרע דבר שוה או משותף ביניהם הנשאר יהיה שוה א"כ אם נגרע מאה הרובעים הקשת המשותף אשר בין נכה ראשנו וקוטב העולם הנשאר יהיה שוה והם גובה הקוטב על האופק ונטיית נכה הראש :

יתבררו ויתבארו באופן זה ר"ל להיות שאזור המזלות נוטה מעגול משוה היום ויתחייב שקוטבי המזל' יטו מקוט' העולם וא"כ אחר שתגלגל הח' ואזור המזלות אשר הוא חלק מהגלגל השמיני יתנועעו סביב קוטבי העולם ויתחייב שקוטבי המזלות יתנועעו סביב קוטב העולם והעגול אשר ירשום בעת ההיא קוטב אזור המזלות סביב קוטב העולם לפאת צפון נקרא עגול צפוני : והעגול האחר אשר ירשום הקוטב האחר מאזור המזלות סביב קוטב העולם לפאת דרום נקרא עגול דרומי : ואולם שיעור נטיית השמש הגדולה ומרחק העגולים מהקוטבים לא הבאתי כאן לאהבת הקצור כי כבר נמצא זולתי בספר אלים וכספר בית אלקים ע"ש באריכות :

פרק שני מביא השתנות סברות התוכנים בענין סדר העולם הגדול

להבין על נכון סבר' היותה אמתית רבו הרעות אבל אביא שתי עקרי סברות ואלה הן הסברה הראשונה היא שכדור הארצי קבוע באמצע העולם והשמים הופפין אורחו מכל דוחותיו ומתגלגלים תמיד סביב הארץ ממזרח למערב והזוטפים עמהם כל הכוכבים וזאת היא סברת הרישטו : בטלמיאוש : ואיפירקוש :

הסברה השני' שהשמים והכוכבים אינם מתנועעים כלל לא שברור הארצי יסבב גם יתהפך סביב מרכזו ממערב למזרח במשך כ"ד שעות סבוב אחד וסברה זאת ישנה היא ומכת פוטאגורה הפילוסוף ואחריהם כמה וכמה והנה זה כמו ב' מאות שנה נתחדשה הסברה מקופירניקוש וברורנו מעמים רבים אשר סברה זאת תקוע בלבם : איפירקוש

אמר המחבר אחר שהתבאר אופן הששה עגולים הגדולים ראיתי לבאר הד' עגולים הקטנים ורע שבהיות השמש במעלה ראשונה מסרטן אשר היא מקום עמידת השמש הקיצית ירשום בכח תנועת העולם עגול א' והוא העגול האחרון אשר ירשום השמש לפאת הקוטב הצפוני ונקרא עגול עמידת השמש הקיצית כמו שביארנו או התהפכות קיצית כי בהיות השמש שם יתהפך לנטות לצד מטה ונרחק ממנו זכן בהיות השמש במעלה הראשונה מגדו אשר הוא מקום עמידת השמש ההרפוי ירשום עגול אחר גם כן בכח התנועה הנזכרת והוא העגול האחרון אשר ירשום השמש לפאת הקוטב הדרומי ונקרא עגול עמידת השמש ההרפוי או התהפכות הורפוי כי אז יתהפך השמש ויתקרב אלינו :

שני עגולים הקטנים הנשארים אשר בקוטבי הכדור

כאשר יבוא השמש כ"ב מעלות מתאומים
עד עשר מעלות מסרטן לא יורגש הפרש
לצללים • ודומגתו ששמו הדופאו' בשנות
האדם שנות ההעמד' כמש"אן' סונא בפרק
הא' מן הקא"נון אף שזמן ההעמדה איננו
רק עת בלתי נמצא וי"אמר היותו עומד
כשילקה וישוער מעט קודם שישלם עליותו
וזמן מעט אחר שיתחיל לרדת אשר לא
תורגש לא העליה ולא הידור' על כן קראו
לנקודות האלו נקודות העמדת השמש :

עגול

השווים עובר על קוטבי העולם ה
ועל ב' נקודות השווים שהם
ראש טלה וראש מאזנים :

עגול

חצי היום עובר על קוטבי העולם י
ועל נקודות ונקרא עגול חצי
היום כי בכל משכנו' היושב ועת מעתות
השנה כאשר יהיה השמש על עגול חצי
היום שלו בסבוב התנועה הראשונה או
יהי' לו חצי היום וראוי שתדע כי לפי מה
שתתקרב או תתרחק עד אחרת ממזרח
יותר מהאחרת לפי זה יתחלפו אופני
עגולי חצי היום שלהם והקשת הנרשם
ממשה היום בין עגולי חצי היום יקרא
אורך המרינות ואם לב' עשרות יהי' עגול
חצי היום אחד אותהינה שוות במרחקם
ממזרח למערב :

עגול האופק

היא העגולה אשר
תבדיל בין מזה
שיראה מן הכדור על הארץ ובין מזה
שיסתר ועל כן תקרא אופק (וכלעז' אור' סוק)
שהוא עגול מברול גם מגבול הראות ונק'
ג"כ עגול חצי הכדור • והוא נחלק לב'
מינים אל ישר ואל נוטה ואופק ישר יהי'
אל השוכנים במקומות אשר נכח ראשם
יהיה במשנה היום אשר אופקם הוא עגול
עובר על קוטבי העולם והותך את המשנה
בזווות שוות כדוריות וע"כ נקרא אופק
ישר אמנם אופק נוטה יהיה אל אשר א'
מקוטבם יגבה על אופקם ואופקם יחתוך
את משנה היום בזווית בלתי שוות והנה

והאחר הנקרא עגול קטן הנרשם בשטח
הכדור אשר לא יעבור על מרכז
ולא יחתוך הכדור לשני חצאים שווים :
ועתה כרי שיוכן בנקל אחוגה לעיניך
תמונה זו לידע כל דבר על נכון כדבריו
התוכנים הקדמונים : והנה בתמונה
זו א ב ג ד במקום הראש סרטן ז' ראש
גדי : ו' ראש טלה : ח' ראש מאזנים :
א ב ג ד חצי היום : ב קרקר ד תחתית :
אח גו אופק : א ב ג חצי הכדור הנראה
לעיניך : א ג ד חצי הכדור הנעלם מן
העין : טו קוטבי אזור המזלות ובענין
יובן הטיב וכיותר בכלי חומרי של המהמרם
הצריך לכדור זה :

עגול

משנה היום אשר יחתוך הכדור
לשני חצאים שווים ר"ל שווה
המרחק מהקוטבים מכל צדדיו ונקרא
משנה היום לפי שבהיות השמש בו והיו
פעמיים בשנה והוא בתחלת טלה ומאזנים
יהיה בכל משכנות היושב הלילה והיום
שוים :

עגול

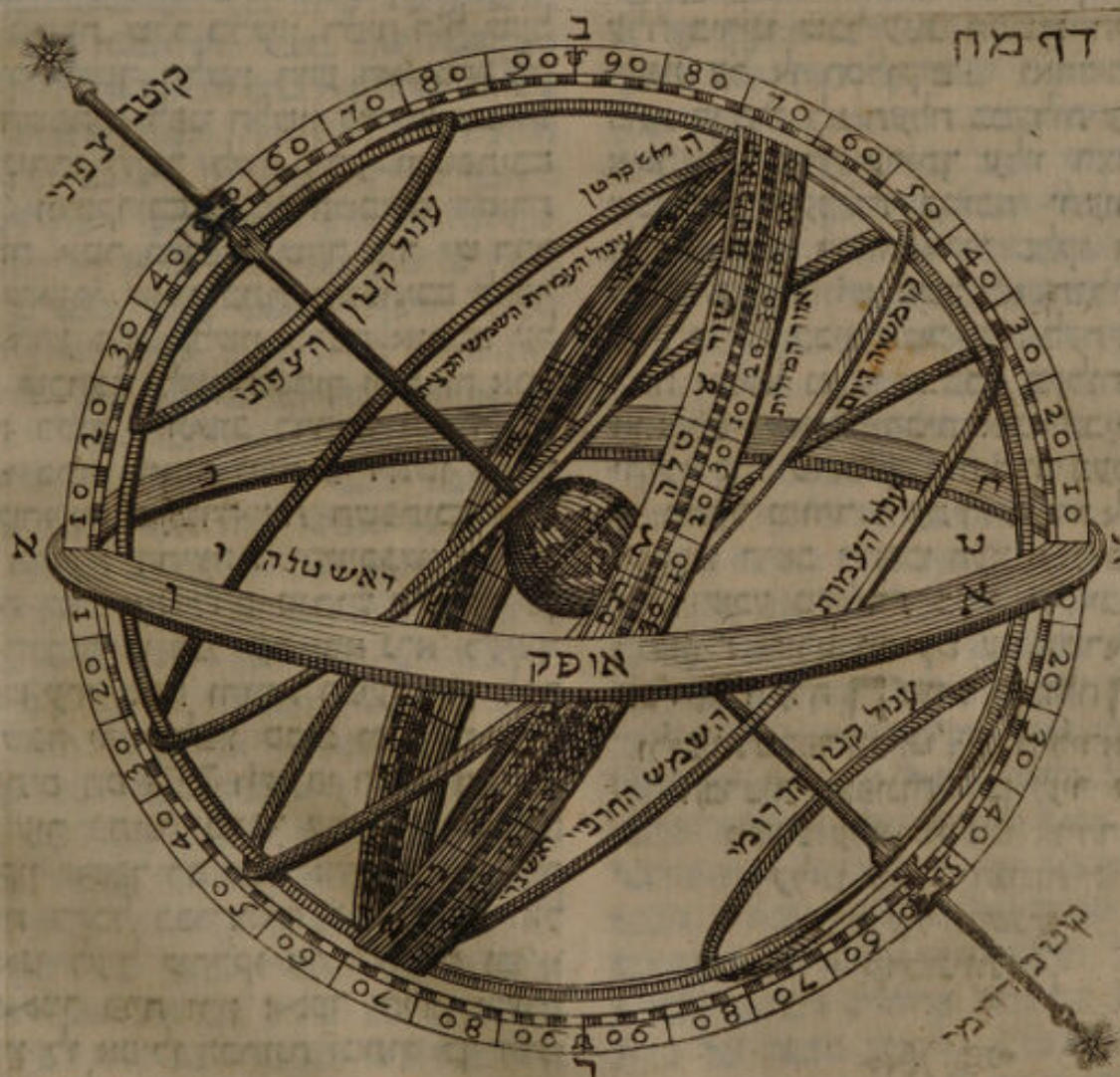
המולות הוא אשר יחתוך משנה
היום להצאים שווים והחלק
יטה ממנו לצד צפון והאחר לצד דרום
ובלשון יונית זוהי' אקוש מגזרת זוהי'
שהכוונה בו גל' גל' החיים להיות שכפי
תנועת המשרתים בו יאצל בזה העולם
השפל החיים והמות הטוב והרע : או
י יהיה מגזרת זוהי' אקון ר"ל גל' גל' הבע'
ואריסטו בספר ההווה והפסד קראו גל' גל'
נוטה ויש בו טעמים רבים ורעתי לקצר :

עגול

העמדת השמש עובר על קוטבי
העולם ועל ב' נקודות ההפוכים
שהם ראש סרטן וראש גדי : אמנם במה
שקראו הקדמונים אל ב' נקודות ההפוכים
נקודות העמדת השמש בהם לא שהשמש
עומד במקום אחר ממש לפי שלא יצויר
היות השמש עומד לעולם כי כל דבר
מתנועע אינו עומד כמש"א אריסטו' כו'
מספר השמע • אמנם י"אמר עומד כי

פרק ראשון בו יבואר מספר העגולים תמונתם ומקומם בדעת התוכנים הקדמונים ובפירושם :

בכדור א. השמים התוכנים הקדמונים מונים מספר י' עגולים ואלה הם : עגול
משורה היום : עגול המזלות : עגול עמידת השמש : עגול קו
השווים : עגול חצי היום : עגול האופק : עגול גרי : עגול סרטן : עגול צפוני :
עגול דרומי : ששה עגולים הראשונים נקראים גדולים : ארבעה האחרונים נקראים
קטנים : בערך הגדולים : עגול גדול כל עגול אשר יורשם בכדור ויחתוך הכדור אשר
יעבור על מרכזו לשני חצאים שווים : והעגול הקטן הוא העגול אשר יהיה קטן מזה
והוא יחתוך הכדור בחלקים בלתי שווים כי החלק האחד יהיה יותר קטן מהחצי האחר וזה
יחתוך בהכרח שלא יעבור על המרכז ויטח ממנו וכמו שיראה לחוש בכדור המוגשם לפניך

על השמים והגלגלים

מח

תהליך בארץ שהכוונה כי להיות שהש
ברא שתי חומות לפני הלשון השניים
והשניים כרי שלא תוכל הלשון להוציא
דבור רע כי השפתים לא יניחו אותה ועל
כן הלשון רמיה מה היא עושה מתחלת
לדבר דבור טוב ושל מצוה כרי שיפתחו
השפתים וכיון שנפתחו השפתים אז מתחיל
לדבר דבור רע וזש שתי בשמים פיהם
ואח"כ ולשונם תהליך בארץ: ושמעתי
עוד ממנו שזו כונת הפסוק ויפתוהו בפיהם
ולשונם יכזבו לו ר"ל לכתחלה מפתה
את השפתים כאו כונתו לדבר דבור טוב
ואח"כ משנה ההבטרה ומדבר לשון הרע
וזש לשונם יכזבו לו: ועל פי דרכו אוסיף
גם אנכי לומר שזו כונת הפסוק ה' הצילה
נפשי משפת שקר מלשון רמיה ר"ל שעל
ב' פנים תמשך הלשון הרע הא' שהק"בה
ברא השפתים לפני הלשון כרי שישמרהו
ולא יניחהו לדבר לשון הרע והשפתים
מועלי ומשקרים בענין השמירה הזאת
ונגד זה אמר משפת שקר עוד יש דרך
אחר שאעפ"י שאין כונת השפתים לדבר
לשון הרע מ"מ הלשון מרבה אותם על
הדרך שכתבנו לעיל בסמוך ונגד זה אמר
מלשון רמיה: ונשוב לדרכנו ונאמר שזו
כוונתו במה שאמר והיה פי ראשו בתוכו
ר"ל שהלשון מרמה את השפתים מפני
שהם החומה החיצונה וכשיכבשו אותה
החומה שוב אין להם מיחוש כלל על כן
אמר הכתוב כי בכל עת יהא נרא' לעיניך
כאז יש עיד שפה וחומה רביעי חוץ לפה
וזש שפה יהיה לפיו סביב וכאז גם הפה
והשפתים הם בפי' זש פי ראשו בתוכו
אמר עוד כתונת מכפר על שפיכת דמים
נגד קין ששפך דם הבל אחיו זרמו הכתוב
מיתת הבל בכרתונת ע"ד מדרש רז"ל
שהבאנו לעיל שחלקו את העולם וכו'.
דין אמר פרח ודין אמר חלוץ ורצה
לחלוץ לו אפילו הכתונת זמתוך כך הרגו
וזש ויטבלו את הכתונת בדם. מצנפת
על גסות הרוח נגד דור הפלגה שהיו גסי
הרוח ורצו לעלות לרקיע וזש יבוא דבר
שבגובה ויכפר על מעשה הגובה ר"ל על

בכרתו
הכרי
על א"י
הרב
נ"ע
ואח"כ
נעשה
רב על
ק"ק
סאמר
ונגד
בגזרת
החיד
ותג
פסוק
שתי
בשמים
פיהם
הצילה
נפשי
משפת
שקר
ויפתוהו
במירם
וגו

מעשה המגדל הנבונה אשר בנו וכמו
שכתבנו לעיל על פסוק וראיתי לבית
גפה: אפנט על הרהור הלב מהיכי ראיתי
ר"ל נגד הסתומי שהרהרו אחר כל אדם
מדיכן הוא ואם אורח הוא או אם תושב
הוא וזש מהיכי ראיתי. או ירמוז על
שהרהרו אחרי לונת ואמרו האחר בא לגור
וישפוט שפוט הלא לא מעירנו הוא וזש
מהיכי ראיתי ואפשר שגם לעיל במה
שאמר החושן על המשפט ירמוז על זה
שאמרו האחר בא לגור וישפוט שפוט.
מכנסים על גלוי עריות וכו' נגד דור
המבול שנאמר בהם כי השתות כל בשר
את דרכו וגם נגד הסרומים שרצו לטמא
את המלאכים במשכב זכור וק"ל ואם כן
עלה בידנו שכל עניני המשכן היו על זה
הענין על אלו הסלוקים. ואחשבה שזו
כונת הכתוב לא תעלה במעלות על מזבחי
אשר לא תגלה ערותך עליו רצונו לומר
שכשיעשו מעלות במזבח יתעורר בזה
חרפת שבע' דורות אשר סלקו השכינה
מעלה מעלה וזש אשר לא תגלה ערותך
עליו ואולם בבית אשר יהיה לעתיד כאשר
ראה יהזקא נאמר ובשבע מעלות יעלו בו
הוא לפי שאותו הבית אינו הבית שראה
יהזקא כמו שהאריך בזה הרב בעל העקיד'
זל בשער מיוחד ולעתיד ישכחו או החטאי'
ויתוקנו היטב ויהפכו העונות לזכיות ולכן
יעשו שבע מעלות כי הש' יבסר כל
חטאות ישראל ויבוקש עון ישראל ואיננו
אכ"ר: ו' תעלה ה' מוחל ה' סולח ה' עונו':
ולזכיות מהפך הזדונו'. חונן ליראיו ממוב

לא תעלה
במעלות על
מזבחי וגו'

הברכות הצפונות: כן יעיר עלינו

וישגיח עלינו ממעונו: ויחדש

עלינו שנים הגונות:

כימי עול וכשנים

קדמוניות:

56(55)

צריך לחיות כתית ואמר ואתה תצוה אתה
 דיוקנא לפי שמשנה היה האור לארבעה
 עשר הרור ה"ר אשר הוריד האור וכלידתו
 נתמלא הבית אורה ואמר ויקחו לפי שעל
 ירי המנורה הם מקבלים אור ולוקחים
 אור מלמעלה ואמר להעלות נר תמיד
 לרמוז על אשר העלו האור מעלה מעלה
 ואמר בזהל מועד מחוץ לפרוכת וכו'
 ג"ל כי העולם הזה המכונה בשם אהל
 מועד לא זרחה החמה עליו בכל עת
 באשר כי הוילון היה מפסיק והיה כדמות
 פרוכת והבדל בין החמה לאור ויש
 באהל מועד מחוץ לפרוכת יערוך אותו
 אהרן וגו' כרי שיהיה תיקון על קין שהוציא
 החמה א מחוץ לפרוכת וכיון שהדבר
 כן שענין המנורה הוא רמוז ותקון על לו
 השבע' סלוקים יבוא על נכון מה שסמך
 צווי הכנדים בגדי הכהונה אל צווי שמן
 למאור מפני שגם בגדי הכהונה היו רמוז
 ותקון על לו הסלוקים ולכך היה מספרם
 שמונה לא פחות ולא יותר אלא הטעם
 הוא ע"ד מה שכתבנו מעבר לדרך על מאמ'
 רז"ל שבין שמונה שנים היה בצלא בין אורו
 וכן על הפסוק מיום השמיני והלאה וגו':
 וזוה נבין מדרש רז"ל מבואו בעל העקיד'
 ריש פרשה זו וזל למה נכתבה פר' בגדי
 הכהונה אצל הקרבנות לומר לך מה
 הקרבנות מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין
 כיצד החושן מכפר על המשפט שכן כתי'
 את חושן המשפט: אפוד מכפר על עז
 שנא' אין אפוד ותרפים מעיל מכפר על
 לשון הרע אמר הק"כ יבוא דבר שבקול
 ויכפר על מעשי הקול: כתונת מכפר
 על ש"ד שנא' ויטבלו את הכתונת בדם
 מצנפת מכפר על גסות הרוח יבוא דבר
 שבגובה ויכפר על מעשה הגובה: אבנט
 מכפר על הרהור מהיכי דאיתי' מכנסים
 מכפרים על גלוי עריות דכתיב לכסות
 את בשר ערוה והצוין מכפר על עזות
 פנים שנא' ומצח אשה זונה וגו' ונאמר
 והיה על מצח אהרן תמיד והנה באמת
 יפלא וראוי לשאול הלא בימי שנורינו
 במספרם כמשפטם כן יש לאוין ול"ת

בתורה שס"ה ולמה פרט כאן דוקא אלו
 השמונה עבירות אשר יש כמה עונות
 וחטאים מרובים יותר חמורים מאלו ולא
 חשבם: אולם לפי דרכנו והיה הענין
 כי את זה לעמת זה עשה האל' לו הכנדי'
 נגד הסלוקים כמו שכתבנו לעיל אמר
 החושן מכפר על המשפט נגד אמרפל שרן
 את אברהם אבינו לשרפה והפילו לאור
 כשרים וזה היה עון גדול וגרם סלוק א'
 או יהיה הכונה על אדם הראשון שבראו
 הש' כמשפטו חלק שמים ממעל וחלק
 ארץ מתחת וכן הדין נותן כרי שיהיו
 העליונים והתחתונים שוים והוא בחטאו
 עוה את המקדש ונטה עצמו לחלק הארץ
 וגרם ערעור גדול בין העליונים לתחתונים
 ואחשבה שזו כונת הש' במה שצוה על
 עשיית החושן רבוע יהיה כפול זרת ארכו
 וזרת רחבו הנה היה הצווי שיהיה ארכו
 ורחבו שוה לרמוז על אדם הראשון
 שהיתה בריאתו שוה ממעל ומתחת ויש
 המדרש שכן כתיב את חושן המשפט ר"ל
 אצל חושן המשפט נאמר גם כן ענין
 כזה והוא שהיה ארכו ורחבו שוה לרמוז
 על אד"ה שהיתה בריאתו ג"כ שוה ויש
 את חושן המשפט את כמו אצל אמר
 עוד אפוד מכפר על עז וכו' נגד דור אנוש
 שעברו עז ואפש' שזה הענין במה שצותה
 התורה לרבק את החושן א האפוד שנא'
 וירכסו את החושן אל האפוד ויהי הענין
 לדרכנו לפי שהחושן היה רמוז א בריאת
 אדם הראשון והאפוד על עז ע"כ צותה
 שירבקו את החושן אל האפוד לומר שגם
 אדם הראשון היה רבוק בעזה וכמו שארזל
 אדם הראשון מין היה אמר עוד מעיל
 מכפר על לשון הרע נגד דור המבול שאמרו
 לא סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו
 וכיון שהמעיל היה מכפר על לשון הרע
 אחשבה שזו כונת הכתוב אצל המעיל
 והיה פיראשו בתוכו שפה יהיה לפיו סביב
 ויתבאר יפה על דעת מר' ששמעתי
 מהנכבד זה דודי וזה רעי אשר בו אתפאר
 האף הר"ר יעקב בן ר"ף מקרעמניץ וצל
 על פסוק שתו בשמים פיהם ולשונם
 תהלך

לא
 נפלא
 שמע
 שזו
 רחב
 אש

החשיכו וסלקו אורתה האור על כן צוה
הש' על המנורה כדי שיתקנו אותו הנזק
ויוחזרו ויאירו אותו האור למטה וזש המדר'
לא שתאירו לו כשם שחארתי לכם ר"ל
אני הארתי לכם בתחלת הבדיאה ואתם
ברשעתכם סלקתם אורתי האור ע"כ אני
מצוה אתכם על עשיית המנורה כדי שעל
ידה תחזרו ותאירו אותו האור וקל להבין
ואחשבה שזו כונת רז"ל מביאו הרב בעל
דברי שלום ריש פר' זו והוא כתו' ברכה
פר' בהעלותך וז"ל אמר ר' הניגט אמר
הק"כ עינים שיש בתוכן לבן ושחור
ואין אתה רואה לא מתוך השחור ומה
אם עיניך שיש בתוכן לבן ושחור אין
אתה רואה מתוך השחור הק"כ שהו'ג
כולו אורה הוא צריך לאורה שלכם .
דבר אחר אל מול פני המנורה וגו' בשר
ודם מרליק נר מנר דלוק שמע' וכול
להדליק נר מתוך חושך שנא' וחושך על
פני תהום מה כתיב אחריו ויאמר אקים
יהי אור מרנך החושך הוצאתי אורה
ואני צריך לאורה שלכם ולא אמרתי לך
לא לעלות אותך להעלות נר תמיד עכל"ח
שהוא באמת מדרש תמוה בעיני הלא
זה קל וחומר של שטות דהיכי קאמ' ומה
אם עיניך וגו' הק"כ שהוא כולה אורה
הוא צריך לאורה שלכם משמע הא לו
לא היה האדם רואה לא מתוך הלבן לא
היה זה קל וחומר והאמת אינו כן דמה
ענין זה לזה . ואחשבה שזו תהי' הכונ' ע"ד
מה שכתב הרב האשיך ז"ל בספר הכצלת
השרון על פסוק ונהורא עמיה שריה שר"ל
שעין האדם אינה מבטת מעצמה רק על
ידי שאיפת אור לתוכה כי היא אינה לא
כמו מראה מלוטשת וזכה שמקבלת האור
מבחוץ והער על זה שהרי בחושך לא
יוכל לראות אמנם לא כן עיני הש' שאינו
צריך אל שאיפת אור מלחוץ א תוך העין
כי האור הוא בעינו בעצמו וזש ונהורא
עמיה שריה ונשוב לדרכנו אחרי שנקדים
מאמר רבננו ז"ל כי החמה הזאת אשר
מזרחת בזמנינו אינה כי אם ופסולת
מהחמה אשר נגנזה לצדיקים לעתיד לבוא

כח

סאמר
רז"ל
עינים
שכך יש
בתוכן
לבן
ושחור

כח

וע"כ אמר הק"כ עינים שיש בך יש
בתוכן לבן ושחור ר"ל כי העינים שלך
הם שואפים אור מלחוץ ויש בתוכן לבן
ושחור ר"ל שיש בהם כח לשאוף האור
והלכן והוא האור אשר נגנו ושחור ר"ל
האור אשר מזרחת בזמנינו שהוא פסולת
של אותו האור והוא שחור נגד אורנו
האור ואין אתה רואה לא מתוך השחור
ר"ל שאנחנו בזמנינו אין אנו מביטים לא
מתוך האור השחור הק"כ שהו'ג כולו
אורה ר"ל שאצלו הו'ג נגנו כל האורה
הזכה והבהירה ואיך יעלה על דעתך
שהק"כ הוא צריך לאורה שלכם הלא
האור אשר ארנו הוא יורד טוב ובהיר
מהאור אשר מתך אמר עוד א מול פני
המנורה ב"ו מרליק נר מנר וכו' ר"ל כי
אין כוונת הש' עם המנורה אלא כדי
שיחזרו ויאירו לו וזו כונת הכתוב א מול
פני המנורה כדכתבנו לעיל וזה שמסיים
המדרש בפסוק א מול פני המנורה ואומר
ב"ו מרליק נר מנר דלוק ר"ל שענין המנור'
הוא כדי שיחזרו וידלוק אותו הנר אשר
היה דלוק מששת ימי בראשית ורשעי
הדורו סלקו וכבו אותו ועכשו ע' המנור'
ימשכו אור מלמעלה ויחזרו וידלוקוהו
וזש מרליק נר מנר דלוק אבל לא שאדם
א' יכול לכתחלה להאיר לעולם וזש שמא
יכול להדליק נר מתוך החושך וכו' ואמר
עוד ולא אמרתי לך לא לעלות אורתך
רמז בזה ג"כ א מה שכתבנו לעיל על
שנקט בענין זה לשון עלייה מפני שהם
העלו את האור מעלה מעלה ועל יד
המנור' ימשכו האור למטה ונשוב לדרכנו
לביאור הפרשה ונאמר שזו כונת הש'
באומרו ואתה תצוה כי אחר שסי' הפר'
שלפני זה באומרו וכל יתרונות החצר
נחושת שהוא רמז ותקון א חטא דוראנוש
כדכתבנו לעיל התחילו עתה בשמן המאור
שהוא רמז ותקון א חטא דור המבול
שפגמו ברחים של מעלה ובטהינה של
קרושה ומנורת המאור היתה תקון לזה
לפי שהיה כתירת וכמוזכר למעלה ובזה
הותרה הקושיא אשר הקשינו לעיל למח
צריך

במהלכה שכליות ולהיות הרבר כן שהמשכן
והמקדש נעשו לתקון הסלוקים אשר סלקו
השכינה אחשבה שזו כונת הכתוב שקרא
למקדש ארמון. באומרו וארמון על משפטו
ושב כי לפי שהגביהו השכינה מעלה מעלה
ע"כ קרא אותם ארמון מלשון הרימותו
ידיו הוא לשון הנבחה ואחשבה עוד שזהו
הענין במאמר רז"ל שאמרו כי בצלאל בן
שמונה שנים היה בכנותו את המשכן אשר
באמרת ענין תמוה הוא שיצוה הק"ב
לעשות בנין קדוש כזה ע"י נער בן ח'
שנים ולפי דרכנו יהיה הענין כי כל כונת
הש"י במשכן לתקן לו השבע סלוקי ע"כ
צוה הק"ב שיעשה זאת המלאכה על ידי
נער בן ח' שנה הכונה למען יעברו עליו
ז' שנים נגד הז' סלוקים אשר סלקו השכינה
וזהו הענין בעצמו שאמרה התורה כי מיום
השמיני והלאה ירצה לקרבן ולא קודם
לכן כרי שיעברו עליו ז' ימים נגד השבע
הספקות אשר ראוי לספק : א' אומר
ואתה תצוה ויו העטוף על מה קצאי :
ב' אמרו ויקחו איך שמן ויתנו מבעי ליה :
ג' באמרו זך כתית למה ליה להק"ב אם
יהיה זך ומה אכפת ליה להק"ב אם יהיה
כתית אם לאו : ד' והיא הקושיא היותר
גדולה במה שסמכה התורה צווי עשיית
בגדי כהונה א מצות שמן למאור והלא
שמן ובגדים שונאים זה לזה ובריקת חמץ
יוכיח ועתה נבוא לביאור כפי אשר יורנו
מן שמים ואומר שזו היתה כונת הש"י
במה שצוה אותנו על המנורה אשר רבים
מבני עליה נשרטוממו על זה היות הש"י
אשר לפניו חשכה כאורה . ועמיה שריא
נהורא . והוא יצטרך אל המנורה :
ואחשבה שהי' הענין כי למען אשר השבע
דורות הנזכרים סלקו השכינה מעלה מעלה
וכל זמן שהיתה השכינה יותר קרובה אינו
היה האור יותר גדול כמו שהוצא ידוע
והנה בהסתלק השכינה נסתלק ג"כ האור
הגדול ע"כ צוה הש"י זאת עשו ותעשו
המנורה משבעה נרות כרי שכל נר ונר
ימשך אור מלמעלה ויקרב אורו שבע

שנים לפי
נקרא ביה
ארמון

מאמר רז"ל
כי בצלאל בן
שמונה שנים
היה בכנותו
את המשכן
ואיך יובן
זכיום השמיני
והלא ירצה

קריבות תחת שסלקו השכינה שבע
סלוקים : ולהיות הרבר כן אחשבה
שזו הכונה שאמרה התורה בענין המנורה
לשון עליה לפי שהם העלו את האור
הבהיר והגמור שבע מעלות וכונת המנורה
להורירו ואחשבה שזה בעצמ' מאמ' הכתוב
בהעלותך את הנרות א מול פני המנורה
יאירו שבעת הנרות ר"ל שהם העלו והגביהו
את האור הבהיר וזש בהעלותך את הנרות
ע"כ צוה הש"י שיעשו לעומת האור העליון
שבעה נרות כרי שכל נר ונר ימשך ויקרב
את האור קרובה אחרת וזש אל מול פני
המנורה יאירו שבעת הנרות ואחשבה שזו
כונת הפייטן יוצר לשבת חנוכה המתחיל יוצר
אשר יצר אור וצר יסד וזל גבול שמש . של שבת
לך ישמש . ומה יפו לך שמיני ע"כ : ר"ל
בשביל שסלקו האור הבהיר והשמש
ששמשו כל ששת ימי בראשית ואינם
משתמשים עתה באותו השמש רק היום
לפני הק"ב וזש גבול שמש : לך ישמש :
ע"כ מצוה הש"י שיעשו מנורה משבעה
נרות וידליקו שמן למאור כרי שימשיכו
האור מלמעלה מעט מעט וזש ומה יפו לך
שמיני . ואחשבה עוד שזו כונת רז"ל ברכה
זאת הפר' וזל לכך נמשלו ישראל לשמן זית
לומר כשם שהשמן מאיר כך הק"ב מאיר
רכל העולם שנא' והלכו גוים לאורך לכך אמר
הק"ב למשה ויקחו איך שמן זית לא שאנו
צריך להם לא שתאירו לי כשם שהארתני
לכם עכ"ל . הנה מה מאד יפלא ויתחמץ
לכב אנוש על זה וכי הק"ב לאורנו הוא
צריך עד שיאמר אינו שרתאירו לי כשם
שהארתני לכם ולמה יהיה הארה הזאת אשר
נאיר לו ועל פי דרכנו יבוא על נכון ואמר
המרדש שהק"ב האיר לכל העולם והם
סלקו האור על כן צוה הש"י על המנורה
כרי שעל ידו יקחו ויקבלו אור מלמעלה
וזש המרדש לכך אמר הק"ב למשה ויקחו
וגו' ר"ל כי מן הראוי היה לומר ויתנו איך
שמן כרהקשינו לעול לא ודאי לכך אמר
הק"ב למשה בלשון לקיחה מפני שעל ידו
המנורה יקחו הם אור מלמעלה והוא האור
אשר האיר הק"ב בבריאותו והם בחטאם
החשיכו

בהעלותך
את
הנרות

יוצר
של שבת
חנוכה

כד
מדרש
לכך
נמשלו
ישראל
לזית
וכי

על השמים והגלגלים

מו

והמשכן של מעלה הוא ג"כ מבחוץ נגד
המשכן של מטה אמנם איננו קבוע
במקום אחד רק אל כל אשר יסעו עם
משכן התחתון וסע גם כן משכן העליון
וכמו שכתב הרב אשיך נ"ע פר' תרומה
והנה כתבנו שמישה תמרה על זה והבין
שהק"ב מצורה אותו על המקדש על כן
השיב לו הש"י בשם שאתה רואה למעלה
כך עשה למטה ד"ל ע"ז אני מצוה אותך
כה שאתה רואה למעלה והוא המשכן של
מעלה שמינו קבוע במקום אחד ולכל
אשר תלך תוכל לראותו אבל המקדש
של מעלה אין אתה תוכל לראותו כאשר
כי קבוע במקום אחד נגד ירושלים של
מטה וכיון שאתה לא זכית ליכנס לארץ
ולירושלים של מטה א"כ לא תוכל לראות
ירושלים של מעלה שהמקדש של מעלה
קבוע בו וכיון שאין אתה רואה בית
המקדש של מעלה היאך אומה א"ך וראה
ועשה הלא אין אתה רואה אותו לא ודאי
לא אמרתי לך וראה ועשה לא נגד המשכן
של מעלה אשר מטטרון שר הפני' ממונה
עליו ונגד מטטרון יש לך שווי ודמיון
בקדושה או יאמר כשם שאתה רואה
למעלה אתה דיוקא מפני ששמך הוא
רמז על מ"טטרון ש"ר הפנים ר"ת משה :
כי ורמו לו הש"י שנגד אותו המלאך ששמו
בקרוב והוא מטטרון ונגדו אני מצוה
אורך ראה ועשה או יאמר ע"ד שמו
המדרקקים ובעלי המסורת באו התיבות
במקום ראש וסוף כשהטעם בראש המלה
אומרים הטעם מלעיל או מלמעל וכשהוא
בסוף התיבה אומרים שהטעם מלרע או
למטה וכן יהיה פירושו כאן ונאמר כי
מדע"ה ידע ששמו הוא הוראה על
מלאך א' אשר שמו בקרב אפס כי לא
ידע משה אם שמו הוא הוראה על מטטרון
שר הפנים או על מ"כא ש"ר הגדול שהוא
ג"כ ר"ת משה והשיב לו הש"י כשם שאת'
רואה למעלה ד"ל שאמר לו הק"ב הלא
לא להנם קראתי זאת הפעולה אשר אני
מצוה אותך עליה בשם משכן רק היתה
כונתי כדי שגם שמך ושם אותו המלאך

יב כ

והרמו בו שתי אותיות הראשונות הוא
הוראה על שמך ושתי אותיות האחרונות
על שם אותו המלאך ותדקדק בכל אותה
מלה ואז תבין נגד מי אני מצוה אותך
ושכשם שאתה רואה למעל ד"ל בראשית
המלה המס' והשין שהי' משטך כך עשה
למט' ד"ל בסוף התיבה תראה ג"כ אותו'
הנשארות שהם כף ונון על מי הם מורים
ועל כרחק אינם מורים על מיכא כי לא
יש נון בכל שמו של מיכא אכן הם הורא'
על מטטרון הנקרא חנוך ויש נון וכף
בשמו ועליו מורים הכף והנון ומזה תבין
שמה שאמרתי לך וראה ועשה לא אמרתי
לך לא נגד מטטרון שיש לך שווי ודמיון
א"ו בקדושה והוא נכון מאד למביני מדע
הן כזה נוכל לפרש על דרך חרב הגל' :
אך אמנם לדרךנו שכתבנו לעיל שכל
מעיוני הש"י במלאכת המשכן היה שיעשו
דברים שיהיו הוראה ורתקן על שבע'
סלוקים אשר נסתלקה השכינה נפרש זה
המדרש בענין אחר ונאמר שכונת הש"י
באמרו וראה ועשה שהראה לו כלפי
שמים והראה לו הפנימיות אשר פגמו
השבע' דורות הרשעים אשר סלקו השכינ'
מרקיע לרקיע על כן ראה ועשה דברי
שיריהו תקונים לאו הפנימיות ועל כן
אמר משה וכי אוק אני שאעשה כמורהו
ד"ל שאתה מצוני שאתקן את שבר השבע'
רקיעים וכי אקים אני שאוכל לתקן שבר
רקיעים הלא מי אשר ברא אותם עליו
יש לתקן אותם והשיב לו הש"י כתבניתם
בלשון רבים להורות על השבעה דורות
ורמז לו בזה א' תחשוב שמה שאמרתי שאו
הז' דורות פגמו בשבע הרקיעים א' תבין
שהם פנימות ושברים ממש שהרי השמי'
במקומם עומדות לא הם פנימה בדרך
משל בענין המעלה שהיה להם קודם
לכן שהיתה השכינה שרווה ביניהם ועתה
נסתלקה וזאת הפנימה תוכל אתה לתקן
היטב כי הם בהטאם פגמו ואתה בצדקתך
תוכל לתקן וזה שרמז לו הק"ב באמרו
כתבניתם וכן היה כונת סיום המדרש
כשתדקק בו היטב כי לא תארתיו עתה

במהות 12 2

ימתק לחכי בביאור המאמר שהתחלתי
בו ואומר כי כשאמר הק"כ למשה וראה
ועשה וגו' והראתו למעלה שיקה הציור
משל מעלה נפרד משה ואמר אוק' אני
וכו' ויתבאר יפה כאשר נקדים עוד מה
ששמעתי מהרב בישוב שני מדרשים
הסתרי אהרני והוא כי המדרש העיל
אומר שמטטרו'ן הוא ממשכן של מעלה
וכמקריב נשמותיהם של צדיקים. ובגמרא
רחגינה אשר הבאנו לעיל בתחלת הדרוש
ונשמע שמיכאל שר הגדול עומד ברקיע
רביעי ומקריב נשמותיהם של צדיקים
ושמערתי מהרב הנ"ל מור"ם נפ"ג דלא
קשי מירי מפני שיש חלוק בין משכן של
מעלה ובין משכן של מעלה. והענין
הוא כי הנשמה בצאתה והפרדה מגויה
העניה: אי אפשר שתהא הוציא' כביאור
בלא הטא וע"כ לא תוכל לבוא מיד לפני
מיכאל השר השר הגדול לרוב קדושתו
על צבא כחוס אולם מטטרו'ן שר הפנים
שאינו קדוש כ"כ כמו מיכאל מפני שהוא
בשר ודם ונהפך לשר של אש ע"כ יכול
הוא לקבל הנשמה ולפניו תבוא ראשונה
והוא מסחר אותה ואח"כ כאשר נטהרה
מעט תבוא לפני מיכאל השר הגדול ונחזור
לדרכנו ונאמר כי כשאמר הק"כ וראה
ועשה נפרד משה מפני שמה ידע שיש
רשמיש ומדור מה של קדושה למעלה
אמנם לא ידע החלוק בין משכן למקדש
מפני שהוא לא נצטוו כי אם על המשכן
לברו על כן חשב שגם למעלה לא יש
כי אם אחרי לברו לאו משכן לברו לאו
מקדש לברו והנה ידע משה שמכא השר
הגדול הוא הדגש במקדש של מעלה
ועל כן נפרד משה היאך אומר לו הש'
וראה ועשה ד"ל שיראה למעלה וכך
יעשהו למטה וא"כ לפי זה משה אותו
הש' א מיכאל ער שהוא עושה אותו שותף
אליו שמיכאל יהיה בשל מעלה והוא בשל
מטה ומשה ידע בעצמו שבענין הקדושה
אין לו ערך ודמיון ושווי א מיכאל שר
הגדול הקדוש מאד מאד ע"כ תמה משה
ואמר וכי אוק שאעשה כמוהו ר"ל וכי כל

כך קדוש אני שאהיה שותף בדבר הור
א מיכאל ושעשה כמוהו כי שם אקים אינו
נאמר לא על אפי הארץ כי הוא שם
מוש' על כל הקדושים אומרים עליהם
שהם אנשים אקיים ע"כ תמה משה וכי
הוא קדוש ב"כ ער שיהיה שותף וכי
הבשלמה או ידע משה שיש חלוק בין
משכן של מעלה ובין מקדש של מעלה
היה משה נותן א לבו שמה שאומר לו
הק"כ וראה ועשה הוא נגר משכן של
מעלה והמלאך הממונה עליו אינו קדוש
כ"כ כמו מיכאל ויש ערך לקדושת משה
אל קדושת אותו המלאך אפס כי מפני
שלא ידע משה החלוק הזה הכין שמה
שאומר לו הק"כ וראה ועשה הוא נגר
מיכאל על כן תמה על זה אם הוא יכול
לעשות כמוהו וחשיב לו הש' כתבניותם
תבניותם דייקא ולא כתבניותו לא וראו
שלכך אמר לו בלשון רבים דמו לו שיש
שני מדורי קדושה למעלה משכן ומקדש
ומה שאמרתי לך וראה ועשה אמרתי כנגד
הפחות שבהם אשר יהיה לך ערך ושווי
אין בענין הקדושה והיו שרמו לו הק"כ
באמרו כתבניותם לשון רבים ולא אמר
כתבניותו בלשון יחיד: ואמר עוד רבי
ברכיה אומר משל למלך זכו' כונת רבי
ברכיה שקשה על התרוץ הראשון מה
השיב לו הק"כ באומרו כתבניותם לשון
רבים הלא הקושיא עדין במקומה עומדת
כי משה ובין שהק"כ אומר לו לעשות
בציור שניהם המשכן והמקדש ואמרתי
קשיא היאך יעשה מקדש הלא אין לו
ערך ושווי אל קדושת מיכאל על כן בא
השלם למשול משלים ולבאר הענין יפה
ואמר משל למלך זכו' ער כך אמר לו
הק"כ למשה עשה משכן אמר לו וכי
יכול אני לעשות כזה זכו' ר"ל שמשה
לא ידע החלוק בין משכן למקדש ע"כ
תמה על זה וכמו שכתבנו לעיל והיתה
התשובה אין מאת הש' כשם שאתה
רואה למעלה כך עשה למטה והוא כי
הנה ידענו שהמקדש של מעלה רחוק
במקום נאמן למעלה ממקדש של מטה
והמשכן

על השמים והגלגלים

מה

חטא סדום שלא החזיקו ידי עני ולא
מבעיית שלא החזיקו ידי עני במזונות
שזהו מחויבים לעזור לכל עני כקטן כגדול
בצדיק כרשע לא אפילו להלבוש שאינם
מחויבים לא לצדיקים והיה להם לעזור
כי לא יצטרכו לעזור לרבים כי ראיתי
בני עלייה והנם מעטים אפילו זאת לא
עשו וע"כ רמז הכתוב חטא הסדומיים בזה
יד הדבור : אמר עוד בב' ויברא אקים
את האדם : במשכן ותכל כל עבודת
אהל מועד : הוצא נגד אדם הראשון
שגרם הסלוק הראשון לפי שהק"בה ברא
אותו מן העליונים ומן התחתונים כדו שיהא
משלים העליוני והתחתונים וזש ויברא
אקים את האדם בצלמו וגו' ומתוך שהוא
חטא גרם המות בעולם וכמו שזהו בעצמו
מאמר הכתוב אני אמרתי אקים אתם ובני
עליון כולכם אכן באדם תמותו שר"ל כי
או נטה עצמו אדם הראשון א העליונים
לא היה מות וזש ובני עליון כולכם אך
מפני שנטה עצמו אל חלק הארמה לכך
מת וזש אכן באדם תמותו וזש ובמשכן
ותכל כל עבודת אהל מועד ר"ל שבעון
אדם הראשון כל עבודת העולם הזה הם
כלים ונפסדים וכינה העולם הזה בשם
אהל מועד כי כן מכנים המפרשי את העול'
בשם אהל מועד כיהא אינו לא כאהל
וטרקליו שאינו עשוי לא לזמן וסופו לעקר :
יד ואמר עוד לכך נזכר ששת ימים תעשה
מלאכתך וגו' ר"ל שמלבד שענין השבת
הוא בשביל ששבת הק"בה ביום השביעי
ממלאכתו הנה עכ"ל הוא גם כן רמז על
גירוש וטלטול השבינה משה רבינו
יד וינה ברגיע שביעי ואמר עוד קחו מאתכם
תרומה וכו' כי גם ענין התרומה גוכל
לפרש על לא הסלוקים כי ארבעה עשר
דברים נזכרו בענין התרומ' ונוכל לפרשם
נגד ארבעה עשר דורות שבעה דורות
הרשעים שסלקו השכינה מעלה מעלה
זשבע דורות הצדיקים שחזירו מטה מטה
אך שאין הפנאי מסכים עתה לפרשם
זושמע חכם ויוסיף לקח בזה המאמר כי
לא דקדקתיו כולו ועלה מדברינו שכל

אמרתי
אלקים
אתם

יד ואמר

יד וינה

הענינים אשר נעשו בתמונת המשכן הם
כולם רמזים ותיקונים על או הסלוקים
אשר נסתלקה השכינה ונחשבה שזו
כונת המדרש מכיוון הרב בעל העקירה
פר' תרומה וזל כשאמר הק"בה למשה
וראה ועשה אמר לפני רב' שע' אות אני
שאעשה כמותו אמר לו הק"בה כתב עתם
ר' ברכיה בשם רבי ואומר משל למלך
שנגלה לבן ביתו בלבוש גאה של מרגליטון
ואמר ליה עשה לי כמותו אמר ליה אדוני
המלך וכי יכול אני לעשות כמותו כך
אמר ליה הק"בה למשה עשה משכן אמר
ליה וכי יכול אני לעשות כזה אמר לו
וראה ועשה בשם שאתה רוצה למעלה
כך עשה אותו למט' ע"כ אשר זולתו רכנו
אפש' לפרשו ע"ד מה ששמעתי מנורי הרב
רבי ענין נחמד על ענין המשכן והוא כי מן
הידוע שמר' עזר' פעל ועשה את המשכן
התחתון ומטטרון שר הפנים הוצא הראש
במשכן העליון כמו שאמרו רז"ל במדרש
ביום שהוקם המשכן למטה הוקם גם כן
המשכן למעלה והוצא משכן הנער וכו'
ע"ד חנוך הנער חזו דהיתה כונת הש'
שקראו בשם משכן שנמל ב' אותיות
ממשה וב' אותיות מחנוך והם והשין
ממשה והכף והנן מחנוך אמנם ממשה
נמל האותיות כסדר כמו שהם כתובים
בשמו הם ברישא והשין בסיפא אבל
מחנוך נמל האותיות שלא כסדר הכף ברישא
והדר חנוך הוא לפי שמשה היה בסוד אור
הישר אבל חנוך היה בסוד אור החזר וחזו
ענין צרפית באמרה חנה נא איש אקים
עובר אלינו תמיד נעשה לו עלית קיר
קטנה ונשים לו שם מטה ושלחן כסא
זמנורה שכונתה לתורות שזה הצדיק יש
לו אחיזה במשכן התחתון ובמשכן העליון
וזש נעשה נא עלית קיר ואמרה עוד
שישאו לו שם הרברים אשר היה במשכן
וזש מ'טה ש'לחן כ'סא ד'מנורה וזהו ג"כ
טעם נכון א מה שנמל ממשה האותיות
כסדרן משום שנמלם בסדר הכתרובים
בפסוק הזה חכף ברישא והדר הנן כסא
גר הן כל אה רברי פי חכם ועל פי רדב

מאמר על
צווי המשכן

כא
זה הרב
אשר הזכיר
א"ס הרב
נע הוא היה
רכו וחפס
ישיבה בנרא
יע"א קודם
הנזירה

טעם נחמד
על קריאה
בשם משכן

דרוש ראשון להרב אמ נע

ועשה להם מכנסי בר : שרצה לומר
שענין הכרובים הוא להורות שהק"ב
ושפיע שפעו אינו והוא יעשה לנו המטעמי
וזש ועשה כרוב אחד מקצה וגו' וסמך
י"ד ליה ועשה לי מטעמים : ואמר עוד שדור
הפלגה לא כן עשו ולא רצו להיות נזונים
מיה הק"ב ורצו לעלות לרקיע ולכך היה
עונשם שנפוצו מעל פני כל הארץ וכאשר
הוא ידוע שהקבוץ המדיני הוא תועלת
גדול א צרכי האדם הן לענין המזונות הן
לשאר צרכיו וע"כ כיון שדור הפלג' פגמו
בזה הענין ולא חשבו שהק"ב ממלא
להם כל סיפוקם מהוט זער שרוך נעל ע"כ
נעשו שגם הקבוץ המדיני נתבטל מהם
ולא יהיה להם תועלת כלל לענין צרכיהם
וזש ועשו להם מכנסי בר ר"ל שהק"ב
הפיץ אותם ולא הניח אותם בכנופיה
אחת רק הכניס אותם בד בבר וזש ועשו
להם מכנסי בר ואחשבה עוד שזו כוננת
על הכרובים המדרש מביאו הרב בעל העקידה פרשת
יא תרומה וזל ובמדרש הנעלם פ' אחרי מות
אמר ר' יצחק מכאן אוליפנא דכל אתר
דלא אשתכח דבר ונוקבא לא כדאי
למחמי אפי שכינה שנא' ישבו ישרים את
פניך ותנן כתיב צדיק וישר הוא דבר
ונוקבא אוף הכא כרובים דבר ונוקבא
ועליהם כתיב כוננת משרים רבנין כך
ופניהם איש א אחיו עכ"ל וזהו הענין
לרעתי שמן ההכרח הוא א הורדת השכינה
להם הציור שהק"ב הוא עמנו בסגנון
הזכר עם הנקבה ע"כ הוא מן הראוי שהוא
ישפיע אינו ויוריד השפע מלמעלה למטה
אבל כשאנום לוקחים לעצמם זה הציור
הנה אינם מבינים ענין השראת השכינה
שמן הראוי הוא להשראות השכינה וזש
דכל אתר דלא אשתכח דבר ונוקבא לא
כדאי למחמי אפי שכינה ואמר עוד שגם
הכרובים היו בצורת זכר ונקבה להורות
על זה הענין וזש אוף הכא כרובים דבר
יג ונוקבא . ואמר עוד רבנין כך ופניהם
איש א אחיו ר"ל להורות על זה הענין
צוה הש' שיעשו הכרובים מקבילים זה
א זה ושיביט אחד בפני חברו והוא ע"ד

מא' רזל האי מאן דאכיל ושתית מדחברות
בהיל לאסתכלא ביה וא"כ היה כל ענין
הכרובים לרמוז שמן הראוי הוא שהק"ב
ישפיע אינו והוא יזון אותנו וממילא
הכרובים היו תקון על חטא דור הפלגה
שפגמו בענין השפע כמדובר לעיל . ואמר
עוד המדר' דלעיל בב"ע ועוף יעופף על הארץ י
על פני רקיע וגו' הו"א נגד רקיע חמישי
ששם כתורת של מלאכי שרת וכו' כן
המלאכים נקראים עוף והנה הסדומיים
פגעו באותו רקיע כי הם רצו למנוע מהם
רגל אדם והמלאכי ג"כ זה דרכם כמדובר
לעיל ועל כן לתקון על זה כרתב הש'
במשכן ואתה הקרב איך וגו' : וכתבא טו
זה הענין יפרה ע"ד מה ששמעתי ממורי
הרב רבי מן ש"ץ על פסוק הלא פרום
לרעב להמך ועניים מרודים תביא בית
כי תראה ערום וכסיתו ומבשרך לא תתעלם
ע"ד המשנה בורקין על הכסות ואין בורקין
על המזון ר"ל כשבא עני ורוצה שילבישו
אינם רשאי להלבישו עד שיבריקו אותו
אם הוא עני הגון אם לאו אבל כשבא
עני ורוצה שיפרנסנו רשאים לפרנסו אפי'
בלא בדיקה וזש הכתוב הלא פרום לרעב
להמך ועניים מרודים תביא בית ר"ל להם
תתן אפילו לעניים שמורדים בהק"ב וזש טו
ועניים מרודים תביא בית אמנם אם תרצה
לכסותו אז לא יהא נעלם ממך אם הוא
רשע אם לאו וזש כי תראה ערום וכסיתו
ומבשרך אל תתעלם ר"ל כשתרצה לכסותו
אז לא יהא נעלם ממך אם הוא רשע אם
וזש כי תראה ערום וכסיתו ומבשרך לא
תתעלם ר"ל כשתרצה לכסותו אז לא יהא
נעלם מגופך ומבשרך מה הם מעשיו של
העני ע"כ ושפתים ישק ועל פי דרכו הישר
נוכל לומר דרך רמז שזו כוננת הרמורה
במה שסמכה בפר' תצוה השני פסוקים
להרדי ואתה הקרב איך וגו' ואידך ועשית
בגדי קדש וגו' שהוא רמז א מה שכרתנו
בשם הרב הנ"ל שכשירצה להלבישו אז
יקרב אותו ויברק אותו מעשיו וזש
ואתה הקרב וגו' ועשית בגדי קדש וגו' .
וא"כ הדבור הזה הוא תקון דרך רמז אל
הטא

טעם על
דפסוק
הלא
פרום
לרעב
לחם

מאמר נא
על הכרובים

יג

על השמים והגלגלים

מד

זכו' והם עברו להם ולכך נסתלק' השכינה
 מרחם במדובר לעיל על כן צוה הש'
 במשכן שיעשו כיור נחושת לפי שכיוור
 הלז תקון לעז לפי שנעשה כולו ממראות
 הצובאות של הנשים כי לא רצו לתת
 נזמיהם א' עשויות העגל וא"כ נראה מזה
 ד שהיה כדמות תקון לעז או נפרש טעם
 אחר על זה התקון והוא על דרך שכתבו
 חכמי הטבע כי ההמה מושלת ומולדת
 את הזהב והלבנה מושלת ומולדת את
 הכסף והנהושת הוא צירוף משניהם
 שהחמה והלבנה שניהם מושלים ומולדים
 את הנחושת וא"כ כיון שהנחושת מתהווה
 משניהם א"כ הוי הוא תקון על דרך אנוש
 שעברו חמה ולבנה וגם נא' במקדש
 שעשה שלמה ששנים עשר בקר היו
 עשויים שעליהם עמד הכיור וגם אמרו
 במשנה ששנים עשר דרים היה לכיור
 וא"כ הוי זה תקון על דרך אנוש
 שעברו לשנים עשר מזלות אמר עוד
 בב' יקוו המים במשכן ועשית את מנורת
 המאור הוא כנגד רקיע שלישי הנקרא
 שהקים שבו רחים עומדות ומזחנות מן
 לצדיקים וכו' : ולהיות שאין מתינת
 רחים בלא מים על כן מכנה אותו הרקיע
 במאמר יקוו המים ומה גם לפי שכתבנו
 ע"י לעיל היות הרחיים דווקא ברקיע שלישי
 ולא באחר לפי שהוא נעשה כולו ממים
 העליונים אשר כמעל לרקיע וא"כ נאות
 עליו לומר יקוו המים מאחר שהוא נעשה
 כולו ממים העליונים וכו' הרחים עומדות
 כנגד דור המבול פגמו ברחים של מעל כמו
 כתבתי שכתבנו לעיל על מאמר אפי' אצטרובלון
 של רחים וכו' ועל כן צוה הש' במשכן
 שיעשו את מנורת המאור והיה תקון על
 חטא דור המבול לפי שהם פגמו ברחים
 של מעלה לבטל והטחינה העליונה והיא
 מתינת המן לצדיקים : ו' ולזה צוה
 הש' לעשו את מנור' המאור שצריך להיות
 השמן יך בתית וטחון וזאת הטחינה של
 קדושה היתה תקון לבטול הטחינה
 העליונה כמדובר ואפשר שזהו טעם רזל
 מביאו רש' ריש פר' תצוה שאינו בשר

למנורת המאור רק טח שכתוש במכתשת
 ולא מה שטחון ברחים : והיה זה נכון
 לדרכנו כי להיות שמנורת המאור היתה
 תקון לחטא דור המבול שפגמו ברחים
 של מעלה על בן אסרו למנורה מה שהוא
 טחון ברחים כרי שלא יתעורר בזה חטא
 דור המבול לכן חתירו דווקא מה שהוא
 כתוש במכתשת : אמר עוד בב' יהי
 מאורות במשכן והיו הכרובים פורשי
 כנפים וגו' הוא נגד רקיע רביעי הנקרא
 זבול ששם ירושלם של מעלה ומכאן בנו
 וב' של מעלה והוא ע"ד מא' רזל בב' ד'
 מהיכן נבראת האורה ממקום ב'ה שנא'
 והארץ האירה מכבודו ואין כבוד לא ב'ה
 שנא' כסא כבוד מרום מראשון מקום
 מקדשנו וגו' ולהיות שממקום ב'ה נבראת
 האורה על כן הוא מכנה הרקיע הרביעי
 ששם יש בית המקדש של מעלה במאמר
 יהי מאורות וזנה דור הפלגה פגמו באותו
 רקיע כיון שאין כוונת הקרבנות אלא
 להוריד שפע מלמעלה למטה והם עשו
 בהפך ורצו לעלות לרקיע כמו שכתבנו
 לעיל ועל כן צוה הש' על עשויות הכרובי'
 כי הכרובים היו תקון על חטא דור הפלגה
 כי הכרובים היו בצורת זכר ונקבה אשר
 רבים נפלאו ונשתוממו על זאת המראה
 וזנה כל הכתובים מלאים הזהרות לא
 תעשה לך פסל וכל תמונה וגו' וכאן
 וצוה הש' על עשויות הכרובים ויותר מזה
 שיעשו אותם בצורת זכר ונקבה אשר צרינו
 שחקו עלינו בהרבן הבית ואמרו ראו לו
 במה דרכן אך אמנם לדרכנו יבוא על נכון
 כי להיות שהפגם הנעשה בהור הפלגה
 ברקיע רביעי הוא שפגמו בענין ירדת השפע
 שלא רצו להיות נזונים מיר הק"ב דק הם
 בעצמם רצו למשול ברקיע ע"כ צוה הש'
 שיעשו הכרובים ברמות זכר ונקבה לרמוז
 כמו שרזנו משפיע על הנקבה כן ראוי
 שהש' ישפיע עלינו כי הק"ב הוא הזכר
 ואנחנו הנקבה כמ"ש כי יבעל בחור
 בתולה וגו' : ואחשבה שזו מסורה
 כונת המסרה ועשה ג' הא' ועשה כרוב א'
 מקצה מזה : ב' ועשה לו מטעמים : ג'
 ועשה

טעם על
 אסור מנורה
 המאור מה
 שהוא טחון
 ברחים

טעם על
 הכרובים
 בצורת זכר
 ונקבה

במק'
 בדף
 טרם
 שלמדת
 דרוש
 כנר
 כתבתי
 שכתבנו
 העליונים
 הם
 ברקיע
 השלישי
 וכונתי
 לדעת
 א"ס
 דרב
 זצ"ל

דרוש א להרב אמנע

גרול להמרות עיני כבודו יתברך וכמו שכתבנו לעיל בביאור המאמר אשר התחלנו בו - ואמר עוד למען יאריכון ימך על הארמה אשר נתן לך וגו' לרמוז על דור הפלגה שעברו על כבוד אב כמדובר ולכך לא האריכו ימים על הארמ' אשר נתן להם ראשונה כי נפוצו מעל הארץ וכמו שאמרו רז"ל בבראשית רבה פרשת : הלכו להם בני צור לצידן ובני צידון לצור : ואמר עוד לא תרצח נגר קין שהרג את הבל - לא תנאף נגר דור המבול כמ"ד כי השחית כל בשר את דרכו : עד כאן סיום הדרוש כפי מה שהכונתיו לדרוש פרשת יתרו בהמשך עשרת הדברות אמנם כאשר כי מתחלה הכינותי ויריתי אבן פנת הדרוש בענין המשכן והמקדש והמנוחה והקרבת עול כן אתחיל מעבר לדרך לכתוב המשך הדרוש בענינים הנ"ל כפי אשר דרשתי בפרשת תצוה הגם שלא דרשתי כל הענינים אשר יבא ביאורם מע"ל כי היה דבר הקהל נחפו לפסוק ולגמור : עכ"ל א"מ הרב נ"ע -

ומעבר לדרך בספרו של א"מ הרב נ"ע מצאתי מעטנו גם דרוש זה אשר גם כן חברו בבחרותו ז"ל :

והנה אחר ידיעת שבע הדורות הרשעים אשר גרמו שבעה סלוקים לשכינה וגם שבעה דורות הצדיקים אשר הורידו השכינה אחשבה שזו היתה כונת המשכן והמקדש שצוה השי' לבנותו בדוגמת העולם כמאשר נזכר זה במדרש ז"ל והמאריך בו בעל העקידה לצייר כל פרטי המשכן נגר העולם כולו ע"פ גם אנכי אצא בעקבותם ולצייר בנינו באופן שיורמו בו כל השבע סלוקים והנה אציג מספר רז"ל לפניך מדרש א' תמוה מאד מביאו הרב ע"ה העקידה פר' פקודי ז"ל אמ' ר' יעקב ב"ר יוסף למד נאמר ה' אהבתי מעון ביתך ומקום משכן כבודך וגו' מפני שהוא שקול כנגד בריאת העולם : במשכן

מאמר רז"ל
ע"המשכן
נגר בריאת
העולם

כתיב ועשית ידועות : בבריאת עולם נאמר הנוטה כרוק שמים נוטה שמים כיריעה ובמשכן שאמ' והבדילה הפרוכת : בבריאת העולם יהי רקיע בתוך המים והי מבדיל במשכן ועשית כיור נחושת : בב"ע יקוו המי' במשכן ועשית את מנורת המאור בב"ע יהי מאורות במשכן והיו הכרובי' פורשי כנפים : בב"ע ועוף יעופף על הארץ על פני רקיע השמי' וגו' במשכן כתיב ואתה הקרב איך : בב"ע ויברא אקים את האדם במשכן ותכל כל עבודת אהל מועד : בב"ע ויכלו השמים והארץ במשכן ויכרך אותם משה : בב"ע ויכרך אקים את יום השבועי וגו' במשכן ויקדש אותו ואת כל כליו : בב"ע ויקדש אותו כי בו שבת ולכך נזכר ששת ימים תעש' מלאכה קחו מאתכם תרומה לה' להודיעך שמלאכת המשכן כנגד בריאת העולם עכ"ל : והנה אין צורך להעיר הקושיות בזה המאמר כי כולו מקשה הוא מרישא עד סופא כי מה שזיכרת יש א"ל כיור הנחושת לרקיע בתוך המים : גם למנורת המאור א' מאמר יקוו המים : גם הכרובי' א' מא' יהי מאורות : אולי לפי דרכנו יתכן מאד והיה שזיכרת גרול ביניהם והוא : כי כל המאורות אשר זכר בעל המאמר הם כולם ענינים מרמזים עד שבעה הרקיעים ועתה אתחיל לפרשם ואמר בב"ע הנוטה כרוק שמים וגו' נגר רקיע התחתון והוא וילון שמהאי קרא אפקי ליה במסכת חגיגה במאמ' שזכרנו לעיל לפי שהוא כיריעה המפסקת בין החמה לבין לאור והיתה נכנסה שחרית ויוצאת ערבית וכו' כמדובר לעיל אמנם קין בחטאו גרם שנסתלקה השכינה מאותו רקיע ונשאר הוילון סתום ונעשה הבדל גמור בין החמה לאור ע"כ צוה השי' שיעשו פרוכת ויהי הבדל קרוש ויכפר על אותו הבדל שגרם קין בחטאו וז' המדרש במשכן נאמר ועשית ידיעות וכמ"ש והבדילה הפרוכת אמר עוד בב"ע יהי רקיע וגו' נגר דור אנוש שפגמו ברקיע שני הנקר' רקיע ששם המה ולבנה וכו'

לכר וחס הם השמים המזיקין ע"פ כונת
 החכם הנ"ל : וא"כ לדעתו בריאת השמים
 הוא מיסוד הרוח וע"פ מה שאמר כאן
 ונעשו חולין למזיקין אמר זה נגד יסוד
 הרוח : ונגד עצם החמשי אשר נעשו
 פניהם כקופין וכו' . כאשר נודע כי
 צלם אדם אינו מורכב מיסודות רק
 ממקום טהור מתחת כסא הכבוד מעצם
 חמשי קדוש וטהור מאד . והנה כתבנו
 לעיל בענין אדם הראשון שירוע ממדרש
 רז"ל שכאשר יחטא האדם יוסר הצלם
 האדים ממנו והנה דור אנוש ג"כ שהיו
 חוטאים ועובדי עז הוסר צלם אקים
 מהם ונשתנה פניהם ליותר גרוע ושפל
 וז"ש נעשו פניהם כקופין כי כמו שהקוף
 יש לה בבריאת כמה דברי שנים לבריאת
 האדם ידוע ורגילה כמעט לידו ורגלי
 האדם מ"מ אינם מעגלים וחשובים כ"כ
 כמו במין האדם כי כל שתה תחת ידיו
 כן הו"ג"כ דור אנוש אע"פ שצורתם
 צורת אדם נשארת בהם מ"מ סרה מהם
 המעלה הגדולה שעליה נאמר בצלם אדם
 ברא אלהים האדם . וא"כ עולה מדברינו
 שכל הד' יסודות נתקלקלו בימי דור
 אנוש שהיו עובדי עז :

לא ונאמר שזו היתה כונת הש' במה
 שהזהיר כאן על עבודת עז אמ'
 לא יהיה לך אלים אחרים על פני נגד מה
 שנעשו פניהם כקופים ורמו כזה שבענין
 עז ישנה פניו כמדובר לעיל ואמר על
 פני לפי שפני אדם כפני אקים ובצלם
 אקים נברא .

ואמר עוד לא תעשה לך וגו' אשר
 בשמים ממעל נגד קלקול יסוד
 האש שפונה למעלה נגד השמים . ואמר
 עוד ואשר בארץ מתחת נגד יסוד העפר
 ואשר במים מתחת לארץ נגד קלקול
 יסוד המים וז"ש כי אנכי וגו' א קנא וגו'
 על רבעים לפי שכל הד' יסודות נתקלקלו
 בעון העז כמו שאמרנו : ואמר עוד לא
 תשא את שם ה' אקיד וגו' יתבאר ע"ד
 מאמר רז"ל מביא כאן החזקוני וז"ל שא
 פילוסוף אר"ר רבי כלום מתקנא גבור לא
 גדול

בגבור חכם בחכם אמר לו רבי אם אדם
 מכנה שם בלבו בשם אביו אינו די שית'
 כועס עליו ואמר לו הן וכו' וא"כ נוכל
 לומר שזהו כונת הכתוב במה שסמך לאו
 דלא תשא א לאו של עז והוא לפי שאמ'
 תחלה כי אנכי ה' אריך א קנא וקשה
 לו איך מתקנא על האקיות בעז הלא אינו
 מתקנא אלא חכם בחכם כמותו ותירץ שלכך
 כועס הש' לפי שהם משיאים שמו של
 הק"ב להשוותו לעז שכולה חבל ואינה
 ראויה להקרא בשם אקים וכמו שראוי
 לאדם לכעוס כשמשוואים שמו בלבו
 וז"ש לא תשא את שם ה' אקיד לשוא וגו'
 ולא יהיה לפי זה לא תשא לשון שבועה
 רק לשון השאה והעתקה . ואמר עוד
 זכור את יום השבת וגו' נגד דור הפלגה
 שהאמינו בקדמות העולם וכמו שפי' בעל
 מעשי ה' על פסוק ויהי בנסעם מקדם
 וגו' אבל יום השבת מורה על חדוש
 העולם כי ששת ימים עשה ה' וגו' וביום
 השביעי שבת וסמך מצוה זאת א לאו
 דלא תשא וגו' ומסב על לאו של עז
 והוא ישוב על מה שאמר כי אנכי ה'
 אקיד א קנא וא"כ אחר שפי' שראוי הוא
 שיכעוס הש' על עובדי עז אמר עוד שיש
 תקון לחטאם והוא שמירת שבת ער מאמ'
 רז"ל אפי' עובר עז כדור אנוש אם שומר
 שבת כראוי מוחלין לו שנאמ' אשרי אנוש
 יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה שומר שבת
 מחללו א תקרי מחללו לא מחול לו .
 וא"כ לפי דרכנו יצדק מאד שפירשנו כל
 ההזהרה של עז על דור אנוש . ולכך
 סמך עשה דמצות שבת א לאו רעז לומר
 אם שומר מצות שבת כראוי אפילו עבר עז
 כאנוש מוחלין לו . וז"ש זכור את יום
 השבת לקדשו וגו' . ואמר עוד כבר את
 אביך וגו' . נגד דור הפלגה לפי שבכלל
 כבוד אב יש שלם ישב במקומו ודור
 הפלגה עברו על זה ורצו לעלות לרקיע
 ולישב במקום מלכו של עולם . ועוד יש
 בכלל כבוד אב שאת יזדק אביו
 בפניו כיוס מלא מעות והבן לא יקניטנו
 אבל דור הפלגה עשו הפך זה ופזרו ממון
 גדול

דרוש א' להרב אמ נע

גרם ירחים • ג' ותנפנסו שלשה ירחים • ד' תספור
ירחים תמלאנה : ר"ל קין והכל לא באו כמספר
ירחים ר"ל תשע ירחי לידה • וכמ"ס עליו למטה
כ' וורדו ו' ומפני חטא קין נסתלקה הסמך למעלה
מהוללן ומכאן זה נמשך ג"כ הירח כאשר ידוע כי אין
הלככה מאירה מעצמה רק שמקבלת אור מהשמש •
וא"כ גרם ירחים ואמר עוד שמר"עם הים תקון לחטא
זה כי הוא הים גלגול נקמה מסכל • וא"כ ותנפנסו
ג' ירחים שזה הכתוב באמר בעצם ואמר עוד שלכך
מת הכל לפי שהביט בלואו אור וא"כ סיפאס מלפניו
ותאכל את מכתו וזה הים עון כידו ועסה תקן זה
שנא' ויסתר משה פניו וגו' • וא"כ תספור ירחים
תמלאנה ר"ל מספר ונורף לו עוד כשה מדשים כדי
שומלח חטאו אשר חטא ולא קנה שלמו' וכימי משה
כתקן חטא זה ונתמלא הספרון (וענין בלקטיו עו') •

אשר סלקוהו מעלה מעלה • והנה הזכור
חטא דור אנוש שהיו עובדי ע"א תחלה
לפי שאין בכל החטאים כמו עו' ומחשב'
רעה של עו' הקב"ה מצרפה למעשה
ובמדר"א למען תפוש את ישראל בלבם
ועליהם נאמר כמ"ס לא יהיה לך אקים
אחרים על פני • ויתבאר הענין יפה ע"ד
מדרש הזל בכ"ר פ' • ומביאו התזקוני
פרשת בראשית בפסוק ולשרת גם הו"א
יולד בן וגו' • שד' דברים נשרתו בימי
אנוש ההרים נעשו טרשים • והתחיל
המרת מרחיש • ונעשו פניהם כקופץ •
ונעשו חולין למזיקין וכו' ועוד אמרו רז"ל
שבימי אנוש עלה ים אוקיינוס והציף שני
שליש עולי וחרי בידך ה' דברי' שנתקלקלו
בימי אנוש ולרעתי החלושה נוכל לרמזם

ולבארם על ד' יסודות ועל עצם החמישי אשר ממנו נעשה כל מה שלמעלה מנגלגל
הורה כמו שכתב בעל רוח הן פ"ר א' • והנה נגד יסוד העפר אמרו ז"ל שההרי' נעשו
טרשים ר"ל שנתקלקל יסוד העפר ונעשה חזק כאבן עד שהוא בלתי ראוי לזרוע
ולצמח • ונגד יסוד המים אמרו שעלה ים אוקיינוס והציף ג' של עולם • ונגד יסוד
האש אמרו שהתחיל המת מרחיש פי' מסריח • ויתבאר הענין יפה כאשר נקדים
ענין אחד מה שמצאתי בספר מסעות ר' בנימן שכתב שבארץ הודו החמה מושלת
וגוברת מאד ובשביל כך אנשי ארץ ההיא אינם קוברים מתיהם רק מיבשים אותם
בשמש ומתוך כך מרבוץ הבשר על העצמות ומתוך כך אינו מרקיב הבשר ואינו
מסריח • וכן כתבו הטבעיים שזהו הענין במה שחונטין המתים להיות שהבשרים
הם הריפים ביאר ומחממים היטב ומתוך כך מתיבש הבשר ואינו מרקיב : וא"כ
עולה מכל זה שגם יסוד האש בבשר המת לא ירקיב הבשר ולא יסריח •
וא"כ ברור אנוש שהרקיב בשר המת לפי שהיה יסוד האש תר"ף והזק ועכב"ש ברור
אנוש נתקלקל יסוד האש וגבר הלחות והרטיבות על הבשר ולכך התחיל לרקוב
ולסרוח ודי בזה למבין : ונגד יסוד הרוח אמר שנעשו חולין למזיקין וכו' ויתבאר
הענין יפה כאשר ידענו כי רבו כמו רבו הדרישו' והחקירות על מציאות וישנות המזיקין
והובא זה הענין בספר מעשי ה' והוא משה פר' בראשית ובס' נוה שלום ובספ' דופי
הזמן • אמנם בעל שלשלת הקבלה בדרוש על הכשפים ובעל ס' מאור עינים בחלק
אמרי בינה כתבו שניהם בשם חכם קדמון שהיה בזמן הבית ונקרא פילונג היאורי
גם נקרא ידירא האסכנדרני שזה החכם הוכיח במופתים עצומים מציאות השדים ואמר
הלא מן ההכרח מציאותן מאחר שכל מה שתהיה גלגל הירח הורכב מר' יסודות
הירועים והנה בכל יסוד ויסוד יש ברואים ומינים ובלתי מורכבים רק יסודם והויותם
מאורעו יסוד לבר דרך משל יסוד העפר נמצאים בו שקצים ורמשים ותולעים
וכן מינים ממינים שונים שכל מציאותם אינו לא מיסוד העפר לבר • וכיסוד המים
נמצאים הרגים שהויותם אינו לא מיסוד המים • וכן כיסוד האש נמצאת החי' הנקראת
בלשון חכמים סלמנדרא (אמר המחבר הפילוסופים מביאים עוד מין זכוב ונקרא
פירואי בלשון יוני) רק כיסוד הרוח לא נמצא שום בריה מיוחדת ועל כן הו"א מן
ההכרח שגם כיסוד הרוח ימצאו ג"כ ברואים ומינים שכל הויותם אינו לא יסוד הרוח
לבר

על השמים והגלגלים

ואמר עוד אנכי ה' אריך מלך ב"ו בונה
 פלטיך שמה יכול להווי אורה
 ממקומו וכו' רמז בזה על אד"הר מפני
 שבברואתו נשלטו העליונים והתחתונים

ל
כי אור
דכתובים
אשר
דתחיל
לדוכים

ואמר עור ואמלט לאברה' וכו' נגר נמרוד
שהשליכו לכבשן האש וא"כ זכר
בוה כל הז' דורות הרשעים ולכך פתח עשרת
הדברות בב' שמות הללו דין ורחמים להורות
על ז' דורות הרשעים ועל ז' דורות הצדיקים
כמו שכתבנו לעיל :

מסורה
ירח'ס
ק"י

דרוש א' להרב אמ נע

ג"כ ברוחה וסלוקים שבעה .
 כה ואחשבה שזו כונת המשורר (תהלים
 סי' ע"ט) והשב לשכננו שבעתי
 ורשב לשכננו
 שבעתי
 חיקם הרפתם אשר הרפוך שר"ל שגם
 הם חרפה עשו לשכינה במה שגרשו אותה
 מז' רקיעים ע"כ ראוי שישב להם שבותם
 שבע על שבע בחרפה שהגיע לשכינה וזש
 הרפתם אשר הרפוך . ונאוליו כונת
 והיה אור
 הגביא ישעי' סי' ל' במ"ש והיה אור הלכנה
 הלכנה כאור
 כאור החמה ונאור החמה יהיה שבעתים
 כאור ז' הימים וגו' שהכונה לפי שבכלל ז'
 דורות הרשעים נסתלקה השכינ' עד לרקיע
 ז' והאור יופיע מרקיע שביעי וא"כ הששה
 רקיעים מפסיקי' מן האור לעולם ומחשיכים
 ומאפילים העולם . אבל לעתיד שיתקנו
 או העונות והסלוקי' היטב ואז תרד השכינ'
 למטה ויופיע האור מרקיע ראשון ולא
 יהיה הפסק וא"כ מוכח מזה שיהיה האור ז'
 פעמים יותר ממה מאותו היום לפי שלא
 יפסיקוה הששה רקיעים וזש שבעתים כאור
 שבעת הימים :

בז אחר הדברים האלה נבא לבואר המדרש
 אשר שמנו פתח דהשער אחר
 שנקדק בו מהו קשר לו בפסוק אנכי ה'
 ארץ עד שבא למשול משלים :
 שנית מה שזכרתי יש לדרשתי על פסוק
 אנכי וגו' :

אך אמנם לא מראש בסדר דברתי כי
 קצף גדול לה' על יושבי ארץ
 המה ז' דורות הרשעים זכרית זכרותה עם
 ז' דורות הצדיקים שהורידו השכינה : וע"כ
 בשירד השכינ' על הר סיני היריד האחרון
 כנודע הזהיר על עשרת דברות שיהו תקון
 לו סלוקים כמו שאנו עתידים לבאר . וא"כ
 נאמר שזו קושיית המדרש על שאמ' בפסוק
 ב' שמות אנכי ה' ארץ ולמה לא נקט או
 זה לבד או זה לבד וע"כ בא המדרש לתרץ
 שכונתו ית' להזכיר בירידתו האחרונה ז'
 דורות הרשעי' וכנגדם נקט שם אר"ס שהוא
 רין והז' דורות הצדיקים שהורידו השכינה
 וכנגדם נקט שם ה' שהוא רהמים .
 ועל כן בא המדרש למשול משלים
 ולרמוז על הז' דורות הרשעים . על כן

אמר משל למלך ב"ו שנכנס למדינ' מכבד
 אותו וכו' נגד דור הפלגה והוא ע"ד מאמר
 רז"ל בקדושין : אשה מורה ואיזהו כבוד
 כבוד לא יושב במקומו וכו' וא"כ נקט זה
 נגד דור הפלגה שרצו לעלות לרקיע
 ולושב במקום של הק"ה כמו שאמרו
 רז"ל לאו כל הימנו שיבור לו העליונים
 ויתן לו התחתונים זא"כ עברו בזה על
 סוג הכבוד מאחר שבכלל הכבוד התא
 שלא יושב במקומו והם רצו לושב במקומו :
 או תהיה הכוונה ע"ד שאמרו שם עוד
 שבכלל בבור : אכ יש שזרוק : אכני
 לפניו כיס מלא מעות ליפ' זהבן לא יכעס
 עליו ולא יקניטנו . וא"כ חזי בכלל הכבוד
 שיפזר ממנו לכבוד אב אבל דור הפלגה
 פזרו ממנו גדול ללא צורך אך להמרות
 עיני כבודו . וכמו שכתבנו לעיל ברור
 הפלגה וא"כ חזי זה הפך הכבוד :

ואמר עוד ומרביצין אורתו כנגד אדם
 הא' ויהיה פירושו שבבא מלך ב"ו
 למדינה מרביצין אורתו ר"ל שמרביצין
 אורתו למעלה וכוני המדינה יהיו למטה
 ממנו וזה יהיו נרביצין תחת משאו אבל
 אדם הראשון עשה הפך זה וגבו' חלק
 חומרו על חלק האלהי חלק מלכו של
 עולם ורביץ הוא עליו הפך ממה שעושין
 למלך ב"ו :

ואמר עוד ומפרישין קיטאות וכו' נגד
 קין לפי שהק"ה הפריש הוילון
 על העולם שניצא שחרית ויכנס ערבית
 ויאיר גם יחשיך וקין בחטאו גרם שיתפשט
 הוילון תמיד ולא יסתם ויכנס לתיקו כרי
 שיתפשט האור וא"כ נאורת עליו לומר
 שהפריש קיטאות .

ואמר עוד ומדליקין נרות נגד דור אנוש
 כי מלכד שנוכל לפרשו שרמו בזה
 ג"כ על קין שהחשיך את הנרות שהדליק
 מלכו של עולם כמדובר : והנה יצדק
 לפרשו ג"כ על דור אנוש לפי שהנרות
 שהדליק הק"ה גם ברקיע שני ודור
 אנוש פגמו בהם לפי שעברו חמה ולבנה
 כמו שכתבנו לעיל ברור .
 ועתה מתחיל לפרש ולזכור כל הדורות
 הגל

המקררים והמכבים את האשועתה מתהיל
לספר שבעה דורות הצדיקים אשר הורירו
השכינה ראשונה יצחק שעקר עצמו ע"ג
המזבח ובמעט הזו מרמו א הקיר אמר אדם
עשוק ברם נפש ונגד יעקב אמר אדם כי
יהיה בעור בשרו ר"ל כי יעקב הלביש
עורות גריו עזים על ידיו וצוארו כרי שלא
יכירוהו אביו ונגד שבט לוי אמר אדם ערום
לפי שריו ערומים ועניים והאמינו מאד
בהשגחתו ית' הפך דור המבול שכפרו
בהשגחתו ית' ונגד משה רבינו ע"ה שהיה
גלגל נשמה מהבל אמר אדם להבל דמה
ר"ל אורחו אדם שהיה רומה להבל אשר
הרגו קין : (עין כתיב כל אדם נאסד במקומו).

ובהיות הדבר כן שבעה הם ה' כ'
המתועבים אשר גרמו סלוקי'
שבעה ואחריהם עמדו ז' הרועים והורידה
מטה מטה : אחשוב שזו כונת הכתוב
(דברים מ"ו) וזה דבר השמיטה שמוט כל
בעל משה ירו אשר ישה ברעהו לא יגוש
את רעהו ואת אחיו כי קרא שמטה לה' .
שבאמת מלת לה' היא מיותרת .

אך אמנם לדרכנו הו"א נכון כי אמר
הכתוב שהוא מן הראוי שהשביעית
יעשה הנחהמה לעמתו מאחר שגם לשכינ'
נתתה הנחה מה בשביעי' והו"א הנחתו
ברקיע הז' שלא נסתלק ליותר גבוה שחרי
מזכר שם בגמרא שיש עוד רקיע שמיני
על ראשי החיות ולא נסתלקה השכינה
לאותו רקיע . וז' כי קרא שמטה לה' .
וזו כונת הכתוב פ' בהקורני ואם תלכו
עמי קרי ולא תאכו לשמוע לי ויספרני
עליכם מכה שבע כחטאתיכ' . שיש לדרק
למה נקט דוקא שבע ולא מספר אחר לא
וראי שהכונה שישלם להם מדה כנגד מדה
והנה הם גרמו ז' סלוקים לשכינה וע"כ יהי
מדותם ג"כ שבע והם הז' סלוקים שגרמו
לשכינה כגורע . ואולי את היא הכונה במה
שקלל את ישראל (דברים כ"ח) ורמז ה'
נגף לפני אייבך בדרך אחד תצא לוי
ובשבעה דרכים תנוס לפניו . שקלל אותם
דוקא בברית שבע דרכים לפי שהם גרמו

משמח את עצמו או נשרף אברהם וז' אם
אשמה בפיר משנאי והנה אמרפל היה
מיהל ומקוה שיושרף אברה' ולכך היה מלא
אות וקללות בפיו על שיושרף אברהם .
ואני לא עשיתי כן הלילה לקלל נפש אויבי
וז' ולא נתתי לחטא חכי לשאול באה
נפשו . ואמר אם כסיתי באדם פשעי
לטמון בחבי עוני . נגד אדם הראשון
ואמר שחטא על אשרו החביבה האשה
אשר נתת עמדי ונו' וז' אם כסיתי באדם
פשעי לטמון בחבי עוני אדם דיוקא וחביו
דיוקא :

ביאור כל הארבע' עשר דורות שבע'
הטובים ושבע' הרעים מצאתי
און לי במסרה עשר פעמים אדם וזה
מספרם . אדם שת אנוש :
אדם ביקר ולא יבין : אדם
ילוד אשה : אדם תועה מדרך השכל :
אדם בליעל איש און הולך עקשות פה :
אדם עשוק ברם נפש אדם כי יהיה בעור
בשרו : אדם ערום : אדם חסר לב :
אדם להבל דמה : שלדעתי כולם יורמו
בזאת המסרה נגד ג' דורות הראשונים
אשר סלקו השכינה והם אדם הראשון וקין
ודור אנוש אמר אדם שת אנוש כי שר
היה תחת הבל שהרגו קין . ונגד דור
המבול שכפרו בהשגחה ולא הבינו שהש'
גרען להם יקר וגדולה אמר אדם ביקר
ולא יבין . ונגד דור הפלגה שרצו לעלות
לרקיע אמר אדם ילוד אשה ע"ד מה לילוד
אשה בוינו : ונגד הסדומיים שרצו לטמא
את המלאכי במשכב זכור אמר אדם תועה
מדרך השכל ע"ד מאמר רז"ל למה נקרא
מז' תועבה לפי שתועה הוא בה זגס חטא
שני שלא החזיקו ידי עני הוא ג"כ טעות .
כי השכל נותן שיתנו צדקה לעני כי היכי
דליתנו לבנינו וכמא' החכם אקדמו ריפתא
לעניא וכו' . ונגד אמרפל אמר אדם
בליעל איש און כי הוא היה עובר עז ומפני
שלא רצה אברהם לעבור עז השליכו לכבשן
האש ואמר עור הולך עקשות פה מפני שאמ'
שלא הציל חשי' את אברהם לא עי' הברים

דרוש א' להרב א"מ נ"ע

עור מלפנינו מבהמות הארץ ומעוף השמים
 יחבמנו על דור המבול שגרמו סלוק ג'.
 וזנה ידענו שעונש דור המבול היה על
 ב' חטאים. א' על הגזל כאמור כי מלאה
 הארץ חמס. והב' על הזנות כאמור כי
 השתית כל בשר את דרכו. והנה ארזל
 בסוף מס' ערובין כי אמלא לא נתנה תורה
 למדנו גזל מנמלה ועריות מיונה. מלפני
 מבהמו' מבהמות הארץ: וא"כ אוקמור
 רזל לזה הפסוק על א' ב' חטאים גזל
 ועריות ויצדק יפה על דור המבול שהם
 היו נכשלים באה ב' חטאים: ואמר עוד
 שם יצעקו ולא יענה מפני גאון רעים על
 דור הפלגה שהיו גאים ורצו לעלות
 לרקיע: וז' מפני גאון רעים. ואמר
 עוד אך שוא לא ישמע ושרי לא ישורנה.
 נגר אנשי סדום שכתבנו שהיה הסלוק
 בעבור שלא ישמע גורל קטרוג המלאכים
 וז' אך שוא לא ישמע א' וגו'. ואמר עוד
 אף כי תאמר לא תשורנודין לפניו ותחולל
 לו. נגר אמרפל שכתבנו שהיה הסלוק
 בעבור שלא יאמרו שלא יכול הק"כ
 להצילו רק בכח אותם הרברים המקררים
 וז' אף כי תאמר לא תשורנו מ"מ נסתלק
 הק"כ לרקיע ז' שבו צדק ומשפט להראות
 שהמשפט ינצל אברהם. וז' דין לפניו
 ותחולל לו. ואמר עוד ועתה כי אין
 פקר אפו ולא ידע בפש מאד. ר"ל כי
 אמרפל בראותו שאברהם ניצול ראה שאין
 בלחינו בארץ והאמין בו לברו והפסיק
 לעבור רבוי עז שרירה לו כמו שארזל
 במדרש שאמר לו לאברהם נסגור לנו
 נסגור לביא נסגור לרוחא נסגור לעננא:
 אמנם עתה אחר הנס המופלג הרתחיל
 להאמין באחדותו ית' לבר ולמ' ברבוי
 אהות: וז' ועתה ר"ל שלא נשרף
 אברהם ולא ידע בפש מאד. ר"ל שלא
 האמין ברבוי אהות. ויהיה פש מלשון
 וזנה פשה הנגע וא"כ הוכיח לו איהו בזה
 שיתפעל הוא כביכול מרשעת אנשי הדור
 שהרי בעון ז' דורות הרשעים נסתלקה
 השכינה מרקיע לרקיע ואיוב ברעתו הבל
 והביל וז' הבל יצפה פיהו בבלי דעת

מלין וכביר. ואחשבה עוד שעל זה פסוק
 הענין בעצמו התנצל איוב (בס' ל"א) ואמר איוב לו
 שאינו רשע כ"כ כמו הו' דורות הרשעים
 שגרמו סלוק השכינה מרקיע לרקיע.
 והתחיל ואמר כי פחד עלי א' ומשאתו
 לא אוכל ר"ל שמשאת הא' שגרתנשא
 למעלה לרקיע אחר זהו יבעת אותו. וז' ש
 ומשאתו לא אוכל ועתה מרתחיל לספר
 הו' דורות. ואמר אם שמתו זהב כסלי
 ולכתם אמרתי מבטחי נגר קין שאמר
 להבל פרח ורצה למשול על כל העולם
 והרג את אחיו בשביל חמדת הממונות
 שהיה בו. אם אשמה כי רב חילי וכי
 כביר מצאה ידי נגר דור המבול שבשביל
 רוב הטובה שהשפיע להם הק"כ והרבה
 חילם לכך מרדו בו ית'. וכמו שכתבנו
 לעיל על פסוק שאנן מואב מנעוריו ושקט
 הוא וכו' ע"כ עמד טעמו בו וגו'. אם
 אראה אור כי יהל וירח יקר הולך. נגר
 דור אנוש שטעו ועשו לחמה אה בשביל
 שראו אותה זורחת. ואמר בירח יקר
 לפי שהככבים מסבבים אותה כמו עברים
 לאדוניהם וכמו שמוזכר במדרש שאברהם
 הבין כך. ויפרת בסתר לבי ותשק ידי
 לפי. נגר דור הפלגה שלא רצו להיות
 נזונים מידו של הק"כ רק רצו שהמפתח
 יהיה בידם: וכמו שכתבנו לעיל על
 פסוק אשר אני אחזה לי וז' ותשק ידי
 לפי והוא מלשון על פיד ישק כל עמי.
 ואמר עוד שזו הוי הכחשה בהשגחתו
 ית' שהרי הוצא ית' נורתן לכל א' אכלו
 בעתו ויושב זון מקרני ראמים עד ביצי
 כנים והם לא רצו להיות נזונים מאתו ית'
 והוי זו הכחשה בהשגחתו ית'. וז' גם
 הוצא עון פלילי כי כחשתי לא ממעל:
 בחוץ לא ילין גר דלתי לאורח אפרת
 נגר אנשי סדום שלא החזיקו ידי עני
 ורצו למנוע רגל אדם ולא פתחו דלתם
 לאורח כמ"ש אין איש מאסף אותי הביתה.
 אם אשמה כפיר משנאי והתעוררתי כי
 מצאורע נגר אמרפל שהשליך את אברהם
 למש והיה מוחל ומקור שישרף והיה
 מתבייש בשראה שניצול אברהם. והיה
 משמח

אמר הממכר כן להרכ בעל הדרום כ"ע • נלע"ד
 סכענין זה יהיה המחלוקת סנין נופר הנעמתי
 לבין איוב כי זה הוכיח אותו באומרו ודע כי יסע לך
 אלה מעונך הסקר אלה תמצא אם עד תכלית פרו
 תמצא וגו' • ווען איוב ויאמר אמנם כי אתם עם
 ועמכם תמות חכמה גם לי לבב כמכם וגו' אדם
 ולוד אסע קצר ימים וגו' : להבין דבריהם נקדים
 הקדמה אחת ידועה שיש מחלוקת בין חכמי המחקר
 אם יש בפרה • וסליסה • על מטא פקטא האדם
 והנה כת אחת והם הכופרים אומרים שאי אפשר שיהיה
 לו מחילה על העון כי המטא הולך אחר אשר מוטא לו
 והוא הק"ס שהוא בלתי בעל תכלית ולזה גם כן המטא
 הוא בלתי בע"ת • והכת הס' אומרת שהמטא הולך
 אחר המוטא שהוא בע"ת : ועתה מפורש בשמלה חדשה
 דבריהם כי נופר הנעמתי סבר שהמטא הולך אחר אשר לו
 בע"ת המטא וסליסה בלתי בעל תכלית ולזה אמר ודע כי יסע לך
 וגו' • והנה היטב חרה לו לאיוב והסיק עד שאלה אומ' זאת
 והוא כפירה כחך התורה ולמה אי אתם ימסכים עם
 האומר שהמטא הולך אחר המוטא והוא אדם ולוד אסע
 ובעל תכלית ודוק :

שמים וראה ושור שחקים גבהו מנך •
 ר"ל תראה את שבעה הרקיע' שנסתלקה
 השכינה מהם בשביל אנשי רשע כסוד ואז
 תראה שנתפעל הש' כביכול מרשעת
 הנביאים • וז' אם הטאת מה תפעל בו
 ורבו פשעך מה תעשה לו ר"ל תראה
 באמת עשיתך ופעולתך בו כביכול באותן
 ז' דורות הצדיקים שהורידו את השכינה
 מטה מטה וז' אם צדקת מה תתן לו או
 מה מידך יקח וגו' • ר"ל בניהותא ולא
 בפשוטו דקרא שנא' הכל דרך תמיהא :
 אבל לדרךנו יהיה הדברים נאמרים באמת
 וצדק להוכחה ומופת מהו דורות
 הרשעים שגרמו סלוק השכינה מעלה מעלה
 ועתה מתחיל להשוב ולרמוז הו' דורות
 הרשעים ואמר לאיש כמוד רשעך וגו' •
 נגר הראשון שגרם סלוק ויתבאר יפה לפי
 שאיוב היה אומר לא כן אנכי עמדו שפוי
 שם המפרשים שהכונה שאמר איוב שאין
 אני רשע כאדם הראשון שאכל מעץ הדעת
 ואמר על אשתו האשה אשר נתת עמדי

וגו אבל אני לא שמעתי לקול אשתי ואמרתי לה כדבר אחת הנבלות תרברי וגו' •
 וע"כ היה איוב מתפאר שהוא יותר טוב מאדם הראשון • אבל איהו אמר לו שהוא
 ג"כ רשע כמו א"הר וז' לו לאיש כמוד רשעך ואמר עוד ולכן אדם צדקתך נגר קין
 בן אדם הראשון שגרם סלוק שני וביאר חטאם ואמר מרוב עשוקים יזעיקו וגו' ע"ד
 מדרש רז"ל פ' בראשית שאמרו בא ונחלוק את העולם זה נטל את הקרקעות וזה נטל
 את המטלטלין דין אמר ארעא דאת קאים עלה דירי הוא ודין אמר מה דאת לביש
 דירי הוא דין אמר חלוץ ודין אמר פרה מתוך כך ויקס קין על הכל אחיו וא"כ רצה
 א' לגזול את חבירו שלכל אדם יש לו ר' אמות קרקע לקברו • וזהו הטעם שאנו
 כותבים בהרשאה והקניתי לו ר' אמות קרקע בחצרו אעפי שאנו יודעים שאין לו
 קרקע לא ודאי משום דאמרנו שיש לו ר' אמות קרקע לקברו • וכמו שכתב הב"י
 בטור ח"מ סי' ס' • והאשרי בב"מ ריש פרק הזהב • וא"כ אעפי שא' נטל את
 הקרקעות מ"מ נשאר לכשנגרו לפחות ר' אמות לקברו והוא רצה ליקח ממנו בחזקה
 גם אותם ר' אמות ואמר לו פרה וזה היה גולה גדולה וז' מרוב עשוקים יזעיקו :
 ואמר עוד ישועו מזרוע רבים ר"ל כי רבים הצועקים על אותו זרוע של קין ולא דם
 הכל בלבד לא אף דם זרעו : ואמר עוד ולא אמר איה איה עושי נותן זמירות
 בלילה וגו' • נגר דור אנשי שהיו עובדי ע"ז לחמה וללבנה ולא היה להם לראות
 שהחמה אינה כלום כיון שהוא שוקעת לעת ערב : וכן ארז"ל על אברהם אבינו ע"ה
 שכשחקר על אהות שחשב שהחמה היא האלה כיון שראה לערב ששקעה ובא אורה
 ידע שאין בה ממש • וכן היה להם לדור אנשי לעשות ולראות שהחמה נכרתה
 ונשקעה לערב והלבנה לבקר • וז' איה איה עושי וגו' כי עשיה מצינו שהוא לשון
 כריתה כמד"א ועשתה את צפרניה ר"א תקוף ואמר עוד נותן זמירות בלילה וגו' לרמוז
 שהחמה נכרתה בלילה ויהיה זמירות מלשון כריתה וזכרת הזוללים בזמירות : ואמר

דרוש ראשון להרב אמ נע

בשמים וארץ זהו מופת הותך שכונתו ית' היתה להורות שרצונו שהבריאה יהיה שוה מעליונים ותחתונים וכמו שכרתבנו לעיל באדם על פסוק הלא זה דברי עד היוצא על אדמתי וזש בגליון יכתבו כלם : ר"ל בפרתה ספרו ספר התורה כי גליון יקרא לפרתה הדף ואמר שבפרתה הדף בהתהלת התולה יכתבו כלם . ר"ל שמים וארץ שזהו מורה על שרצונו ית' שיהיה הבריאה שוה מעליונים ותחתונים : אמר עוד גלמס מאז ראו עיניו . גמר אומר לדורות בעניניו . גם הארץ מלא קניניו . הגם שלפי פשוטו נוכל לפרשו ע"ד מאמר רז"ל במסכת נדה מלאך הממונה על ההדיון לולה שמו ומביא הטפה של זרע לפני הק"כ ואומר טפה זו מה תהא עליה הכס או עשיר ואז גבור וכו' וכלם משיב לו הק"כ זה שיוסר הפיטן כאן גלמס מאז ראו עיניו . ר"ל מאז שראה הטפה זרע שממנה יעשה גולמו של אדם מיד מודיע הק"כ את כל עניניו ומה יהיה וזש גמר אומר לדורות בעניניו ואפי' על העושר שהייתי אומר דוקא על החכמה יאמר הק"כ טרם הולדו לפי שזה יוכלו להבין עי' ראיות והכרת טבע הטפה אם זכה היא או עכורה וכמא' הרופאים שעיקר עת ראוי למשגל היא בהצי הליל שאז האוכל נתעכל והזרע הוא כלול . וגם בגבורה יש מבוא להכרח אם הטפה הוא המה או קרה . אבל להבנת וידעת אם עשיר יהיה או עני אין בזה שום מבוא לראיות הטפה הייתי אומר שלא יודיעהו הק"כ טרם הולדו לכך אמר שאף על העושר אומר הק"כ אם יהיה לו קנינים רבים . וזש גם הארץ מלאה קניניו .

ונשוב לדרךנו ונאמר שזה ההרוז מוסב ממה שלמעלה ממנו שכונת הש"ת היתה שהבריאה יהיה שוה מהעליונים ותחתונים ולכך ברא את האדם משניהם . וזש גלמס מאז ראו עיניו . ר"ל גולם שניהם של עליונים ותחתונים אז גמר שעניני האדם אשר יצדק עליהם לומר דורות כי על העליונים לא יצדק לומר

דורות שלעולם הם קיימים אבל על בני האדם ההווים והנפסדים עליהם יצדק לומר לשון דורות וגמר הק"כ ברעתו שהאדם יהיה כלול משניהם מהעליונים ומהתחתונים . וזש גמר אומה לדורות בעניניו . ולפי זה לא יהיה לתחתונים שום ערעור שהק"כ השרה שכינתו על העליונים ולא על התחתונים . שהרי גם באדם שהוא מן התחתונים יש ג"כ קנין מה מהעליונים . והוא הנפש השכלית והנשמה הטהורה וזש גם הארץ מלאה קניניו : ויסר עוד הפיטן האור בגיהו כשלמה עטה . הבהיק זיוו במעלה ובמטה : הכחות גלגל חמה במבטה : שלדעתי רמז למה שכרתבנו לעיל בשם מערכת האהות שלכך : משפט הבל ככהיות האור לפי שגם הטאו היה במה שהביט באור שבאה מן השמים לאכול את מנהגו . וזש הבהיק זיוו במעלה ובמטה ר"ל שהש"י שלח אש למטה לאכול את מנהגו והציץ הוא באש לכך נכחה גלגל חמה . וזש הכהות גלגל חמה במבטה . ר"ל שלכך נכחה גלגל חמה בעון שהביט באורו האור . שירד מן השמים . ולהיות הדבר כן ששבע הם ההטאים אשר גרמו טלטול וסלוק השכינה מרקיע ראשון לרקיע ב' .

אחשוב שזו מענה איהו בן ברכא הבויו א' איוב (עיון עליו שם סי' ל"ה) ויען איהו ויאמר הזאת חשכת למשפט אמר צדקו מא וגו' . ר"ל שאיהו הוכיח לאיוב על דעתו שאמר כי הק"כ לא יתפעל מרעות אנשי העולם וכן אמר איוב כמה פעמים חטאתי מה אפעל לך וגו' למה שמרתי למפגע לך . שנר' מזה שרעת איוב היה כי לא נתהוה שום פעולה ורצון אצל הק"כ מרשעת העולם ומצדקתם . אבל איהו הוכיח לו שיש בזה ע"ד הדרש שום התפעלות אצלו כביכול והביא לו מופת הותך על זה שנרתפעל הק"כ כביכול מו' הדורות הרשעים שנגרשה השכינה כביכול מרקיע לרקיע ואח"כ נתהנה כביכול משבע הדורות הצדיקים שהורידו את השכינה מרקיע א' להבירו . וזהו שאמר לו הבט שמים

זה כתב
אם הרב
נע משם
אביו
הנאון
גרי

ביאור
המענה
איוב
סי' ל

חשך בעולם אבל בלילה מרעה נתקן זה
החשך ונפתח הוילון ונתכל החמה
להזריח לעולם על כן אמר שכשנולד
מרעה נתמלא כל הבית אורה והוא
נכון מאד :

עמד משה והורידה לארץ לפי שמשו כא

תקן אדם הראשון שנטה עצמו
מאד לתחתונים אבל מרעה עשה בהפך
ונטה עצמו לעליונים וארבעים יום היה על
השמים לחם לא אכל ומים לא שתה ואמר
רוץ ברבא פ' וזאת הברכה אשר בירך
משה איש האקים אם איש למה אקים ואם
אקים למה איש לא מחציו ולמטה איש
מחציו ולמעלה אקים ולכן מרעה השלים
העליונים והתחתונים לכן ירדה השכינה
בעבורו לארץ הה' באתי לגני אחותי
כלה . אפשר שירמו על אדם הראשון
שנגרש מגן עדן אבל משה תקן חטאו
ולא נגרש מג'ע ונתיחד עמו הק'בה בג'ע
כחתן עם הכלה . וזש באתי לגני אחותי
כלה . ובכן נשלם המדרש כי ה' הטובה
עלי ויציב המדרש ונכון פשריה :

ואחר כתבי זאת מצאתי הון לי הפיוטן כוונה
במה שיוסר ביוצר לחרתן יוצר המייטן

המתחיל איתר שם שוכן תרשיושם כתב
וזל בסיפור הבריאח הנפלאה באותו הפיוט
בטרם שומו עם עולם . בלברו היה פורטם
ובוללם . בגליון ספרו יכתבו כלם :
שהכונה לעד למה שכתבנו לעיל בענין
אדם הראשון שהשי' עשרה שלום בין
עליונים ותחתונים וברא מהם בשוה אם
ביום ראשון בכלל מעליונים ומתחתונים
כמד'א בראשית ברא אקים את השמים
ואת הארץ ואם בשאר הימים כפרט ביום
ב' מעליונים בלבד וביום ג' מתחתונים
בלבד ביום ד' מעליונים לבד וביום ה'
מתחתונים לבד וזש בטרם שומו עם עולם
ר'ל קודם שנברא האדם שהשלי' העליוני'
והתחתונים היתה שווי הבריאח בכלל
ובפרט כמו שזכרנו בסמוך : וזש בלבר
והיה פורטם וכוללם : ואמר עור שהער
על זה לפי שהתורה מתחלת בשניהם
בשמים

שברקיע ג' יש מן שמורה על ההשגחה
ודור המבול כפרו בהשגחה ואמרו לאל
סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו אבל
בשבת לוי נרתקן זה החטא לפי שבכל
השבתים לא היה שבת עני כמו שבת לוי
שלא היה להם נחלה אישיו ה' הוא נחלתו
ועל כן הוצרכו להתפלל אל ה' שישגיח
עליהם ויתן להם אוכלם בעתם ושיבואו
להלקו הרבה תרומות ומעשרות וזה היה
תקון לחטא דור המבול שכפרו בהשגחתו
ל'ת שמו לעד :

עמד קהת ירד משלוש לשני לפי

שהסלוק מרקיע שני ה' בעבור
ששם ההמה והלבנה וכו' ודור אנוש עברו
להם והיה קצר המצע מהשתרע ובני קהת
תקנו זה החטא לפי שעבודת בני קהת ה'
לשאת את הארון כמ'ש בפרשה ואעפ'
שהארון היה מכרה בהם מאד לפי שהם
היו יותר קרובים א הארון אעפ'כ לא
היו נמנעים מלשאת אותו וקדשו שם
שמים ביותר וקבלו עליהם עול מלכותו
ית' ובוזה נתקן חטא דור אנוש שהיו
עובדי ע' לכן ירדה השכינה לרקיע ב' :

עמד עמרם וירד משני לראשון לפי

שעמרם תקן חטאו של קין
במה שהרג את הבל לפי שעמרם הוליד
את משה שהיה גלגול נשמה מהבל כמו
שכתבנו לעיל בשם מערכת אהו' ואסמכוהו
אקרא ומשה היה רועה ולא אמר ומשה
רועה לא היה רועה כבר ע'ד והבל רועה
וא'כ כשנולד הו' כאו נולד הבל עצמו
וכאו לא הרנו קין . ובוזה נבין מא' רו'ל
ותרא אותו כי טוב הוא מלמד שכשנולד
משה נתמלא הבית כלו אורה אשר
באמת תמוה מאמר זה ובעיני כל יפלא
אורה מהו מליאת האור בלילה משה רבינו
ועיין ע'ה אך אמנם לררכנו יתכן מאד שכתבנו
למעלה שקין בהטאו בהריגת הבל אחיו
גרם חשך לעולם ע'ד מאמר רו'ל על ד'
דברים מאורות לוקין ולכך נסתלק הק'בה
מרקיע ראשון כדי שיוסתם הוילון ויהיה

מאמר
בהמלא
כל רביה
אורה
ועיין
לקמן
דף
ותמצא
דבר
הפך

דרוש א' להרב א"מ נ"ע

לאורה שיבוא ביניהם ולא להטיב אבל
עתה ביצחק נתקן זה לפי שמאת המלאכי
היתה סבה ביאת הנשמה של עולם
הבא לתוך יצחק וא"כ טובה עשו לו וזה
היפך טבעם הראשון שמקור' היו מרקדקים
על שתוף א' מזה העולם עם א' מהעולם
שלהם ואמרו מה לילוד אשה בינינו אבל
עתה עשו דבר הפך טבעם וגרמו שנשמה
של עולם שלהם פרהה בגוף א' של עולם
הזה. ועוד מצינו במדרש תנחומא פ'
תולדות אצל הערמת יעקב את אביו
בברכות ויבא לו יין וישרת. מהיכן
הביא לו יין ר"א מוכא הביא לו יין מג'ע
וא"כ נראה בזה שעשו דבר הפך טבעם
והטיבו עם אנשי עולם הזה ולכן נתקן
בזה הסלוק לכך יורה השכינה לרקיע
המישי. ואהשבה כי זו כונת המסרה.
חוצה ד' הא' לא תוציא מן הבית מן
הבשר חוצה: ב' כי מנרעות נתן לבית
סביב חוצה: ג' הן אראם צעקו חוצה:
ד' ויעשו ארון אחר ויתנוהו בשער בית
ה' חוצה: שרמו על ב' הטאות סרום
ושעל ידי יצחק נתקן הכל כמרובר לחטא
הראשון של סרום שלא החזיקו ידי עני
אמר לא תוציא וגו'. שלא הוציאו לעני
מאומה. ויתבאר הענין יפה ע"ד מאמר
הזל בפ' חלק שאנשי סרום כי הוי מתרמי
להו עניא ויהבו ליה כל חר וחר דינרא
וכתב שמיה עליה ריפתא לא הוי ממטי
ליה כי הוה מיית אתי כל חר וחר שקול
דיריה וא"כ נתנו לו בדרך הערמה צדקה
וכרוזא קרי בחיל שלא ימכרו לו מזונות
וזש לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה.
ר"ל שציוו שלא ימכרו לו מזונות. ועוד
הטא אחר היה בירס במה שעשו למלאכי
שהיו אצל לוט ששם נא' ואנשי סרום
נסבו על הבית וגו' וזה היה גרעון גדול
במה שנסבו על הבית חוצה וזש כי מנרעות
נתן לבית סביב חוצה: אבל עתה בימי
יצחק נתקן הכל אם לחטא הראשון שהיה
קטרוג המלאכים נתקן ביצחק לפי שלמדו
זכורת על זביתרתו כמרובר לעיל וזש הן
אראם צעקו חוצה ואם לשני שרצו למנוע

מסורה
חוצה
ד'

רגל אדם וע' המלאכים היה נתעורר זה החטא
ועתה ביצחק נתקן זה לפי שמאת המלאכי
נסבו לביאת הנשמה של עולם הבא לתוך
יצחק כמו שאמרנו לעיל וזש וירתנוהו
בשער בית ה' חוצה: והוא ידוע
שהצדיק נקרא בית ה' לפי שהשכינה
שורה בתוכו וכמו שכתבו המפרשים על
אמרו ושכנתי בתוכם שהכונה ששוכן
בתוך כל צדיק וכן כתב בעל ספר נשמת
אדם על פסוק ויטוש משכן שילו אהל
שכן באדם שהכונה שמעת שנטוש משכן
שילו אז נעשה הצדיק משכן ונוה לשכנו.
וא"כ בשגרמו המלאכים ביאת הנשמה א'
חוד יצחק יצחק לומר שנתנו הנשמה
שהיתה חוצה בעולם הבא ולא בתוך
יצחק אל יצחק הצדיק שהיה בית ה'.
וזש וירתנוהו בשער בית ה' חוצה ר"ל
הנשמה של עולם הבא שהיה חוצה ליצחק:

עמד

יעקב וירר מחמישי לרביעי לפי
שהסלוק מרקיע רביעי הי' בעון
דור הפלגה שפגמו בטעם הקרבנות ורצו
לעלות לרקיע אבל ביעקב נתקן זה לפי
שבכל האבות לא מצינו א' מהם שהקריב
כ"כ קרבנות כמו יעקב ואת נפשו נתן על
הבכורה כדי שיהיה ראוי להקרבת קרבנות
וכמו שפי' רש"י זל שם במכירת הבכורה.
וא"כ הבין טעם הקרבנות והיה נזהר בהם
וזה היה תקן להטא הפלגה. או יתבאר
יפה ע"ד מאמר רז"ל ברבה פ' תולדות.
יעקב תבע את החולי אמר רבש"ע אדם
מת בלא חולי ואינו יושב בין בניו מתוך
שהוא חולה שנים יאו שלשה ימים
אמר לו הק"ב דבר גדול תבעת וממך
אני מתחיל שנא' ויאמר ליוסף הנה אביך
הולה ע"כ וא"כ יעקב היה הראשון שהיה
חולה ושורדה שכינה בעבורו כי הוא ידוע
שהשכינה למעלה ממטתו של חולה שנא'
ה' יסעדנו על ערש דני על כן ירדה עוד
השכינה ירדה א' בזמן יעקב:

עמד

שבט לוי ירר מרביעי לשלישי
לפי שהסלוק מרקיע ג' הי' לחיו
שברקיע

ובכן כשעמד אברהם מכבשן האש ירד
הק"ב משביעי לשני מאהר שלא הסלוק
כי אם בשביל לשונם הרע שלא יאמרו
באמצעות הדברים המקררים הציל ה' את
ידידו אבל אחר הסלוק ליכא שום ערעור
ומיחוש לכך יורה השכינה לרקיע ששי
וכן נמי לטעם השני שהיה הסלוק לרמוז
שהצלת אברהם תהיה בזכות הנשמה
שעתידה להברא על כן אחר הרמזה
והצלה ראו ליכא שום צורך א' הסלוק
לרקיע ז' לכך יורה לשני :

עמר יצחק ופשוט צוארו ע"ג המזבח
וירד משני לחמישי לפי שאז
נתקן הטא סדום אם לראשונה לפי שהיה
הקטרוג מהמלאכים רב מאד נתקן כ"א
ביצחק כי בכל האבות לא היה לא' מהם
ברית כרותה עם המלאכים ; וכמו שיסר
הפייטן יום ראשון של שבועות . קרבן
שלם יחידו נמצא . בטנא בכורים אז
נרצה . כשה לטבת רץ כמרוצה . ולמענו
אראלים ממחיצה . מר צעקו הוצה . וכן
אמרו רז"ל ברבא פ' העקירה . הן אראם
צעקו הוצה . הייצא אבא נכיס לדרא .
וא"כ הוי זה תקון על הסלוק הראשון שהי'
לפי שקטרוג המלאכים היה גדול מאד
ועתה נתקן זה שארבת התהילו ללמד
זכות על בני העולם הזה ולכך יורה
שכינה . ואם להטא השני של סדום
לפי שרצו למנוע רגל אדם מהם והמלאכי'
ג"כ זה דרכם לרקק על אורח הבא בגבולם
ורוצים להזיקו וכן בקשו לרחוק למשה .
הנה זה נתקן ביצחק והוא ע"ד מדרש
הזוהר פ' נח בתוספתא שלכל צדיק יש ב'
נשמות א' בעולם הזה וא' בעולם הבא
ולכך נאמר בכל הצדיקים שמם כפול
אברהם אברהם יעקב יעקב משה משה
לכך מיצחק שלא נאמר שמו כפול לפי
שכשנעקד יצחק פרח נשמתו דהאי עלמא
וכשנאמרו מלאכי השרת ברוך מחיה
המתים שבה בו הנשמה של עולם הבא
ע"כ . וא"כ לפי זה הוי זה כרמות תקון
על הסלוק לפי שמקורם היה דרכם להרע
לאורת

עם פועלו און . שקשה בעיני למה אמר זה
דוקא באמרפל ולא בשאר הדורות שהיו
קודם זה שגרמו ג"כ סלוק השכינה .
י' אך אמנם לרדכנו יוכן היטב שהסלוק
לא היה רק שלא יאמרו שמה
שהקים הק"ב את אברהם לא היה לא
מתוך שהיה לו עוזרים רבים והם הדברים
המקררים וכל התקומה וההתיצבות שהיה
לו הכל היה באמצעו העוזרים הנ"ל אמנם
עתה אחרי הסלוק מאותם הדבר' ואדרב'
הנותו אצל השרפים שהם אחרים בטבע
עם האש שוב ליכא שום ערעור כי אין
מי לקום על צדו ית' לעזרו ע"כ כשנסתלק
עתה מה יחמו ככלב הלא נסתלקתי מאותן
הדבר' ומי יקום עתה על צדו לעזרני וזש
טו מי יקום לי עם מרעים מי יתיצב לי עם
פועלו און :

או יהיה טעם אחר על זה הסלוק והוא
על דעת מדרש רז"ל ברבא פרשת
תולדות . כה אמר ה' א' בית יעקב אשר
פרה את אברהם וגו' יעקב פרה את אברהם
לא נצול אברהם מכבשן האש לא בזכו' יעקב
ע"כ . והנה ברקיע הו' יש הנשמו' שעתידין
להבראות ע"כ כהשליך נמרוד את אברהם
לכבשן האש נסתלק הק"ב לרקיע ששם
הנשמות שעתידין להבראות להורו' שאופן
הצלת אברה' יהיה בזכות הנשם' שעתידה
להברא והיא נשמת יעקב שבזכותה
ונצל מכבשן האש : ואמר עוד מה עשה
הק"ב קפל ארת כל הדורות הראשונים
והעמיד ארת אברהם ותגל מעשיו וירד
משביעי לשני : עתה בא המדרש לפרש
אופן קושית הרב האש"ך בספר הבצלת
השרון שרמזה על זה כי ירחמץ לבבו
באמרו מאריה דאברהם המבלי אין זכות
באברהם או ביצחק בנו הנעקד ע"ג המזבח
עד שינצל בזכות יעקב דור שלישי ממנו
ע"כ אמר כאן המדרש שהדורות הראשונים'
ליעקב שהם אברהם ויצחק היו כלא היו
באופן ההצלה וליא נצול אברהם לא
בזכות נכדו יעקב בחירו וזש קפל את כל
הדורות הראשונים ר"ל קפל והעלים את
אברהם ויצחק ולא זכר כי אם את יעקב

דרוש א להרב אמ נע

עמר

אמרפל והביריו והכעיסוהו סלק
שכינתו לרקיע שביעי .

אחשבה תהיה הכונה בסלוק הזה לפי
שברקיע ששי שהוא מכון ששם אוצרות
שלג ואוצרות ברד ועלויות טללים ואגלים
וכל דברים המקררים . ואמרפל השליך
את אברהם לכבשן האש וכרי שלא יאמרו
דבת רבים מגור מסביב כחץ שחוט לשונם
כי קצרה יד ה' מדהושיע רק שהיה לו
עוזרים ומצא סמנים טובים שהועילו לו והם
הדברים המקררים שקררו את האש על כן
נסתלקה השכינה וכן נזכר בגמרא אצל
חנניא מושא ועזריא שכשהושלכו לכבשן
האש בא יורקמי שר הברד להצילם ואמר
לו גבריא את שר הברד אבל אני שר של
אש אלך ואצילם ויהיה גם בתוך גס וא"כ
גם כאן לבל יאמרו שבאמצעות הדברים
המקררים הציל את ידיו ולא יד ה' עשת'
זאת על כן נסתלקה ששם יש שרפי' ויהיה
גם בתוך גס שאעפ' שהשרפים והאש הם
אחרים בטבע אעפ"כ יצילוה ה' : ואחשבה
כי זו כוונת המסרה רודים ר' א' והנה
עתך ערת רודים . ויבואו איה בני בבל
למשכב רודים וגו' . ג' לכה נרוה רודים .
ר' אכלו רעים שתו ושכרו רודים . שהכונה
שער אברהם אבינו לא היה מי שפרסם
את אהותו ית' כמו אברהם שקרא בשם א'
עולם . ועל כן נקרא ירד ה' . וזש והנה
עתך ערת רודים אך אחר כך בא נמרוד
מלך בבל ומשך אותו והפיל אותו לכבשן
האש . וזש ויבואו איה בני בבל למשכב
רודים וע"כ נסתלקה שכינה מרקיע ששי
לפי שהם הדברים המקררים ויאמרו שלא
יד ה' עשתה זאת רק שהיה לו עוזרים
וירדיו רבים שעזרו לו וזש לכה נרוה רודים
ונסתלק לרקיע הז' ששם יש שרפים ויהיה
גם בתוך גס שאעפ' שהשרפים והאש הם
אחרים בטבע ורעים זה לזה אעפ"כ אציל
אותו מתוך השרפים . ובהיות הדבר כן
שהסלוק היה כרי שלא יאמרו על ידי
עוזרים רבים הצילו הק"ב בזה נבין מה
שאמר המדרש . נסתלק לרקיע שביעי
ואמר מי יקום לי עם מרעים מי יתיצב לי
עם

והב' במה שלא החזיקו יד עני ואביון .
אחשוב כי זו כוונת המסרה . גדלה ג' .
הא' כי גדלה צעקתם את פני ה' . הב
והנה כאשר גדלה נפשך וגו' . הג'
ואשמתנו גדלה עד לשמים .

שלע"ד הורה על ב' הטאים של סדום
אם לחטא האחר שחטאם גדול
מאד לפי שאנשי סדום רעים וחטאי' לה'
מאד שפירשנו לאהיים בעצמם שרצו
לטמא אותם במשכב זכור לזה אמר
ואשמתנו גדלה עד לשמי' שר"ל שרעותינו
הגיע אף לאנשי שמים והם המלאכים
וע"כ נסתלקה השכינה לפי שהי' הקטרוג
של המלאכים גדול מאד וזש כי גדלה
צעקתם את פני ה' : ר"ל כי גדל על
אנשי סדום קטרוג וצעקת המלאכים
היושבים לפני ה' : ואם לחטא השני
שלא החזיקו ידי עני ואביון . אמר והנה
כאש גדל' נפשך וגו' כן תגדל נפשי בעיניך
וגו' שדוד המלך ע"ה אמ' א שאול שיגמלהו
מדה כנגד מד' והמחזיק ידי עני ושלמו לו ג"כ
מד' כנגד מד' כמאמ' החכ' לבני ביתואקדימו
דיפתא לעניא כי היכי דלקדימו לבנייכו לזה
רמזה המסר' כאן והנה כאשר גדל' נפשך וגו'
שר"ל שמן הראוי הוא שיתנו צדקה כדי
שגם נפשם יגדל בעיני הבריות כשיבואו
לירי מדה זו . וכמו ששמעתי אומרים
שזו כוונת הכתוב זרעו לכם לצדקה .
ר"ל שמה שיתנו לעני יהיה לכם לצדקה
שגם לבניכם יתנו וא"כ גם בכאן רמזה
המסרה שכן ראוי לעשות אבל אנשי
סדום לא עשו כן ולא החזיקו יד עני
ואביון . ואחשבה כי על א' הב' הטאים
של סדום רמזה המסרה : בחוץ ב' : הא'
בחוץ ב' בחוץ רתעמוד . הב' בחוץ לא ילון גד'
דלתי לאורה אפתח . והנה על הטאם
שרצו לטמא את המלאכים אמר בחוץ
תעמוד כי שם נאמר אנשי סדום נסכו על
הבית מנער ועד זקן . ואם לחטא השני
שרצו למנוע מהם רגל עובדים ושבים אמר
בחוץ לא ילון גד' וגו' שאיוב היה מתפאר
שהיה פותח דלתיו לאורה אבל אנשי סדום
לא הניחו שום אורה לארצם :

מסורה
גדלה ג'

מסורה
בחוץ ב'

מסרה
רודים ר'

על השמים והגלגלים

לו

הפירוש שלם האמינו שהק"כר מעני ומעשיר רק חשבו שלעולם יעמוד עשרם אתם וזש עמד טעמו בו עמד דיוקא. או יהיה טעם אחר על הסלוק והוא קרוב לטעם השני כי הטעם המן היה מבחין על הזנות כמו שמוזכר בטאמר לעיל כשם שהנביא היה מגיד להם מה שבהורים ושברקים כך המן היה מגיד להם כיצד איש ואשה שבאו לפני משה הוא אומר היא סרה עלי והיא אומרת הוא סר עלי אמר להם משה דינו לבקר משפט למחר אם נמצא העומר בבית בעלרה בידוע שהיא סרה עליו ואם נמצא העומר בבית אביה בידוע שהוא סרה עליה. ופי' שם רש' שקאי על חשד של זנות וא"כ היה המן מבחין על הזנות: ודור המבול הי' ג"כ בזנות כידוע כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ וגו' וע"כ נסתלק השכינה מרקיע המן כרי שלא יתעורר ויוזכר חטא דור המבול:

עמד דור הפלגה נסתלק לרקיע החמישי והכונה לפי שברקיע רביעי שהוא זכול ששם ירושלם של מעלה וב"ה ומזכר וקרבתו והנה גורע כונת הקרבן היא לקשר כחות העליונות והתחתונות ולהוריד שפע מלמעלה וכמו שכתב הרב בעל העקרים מאמר ג' פ' כ"ה וא"כ אין כונת הקרבן רק להוריד שפע מלמעלה אבל דור הפלגה לא רצו לחברתין על ירידת השפע מלמעלה אך רחקו את השעה ורצו לעלות לרקיע ובנו מגדל גבוה וראשו בשמים ע"כ מה שבקשו לא נתן להם ומה שהיה בידם ניטל מהם שרע היה בעיניהם על גבהות השכינה כ"כ מהם ועתה נעשה משפטן שתתגבר השכינה עוד יותר ותסתלק לרקיע חמישי. במסרה נזכה ג' חסר הא' הלא אלה גובה שמים. הב' וראיתי לבית גבה. הג' ולפני כשלון גבה רוח. שר' בשביל שאוה גבה שמים על כן קשה איך ישגיח עלינו הבער ערפל ישפוט ע"כ צריכים

אנחנו לעשות המצאות ופעולו מתחלפות להוריד שפעתו למטה אבל דור הפלגה לא עשו כן לא המתינו והכו על ירידת השפע אך רצו לעלות לרקיע ובנו להם מגדל גבוה וזש וראיתי לבית גבוה ע"כ נעשה דינם שקודם הכשולים ונפילתם מעל המגדל נסתלקה השכינה עוד יותר גבוה לרקיע חמישי וזש ולפני כשלון גובה רוח ר' לרוח אלהי נעשה יותר גבוה. ולע"ד שזהו כונת הכתוב (משלי יז) אוהב פשע אוהב מצה מגביה פתחו מבקש שכר עקש לב לא ימצא טוב ונהפך בלשונו יפול ברע וגו'. אמר מגביה פתחו מבקש שכר. נגר דור הפלגה שעשו להם פתח גדול עד לרקיע על כן נשכר מגדלם ונפלו ממנו. עוד רעה אחרת נמשכה לדור הפלגה במה שנהפך לשונם וזש ונהפך בלשונו יפול ברעה. ואחשבה כי זהו כונת המסרה הגבה כ' א' השפלה הגבה והגבוה השפל: ב' העמק שאה או הגבה למעל. ר"ל כי דור הפלגה השפלים רצו להגדיל עצמן עד לרקיע ואת הק"כ שהיה גבוה רצו להשפיל עד לארץ כמוזכר במדרש רזל שם שאמרו לא כל הימנו שיבור לו את העליונים ויתן לנו את התחתונים וזש השפלה הגבה והגבוה השפל: וע"כ מה נעשה בדינם שתירתי רעות הגיעו להם א' שנפלו מן המגדל ונפלו מאיגרת רמ"א לכירא עמיקתא. והשנית שנסתלקה השכינה למעלה יותר גבוה וזש העמק שאה ר"ל שנפלו מן המגדל שהיה עומד בשאול כמ"א וימצאו בקעה בארץ שנער וזו הגבה למעלה נגר מה שנסתלקה השכינה למעלה וזהו כונת המסרה: אחזה ר': א' אני בצדק אחזה פניך. ב'. ומבשרי אחזה אות. ג'. בלעדי אחזה חורני. ד'. אשר אני אחזה לו. ר"ל אנחנו אם אומרים שראינו שפע מה משה אין בזה שום זרות. רק תראה הי"א בצדק: וזש בצדק אחזה פניך. ולמה היא תראה בצדק לפי שמריח הבשר שאנו מקריבין וכולה כליל מרקשרין הכחות העליונות והתחתונות ויורד שפע מלמעלה וזש

אורב פשע
אורב מצה
וגו'

נגר

מסרה
הגבה כ'

מסרה
אחזה
ר'

ט
דור
הפלגה
ה

מסרה
גבה ג'

דרוש א' להרב אמ נע

נופרים בהשגחה והרי נח היה מתרה בהם
ק"ך שנה חזרו בתשובה שעתיד הק"ב
להביא מבול על הארץ והם לא האמינו
בו ולא חזרו : וזה שאמר מדוע לא
כליתם חקכם גם תמול גם היום . ובחיות
הדבר כך שרור המבול גרמו נזק ברחים
של מעלה שטוחן מן לצדיקים לעתיד
לבא . אחשבה כי זאת כונת רז"ל ברבה
פרשת נח על פסוק אבנים שחקו מים
א"ל אפי' אסטרוכולין של רחים נמחה
במים אשר באמת ראוי לשאול למה נקט
דיוק' אסטרוכולין של רחים שנמחה במים
ולא שאר אבנים והרי בפסוק נאמר סתם
אבנים שחקו מים משמע כל האבנים .
אך אמנם לדרכנו יבא על נכון שבעון
דור המבול גרם היזק ברחים של מעלה
הטוחן מן לצדיקים בעבור שנסתלקה
השכינה ממנו וזהו המחנה . וז"ש אפי'
אסטרוכולין של רחים נמחה במים ר"ל
בשביל דור המבול שנמבע במים נמחו
הרחיים של מעלה :

מאמר
אסטרוכולין
של רחים
נמחה במים

א נפרש טעם אחר על זה הסלוק לפי
שהמן היו נרגשים בו כל המאכלי'
שבעולם קלו וכרמל מהרצנים ועד זג
אעפ"י מין אחר . וא"כ היה נרגש מין
בשאינו מינו ודור המבול ג"כ היה זה
עונם שהיו נזקקין מין לשאינו מינו ודרשו
רז"ל אפי' עשב מזריע זרע ועץ עושה פרי
היו נזקקין מין לשאינו מינו וע"כ נסתלק'
השכינה כדי שלא יתעורר בראיית המן
את חטא דור המבול : ואחשבה כי זהו
כוונת המסורה טעמו ד' : א' . והיה
טעמו כטעם לשר השמן : ב' . בשנותו
את טעמו : ג' וישנו את טעמו בעיניהם
ויתחולל בידם : ד' על כן עמד טעמו
בו וריחו לא נמר : הגם שלפי פשוטו
נוכל לפרשו ע"ד מאמר רז"ל ביומא כתיב
המאכילך מן במדבר וכתוב ויענך וירעיבך
לא אינו דומה מן שרואה ואוכל למי
שאינו רואה ואוכל : ואחשבה כי זהו
כוונת הכתוב קהלת ברבות הטובה רבו
אוכליה ומה כשרון לבעליו כי אם ראות
עיניו . ר"ל שחק"ב הרבה הטוב לישרא

מסורה
טעמו
ד'

כמדבר אך מה שנת' ויענך וירעיבך אין
זה לא לפי שלא דאו מה שאלו שכל
המינים היו נרגשים במן אבל לא היו
נראים ועל כן לא ידעו שבעה . כי סומא
אינו שבע . וז"ש ומה כשרון לבעליו כי
אם ראות עיניו . אמר המחבר הכי נמי
כוונת הכתוב עיני כל אלוך ישברו ואתה
נותן להם את אכלם בעתו . ואפשר
שזו כוונת המסרה ג"כ אמר שהמן היה
טוב מאד והיה טעמו כטעם לשר השמן
ולא כלשר השמן בלבד רק בכל הטעמי'
שבעולם כי כלם היו נרגשים בו . וז"ש
בשנותו את טעמו . ר"ל שהיו יכולים
לשנות את טעם המן לכל מאכל שירצו
אך מה שמאסו בה ישרא הוא לשני טעמים
א' כי אינו דומה מן שרואה ואוכל למי
שאינו רואה ואוכל . וז"ש וישנו את טעמו
בעיניהם . ר"ל שלכך שינו ישרא את
טעם המן וחשבו אותו לרע לפי שלא ראו
אותו בעיניהם . ועוד טעם אחר נזכר
בגמרא שאמרו ישרא ונפשנו קצה בלחם
הקלוקל אמרו עתיד המן הזה שיתפח
במעיניהם של לו ויהרוג את כלם וכי יש
לך ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא . וא"כ
לזה רמזה המסרה על כן עמד טעמו בו
וגו' . ר"ל שלכך קצו ישרא במן לפי
שהיה עומד בתוך מעו של אדם ולא הי'
יוצא ממנו ע"כ יראו שלא יתפחו מעיהם
וז"ש על כן עמד טעמו בו :

ואולם לפי דרכנו נוכל לפרש המסרה
בענין אחר והוא כי כתבנו לעיל
ב' טעמים לזה הסלוק אחר מפני שבמן
היו נרגשים כל המאכלים מינו ואינו מינו
וזה היה מעורר חטא דור המבול שזקקו
מין לשאינו מינו כי גם דור המבול שינו
את טעמם לשאינו מינם וז"ש וישנו את
טעמו בעיניהם ר"ל אעפ"כ היו נזקקין אינו .
ועוד חטא אחר היה בידם שבשביל שהיו
שקטים ושאינם מנעורם מדרו בהש' וכפרו
בהשגחתו וז"ש שקט מואב מנעוריו על כן
עמד טעמו בו . ר"ל שלא השבו שהש'
עשה להם את החיל הזה רק כחם ועוצם
ידם וז"ש טעמו בו בו דיוקא . או יהיה

הפירוש

ע"פ

על השמים והגלגלים לה

וקים הרבר ויוציאנו לפועל וזה שאמר
 שבעתים יוקם : **ואמר** עוד עמד דור אנוש שהיו
 עובדי ע"א שנאמר אז הוחל
 לקרוא בשם ה' סלק שכינתו לרקיע ג'
 הכונה לפני שברקיע שני בו ככבים ומזלות
 וחמה ולבנה תלוים בו : ודור אנוש היו
 עובדים להם וא"כ הכניסו צלם בהיכל
 ואמר הק"ב כי קצר המצע מהשתרע
 מהשתרר עליו ב' רעים על כן נסתלקה
 למעלה : **ואמר** עוד עמד דור המבול שנאמר
 בהם ויאמרו לאל סור ממנו
 ודעת דרכיך לא חפצנו סלק שכינתו לרקיע
 רביע הכונה בסלוק הורה לפני שהרקיע
 השלישי הוא שחקים שבו רמים עומדות
 וטוחנות מן לצדקים לעתיד לבא וכו'
 והנה ידענו כי המן הורה הוראה עצומה
 על ההשגחה : הלא זה הדבר שאנו
 אומרים בכל יום פ' המן וכמו שכתב הב'
 בטור א"ה סי' א' : וגם אמרו הול לא
 נתנה תורה לא לאוכלי המן ופ' רש' לפי
 שאוכלי המן היו מתיראים בכל יום שמא
 למחר אין המן יורד ונמצא אני וביתי
 מרת ברעב לפני שהמן לא היו יכולים
 לאגרו ולכנסו לעת אחר לפי שה' מתליע
 יורם תולעים ויבאש וחס השמש וגמס וע"כ
 היו עובדים להש' מאהב ומיראה ועיני כל
 אליו ישברו לתת אכלם בעתו ושישגיה
 עליהם השגחה פרטית : אבל דור המבול
 לא רצו השגחת הש' ויאמרו לאל סור
 ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו כי מרוב
 טובה שהשפיע להם הש' מרדו בו : וכמו
 שהרשו הול כל פסוקי א"יוב המדברים
 ברוב ההצלה שורו עבר ולא יגעיל תפלט
 פרתו ולא תשכל וגו' : עשינו מלאו חלב את
 הכל דרשו על דור המבול : ולכך חשבו
 שבתם ועוצם ידם עשו להם את החיל ולא
 האמינו בהשגחת הש' : אבל המן הורה
 מורה על ההשגחה על כן נסתלק השכינה
 למעלה : ואחשבה כי זו כונת המסרה
 אנכי נתתי ג' דסמיכי א' אנכי נתתי שפתי
 נהתי ג' בהקיד : ב' : והיא לא ידעה כי אנכי
 דסמיכי

נתתי לה הדגן והתירוש והיצהר : ג'
 ועתה אנכי נתתי את כל הארצות האה :
 והוא על דעת מאמר הול ביומא בשם
 שהנביא היה מניד להם לישראל מה
 שבהורים ושפסדקים כך המן היה מניד
 להם לישראל מה שבהורים ושפסדקים :
 כיצד שנים שבאו לפני משה זה אמר עברי
 גנבת וזה אומר אתה מכרתו לו אמר להם
 משה דינו לבקר משפט למחר אם נמצא
 העומר בבית רבו ראשון בידוע שזה גנבו
 ואם נמצא העומר בכירת רבו שני בידוע
 שזה מכרו לו : וגם זה היה ענף וסניף
 מההשגחה כי על ידו היה נודע כל מעשה
 בנני האדם בפרוט והוא היה משגיח
 עליהם ועל מעשיהם אם הם גנבו או מכרו
 השפחה או העבר : וזש אנכי נתתי
 שפתי בחקיק : וא"כ היה ראוי ונכון
 הסלוק שנסתלקה השכינה מאורתו רקיע
 בעון דור המבול כי הם כפרו בההשגחה
 ומרוב טובה שהשפ' להם הק"ב כפרו
 בו ולא חשבו כי הק"ב פעל ועשה כל
 אשר להם וזש והיא לא ידעה כי אנכי
 נתתי לה הדגן והתירוש והיצהר ע"כ בעבור
 זה נסתלקה השכינה מארצה ומעמדה
 שהיתה מקדם ברקיע שלישי : והנה
 מצאנו במקד' נתינה שפ' עזיבה כמו ולא
 נתן סיוון את ישראל עבוד בגבולו : לא
 יתנו מעלליהם לשוכ א' אהיהם בהושע :
 לא יתנו השב רוחי באיוב וא"כ זש ועתה
 אנכי נתתי ארץ כל הארצות האה :
 ואחשבה כי לזה כיונה המסרה גם תמול
 גם היום ג' דסמיכי : א' בפרעה מדוע
 לא כליתם חקכם גם תמול גם היום :
 ואידך מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם
 היום אל הלחם : ד"ל המן היה מורה על
 ההשגחה ולא נתינה תורה אלא לאוכלי
 המן כמו שפ' רש' הול : לפי שהיו דואגים
 בכל יום שמא למחר אין המן יורד ונמצ'
 אני וכני מתים ברעב : וזש גם תמול גם
 היום אל הלחם : ד"ל שבכל יום היה
 דואג בשביל הלחם ובשביל כך היה עיני
 כל אליו ישברו לתת להם אכלם בעתו
 ושישגיה עליהם אבל דור המבול היו
 כופרים

מסורה
 גם תמול
 גם היום
 כ
 דסמיכי

מסורה
 אנכי
 נהתי ג'
 דסמיכי

דרוש א' להרב אמ נע

ועיין יורמו בו . וזש המסרה והיה דבר
לקמן כדבר אחר מהם . ר"ל שדבר ה' ומשפטו
היה כדבר אחר מהאחים הנזכרים ואמר
אחר מהם ר"ל המיוחד שבהם דהיינו הכל
שגם חטא היה בהבטת האור ע"כ היה
העונש שאפילו זה האור של זה העולם
לא יוכל להביט כי יסתם היולין ולפי
הכולל החמרה להזריח כמדובר לעיל :
ואחשבה עוד שזהו כונת המסר שמצינו
א' ה' : א' הכל אחיך . ואומר א'
אחימו . ועתה ראה א' חנית המלך :
ולרזונים א' שכר : א' לזאת אסלה לך .
שהכונה לעד לומר שמיר שהרג קין את
הבל עד שהוצרך הש' לשאול עליו אז
הבל אחיך אז נסתלקה גם השכינה לרקיע
השני . וגם על השכינה הוצרכו לשאול
איה היא כי מקדם היתה בחקיע התחתון
ועתה נסתלקה לרקיע השני ולא נודע
אזה מקומה . וזש א' הכל אחיך . ואמר
א' אחימו . ואמר עוד שבהסרת לק
השכינה נתקלקל ג"כ אור החמה ונאפל
העולם . והוא ע"ד מאמרם רז"ל כי
לעתיד הק"בה יוציא חמה מנרתקה רשעים
נרונין בה וצדיקים מתרפאין בה . וכידוע
שגם החמה טרם נסתלקה ונזזה הש'
היה ג"כ עושה או שתי פעולות כי היתה
היא בעצמה החמה שיוצא הק"בה לעתיד .
וכמו שכתב הב"י בטור א"ח סי' כ"ט . על
שאנו אומרים בברכת לא ברוך אור הדרש
על ציון תאיר ונזכה כלנו מהרה לאורו
וכו' . כתב וז"ל אעפ"י שעקר הברכה לא
נתקנה לא על האור המתחדש בכל יום
ולא על האור העתיד ואנו צריכים בכל
ברכה מעין ואור החדש שאנו מתפללין
להאיר בציון מיורי באור העתיד והוא אינו
מעין הפתירה שהיה על האור המתחיל
עכשיו להאיר מ"מ סבירא לן כיון דברכת
וצר אור מידי באור שברא הק"בה
בששת ימי בראשית שהוא האור המתחדש
בכל יום וגם האור שעתיד להאיר בציון
שגם הוא נברא בששת ימי בראשית לא
שלא היה העולם כדי להשתמש בו וחברולו
הק"בה וגזזו לצדיקים לעתיד לבא כראות

מסורה
א' ה'

עיין בזה
בראשית
עמוד קמ
דקין מס
באותיות א'
של ארני
ונשאר דן
וזש קול דמי
אחיך דמי
ניטס דן

במדרש . א"כ הוי שפיר מעין הפתירה
שהיה הכל כלול בכלל הפתירה ויצר אור
וכו' עכ"ל . וא"כ משמע מדבריו שהחמ'
שיוצא הק"בה לעתיד היא בעצמה החמה
הננזה בעון הדורות וגם טרם שנגזרה
היה לה לא השתי בחינות שהרשעים היו
נרונים בה והם היו נתרפאים בה . ולזה
רמזה המסרה ועתה ראה א' חנית המלך .
ולרזונים א' שכר . ר"ל שכנסת לקה
השכינה נסתלקה ג"כ ונכחה החמה שהיו
לה הב' פעולות רשעים נרונים בה ולזה
רמז באמרו א' חנית המלך וצדיקים
מתרפאין בה : ולזה רמז באומה ולרזונים
א' שכר : ואמר עוד למח דווקא העניש
אורו הש' באור ולא בעונש אחר ע"כ
אמר שגם חטאו היה בהבטת האור
כמדובר לעיל ולכך המשפט היה גם כן
בלקוי האור והיה עונש ההוא מחילת
וסליחה על חטא כזה . וזש א' לזאת
אסלה לך : ואחשבה שזהו כונת המסרה
דוס ג' . שמש בנדעון דוס . האנק דס .
דוס לה' והתחול לו . ב' מלאו וא' חסר האנק
דס כתי' ויהי הרמז על קין ששפך דם הבל :
ופירוש האנק הוא צוהה וצעקה מלשון אנקת
אביונים . ואמר שגם המל הוא צועק
ע"ד קול דמי אחיך צועקים וכו' . ואומר
עוד שבשכיל שפיכת אותו דם נגרם היוק
באור ולקחה החמה . וזש שמש בנבעון
דוס . ואמר עוד שלכך יצא משפטו
בלקיות האור לפי שפרע ראשו וזה כי
באור ולא כן היה לו לעשות כי אם
לעמוד באימה וביהמה לפני בוראו וזש
דוס לה' והתחול לו . ואחשבה שזהו כונת
הכתוב לכן כל הורג קין שבעתים יוקם .
ר"ל שיאמר הק"בה היאך יעלה על לב
רואיך להרגיך הלא אם יהרגך יגרום היוק
גדול על זדיחת החמה שנאמ' ברה ואור
החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים .
אעפ"י שכתבנו לעיל שבלאו הכי הוי כל
נהרג קין ע"ד שופך דם האדם כאדם
דמו ישפך מכל מקום לא היתה ההרגה
לא בבח אבל כשיהרג אותך יהיה ההרגה
בפועל . ואז יהיה שפיר סלוק ותוה
יקים

מסורה
דוס ג'

לכן כל
הורג
קין

קין להבל דמו גם כן נשפך ע"ד שופך דם האדם באדם דמו ישפך וזש ונתתי את נפשך כנפש קרוים מתים ועל כן הגיע מיד חעת שתהא החמה לוקה ועל כן איפה זאת עשרה הק"בה ונסתלק מרקיע ראשון כי הרקיע הראשון הוא וילון שנכנס שחרית ויוצא ערבית ופ"חש' זל וזל נכנס שחרית לתוך תיקו והאור נראה ויוצא ערבית מתוך תיקו ומתפשט ויוצא למטה מן האור והרי העולם השוך וא"כ יציב הרבר ומרזימן פשריה שנסתלק הק"בה מאותו רקיע כדו שלא ופרתה הוילון כי הק"בה הוא המאיר לארץ ולדרים עליה יוצר אור ובורא חשך והוא המהרש בכל יום מעשה בראשית על כן בהסתלק הק"בה מאותו רקיע הוילון הוא סתום כי אין הוכיח לו גלגל חמה פותחו ומסתימת הוילון נתהווה החושך ממילא וזהו הוילון לקוי חמה ולפי זה אחשבה שזו כונת רז"ל בב"ר סוף פרשת כ"ב וזש ה' לקין אות מלמד שהזריח לו גלגל חמה אשר באמרת הוא קשרה רהלמו כי מה ענין זריחת גלגל לשימת אות לקין אמנם לדרכנו הוא נכון מאד כי הוא בחטאו בהריגת קין גרם גרמא בניזיקין בזריחת החמה כי כן המשפט במיתת ב' אחים כאחד על כן כשהשים לו חש' אות שלא יתנהו כל מוצאו הורה הוראה שנמחל לו העון ושנתקן החטא והנזק אשר גרם בזריחת השמש ואשר החשיך והאפיל העולם כי למעט נסרתם הוילון ונעשרה הפסק בין החמה ובין האויר ולא יכלה החמה להזריח א העולם אמנם עתה נמחל לו החטא ונפתח הוילון ותוכל החמה להזריח על העולם וזש מלמד שהזריח לו גלגל חמה והוא נכון מאד ואחשבה כי זו מסורה היא כונת המסרה א' מהם ד' דסמיכי א' כי ישבו אחים יחדיו ומת אחד מהם ב' ונתתי את נפשך כנפש אחד מהם ג' ולא הרעותי את אחד מהם ד' והיה דבריד כרבר אחד מהם אמר נגד קין והבל שהיו אחים ומת אחד מהם המיוחד שבהם הוא הבל וזש כי ישבו אחים יחדיו ומת אחד מהם ומיד שהרג קין להבל דמו

מסורה
א' מהם
ד'
דסמיכי

ג"כ נשפך ע"ד שופך דם האדם באדם דמו ישפך וזש ונתתי את נפשך כנפש אחד מהם ועל כן בהיות ששניהם מתו גרמו שהחשך בא לעולם כמדובר לעיל מסתימת הוילון וזש ולא הרעותי את אחד מהם מה ר"ל כי האור נקרא טוב שנא' וירא אלים את האור כי טוב והחשך הוא העדר הטוב ונקרא רע ואמר שלא שלח החשך הנקרא רע בשביל מיתת א' משני אחים רק בשביל מיתת שניהם שנשפך דמם כמים שאז המשפט נוראן שתלקה החמה ויבוא החשך וזשה ולא הרעותי את אחד מהם ואמר עוד והיה דבריד כרבר אחד מהם נראה לו שהמסרה באה להרץ קושית המפרשים בענין הריגת הבל מביאו הרב בעל עיקרים מאמר פרק ט"ו כי אם האמת שהכל היה צדיק מקין והעד וישע ה' אל הבל ואל מנחתו וא קין וא מנחתו לא שעה א"כ למה הרשע מכתיר את הצדיק ממנו ולמה לא יחנה מלאך ה' סביב ליריאו ויחלצם מכל צרה להציל עשוק מיד עושקו את הבל מיד המרצח אחיו קין והרב בעל ספר מסורת הברית במסרה דאור הו"ו והכל ג' מביא משם הספ' הקרוש מערכת האחות וזל ושמענו בהבל שאולי נענש ליהרג בעבור כי כאשר שעה ה' איו וא מנחתו ותצא אש מלפני ה' ותאכל את מנחתו הציץ באש ההוא ונענש ליהרג ואולי כי כן האמת בענין ההריגה וכן שמענו במשה רבינו ע"ה בענין ויסתר משה פניו כי ירא מהביט א האלים כי ידע את אשר נעשה לו כבר ע' הכסרתו ע"כ ועל פי דבריו או נבוא לביאור סיום המסרה באה ליושב הענין למה את משפטו חרצת בלקוי החמה וכהות האור ולא בעונש אחד על כן אמר כי הכל עשה יפה בערנו ומדה כנגד מדה חטא הבל היה כמה שהביט באור הקדו אשר הופיע מן השמים ע"כ גם בפרוע פרעות מקין על הריגת הבל זכר חש' את חטא הבל ועל מדה נענש ליהרג והעניש את קין בעונש האור כדי שגם חטא הבל יורמו

דרוש ראשון להרב אמ נע

מן העליונים הרי העליונים רבים מן התחתונים בריה אחת . אם אני בורא אותו מן התחתונים הרי התחתונים רבים על העליונים בריה אחת . מה עשה בראו אדם מן העליונים ומן התחתונים . הה' ויצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה מן התחתונים ויפח באפיו נשמת חיים מן העליונים .

ה ובוה נבוא אל ביאור המאמר ונאמר כי זאת היתה כונת הש' במה שנתאווה שיהיה לו דירה בתחתונים לפי שכל מחשבות הש' לעשות שלום שיהיו העליונים והתחתונים שוים ושלם יהיה לאחד ותר שאת על האחר : ואן היתה שכינתו בעליונים לבר ולא בתחתונים היו העליונים רבים על התחתונים במעלה אחת כמה שחשכנה שורה ביניהם לבר על כן נתאווה שיהיה לו דירה בתחתונים כמו שיש לו בעליונים כדי שלא יהיה עוד ערעור ולכן ברא אדם לפי שהאדם הוא משלים העליונים עם התחתונים לפי שהוא נברא משניהם ע"כ כשהוא אדם ועבר על ציווי של הק"ה הטע עצמו בכל מכל אה התחתונים . ונאו אין לעליונים חלק ביצירתו . וא"כ בנטייתו היו התחתונים רבים על העליונים בריה אחת . תהיה צעקת העליוני' רב' מאד על היתרון הלו' על כן סלק הק"ה שכינתו למעלה כדי לשבך בזה את אש המתם של העליונים כי בזה יהיו שניהם שוים העליוני' יהיו רבי' על התחתונים במעלה אחת כשריית השכינ' והתחתונים יהיו רבים על העליוני' ביצירת האדם באחר שהוא נטה עצמו א התחתוני' ונאו אין לעליונים חלק ביצירתו : ובוה נתקן הערעור של העליונים והתחתוני' ולא יהיה לאחד שום יתרון על האחר .

הלא ואחשבה כי זהו כונת הכתוב איוב י"ג . הלא שאתו תבעת אתכם ופחדו יפול עליכם זכרונכם משלי אפר לגבי הומר גביכם . ר"ל שאמר שהתנשאו שנתנשא ונסתלק השכינה בחטאו של אדם הראשון זהו תבעת אתכם . ועתה מפרש למר' נסתלקה השכינה ומה היה חטאו של אדם

הראשון ואמר הלא זה היה עונו כי הק"ה ברא את האדם שוה מהעליוני' ומהתחתוני' כדי שלא יהיה לאחד שום יתר שאת על האחר . והוא נרגן הפריד אוף ונטה עצמו לחלק ההומר . ובוה גרם שנסתלקה השכינה למעלה כמדובר . וזש לגבי הומר גביכם . זהו כונת המסרה . ארמתי ג' א' מקרא ביונה הלא זה רברי ער היותי על ארמתי : ב' אם עלי ארמתי תועק : ג' ונתשתים מעל ארמתי : שהכוונה לענ' לומר ולפרסם חטאו של אד' והוא אמר הלא זה רברי ער היותי על ארמתי . ר"ל ראשית בואי על האדמה ר"ל בתחלת בריאת העולם היה זה דברי שכינתו להשוות עליונים ותחתונים בכריאה ולכן היה זה ראשית דברי ופתח אמרי בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ . שמים מעליונים . וארץ מתחתונים . אמנם אדם הראשון לא בן עשה ונטה עצמו מאד לתחתונים . ובוה גרם ערעור וצעקה גדולה מהעליונים עליו על שהתחתונים רבים בריה אחת מהעליונים . וזש אם עלי ארמתי תועק ר"ל שקרא לעליונים ארמתי מאד שעיקר שכינתו בעליונים . ונאמר עוד על כן לתקן על נטייתו של אדם לתחתוני' הוצרך הק"ה לסלק שכינתו לעליוני' כמדובר לעיל כדי שיהיו שוים . וזה שאמר ונתשתים מעל ארמתי . ר"ל לתקן חטאו זה . הוצרך הק"ה לעשות נתוש ועוזב ושסלק שמים ממעל אשר הי' על האדם נתוש ונעזב ונסתלק למעלה כי ידוע ממדרש רז"ל כשאדם חוטא או צלם אהים מסתלק ממנו . או יהיה מעט אחר בסלוק הזה כי גורע שכאשר חטא אדם מלא כל העולם טומאה מזהמת הנחש ועל כן נסתלקה השכינה למעלה כי אין השכינה שורה במקום טומאה :

ואמר עוד עמר קין והר'ג לרהב' סלק שכינתו לרקיע שני ותבאר ע"ר מאמרם רז"ל בסוכה על ארבע' דברים המח לוקה והד מנייהו הוי על שני אהים שנשפך דמם כאחר . והנא גמי כשהרג קין

מסורה ארמתי ג' .

ועיין לקמן דר' .

הלא שאתו תבעת אתכם ופחדו יפול עליכם זכרונכם משלי אפר לגבי הומר גביכם . ר"ל שאמר שהתנשאו שנתנשא ונסתלק השכינה בחטאו של אדם הראשון זהו תבעת אתכם . ועתה מפרש למר' נסתלקה השכינה ומה היה חטאו של אדם

ברוך הוה שכינתו לרקיע ההמשון
 עמר קץ והרג להבל חלק שכינתו לרקיע
 השני : עמר דורו של אנוש והיו עוברי
 ע"א שנאמר אז הוחל לקרא בשם ה' וסלק
 שכינתו לרקיע שלישי : עמר דור המבול
 שנאמר בהם ויאמרו לאל סור ממנו ודעת
 דרכיך לא חפצנו סלק שכינתו לרקיע
 רביעי : עמר דור הפלגה ואמרו הבה
 נבנה לנו עיר מה עשה הפיצן וסלק שכינתו
 לרקיע חמישי : עמר הסדומיים שנאמר
 בהם ואנשי סדום רעים וחטאים לה' נאד
 סלק שכינתו לרקיע ששי : עמר אמרפל
 וחביהיו והכעיסוהו סלק שכינתו לרקיע
 שביעי ואמר מי יקום לוי עם מרעים מי
 יתיצב לוי עם פועלי און מה עשה הק"ה
 קפל את כל הדורות הראשונים והעמיד
 את אברהם וסגל מעשיו וירד משביעי
 לששי : עמר וצחק ופשט צוארו על
 גבי המזבח וירד מששי לחמישי : עמר
 יעקב וירד מחמישי לרביעי : עמר שבט
 לוי וירד מרביעי לשלישי : עמר קהת
 וירד משלישי לשני : עמר עמרם וירד
 משני לרמשון : עמר משה והורגה
 לארץ שנאמר וירד ה' על הר סיני הה"ד
 באתי לגני אחותי בלה וגו' : כך מצאתי
 הגרסא בספר עקדת יצחק בהקדמת ספר
 שמות אבל במדרש רבה פ' גשא פ' ז'
 יש קצת שינוי בגרסת חמדת הזה מה
 החכם יודע פשר המדרש הזה ונכון קדם
 אהלך ויציגנו ואחור לא אמצאנו
 עמוק עמוק מי ימצאנו :
 וזנה באמת ופלא בעיני כל בר דעת כי
 יתהפך לבנו על הסלוקים השבעה
 חאה שנסתלקה השכינה בעון שבע דורות
 הרשעים חאה ובי שייך זה בשם ית האם
 יתפלל הוא מרשעת הברואים ואם חטאת
 מה תפעל בו ורבו פשעך מה תעשה לו
 אך אמנם צריך להקדים מאמר רזל בענין
 אלו שבעה רקיעים ומקום כל אחד מהם
 ותשמישו ואז נדע שכל הדבר ביאר היטב
 ונקרבו א השכל בענין הסלוקים האלו
 אפיה רזל בחגיגה פ' און דורשן ר' לוי
 ואמר ז' רקיעין הן ואלו הן וילון רקיע

שחקים זכול מעין מכון ערבות וילון
 אינו משמש כלל לא נכנס שחרית ויוצא
 ערבית ומחדש בכל יום מעשה בראשית
 שנא' הנוטה כרוק שמים וזמנתם נאהל
 לשבת : רקיע שבו חמה ולבנה כוכבים
 ומולות קבועים בו שנא' ויתן אותם ארז
 ברקיע השמים להאיר על הארץ : שחקים
 שבו שוחקים מן לצדיקים שנאמר ויצו
 שחקים ממעל ודלתי שמים פתח וכתוב
 וימטר עליהם מן לאכול ורגן שמים נתן
 למו : זכול שבו ירושלים
 ובית המקדש ומזבח כנוי ומזבח השר
 הגדול עומד ומקריב עליו קרבן בכל יום
 שנא' בנה בנתי בית זכול לך מכון לשבתך
 עולמים ומהו מקריב נשמותיהן של צדיקים :
 מעין שבו כתות כתות של מלאכי השרת
 שאומרות שירה בלילה וחשות ביום מפני
 כבודן של ישראל שנאמר יומם יצוה ה' חסד
 ובלילה שירה עמי תפלה לא חיי : מכון שבו
 אוצרות שלג ואוצרות ברד ועליונה טללוש
 רעים ועליונה גלים וחרה של סופרה
 וסערה ומעלה של קטור וכל דלתותיהן של
 אש שנאמר פתח ה' את אוצרו ויוציא כל
 תעמו : ערבות שבו צדק ומשפט וצדקה
 וגנוי חיים וגנוי שלום וגנוי ברכה ונשמתן
 של צדיקים ורוחות ונשמות שעתידות
 להבראות וטל שעתיד להחיות את המתים
 ע"כ : ומביא הפסוקים עם כל זה : ובכני
 נבוא אל ביאת המאמר ונאמר כי זה
 כונן אמרו שנתאוו להיות לו דורות
 בתחתונים והוא ע"ד מאמר רזל בויקרא
 הבא סוף פרשה ט' וזל אר"ש בן חלפתא
 גדול השלום שכשברא הק"ה את העולם
 עשה שלום בין העליונים לתחתונים ביום
 ראשון ברא מן העליונים ומן התחתונים
 הה"ד בראשית ברא אקים את השמים
 ואת הארץ : בשני ברא מן העליונים
 הה"ד ויאמר אהים יהי רקיע בשלישי
 ברא מן התחתונים ויאמר אהים יקוו
 המים : ברביעי מן העליונים יהי מאורת
 כרקיע השמים : בחמישי ברא מן התחתונים
 ויאמר אהים ושרצו המים : בששי ברא
 לבראת אדם אמר אם אני בורא אותם

הקדמה

במדרש אשר לוי רב הונא בר אבן לרבא בדחוינא דמשנה תקופת טבת עד סופמר כניסין עברה לסאי ולא
 ד תימון : וכו' סא דרב יהודה אמר רב אין מעברין את השנה אלא אם כן היתה התקופה חסדה רוכו של חדש
 וכו' וכו' דאמרי ישראל גלגל קבוע ומולות חוזרים • וכמו זה הדבר במדרש פסוקים ומפורדים המורים
 על שלמות דעתם בזאת החכמה ואיך ירדו לסוף עמקה למי שהיה לכם רצון ושכלם נח וס ונקי • וגם שמעו
 וקבלו מפי הנבואים שנפנו ברוח הקודש : וכמו דוד ע"ה נתפשטה חכמה זאת בוישראל ודכו המעיינים כמו שכתוב
 ומכני יסעבר וידעו כינה לעתים לדעת מה יעשה וישראל וגו' : וכן היו דבריו התורה והחכמות מתעברות ומתפשטות
 בוישראל כל זמן בית ראשון ובית שני ולו נתעוררה רוח כשדים פרכיים ויונים ודומיים ללמוד מהם לשאת ולתת בחכמת
 המולות וכשאר חכמות ועל זה מעיד ארופטו עצמו בספריו ומאריך בסבה חכמת היהודים שבזמנו : ואף אחר
 המורכן היו כמה גלונים וסכמים שהיה להם יד וחס בחכמה זו כמו הרמב"ם ז"ל והרמב"ן והאבן עזרא והישראל
 ז"ל אשר הוציא לאור תעלומה בספרו הסככד וס'ד עולם ואשר מקרוב בלו ה"ה הרב ר"מ למוסנינו בספרו כל
 אלהים ואחרון אחרון חכמי הרב ר' יוסף מקדושה ב"ע אשר קלע באבן שכלו אל הש"ס ולא הסתייג וכספרו לוי
 נראה רומח לבנו : ומאז ועד עתה כל שכל אחריו בקושי יכין את דבריו ואצל סלף יבוא לחדרי מצפוני :
 לכן כאתי אני המאמר במעט וקט שכלי להקל המלאכה ושכל אחד שיש מוח בקדקדו ולב להבין וכין את לבנו
 ללמוד ולהשכיל כמה שאניע ואסדר לפניו בספר הלו וכו' תתבאר דעת הראשונים והאחרונים : ולהיות שא"ת
 הרב ז"ל היה לו יד וחס בחכמה זו וספריו הנחמדים מפורדים ולא זכיתי לראותם אך כי ספר אחד לשעבר הניע
 לדי וכו' דרושים נכבדים אצל אינם מענייניו כי אם שני דרושים האלה אשר דרם אותם בכחיותו אמרתי להעתיקם
 לנו כדי שלא יהיה דברו כולם חול וכספריו מצויים וזכותו יעמוד לנו בין כעידנא ובין כלל עידנא אמן וכן יהי' :

דרוש ראשון של א"א הרב נ"ע :

א וכל צבאם • אנכי ה' אהיך מלך בשר
 ודם בונה פלטין שמת יכול להזיו אותו
 ממקומו אני איני כך שנאמר אני עשיתי
 ואני אשם ואני אסבול ואמלט • אני
 עשיתי שנאמר ויעש ה' אלקים לאדם
 ולאשתו ואני אשם שנאמר ויקח אלקים
 את האדם • ד"א אני עשיתי כי נחמתי כי
 עשיתים ואני אשם לכם שנאמר ויסגור ה'
 בערו ואני אסבול שנאמר וירד ה' לראות
 את העיר ואת המגדל וגו' ואמלט לאברהם
 שנאמר ויאמר ה' אליו אני ה' אשר הוצאתיך
 מאור כשדים וגו' ע"כ לה' • וחנה באמת זה
 המדרש כלו מקשה ולא רישא סיפא ולא
 סיפא רישא :

ובמדרש אמר ר' שמעון בר נחמן
 בשעה שברא הק"ב את
 העולם נתאווה שיהא לו דירה בתחתונים כשם
 שיש לו דירה בעליונים ברא את האדם
 וציווהו מכל עץ הגן וגו' ומעץ הדעת טוב
 ורע לא תאכל ממנו וגו' ועבר על ציוויו
 כך הייתי מתאוה שתהא לי דירה בתחתונים
 ודבר אחר צויתך ולא שפרת סלק הקדוש
 ברוך

א אנכי ה' אהיך אשר הוצאתיך מארץ
 מצרים מבית עבדים • לא יהיה
 לך אהים אחרים על פני • לא תעשה לך
 פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל ואשר
 בארץ מתחת ואשר במי מתח' לארץ וגו' • לא
 תש' את שם ה' אהיך לשוא וגו' • זכור את יום
 השבת לקדשו וגו' • כבד את אביך וגו' •
 לא תרצח • לא תנאף • לא תגנוב • לא
 תענה ברעך עד שקר • לא תחמוד בית
 רעך וגו' ועברו ואמתו ושורו וחמורו וכל
 אשר לרעך •

ב במדרש רבה בפרשה זו ו
 זל • אנכי ה'
 אהיך משל למלך ב"ו שנכנס למדינה
 מכבדין אותו ומרביצין אותו ומעטרין
 אותו ומפרישין קיטאות וכלים נאים
 ומדליקים נרות אמר הק"ב אני איני כן
 אלא נכנסתי בעולמי פירשתי קיטאות
 שנא' הנוטה כדוק שמים וגו' • הדלקתי
 נרות שנאמר ויאמר אלקים יהי מאורות •
 רבצתי מים שנאמר יקוו המים • עטרת
 כל מה שעשיתי שנאמר ויכלו השמים והארץ

חרק שני

הוא

עולם הגלגלים :

מונה מספר העגולים וידבר באיכות ומהות וכמות ומרחק שבעה המשרתים וזכ
מולות • והטובים הזנביו • והחרשים • וחקטנים • ותועלתם •
והעדרות • והבשורות הלכות מהם • ויכר
הסברה האמיתית • אשר בין התוכנים
הקדמונים • ובין האחרונים •
בין חול • לבין הכפי
האומות • בסדר
השמים :

והוא

והוא

והוא

והוא

הקדמה לספר עולם הגלגלים

בעזרת צור תמים ואלנותן טלים : אדבר נפלאות בעולם הגלגלים :
בכבי שמים אשר הם קיימים : וגם הנבוכים שם נבוהים גסרמים :
במהלך השמש עליה וירידה : בקדוות הדבנה בשנוי ועמידה :
בהבור גם נגוד מאורות האלו : בפעם יתקדו בפעם יתלו :

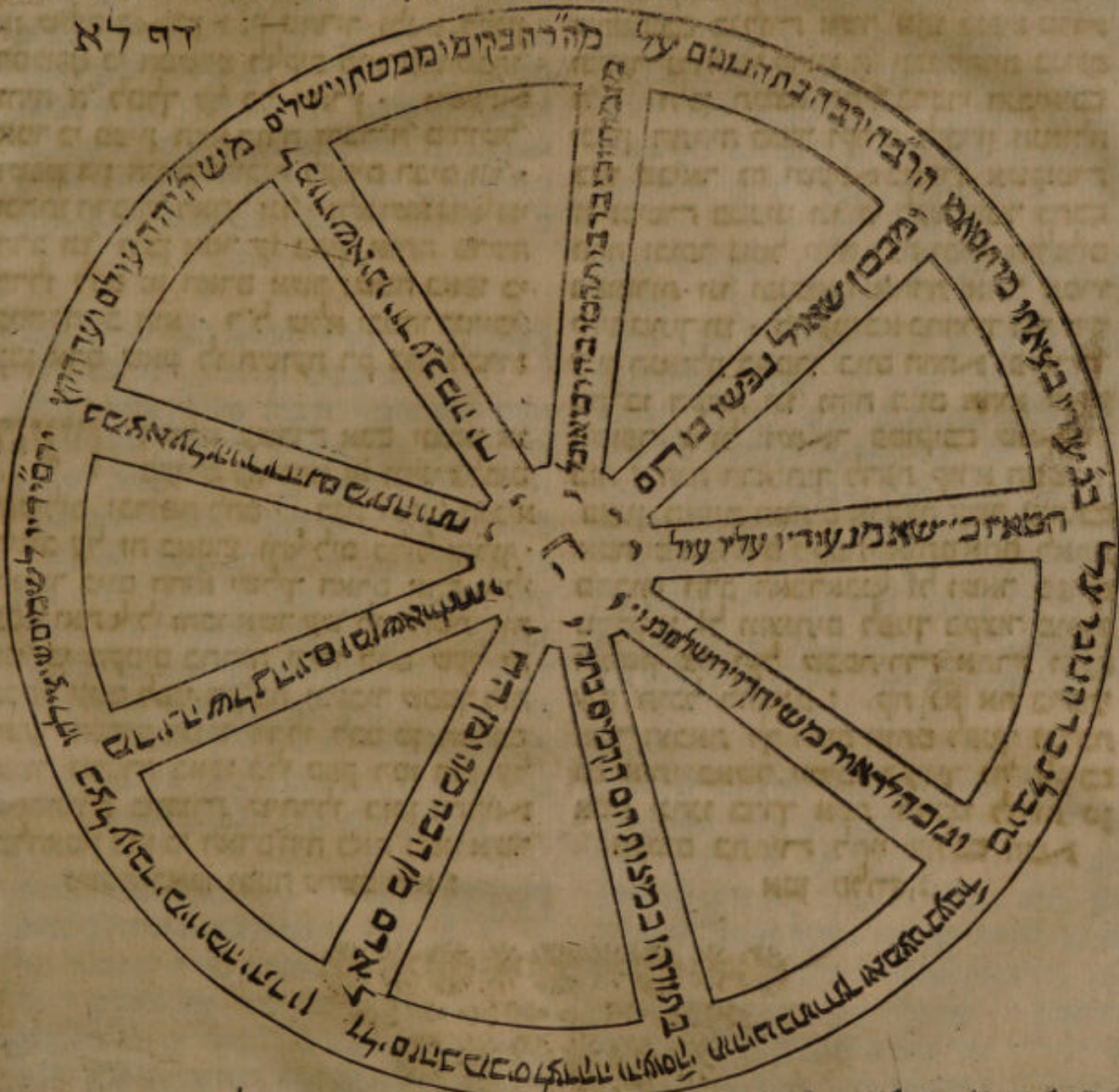
אמר

שמכר כבר ידוע שמכינו זל שסתלו יותר מחמי האומות לידע ולהבין חכמת הסכוכ ומספר
הגלגלים וסדר מערכת השמים ומשטחי מרחבתם וזריחתם בכל יום ויום מקומותם ונטייתם •
ב לנפון ולדרוס • חכום ונבדותם במסילות : ונמצא מזה בכמה מקומות בתלמוד ענינים נפלאים בו סא
ג דתבוא פעם אחת נתקדו שמים בעבים וגדף דמות לכה ברקיע כפסרים ותקעם למדע וכו' ג ועל

וַתַּעַל הָאֱמִיבָה הַמִּשְׁפִּיעַ הַחֶסֶד הַנִּמּוֹד בֶּן יִשְׁשִׁיעַ עֲלֵינוּ חֶסֶד מִמְּרוֹמוֹ : וַיִּנְחֵנוּ
בְּמַעֲגָלֵי צֶדֶק לְמַעַן שְׁמוֹ :

גלגל חוד בעולם . אך אמנם ואולם . כחלום שיעקב חלם . שמוצב ארצה סולם .

४७ नद

[illegible]

העיון

הארבעה עשר אם תחיל' התחיה מא
קודם זמן קבוץ הגליות או
אחריו מיד : הנה הסברה הישרה נותנת
שמעט קודם הגאולה יהיה הפלא הזה כדי
שהמתים בגלות אשר מתו בנפש מרה
ובצער גדול על קדוש ה' יזכו לחיות בנועם
ה' : ולכן תמצא תמיד בדברי הנביאים ^{מב}
זכרון התחיה סמוך וקודם לזכרון הגאולה
כמו שביאר זה ישעיה באמרו אשקוטם
ואביטם במכוני וגו' כי לפני קציר כתם
פרח ובוסר גומל יהיה נצה וכתר הזוללים
במזמרות וגו' ובנבואה אחרת אחר אמרו
יהיו מתיך וגו' . לך עמי בא בחרדיך זכר מיד
ענין הגאולה באמרו ביום ההוא יפקוד ה'
בחרבו הקשה וגו' והיה ביום ההוא יתקע
בשופר גדול ושאר פסוקים שנאמרו
בזה : הנה הראיתיך לדעת קורא המשכיל ^{מב}
בענין תחיית המתים ארבעה עשר עיונים
אמתיים ונפלאים לקטתי אותם אחת לאחת
מחבורי הרב האבראכא זל ושאר ספרים
מחכמינו זל והצגתי לפניך בקצור מופלג
ובלשון צח וקל שבסתירה אחרת ומעט
עיון תוכל להבינם : קח נא את ברכתי
אשר הובאת לך ושים אותם לפניך וברכת
גם אותי כאשר יימיבו בעיניך ות' אקים
אמת ינחנו בדרך אמת ויויכנו לחיות מן
הקמים בתחיה לחיי עולם חנן
אמן סלה :

האדם . או אם יהיו כלם שוים כמו שהיו
בתחלת הבריאה ברור אדם הראשון :
התשובה שלא יצטרכו למלכים ולשרים
בזמן ההוא לא לענין המלחמה לפי שיהי'
או שלום בארץ ואין מחריר ולא לענין
המשפט כי המשפט לאקים הוא כמו שכתב'
והיה ה' למלך על כל הארץ . וישעיה
אמר כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושל'
ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים וגו' .
זכתו חרבות' לאתי' וגו' . ולא ישא גוי אגוי
חרב וגו' ולכן אמר עז בסוף אותה פרשה
חרלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי
במה נחשב הוא . ר"ל שלא יבטחו בנדיביו
בבן אדם שאין לו תשועה רק בה' לברו :

העיון

השלש עשרה אם ימצאו אז
בעולם עוד מיני עז ומיני צלמים
ופסילים וכדומה להם . הנה ישעיה הנביא
חשיב על זה באמרו והאילים כליל יהלוק .
ואומר ביום ההוא ישליך האדם את איליו
כספוזאת אילי זהבו אשר עש' לו להשתחוות
וגו' כי הקמים בתחיה יגידו להם שעל זה
נכתם עונם לפני הק"ה ובעבור שסמך לזה
ישעיה הפסוק הנזכר חרלו לכם מן האדם
אשר נשמה באפו בלי ספק רמז בזה על
אמונות כוזבות שיחדלו בזמן ההוא
מלהאמין בהן כי האדם היה כאח' ממנו אשר
נשמה באפו ובמה נחשב הוא :

עולם העליון מאמר ז

העיון ^{לא} השביעי באופן ומצב התחיה

כי מאחר שהגוף האנושי משתנה תמיד מיום ליום כפי המזונות והמקרים הנאים עליו מבחוץ. ובפרט השתנות המבני מהלדות והנערות ואח"כ הבחורות והעמידה והזקנה והשיבה א"כ ראוי לחקור באיזה מעמד מלא יקומו בני האדם בתחיה אם בצביונם וקומתם ובחדותם או בזקנותם היותר על פי מרותם או איך יהיה זה.

והתשובה על זה שבאורנו אופן ומצב שהיה האדם

בזמן מותו יקום בתחיתו. אם כחור ואם זקן ע"ד שאלה שאפי' במומיהם שהיו להם בחייהם יקומו וזה כיון שיהיו יותר נכרים לבני האדם ויתעוררו לתשובה על ידם: וזהו ענין הנבואה שנבא מלאכי אהרון הנביאים באמרו והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם וישעיה אמר על זה ובלע החר הזה פני הלוח הלוח על כל העמים. רוצה לומר שיגלה הק"כ את אותם המכוסים בעפר הארץ כמו שנסתרו שמה כך יקומו.

העיון ^{לב} השמיני אם הקמים בתחיה

יכירו ג' כאת קרוביה ואוהביהם ומכיריהם. התשובה על זה שכלי ספק יתן להם הש"י כח ההכרה שיכירו זה את זה כי להיות ההכרה מפעל הכח הגשמי לכן כשיחיו וישובו לעולם ויתחברו בגופם ונפשם. תושלם הכרתם ותהיה סבה שיתעוררו בני האדם ביותר. ומפני זה יקומו ג' במומיהם כמו שנתבאר למעלה. וכן אהל על פסוק והקמונו עליו שבעה רועים ושמנה נסיכי אדם מי הם הרועים והשיבו קבלנו. דוד באמצע. שת חנוך מתושלח לימינו. אברהם יעקב משה משמאל. ומי הם שמנה נסיכי אדם:

^{לד} ואמרו קבלנו ישי שאול שמוא עמוס צפניא הזקנים אינן משיח. וזה מורה שיהיו הקמים בתחיה נקראים כלם כל אחד ואחד בשמו הראשון וגם יהיו נכרים מי הם מהאומות ומי הם מישראל:

העיון ^{לח} התשיעי אם הקמים בתחיה

יאכלו וישתו וישתמשו בחושית כבתחלה: הנה כבר ביאר הרמ"ב דעתו בזה שכלי ספק יהיה כן. כי לא יהיו אבריהם וחושיהם לבטלה. והנביא ישעיה מסויעו בזה הדעת. באמרו למען תנקו ושבעתם משור תנחומיה למען תצטוו והתענגתם מזון כבוד. ואומר וראיתם ושש לבכם ועצמותיכם כרשא תפרחנה לרהגיר שיוכו בתענוגים הגשמיים אחר תחיות המתים:

העיון ^{לז} העשירי הוצא הפך מזה אם

הרשעים ואומות העולם אשר יקומו בתחיות. יקבלו עונש גשמי בעולם הזה לעיני בני אדם ויצדיקו עליהם את הדין בדברים גשמיים. ע"ז השיב ישעיה באמרו ויצאו וראו בפגרי האנשי הפושעי כי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו דראון לכל בשר: וזה יהיה כיון שכל בני אדם יכירו מתוך עונשם ששקר נהלו. ושעל זה חייבים לתת דין ומשפט ובעבור זה יבא כל בשר מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו להשתחור לפני ה'. כי בראותם העונש המופלג ברשעים יקבלו כלם עליהם עול מלכות שמים:

העיון ^{לח} האחד עשר אם יהיה ברור

התחיה גאוה וגסות הרוח בלבבות בני האדם. התשובה בזה שתבטל כל גאוה וגאון ודרך רע מכל בני האדם. כי בראותם את הקמים בתחיה יכניעו לבבם וידעו שמעשיהם תהו ומחשבותיהם הכל חמה. ושההצלחה האנושית והאושר כלו אינו אלא בשלמות האמונה לקרא כלם בשם ה' ולעבדו שכם אחד ולכן יבזו בעיניהם כל כבוד ומעלה. ויכירו וידעו שאין שלטון ביום המות. וכל זה ביאר ישעיה כי יום לה' צבאות על כל גאהורם וגו' ושח גבהות האדם ושפל רום אנשי וגו':

העיון ^{לז} השנים עשר אם יהיו אחר

התחיה מלכים ושרים בין בני האדם

בגלות בנפש מרת ולא ראו בטוב וזכו
לתשועת ה' בגאולה העתידה. כמו
שהשיב הש' לישעיה הנביא על תלונתו
שהתלונן על אודות המתים בגלות וכצער
באמרו מתים כל יהיו רפאים כל יקומו.
השיבו הש' יהיו מרתך נבלתי יקומו.
ר' ל' שיקומו בתחייה אותם שמתו בגלות
וזכו לשמחה מתענג עולם הבא: ואמנם
התכלית הכולל לכל האומות בתחיה היא.
לפי שהיו האומות באמונות משובשות
ודעות כוזבות. מהם היו עובדים לשמש
ולירח ומהם לשאר ע' לא השיגו התכלית
האמיתית שבעבורו נבראו ומפני זה כדי
שלא יהיה בריאת המין האנושי לריק
ולבטלה. ראה הק"ה להורות לפנייהם
את הדרך ולכו בה ואת המעשה אשר
יעשו: ולכן יברא הש' הרשה בארץ
להחיות את המתים שכבר מתו מקצתם
צדיקים גמורים ומקצתם נביאים ומקצתם
הכמי הדורות הקבוצים בשמות וגורעים
לבני האדם. ומהם רשעים מלכו קיסרים
וגדולי עולם וגם מן ההרשים אשר מתו
מזמן קרוב שכל רואיהם יכירום. וראה
הקמים בתחיה כלם פה אחד יעידו ויגידו
ש' אקים ה' אחד ושמו אחד. וששקד
נהלו אבותיה' הכל ואין בס מועיל ומשה
כו ותורתו אמת: וכאשר יראו בני אדם
הפלא הגדול הזה ואת מעשה ה' כי נורא
הוא שהקמים בתחייה מפרסמו אמתות
הא' ית' ושכר עולם הבא לצדיקים ועונש
מופלג לרשעים. יתפעלו בלבותם ויעזבו
אליהם ושקורות דתם ויטו את לבם
לדברי הקמים בתחיה ויאמינו בס. ולא
ילכו עוד אחרי ההבל וזה הוא בלי ספק
יום ה' הגדול והנורא שהרבה נביאי' נבאו
עליו בדברי' ברורים:

העיון

הששי מדבר בחומר התחייה
והוא אם יחיו ויקומו כל בני
אדם שהיו בעולם מתחלת הבריאה עד
אז נתנו ומן התחייה אשר לפי דעת
האבראכא יחיה כלתי אפשר באמרו כי
לא תביל אותם הארץ: או אם יקומו

קצתן ולא כלם וכן אם התחיה תהיה
במקרה ובהזדמן או ברצון בהירוי. וע'
נמנו ונמרו הגאונים הגדולי' רבינו סעדיה
והרמב"ם והרמב"ן ור' הסדאי זל שלם
יקומו בתחיו' כי אם הצדיקים מאומתנו
בלבד ומצאו סי' לדבריהם. מהאמר
שאהזל בבראשית רבא גבורות גשמים
לצדיקים ולרשעים אבל תחיית המתים
לצדיקים בלבד. אבל היא סברא זרה
לפי שהכתוב אומר ורבים מישינו אדמה
עפר יקיצ' אה להי עולם ואה לחרפות
לדראון עולם. ואם בתחייה לא יהיו כי
אם הצדיקים אין ספק שמספר מעט יהיו
ואין שייך לומר עליהם ורבים וגו'. כל
שכן שהכתוב מהלק אותם לשתי כתות.
באמרו אה להי עולם ואה לחרפות
לדראון. וזה מורה שגם מהרשעים יקומו
לקבל עונשם הראוי להם והנך רואה
שהאמונה הזאת נשרשת בלב כל האומות
כאן הוא טבע אמיתי ומקובל בפיהם.
ואמנם מה שארזל גבורות גשמי' לצדיקי'
ולרשעים אבל תחיית המתים לצדיקים
בלבד. לא כיוונו בזה לשלול התחיה
מהבלתי צדיקים. כי אם להודיע ענין
התועלת והשכר הנקנה בתחייה שלא תהיה
בגבורות הגשמים שיהנו מהם כצדיק כרשע
כי יגדלו ויפרחו תבואות הרשע בביאת
הגשמים כמו תבואות הצדיק. אבל התחיו'
לא כן תועלתה ושכרה תהיה לצדיקים
בלבד. כי הנה הצדיקים יזכו ויקבלו
שכר והרשעים יפרסמו עונשם ותגלה
דעתם לעיני כל העם: וכן דרשו חז"ל בפרקי
ר' איעזר שכל המתים עולים לתחי' המתים
הז' מדור המכול שנאמר רפאים כל יקומו
ואעפ"י שרבים מהגוים יקומו ג' בתחיית
המתים לא יהיה זה כי אם לפרסם אמונת
ה' ואמתתו בעולם. כי הם יהיו ערים
נאמנים באמתת אקות הש' כמו שאמר
ישעיה כל הגוים נקבצו יחדיו וגו' יתנו
עדיהן ויצדקו וישמעו ויאמרו אמת אתם
עדי נאם ה' ועבדי אשר
בחרתי בו (דהיינו) על
ישראל:

עולם העליון

בזמן התחיה כמו שברא נוף אדם הראשון
בימי בראשית . ואותם הגופות החדשים
יהיו כמו הגופות הראשונים בלי גרעון
ויררון וממזגם עכ"ל : אמר הצעיר ^{טו}
תמהתי מאד על דעת הרב הנ"ל בזה כי
למעלה בעיון השני ראינו שהיה מכהיש
הסברא הזאת והניח שיהיו אותן הגופות
הראשונים עצמם באיכותיהם וכמותם וכמזגם
הראשון א"כ דבריו סותרים זה את זה
ואולי היתה אצלו כשגגה היוצאת מלפני
השליט : לכן נראה לע"ד שהאמת הוא י
כמו שאמר הגאון הנ"ל והרמ"בם בשער
הגמול שלו . שהגוף הראשון יתחזה
ויתרכב בכל חלקיו הנפזרים . ויתחבר
עם הנפש הראשונה . כדי שיהיה עמה
בשכר הרוחני בעולם הבא ! ולמדנו א"כ י
מזה שלא יפסד שום דבר מכל חלקי
הגוף כי אם שהכל יהיה שמור ומכוסה
בהשגחת הש"י שנאמר שומר כל עצמותי
אחת מהנה לא נשברה :

העיון

החמישי בתכלית התחייה כי י
ראוי לנו לבקש תכלית זה
הפלא . למה תשוב הנפש אחר חייוותה
במחיצת הרוחנים בשכר או בעונש לבג
שנית בגוף הנגוף אחר צאתה ממנו .
והרמ"בם לא מצא מענה על זה באגרת ^כ
התחייה שלו . אבל הגאון והרמ"בם
ורב הסדאי ושאר חכמי ישראל אמרו
שתכלית התחייה היא כדי שהצדיק העובר
את ה' בחייו שהיה מורכב מגוף ונפש
יקבל שכר עבודתו . או הרשע עונש
מרוי בשתיים יחד : אבל הרב האבראבנל ^{כא}
בטל סברא זאת בחבורו הנקרא צדק
עולמים ואמר שם ששכר המצות ועונשם
ראוי לנפש בלבד ולא לגוף . שאם היה
מהוייב שיקבלו שניהם ביהר השכר או
העונש . היה להם לקבלו בעולם הזה
ולא יצטרכו לפליאת התחיה : ולכן נראה ^{כב}
שיש בתחיה שתי תכליות תכלית פרטי
לישראל בלבד ותכלית כללי להם ולשאר
האומות . והתכלית הפרטי לישראל הויה
כדי שירא ה' וחושבי שמו אשר מרת
בגלות

שמו ימות העולם ארבעה אפי אפי וש"ך
אפי שנה . ומהם שמו לו' אף שנה . ומהם
שמו אותם ש"ה אף שנה . ומהם שמו י"ב
אף שנה במספר מזלות הרקיע ומהם שמו
מ"ט אף שנה במספר שבעה כוכבי לכת
שפל אור מהם מושל בעולם שבעה אפי
שנה . ומהם שמו שבעה אפי שנה אף
לממשלת כל אחד מהם וזה תמצא
בספר מגילת הנשיא רבי אברהם בר
חייא . ושם הוכיח בראיות ברורות
שהדעות האלה כלם מיוסדים על קו תהו
ואבני בהו . כפי שרשי החכמה ההוא :
יא גם שלפי דבריהם לא תהיה התחיה כי אם
ברוך הויה הרשע כמו שהיתה בתחלת
הבריאה . אבל הנביא ישעיה אשר עמד
בסוד ה' ביאר שהתחיה תהיה על דרך
הפליאה העצומה ותפועל בה יהיה הק"ב
בעצמו ולא באמצעות המערכה . ולזה
נקרא זמן תחית המתים יום ה' לפי שתהיה
ע"ד הפליאה כמו שהיתה חריאה רצונית
וכוללת לא בדרך הטבע והמערכה :

העיון

הרביעי בצורת התחיה ר"ל
איך ישוב הגוף הנפסד לאיתנו
הראשון . כי נפלו בזה הענין ספקות
רבות בין הקדמונים מהי שמעאל ומחוצרים
וגם בין חכמי אמונתנו .
באמרם איך אפשר להתהוות אותו הגוף
הראשון שכבר נפסד ונתפזר בכל חלקיו .
עד שמפני זה מעדו רגלי קצת מהכמינו ז"ל
האחרונים בעיקר הזה ואמרו שתחיית
המתים הוא משל לקבוץ הגלויות . אבל
זה הכחשת האמת וכפירה פוחלסת . כי
ענין התחיה מאמתת התורה וקבלוהו כל
האומות בארצותם לגויהם : אמנם באיזה
אופן תהיה התחיה . כבר זכר רב סעדיא
הגאון דעתו בזה . שגוף האדם אחר מותו
לא ישוב א' כללות היסודות להתערב בהם .
אבל כל חלקי הגוף ישארו רשומי ונפרדי
ביסודותיהם : והרב האבראבנל ז"ל אומר
שיותר נאות ומתישב הוא אם נאמ' שיחדש
ויברא הק"ב בזה בזמן התחיה גופות מעפר
הארמה עם הטל השמימי שיוצא הא' ות'

ליושנים כלומר שאינם מתים לגמרי אבל הם בקבריהם כיושנים ונדרמים וכמו שהישן בטל החרגשות וכאשר תחזור נשמתו אליו משנתו מתחילי' הושיו לפעול בו כבראשונה כן המתים הם כיושנים ויקיצו ויעורו משנתם בתחיה וישובו לאיתנם ומה נלמד שלא תהיה המות נצחית כי אם עד זמן מוגבל שתהיה בו התחיה :

העיון השני אם תחיה תחיות המתים בבחינת הנפש בלבד כרי שתש' להתקשר בגוף ושיהיה גוף אחד בלתי הפסד שהיה בו ראשונה או אם יהיה אותו הגוף הראשון בעצמו ותתחבר עמו הנפש כרי שיהיה לו חלק בשכר או בעונש . וכתב ה' דב האבראבנא זל שהסכרא הישר' נותנת שאי אפשר שיהיה גוף אחד בלתי הראשון . שאם היה הדבר כן יהיה זה גלגול נפשות בגופות אחרים הויה הרשה ולא תחיות המתים שכבר מתו : ולכן האמונ' האפיתית שיושב להתרכב הגוף הראשון מאורגן היסודות שהיו בו בתחלה באיכותיהם וכמותם ובמזג הראשון ואח"כ תתחבר עמו נשמתו הראשונה . ועז' אמר ושעיא כי ארובו' ממרום נפתחו וגו' כלומ' שתשוב הנפש א הגוף וירעשו מוסרי ארץ כלומר שיושבו יסודי הגוף ויתרכבו כבראשונה והתחברות החלקים והתפעלותם אליו מאו בהמזג המורכב קרא רעש : וכן בפקום אחר אומר רוע התרועע' ארץ פור התפורר' ארץ וגו' ולמדנו מזה שתתחבר הנפש עם אורגן הגוף עצמו שהיתה בו בעולם הזה כרי שיגיע השכר לשניהם כיתר :

העיון השלישי בפועל התחיה ר"ל מי יפעל ויסבב התחיה למתים כי כבר היו מחכמי סודות הקרומים תוכניים גדולים שקיימו וקבלו פנת תחיות המתים : אבל אמרו שהיא מחויבת מצד המערכה . כי הנה לפי דעתם יתחברו בזמן ידוע חבורים ומהלכים מהכוכבים והמזלות שחייב הפסד ההווה הטבעית ושרתשוב למציאותה כבראשונה . ואמרו בזה רעות זרות . מהם

שמעיה ככ"ר רפאל דואנוס . וצחק חודרנו . שמואל נכדור .

חטופם הכתוב לעיל אשר סמו חתום עליו מפי יצאו הדברים . נתן כנימן

במותב תלתא כחדא הונא כפא כי דונא דמתומי לתתא כד לתקיים קדמא מתומת נתן כנימן סכ"ל ואשרכוס וקיומנו כדמיו והיה זה פה ויכניסוה היום יום ו' למ"זי הת"כ וסכל קריר וכריר וקיים :

ועקב ככ"ר משח הלוי זלסה . דיון . משה בן יוסף סכ"ר ועקב טריוס זלסה . דיון . סניאור ככ"ר אברהם ו' דן זלסה . דיון .

גרפס בויניציאה המהוללה .

ברשות השררה יעא :

המאמר השביעי קדש לה' ידבר נפלאות בענין תחיית המתים לפי דעת קרמונגר'ל . ואחרון אחרון חביב הרב הגדול האבראבנא הנזכר אשר צוף רבש יערו לקטתי ויאורו עיני בזה הענין וחלקתי אותו לארבעה עשר עיונים :

בענין תחיית המתים רבו הדעות והספקות אצל החכמים התורניים ובין שאר חכמי האומות וכרי להסיר כל הספקות האלה ולברר העיקר התורני הזה על צד היותר טוב נסדר אותו לפי עיון המחקרי :

העיון הראשון חוץ ביסוד ופנת התחיה ר"ל אם אפשר שהגוף האנושי הנפסד זמן ארוך עוד יתהווה וישוב למעמרו ואיתנו הראשון . התשובה בזה שאין ספק שהמתים שכבר מתו ונפיר מגופם רוחם עוד ישובו לחיים הנשמיים האלה לקץ הימין כמו שנבאר על זה ישעיא באמרו יהיו מתים נבלתי יקומון הקיצי ורגנו שוכני עפר : וכן אמר המלאך לרניא ורבים מושני עפר יקיצו ומרמה אותם

בשבועה • ובתכ וחתם ונתן כיד השלומים הנזכרים •
ואתמו יחידו פגולה ק"ק אופסולה ועל נמצו ככל הכל
עם החכם ה' ישמרו מדין תורה בקהילותינו ולעדות
ולראיה כיד השלומים הנזכרים כתבנו וחתמנו שמותינו •
ביום ג' ח' לסיון • שנת • התכ • לצורה פה אופסולה •
זהכל קריר וכריר וקיס :

שמעיה בכ"ר דפא דלואניו • **יצחק דודריו** •
שמואל צמק • **שלמה לציוג** •
שלמה חמנו • **שמואל נאמיא** •
אברהם שלום •

דברים הנזכרים בטופס זה מפי ונאן הדברים •
נתן בנימין •

במותב תלתא כחדא הויא נכחא כי דינא דחתימי
לתתא • כד אתקיים קדמא חתימת נתן
בנימין הנו' ואשרנוס וקיימנוס כדמיו :
והיה זה פה וינציא היום ו' למ"ב סת"כ
זהכל קריר וכריר וקיס •

יעקב בכ"ר משה הלוי זללה • **דיון** •
משה בן הישע ה"ר יעקב טריוס זללה • **דיון** •
סניאור בכ"ר אברהם ו' דין זללה • **דיון** •

טופס התבאים שחתם נתן פעונו לשלמו לנכירי
קוסטאנטנו • שרי טפסרי קוסטאנטנו
פעונוס כעיר אדרינופולו ועל וק"ק אשר באדרינופולו
פלומים כלו אלי ולהפיק רבונכס ורנון פלומים ולהסיר
תלומים מעלי שמוכס אדם לפי דעתכם שאני סכה
ח' להכיר נוק על ישראל • על כן קבלתי בשבועה
שלא לכתוב כתב אל הדין אשר אני ושלמו אמוני כנו
ישראל מכקשים ולא לחסוף עמי אכסום ולהתרחק מאזרחי
סנים עשר יום • וכזה אני מודיע נאמנה כי ככה
כאלו של שנת הת"כ שמעתי ברוו כמתיבת דרקיעא מכרות
וא' מכאן לשנה וקנת ירחין תתגל' מלכות משיח בן דוד •
ולעת ברוו זה לא פורע שם הנוש וקנת ירחין לו פורע
כמה סוף על כן כמשך סוף עד אלו שנתנו וז' שאל
שנת התכ' ואם יעבור ומן זה אין ממש בברו וזה וכתב
אחד זולת זה אין בו ממש כלל • ולראיה כיד חתימתי
פמי ביום ג' ח' למשך סיון שנת התכ' • פה אופסולה :
דברי נתן בנימין •

בפנינו הבאים על החתום נכתב ונחתם כל הסתוב לעיל
ולראיה ברורה כתבנו וחתמנו שמותינו פה ביום הכל •

סמיעה

בשבת ישראל שודענו נאמנה אור ב' פה מחננו
קדוש החכם נתן פעונו פהיה נכירי מכסר
כילת הנוש וקנת אכסום עמו • וכהשמע הדבר בעיר
אדרינופולו שלמו שרי טפסרי קוסטאנטנו ועל השומד'
שם ויחידו פגולה ק"ק אדרינופולו פלומים הנקובים
בשמות החכם הרופא המעבד כה"ר דוד קורואל ונו •
והביר נכון • ומעולה • כה"ר אשר כה"ר אברהם
אפכנו ז' • והחכם כה"ר יהודה בן משולם ונו : לחקוד
ולדרוש על ענינו האם הלום כדי לגלות קלונו לפנינו
ישראל המאמינים בו • והגם שנתקרב לעיר אדרינופולו
נמתייראים פן יהיה אכסום חס ושלום • וכפנינו עדים
הבאים על החתום כלו השלומים הנזכרים האם ודרשו
ממנו קנת ענינו • וכל טענותיו כלות • ומשולאות •
ובכלל הדברים שלמו ממנו אור הוא מוחזק לנכירי בלי תת
זום אות אי מופת בשום מקום וסגיב להם שלא היה
נכירי ב"ל לגלות ששכתו צנו הוא משיח • ויכא אשר
שנה וקנת ירחים שלמרה סוף הומן הוא לכ"ה אלו
הכא ראשון בע"ה ולא יעבור עוד ואם יעבור מהומן
הכל שקר • והמאמין ואמין ואין לו קום סגיב לתת
קום אות ומופת על זה • ובהיות שאין אני מחוייב
על זה אין לי כוונתא דמיוא להראות קום אות כלל •
עוד אמרו לו שכל מקום ומקום אשר הולך שם הוא
מכא על ענינים אחרים • הסגיב להם • שהנכירי
סנראתה לו היה על גילוי המשיח הנכירי וכל השאר מנלים
לו נפשות הנכירי החסידים הנדיקים אשר בארן סמה •
והפנורו בו פעמים שלש יום אחר יום השכם והערב •
ואשרי העמל והטורח הסגיב להם סימתינו עד מוצאי חג
השבועות שבוים ראשון של חג סנו' נאמר לוי ברוח
הקדש שתחול על אותו היום אשר באדרינופולו ס"כ
הארס גדולה • וכהשפעת אותו היום יהיה בר כח לעשות
אות ומופת : והמתינו השלומי הנזכרים עד מוצאי חג
והלכו לוי לסאול סיקום הכתמנו ואין קול ואין עונה •
ובמקום הארס מתיבה גדולה נופלת עליו • ואמרו לו
יען לא נמצא כך דבר טוב וחתום לנו ד'
תבאים כדי להרפיק הכוק הנמשך מסיבתך לכל עדת
כנו ישראל : הא' שתרפיק נדוד מאזרחי ברחוק ו'כ
יום וז' יכו ישראל כנמלתך • סכ' שלא תכתוב אגרת
לאותו האיש אשר באזרחי על קום דבר שבעולם לא
על ידך ולא על יד אשר כלל • סג' שלא ואסוף עמו
אסיפת עם בכל מקום אשר הוא הולך • כי אם ישכ
בדד וידום כי אם סמו ומסדתו • סד' שאם לא יכא
הנוש שאמר לכ"ה אלו הכא ראשון בע"ה כל דבריו כוב
תקור ואין כס מעיל : וקבל עליו כל התבאים סללו

עולם העליון

מאמר ששי

בח

הורא' טענותינו הנאמנות ותוכחתנו המגולה שחח רעה
בעתתנו • ורוח שטות התעתו • להדמות בפנינו ולהגיד
מה שלא היה ולא ככרא וסכלותו בעקרו הקבלה היא
אורתו שלא בקדושת לידתו וגידולו לסיס חשך לאור
ולומר על טמא שהוא טהור • ולסבה זו לא הפגענו
בו מדת הדיון הקשה כי לא במרד ולא במעל לא בדמיונו
הנפסד וזאתה תקלה זו מתחת ידו ומי יודע אם כווננו
לדעת העליונה להוות זאת בהם מן הסבות להעשות בהם
התשועה הגדולה לעמנו כענין זה ולשרי להו מריוהו למי
סהיה ספק סודם למחות בו כראשונה ולא מוחה בעצת
הרמ"ם ז"ל כספר הנזכר • עוד שלא פשטה חרפתנו
בין העמים וחשם להבת הסכנ' העצומה שטענה זו לא
מצאנו לה תשובה • ולא ידענו איזו היא המצוה המברעת
בנדון זה כפי יסודי התורה להדמות פקוח נפש מפניה
ולכמוך על הנם היבא דשכחיו היוקא דליות ליה תקנתא
לבן אמרנו תכתב זאת הודא' בעל דין והודעתנו לדור
אחרון ולבני בניו תהי' לזכרון למען לא ישלחו הנדויקים
כל העדה בלם קדושים בעולתה ידיהם ולסוכס • כי
בתומים וחתומים בדכרים עד עת קן • וכמוותא
מוכיבו לא תרחקוניה • קיימו מה שכבר קבלו אבותינו
מלפנים בדבר ה' אל תגעו במשימי ובנבואי אל תרעו
לבנות בניס ופרושים בהם אשר לא בהלכה • ובמונו
כמוכס נשא לבבנו א הפיס א לא בשמים הוא ברחמינו וכפר
בעד מה שעבר ויטע בלבנו אהבתנו ויראתנו הסכל וידוע אותו
נתורתו ומהר יחוש' פדותנו האמיתי וחרת' עמו יסור
מעל כל הארץ כי ה' דבר אכזר :

וינציאה יום י' למ"ב ה' וסודתם את בני ישראל •
שנת • ונקדשתי בתוך בני ישראל לפ"ק •

אלה דברי חכמי ורבני הסיבה הכללית אשר אני
הוקן שבהם אומר לכניסם וחותם בשם כלם •
לכבוד אהים ומלך עולם •
בבעיר יעקב בכ"ר משה הלוי ז"ה •

אלו הם שבעה רועים ושמונה נסיכי אדם אשר הם
נמצאו על הדרישה ועל המקורס ושם היו בודקין
את נתן העזתי כנ"ל •

מ"ר יעקב הלוי מה"ר שמואל אבנא
מ"ר ר' שלמה מי הראש מה"ר משה טריוס
מ"ר בנימין ז"ן מה"ר משה זכות
מ"ר יצחק מן הלויים מה"ר יוסף אלוואלנטי

ואני יעקב בכ"ר רפאל מאנקוס ז"ל סופר
ה"קקי חותם בשם כל ראשי ומנהיגי המדינה
ז"נו אשר המה נקובים פה בשמות •

מ"ר ברוך אלפארין מ"ר מנשה מרר
מ"ר משולם לוי מ"ר יוסף ישורון
מ"ר יעקב נויטל מ"ר יצחק ברוך קארושלע
מ"ר דון יצחק אבראמוביץ

ואלה מוסיף על הראשונים אשר על עוב יוכר שמים
סתי חננרות התרועה אשר מראשית דבר עד
אחרית דבר חוקו ידיים רפות וברכים כושלות אמנו •
ותמיד היתה האמת נהדרת ונאדרת מפיהם ומפי כתבם •
ומתלא כפומייהו ככל הרקום בכתב אמת באגרת הוות •
ובתוך קהל ועדה השמיעו והודיעו בעמים עלילות מצעדי
גבר אשר נטח באדם נכוח למות השרשי שרם האמת
וקלעו אל השערה ושרשו שרש פורה ראש ולענת הסקר
והכוכ • וברוך ה' אשר מהם חסדו ואמתו לא עוכ :

ה"ה מעלת הרופא המובהק כ"ר ברוך הלוי
מעלת המסכיל ונכון כ"ר משה מררי

ואלו הם דברי נתן העזתי הועתקו מטופס בכתב
ונכתב מידו ממש לעיני מעלת הרבנים וראשי
המדינה ז"נו בנציאה לז' ב' יום ג' למ"ב שנת ה'ת"כ •

מאחרי אשר הוצו רבני ונאמנו ונינצאה סוף על כו
שאמרתו שראיתי המדכנה בעו שראיה ומוקא
הנבוא והיתה הנבואה לומר שכתבי צבו הוא המסית מוטעה
אני ואין באותה ראיה ממש הודתי לדכריהם ואמרתו כי
מה שכתבנאטי על שכתבו בני אין בו ממש • נתן בנימין •
במותב תלתא בחדא הוינא נחלא בני דנא דחתימי לתתא
כד נפס כתבא דנא וחתומתא דנא קדמנא ואשרנוא
וקיימנוס כדמו וסכל שרור גבריר וקיים •

יעקב בכ"ר משה הלוי דיון
שמואל בכ"ר אברהם אבנא ז"ה דיון
שלמה מי בן לא"ל הנאון נהמיה הראש ז"ה דיון •

טופס מעשה כות דין נעשה באיפסול • על
אדות הסלומים שהלכו למקור ולדרוש כעניני
נתן העזתי :

היון והלכה מקרבנו כל עת אשר אנחנו רואים עם ה' הורד פלאים כלם כגון איש לדרכו פונים • רעים אינם נראים ואין תוכחה • דברי חכמים בנחת אינם נשמעים • ספרה מקרבנו • וסרה קנאת סופרי קנאים פוגעים בו • כי גם רדף אותם קול עליה נדף • חכמי יצכו דעת וכוונת נכונות תסתתר • ופמעט נעשת תורתם פלסתר • בפני עם הארץ הפרוץ על מדותיהם • ויחפאו דברים אשר לא כן להתרצות עמהם • ומסתפינא להו מהאי קרא ואיר לנדולים נתיב • ואשמוס כראשיהם כתיב • על זאת ותפלל כל חסוד לעת מצוי החשבון פן סגנת תלמוד כגון זה תהא עולה זדון • ואחד פוגב וא' מויד כחלול ה' על הדבור ועל השתוקה יהי כדון ואף וזמן התוכחות הוא שעמדה לנו לזכרון של פורענות כי איש ממנו לא יכול הוסף להתאפק לכל הנזכים עליו עד היום מהרב' אבות כיוקין ותולדותיהן שלא פסקה זוהמתן ונערן כל צער הגדול שנפתח מעת התחדש קבתם הנזכרת ומי הוא זה לא יבין את פעולות ה' •

מסבטי אמת צדקו יחדיו במדה כנגד מדה לא בטלה שתחת אשר לא עמדה עדתנו כשנעיתה הכתובה אם תעידו ואם תעוררו את האהבה ובאו לכלל טעות באו לכלל כעס ועונש הנאם העזה המתעוררת כהיום לנו בין האומות • ככל המקומות • תשומנו מדון לשכנינו לעג וקלס לסכיכותינו באמרם הזאת העדה הקדושה קי'אמרו כלילת יופי החכמות רכתי בדעות שרתי באמונות אשר מקדם קדמתה ועד עתה כל כלי יוצר עליה באימת מלך ושירים שמדות וגירושין לא יצלח וכל לשון תקום אתה לתשפט תרשיע • ואפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בה און מויוות אותה ממקומה מהות באמת בכרית תורתה וקבלתה וקיומת במאמרי תקונו סופרים וחכמים • איך מוט התמוטטה מאליה והיתה הפוכה כמו רגע להאמין בפטפוט דברים של הבאי ולכל שמוע שוא תטה אונה ולבה נקל • כנגד המקופל והמושכל • או לז' שככה עלתה לו כותיו • וכנסיון אחד קל כזכו זה לא עמדו במישור רגליו • ותהי האמת בעדרת מעוכיו • ורוח אפנו משיח ה' נלכד בשיתן של בריות שמה קלה כעין הוכא ואטל ולא באלו היה אנוש בערכם אלוהים ומוודעם • ופרגם לפי הדור והעם • ונשתכחו מהם כמה הרפתקי בוקי דעזו עלן מחמ' מחשבי קצין המתכתים לדברים בלא • ומה שיעצו עליהם כומכיה לעשות דוגמת לדורות • חכמי חרשים יודעי כונה לעתים ומודעי' לחדשים מאשר בא עליהם • כאשר עשו הרמ"ם והרש"א ז"ל בפעריהם כדו טכנסיוות שלהם בותנו בית ישראל

בעת יתכונן ומקנים נתכונן • אפס כי בכל אותם שכינו עצמם כעם מקים או נכיא לא מלאה לכם במאורע הרע הוא להכפל בעבורות חמורות ולהכסיל העם לזולז בפומבי וכיד רמה בתקנות הקבועות לנו בגזרת עירין ומאמר קדישין מאת רבותינו ז"ל • על זה ידון כל הדוים • והן בעודנו על ציר של פגעים הראשונים הללו אנו מנערים נותנים הודאה לשעבר לצור פודה ונוש לולי ש' שהיה לנו ואמר בא ישראל כפתע פתאום חדשים מקרוב באו קול חרדה שמענו וכל הקרים הומה כי ירט בעל הדרך לנגדנו ואין אתנו וידע על מה • הוא הכחור נתן העותי שהרעיון כל העולם כלו • או הרעיון אחרו' בשכילו משך שנה א' כהיותו מכונה מפני הסוטים אחריו כעם נכיא • ויהי כבואו קשנו ולא התמהמהנו לחוש לכבוד שם קמים ראשון לכל דבר שנקדושה שלא ותחלל עוד על ידו כון העמים ח' ולפקח על עסקי נפשות • מכלל ופרט • בהקטיר אותנו גנון והציל מרוכסו איש מריב לשונות ולהקיש מפלט לו דרך קצרה וארוכה בעזה הנחשבת בעינינו ליותר הוגנת ונכונה • וגם לא ראוינו ופטרנוהו בלא לווה • אמנם כיון שבא המעשה לידנו לברר וללבן את הדברים בעין רואה ואין קומעת להפסיד דעתן של רבים ולהוכיח במישור לענין ארץ התועים בדעתן ומטעים אחרים עמם • חל עלינו חובת כיצור רעת המחשבות הכוזבות בלה כעשן תכלה • וכיוצא אור הא' מארץ תצמח ותעל יוכתר' נסועת האיש הלאה מאתנו ווס ב' אור לז' אור למצ' שעבר כתוועדנו פה יחד כל רבני ישיבתנו הכללית עם ראשי ומנהיגי קהלות המדינה וזו וקראנו אותו וכא לפנינו • ואחרי החקירות והבדיקות ששלנו מאתו על חלומותיו ועל דבריו מאין השיג ידו להשיב לנו אפילו דבר א' של טעם לשום א' מהם במתה בלימה בננו וכמעט שנסתתק • ועין ראית ותעידנו מה שמראשי' בואת הודענו ולכנו אז ראה ויספר • פוס עני קרה לו חולי מחולי ההפסד והדמיון כמדוב' באותו סכתב הרמ"ם ז"ל בסוף אגרותיו אגרת תימן שנתפסד ציורו ורעיונו • וגם זה רעיון רוח כאשר שמענו כן ראינו בכמה אנשים שכלולם בהקין נשתקעו בבח דמיונם מראות זרות והרהורים קשים לא יתפרדו ויפתו בפיהם וכלשונם וכובו לקיים שראו מה שלא ראו • הנה כי כן יבואו ויגידו משפטנו זה לעיני הכל נוסח הסכת שכתב ונחתם בחתימת ידו בפנינו ומלתו על לשוננו • והכתב האחר שכתב אלינו טופסו מעור איפסולה •

וחתם גם אותו פה בחתימת ידו בפנינו ה"ה כמוהם כהיום בידנו מועתקים פה למטה מלה במלה אשר בס' הודה ולא בוש וכפרט מאותו הנעשה כלו לפנינו מתוך הורא'

פה לאומות לאמר עזב ה' אותנו ואברה
תקותינו הגם שזה אינה ראייה מוכרחת
ושענה מהויברת שבעבור זה נתייחס מן
הנאולות ח"ו : הלא יש לנו נבואות כד
ונחמות רבות בספרי הנביאים שכלם פה
אחר יעידון יגידון שיש לנו עוד תקורה
רבה ותוחלת טובה שאי אפשר לפרשם על
אחד או על זמנים אחרים שעברו : ולפי כה
שקדמוני כמה נאוגי עולם לברר ולפרש
כל הנבואות האלה ולהוכיח מהן בראיות
ברורות ומפתים חזקים שמלך חמשיה
עדין לא בא : ובפרט השר הגדול דון כו
יצחק אבראבנא בספרו משמיע ושועה שפי
על ענין זה לסתום פי משטינינו ומקטרגינו
לכן לא רציתי לכלות זמני בזה ולהאריך
בענינים האלה והרוצה לחקור בזה יורת
ועיין שם וישתה בצמא את דבריו :

טופס פתשנן הכתב הנ"ל .

זכרון לבני ישראל

אחינו כל בית ישראל שמעו עת לעשור
לה' הגיע עת לדבר ולא להשות .

אם

אמרנו כשכמה שיחנו ומר כפשינו כעצם
פנינו וככליגס לתשואות המולות מלכו עכור
למו : קול וזכרו עמו סקיד סקד על ערינו יסן
מסל אסתקד מיוסן מסל שלם שנים . כדרכ מלומות
והכלים . הכל שיש בו מוט גורם מטאים כדרכ וכא
הזות והמופת לפתות ולסדיח במשאות שוא ומדומים
נעשו כמים לכמה אסורים קלים וממורים ולכמה יוסורים
קשים ורעים . אשר לזה אנו מודים ששם מלקנו כמיוס
בה"מ המשכמים תמוד אמונת אומן דעותיהם לדכרי
תורה ויסודות קבלת הקדמונים ולא שם מלקנו מן הפוני
אל מדעתם ומסכמים לדברים בטלים . כדוך
הוא שמאז הכדילנו מן התועים וסרצנו ידו הנפלאה לחוש
על קדושת שמו הנורא ועדת כחלתו הסבלס . כדרכו
טובו מה מאד נכסו . וכשכילי גלגליו השנחתו מה מאד
עמקו . עשה כפלאות גדולות לכדו מזין בעל הכס
מכיר כנסו . ואם בכל אלה תשכמה צרות הראשונות
כמרים נתאסף עליוס אף יממה מוכרוננו עוקר אותנו מן הארץ
כלה הנוגע לכבו יזכרנו ותורתו שתתעל ואף כסיר את ציר

סיגון

נכנעים עמי הארץ להאמין בו וללכת
אחריו בעורים ההולכים אחריו פנהיגם .
ואפי' רבים מחכמי הארץ והרבני הגדולי
הנקובים בשם אשר לא רציתי לפרסמם
גם הם קבלו ליה לרב ומלמא עליהו .
כ אכר המחבר ואין לתמוה מזה כי רבי
עקיבא שהיה שקול כנגד כל חכמי ישראל
שבגורתו הדור ואעפ"כ טעה ואחר בר
בוכבא והחזיק בו כמו שזכרנו אבל זאת
היא תמיהא נשגבה ונפלא בעיני ולא
אוכל לה שיש חכמים גדולים ודומים
אשר עורם מהזיקים בתומם ומאמינים בו
גם לאחר מותו ואומרים שהוא ה' המשיח
האמיתי ומה שנעשה בו לפי הנראה היה
כא עי' הלוף ואהיות עינים : כי הוא עודנו
חי אבל נסתר ונעלם מעיני כל חי ויא
שהוא טמון אצל בני משה עד עת בא
דברו ואז בא יבא ולא יאחר ויתגלה לכל
העולם ודברים כאלה רבות מהלומות והבלו
כב עצמו מספר : ואחר מיתת טברי צבי
קס גיסו הכחור יעקב בן החכם (להרע)
יוסף פילוסוף בעיר שאנליקו והיו קוראים
אותו מנעוריו בשם קירירו וא"כ הלפו
שמו בשם יעקב צבי ברצונם לומר ששכתי
צבי נתגלגל בו והברור ערום ביהמ' והתעח
את העם כדרך הטוב ועשה כל תועבות ה'
אפס כי עז העם אפילו אחר שהמיר דתו
והנלוים עליו לא זו העם מחבבו והאמינו
שהוא משיח אמיתי וכל זה עבור אביו חכם
יוסף פילוסוף ובסבת המסייע בעברה והוא
חכם פלוריאין ובסבת השמידו כמה מאות
מהאומה הישראלית ואח"כ ארור הנ"ל שם
לדרך פעמיו והנלוים עליו לעיר מיקה
להשתתח על קבר מאחמיר נביא הושמעא'
ובשובו ניתן רשעים קברו בעיר אכסנדריא
של מצרים ושם רשעים ירקב ועדיין יש
כמה וכמה המאמיני' בו . בי אדוני מרה
אדבר ומה אספר עוד ממשיחי השקר אשר
מקרב באו אחריו ועורם חיים ומטעים הרבה
בני אדם הפונים א' רהבים ושטי כזב הלא
המה רמונו . והמה היו בעוכרינו המרה
הביאו לב ישראל להרתיאש מן הנאולח :
כג המה נתנו חרב בידו הגוים להרגנו ופתחו

להש ושמו חכם נתן הנביא אשכנזי -
 שעשה את עצמו נביא ונסע מארץ לארץ
 ומעיר לעיר בארץ אשכנז ואיטליא וברוב
 חכמתו הטח את לבב ישראל בארצו ההם
 שהאמינו לדבריו ועשו תשובות גדולות
 ותעניות ותפלות וצדקות הרבה ועזבו כל
 עסקי העולם וכל משגל ומרגל - עד
 שרבים שהיו עשירים ירדו מנכסיה נעשו
 דלים ורשעים - כי התמיד הענין הזה יותר
 משלש שנים רצופים וקצת חכמי תשירו
 אשכנז ופולוגיא ואיטליא עזבו את ארצם
 ואת מולדתם - והלכו דרך רב ועברו
 ימים ונהרות בסבנות וצרות רבות ונסעו
 לארץ הזאת היא ארץ תוגרם לראות פני
 המשיח ולעלות עמו לירושלם - והנביא
 חזק קבץ המון רב ושכ לארץ תוגרמה
 אל שולחו - והוא בא למנוחות : ואת
 היאודים בארצות ההם עזב כיגון ואנחות :
 כי כאשר ראו שכזבו תחלת היאודים
 לענו עליהם והרפו וגרפו אותם ואת
 משיחם וחברו כמרה ספדי נרופים על
 היאודים על זה הענין - ואת הנביא נתן
 קראו דרך לעג נביא שטן : כי אמנם
 בעברו דרך איטליאה אל ויניציאה הגיע -
 ושמרה חכמים וקצינים ברקוהו בכמה
 חקירות ובריקות וראו שאין ממש ברבריו
 כלם ישא רוח וירדוף קרים עד שהיה
 בעצמו הודה ולא בוש לומר יגעתיו ולא
 מצאתי ולא אשעה עוד ברברי שקר - והנה
 אציע לפניך קורא נעים בסוף מאמ' זה טופס
 האיגרת פתשגן כתב אשר נכתב א' עין הגול'
 מאת רבני ויניציאה והיה לאורת על ירך
 לבלתי נחשא עוד ברברים האה : והמשיח
 הנזכר היה ברדוך כך בארצו ונוסע עם
 סיעתו מעיר לעיר כי פעם ה' בקושטנדיני
 ופעם באנרדינופולי - ולפעמים בשאוניקי
 ששם הקהלות הגדולות בארץ הזאת ורוב
 החכמים נמצאים שם - והתמיד זה הענין
 יותר ויותר עד שהגיע הדבר לפני המלך -
 כי ספרו לו דברי האיש ומעשהו - וכראות
 המלך שלא לבר יאודים רבים נרתקצו
 א' כ' ג' קצת ושמעאלים התחילו
 להאמין בו - השב בלבו פן יחלק לב

העם ויאשמו ומרירה תהיה באחרונה לכן
 צוה לתפשו ולהביאו לפניו - והיה כאשר
 הביאוהו לפני המלך שולטן מח'מר שהיה
 אכיו של המלך שולטן מושטא'פדה אשר
 מרת ושולטן מח'מר מלכנו ירום דארו
 ותנשא מלכותו - דבר אתו קשות למה
 עשית זאת להניא את לב העם ולהטעותם
 אחרים אפ' כנים דבריד שאתה משיח
 ואמנו דבריד באותות ומופתים כראוי
 לאיש כמך : והיה אז עומד לפני המלך
 הנזכר הרופא מאיאט ואדי אשר לפני
 בישראל היה חכם שמו דירון ואמ'כ
 אעפ' שחטא ישראל היה לענין - זה שאמר
 לשברתי צבי הנזכר דע כי בן מות אתה
 ושונאי ישראל חייבים כליו אך בחסדי
 הגדולה איעצך זאת עשה והיה אתה ועמך
 אם יקרה בעיניך להמיר רתך ולדחיות
 ישמעל כמוני : והוא כשמעו דברי אה
 פחד ורעה אחזרו ואמר הנני לפצותיך
 אז השיב רופא המלך הנזכר ארונני המלך
 צוה שיביאו מצנפת וצינף התוגרמים כי
 כבר נעשרה ישמעל ותכף חוסר הבוליטה
 הוא כופע היאודים שבמדינה זו והושים
 על ראשו מצנפת הישמעלים והמיד דתו
 ונעשה ישמעל וקראוהו מיאוימ'ט איפ'לנדי
 וכן עשו רבים ונכבדים מהיאודי שהמירו
 דתם בעו'ה : ומחיום והלאה נתחברו א' י
 רבים מהיאודים הישמעלים גם המומרים
 הלכו אחריו והוא נהג את עצמו ברבנות
 ככראשונה ופעם התפלל ועשר כמנהג
 היאודים ופעם כמנהג הישמעלים ועשר
 פעמים משתים עד שכראות המלך שעדין
 רבים נוטים אחריו והשש אולי מרה
 תהיה באחרונה לכן שלח אורתו למכצר
 אחר והראוה ארת עצמו סאו אוהב אותו
 ונתן לו מנוי וסדרה מה באותו מכצר אבל
 לפי האמת תפסוהו שם לראות מה יהיה
 אחריתו : וכאשר ראו אהביו ואנשי י
 עצמו כך השמיטו את עצמם ממנו
 אחר אחר והלכו להם כי יראו מאד
 לנפשותם פן תקראם הרעה ג'כ ולא היו
 ימים מועטים ונפל למשכב ומת - כל זה
 שמעתי מפי מגידי אכת : ועכ' לא היו י
 נמנעים

וגלגלו עליהם צרות רבות ודעות ורבים
יצאו על ידי זה מכלל ישראל והמירו רתם
ובמעט סבבו כל־יה לשונא־י ישראל כמו
שהאריך בזה המחבר הנ"ל : ובשנת ר"ס
לא־לף הששי היה אִישׁ אחר ממדינת
אוסטרייך ושמו רבי אשר לעמלה אשכנזי
שעשה את עצמו נביא והיה דורש ברבים
דברי תוכחות וצוה שיצומו וישוּבו בתשוב'
כי קרובה הישועה לבִּי ועת הגאורה
להגלות וישמעו לקולו קהלות רבות בארץ
אשכנז ואיטליא וישוּבו בתשובה שלמה בכל
לבבם ובכל נפשם רומה כמעט לתשובת
ננוה . אבל תשובתם לא הועילה להם
בעו"ה כי האיש הזה מת והמשיח לא בא .
ועל זה סבב שרבים יצאו מן הדת . כי
בראותם הסכלים שמשִׁיח לא בא המירו
כבודו בקלון . והיו קוראים אח"כ השנה
הזאת שנת התשובה : וכן מביא בעל
ספר אולם דף פון ע"א מעשה א' בנער
קטן מגריר"נג בארץ פולוניא שהיה מגיד
לאדם מה שיחו אבל בתחבולה כי המליץ
בינותם אביו פירש כינויו ורמזו כל האותיו'
של הא"ב מה שכבר לימד את בנו דרך
משל על אף היה אומר בלשון אשכנז כן .
ועל הבית טוב וכו' . והעם היו מתמיהים
על ול־אביו הטיבו בעבורו מִאִד שהיו
מרכים לו כל הבאים מתנות . גם נדרו
איו מהגוים והיו אומרים שזה מושיען של
ישראל ורקול נשמע ביר המלך והיו
מחרישים עלינו רעות ברוד פודה ומציל
וכאשר נודע הדבר למנהיגי הדור וראשי
המדינות שב־ארץ פולוניא החרימו את
אביו הנוראן הילר לזונה גם הנער מת
אחר ימים מעטים ואחר זמן רב היו קצת
מהמספרים מהזיקים בטעותם לכסות קלונם
שלא הבינו נבלי האיש והיות מהו' ומתמיהו'
אחרים השומעים : ובענין זה כשהייתי
בארץ איטליא בא לשם החכם ר' מרדכי
מפראנה שעש' את עצמו משיח בן אפרים
ולא הניח שום אדם לקרב איו באמרו כי
איש קדוש הוא ורוב ימיו היו בתענית
משבת לשבת ושמעתי מפי מגידו אמר
ה"ה החסיד והענין החכם כמו"הר אברהם

רוויגו ואחיו הגבירים היו' שזה הנזכר לך
בתענית י"א ימים ועשה באותן הימים
כמה אפים טבילות ואני אומר על זה
נאמר הלא יראתך כסלרתך כאשר סופו
הוכיח על תחלתו שגשרתגע ואח"כ הלך
לעולמו : ומה לי להאריך עוד כמאורעת
כאלה שעברו כבר ונעשו קודם זמננו
זה שנים רבות גם להעלותי בזכרוננו . כי
הלא ידוע ומפורסם לכל המעשה הגדול
והנורא שאירע בזמננו שנת תכ"ו לא־לף
הששי שקם איש אחר מתושבי איזמיר
ושמו שבתי צבי . והיה האיש ההוא יפה
תואר ויפה מראה ובעל קומה ולו יד ושם
בכל החכמות התורניות ובפרט בחכמת
הקבלה היו לו עשר ידוּת . ועם כל
חכמתו ולמדו היה מנעוריו נוהג ועושה
מעשה נערות והיו אומרים כי לפעמים
נכנסה בו רוח שטות ועושה כמעשה
הכסילים . עד שהבריות היו מרגנים
אחריו והיו קוראים אותו שומה וכסיל :
ויהי היום ויתאו האיש ההוא ללכת לארץ י'
הקדושה . ובא לירושלם ושהה שם כמו
שתי שנים . ושם הוסיף לקנות ידיעה
ושלמות בחכמת הקבלה והיו אומרים
שהיה יודע קבלה מעשית והשבעת הרוחו' .
עד שגבה לבו ורמו עיניו ללכת בגדולות
ובנפלאות ממנו באמרו שהוא משיח אהי
יעקב והיה מפרש כמה סודות וענינים
מהקבלה על עצמו . וכאשר היה לו שפת
יתר ולשון ערומים למשוך ולגנוב הלבבו' .
נתקבצו איו רבים מחכמי הארץ ורבנים
גדולים והחזיקו בירו' . וגם יתר המון
העם האמין בו וכראותו שכל חפצו ומעשיו
מצליחים . שם פניו לשוב לארצו ולפרסם
שם עניניו . ויהי כבואו מא' לחוצה לארץ
שמה קבלו אורו אנשי ארץ תוגרמה
בכבוד גדול בשמחה ובשירים ויקראו
לפניו יהי ארוננו מלך המשיח : גם שמעו י'
הלך בכל הארצות כי באו ממנו שלוחים
דבים ונכברים בכל תפוצות ישראל . לבשר
להם הגאולה והישועה הקרובה לבִּי .
ולפרסם ענין המשיח הזה והגדול שבהם
היה איש אחר חכם חרשים ונכון

מאמר ששי

אליך דרך ארצם • ועוד למדתי ממנו שהתפלל ותפלל
תפלה קנה • ר"ל ואמר פסוקי דזמרא סקנדרים
ובורתים המקטרגים ודוק ואולי זאת תהיה כונת ר"ל •
באמרם שם כיון יוצר לשתבח חוריון עליו ממערכיו
מלחמה ר"ל המקטרגים העורכים מלחמה להטות את
הזדס סם מחזירים לו ותכלתו כפסקת וכסחתה וק"ל •
(עד כאן לשון ח"י הגאון הד"ר זנוקל) ולכע"ל כ"ל
שאפשר זאת תהיה כונת ר"ל באמרם ג' דברים כאיס
בהיסח הדעת ואחד מהם משיח וז"ל ועקב לכנו לעת
שביקם לגלות הקן אמר להם האספו ואנידה לכם אשר
יקרא אתכם באחרית הימים ר"ל הקן יקרא אתכם באחרית
הימים כי כבר מוכן ומוזמן הוא רק שאתם תסיחו דעתכם
ונצטרך הקן לקרוא אתכם וק"ל :

להטיב לנו באחריתנו כמו שהבטיח אותנו
ע"י נביאיו • וגם כמה משיחי השקר
החטאים בנפשותם התעו את קצתם מבני
ישראל ונתנו מקום לאויבינו להלעיג עלינו
ולבזות אותנו וכמעט הרב בידו הגוים
להרגנו : כמו שכתב יוסף בן גוריון בספרו ה
ממלחמת היאורים (ספר כ' פ"ו) שכ"ה
שנים קודם חרבן בית שני קם איש אחד
שהיה מכשף גדול ושמו יאודה חוריה
הגלילי ואמר שהיה נביא ומשיח ה'
והסיר כמה יאורים להטות ולגזול ממון
אחרים • ועדבקו בו עם רב מהמון והלכו
אחריו עד שפת הירדן • כי הבטיח אותם
שיבקעו ויעברו אותו ברגליהם • אבל

פקיר רומי המושל אז באי שלה אחריהם מהיולותיו וזדורגוס כלס ואת ראש המסית הביאו
אליו • וזה נזכר ג"כ כאן גליו של הנוצרים אולי העתיקוהו מהמדרש הנזכר : ואחר
זמן מעט בא איש אחר ממצרים ואמר ג"כ שהוא משיח ונתהברו אלו רבים מעמי הארץ
והלכו עמו להר הזיתים ונסעו במדברות ובהרים ובגבעות עד שראו שאין בו ממש ועזבו
אותו והלכו להם והמטעה מת ונאבד מן העולם : וכן ג"כ שנה אחר החרבן קם איש
אחד בעיר הגדולה בירח מגדולי העיר ועשיריה ושמו בר כוכבא שמרד בקיסר
אדריאנוס ואמר שהוא משיח : ודתנא הגדול ר' עקיבא בן יוסף הסכים עמו ומשח
אותו למלך והיה נושא כליו ורץ לפניו • ודרש עליו הפסוק דרך כוכב מיעקב וגו'
וכל היאורים שבביתר שהיו לאפים ולרבבות קבלוהו עליהם למלך והלכו אחריו ומלך
הוא ובנו ובן בנו עליהם • עד שבא אדריאנוס הנזכר והרג כמה רבבות מיושרי
ובתוכם ר' עקיבא וחביריו הנקראים עשרה הרוגי מלכות • והעיר נרצח והרב עד
שלא נודע מקומה איה • ואחריו בן היסכו האומות את בר כוכבא הנזכר וקראו אותו
בן כוזבא לפי ששקר וכזב דבר שהוא המשיח ונכזבה תנוולת כל המאמינים בו :
וכן בימי הרמ"בם שהיה קרוב לשנת תת"תן לאף החמישי היה איש אחד בארץ
תימן הסר רעת וחסיד שוטה ואמר שהוא משיח המישר הדרך לפניו •
ע"ש הפסוק הנני שולח מלאכי ופנה דרך לפני וגו' • ויעד להם שמלך המשיח
יתגלה שם כתהלה • ונתקבצו אלו יאורים וערביים רבים והוא הטעה אותם באמרו
בואו ונצא לקראת המשיח כי הוא שלחני אליכם לישר הדרך לפניכם • וחדש להם
כמה תפלות ועשה כמה נפלאות • כגון שלן מצודע וכבקר עמר בריא והרבה כמו
זה : סוף דבר יאודה ימים מועטים שלח מלך אחר ממלכי הערביים את חילו
ביתפשוהו ויביאוהו לפני המלך וכל הנלוים אלו הרה נסו כי יראו מאד לנפשותם •
וישא אותו המלך לאמר מי אתה אשר מלאך לכך לעשות כן • השיב העני אני
שלוחו של משיח שיבא מהרה • אמר המלך ומהו האות שתדאמת בו את דברך
ושליהותך השיב אם תחתוך את ראשי אהיה כבראשונה • ענה המלך ואמר אין לך
מופת גדול מזה אם יהיה כן נרע שאמת דברת ואני וכל עמי נאמין בך לעולם •
ויצו המלך להתיו את ראשו והעני הזה נשאר מרת • וכל זר העיר הרמ"בם ז"ל
באגרותיו יעויין שם : והרב ר' שלמה ז' וורגה בספר שבט יאודה שלו סיפר כמה
ענינים ומעשיות דומים לזה כמו דוד א' דוד רוד אמוסר ורבים אחרים קצתם במדינת
פרס וקצתם בשאר מדינות שעשו את עצמם משיחי ה' והטעו אחריהם רבים מהיאורים
וגלגלו

מכתבו פ"ט דרכ ג"ע •

ואמנם מה שהאומות זכרונם לברכה פוערים פיהם לבלי חק ולועגי עלינו ומחרפים ומגדפים אותנו באמנם כל היום איה איפה מלככם הוא מלך המשיח אשר אתם מקוים אליו והלא כבר כלו כל הקצין עבר קציר בלתי קיץ ואתם לא נישעתם : ולמה אתם מחלמים הלומות לאנדר נבא ולא ואחר והלא כמה וכמה משיחי שקר הטו אתכם בסבלותיכם • וכמה דרופים וגרופים אחרים שמחרפים אותנו בהם זמביאי ראייה לדבריה מאריבו' צלותנו זה • באמנם שוראי השליך השלח אתכם זהסתיר פניו מכם : הלא אבותיכם הראשונים הרבו לחטא יותר מכם • כי בימי השופטי עברו עז • זכרון בית ראשון עשה ירבעם ארת העגלים להכעיס חשי' וחטא והחטיא את הרבים • וגם מנשה העמיד צלם בהיכל ה' ומלא את ירושלים מפה לפה דם נקיים וכיוצא בזה • ואעפ"כ לא התמידו בגלות זמן ארוך אבל כאשר צעקו ה' הקים להם מושוע וגאס • וגלות בכל שהיה הקשרה והארוך שבהם לא הרמיקו יורד בשבעים שנה • כמו שהבטיח ה' אותם עז נביאיו • גם לא היה אוגלות שלם כי היו נושבים בארץ אויבתם בכבוד ובמעלה • ער שהיו מהם שרים וגדולים היושבים ראשונה במלכות כמו דניאל והבירי • ועתה בגלות זה הגם כבר יושבים זמן ארוך מאד שפלים תכונים בין האומות והיותם למשל ולשנייה בכל הגוים • ואין לכם לא מלך ולא שר ולא שום ממשלה ואין זה לא מפני ההטא הגדול שהטאת במשיח האמיתי (הרביריה) שהרגתם אותו והוא ישוע המוצרי שבה בעולם לגאול אתכם והרגתם אותו ולא קבלתם אותו : דן אמת שאנחנו בעוה' בגלות הארוך הזה המר והנמרוד היינו ללעג ולקלס ולהרפה ובו למשל ולשנייה בין הגוים אבל האומי עצמם דואים בחוש שאף גם זאת בהיותנו בארצות אויבינו לא מאס ה' בנו ולא עזב אותנו לכלותינו בשאר דגוי' שלא נשאר להם שם ושארית • בא' כרוב רהמי השאיר אותנו עד הנה

תניא אמר ר' יוחי פעם אחת הייתי מסלך בדרך וכנכתי למורכב אחת מקורבות • ירושלים וכו' • ראוי למת טעם מאי נפקא לן מניה אי הוי כמורכב ירושלים או בסורכב אחרת • ועוד מאי קאמר ליה אליהו • מפני מה נכנסת למורכב זו • וכו' לא ידע להסתכל בכנס הלא המתין לו עד ספיוס תפלתו לא ודאי כונתו לומר מר' יוסי בכנס בעיון תפלתו על מרכן ירושלים לא שנכנס ממס למורכב אחת מירושלים לא שנכנס בעיון תפלתו דונת ד' נכנסו לכרסם וקאמר שנכנס בעיון תפלתו על מרכן ירושלים עד מתי תהיה מרכה נשמת • וסוף איתו אליהו מפני מה נכנסת למורכב ר"ל מכא הנה דבר אתה ג"כ לסוט אחר יפוכה על ארץ ישראל ואיה דבר מוצר לך עד שנכנילו אתה מעמיק בעיון תפלתך על מורכבה והסיב לו להסתכל והוא ע"ד הידוע שארץ ישראל פער הסמים ושם דרך כלולה אל התפלה לעלות למעלה בלי ערכוב לאפוקי הסתכלל בחל' מבעלות התפלה למעלה כקוד' מעט אל אור' אל' גמסס פעלה למעלה ונעדרס סגור' אל' חור' אל' במה מחללים ומקטרגים וסוברים מעבדים אותה • וע"כ אנו מתאזר כדי שנוכל על אדמתנו להסתכלל היטב בלי עכוב ופס להסתכלל ואל' איה הוי לך להסתכלל בדרך (ע"ד הסתכלל בסל' ותפלל כגד' אל' סאמר וכתפללו דרך ארצם) הלא יש תקן לזה ותהי תפלתך מקובלת • והסיב לו רבי יוחי משידא היותי סמא יפסיקוני עוברי דרכים ר"ל קודם סגור' תפלתו א' חלק אור' אל' וכנעו כמסובבם מחללים וסוברים ויפסיקו • אל' הוי לך להסתכלל תפלה קצרה • והוא ע"ד מ"ס בסערי אורה ומכיון דמז' דיש לבסס מלכות סלעוצת המקטרגים אלו תקנו לומר פסוקי דזמרה סקדרי' ומירות מלשון מומדות וקצרה סכורתי' ומחללי' המקטרגי' הדונים להפיק התפלה • וקאמר ר' יוחי כאותה שעה למדתי ממנו סלסס דברים • בא' שאין בכנסים למורכב דלר' יוסי קסס על איה דמה שאל לו איה ענין הסוף א' עומק עיון בתפלה אל' אל' מה זו הסלסס וכו' און הספוט מפסיק כתרין סמתאז' לוסכ על אדמתו בא' אל' ודאי הכי קאמר לו איהו מפני מה נכנסת למורכב זכפת דעתך כמסמך סקן הלא תיפס רוחן סל' מסככי קנין ונריכא לכוז כהיכח הדעת • ואל' למדתי ממנו שאין נכנסו למורכב ר"ל שאין מכניסין ראש לחסוד סקן סל' מורכב ירושלים • ועוד למדתי מינו סמתפללין כדקד' • ר"ל שיש מועלת להסתכלל כגד' אל' כמ"ס והסתפלל

וכשחזרה ונתיושבה משאר אומות נקראו כל הבאים לגור שם מצריים על שמם .
 אעפ"י שאינם מזרע המצריים : ולא נמצאה אומה בעולם מאומות הקדומות שיהיה השם וחזרע קיום לא אומת ישראל בלבד שעליהם נאמר בן יעמור זרעכם ושמכם . ותלה זה בקיום השמים החדשים והארץ החדש' ברי שלא נחשוב שמדרך כל הווה שיהיה נפסד וכמו ששאר האומות לפי שהם נתהוו ג"כ נפסדו . כן יהיה אומת ישראל שאחר שנתהוו בהכרח הוא שיפסדו לכך אמר שאין מוכרח שלכל הווה יהיה נפסד שהרי השמים והארץ חדשים הם . רוצה לומר הווים ונתחדשו בבריאה הראשונה (לפי דעת בעלי התורה המאמינים בהדרוש העולם) אעפ"כ הם עומדים לפני הש"ת תמיד כלומר שהם נצחיים . וכן זרע ישראל ושמם יהיו קיימים תמיד ולא יפסדו : וכן הרבה נבואות ביחזקאל שעדיין לא נתקיימו לא ביסוד עזרא ולא בבית שני . כמו חלוקת הארץ לשבטים . שלא נתקיימה בבית שני כי כלם מעורבים ולא היתה נחלה מיוחדת לכל שבט ולא לנשיא על הדרך שנבא יחזקאל . וכן בנין בית המקדש ותכניתו שהאריך בו יחזקאל מאד וכן נבואת גוג ומגוג לא מצינו שנתקיימה בשום זמן כי מה שהביא יוסף בן גוריון בספרו מאנטיוכס מלך יון שנלחם על ירושלים ונצחו אורתו החשמונאים אין זה מסכים על נבואת גוג כלל . גם מזה שנמצא בספר רברי הימים לאומת הנוצרים מביאת הגו'טי (שהם מבני יפת) לאיטליא ולספרד שכבשו עיר רומא וכל איטליא מיד היוונים . הנה לא פשטה אז ממשלת הגו'טי בכל הארץ ולא כבשו ג"כ ארץ ישראל . גם לא היו ישראל יושבים באותו פעם על אדמתם . כמו שבא ביחזקאל כנבואת גוג ומגוג :
 וכן מה שזכר ירמיה' בספר קינות תם עונך בת ציון אי אפשר שיתפרש על הגלות האחרון הזה המר והנמהר כי אחרי גלות בבל כבר הוסיף להגלותינו ע"י מיטוס ושם נאמר גם כן פקד עונך בת ארום וזה

יורה בהכרח על גלות ארום שגלינו מארצנו בגלות הזה : ואעפ"י שהכתים הם מזרע יון והיא החיה הרביעית שראה דניאל במראותיו לפי שהם מלכו בעולם אחר כלות מלכות היוונים . מ"מ קראם הכתוב בת ארום לפי שקבלו האמונה על ידי בומר אדומי כי האדומיים קבלו אמונת הנוצרי' תחלה ולכן כל האומות שקבלו האמונה הזאת מידם יקראו על שמם כמו שהמתגיירים לדת ישראל יקראו ישראלים או יאוריס אעפ"י שהם משאר האומות כן כל הנוים שקבלו אמונת הנוצרי' מהאדומיים יקראו על שמם . וכן כל האומות שנהפכו לדת ישמעאל יקראו על שם המתזיקים באמונת ישמעאל תחלה . והנה משמעות הכתוב כי אחרי הגלות האחרון הזה שלא יוסיף הש"י להגלות את בת ציון . אז יפקוד על ארום את עונה וכדי שלא יובן זה על אמונת ארום הקדומה אשר ישבה בהר שעיר לכן אמר בת ארום היושבת בארץ עוז . כי היושבת בארץ שעיר כבר בטלה ונחרבה קודם גלות בית שני כמו שמלכות יון הקדומה ג"כ בטלה ונפסדה ונשארה הממשלה לכתים שהם מזרע יון והם הרומיים הנקראים היום אצל חז"ל אומת ארום . וכן ממשלת החיה הרביעית אי אפשר לפרש עניניה הנזכר בספר דניאל על מה שעבר על ישראל בזמן בית שני כי אם בהכרח על מה שאנו סובלים עתה בגלות המר הזה . ועל מה שאנו עתידים לסבול קודם ימות המשיח ואז יתקיים גם כן נבואת מלאכי שהיה הותם כל הנביאים שאמר הנה אנכי שולח לכם את איא הנביא לפני בוא יום ה' וגו' . כי לא נתקיים זה מעולם בשום צד :

פרק שלישי

בו יובן שאין להתיא' מן הגאולה ומביאת המשיח אעפ"י שיתממה נחכה לו ואין לנשות און א האומות המונין אותנו ומביאים ראיה על אורך הגלות ומשיחי שקר שבאו עד הנה שזאת איננה טענה מוכרחת להתיראש מן הגאולה :

יכול כל מי שבשם ישראל יכונה להכחיש
שאר עיקרי האמונה ולפרש הפסוקים לפי
מחשבתו ורצונו. כן אינו יכול להכחיש
האמונה הזאת המיוסדת על הקבלה. זהו
קצת סברת חכמי הגמרא והרבה מפרשי
התורה וכבדו ינוח במקומם :

פרק שני מביא הפסוקי' שבתורה
ובנביאים המורים על
ביאת המשיח ועדיין לא נתקיימו :

ואמנם לפי האמת והאמונה האמיתית
יש בתורה ובנביאים

הרבה יעודים והבטחות המוכחות על
צמיחת קרן ישראל והצלחתם ומעלתם שעדיין
לא נתקיימו לא כלם ולא מקצתם לא בזמנים
העוברים ולא בבית שני. כמו שנאמר
בתורה דרך כוכב מיעקב זקם שבט ישראל
ומחץ פאתי מואב וגו'. וארזל ומחץ פאתי
מואב נאמר על דוד וקרקר כל בני שרת
זה נאמר על מלך המשוש. וזה האמת
בלי ספק כי לא משל דוד בכל בני שרת
ולא פצעם וחרגם כלם. גם לא נמצא
עדיין מלך ישראל שמשל בכל העולם : זמן
בישעי' נאמר כי מי נח זאת לי וגו' ועוד
נאמר שם כי כאשר השמים החדשים
והארץ החדשה אשר אני עושה וגו'. וזה
היעודים בוראי עדיין לא נתקיימו כי היעוד
הראשון מבטיח על הנאולה השלמה. והנה
אנחנו עד הנה בעוה' בגלות. והשני מורה
בלי ספק על קיום האומה הישראלית בכללה.
ושתעלה בסופה למעלה גרולה. והלא עד
הנה לא זכינו לזה אעפ"י שבתמלת הש"י
עלינו יש לנו קיום בעולם : כי הנה ענינו
רואות שבעאומות קדומות כמו פלשתים
ובני עמון ועמלק זכיוצא בהם. שאעפ"י
שנשאר זרעם בעולם הנה לא נשאר שם
לאומות ההם כי אין עתה בעולם ידוע
אומת פלשתים או עמון או מואב : ויש
אומות אחרות שהם ברהפך זה שנשאר
שםם ולא נשאר זרעם כמו מצרים שנהרב'
כמה פעמים ולא נשאר מהם שריד ופליט.
כמו שנתנבא על זה יחזקאל הנביא
וכשנורה

ויקבלון מלכותא קדושי עריונין. נאמר
לפי דעתו החשמונאים ומה שאמר הכתוב
שם ויהסנו מלכותא עד עלמא ועד עלם
עלמא אמר כי עולם הוא יוכל אחד והכל
מוכן על זמן קצר ומונבל שמשלו בו
החשמונאים. וכן נבואת זעתיק יומין יתיב
פירש אותה על מתת' כהן גדול שהיה
ראש להשמונאים והיה זקן מאוד וכן כמה
נבואות שפירש החכם הנזכר עם שאר
מפרשים רבים על זמן בית שני. וקצת
נראה המפרשים אמרו ג"כ כי עיקר האמונה
במשיח הוא עפ"י הקבלה שקבלנו כך
מאבותי' ושארין בתורה ולא ברברי הנביאים
שם נבואה שתורה בהמרה על ביאת
המשיח. כי כלם ירפרשו לפי מקומם
על הזמנים הנזכרים. כמו נבואת לא
יסור שבט מיאורה זנו' אפשר שרפרש
שלא תסור מיאורה גדולת השבט והמעלה
שהיה עד הנה ראשון לכל דבר מעלה
לדגלים לנשיאים ולקרבתות ולמלחמה עד
שיחרב שילה כי אח"כ בא שאול והוסרה
ממנו אותה המעלה וכי יבא הוא כמו זבא
השמש וטהר שחור לשון שקיעה והסרה
זר"ל שאחר הרכן שילה תסור הממשלה
מיאורה : או יהיה פירוש כי יבא שילה
עד שיבא בנו המובהר והוא דוד (כלשון
ובשלימה היוצאת מבין רגליה) ויהיה
פירוש לא יסור שבט מיאורה כמו לא יקרב
כמו סורה אדוני סורה אלי זר"ל בזה כי
לא תקרב הממשלה להזרת מיאורה עד
שיבא דוד ואין יתקבצו כל השבטים. וזהו
שאמר ולו יקתה עמים כמו עמים הר' יקראו
שתרגם אנקלוס שבטא דישראל ואפשר
שיתפרש הכתוב הנזכר פירוש אחד על מה
שעבר כמו שפירש הראב"ע ז"ל : זמן פירשו
על הנבואות הנזכרות בזכריה ובמלאכי עז
הדרך על העבר. ויאמרו כי עיקר האמונה
בביאת המשיח הוא עפ"י הקבלה הנמשכת
כידענו מאבותינו עד היום ואי אפשר
להכחישה לפי שאם נכחיש הקבלה הזאת
נוכל גם כן להכחיש כל עיקרי האמונה
ולפרש הפסוקים ע"ד אהדת. אלא שעיקר
כל זה הוא מיוסד על הקבלה. וכמו שאינו

בלבד בעולם הבא או לנשמה ולגוף ביחד
לתחיות חממים. עם היות שלא יאמין
בשכר עולם הזה איננו נקרא כופר בעיקר
אחר שהוא מאמין עיקר השכר והעונש
בכלל. ^אמעפ"י שיחלוק בזה אחד ממיני
השכר: שתרו קצת מחכמינו ז"ל אמרו
שכר מצות בהאי עלמא ליכא. גם יאמינו
שעקר השכר הוא בעול' הבא כמו שאמרו
על הפסוק למען ייטב לך ולמען יאריכון
ימך לעולם שכלו טוב ולעולם שכלו ארוך
וכל שכן האמונה בביאת המשיח שאינה
עקר תורה. שכל מי שמכחיש באתו לא
יקרא מפני זה כופר בעיקר. אמנם היא
אמונה אמתית וראויה לכל בעל תורה
י משה להאמינה: ואולם אין צריך לזכור
כל הנבואות הפרטיות המורות על ביאתו:
כי יאריך הספור בהם. ועוד שהמפרשי'
הנבואות עצמם עם היות שהם מורים
בביאתו הנה הם חולקים בנבואות המורות
עליו: ^הוכן יש מחכמי הנמרה שחשבו
שכל הנבואות הבאות ברברי הנביאים על
המשיח כלם כבר נתקיימו ומהם אמרו
שכבר נתקיימו כלם בימי חזקיה מלך
יאודה בנן ר' הלל בסנהדרין האומר אין
משיח לישראל שכבר אכלוהו בימי חזקי'
מלך יאודה. ורב אשי השיב עליו שם
מדברי זכריה לבר שאמר הנה מלכך יבא
לך וזה היה בבית שני אבל מדברי ישעי'
לא השיב עליו ומזה נראה שרב אשי
עצמו סבר שאין ברברי ישעיה תשובה
מוכרחת על זה. וכן רז"ל מסכימים שרוב
נבואות ישעיה נאמרו על חזקיה לא שלא
נתקיימו בו ואמ' שם בקש הכ"ה לעשות
כיון לו חזקיה משיח וכו': ^כוכן מה שאמר הכתו'
פסוק ככ ביהוקא ועשיתי אותם לגוי אחד בארץ
י וגו' ומלך אחד יהיה לכלם למלך פירשו
רוב המפרשים שזה נאמר על בית שני
וראיה לרבר מה שאמרו (בפרק הלק)
עשרת השבטים אינם עתידים להזור לפי
דברי ר' עקיבא ואם היתה נבואת יהוקא
לעתיד איך יאמר ר' עקיבא שאין עשרת
השבטים עתידים להזור לימות המשיח כי
הרי דברי יהוקא סותרים אותו. אבל

נראה שר' עקיבא היה מפרש אותה נבואה
על זמן בית שני: ואפשר שנאמר זה
על זרובבל פחת יאודה או על נחמי' בן
חכלי' או על המלכ' שמלכו מבני השמונאים.
וכן פירשו קצת המפרשים שכל נבואות
ישעיה נתקיימו בבית שני שצוה כורש
לבנות הבית כמו שנאמר בספר עזרא
ונפקתא מבית מלכא תתיריב ועליו ועל
שאר מלכי פרס נאמר והיו מלכים אומניך
וכל אותה הפרשה. ולפי שבתחלת בית
שני היו עולי הגולה עניים. ואח"כ בימי
השמונאים שנתעשרו עושר גדול נתקיים
בהם הנבואה תחת הנחשת אביה זהב
וגו' כי בתחלת בית שני עשו מנורות של
עץ וציפו אותם בכסף ושאר הכלים עשו
של נחושת ואח"כ כשהעשירו עשאוהם
זהב כמו שאמרו בקדושין על ינאי המלך
שהיה אוכל עם הפרושים על שלחנות
של זהב: ^זובבנין הורודוס שהיה בנן
מפואר יותר משל שלמה (כמו שזמרו בבבא
כתב) מי שלא ראה בנין הורודוס לא
ראה בנין יפח מעולם. נתקיים נבואת
ושלמתי כדבר שמשותף: ואומרים ג"כ
כי בבית שני נתקיימה הנבואה והביאו את
כל אחיהם מכל הגוים מנחה לה' לפי
שצוה כורש מלך פרס שכל הנותר מכל
הגוים אשר נשאר שם ינשא והו אנשי
מקומו בכסף זהב: ^ח(וכן הנבואה והיה יא
מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו ובאכל
בשר להשתחות וגו') אינה נאמרת על
זמן בלתי תכלית. אבל כוונת הפסוק
היא שהפושעים ורשעי הדור ההוא יהיו
ללעג וקלס לשכניהם ולכל רואיהם עד
שכל אנשי הדור ילמדו מוסר בראותם
עונש הרשעים ההם ויבואו מדי חדש
בחדשו ומדי שבת בשבתו להשתחות
לפני ה': ^טוכן כתב ר' חיים גאייפפה
באגרת אשר קראה אגרת הגאולה שכל
הנבואות שנאמרו בישעי' היו על בית שני
בלבד. ומה שנאמר בדניאל ולקרישו
עליונין יבלא ויסבר להשניא זמנין ודור
ותיהבון בידיה עד ערן וערנין ופלג ערן.
הכל נאמר על אנטיוכס. וכן הפסוק
ויקבלון

פרק רביעי

ידבר באיכות וכמות
הזמן שיענשו רשעים
בגהינם :

הנה

גם בזה יש כמה מדרגות אצל
חכמי האמת כי לפי מדרגות
החטאים בנפשותם יתמיד עונשם שם ולכן
אמרו שהזמן שנדונים הרשעים בגהינם
הוא שנים עשר חדש ואחר זה הזמן
שהתמיד העונש ההוא יזכו למדרגה מה
כפי המעשים הטובים אשר עשו בחייהם :
והשנים אחרים שאחר שנים עשר חדש
שנשתכח מהם ההרגל והמנהג על הצער
שסבלו בגהינם ואין בידם מעשים טובים
כדי שיזכו בהם לשום מדרגה הנה אלה
יבואו להעדר וכליון לגמרי לפי שאין בהם
שום הבנה לקבל השכר הרוחני ההוא .
וזה הוא כרת הנזכר בתורה על הנפש .
כמו שאומר בכסה מקומות ונכרתה הנפש
ההיא ועל כיוצא בזה ארז"ל לאחר שנים
עשר חדש גופן כלה ונשמתם נשרפת
ורוח מפזרתן תחת כפות רגלי הצדיקים :
והשנים עשר רשעים אחרים שנדונים בעונש
נצחי כפי מעשיהם הרעים והם שכפרו
בתורה ובעיקרי האמונה ולא היה צריך
הגבלת מקום א הנפש שתסבול בו העונש
והצער : והשנים עשר אחרים שאחר י"ב חדש
יזכו למדרגה גדולה כי הנה אמרו על
שמואל הנביא שהיה צדיק גמור שכל י"ב
חדש אחר מיתתו היתה נשמתו עולה
ויוורת ובעבור זה היה ביכולת הבעלת
אוב להעלותו כמו שאמרה אקים ראיתי
עולים מן הארץ . אבל לאחר י"ב חדש
הנשמה עולה ואינה יורדת יותר וזה יורה
שאפילו הצדיקים הגמורים יקשה עליהם
בתחלה תכף אחר מיתתם לפרוש מהדברים
החומריים שהורגלו בהם בחייהם עד
שיורכבו זמן מה והורדו הורה מתמיד שנים
עשר חדש : וכבר הפליגו רז"ל בזה
הענין במקומות רבים בגמרא . עד שאמרו
על רבינו הקדוש ע"ה שכל בו שמשו היה
אתי לביתיה ומקדש לתורות שאף אחר
המות ושתוקקו נפשות הצדיקים לעשות
ניצות ופעולות שהורגלו בעשייתן בעולם

הזה : וזה הענין נמצא לקצת החסידים
אבל לא יותר משנים עשר חדש . וענין
איהו שהוא עולה ויורד תמיד . הן עוד
חיוס לא נמצא כן לזולתו ככל הצדיקים
והוא לפי שנעשה מדרגת מלאך וכמו
שמצינו בספר הזוהר הקדוש בפרשת
ויקהל וז"ל ורוא אשכחנא בספרא דאדם
הראשון דאמר באינון תולדות דעלמא
ורוחא יהא דנחית לעלמא בארעא
וירלבש בגופא ואליה שמיא ובהווא
גופא יסלק וישרתלל גופיה וישרתא
בסערא וגופא דנהורא אחרא יזמן ליה
למחוי גו מלאכי ובתר כן יהויר ויתלבש
בהווא גופא דאשתאר בסערא . ובהווא
גופא יתחזי לתתא ובגופא אחרא יתחזי
לעילא . ודא איהו רוא דמי עלה שמים
וירד דלא הוה בר נש דסליק לשמיא
רוחא דיליה ונחית לבתר לתתא בר מאן
דהא איהו דסליק לעילא ונחית לתתא
עכ"ל שם וזהו סוד המלבוש שנוכ' בדברי
חכמי הקבל' וכו' :

המאמר הששי

ידבר בביאת
המשיח ויבא

אם הוא עיקר מעיקרי האמונה וכל שלא
יאמין בו נקרא כופר אם לאו :

פרק ראשון

ראוי לכל בעל דת תורת משה ולמו
שלא ירצה לצאת מתחת כנפי
האמונה הישרה . להאמין בביאת המשיח
לפי שהתורה מחייבת להאמין בדברי
הנביאים שנאמר נביא מקרבך מאחריך
כמוני יקים לך דה' אקיד איו תשמעון .
והנביאים נבאו בביאת המשיח . נמשך
מזה שכל מי שאינו מאמין בו הוא כופר
בדברי הנביאים ועובר על מצוות עשה :
אבל מכל מקום אין אמונת ביאתו עיקר
גדול לתורה שיקרא מפני זה כופר בעיקר
מי שלא יאמין במשיח . כי אמונת חשכר
והעונש אעפ"י שהוא עיקר לתורת משה
אעפ"כ מי שיאמין שהשכר הוא לנשמה
בלבד

מאמר חמישי

בהיותה בחיים לעבור הש' ולשמור מצותיו ולרדוף צדקה והסר. תתענג מאד בעולם הנשמות. בראותה כי קיום ושלמות המלאכים והצורות הקדושות (ר"ל חיות זכרובים ושרפים והרומה להם) הויה עין הדרך ר"ל שהם מכוונים ועושים באימה וביראה דצון הק"כ: ואולם אין כח בבעל גשם לצייר אותו תענוג הגשמיות ואפילו הנביאים עצמם שעמדו בסוד ה' לא יכלו לצייר אותו כמו שארזל כל הנביאים כלם לא נתבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עין לא ראתה אקים זולתך ר"ל כי לפי שהתענוגים שבימות המשיח יהיה לגוף ולנפש יחד אפשר שיושגו ע"ד גשמי ובהוש דהעין אבל תענוג העולם הבא שהוא דבר רוחני לא יושג ערכו ודמיונו באמצעות הכחות הגשמיות. ומה שהשיגו הנביאים ממנו אינו לא תענוג רוחני והנא' שכליות בלבד: וע"כ העולם הבא נקרא גן ערן של מעלה לחזרות שהנפש לא תוכל לשער התענוג הרוחני של מעלה בהיותה בעולם השפל הזה. ודי בזה הקורא המשכיל בענין שכר עולם הבא כפי מה שהעתקתי מכמ' ספרים מחכמינו ז"ל והחכם ישמע ויוסף לקח.

פרק שלישי ידבר בענין ואופן הוצער והעונש אשר יגיע לנפש בעולם הרוחני:

ואולם מה שיגעתי ומצאתי בספרי רז"ל בענין צער ועונש הערתי לנפש בעולם הרוחני הוא. לפי שכאשר האדם בחייו היה רודף אחר התאוות והדברים הגשמיים ונפשו נתפרדה מעשות רצון הש' והרגילה מעשיה כפי טבע הגוף שהוא הפך טבעה לכן כשתפרד מן הגוף. תכסוף אחר המות לאותן הדברים שהרגילה את עצמה בהם ותטה איהן אבל לא יהיה לה כלום להשיגם. ומצד טבעה העצמי תטה ג"כ להדבק בצורות העליונות הנברלות מהומד ותשרוקק אליהן אבל אין לה

התחלה ולימוד והרגל בעבודת הש' כי אי אפשר להשיג התענוג שהוא מי שלא הרגיל נפשו בכך והכין עצמו בחייו לזה וע"כ תהיה הנפש משתוקקת לשני הצדדים לצד המעלה ולצד המטה כאחד. כי מצד טבעה משתוקקת לצד המעלה: ומצד ההרגל והמנהג תתאוה למטה והיא נעה וטרה ואין לה מנוחה. ובוז יש לה צער גדול מכאוב יותר מכל צער שבעולם כגון שרפת אש או הקור המופלג בקרה הנורא. ויותר מהכאות ופצעי כסכנים וחרבות ומנשיכות נחשים ועקרבים ועז ארזל שנפשות הרשעים מלאך אחד עומד בסוף העולם ומלאך אחד בסופו האחר ומקלעין אותה זה לזה שנאמר ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע ובוז רצו לרמוז על שתי תשוקות ההפכיות שיש שם לנפש וכמו שתענוג הצדיקים הויה למעלה מכל התענוגים שאי אפשר שידומה כמו שאמרנו למעלה כן הצער הזה הויה יותר גדול מכל צער שאפשר להכין בדמיון: ואעפ"י שהנפש אינה מוגבלת במקום לפי שאינה גשם. הנה יגבילה הש' במקום ובצר מיוחד כרי שרתקבל הצער והויה המקום אשר קראו בעלי הקבלה גוף וחכמינו הרגילו לקוראו בשם גהינם אמנם קראו אותו גוף להיותו כמו גוף הגובל מקום לנפש אעפ"י שאין לה בו מקום מיוחד כן מקום הגהינם שנקרא גוף יגביל את הנפש כרי שרתקבל בו ענשה: והתבונן שלא אמרו זה אלא על העונש והצער כי לא יצויר שיגיע עונש לנפש לא בהיותה מוגבלת במקום מיוחד. אבל לענין השכר והרתענוג הרוחני לא אמרו כזה כי כבר יצויר בשכל שתשיג הנפש שכרה בלתי הגבלת מקום: אבל קצת חשבו שאין שכר לנפש בלתי הגוף. ולכן אומרים שכמו שצריך הגבלת מקום לדין שהוא העונש. כן צריך הגבלת מקום לגבל השכר. אבל הדעת הזאת אין בה מעשות כי העונש והשכר לנפש בלבד הוא לא שצריך הגבלת מקום לגבול העונש ואינו כן בשכר:

וְהַלְפֹת עַל הַלְפֹת לְהַתְרַפּוֹת בְּעַל וְהַתְּמַם הוּא עַל כִּי
כַּחַם אֲמוֹת עֹבְדִים לַחֲמֵס וְאִין לְהַקְשׁוֹת כּוּן סְהַמֵּם הוּא
עַל אִךְ אֲנַחְנוּ כְּהִנִּים מְאִירָה וּמוֹוֹס דִּוֵּס לֹא קִשְׁיָא (וְתַכְתְּאֵר
בִּדְ סִי קִמַּם סַעֲוָה יוֹד) סְאִינוּ אֲסוּר אֲלֵא בְּקִדְמָה הֵעָלָה
וְאִמֵּר כִּךְ כְּתַחֲדָהּ הִכְלֵא אֲבָל אֵם הִכְלֵא הִיָּת קוֹדֵם
סְנַעֲמָתָה עַל מוֹתֵר וּלְכֹן כֵּאֵן כִּי אֲסוּר עַל חֲמֵס הוּא מַעַת
כְּבִרְיָאֵס שֶׁד קוֹדֵם סְנַעֲמָתָה חֲמֵסָה עַל וּלְכֹן מוֹתֵר לִישָׁנוֹת
מְאִירָה אֲבָל רַפּוֹת חֲמֵסָה לֹא כְּתַחֲדָהּ עַד אַחֵר וּמִן אֲכִרָהּ
אֲכִינוּ סְהֵא הִיָּס הִרְאָסוֹן סְנַתְרַפָּא בֵּה כַּחֲסִי הַיּוֹם וְהַסֵּת
נַעֲמֵס עַל עוֹד קוֹדֵם וּמִן אֲכִרָהּ כְּכּוֹדֵעַ וְאִלֵּךְ אִיכָל לַעֲקִסְו
אִךְ מִתְרַפֵּין בְּחֵמֵס הֵלֵל קִדְמָה הֵעָלָה לְהִכְלֵא * עַכְּ מַסְנוּ
אֲכִינוּ סַמַּע מִיָּהּ הַדִּין חִירָגָל דְּיוֹמָא מְסִי דְּתַכְתְּאֵר סֵס רִישׁ
בִּי קִמַּם כִּי אֲפִילוֹ נִסְרַפָּה הֵעָלָה אֲסוּר לִישָׁנוֹ מִנְחֵלֶתָה וְאִפְרָה
אֲבָל מוֹת לִישָׁנוֹת מִסְלַחֲתָה וְעַכְּ אַחֵר כְּמִי כֵּאֵן כִּי אִין
הַחֲמֵס עֲנַמָּה מְסִי רַק הַחִירָגָל וְהַחִירָגָל הוּא כְּסִלְחָתָה דְּמוֹתֵר
לִישָׁנוֹת מִסְלַחֲתָה עַל וְרָגַם כֵּן לְקִיס מִתְרַן כֵּאֵפוֹן אַחֵר עַד מַס
סְנַתְכְּאֵר רִישׁ סִימֹן קִמַּם דְּדִכֵּר סְאִין כִּי אֲחִיוֹת יְדִי אֲדֵם
הִנְעַבְד עֲנָמוּ מוֹתֵר כְּהִכְלֵא אֲבָל נִסְפּוּוּ אֲסוּר כְּהִכְלֵא וּכְכֹן
לֹא קִשְׁיָא מִיּוֹדִי לַמַּס מִתְרַפֵּין בְּעַל רָגַם כְּחֵמֵס וְהֵלֵל הוּא עַל
דִּלֵּא קִשְׁיָא מַסּוֹס סְהַמֵּם הוּא דִּכֵּר סְאִין כִּי תַפְסוֹת יְדִי אֲדֵם
דְּמוֹתֵר אֲעִפֵּי סְנַעֲבַד אִךְ מִסְתַּרְפָּס כְּפִשָּׁךְ לֹמֵר הֵלֵל סְנִיפּוּ
עַל הַסַּמַּע דְּסִינְגִּינְתָּק יֵם כִּי תַפְסוֹת יְדִי וְאִלֵּךְ יֵהָא אֲסוּר
כְּהִכְלֵא עַכְּ אַחֵר סִינְגִּינְתָּק הַקִּבֵּה אֵת חֲמֵסָה מִכְרַמָּה וְלֹא
יֵהִי לֹא נִסְפּוּוּ כֻלָּל וְעַל כֵּן הוּא עֲנַמָּה מוֹתֵר כְּהִכְלֵא וְקִל :

כַּצֵּל הַמוֹת וְלֹא כְּמוֹת עֲצֻמוּ * וְזֶה כִּרְי
שׁוֹשְׁאֵר כַּח בְּרַשְׁעִי לְקַבֵּל הָעוֹנֵשׁ לְפִי שְׂאֵם
הִיָּה כְּמוֹת עֲצֻמוּ הִיָּה כְּלִים מִתְרָה וְלֹא הִיָּה
מְרַגְשִׁים אַחֲכֵי אֵת הָעוֹנֵשׁ : אֲמַנֵּם אִם
הַשֶּׁכֶר הוּא לְנַפֵּשׁ בְּלִבֵּר וְלֹא לְגוֹף כְּרַעַת
הַרְמָבֵם וְהַנְמַשְׁכִּים זֶל : צְרִיךְ לְהַתְכוּנָה
אִךְ יִצְוִיר שׁוֹגֵיעַ הָעוֹנֵשׁ לְנַפֵּשׁ הַשְׁכִּלִית
הַנְבְּרִלִת מִחוּמֵד * וְזֶה יוֹכֵן בְּצִיּוֹר הַשְׁכֵּל
בִּזֶּה הָאוֹפֵן * שֶׁהַנַּפֵּשׁ כְּאַחֵר תִּפְרֵד מִן
הַגּוֹף אַחֵר הַמוֹת * תְּהִירָה מִשְׁתּוֹקֶקֶת
וּמִתְאֵוָה אֵל טְבַעָה הָרֵאשׁוֹן מִצֵּר הַהִשְׁכָּלָה
אֲשֶׁר בֵּה לְעִבּוֹר אֵת הַשֵּׁי וְתַטָּה גִּכֵּל לְמַח
שֶׁהַרְגִּילָה כְּאֲשֶׁר הִיתָה בְּנוֹף * וְלִכֵּן הָאֲדָם
אֲשֶׁר כָּל מַעֲשָׂיו הִיָּה לְשֵׁם שְׁמִים וְלְעִבּוֹרָת
הַכּוֹרָא בְּעִשְׂיִית סִצּוֹתָיו שְׁכוּן לַעֲשׂוֹ רִצּוֹנוֹ
כְּפִי יִכּוֹלָתוֹ כְּאֲשֶׁר הִיָּה בְּחִיִּים הִנֵּה אוֹתָהּ
כּוֹוֶנָה בְּעֲצֻמָּה לֹא תִפְרֵד מִן הַנַּפֵּשׁ אַחֵר
הַמוֹת וְלֹא תַעֲזוּב אוֹתָהּ עַד שֶׁתִּרְבֵּק
בְּשִׁכְלוּיִם חֲנַבְרָלִים הָעוֹבְדִים גִּכֵּל הַשֵּׁי עַל
דְּמִיוֹן אוֹתָהּ כּוֹוֶנָה בְּעֲצֻמָּה * אֵל שֶׁתְּהִיָּת
בְּכִרְגָּה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִן הָרֵאשׁוֹנָה * עַד
שֶׁכְּמַעַט הֵיָּה בְּלִתִּי נַעֲרַכְתָּ אֵלֶיהָ אַעֲפִי
שֶׁשְׁתִּיָּהֵן מִמִּין אַחֵר : וְזֶה הוּא שֶׁהַמִּשְׁכֵּל
שֶׁלְמָה הַמֶּלֶךְ עָה שְׁאִי אֵה הַכּוֹוֶנֹת לְאוּר
כּוֹכֵב נֹגַהּ הַמֵּאִיר קוֹדֵם עֲלוֹת הַשָּׁחַר אֵל
נֹגַהּ הוֹלֵךְ וְאוּר עַד נִכּוֹן הַיּוֹם כִּי כְּמוֹ
שֶׁכְּכֵב נֹגַהּ כְּשֶׁעוֹלָה קוֹדֵם הַבֶּקֶר לֹא יוֹזֵי מִלְּהֵאִיר תִּמִּיר עַד שֶׁיִּחְזַק אוּר הַשֶּׁמֶשׁ
וְיִהְיֶה הַיּוֹם עַל נִכּוֹנוֹ (וְזֶהוּ שֶׁאַמֵּר הוֹלֵךְ וְאוּר עַד נִכּוֹן הַיּוֹם) כֵּן דֶּרֶךְ הַצְּדִיקִי וְכוֹוֶנֶתָם
בְּעִבּוֹרָת הַכּוֹרָא בְּחִיָּהֵם הוּא דֶּרֶךְ נִכּוֹן וּמִשִּׁים לְפָנֶיהֶם חוֹשֶׁךְ לְאוּר כְּאוּר נֹגַהּ הַמֵּאִיר
אֵת הַלֵּילָה וְלֹא יִסִּיר מִלְּחֵאִיר לְפָנֶיהֶם עַד יוֹם הַמוֹת שִׁיעֲתִיק אוֹתָם כְּאוּר גְּדוֹל רוּחָנִי
דּוֹמֵר אֵל הָאוּר הַנִּקְרָא נִכּוֹן הַיּוֹם שֶׁהוּא אֵינוֹ שׁוֹה וְנַעֲרֵךְ אֵל הָאוּר הָרֵאשׁוֹן כֻּלָּל *
אַעֲפִי שְׁנֵיָהֶם מִמִּין אַחֵר * וְלִכֵּן הַנַּפֵּשׁ כְּשֶׁתִּפְרֵד מִן הַגּוֹף * אִם הִיתָה חֲכָמָה
וּמִשְׁכֵּלֶת הַדְּבָרִים הַנְבְּרָלִים מִחוּמֵר וְהַעֲנִיּוּנִים הָאֲקִיּוּם עַל אֲמִיתָתָם * הִנֵּה הִיא תִתְעַנֵּב
תַּעֲנוּג נִפְלָא בְּרֵאוֹתָם שׁוֹסְכִימוּ הַרְעוֹת אֲשֶׁר הַשְׁכִּילָה וְחִשְׁיָה עִם הָעֲנִיּוּנִים הָאֲלֻקִּיּוּם
בְּעֲצֻמָּם * כִּי הַהִשְׁכָּלָה שֶׁתִּשְׁכִּיל הַנַּפֵּשׁ בְּעוֹרָה בְּחִיִּים עֲנִיָּה כְּמוֹ הַחֲלוּם מִיָּנַע וּמִחֲלוּשׁ
אֵת חֲאֲרָם כְּאֲשֶׁר יִקְץ לְפִי שֶׁלֹּא נִהְיָה כְּפוֹעֵל מִמֶּה שֶׁחֵלֵם כֵּן מוֹשְׁכָלוֹת הַנַּפֵּשׁ
שֶׁהַשְׁכִּילָה בְּחִיִּים מַעֲרֹזֹת אוֹתָהּ אַחֵר הַמוֹת כְּאֲשֶׁר לֹא יוֹסִיכִים עִמָּהּ הַמִּצִּיאוֹת רָגַל
כְּשֶׁלֹּא תִשְׁיָג אֵת הַמוֹשְׁכָלוֹ תֵּאָה אַחֵר הַמוֹת * אֲבָל כְּאֲשֶׁר תִּשְׁכִּיל וְתִשְׁיָג הַמוֹשְׁכָלוֹ הֵהֵם
כְּפוֹעֵל אַחֵר הַמוֹת * אִזּוֹ תִתְעַנֵּב תְּכִלִּית הָעוֹנֵעַ * כִּי כְּמוֹ שֶׁיִּחְלֹם הָרַעֲב שֶׁהוּא אוֹכֵל
אוֹ הַצֵּמָא שֶׁהוּא שׁוֹתָה וְהַקִּיץ וְרִיקָה נִפְשׁוֹ יִצְטַעַר צַעֵר גְּדוֹל * אֲבָל כְּאֲשֶׁר יִמְצָא
לְפָנָיו כְּהַקִּיץ מַעִין גָּנִים וְיִשְׁתָּה וְשִׁלְחָן עֶרֶךְ וְעֵלָיו כָּל מִינֵי מַעֲרָנִים וּמִגְרִים וְאִכֵּל
וְשָׁבַע וְרִשָּׁן יִתְעַנֵּב תַּעֲנוּג גְּדוֹל לְפִי שֶׁאוֹכֵל וְשׁוֹתָה בְּפוֹעֵל * כֵּן תִתְעַנֵּב הַנַּפֵּשׁ בְּחִשְׁיָהּ
בְּפוֹעֵל בְּעוֹלָם הָרוּחָנִי מֶה שֶׁהַשְׁכִּילָה וְחִשְׁיָהּ בְּעוֹלָם הַזֶּה * וְאִם הִיתָה דֹּפֶשׁ מְכוֹנֶת
בְּחִיָּתָה

מאמר המישי

שום מדרגה . וכאשר הוקשה להם למה לא יטהר הגוף ויזכך מיד אחר המצוה וישתנה מטבע הנפסד לטבע הקיום כמו שאמרו שיהיה אחר כן . הם משיבים כי יא צריך שיהיו אחר שימותו כדי שיזכו למדרגת ההשארות ר"ל לקיום עולמית . וזה דבר רחוק מאד שלא ישיגו למדרגה זאת לא אחר תחית המתים כי זה יהיה על דרך המשל הידוע ערבך ערבא בעי לפי שבתחלה יזכו האנשים לתחיה . ואח"כ יב יזכו להשארות וזה דבר בטל : ואם בזמן התחיה יאכלו וישתו האנשים ויולידו בנים . והיו בעלי בחירה ורצון לפי דעתם הנה אפשר שישובו להטוא ובמה יהיו בטוחים שיעלו לאותה מדרגה . ועוד כי דעת זאת הולקת על דברי רז"ל דאומרים כי הנפשות נמצאות קודם שיבואו בגוף האנושי בעולם הזה כמו שאמרו בכראשית רבה שנפשותיהם של צדיקים ישבו עם הק"כ בשעה שנברא העולם . ובהם נמלך וברא את העולם א"כ אין הנפש כח היולאני אבל נבראו ביום ראשון כמו שאמרו על פסוק ורוח אקים מרחפת על פני המים זה רוחו של משיח ועיין בזה בבעל הטורי פרשת בראשית . וכן כתב הרמב"ן בתשובתו שהנפשות נבראו עם האור הראשון יג לדעת רז"ל ואינה א"כ כח היולאני : ועוד מה שהם מביאים ראיה לדבריהם מאליה הנביא הנה ידוע כי ענין איה היה דבר נסוי וכל שאר ב"ו אינם במדרגתו כי אפילו משה לא זכה לנס הגדול ההוא . ועוד כי איה לא טעם טעם מיתה לפי הקבל' ולכן אינו צריך לנס תחית חמיתים . סוף דבר הדברים הללו שבעלי זאת הדעת אומרים להזק סברתם רחוקים מאד מן השכל . ואם קבלה היתה בידם מן הנביאים ראוי יד שנקבל אותה : ועל כל זאת נוטה דעתם לדעת הנוצרים האומרים שהצדיקים היו בענשים בחטא אד"הר שלא היו נפשותיהם משיגות שלמותם לא מדרגה חסרה עד שבא המשיח (לפי דעתם) וכפר על העון על ידי מיתתו שסבל ואז השיגו האכזר והצדיקי' מדרגת השלמות הראוי' להם ומן השורש הזה הוציאו כמה כללים וענפים שהם עיקרים לרתם השו"ת יצילנו משגיאות וינחמו בדרך אמת :

פרק שני

ידבר בשכר ועונש בע"הב כדעת חכמי המחקר הזכרים :

ואמנם

נקום לבאר עתה איך יצויר השנת השכר או העונש בעולם הבא לפי שתי הדעות שזכרנו ונאמר כי האומרים שעיקר השכר בעולם הבא לגוף ולנפש בידר . הנה מאחר שהם מאמינים שאין משכנה ומציאותה לא בגוף והגוף הוא כלי איה לתת לה מציאות וקיום לעשות רצון בוראה . א"כ ראוי הוא למשפטיה' הישרי' שישלם להגוף שכר עמלו וטרחו אשר טרה בעבודת הש"ת עם האפש יחרו ואולם שכרו הראוי הוא כשיהיה האדם השלם קיים בגוף ונפש אהר תחית המתים ואומרי' שזה יהיה כשיטהר הש"ת

כתבני א"ט ס"ט כ"ע .

דיוס מסכת נדרים מאי דכתיב שמע ונדקס ומרפא בכפמים ונ"ל אמר אכיו שמע מוכה סדון מירגא דיומא מסו ופלניא דר"ס בן לקיס דאמר ד"ס בן לקיס אין נוסנס לעתיד לבוא אלל סק"ס מוזיא סמס מנרפסא צדיקים מתרפאים כס ורשעים נדונים כסוכו : נרדף לדקדק מנ"ל סהול פליג אר' סכ"ל דלל מוכס כוכסוס פלונתא ודלמא מר אמר סדל ומר אמר סדל ולל פליגו : ורש"י דקס לפרס כוס תרון פליגו מספיק ועיין שם : ויתכן שסניסס כלל למרן קוסיא ססת וסול אין אמר סרל סמס מרפא ונ"ל כסכסר כסור

הומר הגוף כהומר הנלגלים ואו השמש והככבי' ויתקיים הגוף עם הנפש קיום נצחי כמו שמתקיימי' הכוכבים שהם חיים כשכילים בגוף ונפש : ואם השכר הוא עז הדרך לפי בעלי סברה זאת . נמשך שיהיה העונש כמו כן נצחי בגוף ונפש יחד כלומר שיחדש הש"י בגוף הרשע כח לקבל ולסבול עונשי גהינם . כמו שאמר איוב ארץ עיפתה כמו אופל צלמות ולא סררים ותופע כמו אופל . שהוא רמו כזה על גהינם . ואמר שעונש רשעים כגהינם הוא כצל

גמורים . מ"מ מפני שהם מעטים מאד ורוב הצדיקים אינם מקבלים שכר גשמי בעה"א ראו שישולם בע"הב שכר טוב אל הגוף עם הנפש ביהר וזה יהיה אחר תהיה המתים . שאז יתחברו הגוף והנפש יחד ויתקיימו בלי אכילה ושתיה כמו שנתקיים משה רבינו ע"ה ארבעים יום וארבעים לילה בלי אכילה ובלי שתיה בגוף ובנפש והוא הנקרא כדברי ר"ל כפי דעתם עולם הבא כמו שאמרו על הצדיקים שהם מזומנים לחיי עולם הבא : וכן מאמינים בעלי הדעת הזאת שלא תמות הנפש האנושית במות הגוף : אבל מיר אחרי המות יש מקום הנקרא ג"ע שנפשות הצדיקים נגזזות שם . עד שיקומו לתחיית המתים ויזכו לחיי עולם הבא : וזהו דעת הרמב"ן ור' משה הכהן ע"ה וכמה מהאחרונים שנמשכו אחרי דעתם : והנה הוקשה להם אחרי שאין קיום לשכל לא בגוף . והגוף הזה נפסד ושב אל העפר . היאך יתקיים השכל הזה לקבל השכר . והשיב על זה הר"ר אהרן הלוי ז"ל בפרק הלכות ברכות בברכת הלבנה כי כאשר יגיע זמן תחיית המתים ידרש הק"ב להכליל את כל הצדיקים גוף אחר באותו כול עצמו שהיה להם בתהלה ויעמדו ויאכלו וישתו ויולידו וכל אבר ואבר שבגוף כל אחד מהם יעשה פעולתו הראוי לו בלי שום כוונת : וכן שאר כל האנשים שיהיו אחר תחיית המתים יהיו ג"כ באותו האופן וכל גוף וגוף מהם יתקיים בתכלית בריאותו שאפשר לו להשיג כפי מזגו . וגם בתכלית השלימות שאפשר לו להשיג כפי מדרגת שכלו ואחרי זה לימים רבים יעלו ויהיו נעתקים למעלה אל' הנביא לפי שחמר גופם המורכב מר' יסודות יהיה עתיד להשתנות ויקבל תכונה אחר' בעין יסוד פשוט וקיים קל התנועה ובהיר במראה כמעשה לבנת הספיר נעלם מהעין כענין אליה מוכן לקבל זורה ואורו של הקדוש ב"ה כענין הלבנה המקבלת אורה מהשמש וע"כ אנו אומרים בברכת הלבנה עטרת תפארת לעמוסי בטן הם הצדיקים שהם עתידין להתחדש כמותה ר"ל אחר תחיית המתים ורונמתו בעה"ב בע"ה היום שתשתנה תכונת גופם ויקבלו תכונה אחרת כתולעת המשי וכיוצא בזה : ויש מר' צריכין לאכול מאכל מיוחד . וזה הוא ענין יסוד עץ ההיים שכל האוכל בפירותיו נכון לבו לקבל תכונה זאת שיהיה לעולם . וזה נרמז במעשה בראשית בענין אדם הראשון וזה לפי דעתו תה"ה . ר"ל שיהיה האדם לעולם בגוף לפי שאין שלמותו בזולת גוף

ככתב אל' מר' כ"ע אל' .

בשם בעל ראשית דעת דף י"ג ט"ז ק"ל וסידת הס' על ענין אחד ולכך נקראו ישראל ירח סוף ככרבתה עטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידין להתחדש כמוהו והוא ית' כמסל' א' השמש כמס' כי שמש ומנן ה' זכאות וסלרמוזו כו כמו שהירש תאיר על העולם על ידי האור שתקבל מהשמש וכוולתה לית ליה מנרעה כלום כן ישראל הס' אור העולם וזה כמה שיקבלו האור מאור האמת ית' וכמו שהירש כשתעמוד כפס השמש תאיר כולו וזה בעת הנגוד למנס כסיותה סולכת ונסתרת ממנו סולכת ומסכה כן ישראל כהקיום עכודתו ית' נגדס תמיד וכת' סוית' ה' לנדי תמיד סנס א' ואליו כסלומות ויעדיפו כטובות . למנס כהסתירם עצמם ממנו ית' ומשכו כככו כנסס ולא יאירו רק כפי הערך סיהוטו ככס יתכרך וכן הדבר מירש כנס' וכמו שהירש כפיקרס שתנסס האדן כנסס לשמש תאיר תסוכה כהחלט כן הדבר כשירש כשסומר יגבר וינסס מסך מכדיל כן הסכל וכו' ית' סנס יסאירו תסוכים כהחלט .

לא נמשל לגלגלים שהם בעלי גוף . ואו היה שלימות האדם בלתי הגוף א"כ יהיה במדרגת שכל נבדל ויותר שלם ונכבד מן הגלגלים וזה דבר בטל ונמנע כי השתלשלות היצירות לעולם הראשון מהם נכבד מהאחרון ועל שני תכונתם וקלורית תנועתם אח"ל לפי דעתו שהק"ב עושה להם כנפים כל זה השיב החכם ר' אהרן הלוי ז"ל : אבל אתה רואה כמה בטולים יש ברעת הזה . בראשית הלא זה נוטה לרעת האומרי' שנפש האדם היא כח היולאני וע"כ צריכה תמיד אל הגוף שתתקיים בו : שנית מאחר שהם אומרים שאין קיום לנפש בלתי הגוף איך תתקיים הנפש אחר המות מיר כשתפרד מן הגוף והם אומרים שקיומה הוא קיום חסר בג"ע שאין בו תענוג שלם בנפש או השגת

מאמר רביעי

וידע שזה הצדיק עובר ה' מאהבה גמורה
בכל לבבו ובכל נפשו מה צורך להביא
עליו היסורים . התשובה בזה היא שאין
ראוי שיהיה שכל הסובל יסורים בפועל
לאהבת הש' שזה למי שאינו סובל אותם
בפועל לפי שמרדף המעשה יתחזק לבו
באהבת ה' וירגיל לסבול הטורה והעמל
אשר הק' בה מעמים עליו : ודע שמה י'
שנרפרש בסבה הרביעית הזאת מענין
היסורים של אהבה ומענין הנסיון הוא דבר
נכון ואמיתי כי לא יגיעו רעות לצדיקים
כי אם ביושר ובמשפט . אעפ' שהיה
נעלם ממנו מאיזה סבה באו עליו היסורים .
אבל בוודאי שבאים עליו בעבור סבה אחת
מארבע סבות הנז' :

סבת הסכנות ולא יהיה דבר בעולם שלא יהיה יתברך
המנוע אותן בסבה רחוקה וגם במעקבי בני אדם הסכירות
כפיצאן בפעל הוא על ידי הסכירות והעזר האלו כי הוא
מנת הסכנות וא"כ יקשה מזה שהוא ית' ויהי סבת הפעולות
הרעות ה' מאחר שהוא סבת כל הדברים ואם כן מדוע
יעניש את החוטא : והנה חכם אחד מוצרי הקים לזה
תשובה נכונה באמרו כי כל פעל כפי עצמו מכלי בחינת
הפדתי אשר בו נעשה הוא טוב דרך משל שהכא על אש
אז הנה פעל הפעולה בעצמו הוא טוב לקיום המין והיו
תנועתם אליו ית' אמנם היותו בזה הפדתי כאשר אים זהו
מצד בחירת האדם והוא דע ולא יווסס אליו ותברך מה
מהפדטיות כ"א לבחירת האדם והכלל כי אל פעל הטוב
יהי' הוא ית' הסבה לא אל פעל הרע וזוהי הוכחה הרב
בראשית דעת דף ע' שכתביל זה ראוי להקל בעד העונות
מכלל שני דברים אם מדוי ית' שהוא נמנע בכל הפעולות
הטובות ולא ברעות כי הם לא יומקו אליו ית' ולכן לא
תהיה פעולה שלמה מאחר שחבר בה שלמות השותף ה'
ית' וית' . והנה מצד הבחירה מהאדם החוטא וזה ככ'
פנים . ה' מצד כי כל פעל דע איו נעשה בפלימות
כי הרשעים מלאים מרעות כמו שאמר' וזהו נעשה בעצב .
הב' כי לכל הסכנות העונות הרשוקים בשיתחיל האדם
לקטוף בהנה יהיו נעשים אפילו בעת העשייה כדאבס
גדולה ומאונס וצרו עב' . אמר המסכת לכ' ז' מפני
עליון לא תנא הרעות והטוב ר"ל לא יתחשם הק' כס'
א הרע רק ל הטוב לכד ככ' :

המאמר החמישי ודבר בשכר
ועונ' הרוחני
המגיע לאדם אחר המות ונהלק לארבעה
פרקים :

פרק ראשון יחקור אחר השכר
והעונ' הרוחני איך
ומה ובאיז זמן הוא :

אחר שדברנו בענין ההשגחה האקית ובסבת צדיק ודע לו ודשע וטוב לו הוא לנו
לדבר בענין שכר הרוחני בעולם הבא המגיע לאדם אחר המות : והנה
בענין זה נחלקו חכמי ישראל לשתי דעות . הרעת האחר הוא שאעפ' שיש לצדיקים
גמורים שכר טוב בעולם הזה כפי מעשיהם . כמו שמצינו בכמה צדיקים שהיו מוצלחים
בעה' מכל מקום עיקר השכר הוא רוחני בעולם הבא והוא העולם שבא לאדם אחר
המות מיד כשרתפר הנפש מן הגוף ואין שם לא אכילה ולא שתייה ולא שום תענוג
בתענוגי הגוף כראיתא בגמרא . מרגלא בפומיה דרב הע"ה אין בו לא אכילה וכו' לא
צדיקים יושבים ועטורתיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה כלומר שכתר שם טוב
ומעשיהם הטובים הופפים על ראשיהם מלמעלה וע' זה ישיגו ליהנות מזיו השכינה :
ובעלי הרעת הזאת יאמינו ג' ששם היות עיקר השכר הנזכר לנפש בלבד יש עוד שכר
. אחר גשמי בעולם הזה לימות המשיח . וזה יהיה בתחיית המתים לב' טעמים האחד
שיחיו הצדיקים גמורים כדי לפרסם נסי ה' וצמנתו בעולם . והשני כדי שיתענוגו
בתענוגים גשמיים לפי הימים שסבלו צרות ויסורים בגלותם או זמן יורתר ארוך
לפי מה שיוגזר ה' אבל ימותו פעם שנית אחרי שיחיו ימים רבים וזכו אז הנשמות האה
ע' מה שיושיגו בחיים השניים לתענוג יותר בעולם הבא . וזה הוא דעת הרמ"בם
י ושאר גדולי החכמים האחרונים שנמשכו אחרי דעתו . והנה כאשר נעיון היטב בענין
זה נמצא שהדעת הזאת ראויה ומחוייבת כפי הסברא הישרה ומסכמת עם מה שנמצא
ה בזה בתורה : ודעת השנית היא שעם היות שיש שכר גשמי בעולם הזה לצדיקים
גמורים

עולם העליון

ב

ישראל הם כלו וזהו סר סלסס ע"כ מקריב הנשמות
ססס סמוטב בתורת פרען : אמר סמוטב בן לסרס
כ"ע סכ"ל ס"מ סרס כ"ע סלרדק למעניתו כענין זס
זף ע"ל פי ססס סרסו יתורס ומתוקיס מדכס -
סך סזוטו מעניתו סססרד לכו לס רצותי לסספיקס
וזי כוס למכין :

שיקרא צדיק כי האדם יראה לעינים וה'
יראה ללבב . וכן להפך יכולים הכריות ה
לטעות במה שהושבים שהוא רע הבא
להם ואינו רע באמת . כי לפעמים יקרה
לאדם רע מועט כדי להצילו מרע מרובה .
המשל בזה סוחר צמר הולך בשיירה ס
למקום רחוק ובדרך קרה לו מקרה שהלה

את רגליו זכרונה לזה זנאנס זנתעכב במקום שהוא והשייר' הלה לרובה וזה הסוחר
מצטער על זה ומתרעם על הרבי ה' . ולא עברו ימים מועטים שבאו עליהם לסטים
זגולו כל אשר להם זקצרת בהם הרגו וכאשר שמע ההולך כל אשר קרה לשיירה
נתן שבה והוראה לק"בה על שפיבב שלא היה יכול לילך עמהם . ויש עוד כמה
סבות שדורות באות על הצדיקים . ראשונה הרעות באות על הצדיק בעבור כללות
האומה לא על צד העונש לא כרי לכפר ע' לכל האומה כי לפי שהק"בה יודע שהצדיק
מקבל את היסורים באהבה ואינו קורא תגר על כדויותיו של הק"בה לפיכך מביא עליו
יסורים כדי שיהיו כופר על הרע הנגזר לבא על כל האומה ויהיה כפרה עליהם :
יא שנייה באים היסורים על הצדיק מצד ההשגחה הפרטית כי לפי שאין צדיק במדע
אשר יעשה טוב ולא יהטא אי אפשר שיהיה נקי מכל חטא כי אולי הטא מעט ולא
גרגן אל לבו לשוב ואינו מתודרט בראוי לכן הק"בה רוצה למדק עוונותיו בחייו ע'
במעט יסורים כדי לזכות אותו לעולם הבא . שלישית לפעמים יגיעו הרעות לצדיק
בסבת הרשע כמו שאמרנו למעלה שלפעמים טוב לרשע בעבור הצדיק וכו' . רביעית
יגיעו לפעמים רעות לצדיק לטובתו ונקראים יסורים של אהבה ונקראים ג"כ נסיונות
יד והם על שלשה פנים . האופן האחד יסורים הבאים על צדיק גמור העוזר את השם
כאהבה שלמה ולפי שהשם אוהב אותו מביא עליו יסורים למדק איזה טומאה או
זהמרת הטא שבנפשו . לפי שהאדם אי אפשר שלא הטא לפעמים בעבירות קלות
שהוא מתעצל בקיום מצות עשה . ואפי' שהוא צדיק גמור אינו נותן לו לבו לעשות
השובה על זה . ואעפ"י שאין אדם חייב להקריב קרבן על זה ואין ראוי לעונש מ"מ
הם מזהמים הנפש וממעטין כדרגתה בעולם הבא . ולכן הק"בה מביא עליו יסורים
לכירק אורנה הזוהמה והטומאה שבנפשו . כדי שתשיג המדרגה הראויה לה בע"הב
ולא ימנענה דבר מזה . והיסורים אעפ"י שהם למדק העונות נקראים גם כן יסורים
של אהבה (כדעת הרמ"בן כמו שהביא בשער הגמול שלו) לפי שאין סבתן ידוע
טו לאדם : האופן השני הוא שהיסורים באים על האדם בלא עון וחטא כלל והם
נקראים באמת יסורים של אהבה וג"כ נסיון . כי לפעמים הק"בה מביא יסורים על
צדיק גמור למסותו אם הוא עובר את השם מאהבה גמורה כימים שהוא מצליח ויושב
בשלוה והשקט . או שלא יקרא תגר על כדויותיו של הק"בה בבוא עליו צרה וצוקה .
לכן מביא הק"בה יסורים על צדיק מזה למסותו אם הוא עומד בצדקתו גם כימי
סו הרעה . והאופן השלישי היסורים הבאים על האדם לא למדק הטא כי אין בידו
דטא כלל וגם לא למסותו כי כבר נמסה אבל מחסר ה' ואהבתו אותו מביא עליו
היסורים לא ברברים הנגלים והידועים לבני האדם בלכר אולם ג"כ ברברים שאינם
ידועים להם כמו העקרה שהיתה באחד הדורים במקום שאין בני אדם רואים לא ה' לכו
וזה כדי להרבות שטרו שיהיה לו שכר המעשה הטוב עם המחשבת המזכה .

יא ואם ישאל שואל על האופן השני והאמר
אמר שהש' ידוע אם יעמוד הצדיק בנסיונו
אם לאו וכן על האופן השלישי אמר שהש'

מכתבי ס"מ סרס כ"ע זול :
כתב כעל דאקית דעת וכן סרס ר"מ סמוטב
על מקורת סמוטב סרס כ"ע זול :

מאמר רביעי

שנכר שהוא חייב מתרעם ואומר למה
המלוה אינו מאריך לו יותר כמו שהאריך
עד עכשיו וכך חס דברים של שטות שא"כ
אין הק"ב. גובה את חובו לעולם ועל
כיוצא ארזל כל האומר הק"ב וותרן הוא
יוותרן בני מעוהי לא מאריך אפיה
י וגבי דיליה : וכן רבים מעמי הארץ
מתרעמים וצועקים על משפטי ה' בלוי
שכל ותבונה עם היות שיש להם די
ספוקם וצרפם במחיתם והם מתלוננים
למה אין הק"ב נותן להם כסף וורה
לרוב כמו שנתן לאחרים ולמה לא נותן
להם כח וחזק רב שיוכלו לאכול ולשתות
ולבעול בעילות הרבה ולהתענג בתענוגי
עולם הזה כבהמות שרי וחיתו יער :
וירוע שאין מקום לתרעומות לו . כי יש
להשיב להם דרך כלל שהם תועים בזה
לפי שהחשובים בעיניהם צריקים לאינם
צריקים באמת כי מי שהוא פתוי וסכל או
שכח את חטאיו אשר חטא או זולל וסוכא
או מי שהוא כילוי ולא ישבע כסף אין ראוי
שיקרא

להלכו' בתמו' ר"ל מי שחזר תם אין סוף מוכח מאד
הטוב ר"ל נשמתו דמאס שהוא תם אינו צריך לשלם
ממנו דק מנופז . ואפשר כמו שזה בוכת אינו סי'
ט' כ"ל תם לאו לא אדע נפשי אלא תמו' ר"ל מאוס
פאני תם ולא מועד אין הדין נותן שאלם ממנו
ותתוסר נפשי וז"ל לא אדע נפשי אדע לשון יסורים
מלשון ויודע כסס את אנשי סוכות . וא"כ אין הדין
נותן לכרע ממנו דק מנופז וע"כ אלא תמו' כי כל
ומן היותו בחיים מותו אסכול וסור' וק"ל : ויש
עוד הפרט כ' שם משלם חצי נוק ומועד נוק שלם
וע"כ הנדק' נפרעים מהם כזה העולם שהוא חצי דין
מפני שהוא מעורב דמיון עם דין אבל הרשעים
נכרעים מהם בעולם הזה שהוא דין גמור והיו נוק
שלם וז"ל דוד תהלי' סי' ו' שפטני' כתובי ר"ל משפט
הוא למעני כון דין לרשעים וע"כ אמר שפטני ר"ל
כפני דין ומי דמיון מפני שזו תם וז"ל בתמו
ר"ל כמו שהדין גבי תם שמשלם דק חצי נוק .
אמנם הרשעים שהם מועדים צריכים לשלם נוק שלם
וז"ל יגמור כל דע רשעים ר"ל הרשעים צריכים לגמור
המשפט ולשלם נוק שלם ואפ"ן שעל זה נצטרע דוד
שה מדשים (פרק מלק דקל"ה ע"ד) לפי שדין רשעים
הוא יב' מדם ולפי שהוא תם לא נתייב דק חצי

נוק וע"כ לא נדון דק חצי שנה . ואפשר שזה בוכת המדרש .
כשאלת תם מלקיך עם ה' מלקיך ר"ל דמאס שאלת תם נותן הדין שלא תשלם דק חצי נוק חלק אחד וז"ל מלקיך עם ה'
מלקיך דיוקא . ולזה נמי אמ' כדיוק כשאלת תם ולא אמ' כשאלת תמים לא ודאי להורו על דין התם שהוא חצי נוק והנה ארזל כי
פלג נוקא קנסא ואפשר כי לכך מקבל ה"ל תשובת הנדיקים להיות כי הם לא נתייבנו דק חצי נוק שהוא קנס
ואמורה בקנס פטור משלם הרשעים שמינו' נוק שלם ואפ"ן סמורים לא היו מודה בקנס דק מודה במחוק והמורה
במחוק לא מפטר בהודאתו והיו נמי טעם מאמר ר"ל האמר אמת ואשוב אמתא ואשוב און מפסיקין בידי לעשות
תשובה ר"ל דכיון שטעם ג' אר' ד' פעמים תו לא היו מודה בקנס דק מודה במחוק ולא מפטר בהודאתו ויש עוד
הפרט ג' (ס"ח ריש סי' שנו) שם צריך שמירה מעולה ואילו מועד בפחותה סגו לה דנפקא לן מקרא דפיתוב
לא ושמרנו בעלנו משמע ה' אס' ושמרנו סגו אפילו בפחותה כמשמע בכ"ק פרק
על התלמודים חכמים כי שגגת תלמוד עולה ודון וכן אמרו עליהם כי סביבו נשערה מאד לפי שהנדיק הוא תמים
ונתם לא סגו כשמירה פחותה וכל עוד שלא נשמרו בתכלית השמירה וכשכלו כחטא קל חיוכים . ואפשר נמי כי לזה
רמו דוד ואלי תמים עמו ואשתמר מעוני ר"ל דמאס פאני תם ע"כ צריך אלו שמירה מעולה וז"ל ואשתמר מעוני
וזהו כמו באומרו אשרי תמימי דרך וגו' אמר כפרים אשרי נוצרי עדותו וגו' ר"ל דמאס שהם תמים ע"כ
צריכים שמירה מעולה ורמו זה עוד ביותר במ"ש אתה צוית פקודך לשמור מאד מאד דיוקא שצריך שמירה מעולה .
וארזל במסכת כ"ק כי תם כוונתו להזיק ומועד זה שאינו מוסיף כי אם להנאתו ואפשר שע"כ מצינו כי כאלה ממות
הק"ם את המוטע עמו דיוקא כמו בדור המבול שנתעורר כח וסביו הנדיקים אבל בוסרל נטול סגו את הנדיק
בעבור שזו הרשע וכמו שאלה מחן ראש על ארץ רבה והוא כי האומות כוונתם להזיק והם במדרגת התם ותם
משלם מנופז וע"כ ממת אותם עצמם דיוקא וגובה מנופס אבל ישראל אין כוונתם כמטאס להזיק רק אם
לפעמים א' מוטע אינו מוטע דק להנאתו וא"כ היו במדרגת המועד ומועד משלם מהעלוי וע"כ נטול סגו
את המוטע ר"ל הנדיק לפי מה שפרשנו במחוק פסו' שפטני' ה' כתובי וזה נעצמו מא' הכתו' שפטני' ה' כי חצי
כתמי הלכתי ואפשר שכלך ארזל כי מיכל מקרוב נשמתו של נדיקים ר"ל כי מכלל הוא בעל האור כן

ועוד אחרת יתבאר מה' ר"ל אלל בעל תשובה קודמות
נעשין לו זכויות אשר הוא באמת קשה התבנה דכח
קיומחלו לו למה יעשו לו עוד זכויות' אמנם ההקדמה
הזאת היא מה שאמר ר"ל שהתשובה היא דווקא באות
מקום ובאותה אשה ובאותו פרק כו' כזה שאם לא יהיה
באותה אשה לא יהיה' נודע שהוא בעל תשובה גמור כי
אין האפשר רק בפועל לא בקנין ועתה אומר כי מזה
יראה ויתחייב שזה הפעל תשובה יגיע למקום שלא יחסר
פעלו הרע רק מצד מחשבתו ותשובתו ומכאן ההקדמה
הז' כתבאר שכשיגיע טוב המחשבה לגבול זה כותבין לו
שכר כאלו עשה בפועל וא"ל ג' שמי שכר דבר עבודה
לדיו ופירש המוסר כותבין לו שכר כאלו עשה מצוה וא"כ
כשהכע' הוא באותו מקום הוא ראוי לשכר כעושה מצוה
והסבה שהביא' לזה הנכח היו הדעות א"כ הדעות נעשים
לו זכות וע' נרד לעומק דבריהם ז"ל למה זה כן כישרא ולא
כשאר האומות ובאמר כי להיות ישראל מורגלים תמיד
א עשיות הטוב והמעלה והטוב הוא להם לקנין אמנם
הרע הוא מרחוק מהם וע"כ כשאחד מהם חשב לעשות
מצוה מיד הק"כ כה כותבה למעשה יען שזה כל מחשבתו
והקנין כנכסם ונתבאר בהקדמ' הב' שמחשבה כזו היא
בפועל וזוהי יתחייב ג' כשחשבה לעשות עבודה לא יחסר
ה' לו עון מאחר שא"כ בקנין ונתבאר בהקדמ' הז' שבשאר
אונן בקנין אינו רע מוחלט מכ"כ מחשבה רעה וזאת
המחשבה לא תהיה פסולת אלא קרוב אל פועל מאחר
שבגופו קנין הטוב ודמיון הרע . וא"כ מה כתבאר
שבע"א יהיה להיפך מאחר שא"כ הוא כהיפך המעשים
הרעים הם להם לקנין וע"כ לא ידרשו וכו' .

מכתבו א"מ הרב ב"ע .

בכתבי א"מ הרב ב"ע מצאתי טעם נכון על דבר
החלוק כענין עונש הנדוקים לעונש הרשעים
כי הרשע נפרע ממנו מנשמתו ובנדוק נפרע ממנו מנפשו
וכי יס' משא פנים לפניו ית' מ' ויתכן לפרש ע"פ הדין
עדינו כוונתו במסכת כ"ק ובח"מ סי' קפ"ט סעיף ב' ששם
חלקו ר"ל בין תם למועד בכמה הכללים . ההכלל הא' הוא
שהתם משלם מנפשו והמועד ממוטב וכו' וע"כ הנדוק שהוא
תם שאינו מוטא בתמיד רק פעם או שני' ככונן על הכללים
והנדוק אינו אלא כמו זכו תם שמשלם מנפשו וע"כ נפרעים
מהנדוק מנפשו סבוכ' וסורין תחת עונותיו משא"כ הרשע
הם מועדים לעולם שמוטאים בתמידות וסו' דוכא קטלומי
ממוטב מעליה ועל כן נפרעים מנשמתו שהוא מוטב וק"ל .
ואפשר נמי שזה כוונת חכמת ההלום כי פ"ד לא ימנע טוב
להלכו' .

אבל בהשפחה הש"ה נתקשר ונתחזק
הכותל ולא נפל . והמון העם תמהים על
זה ואומרים היאך הגיע אל הרשע הטובה
הזאת הגדולה שלא נפל הכותל .
ובאמת היה לרעתו למנוע ממנו מציאת
המטמון :

פרק שלישי ובו יבואר מפני מה
יש צדיק ורע לו .

א אחר שדברנו בתלונת הנביאים על
ענין רשע וטוב לו . נשתדל
עתה בהפכו להסיר תרעומת צדיק ורע לו :
ב ורע כי על הרוב יורעים בני אדם שיסורין
באין עליהם בעבור חטאיהם ועכ' צועקים
וקוראים תגר על משפטי ה' . וזה דומה
למי שכהו עינו מרוב המשגל או לחולה
שיורע בעצמו איך רוע הנהגתו הביא אותו
לירי חליו ועכ' מתרעם וקורא תגר על
רוע מזלו ועל זה אמר שלמה אולת אדם
ג רתסלף דרכו : וכן מצינו בנחמי יוסף
שאמרו מה זאת עשה אלים לנו עם היות
שאמר אחריו כן אבל אשמים אנהנו .
והוא צורר להאריך ברבר זה כי ירוע הוא
ד לכל : וכן לפעמים האדם חוטא ושוכח
חטאו ואשר הטא באריכות הזמן לפי
שהק"כ האריך לו אפו אולי ישוב בתשובה
וכשמביא הק"כ אה"כ יסורין עליו כרי
להעיר אותו להתשובה קורא תגר ומתרעם
על הק"כ אה"כ לפי ששכח עונו וצועק ואומר
שעל הנם באו עליו היסורים האלו וגם
שאר בני אדם שלא ידעו או שכחו את
חטאיו אשר חטאו מקדם מיחסים עול
ה לשית ומרבר' עליו תועה : ודומה זה
למי שהלוח לחבירו אף זז והמלוח ברוב
חסריו עם הלוח מאריך לו זמן הפרעון
כ"כ זמן ארוך עד ששכח הלוח את חובו
וכשבא המלוח לתבוע ממנו את חובו הוא
מבחי'ש בו ומתרעם עליו ואומר שהו' .
נוגש אותו בהנם והבריות שאינם יורעים
את החוב מנצלים את הלוח ואומרים לו
היה אמת שהיה חייב לו למד לא תבע
ממנו עד עכשיו . והלוח עצמו אחר
שנוכר

עולם העריון

מאמר ד'

הכל דיוק ואף כפאן סבה שינעו שם • ואחריהם מן
הפילוסופ' ספקו על טענתו זאת ספק עצום ואדרבה
נראה שהריוקות סבת התנועה כי נראה שהקלים יתנועע'
למטה ובבכדים למעלה הפך טבעם וזה להכרע הריוקות •
והטענה לזה הספק תשובה נודקת והוא כי לכל דבר
יש ב' מציאות • הא' הוא מציאותו מנד צורתו
העצמית הפרטיות המיוחד • והב' הוא מציאות' ההכלסי
הכולל שהוא כמציא ולא נעדר והוא יותר ראוי שהדבר
ישמור מציאותו הכולל מזה שיסמור מציאותו הפרטי
ולכן ועלה הכבד למעלה ויורד הקל למטה הפך טבעו
להכרע הריוקות כדי שיהיו כמציא במציאותם הכולל
השלים ועתה אומר כי לדיוק יש ג' ב' מציאות' :

אחד הפרטי והשני הכולל מנד שהוא חלק מהמדינה
וגם סבפי עצמו וטבעו הפרטי ונדקתו לא היה ראוי
סומות סבה עם כל זה לשמירת המציאות וקיומו והוא
קיום דורו ראוי סימות כדי שיתקיימו הם ויכמו שיפסיד
הדבר הכבד טבעו הפרטי ויעלה למעלה לשמירת מציאות
הכולל כן הוא ראוי שיעלה הדיוק לקרבן אשה לבניו
ית' כדי שישגיח הק"ס למציאות הכללי :

אמר המחבר בן להרש כ"ג הכו' בדף שלאחריו ככתב
א"מ הרב ג"ע מציאתי וזל •

ולתשלום הדבר בהקדמה איני לפניך מאמ' רזל
הסק"ס מנצח מתקנה טובה למעשה •
ומתקנה רעה אינה מנצח למעשה כל זה בישראל •
אמנם בע"ז הוא אפכא מתקנה רעה מנצחת למעשה
ומתקנה טובה אינה מנצחת למעשה והנה זה יקשה
מאד הו' עול בחוקו ותכרך • והנה פתנו לזה סבות
מהקדמות ודועות נחממת המדות • הא' היא כי כל
פועל לא יהיה פועל טוב בהחלט אס הוא טוב ולא רע
בהחלט אס הוא רע אס והיה הפועל שהוא כקנין כנפס
בעליו עד שלרוב הרגלו בו נעשה טבע שני וכן כפועל
הרע • והב' הוא עם סיות שגור אומר המוקר שהאמר
הוא כפועל המעלה לא כמעלה לכד שהוא הקנין הפך
סברת סיניקו וסינתו שאמרו שהאמר הוא ג"כ כקנין
לכד עכ"ז כתבו מפרשי דבריו שלא נחלק המוקר על
סיניקו רק כשהמעלה הוא בבח ולא כפועל אכל כסיניקו
המעולה עצמו לפועל פועלה מעלת מה כפי קנין השלים
ככנפסו רק לא יעשהו כשכל מונע מה מצונו • הנה
הדבר זה יחשב בעליו מאמר אס הוא טוב וכלתי מאמר
אס הוא רע וכו' נדקו רזל חשב אדם לעשות מזה
ולא עשה כמתקן לו שבר כל עשה ועז' וחס' הסקדמה

טבוון דאנון עבריון קרמוריו בחיוריו
לאובדיהו • וכן אמר המשורר איש בער
לא ירע וכסיל לא יבין את זאת בפרוח
רשעים כמו עשב ויציצו כל פועלי און
להשכרם ערי עד (ר"ל לשוררם משכר
עולם הבא) ואח"כ ביאר ונותן טעם
להצלחתם באמרו להגיד כי ישר ה' וגו'
כלומר שאינו מקפח שכרם • והשלישית
שהרשעים מצליחים במעשיהם מפני
החשגה שהיא על אחרים ובזכותם כמו
שהצליח לבן הארמי בגבסו בעבור יעקב •
וכן נתכרך בית המצוי בגלל יוסף • ולוט
ניצל בזכות אברהם ולא די שניצל בעצמו
לא שהציל ג"כ יושבי צוער • ועז' הדרך
יצליחו בנים רשעים בזכות אבות' הצדיקי'
וכן להפך ופעם מאריך הק"ס בה ימו הרשעים
כדי שיצאו מהם צדיקים כמו שהאריך
הק"ס בה ימו אחז הרשע כדי שיצא ממנו
הזקיה הצדיק • והרביעית הנה הרשעים
מוצליחים במעשיהם וטוב להם בעולם
הזה פעם בעבור עצמם • ופעם בעבור
הצדיקים אם בעבור עצמם כי לפעמים
הק"ס משפיע להם טובה לחזק את לבם
שלא ישובו בתשובה ומונע מהם דרכי
התשובה • ואז בהפך זה שהק"ס מטיב
ומאריך להם אולי ישובו בתשובה • ואם
בעבור הצדיקים כי כאשר הרשע מצליח
אעפ"י שהוא מוחזק ברעתו והצדיקי' רואי'
ומחזיקים עכ"ז בתומתם יתרבה שכרם •
כי אם הק"ס היה מעניש את הרשע תכף
על רשעתו • אז לא היה ראוי לצדיקים
להחזיק טובה כל כך • כי בראותם עונש
הרשע היו עובדים הק"ס מיראה ולא
מאהבה • וכש"כ שכבר אפשר שנרמה
לנו שטוב לו ולכאורה אינו טוב הוא •
כמאמר איפו כל ימי רשע הוא מתחולל
(ר"ל) שהטובות וההצלחות שיש לו לפי
הנראה אפשר שהן רעות לפי שהיא
מתחולל וכואב תמיד ומצטער ורואג •
וכמאמ' דוד רבים מכאובים לרשע • וזה
משל לרשע שדר בבית ישן וגרוע וכותל
הבית נוטה ליפול והיה תחרתו אוצר
גדול ואם היה נופל היה נתגלה לו האוצר •
אבל

מנעוריו וטבעו מחייב הנטיות אשריו ולא רבים יתכנסו
להחלט מרשתי אשר טען ומפני מוקשו : הכ' מנע סתירה
הוא כלי על ידו יוסר העו' אשר ירצה וכמ"ס הסת' פני אשור
שכט אפי ולזה קרא סוף את כבוד נכר עבדי לבנות
סחים כמו מרב ומכית ביד סוף להעניש את ישראל : סוף
כדו להראות בהם גבורתו ית' וידו סתוקה שבאמצעות
זה יראו נדיקים ויכטמו בלש' עוש' וכמ"ס כז א פרעה
כו אני הכבדתי את לבו למען שותי אותותי אה בקרבו וזה
כי יס לדברים ב' תכלית תכלית ראשון ותכלית אחרון
הז' הוא כהכבדת לבו למען שותי אותותי : הכ' והוא המכוון
הוא אמרו ולמען תספר א"כ כתבאר מזה הסקדמה מסויות
הנדיק מוכס על ידי רשע אין מזה תרעומת כלל כי לכך
נכרא כבוד וכמו סוף יתרע' מהסרב למס מותך וסוף הנדיק
רק מהמנוע אותו כן אי אפשר שיתרעמו כבאים מדוע
יכולע הנדיק מרשע ממנו כי הוא אינורק כפלו סדו ית'
לעשות אשר ירצה כמא' הכנף סתפאר הגרון על המנע
כו ועוד קוס התרעומות לא יכסו לדברים רק כנדיק ורע לו
ועיכובו ראית כי עקר תלונתם הוא רשע וטוב לו ואסף
יוכח כמומו' אך טוב לשראל גם ירמי' אשר מחזע דרך
רשעים בלמה והתשוב' כזה הוא כי הנכונים כוודאו לא
התלוננו על כלל הספק ולא על סוית הנדיק נשחת על
רשע כי לכס ידע כל זאת באופן יותר כפלא אמנם
עיקר תלונתם הוה על הפרעה סיוגות מזה בראותם רשע
וטוב לו ונדיק ורע לו אשר מזה יבורו כי סוף עכוד
אקים ולא יסובו אל ה' כמאמר חבקוק כי רשע מכתיר
את הנדיק על כן ינא מפט מעוקל רל' כי תלונתו הוה
כי לא כלום יסינו התשובות לזה הספק : ומוס יגורו
כי הכל כמקרה ואפי' אסף אמר ואני כמעט נטיו רגלי
פגס הוא לא סגיב מיד התשובה לזה הספק וכמעט
נטיו רגליו : ומאמתי עוד כספר ראשית דעת ענין
כאחד על מאמ' רל' שהנדיק נתפס בעון סורגס אמרס
למה כסמכה מותת מרים לפרס' פרה אדמה לומר לך
מה הפרה מכפרת אף מותת הנדיקים מכפרת הגס
סנכית לב' סבות מנע ספסובו אל ה' בראותם כי מת
הנדיק ואין להס על מי לסמוך והס יקמו אל לכס כי
זאת המיתת סוית ראיה להס על עונס : והכ' שהנדיק
סוף קרבן אסה שלס לפני ה' ועולם רות כמות לפניו
מ"ס הוא פליאס דעת וכל סומעיו תכלנה אוביו ומי וס
ואוה הוא אשר ידכנו לבו לעשות אחד מכל סמנע
או לעסוק כסורה בראותו חסס וריב כזה שהנדיק סוכל
עון הרשע : והתשובה לזה הוא דע כי ראש סחוקרים
כטל סכרת סמכיסים סיס ריקות כעולם כי למה יתכועע
הדבר אל מה סאליו יתכועע מוולתו תהקומות אשר
הכל

ירא אקים והוה עובר השם בשלותו מאהבת
השכר ויראת העונש ולזה קרא תגר על
משפטיו יי כאשר באו עליו יסודין : הנה
למדנו מכל אה הראויות הנזכרו : שהק"בה
משניה השנהה פרטית על כל אושו בני
הארס לפי מרדגותיהם ושלמותם :

פרק שני ובו יבאר מפני מה יש רשע וטוב לו :

ואולם

ישאר ספק גרול אם
הדבר כך שהשגחת
ה' תרבק בכל אושו הארס לתת לכל אחר
ואחר כררכיו וכפרי מעלליו : א"כ למה
יש צדיק ורע לו : ורשע וטוב לו : והוה
הקושיא שנרשקשו כבר כמה נביאים כמו
משה רבינו ע"ה אסף ירמיהו וחבקוק ע"ה :
ואעפ"י שחול השיבו כהוגן ובחכמה רמה :
עכ' הניחו מקום לאחרים להתנדרר בה להסיר
קושיות ותלונות הנביאים הנזכרים : כמו
שהאריך בזה בעל העיקרים : ואני הצעיר
לקטתי ממנו העיקר והנחתי השאר לאהבת
הקצור וכתברתי רבריו בלשון צח למען
ירון הקורא בו : והנה תשובתו על זה
ותוכן דבריו הוא שהטוב יגיע לרשע מארבע
סבות : הסבה הראשונה שיפצא רשע
שהוא מצליח במעשיו מצד הוראת המערב'
הכללית שתורה טוב על האומה אשר הוא
יושב בקרבה ואין להתרעס על ההשגחה
הכוללת שכך מסודרת בגזרת השם : כי
כמו שאין להתרעס על חסס למה ברא
לרשע ידים לעשות בהם רע למה לא ישנה
המערבית או הגזרה הכוללת שנגזר' על
האומה כרי שלא יבואו הטובות וההצלחו'
א הרשע אשר הוא בקרבה : השנית
שיבואו אל הרשע ההצלחות והטובות מצד
ההשגחה הפרטי' כרי לגומלו טוב על איזה
זכות טיש לו או על איזו מצוה שעשה :
כי הק"בה אינו מקפח שכר כל בריה : ולזה
הוא משלם לרשע שכר הזכיות שעשה
בעולם הזה כרי לטורדו מן העולם הבא :
כמו שאמר הכתוב ומשלם לשונאיו א פניו
להאבירו : ואנקלוס תרגס ומשלם לשנאוהו :
ה ב טבון

עולם העליון

והשגתו בכל הנמצאות . גם נראה בגמל
ששם בו צואר ארוך מתיחס לאורך שוקיו
ורגליו . וכמו כן הפיל שאין לו צמח .
אבל יש לו חוטם ארוך . כרי שבקל יוכל
ליטול מזונו מן הארץ . ועוד רבים כאלה
בבהמות ובחיות כמו הסוס והפרד שזנבם
ארוך להסיר הזנבים המצעים אותם : הנה
מכל אלה יש לנו דאיה ברורה ער פרטיות
והתהלפות השגחה באישי מין האדם . כי
מאחר שאישי האדם מתהלפים בשלמות
הכח השכלי התהלפו יותר גדול מהשתנות
מין אחד מבעלי חיים על האחר . עד
שנראה שאדם אחד קרוב למדרגות בבחי
בלתי מדברים . והאחר קרוב למדרגת
המלאכים . א"כ ראוי הוא שיהיה בין בני
האדם התהלפות ההשגחה כפי התהלפות
הדרגותיהם בשלמות . ולכן פעמים יגיע
האדם למדרגה ער שיועד פרטי ענינים .
פעם בנבואה ופעם בחלום כמו שנאמר
לאברהם לך לך מארצך וגו' . וכמו שנאמר
לאביסלך בחלום הלילה הנך נת על האשה
וגו' . ולפרעה שהיה רשע הודיע לו רמאו
עי' נגעים שנאמר וינגע ה' ארץ פרעה וגו'
ופעם מודיע לאדם ענינים עי' שליו ונביא
כמו שאירע לבדק בן אבינועם עי' רבורה .
וכן לעלי הכהן ולשאול עי' שמואל :
ולפעמים יהיה האדם במדרגה למטה מזו .
וגאון מוריעים לו מן השמים לה בנבואה
ולא עי' נביא ושליו לא בהער' אקית כמו
שנתעורר יאודה לנטות א הדרך לרמור
כלתו כרי שויצאו מסנה פרץ וזרח . וכן
אביגיל לקראת דוד והכיר דוד שהיתה עי'
הערה אקית . ולכן אמר ברוך ה' אק' ישרא
אשר שלחך היום הזה וכלה דבוס :
ולפעמים על ידי יסורים או חולי או מאסר
ודומיהם . אם על צר האזהרה להעירו
על התשובה . ואם למדק עונותיו . ועל
דרך זה יכהנו בני האדם אם הם עוברים
את השם במהבה יקבלו היסודין בסכר
פנים יפות . ואם הם עוברים מיראה
יקבלו אותם מיראת העונש ואהבת השכר
ויקראו תגר על מרות ה' ומטיחים דברים
כלפי מעלה . כמו שמינינו באיוב שהיה

ירא

אדם ויכסול יסודין בעל כן ירכה שכרו בעלם ולפוש
צפרא אגרא ועיון על זה בספר אוסב משפט להרש' כן כפרק
כ' וכפ' ג' : והרש' יצחק בעל העקדה כתב טעם על זאת
הקושיא כי להיות שהכחורס נתנוכ בוד האדם אם להטוב
ואם להרע לכן סיבה הק' כהסדר הוא כי לו נתן הק' כהטוב
לנדיק זרע לרשע ככל בעל סיו בלם בהכרח ליראת העונש
ולא יסיר א"כ הכחורס בוד האדם אך הים קרוב לגורם .
וכספר בלי חמדה להסכר' שמואל לאמריו מנחתיו ב' תשובות
נכמות על זאת . ה' זאת היא כי שאל אמרו כי העולם נידון
אחריו רוב המדינה וז' ואפשר שיה סוד הנדיק וטוב לו לא בזה
לידו ענינה בעת שהעולם מוכרע לא בן הנדיק זרע לו .
אע"פ שיהיה מוכרע הראשון אשר טוב לו אפשר שכמה ליד
ענינה אחת בעת זפגע שיהיה העולם שקול והמדינה והוא
הכרוע אותם לכך מוכה אשר לו ואזכוי לו שגורס מודענות
לו ולכל העולם וכן הרשע זרע לו חמס הרשע וטוב לו אפשר
עשה מזה אחת בעת היות העולם מוכרע ושקול וזה טעם
מזה אחת קטנה וסכרעס לכך זכות : והכ' הוא אשר
המקרה אם אדם הראשון חטא תולדותיו מה חטאו דכסלמא
חיות ועופות גם הם חטאו ונהנו מעץ הדעם במאמר ר'ל
על פסוק ותתן גם לאישה גם לרבות כל חיה ועוף וזאת
סחול שלא שמע איה ולכן מרבה ימים שג' וכחול ארבע
ימים . חמס תולדות אדם למה זכורו בכחול נז' . חמס
הטעם כי אדם הא' ינדק' וכו' כלולים כל תולדותיו
העתידיים לנחת מחמו במא' ר'ל על פסוק גולמי דאו עמיק
שכל התולדות היו תלויים באדם ים שתלויים בספרו וים
שתלויים במצאו וים שתלו' בפיו וכן ככל אלה ואשר אשר
לעמית זה כאשר אכל מהו מסאדותו כל שתלוי בו וכהתחייבו
מות' נתחייבו גם הם וכן הנקבו בחוס ועל בן הדעת כותנת
שמי שתלוי בפיו של אדם יטעם יותר ממי שתלוי במקו' רמוק
מן הפה כי אינו נהנה כ"כ וזהו סוד זכור הכל על נכון
ואפשר שיה הנדיק זרע לו נתלס בפיו וזה הרשע וטוב לו
היה תלוי במדרך כף רגליו של אדם . וסנה עתה ראו לתת
טעם אם הדבר כן שכל רעות הנדיקים הן בהשגח' למה זה
נדרעמו הכחאים על טובת רשעים זרעת הנדיקים אחרי
שלו הסכות גלוות וזרועות חלולה להם להסלמס האלו שלא
ישיגו אתשובות האלו א"כ כתבנו לזה . וים משיכים
לזה שלא היתה תרעומת הנביא על הסמך בכלל רק שמדוע הנביאים
יכולת הנדיק מרשע ממנו לא זולת זה כי הים ראוי שיבוא על צדיק
הש' עליו יסורים מנדיקים אמרים ולא שסרשע יסתדעליו ורע לו
וישחיתו וזאת הסכנה אינה מספקת ויתבאר זה על ידי
הקדמה מבווארת מענמה לסיות כי ידוע שהרשע נכרף
ומתקיים כזה העולם לנ' סכות אחת טכעית וססתי' השגחתי
טכעית שהרשע הוא כן מנד טכע הסומר בו יגר אדם רע

מנעוריו

שם
למה לא
נדרעמו
הנביאים
על צדיק

מכתבו אבא מארי נ"ע וזל.

כתב א"מ רכב נ"ע שטענענע הכופרים הם שמים
 כהשגחתו של הק"ה כנמצאים השפלים: הא'
 הוא לרוממותו ית' ופתחות ופסלות לו הדברי התחתונים
 ואם כן איך יוכל ויראה כרעתם ופסלותם • ולכן
 מפרסם א' השמים אמנם השמים אשר הם נכופים בלו
 סעור מהאדם ישגות בהם הא' אפס כי מעלבל היח
 ולמטה תכלה השגחתו ית' וכמ"ס איוב העיני כשר לך
 הסעד נרפא יספוט • והטענה השנית הוא הקושא
 הקדומה אשר רבים קללים הפולה והוא רוע הסדר
 הנמצא בזה המציאות צדק ורע לו צדק אובד בצדק
 ורע מלריך כרעתו ואכל וסבב ודען והנה השפלים
 לקושא ראשונה המצאנו בסדר ראשית דעת כי הלא
 אצטנו מודים שהא' ית' אין לו ערך עם שום נמצא וזה
 כי הסכ"ת אין לו ערך כי אפי' באמרנו שהוא כס"ת
 לא יצדק עליו כחוב רק דרך קלוה ואחר שהם מודים
 שהשם ית' משגיח בעליונים מחויב לומר פמשגיח ב"כ
 פתחתונים קל"כ יחויב לומר שהעליונים הם יותר
 קרובים לו מהתחתונים וזה לא יצדק בחוקו יתברך
 אחר שאין לו ערך עם שום נמצא ולקושא שנייה רבו
 כמו רבו התירוצים • ראשונה אמרו כי יסוב הקושא
 הוה הוא בהכחשת הנפא והנפא כי האדם יראה לעיניו
 יספוט על צדק רעע ועל רעע צדק והנפא הוא ב"כ
 סקר כי טובת העולם הזה הכל המה מעשה תענועים •
 והתורן הס' הוא גם כנולד שהרעע רעע באמת אי אפשר
 לרעע אשר מורע ישרא' הוא קלא ועסה מזה אחת ולכן
 הא' משלם על פניו להאביח מעולם הבא ורעת הצדק
 הוא ב"כ לב' סכנת • הא' הוא סק"ה מביא רעות' על
 צדק וזהו לסראות העמים כלם שהוא עובד השם מזה
 לא מיראת עונש ולא לתקות שכר כי יש צדיקי עובדי ה'
 אמנם כנולד עליו רעות יקראו תנ"ד לה' ויתחרטו על צדקת'
 באיוב וביעתו לא כן זה הצדיק שכל הרעות לא ויכלו להיוו
 ממקומאך וקסה אס' וק"ה ודע זאת למה יכול עליו רעות
 כיון קנליו זאת לפניו וספס' ובאמר שאין זה דק לסלימות •
 הצדק כי המעשים האלה הוה אצלו כפח וע"כ הכול קל"ת עליו
 יסורין ורעס סיהו מעשו כפועל והסכנה השנייה היא להיות
 שאין צדק בארץ אשר יעם טוב ולא יחטא ומשה ואהרן ויחינו
 ואכשר שהצדיק חטא בלא וידעוים ולא הרעשו בו וידעו
 שהעבורה מעוממת לבו של אדם ועושה רועס גדול כנפשו
 לכן ירחמנו ית' לטורנו מעוממאנו כעשה' כדי שישאר נקי
 לע"כ: והסכנה השלישית שהק"ה מביא עליו יסורין כלל
 חטא אך כדי להרבות שכרו בעולם הבא כי פסו מה סנענעד

עם היות שהק"ה משגיח על כל
 פרטי בעלי היום ונותן לכל אהר
 ואהר כפי הכנת טבעו די ספוקו וצרכו כי
 הוא זן ומפרנס לכל מקרני ראמים ועד
 בצי כנים הנה ביותר משגיח בהשגחה
 פרטית על מין האדם כי כל עוד שיש יתרון
 לאדם על שאר בעלי היום תגרל השגחת
 השם יתברך עליו • הלא מצינו
 שנברא האדם באהרונה וזה למעלתו כי
 הראשוני היו טפלים לו והוא מבהר הבריאו'
 ואם הק"ה משגיח על השפלים והנבראים
 לצורך האדם • כ"ש שישגיח על האדם
 עצמו: ומה שאמרנו שהק"ה משגיח על
 כל מיני בעלי היום השגחה נפלאה לתת
 לכל מין ומין תכלית שלמותו הנצרך לו
 וגלוי הוא לכל אדם • כי הוא נותן לכלם
 אברים וכלים וכחות נאותים לשמירתם
 ולקיום המין • המשל בזה הבהמות בעלי
 קרנים האוכלים מעשב השרה הנה לפי
 שהחומר שהיה ראוי שיתהח ממנו השינים
 געשו ממנו קרנים ובעבור שלא הספיק
 הטבע לעשות להם שינים בלחי העליון ולא
 יכלו לחרק היטב המזון שם בהם הכח
 להעלות גרה כדי להשלים הלעיסה: זמן
 מצינו שכל שמונותם מצוי כרגים ועופות
 במהרים לעכל • ובמאמר רז"ל בכתובות
 ז' ובקפופות ובהגיס כברי שתפול לאור ותשרף •
 ובכלב שמונו בלתי מצוי מתאחר להתעכל
 מזונו וותר משאר ב"ה טראותא בגמרא
 ב"ר רשב"ת • ודע צדיק דין דלים פי' וידע הק"ה
 בכלב שמונותיו מועטים • לפיכך השגחה
 מוונתתו בבעי שלשה ימים:
 ה' ובבעלי טרף ובקפופות הדורסים שאינם
 נוזנים מן הצמחים • המציא להם הטבע
 בלי שיוכלו לצוד בהם שאר היות ועופות •
 והזמין להם אדם בצפרניהם שמטילים אותו
 בהם בעת טורפם ודריסתם כדי לבשל מזונם
 ולהדריקו • כי כח וחוס האדם מועיל להם
 במקום האש לבשל הבשר: זכן טבע
 הנמלה: אעפ"י שהיא בריה קטנה יש בה
 גרוות הרבה וממנה נדון על חכמת הש'

עולם העליון

העקרים הגדולים • שלא תתחלף התורה
ולא תשתנה בשום זמן • וסמך הדבר
על הפסוק לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו:
וביאר הטעם בספרו המורה לפי שהדבר
השווה והשלם אי אפשר להוסיף עליו ולא
לגרוע ממנו שלא יפסיד השוויון והשלמות
ההוא • ולפי שחתורה תמימה היא כמו
שהעיר הכתוב באמרו תורת ה' תמימה •
א"כ אי אפשר שתשתנה בשום זמן •
זה תורף דברי הרמב"ם במקומות רבים
בספריו: אבל דבריו צריכים עיון גדול •
באין לו זה השורש ואלו חיות קבלה
בירו ולכן נקבלנה בסבר פנים יפות •
אך לפי הסברא הישרה אין אנו רואים
שום ראיה לדבריו מהכתוב שהביא ז"ל
על שלא תתחלף התורה ולא תשתנה
לעולם לפי שהכתוב הזכיר אינו מזהיר
אותנו לא שלא נוסף ולא נגרע מדעתנו
על המצות • אבל מי ימחה להק"ב שהוא
לא יוסיף ולא יגרע לעולם: ולענין
השוויון והשלמות שאמר הנה כל זה שייך
בדבר השווה בשכל (ר"ל סיניור סגדס בסכלו
סכול סוס) אפשר שישתנה כפי הכנת
המקבלים • המשל בזה המזון השווה אל
הולך הוא החלב • והשוה א' הבחור הוא
הלחם והבשר ויין • כן המצות האריות
ה צריכות להשתנות כפי הזמנים • כמו
שנשתנה איסור הבשר מבעל חי שנאסר
לאדם הראשון והותר אח"כ לנח ובניו •
מפני קלקול הדעות שאירע לקין ולזרעו •
ולא ברברו מי שכתב שלכך נאסר הבשר
לאדם הראשון לפי שהיה העולם חדש •
שאם הק"ב היה מתיר לאדם אכילת
בשר היה אפשר שיפסדו מינים הרבה מן
חב"ח • כי זה הטעם אין לו טעם ולא
דוח • שאם היה הדבר כן היה ראוי ג"כ
שלא יתירנו לנח ולבניו • כי בימים ההם
היו הבעלי חיים יותר מעטים מאשר היו
בימי אדם הראשון • ועוד כימי נח היה
המין האנושי יותר הרבה משהיה בימי
האדם • גם לפי דבריהם מן הראוי היה
שלא יחזור הק"ב ויאסור קצת מן
הבהמות והחיות לישראל לאחר מתן תורה

לא מבאן אתה למד שהדת האלהית אפי'
שלא תשתנה ולא תתחלף בכל דבר •
אפשר שתשתנה בחלק אחר • מן האיסור
א' ההיתר ומן ההיתר א' האיסור • כפי
השתנות מקבלי התורה • ואל יבהלוך
כמה פסוקים שבתורה שבכתב שיש
פתחון ומקום למינים לרדות והאגרות
התמוהות • והמהרשים הקשים והנפלאים
והגזומות והמשלים שבתורה שבעל פה
שהביאו רז"ל: והאומות לועגים
עליהם ומחרפים אותנו בהם • כי כבר
קדמוני כמה גאונים עולם אשר אנני
בעלכם כקליפת השום • שהשתדלו לבאר
אותם באר היטב ולהשיב עליהם בחכמה
רמה כדי להסיר מהם כל ספק ופקפוק
כמו שעשה הגאון רב סעדיה בספר
האמונות והדעות • ובעל ספר הכוזרי •
והר"דק בפירושו • ובעל ספר חזקוני
האמונה • ובעל ספר הנצחון • והרב
אבראמנאל בספר משמיע ישועה • והרבה
בא • ועל הבאמרים שבתורה שבעל פה
השתדלו לסתום פי המלגלים הרב בעל
כפתור זפרח • ובעל ספר באר הגולה •
ובעל ספר מאור עינים • ובעל עין ישראל
בכוונות האגרות שלו • וכל אחד ואחד
האריך למעניתו • והרוצה לחקור בעניני
האלה יעיון בספריהם הנכבדים וימצא את
מבוקשו לכל אות נפשו:

המאמר רביעי

ידבר בעיון השגחת הש'
על כל הפרט
בעולם השפל הזה וביותר על פרט מין
האנושי • ובו שלשה פרקים:

פרק ראשון

וספר איך הק"ב
הוא חמנה עולמו
בתסוד ובריותיו
ברחמים זן ומפרנס לכל מקרני ראמים
ועד כצו בניס:

ועתה

נדרקור אם דדת דאק'ת אפש' לתתהלף לאזמה אדת בעצמה ברתהלף הזמני' או אם אי אפש' שתשתנה כי אם שתקיים לנצח והנה יראה ש'אי אפשר לדת דא'ות שתשתנה וזה משלש סבות : אם מצד הנותן : ואם מצד המקבל : ואם מצד הדת בעצמה : האשונה מצד הנותן אי אפשר שתשתנה : כי הדברים הנרצ'י' אצל הש'ית שהוא הנותן אי אפשר שירצה פעם או ר' דבר אחר וישתנה רצונו א' ההפך כי א"א שירצ' דא'ית פעם אדת היושר והטוב : ופעם אדת העול והרע : א"כ למה ישנה דאל דדת דא'ות באהרת : שנית מצד המקבל ג'כאי אפשר שתשתנה כי לפי שדאומ' הושרא'י המקבלת דדת אהרת היא ולכח' תשתנה דתה אהר זמן רב : כי ההכמה הדתיית היא בכל עתות וחכמים שוה : א"כ לא יצוויר שתקבל דדת שינוי מצד המקבל : שלושית גם כצד הדת בעצמה אי אפשר שתשתנה כי אהר שכוונת התורה דא'ות להודיע לבני האדם ענינים שכל'ים ודעות אמתות ש'אי אפשר לצייר השתנותה בשום צד וזמן : לפי שכדעוה' דאמתיות אי אפשר שיפול בדם שנוי כלל : כי אי אפשר שתהיה דאורות פעם אהר אמת ופעם אהר יהיה הרבוי אמת : ולכן לפי הנראה אי אפשר שיפול שינוי ברת דא'ות לא מצד הנותן ולא מצד המקבל ולא מצד הדת בעצמה : אבל אם נעיין היטב בענין זה נמצא שאינו כן הנכנע שלא תשתנה דא'ות לעם אהר כפי השתנות טבע העם ההוא אעפ"כ לא יתויב שינוי אצל הש'ית : כי כמו שהרופא היודע סבת ההולי יתן הוצהגה א' ההולרה אל זמן משוער אצלו ואינו בגלה להולרה בונתו : ומאשר יגיע הנמן שנתחזק ההולרה כהלוי ושנה הרופא הנהגתו ויתיר לו מה שאכר ויאכר לו בה שהתיר : ואין צריך ההולרה לתמוה על זה שיאמר לו למה לא נתת לי בתהל' הנהגה כספקת לבל הזמני' : לפי שהרופא נתן ההנהגה הראשונה כפי ידיעתו שדאוי לחולה כן : ואח"כ שינה הנהג' כפי השתנות ההולי ועכו לאתחייב

זה שינוי אצל הרופא : כן עז הדרך איננו דסרון אצל הק"בה : אם לא נתן בתהלה תורה והנהגה כספקת לכל הזמנים : כי כשנהג' דתורה ידע שרספוק עז זמן ששיערה דבכנתו להבין המקבלים ולתקן טבעם שיוכלו לקבל ההנהגה השנית אעפ"י שלא גלה זה לבני אדם : כי כמו שיעשה ח' המלמד עם תלמידיו שירגילוהו בתהל' בדבר קל והבנה עז שיורגל בזה : אח"כ ירגיל אותו לענינים עמוקים : שלא היה ראוי איהם בתהלת' למורו : כן הק"בה נרמן לאדם הראשון בתהלה כעט מצות : והם איסור אכילת מעץ הדעת ובשר בעלי חיים : ואח"כ שינה הדת לנה והתיר לו הבשר ונתן שבע מצות : ואח"כ במתן תורה תרג' מצות כפי השתנות טבע האנשים : ואם יאמר האומר אין ראוי שתקצר יד ה' ש'לא יוכל ליתן הנהגה כוללת לכל בני האדם שוה בכל הזמנים : הנה זה ידמה לשאת השואל למה לא ברא הש'ית כל בני האדם צריקים : כי זה יהיה יותר שלמות א'ות : או למה לא ברא הק"בה כל בעלי חיים בעלי שכל ומדע לשבח את ה' : כי זה יהלוק על טבע המציאות : וכן יכול אהר לומר למה לא יעשו כל הדברים בדרך גס : אבל שאלת כלה הבל המה כי דדבר המוסכם אצל כל החכמים התורניים הוא שמהג' השבע יקר מצד בעיני ה' : ושלא ישנהו א' להכרח גדול : והרוצה לחלוק ולשאול רבדים באלו הדעות בידו כמו ש'אמר רז"ל שהתורה סס תם וסם חיים לכל שנאמר ולכל בשר מרפא : כי למייעינים היא סס חיים : אבל היא סס המות למשמאים בה :

פרק שרישי

בו יבואר שלמה רתתהלף ולא תשתנה התורה לא כולה ולא מקצתה לעולם :

אמנם

דעת הרמ"בם שלא תשתנה התורה לעולם : לא כולה ולא מקצתה ולכן שם זה הדבר אהר מן העיקרים

מעשה טוביה

וְאִם לֹא הָיוּ מוֹדִיעִים וְאִם לֹא הָיוּ מוֹדִיעִים
הַבְּחִינָה הַשְּׁנִיָּה אֲשֶׁר מִצַּד הַשְּׁלִיחַ הֵנָּה
הוּא כְּשׁוֹתְבֵר וְיִתְאֲמֵת שֶׁהוּא נִבְיָא מוֹחֶזֶק
וְשֶׁהוּא שְׁלִיחַ לְהַנְתֵּן הַדָּת עַל יְדוֹ בְּאִמּוֹת
(ר"ל בְּאִמְרַת גְּמֹר שְׁאִין בּוֹ שׁוֹם סִפְק
וּפְקֻק לְגִמְרִי) עֲצָמִי : הָרִי הוּא בּוֹרְאוֹ
תּוֹרָה אֱמִיתִית וּבִיאוֹר זֶה כָּל דְּבַר נִתְאֲמַת
עַל שְׁנֵי פָנִים אִם אִמּוֹת עֲצָמִי וְאִם אִמּוֹת
בְּלִתֵּי עֲצָמִי . וְהָאִמּוֹת עֲצָמִי הוּא כְּאֶשֶׁר
יִתְאֲמַת הַדְּבַר מִצַּד סְבוּלָתוֹ אוֹ מִצַּד סְנוּלָתוֹ
הָעֲצָמִית . וְהָאִמּוֹת הַכֻּלִּית עֲצָמִי הוּא
שׁוֹתְאֲמַת הַדְּבַר עַל הָרֶךְ מִקְרָה לֹא מִצַּד
סְבוּלָתוֹ וְלֹא מִצַּד סְנוּלָתוֹ הָעֲצָמִית .
וְהַמֶּשֶׁל בִּזְרָה לְשְׁנֵי רוֹקְחִים שֶׁבָּאוּ לִפְנֵי
הַכְּמִי הַרְפּוּאָה לַעֲשׂוֹת מִרְקָה הַטְרִיאָקָה
וְאָמַר הָרֹאשׁוֹן כִּי יִרְקַח הַטְרִיאָקָה רְקוּחַ
טוֹב וְיִפְרֶה שׁוֹצִיל אֶת הָאָדָם מִכָּל סְמוֹ
הַטּוֹת הַחַמּוֹס וְהַקְרִים וּמִכָּל מִינֵי אֲרֻסִּים
בְּרֹאִיהֶם בְּרוּרָה שֶׁהוּא מֵרָאָה לָהֶם בְּשֶׁר
הָאִפְעָרָה וְכָל הַסְּמִים הַשְּׁוִיכִים לַעֲשׂוֹת
הַטְרִיאָקָה זֹאת . וּמִנְסָה סְנוּלָתוֹ כָּל הַסְּמִים
הַפְּשׁוּטִים וּכְחוֹתֵיהֶם אַחֵר לְאַחֵר לִפְנֵי
הַרְפּוּאִים הֵנָּה בִּזְרָה יִכִּירוּ כָּל־שְׁאִין בּוֹ
שׁוֹם חֹשֶׁשׁ זִיּוֹף : וְהַרְקוּחַ הַשְּׁנִי מִתְפָּאֵר
ג"כ וְאָמַר שֶׁהוּא יַעֲשֶׂה טְרִיאָקָה טוֹבָה
וּמוֹעִילָה לְכָל מִינֵי סְמוֹת הַמּוֹת וּמִבִּיא ג"כ
רֹאִיָּה לְדַכְּרוֹ שֶׁהוּא יִלְךְ בְּמוֹ אֵשׁ וְלֹא
יִכּוּה וּכְיוּצָא בִּזְרָה : הֵנָּה אֶעֱפִי שִׁיעֲשֶׂה
זֹאת הַבְּחִינָה עֹכֶז אֵין זֶה רִאִיָּה עֲצָמִית
שֶׁהַטְרִיאָקָה שֶׁעָשָׂה הוּא אֱמִיתִית כִּי אֶעֱפִי
שֶׁהִלֵּךְ בָּאֵשׁ וְלֹא נִכּוּה אֶפְשׁ שׁוֹתְאֵת הַסְּנוּל
בְּטְרִיאָקָה לְבַר וְלֹא לְהַצִּיל מִשְׁאֵר סְמוֹ
הַטּוֹת : וְעַל זֶה הַדֶּרֶךְ בַּעֲצָמוֹ הוּא בְּחִינַת
נְבוּאָת הַנְּבִיָּא אוֹ הַשְּׁלִיחַ כִּי הַנְּבִיָּא שִׁיתֵּן
אוֹת עַל נְבוּאָתוֹ בְּרֹאִיָּה זֶה לְמִשְׁלֵל שֶׁהוּא
יִלְךְ בָּאֵשׁ וְלֹא יִכּוּה הֵנָּה הוּא אוֹת שְׂרָאוֹי זֶה
הָאִישׁ שִׁיעֲשׂוּ נִסִּים וּנְפִלְאוֹת עַל יְדוֹ אֲבָל
אֵין אִמּוֹת עֲצָמִי לְנְבוּאָה וְכִּשׁ שְׂרָאוֹיָה
רֹאִיָּה שֶׁתִּנְתֵּן הַתּוֹרָה עַל יְדוֹ : כִּי הֵנָּה
מִצִּינוֹ שֶׁנַּעֲשִׂים אוֹתוֹת--וּמוֹפְתִים הַרְבֵּה
ג"כ עַל לְהִטּוֹ וּכְשׁוֹף . גַּם נַעֲשׂוּ הַרְבֵּה
אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים עַל הַצְּדִיקִים וְהַסְּדִיקִי עַל יוֹן
שֶׁלֹא הָיוּ נְבִיָּאִים . כִּמוֹ שֶׁמִּצִּינוֹ בַּעֲנִין

בכס
פצ"א

מַחְלֻקָּת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְחַכְמֵי שְׁכוּתֵי
בֵּית הַמִּדְרָת הָיוּ עֲצָמִי . וְנַעֲקֵר הַהֲרֹב
מִמְקוֹמוֹ וְהוֹדֵר אִמְתָּה הַמִּים לְאַחֲדוֹי : וְכֵן
בַּהֲרֵבָה מִקּוֹמוֹת כְּנָסִי חֲתִי הַמַּעְגָּל וְכְנָסִי
ר' הִנְיָא בֶּן רֹסָא וְכִר' פִּינְחָס בֶּן יִצְחָר
וְכִנְקְרִימוֹן בֶּן גִּדְיוֹן וְכִחְנִנְיָא מִישָׁא וְעִזְרִיא
שֶׁנִּיצְלוּ מִכַּבְשָׁן הָאֵשׁ וְעַכְשָׁי לֹא הָיוּ בְּלֹא
מוֹחֲזָקִים לְנְבִיָּאִים בִּישְׂרָאֵל : וְלִכֵּן בַּעֲבוּר
שֶׁהָאוֹתוֹת וְהַמוֹפְתִים שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל מִשְׁחָה
רַבִּינוֹ ע"ה עִם הַיּוֹת שֶׁהָיוּ רַבִּים וּנְפִלְאוֹת
מֵאֵד בְּשִׁינוֹי מִכְּעוֹ שֶׁל עוֹלָם לֹא הָיוּ מוֹפֵת
עֲצָמִי לְנְבוּאָה (כִּי עֲרִין הָיוּ יִשְׂרָאֵל
מִסּוּפָקִים בְּנְבוּאָתוֹ) וְתַרְעָ שֶׁהוּא כֵּן שֶׁהָיוּ
אַחֵר כִּתֵּן תּוֹרָה אִמְרוּ לְמִשְׁחָה הַיּוֹם הַזֶּה
רֹאִינוּ כִּי יִדְבֵּר אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וְחִי נִרְאָה
מִזֶּה שֶׁעַד הֵנָּה הָיוּ מִסּוּפָקִים בְּמִצִּיאוֹת
הַנְּבוּאָה . עַם הַיּוֹת שֶׁהָאִמִּינוּ בְּמִשְׁחָה שֶׁהוּא
עֹבֵר נֶאֱמַר לְשֵׁם יִרְתַּכְךָ וְרִאֲיוֹי שִׁיעֲשׂוּ
אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים עַל כִּמוֹ שֶׁכְּתוּב וְיִאֲמִינוּ
בָּהּ וּבְמִשְׁחָה עֲבָרוּ : הֵנָּה מִפְּנֵי זֶה תִּמְצָא
שֶׁאָמַר ה' לְמִשְׁחָה בְּמִתְּ הֵנָּה אֲנִי בֹא אֵלֶיךָ
בַּעֲבַד הָעֵנָן בַּעֲבוּר יִשְׁמַע הָעַם בְּרַבְרִי עִמָּךְ
וְגַם כִּךְ יִאֲמִינוּ לְעוֹלָם . כְּלוּמַר אֲנִי רּוֹצֵה
לְאֲמֵת לָהֶם מִצִּיאוֹת הַנְּבוּאָה עֲצָמָה וְגַם
לְאֲמֵת לָהֶם שֶׁאֵתֵר שְׁלוֹת מֵאֲרָצוֹת לְתֵת
הַתּוֹרָה עַל יָדָךְ וְזֶה יִחַל בְּשִׁחַם יִשְׁיִנוּ לְמַעֲלַת
הַנְּבוּאָה כִּי בִזְרָה יִדְעוּ שֶׁאֲנִי רּוֹצֵה לְתֵת
הַתּוֹרָה עַל יָדָךְ וְזֶה יִהְיֶה אִמּוֹת עֲצָמִי
לְנְבוּאָה וּלְשְׁלִיחוֹת הַשְּׁלִיחַ הַהוּא . וְאַלֶּה
שְׁנֵי הַדְּבָרִים הָיוּ הַכְּרָחִים לְאֲמֵת שֶׁהַתּוֹרָה
הִיא מִן הַשָּׁמַיִם . הָאֶחָד מִצִּיאוֹת הַנְּבוּאָה
לְפִי שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל הָיוּ נְבִיָּאִים בְּאוֹתָהּ הַשְּׁעָה
וְשִׁמְעוּ קוֹל ה' מְרַבֵּר אִיהֶם עֲשֵׂרֶת הַדְּבָרוֹת :
וְהַשְּׁנִי שֶׁשִּׁמְעוּ קוֹל אוֹמֵר לְמִשְׁחָה לֵךְ אִמּוֹר
לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאַהֲלֵיכֶם וְזֹאת פֶּה עֲמוֹר
עִמָּדִי וְאַרְבַּר' אֵיךְ אֵת כָּל הַמִּצְוָה וְהַחֲקִים
וְנֹו' וּבִזְרָה נִתְאֲמַת לָהֶם כִּי מִשְׁחָה הִיָּה הַשְּׁלִיחַ
שֶׁתִּנְתֵּן הַתּוֹרָה עַל יְדוֹ וְזֶה הוּא הַתְּפָרֶשׁ
שֶׁיֵּשׁ בֵּין נְבִיָּאִים סְתָם וּבֵין הַשְּׁלִיחַ הָאֱמִיתִי :

פֶּרֶק שֵׁנִי וְכֵאֵד אִם הַדָּת הָאֱלִית
אֶפְשָׁר שֶׁתִּתְחַלֵּף אוֹ אִם
שֶׁתִּקְוִים לְנִצָּח :
וְעַתָּה

אמנם

במספר המלאכים וכמותם
התחלפו הרעות ואל
הפילוסופים כי קצתם אומרים שבהיותם
שכל פשוט אי אפשר שיצויר הרבוי בהם
כי לא ימצא הרבוי ברבים אם לא מצד
החומה והאחדות מצד הצורה ולפי שהמלאכי
אינם בעלי חמר הנה אי אפשר בשום צד
שיהיה חלוק או רבוי ביניהם לא כשיהיה
אחד מהם עלה (ר"ל סבה) והאחר עלול
(ר"ל מסובב) ולפי זה יאמר שמספר
השכלים הנבדלים הם עשרה במספר הגלגלי
שהם תשעה או עשרה עם החומר שתחת
גלגל הירח: ובת התורניים כפו הרמב"ם
והרלב"ג ורבים אחרים זל שנמשכו אחר
זה הרעת הפילוסופית ויאמרו שמספר
המלאכים במספר הגלגלים המתנועעים
בתנועות מתחלפות כי לכל גלגל יש מניע
שכלי מיוחד המניע אותו כרתנוערתו
המיוחדת ולפי שמספר הגלגלים האלה הם
מ"ט או חמשים יהיו מספר המלאכים
כמו כן מ"ט או חמשים וסברתם בנויה
על מאמר ד"ל שאמרו חמשים שערי בינה
נבראו בעולם וכולם נמסרו למשרה חוץ
מאחד שנאמר ותהסרהו מעט מאלהים:
ואומרים שהמלאכים האלה נקראו שערי
בינה לפי שכל אחד מהם יש בו השגה
מיוחדת בפני עצמה וכל זה הולק על
דעת התורה כי הכתוב אומר שיש רבוי
המלאכים נמצאים בעצמם מלכד אלה
אשר נשלחים לבני אדם כמו שביארו
ח"ל על פסוק רכב אלקים רבותים אלפי
שנאן ועל פסוק אלף לפני ושמשוניה
ויש עוד מלאכים אחרים משתלחים לבני
אדם כמו שנמצאו כמה פסוקים עז והדעת
הזאת מוסכמת לכל המורים בתורת משה
ולפי זה נראה שלכל מלאך יש פעולה
כפני עצמה והשפעה מיוחדת ובעבור
שהכבדים הם רבים במספרם ולכל אחד
יש לו משפיע א"כ יחוייב שיהיה כמו כן
רבוי במלאכים כמו שיש בכוכבים וזה
מסכים עם מה שאמרו ח"ל אין מלאך
אחר עושה שתי שליחות ולא שתי השפעות
(ר"ל שיש לכל מלאך שליחות וכה מיוחד

כתאר שלימיות הק"בה) ולפי שתאר
השלמיות אשר בו יתברך הסכלות תכלית
נמצא בהכרח שיש רבוי גדול מהשכלים
הנבדלים כפי התחלפות השגתם ממנו ית'
וכפי הפרש הכח הניתן להם וזו דעת
נכונה ואמיתית מסכמת לתורתנו הקדושה
ולעיון שכלי ונהנה לא ראיתי להאריך
יותר בענין המלאכים כדי שלא תכבד
העבודה על המעיין ומי שיתאוה להעמיק
יותר בעניינים האלה יעיין בספרי הרמב"ם
ובפירושי הרב האבראבנאל בישעיה סימן
ו' ובמעשה מרכבה שביחזקאל ושם יראה
נפלאות ויראה את צמאו בכל אות נפשו:

המאמר השלישי

ידבר בביאור שורש האמונה שתורתנו
הקדוש היא אמיתית ואק"ת וניתנה למשה
מן השמים ושלא תשתנה ולא תבטל
בשום זמן מרהומנים ויש בו שלשה
פרקים:

קודם

שנבאר שתורתנו הקדושה
היא אמיתית וניתנה מן השמי'
ושלא תתחלף ולא תבטל בשום זמן
נעיר ספק אחד כמה תבחן שהיא אמיתית
כי אחר שאנחנו מוצאים דתות הרבה
ובל אחד מבעלי הדתות האלה יאמ' שרתנו
אמיתית ואק"ת כמה יורע איפה ההבדל
בין הדת האק"ת האמיתית ובין הדת
המויפרת והשקרנית והתשובה עז
שהבחינה שתורתנו אלק"ת היא תהיה
מב' צדדים האחת מצד התורה בעצמה
והשנית מצד השליח אשר ניתנ' על ידו
והנה מצד התורה בעצמה רתבחן בזה
האופן שאם יש בה חיסודות והעקרים
הראויים לה כגון עיקר מציאות חשם
ושהוא יחיד ושאין לו גוף ושהוא בודא
עולם ומגלה רצונו לבני האדם על יד
נביאיו ושמשיגה על בני אדם לתת לאיש
כדרכו וכפרי מעלליו וכיוצא באלו
הענינים הנמצאים בתורתנו ואם היא אינה
חולקת על יסוד מיסודות האלה או בשרשים
המסתעפים מהם הנה בודאי היא אלק"ת
ואם

דף ו נתם התורה ל השמש כי כמו שהשמש הוא שלמות האור וכל גשם כהיר ספידיו כן כמו התורה היא שלמות האדם העוסק בה . ג' כמו שהשמש משמח חוש הראייה לברואים ומכאיו לחלושים כן הענין בתורה שהחכם שמח בשמעו דברי תורה לא כן עם הארץ ביוגלם ספרו קבלה : ד' כמו שהשמש מעורר הכעלי מיום משנת הלילה הגמל למות כן כמו התורה הלל הוא בראש הומות תקרא תקונו לתוכחתו וכמ"ס ראש נתתי לפניך וגו' ובמדת בחיים וגו' . ה' כמו שהשמש מטביע התמונות במראות המלגטות עד שזוהר וזוהר דב מתוכה כן כמו התורה מטביע את תמונת העוסק בה בתוך הערלה גדול מלכו של עולם ית' גם כשכלם של המלאכים שהם המראות המלגטות וז"ל קראויון שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלון וק"ל . ו' כמו שהשמש מתנועע כפי הכנת הסומר אשר לו יגיע כי אם יהיה בגשם ספידיו יזכירו ויבדקו וספק כספק כי הענין בתורה כי תורתו של אליהו אשר היתה סבת אבוד נכשו ובענין כי יסדו דרכי ה' נדוקים ולכו בה וכפצים יכשלו בה . ז' שאלנו את הפסח ה' אכלו לשם אכילה גסה עליו נאמה ופושעים יכשלו בה . ח' אכלו לשם שמים עליו נאמה ונדוקים ולכו בה : ו' כמו שהשמש נתוקף בעצמים הכסודיים שנראה האור על העצם הנבחר כלומר ספוד וכמסך מקצה אל קצה : י' חכמים בעצמיהם התקדוים הוא כהפך נתמעט האור ונראה כולו בחקום ה' עב וכפול כן הענין בתורה כמד"א ומתלמודי ויתר מכולם יש מפור ונוסף עוד ועל הספק אר"ל חזקת דברי תורה מתבאר בעיני עם הארץ כשהתלמוד חכם עצמו מבזה אותם כן אלה קצת בגולות הנמצאות באור השמש וכן נמצאים יותר בסלמות בתורה למה שהיא תכלית הספק והנוף יחד וזוה נכיר כי הוא המאירה הסרה ופז העולה מדברי אר"ל לנו סס והקדמה שהכחנו לעי' כסם כד הקמח מנצתי עוד ג"כ בדרשות ר' יודא מדוואה .

המאמר השני

מדרב במציאות המלאכים מהותם ואיכותם וכו' שני פרקים :

פרק ראשון מדרב במהותם :

בהיות שדברנו במאמר הקודם ממציאות הבורא ית' שהוא סבת כל הסבות וממציא כל הנמצאים ושהוא אחד קדמון ושאין לו גוף ולא כח בגוף . נדבר עתה בעזה מענין מציאות המלאכים הנקראים שכלים נברלים דהיינו ג"כ לעולם העליון וקודם זה ראינו לבאר שם מלאך ועל כמה פנים יאמר : ודע כי פי' שם זה שליח ויאמר ראשונה על שליח אנשים . כמו וישלח יעקב מלאכים תו' . שנית על הנביא הנשלח מ'ה . כמ"ס ויעל מלאך ה' מהגלגל אל הכוכים . ונאמ' וישלח מלאך ויוציאו ממצרים והוא משה . שלישית יאמר בעצם וראשון' על השכלי הנפרד אשר בונתנו עתה לדבר מהם : ואמנם שהמלאכים נמצאו זהו דבר ברור ומפורסם שאין צורך להביא עליו ראיה כי לא לבר הורו עליהם הפילוסופים וכל חכמי הנזירים שהם נמצאים אלא שאף תורתנו הקדושה מעידה על מציאותם וזוכרת אותם בהרבה מקומות . ובקצתם קוראה אותם בשמם .

ואין צורך להביאם פה כי ידוע הוא לכל משכיל : ואולם בענין מהות המלאכים ואיכותם . היו מן הקדמונים שהשבו שמהם היום מרה ומהם מאש והביאו ראיה לרעתם מהפסוקים האומר עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט : אבל הרב אבן עזרא מכחיש סברתם ואומר שכוונת הפסוק אינו כן (עיון בפרשנו על הפסוק בראשית כמלת הסמים ותמצאו) וכמו שדרשו רז"ל הגיגה על מלת חשמל כאלו אומר חיות אש פי אין ממללות : אבל רוב חכמי האמת וגם בת הפלוסופים כולם הסכימו שהם צורות קדושות נבדלות מכל חומר : ולכן נקראו אצלם שכלים נברלים . לא שחזו מראים עצמם לבני אדם ר"ל לאבות הקדושים או לנביאים ברמות אנשים וקצתם ברמות אש וכיוצא בזה : גם מנויהם ופקירותם נברלים ונפרשים . כי יש מלאך ממונה על האש . ויש על המים . ויש על השלג . ויש על הברר וכיוצא בהם :

פרק שני מדרב במספר המלאכים וכמותם :

הבורא יתברך מצד אותות פעולותיו וחכמתו ויכלתו בכל הברואים ונשכיל ונבין בעינינו ואז יאיר שכלנו ביריעתו ונשיג במנו כל מה שיש בכח שכלנו להשיג אבל אם נטרוד ונטריו שכלנו להשיג הוויתנו ועצם כבודו ולרמותו ולהמשיגו במתשבותינו לשום גוף ונשם בעולם . גפסר שכלנו והפרכתנו ולא נשיג בהם שום דבר . כמו שיקרה לזה שרוצה להביט א עין השמש וזהו . כדי להשיג מהותו : ולכן צריכים אנו להזהר במאד בענין זה ולזכרו בחקירותנו על מציאות ה' אהדותו וקדמותו לרעת כי הוא ית' איננו גוף ולא כח בגוף ואי אפשר לשום דבר להמשיגו .

יד הגה ביארנו במאמר הראשון שהות היסוד מיסודי אמונתנו שיש אלוך נמצא יחיד קדמון ואינו גוף ולא כח בגוף וההכס ישמע ויוסיף לקח :

המאמר השני

בכל פעם כי עד חצי היום מוסיף וסולך מעט וזילך מתחבר וסולך ואינו בהשוויה אחת לעולם אלא משתנה וסולך פעם אחר פעם אבל התורה משפטו ה' אחת נדקו יחדו : והרב ר' משה אלמוגנינו ז"ל בספר תפלה למשה מאמר שני חלק ראשון הביא על לו פסוקי הקדמה כאחת בשם ר' יואל אבן שועב ואמר סבוכתו להורות על המס' עקרים מפורסמות מפאת הברמיוס השמימיים אשר הם נמצאים בתורתנו הקדושה יותר בשלימות . העקר הראשון מציאותו ית' כי על זה מודים כלי כפך כתובעתם והוא הרמון באמרו יום ליום יביע אומר כי הוא יביע ויפרסם מציאותו ית' כי כל מתנועע יס לו מנוע עד הניענו אל המנוע הראשון : והתורה תעיד על זה ביותר מאמר ששומרים התורה בעל כרחך נרוך פיהם כנמצא מי קצוה עליה ועדות התורה בזה באמנה ויותר מעדות השמים גם כי כל עדות השמי' אינו מפורסם רק אצל המעיינים ועדות התורה אפילו לפתאים וז"ל מחכמת פתי : העקר הס' הוא מדוע העולם כי זה מתפרסם ע"י גרמי השמים מאמר שהם על שיעור מונכל זה ולפי יורה על רמון מחדשם שרצה קאיו באופן זה ועל גבול ומספר הסוף זה מתפרסם יותר ע"י התורה מאמר ק"ס בה מצות פשה ומצות ל"ה הכל במספר מכוון ומספר מונכל יורה מציאות המנכיל אותם כלי ספק וזה שיעור מונכל יורה מהות הוראה זאת מעולה ככ' פנים ה' מאמר שהם ישרים מכל החכמות העיוניות וגרמי השמי' סיכול בהם באמת' הספק והעקר מציא' בתורתנו הקדושה . הס' שהמדקדק במספרה הנה שפרו אתו ופעולתו לפינו מציא' במספר הברמיוס השמימיים כי מה יוסיף ומה יתן לדעת מספרם : העקר ט' ההשגחה שזו מודים כתנועתם התמידות שהם נתן להם פח ונכרה להיות מושלים בקרב תכל ולהרכיב היסודות ולפעול בכוון בוראם כי כן צוה והוא אחר ויהי והוא הנדמו לעול כמ"ש ובקנה תכל מליהם : אמנם התורה תפרסם זה יותר מפני שמהורה עיני המעיינים בה בדרושים אלהיים ואמות הוראות השגחה או ירמון כי השמים להיותם ספוריים אינם מאזרים לחון שכל דבר ספורי אינו מאיר ואין לו גוון רק הוא מוכן לקבל המראים והגוונים כולם כמו המים והזכוכית אבל התורה עם היותה ספורית וכרה מ"מ מציאה לחון וז"ל כרה מאירת עינים : העקר טז' הוא שראוי לעבדו ולא לוולתו קלום מורים השמים בפרסום גדולתו ומעלתו וכבודו ית' אשר מזה ימשך היראה ממנו ולא לוולתו הממשל והוא נרמון בהשמי' מספרו' כבוד א' והתורה תודיע זה יותר בשלימו' אכזי' אהיך לא יהיה לך אלוקים אחרים וכו' וזאת ההוראה הוא מעולה יותר ככ' פנים א' כי בגרמי השמים אפשר שיכזב האדם לידי טעות ולחשוב שם סבות ראשונות לכל דבר וק"ס בהם כח בעצמם לעשות חיל ולא תהיה היראה מגרמי השמים טהורה אמנם היראה מצד התורה טהורה מכל אס וז"ל וראת ה' טהורה . והס' כי כראות המעיין כתנועות השמים חלופי התנועות והסתרה תחת הארץ יחלף כמו מצד אותם השינוים בכל עת אמנם התורה האהית אינה נסתרת והיא במצב אחד לעולם וז"ל עומ' לעד : העקר החמשי סבר ושועב אשר זה מורים השמים כתנועתם וחלופי מנכס ומכניסה וננוצותיהם . וקייבו אותות ומופתים בשמים וכאן והוא הרמון בכל אס ובקנה תכל מליהם והתורה האהית תורה על זה יותר בשלימות לב' טעמים א' כי משפטו הכוכבים יכזבו לפעמים כי הסי' ישדד המערכת לעת הצורך לאיוו תועלת האומה הנכמרת השנית שאינם צודקים יחד על כל האפסים המתפעלים מהם כי אינם מכניסים בין עובד אהים לאשר לא עבדו מה שלא יקרה וס' לתורתנו ית' כי משפטיו אחת ולא תפול בהם כוכ' וז"ל משפטיו ה' אחת ועור שהם צודקים יחד לנדוק ולרשע איך כפי ערכו ושלמותו אס לטוב ואס לרע וז"ל נדקו יחדיו . ע"כ כוונת הר"י שועב ז"ל אמנם לתקלום דבור השמש והתורה מציאתו עוד להרכיב ר' קלמה אקכן כספר אילת אהבים

מעשה טוביה

ונשמרתם מאד לנפשותיכם כי לא ראיתם כל תמונה • ואמר ותמונה אינכם רואים
זולתו קול ורצה לומר בזה הזוהר במהשבותיכם ודעונוכם שלא תמשילוהו לבורא
ות' לשום תבנית ולא תדמוהו לשום דמות ודמיון מפני שלא הרגשתם בחוש הראות
שום דמות וצורה בעת שדבר עמכם בהר סיני • ובנביאים נאמר אל מי תדמינו
ואשמה יאמר קדוש • ואומר אל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו • ונאמר כי מי
בשהק יערוך לה' ידמה לה' בבני אלים והרבה כזה • ע"כ צריך האיש הנלבב
להטריח נפשו ולהשתדל בכל באמצעי כחו לידע את בוראו מצד סימני מעשיו ולא מצד
היותו ועצם כבודו • כי הוא קרוב מכל קרוב מצד פעולותיו ורחוק רחוק מצד דמות עצם
כבודו ועצמותו • כי לא נוכל למצאו במהשבותינו מן הצד הזה אשר הקדמנו אבל כשנשתדל
להוציאו ממהשבותינו והרגשותינו מצד
הווייתו מפני שמי אפשר למצוא
ולדעת אותו בזה האופן • בלי ספק נמצא
ונרגיש אותו מצד פעולותיו ואז יהיה קרוב
לנו כאו לא נפרד בכנווהא היא תכלית
ואמתת ידיעתו שנורה ונאמין שאנהנו
בתכלית השכלות באמתת עצם כבודו
ושנמנע משכלנו להשיגו בדרך זה • ושאין
לנו רשות להמשילו ולהגבילו ולדמורנו
לשום דבר שמישיג' אנהנו בחושינו הגשמי •
כי זה מפסיד שכלנו ומכלה את מהשבתינו •
וזה ער"מ כמי שטרח להשיג השמש מצד
אורו נצוצו חוריותו ושקיעתו ועלייתו וירידתו
ונטייתו וזה בוודאי יעמוד על מציאותו
ומשתמש לאורו ונהנה ממנו ומגיע אל
הענין המבוקש ממנו • אבל מי שיטריח
להקור על מהותו ולמצאו מצד עניו
ומכוון בעיניו להביט אל עין השמש בלי
ספק תכהנה עיניו ויפסיד אורם ולא יהנה
מאור השמש וכל מדרתו תהיה לבטלה •
וכן יקרה לנו כשנשתדל להשיג מציאות

מכתבו אל הרב ז"ל •
בשם הרב בעל ספר יד יוסף פרשת שמות דרוש נ'
חל שמעם בנות מוכיעות הלימוד בלבויות קוצר המשיג •
עומק המושג • אורך הסעפות • נרכי הסופים • דוע
המוג • וכתב עוד הרב ז"ל פ' יתרו ריש דרוש שני •
כי מוש הראות והשמע הם המוסים היחיד ממוכים •
שכלל מוסי האדם • וען שאר המוסים • הטעם והריוח
והמסוס משמסים לבין למש ולדחיו ולטעום • אמנם
מוש הראות והשמע משמסים לבין ולנפש עכ"ל • וכתב
עוד ריש פרשת וארץ כי שלשה סעדים הם סכסס ופנס
האדם להוכל מלכו של עולם להכיר ולדע קצת מגדולתו
ותבדק • הסער הראשון הוא ידיעת ומקירת כל
המאכלים והמקמים וההשגחה המעורבת בהם • הכ'
הוא ע"י התורה המוכרסמת לנו איך יש נכוה מעל נכוה
שהוא עולת העולות וכו' הכ' הוא על ידו הסוס
וההשגחה שנגשו על ידו הסכסוס
בעתידת השמש וכתחית
המקמים וכו' •

בשם רכינו כמיון אל כספר כל הקמם כי עם היות שהשמש והאורה שניהם כמדרג' האור מ"מ אור האורה
הוא יותר ממוכס ומעולם מאור השמש בכמה מעלות גדולות ורבות והס' מעלות ע"כ דהע"ה אחר
שהוכיח מעלת האור ממזמור השמים מככרם כבוד אל כויד אמר ככסוקי תורת ה' עדות ה' • פקודי ה' •
ונ' לו סכס מעלות אשר בסן ותעלה אור התורה מאור השמש • המעלה הא' מי שמתמיד לעמוד בשמש ומרבה
לשבת כחמו וסוכ לו סדכר לכוס גדול עד שיתעלף • וכמו שמינו כיונס הסכס ותך השמש על ראש יונה
ויתעלף ונ' אבל המתמיד בעסק התור' אינו כן אבל היא מסיבת נפש • הכ' הוא שידוע כי השמש ופנס
כחוס האדם ולפעמים יתבע אדם מוס אבל התורה היא מתבימת פני • הכ' כי מי שמרבה לשבת בשמש
ידאז ותעגב אבל התורה פוקדו ה' וסחים משמתי לב • הכ' המכתב אל עין השמש וכו' עיניו אבל
התורה מאירת העינים • הכ' כי השמש אעפ"י שהוא טהור וך זגלול פעמים שיכסוהו עננים ולא יהיה
מראיתו טהור גס לפעמים יעכנוהו מן האורות ונעשו ממנו ע"ז ואז איכנו טהור אבל התורה טהורה לעולם
ועין לטהרתה הספק וז' טהורה עומדת כלום טהרה עומדת בעצמה לעד לא תכחד ממנו • הכ' כי אור
השמש אין ממסלתו אל ביום ולא כלולה אכל אור התורה משמש לעולם • הכ' כי אור השמש אינו סוס
בכל

ות' ולא הכנסת המקרים עליו ולא הרבנו
 בו לפי שהענין אשר נבין מהמדות האלה
 הוא שהשיות אינו נעדר (ה'ל' שלם יוסטעל ומן
 מס שלם סוס תמיד) ולא חדש ולא מתרבה:
 ואם רעה אפשר לדבר מענין הכורא
 ית' בטלה אחת שכוללת לו הג' מדות בבית
 אחת כמו שכולל אותם השכל והיינו
 מבינים בכלה הזאת כל הג' ענינים בוורא
 היינו משתמשים בה אבל לפי שלא מצאנו
 בכל הלשונות שאנו משתמשים בהם על
 ענין הכורא ית' מלה אחת שתהיה דירה
 לזה ותורה על הג' מדות אה שהן הכרהות
 לו הוצרכנו להשתמש בהרבה מלות כאה:
 ואמנם הרבוי הנמצא במדות הכורא
 ותעלה אינו מצד עצמו ית' (כלל יסכנו נ"כ
 רבוי כסכול) כ"א הוא מצד קוצר כח המרכב
 בהש' שלא יכול להוציא מפיו המדות האלה
 י במלה אחת שתורה עליהם: ודע שכל
 המלות האלה שמשמשים בהם במדות
 הכורא ית' והמדות עצמם שמיחסים אליו
 צריך שתבין מהם הדיחוק והשליל שכנגדם
 (ה'ל' קאין כו ית' ספדן מן סמדות סאלס) כאלו
 תאמר אם יאמר עליו שהוא קדמון צריך
 להבין שאין לו תחלה או אם נאמר עליו
 שהוא אחר צריך להרהיק ממנו הרבוי וכן
 כלם כמו שאמר אריסטו השוללו' במדת
 הכורא יתברך אמתיות מן המחויבות (ה'ל'
 סתכרונות סמרחיקים מאנו ית' סס יותר אמתו' וסאותות
 לו מסמדות סמיתים אליו) כי הוא נעלם מכל
 מדה ותואר ומרוכס בכל דמות נדמיון:

פרק חמשי

ראיה נכונה שאינו
 גוף ולא כח בגוף:

אמנם

המדות האלוקות שמיחסים
 אליו ית' מצד פעולותיו אשר
 ישתתף בהן עם קצת כריותיו הותרנו
 להשתמש בהן עליו יתברך מפני הרהק
 והמכרוח אורנו להודיענו ולעמוד על
 מציאותיו הלא תראה שהשתמשו במדות
 כאה מהבורא יתברך כתורה ובנביאים
 ובכתובים הרבה מאד: ואולם הם על
 שני דרכים: הדרך האחד הן המדות

שהן מורות על דמות וצורה גשמיית כמו
 שאמר הכתוב ויברא אקים ארץ האדם
 בצלמו וגו': על פי ה' וגו': ואני ידו
 נטו שמים: באוני ה': ותחת רגליו:
 עוני ה': זרוע ה': ויאמ' ה' אל לבו:
 והרומה לזה מן האברים הגופיים: והדרך
 השני הן מדות שמורות על תנועה ומעשי'
 גשמיים כמו שנא' וירח ה': וינחם ה':
 ויתעצב אל לבו: וישמע ה': ויזכור
 ה': וירד ה': ויקץ כישן ה': ורפים:
 כאה שהם מפעולות ותנועות בני אדם:
 אא שקדמונינו זל בפירושם כרמבי קודש
 תירגמו ופירשו לנו המדות האלה ורקדקו
 בהם מאד כדי להבינם דרך כבוד: ויחסר
 הכל א כבוד הכורא ית' כמו שתירגם
 אונקלוס על כמה פסוקים: והנה ה' נצב
 עליו: והא יקרא דה' מעתד עלוהי: וירא
 ה' וגלו קרס יקרא דה': ואתגלו יקרא דה'
 ויעל מעליו אקים ואסתלק יקרא דה': הנה
 פורט והוציא את הכל דרך כבוד: והרהיק
 הכל מהכורא ית' כדי שלא ישיגוהו שום
 גשמות ומקרה: וזהנה האריך בזה הנאון:
 רב סעדיה בפרושו על התורה ובשאר ספריו:
 וגם הנשר הגדול הרמ"בם ושאר גאוני עולם
 זל וכולם הסכימו בזה שהרחק הביאנו
 ליחס לשם ית' מדות ופעולות גשמייות כדי
 לצויר בלבבנו ענין שיקיים בנו מציאות
 הכורא ית' והנביאים כלם דברו בענין זה
 בספדיהם הקדושים במלות גשמייות לפי שהן
 קרובות לשכל בני האדם ולהבנתם: ואו
 היו מהברים ממנו ית' ומסדתיו במלות
 רוחניות כפי הראוי לו: לא היינו מבינים
 לא המלות ולא הענין שהיו מדבריו ממנו
 ית': ועל כה' אמרו דזל דברה תורה
 כלשון בני אדם שובינו השומעים: וכן
 דרך התורה לדבר בכל ענין דק ודוחק:
 כמו בשכר עולם הבא וענשו וכיוצא בזה:
 וקצרה בכי' אור הענינו מפני שסמכה על
 הקורא המשכיל שיכין אותם הכנה אמיתית
 עד הרוחני: וכבר הזהיר אורנו רבן
 כל הנביאים מר"ק שגשמוד מחשוב
 במחשבותינו שיש לה' צורה גשמית או
 דמיון שום בריה בשמים ובארץ כמ"ש
 ונשכרתם

מעשה טוביה מאמר א

י אל קצתו : ולכן מפני שהוא נפרד וחלוק
בשרשו ויסודותיו ושוה בתולדותיו וחלקיו
הנה זאת ראיה כי מחדשו ומחברו ומנהיגו
אחד הוא ואין שני לו : ואלו היה אפשר
לצייר בשכלנו שיתקיים העולם כפחות
מבורא אחד היינו מעלים זה על דעתנו
אך מפני שלא יכולנו להשכיל ולהשיג
דבר שיוכל לברוא ולעשות דבר אחר
שיהיה פחות מאחד : הנה בוודאי ידעה
נבונה שמי אפשר להכחישה ולדחותה
ה שהוא אחד לא פחות ולא יותר : אבל
מפני שהבורא יתברך איננו נראה ומושג
בחוש : אי אפשר למצאו ולדעתו אלא
בראות ברורות ובחינות ישירות המורות
עליו מצד בריותיו ופעולותיו כי כהם תתחזק
אמונתו שהוא נמצא ואחד וקדמון היה
הוא ויהיה : וכל הראיות האלו מעידות
על אחדותו ומכחישות ומרחיקות ממנו ענין
הרבו והשתוף והדמיון כמ"ש הוא ית' על
עצמו דהי' אלוך מכל עדי ואין צור בל
ידעתי ואומר אל מי תרמוני ואשנה יאמר קדוש :
ואומר אל מי תרמוני ואשנה יאמר קדוש :

ו הראיה השלישית אם היה בורא מאחד
יהיה ביכולת כל אחד
לברוא עולם או לא יכול לא בעזר חברו
ואם היה יכול לברוא לבדו א"כ הבורא
האחד נוסף ומיותר לפי שהאחד יכול ואינו
צריך לזולתו : ואם לא יכול לגמור
והשלים הברואה כ"א בהתחברם יחד :
א"כ אין לאחד מהם יכולת שלימה ולא
כח גמור מפני שכל אחד מהם נלמה
וחלוש וצריך לאחר וכל מי שהוא חלוש
יש תכלית וסוף לכחו ולעצמו וכל מי
שיש לו תכלית יש לו גבול וכל שיש לו
גבול מחובר וכל מחובר מחודש וכל מחודש
יש לו מחדש : גם החלוש אי אפשר
שיהיה קדמון לפי שמי שהוא קדמון לא
תקצר ידו מלעשות כל דבר ולא יצטרך
לעזר זולתו ואנחנו כבר הוכחנו בראיות
ברורות שהא' ית' קדמון ויכול א"כ נמשך
מזה התולד שהבורא יתברך איננו יותר
מאחד : ועוד אין היר' יותר מאחד היר'

אפשר שתהיה בנייתם מחלוקת בברואת
הברואים ולא היתה נגמרת מהם יצירה
כי מה שהיה רצון זה לא היה רצון האחר
אבל לפי שענינו ראוות שכל העולם
כולו על סדר אחד ותנועה אחת נמצאת
בכל חלקיו ולא נשתנה עם המשך הדורות
ידענו מזה שיוצרו ומנהיגו אחד לא ישנה
מעשהו ולא יחליף הנהגתו : כי ההנהגה
לא תהיה שלימה ומתמדת באופן אחד
כי אם בהיות אחד בעצה ובהנהגה כמלך
במדינה והנפש בגוף : ובמה שהוכחנו
בענין האחרות די למבין ודי לתשובת
המינים הטוענים על חרבו כי נאשה
ברנו וקיימנו האחרות לבורא עולם
בטלנו והרחנו טענת כל מי שיאמר שהוא
יותר מאחד :

פרק רביעי הוכחה וראי' ברורה
על קדמות האל
יתברך :

אחרי זה נחקור מענין הקדמות (כ"ז)
ס"ס הא' ית' קדמון סוף קדמון לפני
הכל (ל"א) ונאמר כי בהכרח הוא כשיאמר
לדבר : שם אחד האמיתי ויתקיים לו : דין
הוא שיאות לו גם כן שם המציאות וכן
הקדמות : כי האחד האמיתי לא יתהוה
ולא יפסד ולא ישתנה ולא יתחלף ואין
לו תחלה א"כ הוה קדמון כיון שאין לו
תחלה : וכן נאמר כי מדת המציאות
התמידית כשהיא ראויה ונאותה לדבר תאות
לו ג"כ מדת האחד האמיתי ומדת הקדמות :
כי מה שהוא נמצא תמיד לא יתכן שיהיה
פעם אחד נמצא ופעם אחר אינו נמצא וכן
להפך וכל הנמצא תדיר אי אפשר להיותר
רב ברבו כי הרב במספר איננו בנמצא
תדיר לכן הוכחנו לומר שהוא אחד :
וכן ראוייה מדת הקדמות : כי הנמצא
תדיר אין לו תחלה וסוף וכל מי שאין לו
תחלה הוא קדמון בהכרח : ומזה התברר
שהשליש מדות האלה ענינן אחר והן
דביקות זו בזו : ולא תתפרדנה :
וגם אינן סתויבות שנוי לעצם כבוד הבורא
ית'

ואחר

א שדכרהנו בראיות ברורות בכה שהקדמנו שיש בורא לעולם במציא כל הנמצאות ראו לנו להקור אם הוא אדור או אם יש יותר מבורא וצריך אכ

ב שנבאר אמתת אדור'ה' על כמה פנים: הראיה הראשונה כאשר נתבונן ונבהין עלות ושבות הנמצאות נראה ונמצא שבספרן פהות זמקט בעלולים וביאור זה הוא שהאישים מכל

הנמצאות הם דברים עד אין מספר והמינים הכוללים אותם יהי מספרם פחות מן האישים אשר נכללו בהם כי כל מין ומין כולל אישים הרבה א"כ יש תכלית וסוף למספר המינים אבל לא לאישים כל המינים וכאשר גערוך המינים אל סוגיהם הכוללים אותם נמצא שיהיה מספרם פחות ממספר המינים כי הסוג כולל מינים הרבה וכל עוד שועלו הסוגים יתמעטו עד שגיעו אל סוגי הסוגים הנקראים בלעז גניירה גניראלטים וכן כולם מתמעטים והולכים עד שיעלו וגיעו א עילתם וסבתם הראשונה והוא הבורא יתברך שהוא עלה כל עלה ועלול:

הראיה השנית מצד סימני החכמה הנראית בכל בריות ועניני העולם כי כאשר נסתכל ונעיין בזה נראה כי הכל מחשבת הושב אחד ומלאכת בורא אדור כי אנחנו רואים שכל העולם שוה בתולדותיו ובתדמה בחלקיו וגם נראית החכמה

האקים ביצירות הקטנות והגדולות וכלם מעירות כי אל אדור בראם ואלו הורה לעולם יותר מבורא אחד היתה צורת החכמה מתהלפת בחלקי העולם ומשתנית בתולדותיו: ועוד כי אנחנו מוצאים שהעולם צריך לקיומו ותקונו קצתו אל קצתו ואין חלק ממנו נגמר כ"א בחלק האחר כאברי הגוף ושאר המורכבי הצריכי קצתם א קצתם לתקונם והשלמתם הלא תראה שהורה והככים צריכים לאור החם כי בלעדה השוכים וכעורים הארץ כי יכה אל השמים והמים וכן הבעלי חיים צריכי קצתם אל קצתם כי יש מין אחד אוכל מין אדור להתחור נפשו והאדם צריך אל כלם ותקנת בלם היא עי האדם וכל הארצו

והמהוות והמדינ' והחכמות והמלאכות כולן צריכות זו לזו: והנה החכמה האקית נראית ביצירות הקטנות כמו הגדולות כי כח החכמה הנראית ביצירת הפיל לפי גורל גופו איננו יותר גפלא מכח החכמה הנראית ביצירת הנמלה לפי קטנותה: אבל בהפך ביצירת היותר קטנות נראה בהם כח החכמה יותר וביותר ותקון הבורא בהם יותר גפלא וזה יורה כי הכל מחשבת הושב אחד ובורא אחד לכלם לפי שהם בתרמים ושוים ונכונים להשלמת סדר העולם וקיומו בכל חלקיו ואלו היה לעולם יותר מבורא אדור היתה צורת החכמה בתולפת בקצת חלקי ולא היה צריך קצתו אל

אישים הפרטים מכל מין ומין נקראים בלעז אופיסיוניא אכמדיטיואס עד מסל מין האדם הוא הכולל כל בני האדם ויהי מה קטניו והכרטים הם עד מסל האזון שמעון דוד ושלמה ונקראים אישי המין והוא הדיון בהממות חיות ועובות סקנים ורמסים: הסוג בלעז גינים הוא הכולל מינים בדנה על דרך מסל בהמה פס כולל לכל מיני בהמות כגון סור חמור כוס ופרד כנה מלת בהמה הוא הסוג הכולל בו כל מיני בהמות וכן מיה הוא הסוג הכולל כל מיני חיות כגון אריות דוכים זאבים סועלים וכיוצא באלה:

הראיה השנית מצד סימני החכמה הנראית בכל בריות ועניני העולם כי כאשר נסתכל ונעיין בזה נראה כי הכל מחשבת הושב אחד ומלאכת בורא אדור כי אנחנו רואים שכל העולם שוה בתולדותיו ובתדמה בחלקיו וגם נראית החכמה

האקים ביצירות הקטנות והגדולות וכלם מעירות כי אל אדור בראם ואלו הורה לעולם יותר מבורא אחד היתה צורת החכמה מתהלפת בחלקי העולם ומשתנית בתולדותיו: ועוד כי אנחנו מוצאים שהעולם צריך לקיומו ותקונו קצתו אל קצתו ואין חלק ממנו נגמר כ"א בחלק האחר כאברי הגוף ושאר המורכבי הצריכי קצתם א קצתם לתקונם והשלמתם הלא תראה שהורה והככים צריכים לאור החם כי בלעדה השוכים וכעורים הארץ כי יכה אל השמים והמים וכן הבעלי חיים צריכי קצתם אל קצתם כי יש מין אחד אוכל מין אדור להתחור נפשו והאדם צריך אל כלם ותקנת בלם היא עי האדם וכל הארצו

בד"ה אומר שהק"ם גדל והרים את המין האנושי בעת היצירה מכל שאר הנמצאוי הסכלים כ"ד מעלות: ה' במה פוקד המעשה שהוא לזון אדם מאישי כח"ג נעשה אדם בגלגלנו קלף כאמר כן על וולתו מהאישי או המוכים כי לא כאמר תנוצא הארץ כוס או גמל או חמור וכיוצא בו: פקדי מה שוקם המעשים לעצמו ית' באמר נעשה אדם לא כאמר כן על וולתו רק תדשא הארץ דשא וגו' יסרכנו המום שרץ: ה' כשהשמים עד העצה והמלאכה כח"ג וואמר חלקום נעשה אדם וגו' ה' במה שיוה על באמרנו בגלגלנו כדמותנו וכוא מכיון ממנו מתחלת ונירמנו שיהיו מעלותיו נכדלות מכל הנמצאוי בכ' חלקיו פקס שלמות המושכלות והפעולות:

עולם העליון מאמר א

לא נביא לא אשף ולא הרטום שיוכל לחבר ולהמזיג היסודות חבור קיום ומתמיד כי אע"פ שמשות רבינו וכמה נביאים ע"ה שינו את הטבע והדרשו בריות לא עשו זה ביכולת עצמם אך בגזרת הכורא ות' ויכלתו גם היה זה מה ששנו בטבע והדרשו לפי שעה כ' וזמן מועט ולא קיים ומתמיד : והסברה מחייבת שנאמין שהעולם מהודש אחר שבררנו בראיות גמורות טמה שהקרמנו שאי אפשר שיהיה דבר עושה את עצמו א"כ בהכרח צריך שיהיה לעולם עושה ומחדש שהתחלו וחדשו : ואחר שהתברר ג"כ שאי אפשר שיהיה להתחלות גבול וסוף לתחלתו לכן בהכרח הוא שיש לעולם מתחיל אשר אין תחלה לפניו וראשון שאין ראשית לראשיתו ואין תכלית לקרמיותו : והוא הכורא ות' ויתעלה הוא המחבר והמתחיל אמיתי והקרמון הנצחי כמו שנבאר עוד בעזה :

פרק שני

יורה שהכורא ות' הוא מחוייב המציאות ושהוא נצחי לעולמי ער :

א ועוד

יש מופתים חזקים וראיות ברורות שהביאו הפילוסופים מבני עמנו על מציאות הש' כגון הרב המורה בספרו הנזכר ובעל העקרים וחכמים אחרים ול' אבל לאהבת הקצור לא רציתי להביאם כלם כדי שלא יכבד על המעיין אך מופת אחר הזק שני אשר להלך עליו אורו אביא עוד באחרונה וזהו : אחרון חביב הביאו החכם ר' אבן כיש הרמ"בס ול' בספר העיקרים במאמר שני פ' הוזה הוא : כל הנמצאות הם בהכרח על שלש אופנים א' אם שיהיו כלן בלתי הוות ולא נפסדו (ר"ל שלא ככוראן מכו' בורא אכל סוף כך מעצמם לע"ע ומחדש כל נכרדו מכו' כורא ר"ל ג"כ שיפסדו כ"ל יתקיימו לעולמי ער) או כלם הווים ונמצאים או קצתם הווים ונפסדים וקצתם לא הווים ולא נפסדים : וזאת ההלוקה בהכרח שקר שיהיו כלם בלתי הווי' ונפסדים ולא הווים ונפסדים לפי שאנחנו

החוקרים נסתפקו למה לא יוסד הס' עם מיוחד לכדיות האדם כמו שיוסד לשאר דברים הפחותים עמנו כי למעלת האדם היה ראוי ליוסד לו יום מיוחד לכדיותו : והשוכר כ' תשובות ס' לפי שהאדם הוא מקשר הנמצאות העליונות עם התחתונות : וסב' לפי שהאדם אינו אדם בעת שנכרח לפי האמת כי אין שלימותו כמכ' אתו בעת הכדיות כשאר הנמצאות שמתחלות הן תכליתם וכל ז' כחכמת הס' להציר אורך אדם וסקיף וירד ה' כי שלימותו תלוו כידו ונסתדלותו להשלים עצמו ולכך לא נאמר ככדיותו כי טוב : אמר המחבר כל"ע שז' כוונת הסתם גלמי האז עיניך וכו' : ומים יצרו ולא אדם כהס ר"ל האדם נכרח רק כגולם אכל לא נאמר כדיותו עד אשר כי וכל אל התכלית והצי' כי ככל ימים היתדיו כד' אדם מהס כיום הסצי' לא נכתב יצירה כי לא נאמר כשעת כדיותו הטוב רק כשגדל ודק :

רואים בחוש נמצאות רבים הווים ונפסדים גם שקר הוא שיהיו כלם הווים ונפסדים לפי שאם היו כל הנמצאות נופלים תחת ההווה וההפס' היו אפשרי המציאו' (ר"ל אפשר שהיו נפסדו שלא יסיו) (כי מה שיפסד בקד' אכל הפילוס' אכס' המנינו לפי ס' י' לא לה מציאות אמת) והיות ראוי שיפסדו כלם ולא יהיה עוד שום מוציא ומכריח מציאותם מחדש אחר שנפסדו כלם : והנה אנחנו רואים אותם שהם נמצאים בעולם : לכן יתחייב בהכרח שיש נמצא בלתי הוה ולא נפסד שאין אפשרות הפסד כלל : והוא המציא' ומכריח מציאות הרברים אחר שנפסדו : והוא מחוייב המציאות ולא אפשר המציאות והוא הכורא ות' ויתעלה המחייב כל הרברים הווים והנפסדים והוא לא הוה ולא נפסד כי אם נצחי וקיים לע"ע :

פרק שלישי

יחקיר הקירר על ענין אידות הכורא ות' בראיות

אמתיות :

גם שיהיה המקבל בלתי מוכן לזאת ודעתנו
כברוף העולם יש מחין כפי כמו החוק וית' זאת הפעולה
הזוית שתקרא מלאכה לגדולתה וטרסה כב זכול וכמ"ס כי
בו שנת מכל מלאכתו היו קצור כי כיום הסנת שנת
מאותן הפעולות קצרו לקצון כס מלאכה כנזכר
והמין הקבו הם הדברים הטבעיים כלם שפועל הוא וית'
כס כפי טבעם וכס ולד כפי כמו החוק וזה ע"י סבות
למעצות ד"ל כדורות השמש וזה קצרו מעשה לז
מלאכה כי עם היות הוא יתברך סבתם הנה יש סבות
קרובות שכל דין ועס כס בענין המצאים אשר יעס
האדם בלי עזרה ועמל הנה שבערבו לז ינדק הנה ואלד
זה כלקן בנכס אדם ועליוס אמר אשר כרס לקי לעשות
כי מן לו הפעולות הם עושים ועושים :

וכיון שיש לה סוף בהכרח שיש לה ג"כ
מתחיל וראשון שאין ראשו' כמוהו ומתחיל
קודם לו . וביאור הדבר כך הוא כי כל
מה שיש לו תכלית וסוף בהכרח יש לו גם
כן התחלה . אבל למפרע מה שאין לו
התחלה אין לו סוף גם כן . ומה שנמצא
לו תחלה וסוף בירוע שיש לו ראשון ומתחיל
שאין קוד' לו . והנה כל מה שנרא' בעולם
מהנמצא' כולן יש להן התחלה וסוף א"כ
בהכרח יש להן ראשון ומתחיל שאין לפניו
ראשית והתחלה . והוא הנזכר יתברך
שמו לעד :

והקדמה השלישית כך היא שכל דבר
מחובר ומורכב מ

מכמה דברים בהכרח הוא מחודש . וביאורו באופן זה שכל דבר מחובר הנה הדברים
אשר חוברו מהם היו קודמים לאותו דבר בטבע . ע"מ הלחם נתחבר ונלוש מקמח
ומלח ומים . א"כ הקמח והמלח והמים הם קודמים ללחם בטבע : ובהכרח צריכים
אנו לומר שיש לאותו דבר מחבר שהוא ג"כ קודם לו הקדמה זמנית וטבעית שאין קדמון
לו כי הקדמון האמיתי הוא שאין לו עלה או סבה וכל שאין לו עלה אין לו תחלה וכל
שאין לו תחלה אין לו תכלה (ר"ל סוף) וע"ן מה שיש לו תחלה איננו קדמון אמיתי וכל
מה שאינו קדמון אמיתי הוא מחודש ולעולם אין לך אמצעי בין הקדמון והמחודש שתוכל
לומר עליו זה לא קדמון ולא מחודש א"כ כל דבר מחובר איננו קדמון כ"א בהכרח הוא
מחודש : אמר המחבר הכוונה היוצאת מן הקדמות האלה להורות שכל הדברים
הנמצאים בעולם כלם מחוברים ומורכבים ואין לך חלק מחלקיו מבלי סדור וחבור : כי
עינינו רואות שהעולם בכללו כבית נאה הבנוי לתלפיות אשר מזומן בו כל מה שצריך
לו . השמים ממעל כתקרה וגג . והארץ מתחת כמצע וקרקע . והכוכבים הם כנורות
להאיר לארץ ולדרים עליה . וכל דבר מסודר למה שצריך לו . והארס הוא כבעל הבית
המשתמש בכל מה שיש בו . ומיני הצמחים מוזמנים לתועלתו . והחיות נבראות להנאתו
ולצרכו . כ"ש דוד המלך ע"ה תמשילנהו במעשה ידיו כל שנה תחת רגליו וכו' : וסדר
זריחת השמש ובואה חוץ כרי לסבב הקור וההום הקיץ והחורף בארבעה זמני השנה
ותועלותיהם והשנותם תמיד על סדר אחר מבלי הפסק וסבוב הגלגלים אשר תנועותם
מתחלפות : והכוכבי' ומולות על הנחה משוערת ומשקל מכון לא יוח ולא ישתנה .
וכ' לתועלת ותקנת האר' כי הכל נברא בעבורו : וכל הדברים הנ"ל הם מורכבים
ומחוברים בכל חלקיהם או במקצת : וכן הצמחים והבעלי חיים מורכבים ומחוברים
מד' יסודות אע"פ שהם נפרדי' זה מזה ומתנגדים זה לזה כי האש כנגד המים והמים
מכבים אותו וכן שאר היסודות (כמו שזכרנו בע"כ באריות כסודות) אע"פ הטבע חברה אותם
בכל הנמצאים חבור נאה וקיים עד עת קץ (ר"ל עד שיגיע קץ כל דבר להסחת ולהפסק) ואפילו יש
הגלגלים והכוכבים והאישוים (שהם המלאכים) חשבו קצת מהפולוסופים שחם מיסוד אש
ויש סמך וראיה לדבריהם מן הכתוב האומר עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט :
וכיון שהנמצאים כלם הווים מהיסודות ומחוברים מהן וידענו כי לא נתחברו ונתמזגו
מעצמם בטבע מפני ההתנגדות והמחלוקות שיש ביניהם כמו שאמרנו לכן בהכרח הוא
שיש להם מחבר זולתם וזולת הטבע המחבר וקושר אותם בעל כרחם והוא הנזכר ית'
אשר תקן קשורם ומזג חבורם בסדר נאה ומתקיים : כי אין שום נמצא בעולסרא מלאך
ולא

מעשה טוביה

פרק ראשון והקדור על אמיתת מציאות הבורא יתברך ובו כמה הקדמות

ברורות : מכתבי ס"מ הגדול ז"ל • וזל כענין המציאות :

ה

אמת לסבות רעות המציאות נמשכו ב' כחות
ודעות כוונות כחיק האמונה האלקיות וכולן
באות מסודש פורה ראש ולענה מסתכסת הסגחתו יתב' •
ה' היא סברת המתפלספים הגוורים ואומרים שהרעות
כלן קעדרים ואינם מפעולות פועל מפי עליון לז' תנא
הרעות בעצם דק במקרה וכזה סדעת יוסר הסבר והעונש •
הכת ה' היא סברת סחוסנים שהתחלת המציאות שמים •
ה' פועל' הטוב • וסכ' פועלת הרע : וסכת ה' •
הס המתאוננים והמתלוננים תמיד מרעות זה העולם
וההפכותיו וזה למשכס כי להכרח פתיחות הסוליסממנס
הורכבו כל מה שתחת גלגל הירח ותחייב שיסיו הרעות
בו עודפות על הטובות וכזה קוראים תנר עלי' למשכס
תמיד אחד הרעות : והתשוב' למפק הראשון
שהמקרה לז' ותמיד • ולכת ב' אמרו כי כמו שהלכ עם
היותו אחד תבואו ממנו פעולות מתחלפות ולכל אברי
הגוף וספגע ממנו כפי הכנת האבר לכן יהיה הכבד חם
והמוח קר וכן כוללתם וזה באמצעות האברים האמצעיים
המוכנים לזה כן האל ית' ופעל כזה המציאות באמצעות
גרמי שמים פעם ומסם פעם יקרה פעם ויהיה ופעם
יבסיד כפי קורכת השמש והכוכבים מה מציאות השכל
וזאת תשובה עיונית הסכימו עליה המתפלספים •
והתשובה לכת ה' היא כי אדרכא הטוב הוא גובר במציאות
תמיד וסרוכ רעות האדם הס מרוע בחירתו במ"ס אולת
אדם תסלק דרכו וכמו שיתלונן מי שבהו

ענין מרוב המסגל וזולת זה אשר

כזה לז' יתכן לקתלונן

על ה' כן אס

על

עצמו :

מכתבי ס"מ הרכ ז"ל :

בשם ספר ראשית דעת כי פעולות סא' כוס העולם
תחלקו לסני מונים : ה' כפי כמו הגדול

ראוי

לכל אשר בשם ישראל יכונה
לירע ולהאמין במציאות האל
ית' • ושיש בורא ומנהיג לעולם הזה • גם
צריך להקדור בורא הקירר פופלגת לז'
מפני שמסופק ברבר ח"ו לא כרי שיתברר
לו מציאותו בלו שום פקפוק ותשתרש
בלבו ידיעתו וכרי שיוכל לברר הענין הזה
לכל מי שיכחיש לו מסופק ברבר ח"ו
וכשיתברר לו שיש אלוה' ממציא ובורא את
העול' צריך להקדור עליו אם הוא אח' אחרו'
גמורה ואם הוא קדמון ואם הוא גוף או
כח בגוף : והנה החקירה הזאת מיוסרת
על שלש הקדמות שמהן יתברר שיש
לעולם הזה בורא ומנהיג שבראו והמציאו
יש מאין : ואלה הן

הקדמה הראשונה היא על זה הררך
שאי אפשר ששום דבר יעשה
את עצמו וביאור זה שכל נמצא או בריה
שליה הידי בעולם בתחל' הנה מוכרחים
אנו לומר שבא לעולם על ב' אופנים או
שעשה וברא את עצמו או שנעשה ונברא
ע' אחר ואם עשה וברא את עצמו אנו
צריכי' לומר או שעשה את עצמו אחר
שהיה כבר במציאות או שלא היה קודם
לכן לגמדי ועשה את עצמו מאפס הגמור
ד ר"ל (מזין לז') והנה אם נאמר שעשה
את עצמו אחר שהיה כבר במציאות א"כ
לא עשה כלום כי לא היה צריך לעשות
כי שהיה כבר במציאות ואם נאמר שעשה
את עצמו מאין הגמור זה אי אפשר כי
אפס ותהו היה • והאפס (ר"ל הדבר שאינו
במציאות) אינו יכול לפעול ולעשות שום
דבר וא"כ איך יוכל לעשות עצמו ובהכרח
צריכין אנו לומר שיש לו בורא שעשאו
ואו אפשר לשום בריה או נמצא לעשות
את עצמו וזהו ביאור וברור ההקדמה
הראשונה :

והקדמה השנית תתברר בסיגנון זה כל
התחל' יש סוף למספר
וכיון

של מעשה טוביה

י

כדי ללמד היריעה הזאת לבנינו ולכל מי
שמספק ברבר או למי שאין לו בזה ידיע'
אמיתית כמ"ש ושננתם לבניך וכו' .
ולכדתם אותם וכו' . ואם כדי שנוכל
להשיב לאומות העולם חסונים אורנו
ופוערים פיהם לבלו חק ודברים עלינו
עתק בנאווה וכו' לאפור אין לכם פה
להשיב וליא מצח להרים ראש בעניני
האמתה וכבר אברה חכמתכם ובינתכם
הקדומה כמו ששמעתי רבת רבים מגור
י מסביב בימי הרפי : ועל זה הזהירו
אותנו חז"ל באמר' הוי שקור ללכו תור' ודע
ח מה שתשיב לאפיקורוס : והאמת הויה
שבעוה אנשי החכמה אברו ואין ארתנו
יורע להשיב למפקפקים החורפים אותנו
ט תשובה נצחת כראוי : ולכן קמתי אני
הצעיר באלפי ותעוררתי לכבוד ה' אלקי
ישראל ואספת' במאמר' אמרי אמת
ולקטתי שושני' מספרי חכמינו ול הקדמוני'
והאחרונים . וכמה ליקוטים וענינים .
השייכים לפלאכה זאת מכתבי א"מ הרב
זל ורברתי ארת אל אחת להיות משכן
אחר וקראתי אותו **עולם העליון**
והם הרברי' הרוחניים והמדעיים השגליים
האמוניים וכל זה בקצור מופלג ולשון צח
וקל כדי שכל אחר שיש בו ריה תורה
יכול להבין הדברים מהרה ואתחיל בעזרת
הש' :

נ ב 2 3 פרק

אומר מדע עזכה מרובה ממדע פורענות במדע טובה כתיב
וינו שחקים ממעל ודלתו שמים פתח וימטר עליה מן לאכול
ונו' : וכמדת הפורענו' כתיב ולרבות השמים נפתחו
כמדת פורענו' כתיב ויזלו ויראו כפגרי האנשי הפושע' כי כי
תולעתם לא תמות וכו' והלא אדם מושט אנכעוכולס הזה
באור מיד נכוח אלא כסס שנותן סף' כח כרשעים לקבל
פורענות כך נותן כח כבדוקים לקבל טובתן ע"כ פירו' רש"י
וכי אפשר בן סיהים הק"כ נותן לאד' מלא חפניו ואלא אינו
יכול לסבול כ"כ וכו' . הרי דגמרא חורר וינער ומכין
דמה סאמר מלא עומכו ר"ל עומס של הק"כ . ועל
המשיב איכא למידק מאז השיב לו שהק"כ נותן כח באדם
לקבל והרי הקושיא לא היתה על כח הקבלה רק מפניו ושמים
כזרת תכין דאינו נחל כל כך שיכול שבר מלא חפניו ויתברך
כיון דכל העול' כולו אינו אלא כמורת ועד גודל והקושיא לא
יתורץ כזה : אמנם כ"ל תירוצ' ככון ע"כ חידוד והנ"ל ע"ד
מאמר ר"ל כריש ס' סדרין הנה דקאמר נחל בד הוי עיוול
רמימא אפותיא דספסור' שכיב' השת' דלא עיוול רמימא'
פוריא בר שיתין נרמיד' לא סני לכא אמר רב הונא קראי
כתיבי מעיקרא בתיב וכוונתו לך סס ודברתי אתך מעל
הכפורת ותניא ארון תשעה וכפורת טפח הרי כזן' וכתוב
ומעדתי סס ודברתי אתך מעל הכפורת ואח"כ נכית אשר
כנה שלמה שמים ארכו ועשרים רחבו ול' אמה קומתו וכסוף
כה אמר ה' השמים כסאי והארץ סדום רגלי איזה בית אשר
תכנו לי פרש' הרי כזן עשרה גבוה מן הקרקע הרי שהק"כ
משרה שכינתו בעשרה טפחים סמוך לקרקע ועוד באורך
הכפורת באמת' ומצי ארכו וכסוף כבית המקד' הוי גבוה ל'
אמה וארכו ששים . וכחמ"א וכאמר לכם איזה בית אשר תכנו
לי שתוכל שכינתו להיות מנומנם כתוב עכ"ל : הרי לפכינו
דכשלוס אהבה ומנה כין ישראל לאביהם ששמים אין הק"כ
כיון דשכר עולם הכא אינו נשמו אלא רוחני וכבר אמרנו דברונות אפשר למצא עד שמועש מחוץ את מרובה וכוה נכוא
לביאור המשכ' אשר שמו פתח השער ר"ל קאמ' עתיד קכ"ה ליתן לכל דיק ודיק סף' עולמות ועל' ויפול לב אדם לתמוס
תמיסת הגמרא וכי אפשר לומר כן והלא כל העולם אינו אלא כמורת ועד גודל וא"כ איזה מקום יכול סף' עולמות אלו לזה
כזר' שמעון כן חלפת' לתרץ ולומר דכשיס שלום כין ישראל לאביהם ששמים ונדיקי הדור חו אפותיא דהפסור' שכיבן ככ
יכול סף' מנמנם שכינתו ואורות הקדושים שיכולם אפילו כלי מלא ואין מקום צר להם וכוונתו לפי הכריזה שהעולם כולו
אינו אלא כמורת ועד גודל ויהי העולם מלא אפילו כפחות הרכה ממלא עומסו של הק"כ ופשוט' דזין מכוא כלל לשכנו
עמידת סף' עולמות כעולם הזה לכד שאינו אלא כמורת ועד גודל ולא מצינו כלי מחוץ כרכה זו דשכר הנדיקים מלא עומסו
ית' חו סף' עולמו אלא שלו דווק' מחוץ משו' דכשרמימתן עיוול אפותיא דהפסור' שכיבן והשכ' הרוחני מתנמנם ומתקפל והק"כ
אויב נדיקו ומנמנם שכר' ועד מכיא הפסו' ה' עו' לעמו ותנו' וכו' ר"ל דשתי קושי' הן כזן האמת הויך יסכול סוף קבלת השפע
גדול כ"כ וכמו שהבין התרצן לעול הקושי' . והשני איזה מקו' יכול השפע דהרי כל העול' אינו אלא כמורת ועד גודל ולזה תירץ
שכי תירוצים אס לקושי' איך יכול לסבול השפע הגדול הזה . לזה אמר ה' עו' לעמו יתן דאס הק"כ נותן כח כרשעים לקבל
פורענו' כ"ס שנותן כח כבדוקי' לקבל טובתן כח תירוצ' ה' דלעיל . ועל קושיא השנים מתרצ' יכרך את עמו בשלו' וכיון
דאס ואלום כיכו יתכ' לבדוק' הוי רמימא עיוול אפותיא דהפסור' שכיבן והנ"ל מנומנם ומקו' מועט יכול להכיל דאז הוי כלי
מחוץ כרכ' אכל ללי וס' לא הוי הכלי דהיינו העול' יכול להקוץ הכרכה כיון דאינו אלא כמורת ועד גודל וק"ל .

פתיחה לספר ראשון

א איך ואמינו כה שלא ידעו . וקצת מהם
אע"פ שבאמינים שיש אזה בורא עולם
אינם יודעים מה באמינים ארדו שאין
להם דעת ולא תבונה לצייר ולחקוק בלבם
מציאות הש' אחרותו . קדמותו . ומהותו
עד האמת כי אם ע"פ הקבלה שקבלו
מאבותיהם . ולא זה בלבד הנעור מהכמה
לא שגם רוב ההכמים שברורנו היודעים
פפר בתרשלים ועצלים ברבר זה ואינם
שמים על לב לחקור . ולדרוש . בענינים
הא"ה אע"פ שהתורה מהייבת אותנו לדעת
כל זה יריעה הכרהית ואמיתית כמ"ש
הפסוק וידעת היום והשבות אל לבבך כי
ה' וגו' . והיו הרברים הא"ה וגו' על
לבבך . אתה הראת לדעת כי ה'
וגו' . וכל זה כי אם לדיעת ותועל' עצמנו
כדי שנהיה מושרשים בדיעת העקרים
האלה וראמונה האמיתית תהיה חקוקה
בלבבנו . כי היא חיינו ואורך ימינו . ואם
כדי

דבריו רש"ל דהיא נופא קס"א באיזה מקום יעמדו העולמות
ואיזה מקום יכולים וא"כ הדרא קוס"א לדוכתיה . וכו' אפשר
לומר כן ומה הסיכוי לו מאי טעמא לא שכיחא באגדתא וכו'
טעמו במעשים וזהו דמסעוריהם : אמנם יוכן אחר שאתן טעם
למספר ק"ד דווקא באומרו ק"ד עולמות . ודבריו תוספת יוס
טוב כזה ידועים אצל דמוקים סרסם ולי יתכן ע"פ מדרש
סוף פרשת משפטים עשה אדם מצוה אחת הק"כ נותן לו
מלאך א' שכל' מונה מלאך ה' סביב ליראיו . עשה שתי מצות
הק"כ נותן לו כ' מלאכים לשמרו ש"מ' כי מלאכיו יצוה לך
לשמרך בכל דרכיך . עשה הדנה מצות הק"כ נותן לו סני
מחשבו סנא' ופול מצדך אף ורבעה ממנוך אליך לא יגש וסוף
מני מחשבו סנא' רכס לסיס רבותים לפני סנאן וגו' . דקשה
למה דווקא נותן לו סני מחשבו לא פחות ולא יותר הלא דבר
הוא . ויתכן על כן מאמר ר"ל שבר מצוה מצוה וכו' שכתב
הרמ"בן פרשת בקקותי ופ' כי תבוא כטעם יעודי גשמיים
כי הם מביאים לעולם הבא דמה שהנטיח הק"כ לשומרי
בריתו בטובות גשמיית אינו שבר מצות רק עזר וסיוע לקיים
עוד מצות יותר בהיותו באנוחות סאכנות ולא יוסיף עשה
בטורדת זרכיו ויקיים המצות ביותר . אמנם עיקר השכר
הוא לעו"סכ וכל טובת עו"ס אינו לא סכנה לעו"ס . ועוד

כמו מאמר שבר מצוה מצוה ד"ל השכר מצוה הוא סיומן לו הק"כ מצוה אחרת . וא"כ מה אחרית לה וסכר על המצוה אחרת
מה היא ממילא מובח דעיקר ותכלית השכר לעו"ס . ומכיון דכל מצוה שברה מצוה אחרת א"כ אנו שיש לנו תר"ג מצות
דאורייתא וסכר מצות דרכן נצרוף הכל הם תר"ג הוו מצוים ק"ד מצות הקרן ואידך ק"ד מצות השכר דהרי בין הכל צריך לחשוב
חני הקרן . והמצוה השנית שבר הראשונה דהרי הראשונה משתלמת מן השניה דשכר מצוה מצוה ולפי זה דמספר
מנין המצות הוו מצוים שבר מצוים א"כ סגנוי אינו אלא חני מספר המצות ואידך חני המה השכר לכן כיון דירד הק"כ על הר
סוני כך א"כ א"כ מלאכים סנאמר רכס אלקים רבותים לפני סנאן וגו' . וזה או תר"ג מצות אמנם על פי האמת
הכוונה היתה רק על חני תר"ג דהרי סנאמר הלא השכר דשכר מצוה מצוה לכן נותן הקדוש ברוך הוא לשומרו חני
מחשבו לפי ערך כיון דעל כלל שלם עשרה ושס' גאזות הניב שנים ועשרים א"כ על חני תר"ג אחד עשר א"כ
ידוק . וכן כמו בכ"ד כאן בענין ק"ד עולמות סנאמר חני תר"ג כשנצרך אל תר"ג סכר מצות דרכן . אמנם אומרו ק"ד עולמות
פירשו ע"ד המדרש וזה לשונו חמשה ראו עולם חדש כח אתמול אכנים שחקו מים ועכשיו ויהיו בני נח סיועאים מן הסוכס
יוסף אתמול ענו בככל רגלו והיום ויוסף הוא הסלש וכו' . א"כ מוכח מכאן דשנוי האדם ממעמד נקרא עולם חדש .
אף דהעולם על עמדתו בלי שנוי מ"מ בערך זה האדם ושינוי ומנוי נקרא עולם חדש : וכן אמרו ר"ל בני ברכי נפשו שאמר דוד
בנגד מי אמר כנגד חמשה עולמות שראה וכו' . ואין שם עולמות חדשים רק שינוי עתים ומעמד חדש . וא"כ כיון דלדברינו
עיקר מספר המצות הם ק"ד חני תר"ג באומרו חני האמת הס"ד השניה היא השכר הרי לכל צדיק ק"ד עולמות ממעמד למעמד
יותר עליון וכל עלים אגלו למעלה הוי עולם חדש וע"ז אמר דעתיד הק"כ לתת לכל צדיק וצדיק ק"ד עולמות ד"ל עולמות דידים
שנקראים אגלו עולם חדש כמחבר : וכו' נכח לכאור האמר הכ"ל והוא דבנות רב דימי כמ"ס עתיד הק"כ ליתן לכל
צדיק וצדיק מלא עוממו בוונתו מלא עוממו של כל צדיק וצדיק . אבל אכיו הכין דרצונו לומר מלא עוממו של הק"כ והקשה
לו וכו' אפשר לומר כן והלא כתיב מי מדד בשעלו מים וגו' . וא"כ איזה מקום יכול השכר ועל זה הוכיחו וא"כ מאי טעמא
לא שכיחא באגדתא דאמרינן כמערבא עתיד הק"כ ליתן לכל צדיק ק"ד עולמות וא"כ גם שם קשה באיזה מקום יעמדו העולמות
וכדאקסנו לעיל ונצריך אתה לומר דהכוונה על עולמות דידים וכדכרשנו בסמוך א"כ ג"כ מה שאמר סתן לכל צדיק מלא
עוממו . מיוירי בעוממו שלו ולא בעומם הק"כ כן נוכל לומר כפשוטו . אמנם הוסיף עוד תכיר ד' מאיר אומר במדה
שאדם מודד מודדין לו שאלמד בסאסאס כשלמנה תרובנה . א"ל ר"ז וכו' אפשר לומר כן אדם נותן מלא עוממו כעו"ס הק"כ
נותן מלא עוממו לעו"ס והכתיב וקמים כורת תכן א"ל וקאס אי אומר כן איזה מדה מרובה מדה טובה או מדה פורענות הוי
אומר

פרק
פרק
פרק
פרק
פרק
פרק
פרק

ארבעה עשר מספר במהות ואיכות הטוב
והוא הנקרא ג' אי באדלון •
חמשה עשר מספר במהות הקאקו' ובאיכות
ה' גוקולאטה יהיה ממנו •
ששה עשר • מספר באיכות הקאב' ו
ותועלת שלו •
שבעה עשר • מדבר באיכות ומהות העשב
ראבאקו ותועלת שלו •
שמונה עשר מדבר במציאות העשב סינסינטי
שום לו הרגשה נפלאה •
תשעה עשר • מדבר בעשב באקארוס
המכריק לעת ערב •
עשרים מדבר • בעץ נפלא בחלק הינדואה
שתמיד מונע ענפיו אף אחר כריתתו וימים
רבים •

עולם הקטן

נחלק לעשרה פרקים •

פרק
פרק
פרק
פרק
פרק
פרק
פרק
פרק
פרק
פרק

ראשון • ידבר במאורעות ובמקרא' האדם
מיום פקדו ועד שוכו לעפר והכל על ידי
שנים קצובים וימים גבולים •
כ' ידבר בהכרת טבע ומוג האדם ע"י הכנת
הפרנוף ומלקי או אברי האדם והם טבעיים •
סלישו ידבר במהות ובמות בני האדם גדול'
הקומה והם הענקי' הנזכרי' בכתבי הקודש
ואם עדיון נמצאים בזמננו איה ואיפה הם •
רביעי ידבר בבני אדם קצרה קומ' שקומתם
אמה במדת זרוע האדם ובאי זה אקלים או
באווה גבול נמצאים •
חמשי • יכרר איכות ומהות ההכל שנין
האנדרוגנוס או הטומטו' לבין שאר אישי המין •
ששי • מספר בכריות משונות ויבוא המעשה
אשר הזכיר בן זוגא בשתי אחיות תאומות
בניות אלא שגופותיהן מחוברים וולת הראש והרגלים
ותבעה אמת מהן להנשא להיות לאיש וכו' •
שביעי ידבר במהות הסינטיאכרו' והוא חני אדם
ומצו סובב ואם ראוי שנאמין בושותיהן ואם לאו •
שמיני ידבר בכרית הנקר' בלע"ז סטירוס
והוא חני אדם ומצו שציר בכל איבריו •
ולע"ז מונכר בפסוקים •
תשיעי ידבר במהות הסינטיאכרו' וכללון אשכנז
(נוסור' ווויב) והוא חני אדם ומצו דג • ומל'
הזכור במעשה •

פרק

עשירי ידבר במהות הכרית הנקרא' כלסון
הודוים בוראמין ר"ל ככס עכור • דמותו
כדמות הככס ונגדל מן הארץ ומכל קשור בטבורו ובארץ
שמשם חי ומכמינו ז' אומרים שהוא ידוע לו אדני השדה
ובעקום אחר נקרא אבני השדה עיין במעשה ה' פרק ח'
דכלאים •

פרק

אחד עשר מדבר באיכות הקוף הדומה לכ"ח
מדבר בכל מעשיו •

יסודי העולם

נחלק לחמשה פרקים הכוללים ג' מאות
חקירות עצומות ותשובתם בצדק •

פרק

ראשון מבוא השתנות הסברות שבין כת
ארוכטו • וכת גאל'נוס • לבין כת טעלי
הקומינאס אס כלמהות ואס בכמות והוספתו נוסף עליו
לסדרם יפה ונאותים לדרכי חז"ל •

פרק

שני • מדבר ביסוד אס פרתו הנזשא על
שכמו משה חקירות עצומות • וידיעות
החוקות הסברות הנעלמות •

פרק

סלישו • מדבר ביסוד איור ונושא על
כנפיו שמים חקירות • ותשובתם כגדס
בראיות ברורות •

פרק

רביעי ביסוד עפר וכו' ידיעות מיוחדות •
כוללות ראיות ומכרות חמודות •

פרק

חמשי מדבר ביסוד מים • שבהם נכרים
גבורת בורא ארץ ושמים •

הוא חני אדם ומצו שציר בכל איבריו •
ולע"ז מונכר בפסוקים •
תשיעי ידבר במהות הסינטיאכרו' וכללון אשכנז
(נוסור' ווויב) והוא חני אדם ומצו דג • ומל'
הזכור במעשה •

פרק שלשים • מדבר במהות והויות סכר :

פרק אחד ושלשים • מדבר במהו' הטל והכפור והקרק :

עולם השפל

נהלק • לעשרים פרקים :

פרק הראשון יחקור אם לעולם הוא קדמוניו אחר ולפניו אחר עד לאין קץ ותכלה • או אם אחר שהק"ה ימריב עולם הלו יתכן שיבא עולם אחר ואחריו אחר כי בו בחירה ורצון וכח לעשות ולשנות ואם נמצאים עוד עולמות זולת עולם שלנו :

פרק שני יחקור באיזה זמן ובאיזה יום ובאיזה שעה ובאיזה חלק נברא העולם • ואם בפעמים הרבה ומהיכן נברא האור וכדור כתבתי דרוש באם השייך לזה מכתבי אל"ה הר"ל :

פרק שלישי ידבר בכמות ואיכות מדידות העולם המתמזג הוא העולם שלנו שאנו דרים בו וגבולו עד קערירות הירק :

פרק רביעי ידבר במספר האקלומים ובאורך יומם ובטבע האור בכל אקלים ושעור זה ודע מנוי המין האנושי וזולתו שאר בעלי חיים • וזה נגדך לרובא סידע :

פרק חמישי יחקור במציאות השבטים ומלכיות ונבואה אקלים ובאיזה מדינה נמצאים להבין מנפת לנפירים מציאותם :

פרק שש ימספר במציאות ארץ המדש אשר בחלק אמורקא ואין וככמה ומכוס מנאה :

פרק שבע ימספר בהפלת הארץ ז'גס ובאבות המונה המסבב את כל ארצם :

פרק שמונה ימספר בסבת המונה על הער פוקן בעצבת המונה אשר היתה לנבל היסנה :

פרק תשיעי ימספר במציאות ואיכות הקליפ' הנק' קומא קינרא :

פרק עשירי • מספר במציאות הארץ הנקרא קומא מותו ותועלת שלה :

פרק אחד עשר • מספר במציאות ארץ הנקרא בולקו או פאלו ס'אנטו :

פרק שנים עשר • מספר במציאות הסרס' פדולה ותועלתה :

פרק שלשה עשר מספר במציאות האסס' פראס :

פרק עשירי מדבר בכמות ואיכות ומדות ומדות הבוכנים הקיימים :

פרק אחד עשר מדבר בככבים המדש' ובוכבים ובככבים הקטנים :

פרק שנים עשר מדבר בככקות ודוע' העתידות של המזוים בככבים :

פרק שלשה עשר • ידבר בפרקי השנה אשר נלסוכנו הקודם נקראים תקופ' והס' ד' ראשי מולות :

פרק ארבעה עשר • יורה איזה הם העדות והכשורות' ומתיות מכל אלקי השנה ושיהיו טבעיים •

פרק חמשה עשר • יורה שהתוכן הרוצה לעמוד על שער השנה ארך וקצר ועד כמה יגיע כמו לנשר • (ר"ל להגיד העתידות) •

פרק ששה עשר מדבר בהגדת העתיד' ובשינוי האור :

פרק שבעה עשר מדבר בהגדת הומל' הנלקחים מתמותת הירק :

פרק שמונה עשר • מדבר בהוראות התלונות בעגנים :

פרק תשעה עשר • מדבר בהוראות הלוקחות מתקפת ורעמים :

פרק עשרים מדבר בהוראות הנלקחות מהרוח והאור :

פרק אחד ועשרים • מדבר בהורא' הנלקחות מכל היצורים :

פרק שנים ועשרים • מדבר במהות ומדות הרוחות :

פרק שלשה ועשרים • מדבר במנין וסדר הרוחות :

פרק ארבעה ועשרים • מדבר בהוראות ואותות הרוחות :

פרק חמשה ועשרים מדבר בטבע ופעולת כל אחד מארבע אבות הרוחות :

פרק ששה ועשרים • מדבר במהות סכר :

פרק שבעה ועשרים • מדבר במהות הרעם :

פרק שמונה ועשרים • מדבר במהות ואיכות הוועה וכלעז' עולמין • ובספרדי ראליין • (ובל"א דונר סט"וין) :

פרק תשע ועשרי מדבר במהו' השלב והקרח והטל :

וכבר בביאור קודם האמנה שתחתיו הקדוש היה
אמתית ואלדית ובתה למשה מן השמי' ואלא תשתנה
ולא תבטל כחם ומן מסומנים ויש בו שלשה פרקים :

פרק

ראשון • יורה על אמתות התורה מאני
נדדים ה' מנה התורה בעצמה • הב'
ואם • מנה השמות •

פרק

שני • יבאר אם הדת האלדית אפ' שתחלף
או אם שתקיים לנצח :

פרק

שלישי • יבאר שלא תנוסח התורה ולא
ולא תשתנה לא כולה ולא מקצתה לעולם :

פרק

המאמר הרביעי עולם הנלגלים

נחלק
דבר בעיון השמחת הא' • על כל הפרטים בעולם
השפל הוא • וכוונתו על פרטי חיי האדם • ובו
שלשה פרקים :

פרק

ראשון • יספר איך הק' בה הוא ממנה
עולמו במסד ובריותיו כחמים ו' ומפרנס
לכל עקרני האמים ועד סגור בני •

פרק

שני • וכו' יבאר מפני מה יש רשע
וטוב לו •

פרק

שלישי • וכו' יבאר מפני מה יש צדק
ורע לו •

פרק

וכי • מכיל השתנות הסכרות של התוכנים
הראשונים והאחרונים באיכות סדר העולם
הגדול :

פרק

שלישי • מכיל סכר אחרת קרובה לדעת
חול במרה :

פרק

רביעי • מכיל כל הטענות והראיות אשר
לקופירניקוס וסיעתו • על עמידת השמש
ותנועת או הקפת הארץ ודע מה שתשוב לו כי בכור
ישן הוא :

פרק

חמישי • ידבר בסדר חלקי העולם ומקום
כוכבי הכוכבים ואיך הכבי מרים וכאמים
הספוריים וכאמים הקדושים והשלישי נפרדים •

פרק

ששי • מדבר בסדר חלקי העולם מתחיל
כמים התחתונים ומסיום כמים העליונים •
ובו עשר שאלות ותשובות :

פרק

שביעי • ידבר במסות השמש וכו' על בחינות
ובמה יוצעות באות למבין •

פרק

חמישי • ידבר באיכות וכמות ומדות הירח
ומעולותיו •

פרק

שמיני • מדבר באיכות המסות • ויבאר אם כח עיקר מעקרי
האמונה וכל שלא ואמין בו נקרא כופר או אם לאו
אין ב' פרקים •

פרק

ראשון • יבאר איך כל שאינו מאמין
וכבר בביאור קודם האמנה שתחתיו הקדוש היה
אמתית ואלדית ובתה למשה מן השמי' ואלא תשתנה
ולא תבטל כחם ומן מסומנים ויש בו שלשה פרקים :

פרק

שני • יורה על אמתות התורה מאני
נדדים ה' מנה התורה בעצמה • הב'
ואם • מנה השמות •

פרק

שלישי • יבאר שלא תנוסח התורה ולא
ולא תשתנה לא כולה ולא מקצתה לעולם :

פרק

וכי • מכיל השתנות הסכרות של התוכנים
הראשונים והאחרונים באיכות סדר העולם
הגדול :

פרק

שלישי • מכיל סכר אחרת קרובה לדעת
חול במרה :

פרק

רביעי • מכיל כל הטענות והראיות אשר
לקופירניקוס וסיעתו • על עמידת השמש
ותנועת או הקפת הארץ ודע מה שתשוב לו כי בכור
ישן הוא :

פרק

חמישי • מדבר בסדר חלקי העולם ומקום
כוכבי הכוכבים ואיך הכבי מרים וכאמים
הספוריים וכאמים הקדושים והשלישי נפרדים •

פרק

ששי • ידבר במסות השמש וכו' על בחינות
ובמה יוצעות באות למבין •

פרק

חמישי • ידבר באיכות וכמות ומדות הירח
ומעולותיו •

פרק

שמיני • מדבר באיכות המסות • ויבאר אם כח עיקר מעקרי
האמונה וכל שלא ואמין בו נקרא כופר או אם לאו
אין ב' פרקים •

פרק

ראשון • יבאר איך כל שאינו מאמין
וכבר בביאור קודם האמנה שתחתיו הקדוש היה
אמתית ואלדית ובתה למשה מן השמי' ואלא תשתנה
ולא תבטל כחם ומן מסומנים ויש בו שלשה פרקים :

פרק

שני • יורה על אמתות התורה מאני
נדדים ה' מנה התורה בעצמה • הב'
ואם • מנה השמות •

פרק

שלישי • יבאר שלא תנוסח התורה ולא
ולא תשתנה לא כולה ולא מקצתה לעולם :

פרק

וכי • מכיל השתנות הסכרות של התוכנים
הראשונים והאחרונים באיכות סדר העולם
הגדול :

פרק

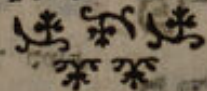
חלק ראשון

היה

עולם העליון

והוא טרבר בענינים חרותניים • אמונים וברעים • לקוחים ולקומים • מכמה ספרים נכברים ויקרים מחבמנו ול הקדמונים והאחרונים ומכתבי א"מ הרב החסיד זצ"ל :

ובכמה מקומות הוספתי נופך משלי ביד ה' הטובה עלי וכל זה הברתי בלשון צח וקל וחלקתי אות' למאמרים ולפרקי' ולסעיפים כרי שיקל על הקורא להבין הענינים ולסדר אותם בזכרוננו בעזה ובחמלתו

המאמר הראשון

דבר במציאות האל ותכרך אחדותו וקדמותו ושלטו ונוכח ולא כח כגוף והוא כחלק לפתוחה וה' פרקים •

פרק ראשון

ותקור על אמותות המציאות הכורא ותכרך • וכו כמה סקד' ברורות •

פרק

חמשי • כו רלוס ככולה איך אינו גוף ולא כח כגוף • קדמותו ושלטו

המאמר השני

דבר במציאות המלאכים • מהותם ואיכותם • וכו סני פרקים •

פרק

ראשון • מדבר במהותם • כפי עדות כתבי הקודש •

פרק

סני • חוקר במעשר המלאכים וכמותם ומהותם •

המאמר השלישי

ידבר

פרק

סני • יורה שהכורא ותכרך הוא מחווב המציאות ושהוא כחני וקיים לעולמי עת •

פרק

שלישי ותקור חקירה על ענין אחד הכורא ותכרך בראות אמתיות •

פרק

רבעי כו הוכחה וראיה כרוד' על קדמות האל •

סיר מרווי ומקשר • מיוסד על מסקל ותד וארכע תנועות בחרוים מרובעים וסס המכנה ויקסו כחאגי
כתיו קכועים : וכל סערי הספר ועניניו כתוכו קלועים :

הלל בשבחות רבות מן הוני הי נועם שרי	לא ל בורא רוחות להקריב אל קוני עלי מעשי ירי	וחכמה בטוחות וראשית כל אגוני ויתן חכמה די	בשירים נקשרים תרומה לו ארים להבין הדברים
הורי לב קראו טעמו הרופאים ריאת עליונים צירת המדומים	בספר זה וראו וגם פילוסופים ושרי הפנים וגלגלים רמים	במצפוניו בואו רבש נזפת צופים ומלאכים חונים ומולות תמים	בכל המסתרים באלה מאמרים עלי דגלים שרים באפור נחברים
לא במ יש אורח כי שוכן רומה פור רוק גם קרח לא שם בשחקים בלים שם השכיב	למאור שמש צח כסיל שסגס כימה ושלג ברה לח זועות גם זיקים ארובותיו הרחיב	וסהר שם יורח וחרני דרומה ואלגביש פושלה רעמים וברקים מטר ארץ ורביב	וכל כוכבי אורים ועיש עם חבורים ענן הקיטורים לעם קולו ירים לבל מטה דרים
אר האל נפלא דנים הוטבעו בונים נא בינו תולדות הארץ	בבראו השפלה עליהם נטעו בתחתון זה דינו והיה גם שרץ	והיסודות הפלה והמרה נורעו יכולת צורנו למינהו שורץ	וארבע נספרים בכל החומרים וצור כל היצורים בבקעה ובהרים
קצים ורמשים טנים וגדולים או או שם כל עלה צור מלא חכמה	זבוכים יתושים בעולם נבללים בקטן הוא כללה ודעת ומזימה	וגם הפרעושים בסוגים נברלים בארם נחעלה אכל סופו רמה	ובנים אכורים במינים נשמרים עלי כל היקרים ויובל לקברים
ריוח הכשונות לי אדם כנס פאים חצים סוס עור כמה מינים	בצלם ותמונות ענק עם הגנס בפרסותיו יבוס אשר להם פנים	בתואר נשתנות וגם אנדרוגנס והוא הצינטוירוס פני אדם שונים	ברעת נחסרים וטומטוס איברים ולילית ושעירים ופרצופים זרים
נו וראו כל זה הלל נא האל	בהבור הלזה אשר עזרי הואל	כמו אתה תחזה והוא ישלח גואל	בחוש ובמישורים ונשיר לו שירים :

פירוש המלות

וחכמה בטוחות • ע"פ הפסוק • כי ל"ה פסוק ל"ו • ושרי הפנים הם המלאכים העליונים
רואי פני המלך • באפוד נחברים • גלגל המולות נקרא אלל התוכנים גלגל האפודה והוא אחד מפני שמעבד העולם
כמורה • כסיל שם כימה וגו' • ג"כ פסוק באיוב סי' ל"ח • כפור דוק השמים נקראו דוק והוא ג"כ באיוב שם ל"כ
לעב קולו וגו' • ג"כ שם בפסוק • נבלים מי השכיב העץ ונכלי שמים כי ישכיב ג"כ שם באיוב והעננים נקראו כן
לפי שהם כנכלי מים • והיסודות הפלה וגו' • לשון הכדיל והפרש ארכע יסודות ועם מורכבים כל הנמצאים
בעולם השפל אשר קראתי בשר שפלה כמו שמספר והולך בחרוים הנמצאים : כתחתון זה דינו ר"ל בעולם
השפל והתחתון תוכלו לדון ולעשות ק"ו על שם העולמות • אלי אדם כמו אל האדם ותארו ואלי איוב סימן
ג' פסוק השמים אלי גול וגו' ועוד שרשי פתוח אלי מים והיוד למד הפעל תמורת'ה' כפלה עלי עשור • וכוס
מלשון דריסה ורמיסה כמו והוא יכוס צריכו וגו' :

כל פשעים תכסה האהב' אהבת הקורא
המשכיל אחרי שכבר ידוע שאין לו שעת
כושד לרקדק הטוב בכל ענין כרצוני ותמיד
אני מבטל רצוני מפני רצון אחרים
באופן שלי. וניחני עד השיב רוחי וכל
שכן לכתוב כרצוני : זאת ועוד אחרת
שאין לנו כלשון הקודש המלות הזרות
כמו שמצינו בלעז. ולכן עשיתי מדור
בפני עצמו וכתבתי בצדו פירוש המלות
בלשונות הנחונות בכל בני הגולה וה'
אלקים יעזור לי ויצילני משגיאות ולג'
אכלם. ה' עזי ומעוזי בו בטח לבי
ונעזרתי ומשורי אהורני. ברוך ה' לעולם
אמן. ואמן :

ימצא בחבורי זה או בספר השני במלאכת
הרפוא' עיונית ומעשיית איוו שגיאיה בלשון
או בדרקוק שיכערה ויתקנה וידעני לכך
זפות פי האדם במה שהוא אדם אי אפשר
שהיה שלם בדיעותיו ובמעשיו : ומי לנו
מהם ר' ש' אבן תבון ראש המרברים
והמעתיקים אשר קטנו עבה ממתני וחוא
התנצל והפיל תחנתו לפני כל בהעתקתו
הספר המורה שאם ימצא איוו שגיאיה
בלשון או בדרקוק בין לשון זכר לנקבה
ובין רבים ליחיד וכו' כ"ש אני המחבר
שאיני אלא כיתוש בערכו שראוי ונכון
שאבקש ואתפלל על זאת שאם המצא
תמצא איוו שגיאיה שיכסנה ויצניענה ועל

ובני לך

הפסוק המורה שאם ימצא איוו שגיאיה
בלשון או בדרקוק בין לשון זכר לנקבה
ובין רבים ליחיד וכו' כ"ש אני המחבר
שאיני אלא כיתוש בערכו שראוי ונכון
שאבקש ואתפלל על זאת שאם המצא
תמצא איוו שגיאיה שיכסנה ויצניענה ועל

החלפת ענינים

החלפת ענינים • • • • •

הקדמת המחבר

בויכוחים כנגדם היינו דלים ורשים • אז
לבשה אותי רוחי הקנאה קנאת ה' צבאות
ונדרתי לאביר יעקב אם אבא א' מנוחתי
לא אעלה על ערש יצועי ולא אתן שינה
לעיני ותנוכה לעפעפי עד כי אהבר בעזה
הבור כולל כמה חכמות ויריעות להשיב
הורפי דבר ולהראותם כי לא לבדם נתנו
אלה החכמות ואף כי אנחנו בעולם הזה
במהשכי הגלות הכר הזה • הנה ה' אור
לנו ועריון נמצאים בתוכנו אנשים חכמים
וגבונים יודעי בינה לעתים • ויהי
כי ארכו לנו שם הימי והגיענו ת"ל לתכלית
כוונתינו שמנוכמת פנינו נגד **פרואה**
המעטירה לקבל עטרת הרופאים הנהוגה
אצלם ושם מצאנו את שאהבה נפשינו ה'
החכם הכולל שר הפילוסופי ואביר הרופאים
כמה דר שלמה קוניאן נר"ו אשר מי חכמתו
שותי בצמא כל הפילוסופים והרופאים
שבארץ איטליא אשכנו ופולוניא פוערים
פיהם ועלמו תטוף כלתו • ותרב חכמת
שלמה מכל חכמת הגוים הוא הרוח'
צמאנו והשקה אותנו מיין רקחו בפילוסופיא
והרפואה וזולתו שאר חכמי המדרש עד
שקבלנו בבית מדרשיה בקבוץ כל החכמים
הסמיכות כמנהגם • אהרי זה נתגלגל
הדבר שבאתי הנה לארץ ישמעא וראיתי
מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה סעיפי
יזכרוני ורוחי הציקתני לשלם נדרי בימי
נדרי בימי חרפי • אך הזמן בגד בי ויהי
לי לאויב כי כמה צרות והרפתקאות ערו
עלי כמה כתרונני הרפוני מנוחה לטרדני
עד שזה שנתים ימים שהניח לי ה' מעט
מעצמי גם כזה בחר ה' להמציאני מעיד
לעזור המחנה הזה אשר פגשתי תורה
וגדול ויהי לי לישועה ה' החכם הכולל
אביר הרופאים ושר חתבונה והמדע כמה דר'
ישראל קוניאן נר"ו אורו זורח בק"ק
קושטנטינא לחשוב מחשבות
כחכמה ובמעשה ובכשרון דעת הוא עשה
עמי אות לטובה • עד שקמתי ואמרתי
עת לעשות לה' ואת אשר נדרתי אשלמה
וישועתה לה' ונתתי על לבי לדרוש ולהקור
ראשונ' בספרי חכמינו הראשונ' והאחרונ'

וכאיזה כתבים אשר הגיעו לידי מכתבי
אבא מארי הגאון זצ"ל • ולעומתם בספרי
חכמי האומות חרשים מקרב באו •
ואלקטה מהם צוף דבשם ויערם וחברתי
ספר כולל היריעות והחכמות הצריכות
לכל יודעי ספר וביורה לחכמי הרפואה •

וקראתי אורני **מעשה טוביה**
והיה לשני

מעמים • הטעם האחד לזכרן שמי למען
ישאר בקרב הארץ • ולא ישכח כי
בעונות בני האהובים מתו ולא ארע אם
אזכרה לבנים אחרים ואם לאו • ולכן
אמרתי מעשי הכרה תולדותי ויקראו על
שמי אולי אבנה מהם • והטעם השני על
שם המשנה הירוע' מעשה בטוביה הרופא
שראה את החדש וכו' • והנה חלקתי
הבור הלז לשני ספרים • והספר הראשון
כמו כן לחמשה חלקים • ואלה הם •
עולם העריון והשכלי כולל
מצאות וקחמות

ואחריו הא' יתברך ושאר עניינים רותניים •
עולם האמצעי שהיה עולם
הגלגלים הכולל

הכמת התבונה ותועלתה גדולה •

עולם השפל שהיה עולם
ההתרתון והוא

כולל כל מה שמתחת לגלגל הירח •

עולם הקטן שהוא האדם שיש
בו דוגמת העולם

הגדול בכלל אשר בזה כמה חכמי האדמו

למענינם • ואני לאהבת הקצור ראיתי

לכתוב הקצור וההכרחי ואזדעך קורה

המשכיל שכתבתי כל הסובב להשגת

חיי האדם • והחלק החמישי בקדמ

יסודי העולם כולל במגזר

מאות הקירות עצומ

בעניני יסודות הארבעה וכל אלה היריע

נדרבה לבי ללקט אותן מכמה ספרים

קרמונים ואחרונים למען יהיו לאחדני ביד

אוהבי החכמות יען שתועלתן מרובה לכל

בר דעת כי ימצא בהן קורת רוח • אמנם

עוד אחת אני שוא ואות' אבקש מהקורא

המשכיל והאהוב והמתכבד בכבודי שאם

הקדמת המהבר

ה

אמר טוביה הכהן בן להנאון הגדול
והרב הכפורכם ה"ר משה נראל
בן להחכם השלם והרופא המובהק כמה"ר
אלעזר וועלשים בק"ק קרעכניץ ז"עא . בן
להחכם השלם כמה"ר שלום אב"ד ומ"ץ בצפת
תו"בב . והוא גוסס של המקובל האה"י הרב
רבי אליהו די ווידאש מהבר ספר הנכבד
ראשית הכמה כולם אנשים
חכמים ונבונים ראשי אלפי ישראל המה
פהכהנים המיוחסים בשלשלת יוהסין עד
עזרא הסופר הכה"ג ונודעו בשם מאנושקרונו
בארץ הצבי ובארץ איטליא ורומא הגדולה
זכרה ה' כל החכמים השלמים האלה לשוב
ויונהו על משכבותם בנן עדן אמן .
בהיות כי ידוע הוא מאמר רז"ל שרי ליה
לאניש לאורועי נפשו באתרא דלא
ידעין גס אנבי הצעור והרל . באלפי לא
אחשוך פי מלספר קצות יהוסיוותקה אמן
חקורא המשכיל שמץ כנהו : ודע כי אם
זקני הרב ה' לעזר הנ"ל איש צפת תוכב .
כא בבחרותו מארץ הקדושה לארץ פולוניה
להרפס הספר הנכבד ראשית חכמה שחבר
דורו נ"ע . ושם הוציא מחשבתו א הפועל
כנראה מחקרמה הכפוארה שלו ברפוס ק"ק
קראקא ז"עא : אחרי כן נשא בארץ
ההוא אשה הגונה והוליד ממנ'
שלשה בנים . כולם חכמים ונבונים . וא"מ
הקטן בהם בשנים אבל גדול בתורה נודע
ושמו נודע בשערים ה"ה הנ"ל נ"ע . אשר
בתחלת ימיו הרביץ תורה בכמה ק"ק בארץ
פולוניה אך מפני חמת המציק ולהט ההרב
דסתהפכת בגזרת ת"ה לפ"ק . יצא משם
לארץ אשכנז הוא אלימניא ולא היו ימים
מעוטים עד ששלחו הכמי וקציני ק"ק **מיין**
עיר וא"ס בישראל בארץ צרפת היא
פראנציא וקבלוהו עליהם לרב ולמ"ץ ושם
נהג נשיאותו . אך בעו"ה לא האריך ימים
על ממלכתו ומשה עלה א האהים ונתבקש
בישיבה של מעלה . ואני היירתי נע"ר ורך
כאשר נ"פלה ע"טרת ד"אשי ממני ונשארתו
נספונה בלאקברניט זכאשר האיתי שנכונה
תוחלתו וכשל עזר ונפל עזרה שמתו לדרך
פעמי לארץ פולוניה אבית אבותי ומצאתים

החכמים וגדולים בתורה ובמעשים ושמשת
שם זמן מה כמה ת"ה וגדולים אבל בעו"ה
לא כל צרכי כי ראיתי דללות והגלות
והמלדמה אשר בארץ הלזו וצרות רבות
תנופות זולזו הוזה על הנה שבר על שבר
אז אמרתני א לבני מה לי פה הנה ארחיק
נרדו אלון במדבר ואל אראה ברעה אשר
ומצא את עמי אלך לי באשר תנחני רוח
ה' אולי אמצא מרגוע לנפשי ורוח והצלה
ועמוד לי במקום אחר : ואז מחשבותי
הרהבני ללכת לארץ אטליא ללמוד הכס
הרפואה כמדרש החכמות שבעיר
פרווארה ז"עא : והנה הקרה ה'
החכמים השלם כמה"ר גבריאל רופא
ב"ע והיותה שבועת ה' בינינו . והיינו
באחים נאמנים כל ומינו . וה' הצליח
דבבינו : ונתן הן שנינו . בכל מקום
אשר דרך בק הגלינו . ובפרט בענין הדרכים
הגדול **ברנדין בורג** כי היה שם
הסר ליהודים .
וגזר על ראשי המדרש אשר בעיר .
פראנק בורט אשר על נדח
אודרה . שיקבלו
אורנו בספר פנים יפות ללמוד החכמות
בבתי המדרשים שלהם ואף שזה לגר הקס
ונימוסם כי מעולם לא למד שום יהודי
בזה המדרש . ונוסף על זה שנתן לנו
הדרכים הנכבד ארוחתנו מידו שנה בשנה
כדי להפיק רצוננו : ופאמרת עשו לנו
החכמים בעלי מדרש כבוד גדול ומידי יום
ביומו היו מתווכחי ענינו בענין האמונה
בהדר ובאדיבות גדול כמנהגם ולפעמים
הרפו אותנו באמדם איה חפמתכם ובינתכם
כבוד נטלה פסס ונתנה לנו כי אין אתכם
יודע עד כה . ואין בכס שום ידיעת חכמה .
ובזה תכירו ותדעו נאמנה כי אין חלוק
בקרבכם על כן נאמר ונסדדה חכמתכם .
וכזה יום יום הרפנו . וקלון מכבוד
שבענו . ולולי חסדי ה' ועזרתו לא היינו
יכולים להרים ראש ולהשיב להם דבר כי
נסינו בוויכוחים באלה האף שדמינו ת"ל
בקאים בפסוקים בגמרות ובמדרשים . מ"מ

השמים מספרים כבוד אל ומעשי ידיו טוביה :

מה ג	דרו כוור מ	עשי ידיך
על ספ	רך היום	אשר כתבת
שחק	מכון וילון	אשר חשבת
מעגל	ובל גלגל	בחכמתך
מה ע	צמו טב	תהלותיך
פי ב	ערבות גם	בעוז רכבת
את קול	תנועתך	חלא הקשבת
לנו	בחוק תכל	ברוכה סדרך
דרך	נטייתך	בעין שכלך
סדר	צבא מרום	זבול פוננת
מעון	ידקיע	בכל חילך
אניד	ידיד חדר	כבוד הודך
אל יר	שבי ארץ	אמת פחנת
אניד	לחור ודור	אמונתך

דגמאל כלל משה נחמו :

תִּרְבוּ שְׂשׂוֹן רִנָּה קִנּוּ צוּף פֶּרֶךְ
 עֵץ סוּר נְעִימוֹת מוֹר לְמוֹדֵי כְּחֹשׁ
 יַחֲבֹם מְלֵה חֶלֶב זֶאֶב וְתַחֲשׁ
 הֵם דּוֹרֵשׁ גֶּדֶר בְּשָׁלוֹת אֶרֶץ :

אֶרֶץ בְּנֵי נִילָה רְמוֹתֶם הִנֵּה
 וּבֹזֶאת חֲקוֹר טַבָּעַם יִנִּיעַ כָּסֶל
 לֵב מִי נִפְשׁוֹת סוֹכְכֵן עַד פֶּסֶל
 צִמָּא קָרֵב רֹאשׁ שׁוֹאֲפִים תִּשְׁקִינָה

גרולים

וְכֵן מִיִּצְיָן שִׁיחַ חֲזָק
 מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף וְכֵן חֲזָק
 חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף
 וְכֵן מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף

מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף
 חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף
 חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף
 חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף

חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף
 חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף
 חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף
 חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף

חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף
 חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף
 חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף
 חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף

חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף
 חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף
 חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף
 חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף

חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף
 חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף
 חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף
 חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף

חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף
 חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף
 חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף
 חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף

חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף
 חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף
 חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף
 חֲזָק מִיִּצְיָן אֶל אֶלֶף אֶלֶף

אחרי

אשר נדפסו כל השורות והתכונות האלו הקרה ה' פה את מעלת הרב הכולל אביר הדופאים
במה"ר יצחק חיים ב"ץ בזהרונים כר"ו במלך באור תורתו ק"ק פאדוברה יע"א •
אשר בקרא לבקר אחד מהסדרים הראשונים בחלוו ופרוס נדיבה הנגה לשלם תודות בקולו קול
אל"א בכתב מעלת המחבר כר"ו • כי שמע את שמע תפארת מכורו • וישא משלו בשירו •
אשר בדפס בלא המקום הראוי למעלת כבוד תורתו • ועל כל פשעים תכסה ענוהו •
נסוף סוף האדם מכבד מקום תכונתו • ולא מקומו
אל אדם מכבדו •

אמלל בחר גוים דשנים המו
דכחוב זמן הן מל יבול כל ליה
כיצאליו נכ סר עסיס פורח
צמחי קחל רמים שתולים המו

המו שתילים • רק קצוצי צדס
פה עוד • בעיפים נואצים מי לקח
בוס יין טעמים • היך זנים זרקת
היך דבש גבר ביזנת אלם

אין בן גביר דוחה חבל וחרב
זורה חגור טמא יצועי ברש
דובש מעיל גקי סרוח ערש
פה צורפי קול רודפי שוא חבל

הם שיא רצון קסתו צמיתות פרץ
עושה ספרים ניב מחזקק לוח
כתבי ימין טועה חלום זונה
ובכבוד הדר גבחו בהרהיית ארץ

אפס בבת גולים דלי הדיע
ויהי זבול חכמת פחורי יושר
כי לה מנת נפשה סגולת עושר
פיק צור קמזן רואה שחוק הוקע

הוד שוחקים רקים קרא צץ פלא
עברי ספריו נובעים מיין דלי
כי יש טעוני חמא זנות נהחי
הוא די גבוהותו בעצבון אלה

אור בא גחל דעים חגג מוחר
זה חקקיו טוב י"ה • כתב לוקח
ככלל נאם • סגור ערן פותח
צבאות קדושי דום שלמי תואר

הוקף שחקים רוב קבוצים צחו
פשר עוז סדרי נסיכי מלך
לו כל יסוד טמון חוז ופלה
הוד דת גבולם באשר ארחו

לקול זמן ועט לכל חפץ למלא בקס"ת את ידו • ולשכ"ת את ש"כ השלו"מים על מעלת הרב המסבך נר"ו כי לעולם חסדו •
 בהבינו שמים חדשים וארץ חדשה בחבורו הלוה אשר האירה מבכדו • וה"ן כבוד אל ה"תורה לשפ"ות עליו
 כו"ו האדון וכו"ו הודו • כמו עט"ו עמו כלומר ליו שמו בזה ומע"שו כא"ס לצדיקי • שגדולים מעשיהם ממעשי ארץ ושחקים
 ובמאמדם אל מודעת זאת וסדכרים עתיקים • ופ"ת לי בית מדרש הרב הזה שקולו ממדדים וסכו ממתקים •
 יוכיחו שגמחו המצוקים • כי מה גדלו מעשי טוביה על מעשי שמים וכל אשר בחרבה • וא"ס לפעמים דברו המלוצים
 בלשון הכאי אני מדבר בלשון אהבה • שהיא תלויה בדבר דק וממקור האמת חנוכה • יען העולם ומלואו טע"נים הפ"סד
 צנת"ך וכל"ל לאי"ס ולמינים • בדבר כו"קין וסדר זמנים • אמנם מעשה צדיק לעולם כל ומוט"אי בעו צדיקי כרו עלמא
 בעולם הזה שגברא בה' עולמות וארץ המדשה העומדים תמיד להם עמים והיו בכונים • כי לא תאכד תורה מכהן ולא
 גסכה חכמתו מפי אנשים חכמים וכו' •

אמנם למה ארמיק נטו"ת כרונה לאקר המרסוק ע"טו ונותן הודאה על העתיד לכא • א"ס קרוב אלי הדבר מאד להוכיח
 כמה מעלות טובות למעשי טוביה על מעשי העולם וכל אשר בו • באשר הוא כלי מקווק טובה כפולה ומכופלת
 למקום ולא יחסר כל בו • והעולם גדול עצמו עומד בו בנס כי יפקד מוסכו • וא"ס למה זה דומה לכדור של ארקימדיס הכולל
 מרחב תכל תחת כרכבו • ולא נודע כי בא' א קרכו • וא' קרב אי"ס חכה מעלת הרב המסבך אשר נתן לו ה'אלקים העולם כלבו •
 אשר במאמר הכדרי יכלול בעלית קיר לבו הקטנה • שמים לרום וארץ לעומק סדרה וסמונה ושאונה • וא"ן חקר לתבונתו
 וא"ן קנה לתבונה • ונכחיגת עו"לס הזה שאור ליהנות ממנו בלא ברכה ותשורה • ובדבר אכיר הרופאים רכו של מעלת
 המסבך גדול שא"ן מסרכין לקולו האומר קרא • בא"ת א' כרם הזמר ואכרות ממנו אשכול וזמורה • ולא ארכה ולא אשור בארובה
 כי שכי הרב מרוכים ודעתי קצרה • ולא בא"ת לכבד את החבור מהונו • במתנה שא"ן בה כדי נתינה לבס"ן ראשון לכל דבר
 שכתדוקה ויושב בשבת תחכמוני • כי א"ס בהנחתי ש"א נוסף את כפיו א' מנחתי וישע' א' קרכו • כי מוכח ענותנותו פכ"ב
 ומהודר בקרבנו של עני • ובהנחתי זו הכאתי לו מלצתי וכו' נר"ו • וסנה בא' פתחתי פי דברה במכ"י לשוני •

אב	על ארמיקים	דור דור במה
יען הודך כדור דק	במלא חפנים	
כלל אורך תבל	מרחב שמים	
מה ישתאו עתה	מה יתפלאו	
בראות הפר קטן	הוכו נמצאו	
עולמות מספרם	כפר בפלים	
עולם עליון נערם	מן העינים	
עם עולם הגלגל	אל קרבו באו	
עולם שפל עם ה	קטן נסתר	
הבר ויסודותי	ה בו נגער	
בתים גנות נסמיע	ינות נסתר	
אמנם מהשתומם	על זאת יחדלו	
ישוכו • איך כל אל	מרים חברו	
הודך קירות לב הרב	יחדו נכללו	

הקדמת אהוב וחביב של מעלת מוה המחב נר"ו

כמה גדולים מעשי טובים שב"א הוא ושב"א ליהוי בעולמות שב"א מ בו השב מחשבות בעולם העליון בשבע הקירות ודבר גבורות וכבוד מצאה ידו בהלו נר"ו . שם שם לו ח"ק ומשפט על מציאות ה' ומציאות המלאכים על מהותם ומספרם כסה שמים הודו ועור ידו נטויה להראית את כל העמים שתורתנו הקדושה היא אמיתית ואקית מצד התורה בעצמה ומצד השליח מרע"ה ובתורתו יהנה שליח תשתנה לא כולה ולא מקצתה ומפליג לעשות בהשגחת הק"ה על כל הפרטים ממזרח שמש ועד מבואולא השיב אהור ימינו בשכר ועונש הרורני בעולם שכולו טוב . זכות הרבים תלוי בו כי עלה שמים בשכלו קב ונקי הוא עולם הגלגלים ושם נאמר כל מה שהראשונים ואחרונים נתנו עזריהם באיכות סדר עולם הגדול בטענות וראיות און וחקר ירח וכוכבים ומה ררך הרוח . תקן והשלים הרבה בפרפראות להכמה בתקופות ובמזלות באותותם ובעדותם . יגע ומצא וקולע אל השערה במהות הברק והרעם זכו אמרו כי נעמו על השלג על הברד ועל הקרח דק ודקדק בכפור על הארץ הזיל בטל אמרתו ובמהותו מה רב טובו אשר גלה ליראי ה' ולהושבי שמו דעת שפרתיו ברור מללו על עולם השפך בכל כלליו ופרטיו . במציאות הדברים איכותם ומהותם כתוקים לעצם ומראים לנפש שלה דברו על משפט האדם ומעשהו עולם קטן נותן טעם לשבח בהכרת טבעו ומזנו בכוחו ואיכותו ובשרל הברואות נבראות כדמותו .

ועל הכל יתגדל עת בא דברו דבר דבור על אפניו על סברות כת ארס"טו וכת גלגליו בציונו ובמתכונתו .

לשוננו תהלך בארץ ארץ החרשה בהראותו חכמת הרפואה פליאה נשגבה וכל מיני החולאים מקריהם ואותותיהם סבותם ואחריתם ותרופתם בצדס .

נתן השכל בכ"סף מלא עם חכמת הנ"תוח בעיר קטנה זה הגוף גופו של אדם ונתח אותו לנתחיו על כל נתח ונתח טוב ורע מצבי דברים נכוחים למכין ואחרון הכבוד כלכל דבריו במשפט הסמנים על העץ ועל פרי העץ עם פריהם רכומים וערוגת הבושם זה שמו אשר קרא לו ונטע בו עץ כל פרי לידע ולהודיע סגולתם ופעולתם מהנתם ואיכותם ואת כל זה עשה יפה בעט"ו והנה טוב מאד דורש טוב לעמו כשמו . ברוך שככה לו בעולמו :

אני המדבר נאמן בכריתו דורש שלומי וטוב"תו . רופא ולא לי

הצעיר מנחם יחיאל כולי יצ"ו :

רחמימי. מרגניתא רלית ביה שימי דק ואשכח במראות אקים.
הן הן הדברים הנקנין במשיכה ורגבהה מרגני מילי
דמאן רתני וקרי בספרא רצניעותא. ובשפר זוהר הרחבת. בינתו דחק ונכנס במהלך
שבילי הרעת והתבונה דנהירין ליה לעילא מכל ארחתא דקאמירן בעלמא ארח לצדיק
מישרים. ובכנפי. בינתו רץ חיש ויעף בנה עולמות והרחיבן ברעתו הצלולה. ארבעה
המה קרני ארש ארשת שפתיו. ארבעה חמשה בסעיפיה פוריה פריו מרנוק לחכי
חכמי הדוים. ובכל פינות יסודות הידיעה אצילות בריא יצירה עשייה התחיל לשוטט
ברעתו דעת עליון. ולפי שכלו שכל מורגש יהולל איש כערכו לבא א תכליתו ואור
חדש בציונו הכין ופעל עולם קטן הכמות ורב האיכות אסיק ארעתיה לפרושי את
האישור ולאסור את המסודר ומהודר בקשר אמיץ להקריב אותו קרבן מנחת ראיה
שואבת כל מיני משקין. שמתחלתן לסופן טעונין ברכת הנהנין ליהנות בני אדם
חכמים יודעי בינה לעטים. והן הן הדברים הנקנים למסירה כדת מה לעשות אל
כל הבא למלא ידו אוכל תתאב נפשו להבין משל ומליצה ומזיהורי קן קולמוסא
מצא ספרא רבא רישאאל במכוננו. מלא רוח חכמת שלמה קנינו. ומשם נטל ההור
שלו ובכל מלתא דעבדא לאגלווי לה מסקרי אנשי כוותיה ושם דרך קסתו שרטט
וכתב דבר חדש חדש הוא סיפורים סופרים חרושי סופרים המאירים לארץ ולדרים.
ומגמת פניו המאירים דרך המלך שהן לה שיעור מרה ומשקל ומשורה אל כל איש
לפי אכלו סדר שלחנו וערך אורנו בכל חכמה עשר ידות. שם הרחיבה לשאוב
דעתו הרחבת. וכשינא פתח פומיה קרא בחיל דברי חכמים וחידודם ולפרשם בשפר
מראה האופנים מינים ממינים שונים. הוא יחיד בדורו חכם ומבין מדעתו כמוהר"ר
טובינא כהן הרופא שראה את החדש ברוש שלם בזמנו. וקבלו הכהנים
אותו ואת עבודו ופה שלו בכנינו כי צלל במים אדירים והעלה חרס בידו שמש
צרקה להאיר על הארש במתק ודשן ערית לשון הקדש. אנהינהו לעיונין. והלכתא
גברותא איכא למשמע ממנהגא דהלילא וחובה עלינו שתאמר יציאת מישרים. לאור.
העולם העושי רושם וכדין הוא שיטול שכרו ונזכור לטובה גדולים מעשי טוביה
הדתא וזכות מנגד נגיד מן קרמוהי כי הוה צבי להטיב לטובים כשמו בן הוא. טבא
הוא וטבא להו טוב זר מוצא קול חפץ בו למלא ידו בכונתו הרצויה ומעשיו ראויים
לעלות על שולחן מלכים ופועל אדם ישולם לו חכם. יתקריה ומרמים ידכרי ואטותא
דלומדים על ידו תהא ואם ככה תמצא תלכתא למשיכה וקריאתה זו הלילא מי זה
המביט בארש המשמח אקים ואנשים ולא ירעד מקום ואל תאחר לשלם במיטבא
וידע בהורים כי ישוררו ולא יצא בעקבות הרועים לענות אמן כנגד המברכים
ולאישור חיליה בשיר פה נעים שחלק מכבודו ליריאו אשר על כן אף כי אין בה
רבנים כחי בשירי נעשה חידודים חידודים אורו עיני כי טעמתי מצוף דבש דבריו
הנעימים ובהומרת איסור ליהנות בלא ברכה ברכתי על הראיה ברכת הנהנים מול
כהן משוח במלחמתה של תורה חפץ ה' בידו יצלה וישלח להתמיד הטוב ברובו יפריא
מקורו מקור חכמתו ויגר מעינו אוצר אל כלי חמדה כנפשו יפפיה ובנפש נאמן
ארהבתו כשהיה. כתב בשנת ארדה מעשי טובינא לפ"ק :

הצער יעקב בכמהרר שמואל אבוהב ולהח.

ועל ספרו ואמרו זאת האשה וזה בנה אשר הקים • וברוך
 שבעה לו בעולמו וחפץ חסד הוא עם כל בריה • ולכן
 הפליא גם כן בטובו להוציא ממקור חכמתו מעין נדבס
 ויקראו כסם **מעין התום** אשר ממנו ישתו ונים
 ועוקרים שם עוקרים וכוס רויה • ועוד נטה ידו לנטוע
פררם רמונים וכו' כל עץ פרי דבענפיהו תדור חיות
 כרא וכל צפרו שמוא • ויקרא להם שמות למיניהם
 לבלתי יצאו דשאים בערכובא • בלשון הקדש ואדום
 ועוד כה שלוקיה • וידבר על העצים על קדה חמד
 ועל גפן פוריה • דבריה עתיקים הראוים לשבח והודיה •
 ועל כלם ראוי לדרך ברוך שחלק מחכמתו לטוביה •
 וכל הנשמה תהלל זה הללויה •

מעשה בטוביה הרופא שראה את הקדש

כאספקלרות שכלו המזירה • קרא ותבא
 ספרו וספרא וכלא גמרא • עד אשר קמו גאונים
 פולוכיא ארץ מולדתו אריות סבכורה • וסמכו את ידיהם
 עליו ויתנו עליו את הנזר ואת העטרה • חכים עבדו
 יתיה ורבא קרו ליה ואמתבוהו בקמא דרא • באשה עיני
 ראו ולא זר עדין בחזקתיו טקא ונברא • בבאו
 באיטליא ללמוד חכמת הרפואה ועם תלמידיו ארח לחברה •
 וגם כה הצליח מאד ועשה יתרה • ועל כל תלמידיו
 היה לו משפט הכורה • דבר שפתים ענה ונכורה •
 ובראותו את האיש משובל בכל דרכיו וה' עמו ותופע
 עליו נהרה • שמתו לבי אל חגי חכמתו למטרה •
 ואהבתיו אהבת עולם ונפשו בנפשו נקשרה • על כן
 משבתו חסד והדבקתיו אל מתנו כאשר תדבק אל מתנו
 איש השמורה • אחותיו ולא ארפנו עד שהבאתיו אל
 בית עמי **בפארן** בה המעטירה • ואל כת"ר הוראתי
 ואחמתי נברא • בעטרת צבי וכנפירת תפארה • והאין
 האירה מכבודו וליסודים היתה אורה • ושמה ללבו
 בעצמותי עזרה • כי אמרתי התחלה בואת סומא
 מלתא היא ופוטח לבי לא יורא • כי איש מאיר פמלצתו
 כוס לפני מלכים ויתנו לטלום כני המלך וכני הנכורה •
 ויהי כאשר פתרתו כן היה ודרכו ממנו לא נסתרה • כי
 לא עברו ימים מעטים אשר נשא את רגליו וילך אל
 קובעט"א הכירה • ופרעידא דתותי קלא כבט ורבה

ותקף ברכו יתרה • וזהו לאילן דחיותו לסוף כל
 ארעא ומנוה יתוין כל כשרא • כי גדול טוביה כמות
 המלך ושמעו הולך בכל המדינות ועבר מעברה • ובמקום
 אחד נמצאו תורה וגדולה וסם מצינו ענותנותו על פי
 מדותיו צדורה • כי לא נבה לבו ולא רמו עיניו בחכמתו
 אשר נברה • כי בשלמו אל המחברת הוצאת המפוארה •
 אשר להנחיל אהבה האמת כפי עולמות אשר ברא •
 הכינה וגם חקרה • מלה פנו להיות לו בהדפסתה פה
 מעיד לעזרה • רק בתנאי כפול ובהתראת ודאי אשר
 ללאו יצאת ולאזהרה • שלא יתואר כסם דכן תנא ואמורא •
 כי אם קטן הרופאים וצעיר החכמים כאשר הקורא על
 פני ספרו יקרא • ולכן לא הלך לקראת הסכמות כהני
 סרמיסין וסרמיסין דאכלג מלחא וספורא • וסו כבואה
 דידהו ככיתא דחברא • אמנם מעלת המחבר
 לא כן עשה כי רח פן ימלאו גאון עשן את ביתו הטורה •
 ויעלו על מוכח ענותנותו קטרת ורה • קטרת תועבה היא לו
 ובעיניו לא יסרה • אבל מה אעשה כי הגאון הגדול בונכא
 דנורא • הרב אופנהיים המפורס כמעט דכן של כל בני
 הגולה אשר על שכו המשרה • לא זו מחכב אותו ועף
 חכמתו בעיניו יקרה • וכאשר שמע את שמע חכמת
 חבורו הנחמד כתאנה בכורה • שלא מעצמו הסכמות
 ומינו מן דוד ערה • למען יהיה אל הסער הנכבד
 הזה לנהה וסומרה • וגם פה רבני הקהלה המתקורים
 בכבודו ורזים להדרו בהדרה • באו כנעומה ויובס
 בתיבה אמורה • לכבוד אכפנוא של תורה • והתרתו
 רצועת אזהרתו על פי מזמרה אל זכין לאדם שלא
 בפניו ואפי' ליה לא סכירה • לא אמנע טוב מבעליו
 שמשלקום לאיש האקים תסורה • וגם אני לא חשבתו
 פי מלפרום לו שלומותי כבודי ועוד ולקרא • ואעפ"י
 שאינו צריך לאורח • ומאן אהני קרגא נטורה • דהוא
 חכם ועשיר ועשירי לעזרה • מכל מקום מרוב
 אהבתי ושמחתי עד הנה לשוני בחבי דברה שבה
 שלומים עלי היום שלמתי ספרו אשר על הדפסתו שם
 השתדלותו כוונה • ואם שחמס לו יהיו בעיני ענותנותו
 לורא • כפנול וכותר וחולין בעזרה • הנה מן בעדי
 ויהי עלי סתרה • קול אחרת רבותיו הערובה בכל
 וסמורה • באמרם כספה כרורה • האנה מקלקלת הסורה •

וכל זה איננו שואל כבוד נור הזמן כותרת החכמים •
 אשר הפליגה ספיקת סכלו כים הרפואה הגדול ורחב
 ודים כי רבים בו גלו הדעות הלוחמים • מדקס עם
 ישנים ויחדו בלתי מסכימים • אשר כל זה אל
 אנית המעיון הוא צחית סלע משטח חרמים • עד אשר
 חסכה להשכר בהם ויהלך עליה חמים • ומויודע דרך
 הרוח אשר ובאנה לא מחוץ חפצה לבא ביום תמוס •
 אל איי החדושים הרחוקים מקדמוני הרפואה אנשי סם
 אשר מעולם הרשומים • אשר עתה האחרונים קטנו
 ארץ והמה חכמים מחכמים • מנחם את ה'מים •
 בראותם את החמר'ם במדבר הקימום ויבנו מקדש
 הרפואה כמו רמים • ולא יסכו עם מתי שוא ועם
 בעלמים • ואלו הראשונים היו חוודים נחיים היו
 משתאים ומסתוממים • כהווים סוככים בלבים אלמים •
 וידעו כי הם ערומים • ויגס רפ המוכל הזה וינהג
 את כפיות חבורו אל **עולם הרדש** הזה הרפואה
 ויטוס נחל קדומים • יסודי הטבע הקדמונים אשר
 האקומים • וקרו'ו להם ומוומים • והנה גפרית
 ומלת צרופה כל **ארץ הורשרה** הזאת וכסף חי
 מעורב בכל הגשמים • והנה הארץ הסיח טוב שם גדולת
 הלקח ואכן סהם התכונה והיה לומים • בענין התגלגלות
 הדם בעורקי הלך וסון כורידים עד ש'אר יגעו דמו בדמו •
 ויקראו סם הכבד אי כבוד כי גלה ממנו כבוד הולדת הדם
 אשר היו הקדמוני חולמים • וסם נהרי נחלי חלב אשר מעין
 הראשונים היו געלמים • וכמה חדושים אחרים אשר
 מהם היו כתומים וחתומים • ובעולם הזה לא יחסרו
 דורסי החכמה כל טוב אשר יס'פנו צמים • גם מן
 הדברים אשר קדמוני הרפואה בקדה דעותיהם היו
 מאלמים • הן בטבע האדם הן בחולאים המצוים
 והפנימים • הן באותות הדפן והשתן מן הדברים
 הסמיתים ומחלומים • הן בהמון סוד הן בתרופות
 ובמרקחות כטף וסחלת ומלכנה ולכונה סמים • וכאשר
 ירדוף הק'ורא בהרי העולם הקדש הזה הגבוהים והרמים •
 ומצא עליהם נכון **בית הורש** אשר בהם המחבר מכון
 לסב'טו עולמים • והוא דמיון האדם אשר רשפו עליו
 ככרמל עלית קיר קטנה ובית מרומים • והכבד והמרה
 בית הגזון והמדורה אשר סם הרואה נופחת במפוח
 באש פחמים • וכו' המעים והסלפוחית במקום בית
 המים ונצורו הסופכים המוזהמים • וככל חלק הבית
 הרבה עליות ומדרים היורדים מדרו כטן וכהן חלובי
 סקופים אטומים • וגם סם ואזר ויחסן כל אשר יבא
 על הבית לחוסה לכל אשר יהיה סם נדק וכתמים •
 לכל מראה עיני הכהן התמימים • ואשרי אדם מצא

חכמה כמח וסכלו לו חכמים בענינים • וגם ה' יתן
 לו הטוב לאורך ימים • ויכלה ימיו בטוב וסנותיו בענינים •
מעשה • סופן נצנים נראו בארץ ודודאים כתבו רוח
 בארץ ציה • בין ההדסים אשר במצולה
 בנתיב לא ידעו עיט לא סופתו עין איה • בספר
 מעשה טוביה • במלך **עולם העשיה** • סם חכמת
 נס'ים כיתה כותה והליכותיה היא צופיה • אל תקרי
 הליכות לא הלכות אשר בהם המעשים פקו כליליה •
 להכין מה מכלו חכמים באשה המדר הפרוודור והעליה •
 אס לא יחזיקו בפילגשם ויכתחיה לעצמיה ערוס ועריה •
 כורוע כמעשה סהיה • בקליאופטרא מלכת לשכסדריו •
 סכדקה את יצירת הולד כספחותיה סנתחייכו לה כליה •
 ועתה כל הכא אל הבית הזה אס הוא חכם וכין מלכו
 ויפטר מן הרזיה • כי באכנתא דלבא מלתא תלויז
 וותלה לא תנחא בכתבא • וכתחי נדה סהם גוכי הלכית
 מעתה יומברו לכל עברו ועבריה • אשר יבא לא הבית
 ורואה מחוסה על הקיר כל צורות הכתות הגורה והכניה •
 והיה כל היוצא אשר יבא מדלתו הבית הסונה ברחובות
 קרוי • יראה וסנה גן בעדן גן **נעור** בחומה נסגבה
 ולא גדר הדמויה ובגן כל עץ נחמד למראה ותאזה נסיה •
 אשר פרוו יהיה לתרופה לנחולות היפות כי תתעלפנה
 כשמה וסאיה • ותגענה עד סערי מות ועד ס'ול תחתיה •
 וסם עץ הדע'ת ועץ החיים לאילת אסכים וצביה • עור
 האדם לכל יסנה כורה ויחבק חיק נכריה • עת כתא'ו לפתע
 יבא סברה עודה מתרפקת על דודה וחכונה עליו בעגלה
 ופפיה • והנה ככה תכנה ודמענה על לחיה • תסבך קשוריה
 ולא תעדה כומה וחליה • כי כבד עליה חליה • פגע
 ומכורה ומכה טריה • מכות מדרו כטן רחם וסליה •
 והיתה תאכיה ואניה • ופעם תסואות מלאה הבית
 וסמספתה חומיה • מלדה ומדיוון כי נהפכו עליה צוריה
 כקסת רמיה • ומה לעשות לאחיותנו כיום שידובר בה
 ויתקבצו לחיה • אס צרי אין בעד ורופא אין סם
 סלמה תסיה כעוטיה • כלי עוור בתחכוסת ורטיה •
 עד כפסע כינה וכין סאות אשר יהדפנה כצדיה • וילך
 אישה אחריה הלך וככה ונהה נהי נסיה • ועתה ככות
 ושרא אל ש'בול אל תכנה כי לא סמתים יהללו יו •
 נסים סאככות קמנה פתחנה סערו גן כעול היה ומוי
 זאת אשר לה פכ'ע תחת פס'ע מכורה תחת חגור'ה כויה
 תחת גו'ה • תשלח ידה ותאכל מעץ החיים אשר כגן
 ואס בת מות הוא וסיה • וכרוך המחבר אשר סלחו
 אלקים לפניבם למחיה • ולא עוב חסדו את הנסים
 ואת הילדים כאשר גם על פרו בטן נכמרו רחמיו

ומרמה • ועל השעירים אשר ירקדו בורמית סוסים
 וסגופי זמה • ועל המה שבים שמנים דג וחניה אשה
 בדמותה בצלמה • ונקראת פני רבותינו במסכת חולין
 סרני וכתרנו שני כס ימא • וכמוצאות אדני הסדה
 אשר הוא בכלאים במסנה רשומה • וכאיכות הקוף
 אשר בפעולותיו אדם להבל דמה • וכל אה פעל א בעולמו
 בצלם עולם הקטן המעולה של כלם אשר לו הרקמה • ויתן
 לו הטבע כח להוציא הנפלאות האלה בומכסה ויבלת על זה
 פס על שכמה • וכל הדברי האלה הם כתוכים בספרי כל
 לשון ואומה • יטור כפיו וקדמה • וולתי באומתנו
 אשר המוכנו למדושים צה גמא • וכל אמתנו מאבר
 ולא יודע עד מה • כל ימי השמה • עד שסם הסכס
 הוה אשר לקט הדברים האלה אשר האומרים ויגע ולא
 נתן לעפעפיו תנומה • עד אשר האיר עיני המוכנו
 בכל מדע והקיננו מן התרדמה • וסלם ה פעלו ותהי
 מסכורתו מעם ה לקי ישרא שלמה •

מעשה רוקח יס כמרקחה ומדד מים בשעלים •
 וכל בשלים עפר ה'רן והדריך בשעלים •
 ואם לפנו תלך ועל כנפי רוח תעלה כלולים • הוא
 אמר ויהי אם מתלקחת כתוך הנדד בכל הנעצוצים וככל
 הנפולים • וברוח פיו יבא קדים רוח ה המגבר
 קולים • וברת הולולים • ובחאמרו נערמו מים נבנו
 כמו כד נוולים • לעשות כים דרך לעבור גולים •
 וכדברו תפתח ארץ ותכלע דתן ותכס על עדת אברים
 עצת כפולים • אשר דברו על א אלים • וכדצנו
 שקעה ה' ולא שרפה ולא נמצאו בנדים מכולים • ורוח
 כור לא עדת בגלותו תכלת ומכלולים • להקים עצת
 עבדו ועצת מלאכיו וסלים • לאם קרא נעם ולא קרא
 סובלים • כי הוא יסניב ככמו נגד הטבע ומי כמוהו
 באלים • אמנם בענין היסודות לפי הטבע עוד לאוק
 מלים • וסודות אשר קש"יתיהם תלתלים • ותסוכותיהם
 תלי תלים • כי יש מי שאמר שמן המים נהשו כל
 הסווים אשר בעולם ככללים • ויש מי שאמר שמן
 האש יבאו ומן האש הם אולים • וכן אם נהשו מיוסוד
 אחד או מכלם יחד וחלקו ונתן בפלילים • וסוף דבר
 דעת המסבר מכרעת בדעת תורה אשר בה יוהירו
 שמסכילים • שמקנתם קרים ומקנתם חמים כנחלים •
 מקנתם לחים ומקנתם יבשים מקנתם כבדים ומקנתם
 קלים • מקנתם חזקים ומקנתם נחלים • מקנתם
 פועלים ומקנתם מתפעלים • ולהם איכויות במדרגות
 עולות ועלולים • ולכלם יש מרכוים אשר בהם נבילים •
 שלה יורדים ואלה עולים • וכאמת כי יש כיסודות

חקירות כיון אצל לאצל דרושים משא ב' מאות צמלים •
 וכפר יסודות עולם לחכם הוה הוא יסוד מוסד
 לחכמה ומעיד כי בה למחבר נפלו כנעומים חכלים •
 ועל יסוד האש כלכד בגדל חקירתו הוא סופר מאה
 מגדלים • אשר כיופי תלפיות סכמתו הם כלולים •
 ואת על כנפי רוח זכנה עליו מצודים גדולים • ששים
 המה פאלותיו באויר וכננדס כיסוד העפר ששים ספקות
 כופלים • וגם כיסוד המים יסכה קנ"לים • צלים
 סתולים אל מים רבים בימים וכנחלים • וכוון כננות
 עליו נהר כהלים • ויפרחו כתמר אשר פרו ויהי
 קדש הולים • וכל אובליו יסו וישתוממו וכשמעם
 דברי חכם הרזים יבאו מכוהלים • עד שיפוח מראש
 הסמים וכוו הולים • ואז יברכו המסבר במקסלים •
 ויתנו לו הדבנות כתופים וכנכלים • ויאמרו ברוך ה'
 אשר לא השכית לחכמות גזאל בון היסודים האמללים •
 לזסיף חרפת המספרים הכליתו ועקב עליו מגדילים •
 בזמרים כי לא מצאו בגלותנו מרעה בחכמות כאלים •
 ושרים כחולים אך חולים • ומעתה וכירו וידעו כי
 בגלותנו לא עוכנו לקינו וכנינו כנן הסכמה כנעומים
 מגדלים • ואלופינו בתורה וכחכמות מסובלים • והם
 יהיו כעיונו כחכמים ואנחנו ככני ענק מן הנפילים •
 אנחנו חריות והם שועלים • כי לנו לפנים היו הסכמות
 למטה בראש גולים • ואם בגלותנו נחלתנו נהפכה
 לזרים נכרם סכמתנו כסו פניו חרולים • ואנחנו
 הולכים ודלים • מכל מקום מרית מי הסכמה שרענו
 הפרית ועשה קציר בקנה אחד שבע שכלים • ותקוור
 עטרת תפארתנו ליסנה ויכשוו המתהללים כאלילים •
 ויודו כי לא כשכלנו שכלם ואזינו פלילים •

מעשה תקפו ונכורתו של קריסטופורוס קולומנו
 הלא הוא בתוכה על ספר דברי הימים •
 אשר שם נפשו בכפו וילך סובב בדרך לבו על מכוזות
 ים בלב ימים • ויגל מעל אדמתו הרחק מאד מאדם
 הגלת שלומים • לבקש עולם וידש שכבר היה לעולמו •
 ועשה והגלות אשר כמה יגיעות ופנים כועמים • ותחת
 אשר הערה למות כפשו על דבר זה כמה את גדולו
 ספרד הפרתמים • ויקר שמו מאד ועבדו עמים
 ושתחו לו לאומים • ויחלק קלל את עצומים • קלל
 צבעים רקמה וגבו כרומים • כלי כסף וכלי זהב
 ושלמות נשק וכשמים • ויתן את הזהב ורכ פניהם
 באיבר אפה כאכנים ואת עניו סלגומים • נתן בשקמים •
 ולכן עדי עד יונן שמו ודגל ככורו עומד לנש עמים •

היון וזכרם בעלי הקדמות וילכו כעונותיהם • ילכו עפר
 כנח כוזחלי עפר ירגו ממסורותיהם • יהי אחריתם
 להכרית כדור אחר ומח שמם ושתקו עצמותיהם •
 זאנחו הדכקים כה' אלקיני • באמין לדבריו תורתנו
 וחכמינו ונסתה כמאל את דכריהם • אבל מה נעשה
 לשכלנו ומי יתקן משקל לרוחנו • כי יס בענין זה
 עדושים לכל חפציהם • דרך משל אם עולם זה
 הוא ראשית דרכי א' או אם קדמו אחר וטובי' באחד
 שניהם ? ואם אחר אשר יסר כדבריו תנא דבו
 אליהו וסכרו והמשכבים אחריהם • יסוכו מוכחות
 תכל לאיתנם על יתדותם ועל מיתריהם • כי מי
 יאמר לו מה תעשה ויש בידו לעשות אף כיוצא בהם •
 ואם יחדו כמחשבים עולמות למספר בוכבי השמים
 זכריליהם ? כי על כל א' לשון הסוקרים תהלך
 סוף זמנו כשמים פיהם • איך אל דענו ותמהו
 פני להבים פניהם • כי לא בקבלם ידברו והדבר
 אין בהם • ומי האיש החפץ לקחת אונן שמת מנהם •
 יצא מומחלת קני העצלות אם הוא קבור בהם •
 ופוט בעולם השפיל ויעוף כוונים א' ארוכותיהם •
 יען כמאל בו דבר טוב והמשכילים בו יסורו כוזהר
 הרקיע וימלא כל משאלתיהם • להודיע לבני אדם
 טבירות ומן ערך העולם אשר בו תדריך כף רגליהם •
 יודיע דרכיו למי יצא חן וסכל טוב איה ארעד ואיה
 שמת במושבותם כעיריותיהם • ומי הם היושבים על
 סוג הארץ ומי מתחת מים ושוכניהם • באלקלים
 מאקלום שמים עד הרץ כסף אשר אור לא גנה
 עליהם • ואיה שבעי יסורן בארץ בלגל כנפים אשר
 מעבר לגשר גוון ולא גודעו עקבותיהם •
 ורחוקים הם מאדם אשר קומטו ולא עת זה יונקו
 יסודיהם • מכבי נהרות אשר יצאו כנבים פתח
 אלהיהם • ומניד לאדם מה שכחו של עולם החדש
 אשר מצאו יורדי הים באניות ומלחיהם • וענין
 ימא' סכנים סולך לפניו ומתאר גבוליה וצריה ומנהגיהם •
 יודבר בפלאות על עור פקין • יוסת לבו לחולה
 וזך סמ"טרי למשפחותיהם • היו במגדלותיהם ועל
 מומותיה סביב תלו שלגיהם • ומדי דברו בארץ
 ויהא • יוכור העץ אשר שמו כשמה וכמאל באיום
 זכריליהם • זכריליהם הוא להטיל בקליפתו בעלי
 הקדמת ממדויהם • ופודה תמיד קנה מיד שאל חוליהם
 אשר בקדמתם יענקו כנר להם • וגם שורש צ"ה
 יגלס דברו אל המולט זירפאם • וידבר המספר על
 העצים ועל העשבים אשר בארץ ציה וכפאר ארצות
 כי עצמו מספר תועלותיהם • ונפלאו מאד קנולותיהם •

ואתה קורא תמצא נפלאות תמים דעים כספרו כי
 נעים כי תשמרם • כי הם מתוק לכפס ומרפא
 לעצם ושיים הם למנצחיהם •
מעשה • ודי יוצר ימין ה' עושה חיל ימין ה' רוממה •
 ידיו עצבו ויעשו חותם תכנית מלא חכמה •
 כנקת עפר ורגבים דוכקו וינה ה' אלקים את האדם
 עפר מן האדמה • ויהי לכפס חיה ויפת באפיו
 נחמה • סנותנת לפתאים ערמה • לנער דעת
 ומומה • וכלעדה יתרון האדם אין מן הכמה •
 ובהפרדה מנוס עפרס ירגע ויוואם ולכס בקרו רמה •
 וסויה בגוועה תשכ באשמנים וסכנה דומה • נתקב
 וסוממה • יען זאת לפי רכותיו בגוף הסנוף בערך
 האל תולה ארץ על בלימה • מה הוא טבור אף
 היא טבורה בהיותה בלי אשמה • ומה הוא לא יראנו
 אדם ומי אף הוא מעין כל מי כעלמה • והנוף
 נקרא עולם קטן כאשר א' העולם גדול מאד בדמה •
 ראשו סגלגל סגלגל וסעינים והמחם הם בו לכנה
 וסמה • וסאף וספה והאונים הם במקום עק כסול
 וכימה • וגם יסודות נקשרו בו ככור אכן כמרמה •
 והם הארבע לימות שפורה לבנה ירוקה זאדומה •
 אשר יסכנו כעורקיו ויעשו עליו כסל פימה • וכמו
 סימות העולם יתחלקו בשכועות עד מלאת שנה תמימה •
 בן ימי העולם הקטן הוה תספור כשכמות סכים
 ויסחו דעת כומי הגדול וסעמידה עד האל חרמם סמות
 כקמה • וכמו סכוכרי השמים יגידו אותות סכנס
 השמה היא אם רוס אם שמונה אם נשומה • לפי
 מבט הסככים ומצב הלכנה וסקופות השמש קדמה וימה •
 כן בעלי חכמת הפרצוף לפי מראש האדם וסכוכתו
 יודעו כמנוג כל תעלומה • ויעבו כחכמת הספואה
 גב ורמה • ככמה טורי אכן יקרה לסם שכו
 אהלמה • כאשר עשה מעלת הסמכר הוה אשר כחכמה
 זו הלך דומה • ולא זו אף זו סרכס עצמה • לכתוב
 כענין הענקים גדלי בשר ורמי הקומה • ועל הסככים
 זבאדוס אשר עס השלך תמיד להם מלחמה • וקומתם
 מלמעלה תכלה א' אמה • וסמות אכדורגיונים וסומטוס
 אשר הם כעץ יכס וסדמה • זכענין סכריות סמסופות
 אשר סככע עליהם כאס לא דסמה • וכל רואה
 אותם וסמטוס על המראש וסמטה • כמעשה אשר כתב
 אכן סובא דו פרנפין סהיו לעלמה • וידבר על
 סכוכאדוס אשר כדו ספיטוס כתרמה • אשר
 חנים אדם וסנים סום לפי כוכ סירס אשר הוא סקר

ידעו כלם קוצים וכסירי סוכי וכסבאס סכאוי ויקשור את
תקות חוט שני שפתותיו כחלון בתי כפשו להחיו רוח שפלי
ולחיו לב נדכאי. וסוף דבר הכל כשמע את השקי ירא ואת
מצותיו שמור בזה קול האדם השלם הזה ואין לו כעולמו
זה כי אם אוצר של יראת שמי ומעשים נאים. והעולם הזה
דומה לטרקלין בפני העולם הבא ומימי מן המקדש יוצאים.
ומה נורא העולם הזה אין זה כי אם בית לקים.

מעשה ה' הגדול אשר עשה בכנותו בשמים מעלותיו
עליות מרווחים ובתים ספונים. והרקיע
לשמים חזקים כראי מונק ומסונים כלונים. שבהם מן
לצדיקים טובים. אשר מתגלגלים בגלגלים כסופה ורצים
כרוכבי הרקע אחתהרנים הלך וטפוף אחר נוגנים. בתוף
ובמחול ובמינים. ומעניקין חמה בקומתן והירח כשצדים
ושחרונים. ובין שורותם יזהירו כוכבי א בעד החלונים.
בראים כקדושים כלולאות שני עם עדנים. מעדנות כימה
ומושבות בסיל ועוש על בנים. ועל ראשם נטוי רקיע בעין
הקרח הנורא כלבנת הספיר וכעין הכדולח והגלגלים. ומי
יודע דרך הגלגל אם סובב והולך הוא ועל כל הכיכבתי שם
כמעשה האופנים. כאשר גמרו חכמי יון כתם ודננים.
העושים למלכת השמים כונים. או אם הרקיע לא ימוט
לעולם וקבוע כקדשים באדנים. והכוכבים הם אשר בעב
תעופה וכיונים. כדעת השרים הראשונים. אנשים חכמים
ונכונים? ומי יתן ליעף כח ועצמה ירבה לאין אונים.
לדעת הדין עם מי ודבריו מי הכנים. ויסיר שפה לנאמני.
מקח טעם וקנים. ומוסר הפילוסופים יפתחו וסלף איתני
המכונים. כוננות אודים עשנים? או מי ועלה לנו השמימה
כלי כנף רננים. ויספר שחקים כחכמה ומשל במכמנים.
ויביכ לנו במצבם צוים. הכמבצרים אם במחנים. כי ככל
לא הלא לקים פתרונים. רבו מספר ולמספר גלגלותם
מספר הדעות והרעיונים. כפלגות התבונה גדולים חקרי
לב המונים המונים. כלם רואים לא ידעו הבג אים לדרכו
פונים. זה אומר בכה וזה אומר כה הורו התוכנים. תלמי
וקופריבוקוס והתיקונים. זה יסוס השמש במרכו וכל כבא
השמים לו משתזילים ומימיכים. ויצגו אותם חונים. כנטל
בחול וכוכב האכנים. ולעומתם יכאז העמקים ותנוע הארץ
כשבור והתגודדה כמלונים. ההרים ימושו והבצבו תמוטנה
וירדדון הרים נכונים. וזה בעומק המרכו יסוס מוסדי
ארץ האיתנים. אף יבון תבל כל תמוט ולא יקומו אשרים
וממנים. ומי כהחכם המחבר יודע פשר דבר כי מכוכה
כזאת צריכה לפנים. ומי כמה יעשה למעשים. משתה
שמרים משתה שמנים. וברוך שבה לו כעולמו עולם
הגלגלים אשר שם כלעג השאנים וכוו לנאז יונם. מפיל

קשת ראיותיהם מיד ומינס ומשמלס חצי שכלם הסגונים.
ומורה גם הוא נופה בין מים העליונים והתחתונים. ואינו
בכך זומא מכחך רק לפני ולפנים. אף יודיע חקות שמים
עד עידן עידנין. ואיכוות צר ואור בערופי רעיוניו יחפוש
ממטמונים. ומי האיש אשר כרס עיונו עלה קמטונים.
ורעיוניו ככוכים בכוכבי הנכוכה הסרכים וסלונים.
ויחפז לדעת בהם דברי עתיקים והיו ככונים. וסור ל בית
הרוח ויתן לנפש מעדנים. וישביע נפש שוקקה לדעת
כמות ומרחק הכוכבים הקיומים והקטנים. ומהות כוכבא
דשכט ושאר הונכיים והחדשים אשר לא שערם הקדמונים.
ויפר אותות בדים בלי שמוע א קוסמים ולא מעוונים. ולא
הזטים ולא האוכות ולא הודעונים. אשר כל דבריה מלומות
והכלים וחלאת תאונים. ונפש רעבה לחכמה ומלא טוב טעם
ודעת על הזקים המסונים. ועל הזועות המעתיקות ארץ
ממקום כנכול עלה מנפן וכנכולת מתאני. ווגלה א העניין
אוצרות שלג ויראה אוצרות ברד אדים ועננים. ויעיד לו על
דבריו מוכתים ועדים נאמנים. וילמד לאדם דעת מבטן מי
יבא הקרח וכפור שמים מי ילדו על הדשאים דשנים ורענני.
ומי הוליד אנלי טל על נטעו נעמנים. הן לא קצות דרכי
הוראותיו בעולם הגלגלים ובהן דינים מדינים שונים. אשר
הנביא מקופת חכמתו המלאה בשמים וזכים. חדשים עם
יסנים. ועתה הטו אזיככם ושמעו כנים. שמעו מלכים
האזינו רוזנים. כי כל חפצים לא יסוו כם וטובה חכמה
מפכונים.

מעשה י' ידו אמן אמונה אומן כורא השמים ונוטיהם.
רוקע הארץ ונאצאיה סימים וכל אשר בהם. כי
הוא על ימים יסדה על נהרותם ועל יאוריהם. ועל אגמיהם.
בעוו עינות תהום מעינים כנחלים בין הרים אשר גובה
להם ויראה להם. ונבותם מלחות עינים וכצורות כוקעו
יאוריהם וכווליהם. וכל חית השדה יסחקו שם וישלחו כצאן
עויליהם. נאדיריהם שלחו צעיריהם. ותוצא הארץ דשא ועשב
מזרוע ורע למיניהם. ונמחו בכין חצור פרודות תחת
מגרבותיהם. וכלי בקר חורשות האתונות רועות על ידיהם
כי הוא אמר ויהי ומידו היתה זאת להם. ומי בכל לקי הגוים
וככל עצבים. אשר יעשו כן כלטיהם. לא מהם ולא מהמונם
ולא מהמם. לקיז די שמיא וארקא לא עבדו כמוהם
והיו עושיהם. כל אשר כוטח בהם. כי אין עוד זולתו כורא
עולם אשר לו כתועפות ראם. והאילים כליל יחלוף תזרם
ורוח תשאם. וזה מקובל בין כל בעלי החדוש ללשונותם
לבויהם. ויקם עדות בועקב ותורה שם בישראל כמים ההם.
אשר צוה את אבותינו להודיעם לבניהם. ואין חולק על זה
כי אם הכסילים אשר התעוים אבותיהם. אשר טכעו כטיט

אלה שלי שלמה קוניאן הצעיר שברופאים אשר דברתי ביום בלור
 דרפסת ספר תלמידיו ידידי אשר אהבת גפשי אהבתי • וברבתי הרבמות
 זה שלשים שנה הרבתי • ער כי בקהל רופאים הנהיגתי • והנה אחרי
 אשר החיה ה' אותי • וקומני ורהיני לראות מעשי ידי בן חכם
 ישמח נא לס' לסל את שיבתי • אמרתי בשמחתי תהיה לי
 ע"ט ג"א אחרי בלורתי • ונאף כי החדלתי את מתקי
 זאת תנבתי • לא אחיש בדי • ודבר גבורות
 וחין ערכו אודיע במליצתי • גם כי ידעתי
 כי לו רומיה תהלה ויפה שתיקתי •
 מכל מקום האתבה דוהקת •
 וברוב אהבתי • חטוף
 ומלתי • ותול בר"ל
 אמרתי •

מעשה

עבודת בית אלקים • יתכני
 ביכל מוויס מלאים • תאוו ליו
 ויחלמו גכוס מעל גכוס יגכוסים • וקלכות אטומות
 אל התאים • וסער הסער הפכיות הפוכה
 יקדים בגור במקום רואים • וכל עמודי הסער
 שביכ מחשקים קנ"ף שו"ף כל הקרב הקרב גמול על
 גאים • רפידתו צ"ל אל תנעו מרכבו אר"מן תוכו רצוף
 רצפה עשולפת שרפ"ס בפ"ס מסולאים • ויטכנו קס
 להט הסרב המתהפכת והכרוכים פורסי כנפים בין
 עפאים • והחיות רצוף וסוב וכלס מיראים • כיד
 חוקה וכורוע נטוים וכמוראים • ומו יעלה בהר ה'
 אמין לבו בגבורים בין אלפי שגון בתוך לבאים •
 ומו יקום במקום קדשו בין דכב אש • וכוסי אש
 בתרמים ממולאים • ומו יסרוס לעלות וירא"ה כ"ה
 סוגרת ומסוגרת המכלה העולה בית אל ולא ירד
 כלאים • והן אראלם צעקו חוצה ומלאכי שלום יסגו
 ה"ך נכאים • ולסונס אז תחרן בשמש את קול
 הצעדה בראשי הככאים • ומו הוא קל כרגליו כאחד
 הככאים • אשר יתאמן לעלות במרבה ולא יפגעו
 בו המלאכים הצוכאים • או מו יאיש אשר יבא אל
 הקדש בלו הסור מעליו בגדי הסכלות הצואים • או
 מו יאיש סוף דבר אשר יבא אל חצר המלך הפכיות
 אשר לא יקרא בכפרי הרמ"ס ויחבריו אשר דכריסם
 מופלאים • וכמו חכמתם יסברו צמאס פראים • ועל
 מבועי דכס לקסס עלות ינהלו וכורועים יקבצו טלאים •
 להורות את בני ישראל מציאות בעל הכירה אשר מעשו
 נוראים וכפלאים • ויחורו כי בהגיע לאכני שיש טסור
 לא יאמרו מים מים יסרעבים גם צמאים • וכי אין
 צוד מלכדו עוסק קוויים ומעלה נשואים • וג"ס

אין ותמונת כל כרואים • לקי קדס אשר הים לעלמים
 ויהיה ועוד ימים באים • ולאף לפני יסמשונים ורכו רכבן
 א דברו מרדום ויראים • ועוד וודעו כחכמתם אמתות
 התורה וקיומה ונגלו חמקי ירכיה כמו חלאים • אבל
 מה יעשו כני הדור אשר על שמרי הסכלות קופאים •
 ח"ך יסוטו כצנות דעה וככלי גומא בקודים וטלואים • על
 פכי מים שאין להם סוף בלי מוכל ויענקו כי יעברו פתאים •
 או אס יתכדדו ויטכדו בכיתס בית אפל הספס כמורום כלס
 וככתי כלאים • ויודורו בעיקרי הכתים כמולדת הסנאים •
 וכמו שנקברה ידו וסומר קסואים • יסמרו דגלס מלכת א
 בית אקים וימכבוט א היכל קדשו יהיו מרדום ורואים • וגם
 כלל דעת נפס לא טוב ומרפה ידו מחכמת האקית יונת
 חטאים • ומה לעשות ללא אכזא היום ולכביה אשר ילדו ועמי
 תלואים • ועתה שמעו בנים העם הסולכים כמשך ראוי
 אור גדול כי עו"כ הוא יטוביה שמו מעלת הסמכר כר"ל
 מופלא כרכנים אנודע ברופאים • האדס גדול כענקי
 הפילוסופיא ונכאר מיתר הרפאים • גוע וישיס צמרת
 ארוי הלכנון הרמים והנשאים • כי מעשהו הוא טוב לכס
 ונר חכורו יופס לבדיקה לדעת מה למעלה ומה למטה עד
 תחת מים אשר קס יחוללו הרפאים • כל אדם חורכו כי הוא
 בורא עולמות ומקרו"ן לפניכס זבתים כל עו"כ מלאים •
 ומכמתו טכסה טכסה מהכס • וינס אף ערבה שלמנה זאמר
 יאכלו הקרואים • שאו מרוס ספרו עינוכס ורשס מו כרס
 בשסה מאמרות עולמו העליון • כי אס מחקר לככס
 אשר יחקור כבוד אקים יודבר על התורה ועל העבודה ועל
 הנכואים • ועל סבר הצדקים ועונס האנשים אשר כנפשות
 מוטאים • וגם דרך קס"מו כאו"כ נכב ימינו כס"ר גדול כבד
 תרכות אנשים מטיאים • מצריח כוש וסכאים • סדום ועמורה
 אדמה ונכוניס • אשר כוסדו יסד על ה' ועל מסימו וכדכס

הסכמת מעלת רבני ויניציאה עיר ואם בישראל

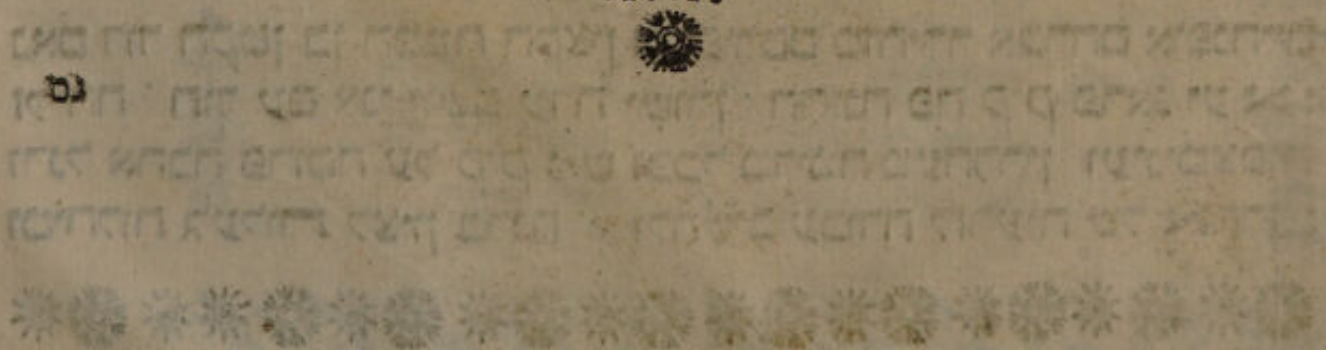
יעצו

היום הזה ראינו (אנו ח"מ) כמה הלכתא דברכתא איכא למשמע מחזיקי ספרא • שפרא • יפה אף נעים • מליכיה שמה • וטבין מלוהי • עשהו ויכוננו רב ספרא ורב כהנא • כשנאל ירחינאה • אסייה דרבי • אוביין ובר אבהן • בן של קדושים אשר בארץ המה • דנהירין ליה שבילי דשמיא • ב"שבילי דנהיר דע"ה • מחריט בהרט ציור שכלו שכל הפועל • מלכות כל עולמים • אפריון נמטייה • ונימר לפועלא טבא יושר • ולכל בני ישראל • אחלינו יכונן • בבער ובמטו • ובלאז הניתן לאזהרה • אל יהרסו לעלות • לחצוב בעט בחול ועופרת • ולהדפיס חבור המפואר הלזה • עד מלאת עשר שנים רצופות • אשר יספרו • ואשר ימנו • מהיום הזה ומעלה • אם לא ברשות נתונה מאת מעלת הרב המחבר נר"ו • עד עת בא דברו • אלקי אברהם יחא בעורו • יחננו יוצרו • יבא טוב ויקבל טוב • מטוב ה' לכל • ירום ונשא וגבה מאד • אכ"ר • נאם בני הישיבה הכללית אשר פה ויניציאה • יום חמשי • שמנה ימים לחדש ניסן • שנת תרב גרולתנו ותסב תנהמני • לפ"ק :

שלמה בכמות דר ישעיה ניצרה זלחה :

דוד בכמ"ד שלמה אלטאראם זלחה :

משה בכמ"ד דניאל מאגורו זלחה :

הסכמת הנאון הנרול המופלא במוהרר דוד נרז

אבד ורמ דקק פראג יצו:

מעשה

בעוניה הרופא שראה את החדש ואומר אמירה נעימה והאיר המורח מתיר וקבלו חכמים את עדותו עדות כדף אסתן ותאשר טוכינא דחכמי מאשר אשר שמונה לחמו לחם שמדות נהמא דחטוי צביותא לחם פכיים מסכורות פנים סוחקות שוחק את המן לחם אכירים אכל אים אכילה גסה ומרובה במדת ארבע וחמשה תמחיון מלקים וכמים תכסילא המכשל מיני מרקחת ומכשל סימנים דאוריותא וסימנים דרכנן אתא צורכא מרכנן ורפ טוכיה שמים עתיר פומבי ועתיר נכפי לרב טוכיה ס"ה התורני החכם השלם המופלא • רופא מומחה גריכס נריכין לו והוא יושב מעול אור בו גכוו ספר רפואות ואסויא דרכי על ידו תהא בק"ק קושטאנטינא רבתי אים אחד הוה בארץ עזן ומגין פעץ כ"ס מוה"ר טוביה נרז כ"הגאון מוה"ר משה ב"ץ כי שפתי כהן ישמרו דעת ותכונה סוככים אותי • ובידולי תרומה הוה בק"ק ווירטיושא ושם היה מולו קבוע וגלגל חוזר גלגל היומי ועבד יומא טבא לרכנן טובא לדודיה ומטיב לאחריני וטוכיה עלה במעלת הכולם של שנה ושל עלים עלה והצלח עד שהיה איתן מושבו בק"ק הכל ותקפו הכהן המחזיר על הגרנות גורן נכון מאת אהים והיה בעורו כהן שדעתו יפה כוף כופו • נוסה לארץ עץ עושה פרי עץ החיים נרוחו פי שנים ראות עשה מראות שמים שהן ארבע וכסה הארבע את עין הארץ ארשת שפתיו ונחלקה התימות לשנים ומשם יפרד לארבע ראקים שמים כנגד שמים ואחת יוצא סביף כנגד ראש תור על פני כל התלם ורדע חמשה ורעובים בערונה ארבע על ארבע רוחות העולם ואחת באמצע הרי זה מסובב כסבה המביע לכתבים כתב מרובע ומרבע ליה כרבעא עולם עלמות אהבך אשבת עולם עליון עולם התחתון עולם הקטן עולם השפל שפיל ואויל ועיני מטייפי במראות הנובאות ובמראות ארבע מראה וקול ההולך על ארבע כנפות הארץ ואגדותו על הארץ יסדה ואגדן יחד אגד אחד ושם הכולל מעשה טוכיה והפר העולמות כונה עולמות ומרחיבן רחבת ימים עסקניות מתעסק בעלמא שכולו ארוח ארוחת תמיד ואע"פ דלא אתי לדי ולל חזיתו ולא בארתי מחנו בתומו ס"מ תומת ישרים תנחם ואוקמו גברא אחוקתי איתמחאי גברא ואתמחאי קמוע של כתב ושל עיקרון ושרשים היוצאים מן הצנע נוכחן ארבע ונמדדין מפי מומחה ומקדר כהרס סביע לגויא מכליע וככולעו כך פולטא הקולמוס לשון הלב ופומיה מחכים עליו ויוצא כסן של שאל מקשה ומפרק בלאחד יד הכותבת ובכותבת מיתבי דעתו וסולח יד כחומם הפקודים והשתא א החומם אביון להעמיד חבורו על חמשה חלקים • והנה מכירו סיותי לשעבר בומו חורפו ומכין ריכו עגלו הו' ניכר שהוא מושלם במדות שמנו חכמים וכל זמן שמוקינין מוסיפין חכמה חכם כל למורח השמש שיםם ת"ח וקיומי לו' שעתא רב טוכיה שמים ואוקיר לאסויא רחיקא כי קרוב הוא קירוב כשר אוצרו תורה ומטיב הוא עם ת"ח • דסלקין לעולא ונחתין לתתא מהבא להתם ומהתם להבא מהכי פמיכי סמוכים לאוריותא מה דמסתמך ואויל אכתפי דידו קטף ונטף טיף להדי טיף דין גרמא ועיקר והמלטה למלאות בקשתו בלי שום שהיה אפילו במיעוט קמא או דרשא וחקירה וידי תכון עמו ויפוצו מעיונותיו חוצה להיות מעין פתוח ולא מעין סתום סתמא דמילתא כל דבריו כחדא מחתא מחתוכהו באשר הראו לפני והוכיחו לדובשא ולרפואה ולזרע איוס עליון עליהו לתרופה להחיר מה שלמעלה דכור לדורות מצה שמורה וערוכה בעט עופרת • להיות חרות לשם ולתפארת • פי המדבר לכבוד התורה ולמדיה • היום ויום א דמכוס • שנת תה"ל לפ"ק :

נאם דוד הקטן בן המנחם הקצין הנפורסם מוה"ר אברהם אופנהיים זל"ה • תוך עם אני יושב עדת ישורן • החונה פה ק"ק פראג יע"א :
ודגל אהבה פרוסה על ק"ק נ"ש ובכל מדינות מעהררין ועינימצפות ומיחלות לעלות לציון ברנה • ולהשיב עבודה לזרעיה של אהרן :

5(•✠•)5 5(•✠•)5 5(•✠•)5

WALTER HENRY CROMWELL AND NEW BRITAIN FOR
 THE CATHOLIC CHURCH AND THE CATHOLIC MISSIONARY SOCIETY

CHIEF: H.L. NELSON, JR. / N.L. CHANDLER / M.C. HILL / C.L. WILSON / W.C. HILL / C.L. WILSON

כל מי קצבין וזמננו ברוחני באורחיו
 יסודו ברוך
 ב-פ-ח
 כקצבין ולא תפחיתו מל' מים
 או טוביה יח
 אפרחם יח

אל רס תכן שמים בורת :
 סקראים עולם הגלגלים :
 שמם עם ירח יורדים עולים :
 בהם גם בכנו אור קס תפארת :

לא יסור שבט
 מיהוד ומחוקק ונו

מי באלהים בורא כל עולמים
 כי הוא ברא ראש עולם עליון
 שם אור נגשו שם עז סביון :
 גם מלאכים עולים על כל רמים :

נאמר זוטרי

חלק ראשון מספר

העולמות הן

מעשה טוביה

כולל הארבעה עולמות : ונחלק לחמשה
 חלקים : החלק הראשון מדבר בעולם
 העליון שהוא עולם דרוחני : השני בעולם
 האמצעי שהוא עולם הגלגלים : השלישי
 בעולם השפל שהוא עולם שלנו : הרביעי
 בעולם דקטן שהוא האדם : החמישי ביסודי
 העולם : ודנו כולל כמה אלפים ידיעות
 הקרב גם הכינס צעיר ההנמים וקטן
 הדוממים טוביה מקיף סוף שבארץ
 צרפת יערא :

נדפס • בויניציא

בענה מעשה טוביה כ"ז לס"ק

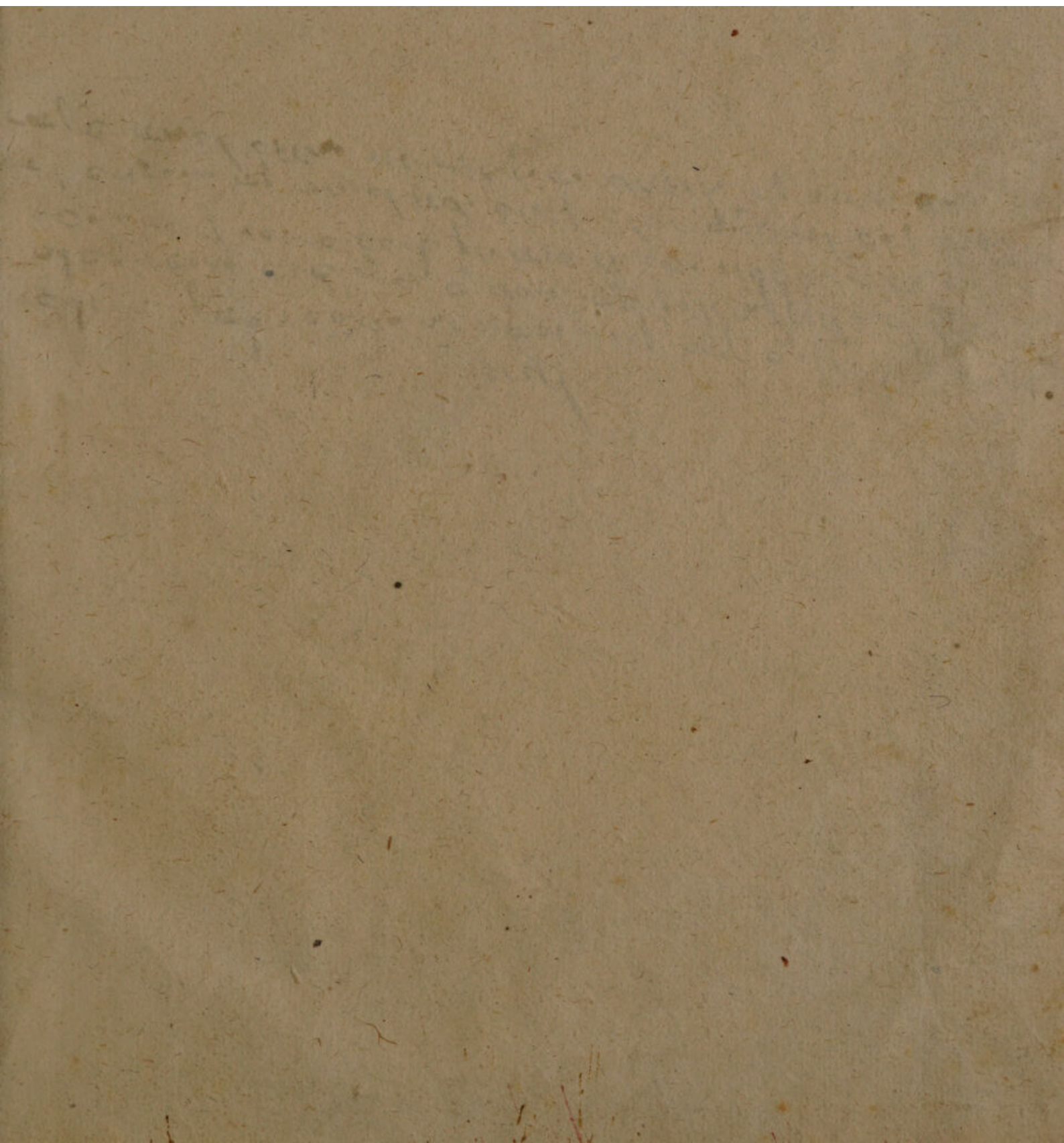
NELLA STAMPARIA BRAGADINA

Con Licenza de' Superiori.

עולם קטן נר אל הוא האדם :
 מורכב מהיסודות טבעים לבס
 מזנו סכו קר לח חס גם יכס :
 סוף נפשו כי הוא בשר ודם :

נכתב
 באנדריופולי

תחת המזבח אל ארבע היסודות
 מהם מורכב העולם השפל :
 כי העליון עקר אך זה תפל :
 כי במצאות הוות גם נפסדות :

הפלאר עטיר דזונט דונרסדייג
בן דנאגריס פא פטייך דונרסדייג
דב. דנאגריס. יונד דרייך איז עופניי רב. יונקל ויכבו דונ
סקבל ופונדו היי יא פא פטייך דונרסדייג
בקונד אפן דנאגריס שוועטן וונד פא פטייך דונרסדייג
דונרסדייג

COHN, Dr. Tobias. MA'ASEH TOBIYYAH (in Hebrew). 164 leaves.

WITH THE AUTHOR'S FULLPAGE PORTRAIT AND NUMEROUS (Partly ANATOMICAL) ILLUSTRATIONS AND DIAGRAMS, and an interesting proof that the world is round, showing the Globe on which are North and South America. Woodcut borders around the different titles. 4to. Old calf. VENICE, STAMPERIA BRAGA-

DINA, 1 7 0 8.

Swiss Francs 130.- less 15% . = £77.0

VERY RARE. No copy of this edition in the Catalogue of the Library of the Surgeon General's Office or in the Bibliotheca Osleriana.

APPARENTLY FIRST EDITION OF THIS WORK WHICH IS ENTIRELY PRINTED IN HEBREW.

The work is encyclopedic, and is divided into parts: theology, astronomy, MEDICINE, hygiene, SYPHILITIC MALADIES, botany, cosmography, and an essay on the four elements. THE MOST IMPORTANT PART IS THE MEDICAL PART, which contains an illustration showing a human body and a house side by side and comparing the members of the former to the parts of the latter. Cohn ascribes medical properties to tobacco, which is particularly used medicinally to cleanse the breast and stomach.

Cohn was a polish physician born at Metz in 1652 and died in 1729. He was physician to five successive sultans, first in Adrianople and later in Constantinople. He was familiar with nine languages. Cohn's medical knowledge and experiences seem to have been of considerable importance. In a recent English catalogue of a copy of the 1721-edition (13 years later than our edition) has been offered for the equivalent of about 300.- Swiss Francs. Our copy which is in unusual fine and fresh condition is complete with the Cohn's portrait. Therefore the price of 130.- Swiss Francs is really convenient.

